

КАБІNET МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
НІЖИНСЬКИЙ АГРОТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ

ФГБОУ ВПО «ВОЛГОГРАДСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ
АГРАРНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ»

УО «БЕЛОРУССКАЯ ГОСУДАРСТВЕННАЯ
СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННАЯ АКАДЕМИЯ»

УО «ПОЛЕССКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ»

КОЛЛЕДЖ ЭКОНОМИКИ И ФИНАНСОВ Г. АСТАНЫ
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

**ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АГРАРНОЇ
ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ
ОЧИМА МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ
МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ АГРАРНОГО
ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ УКРАИНЫ
ГЛАЗАМИ МОЛОДЫХ УЧЕНЫХ
МАТЕРИАЛЫ МЕЖДУНАРОДНОЙ СТУДЕНЧЕСКОЙ
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ КОНФЕРЕНЦИИ**

**PERSPECTIVES OF THE DEVELOPMENT
OF AGRARIAN HIGHER EDUCATION OF UKRAINE.
THE OUTLOOK OF YOUNG SCIENTISTS
THE MATERIALS OF THE INTERNATIONAL STUDENT
SCIENTIFIC CONFERENCE**

м. Ніжин, 24-25 січня 2013

УДК 378.14
ББК 74.58 + 72.4 (4 Укр)
М 34

Матеріали Міжнародної студентської науково-практичної конференції **"Перспективи розвитку аграрної вищої освіти України очима молодих науковців"**: Зб. наук. пр. / Редкол.: В.С. Лукач (голова) та ін. – Ніжин, 2013. – 401 с.

Рекомендовано до друку вченою радою від 31.01.2013 р. № 6.

Редакц. колегія:

В.С. Лукач (відповідальний редактор); С.В. Толочко (заступник відповідального редактора); А.Г.Кушніренко; О.І.Литвинов; І.І.Махмудов; М.М.Муквич; І.Г.Тивоненко; В.П.Литовченко; М.О.Демидко; Є.І.Храпач; Ю.А.Кліментовський; З.Д.Овчарик; В.М.Стригун; С.П.Джупін; Г.М. Македон.

У збірнику надруковані доповіді Міжнародної студентської науково-практичної конференції **"Перспективи розвитку аграрної вищої освіти України очима молодих науковців"**, висвітлено результати наукових досліджень, проведених студентами та науково-педагогічними працівниками Національного університету біоресурсів і природокористування України, Відокремленого підрозділу Національного університету біоресурсів і природокористування України "Ніжинський агротехнічний інститут", НТУУ "Київський політехнічний інститут", Дніпропетровського державного аграрного університету, Таврійського державного агротехнологічного університету, КНУ ім. Тараса Шевченка, Київського національного університету культури і мистецтв, Луганського національного аграрного університету, Одеського державного аграрного університету, Волгоградського державного аграрного університету, Білоруської сільськогосподарської академії, Коледжу економіки і фінансів м.Астани Республіки Казахстан, Карагандинського університету ім. Е.А.Букетова, Поліського державного університету, Варшавського університету наук про життя, Університету Південної Данії.

Тексти статей друкуються в авторській редакції. Відповідальність за інформацію, подану в науковому дослідженні, несуть автори статей.

© ВП НУБіП України «Ніжинський
агротехнічний інститут»
© автори статей

ШАНОВНІ УЧАСНИКИ КОНФЕРЕНЦІЇ

Студентська наука – невід’ємна складова формування сучасного фахівця будь-якого профілю. Перші наукові матеріали, перші виступи – важливий поступ усамореалізації молодих людей в інтересах особистості, суспільства й держави. Пройде не так багато часу, коли у світі індекс багатства держави стане оцінюватися не за запасом тієї чи іншої сировини, а за індексом знань та інтелектуальним багатством.

Приємно усвідомлювати, що ВП НУБіП України "Ніжинський агротехнічний інститут" не стоїть осторонь сучасної науки. Сьогодні це інтелектуальний мікрокосм, де складаються й формуються висококваліфіковані кадри аграрного профілю.

Наше прагнення – забезпечити захист законних інтересів студентів, реалізацію ними своїх прав та здійснення обов’язків, сприяти розвитку науково-дослідної, пошукової, творчої, інтелектуальної, культурно-освітньої, спортивно-масової та інших видів діяльності. Крім того, допомогти молодому поколінню знайти себе у світовому науковому просторі, здобути необхідний досвід публічних виступів, дискурсів тощо.

Проблеми, що піднімалися на Міжнародній студентській науково-практичній конференції "Перспективи розвитку аграрної вищої освіти України очима молодих науковців", є актуальними для всієї України – науково-технічний прогрес у розвитку вищої освіти, кроки модернізації управління якістю освіти, новітні технології як складові економіки і суспільства, гуманітарні складові становлення кваліфікованих фахівців, освітні інновації та формування сприятливого соціального середовища. Дуже приємно, що молодь України шукає відповіді на такі складні питання сьогодення. Ми впевнені, що проведення конференції відіграє вагомий роль у розвитку вищої освіти, сприятиме ствердженню України як повноцінної частини спільного Європейського освітнього простору. Залучення студентської молоді до процесу розвитку аграрної вищої освіти на основі принципу рівноправного партнерства з державним і викладацьким співтовариством підтверджує демократизм і подальшу Європейську інтеграцію України.

Тож хочеться побажати учасникам конференції подальших наукових здобутків, натхненної та плідної праці.

Директор Ніжинського агротехнічного інституту

В.С. Лукач

СЕКЦІЯ 1

**ТЕХНІЧНІ ІННОВАЦІЇ ТА
ПРАКТИКА В УПРАВЛІННІ
ЯКІСТЮ ВИЩОЇ ОСВІТИ.
НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ
ПРОГРЕС У РОЗВИТКУ
ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ**

УДК 332.3:504.064

БІОТЕХНОЛОГІЇ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ ЯК СПОСІБ ЗБЕРЕЖЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ

*О.В. Буряк, відділення з підготовки молодших спеціалістів, спеціальність
«Монтаж обслуговування та ремонт електротехнічних установок в агропромисловому
комплексі», 1 курс*

*Науковий керівник – О.В. Селюк, викладач відділення з підготовки молодших
спеціалістів*

*ВП Національного університету біоресурсів і природокористування України
«Ніжинський агротехнічний інститут»*

В даній статті розглянуто основні напрями біотехнологій (ембріональна інженерія, інженерна ензимологія, генна інженерія, клітинна інженерія, промислова мікробіологія) та застосування біотехнологій, особливо — біологічне відновлення земельних і водних ресурсів, обробка відходів, охорона ґрунтів, відновлення земель як спосіб збереження сільськогосподарських земель.

Біотехнологія, інженерна ензимологія, ембріональна, генна, клітинна інженерії, промислова мікробіологія

Біотехнологія – це сукупність промислових методів, які застосовують для виробництва різних речовин із використанням живих організмів, біологічних процесів чи явищ. Сам термін “біотехнологія” з’явився в 70-их роках ХХ ст. (біос – життя, технос – мистецтво, майстерність, логос – слово, вчення) хоча біотехнологічні принципи людина розробила уже давно – використання життєдіяльності мікроорганізмів для випікання хліба, виготовлення сиру та інших молочних продуктів, виноробства, пивоварення.

З найдавніших часів людина використовувала біотехнологічні процеси при хлібопеченні, готуванні кисломолочних продуктів, у виноробстві тощо, але лише завдяки роботам Луї Пастера в середині 19 століття, що довели зв'язок процесів шумування з діяльністю мікроорганізмів, традиційна біотехнологія одержала наукову основу. У 40-50-ті роки 20 ст., коли був здійснений біосинтез пеніцилінів методами ферментації, почалася ера антибіотиків, що дала поштовх розвитку мікробіологічного синтезу і створенню мікробіологічної промисловості. У 60-70-ті р. 20 ст. почала бурхливо розвиватися клітинна інженерія.

Термін „біотехнологія” вперше використав угорський вчений Карл Ереки в 1919 році для позначення процесів, в яких продукти отримують за допомогою живих організмів. Європейська федерація біотехнології визначає **сучасну біотехнологію** як використання наук про природу (біології, хімії, фізики) та інженерних наук (наприклад, електроніки) в біоіндустрії, застосовуючи їх до біосистем з метою отримання необхідних продуктів і послуг. Будучи досить древньою сферою виробництва, біотехнологія сьогодні являє собою ультрасучасний етап науково-технічного прогресу в галузі біології.

Зі створенням у 1972 групою П.Берга в США першої гібридної молекули ДНК in vitro формально пов'язане народження генетичної інженерії, що відкрила шлях до свідомої зміни генетичної структури організмів таким чином, щоб ці організми могли робити необхідні людині продукти і здійснювати необхідні процеси. Ці два напрямки визначили образ нової біотехнології, що має мало загального з тією примітивною біотехнологією, що людина використовувала протягом тисячоріч. Показово, що в 1970-ті рр. одержав поширення і самий термін біотехнологія. З цього часу біотехнологія нерозривно пов'язана з молекулярною і клітинною біологією, молекулярною генетикою, біохімією і біоорганічною хімією. За стислий період свого розвитку (25-30 років) сучасна біотехнологія не тільки домоглася

істотних успіхів, але і продемонструвала необмежені можливості використання організмів і біологічних процесів у різноманітних галузях виробництва і народного господарства.

Біотехнологія застосовується навколо нас у багатьох предметах щоденного вжитку - від одягу, який ми носимо, до сиру, який ми споживаємо. Протягом століть фермери, пекарі та пивовари використовували традиційні технології для зміни та модифікації рослин та продуктів харчування - пшениця може слугувати давнім прикладом, а нектарин - одним з останніх прикладів цього. Сьогодні біотехнологія використовує сучасні наукові методи, які дозволяють покращити чи модифікувати рослини, тварини, мікроорганізми з більшою точністю та передбачуваністю.

можна виділити кілька напрямів сучасної біотехнології, які тісно пов'язані між собою.

Промислова мікробіологія – використання мікроорганізмів у різних галузях промисловості. Наприклад, перетворення парафінів у кормовий білок у результаті життєдіяльності мікроорганізмів, виробництво антибіотиків та інших лікарських речовин.

Інженерна ензимологія – одержання і використання чистих ферментів і ферментних препаратів.

Генетична (генна) інженерія - прикладна галузь молекулярної генетики та біохімії.

Клітинна (тканинна) інженерія - галузь біотехнології, у якій застосовують методи виділення клітин з організму і перенесення на штучні поживні середовища, де продовжується їх життєдіяльність.

Ембріональна інженерія — галузь, що займається штучними змінами організмів у ході зародкового розвитку.

У наш час різні види бактерій і грибів використовують у мікробіологічній промисловості для виробництва антибіотиків, вітамінів, гормонів, ферментів, кормових білків тощо. У харчовій промисловості високопродуктивні штами мікроорганізмів дають змогу збільшити випуск високоякісних продуктів харчування (кисломолочних, сирів, пива), кормів для тварин (силос, кормові дріжджі) тощо.

Застосування біотехнологій в сільському господарстві

Біотехнологічні процеси застосовують і для очищення навколишнього середовища, зокрема стічних вод і ґрунту від побутового і промислового забруднення. Методи біологічного очищення ґрунтуються на здатності певних видів бактерій розкласти органічні сполуки, які потрапляють у довкілля. Завдяки селекційній роботі створено штами мікроорганізмів, здатних розкласти ті сполуки, які природні види не можуть мінералізувати. Для очищення стічних вод, природних водойм і ґрунту застосовують властивості деяких організмів накопичувати органічні та неорганічні сполуки або певні хімічні елементи у своїх клітинах (деякі види бактерій, водоростей, найпростіших).

Біотехнологічні процеси враховують і під час розроблення біологічних методів боротьби зі шкідниками сільського і лісового господарств, а також паразитичними і кровосисними видами. Використовуючи штами певних видів мікроорганізмів (бактерій, грибів), виготовляють препарати, які ефективно знижують чисельність шкідливих видів, не забруднюючи при цьому довкілля токсичними сполуками. Необхідною умовою використання біологічних препаратів у біологічному методі боротьби є їхня безпечність для корисних видів організмів.

Останнім часом у розробці біотехнологічних процесів все ширше застосовують методи генетичної і клітинної інженерії, які дають можливість одержати різноманітні сполуки і препарати.

Біотехнологія пропонує величезні потенційні переваги. Розвинуті країни та країни, що розвиваються, повинні бути прямо зацікавлені у підтримці подальших досліджень, спрямованих на те, щоб біотехнологія могла повністю реалізувати свій потенціал.

Біотехнологія допомагає довкіллю. Дозволяючи фермерам зменшити кількість пестицидів та гербіцидів, біотехнологічні продукти першого покоління призвели до зменшення їх використання в сільськогосподарській практиці, а майбутні продукти біотехнологій повинні принести ще більше переваг. Зменшення пестицидного і гербіцидного навантаження означає менший ризик токсичного забруднення ґрунтів та ґрунтових вод. Окрім того, гербіциди, які застосовуються в поєднанні з генетично модифікованими рослинами, часто є більш безпечними для довкілля, ніж гербіциди попереднього покоління, на зміну яким вони приходять. Культури, виведені методами біоінженерії, також ведуть до ширшого застосування безвідвальної обробки ґрунту, що в кінцевому рахунку призводить до зменшення втрат родючості ґрунту.

Хвороби рослин, включаючи грибкові та вірусні, можуть знищити врожай та суттєво знизити якість продукції. Щоб зменшити економічні втрати від хвороб, фермери мусять збільшувати площі для отримання потрібного врожаю. Це збільшення посівної площі, пального, води та добрива, тягнуть витрати, які потім будуть відшкодовувати покупці.

До того ж, багато фермерів борються з вірусними хворобами шляхом знищення шкідників, таких як попелиця, що розповсюджує хворобу. Хімічні інсектициди сприяють підвищенню цін та ресурсів, необхідних для відшкодування наслідків захворювань.

Не всі фермери мають можливість дозволити собі традиційні методи боротьби з хвороб. А дорогі хімічні препарати є недоступними у багатьох частинах світу, а саме у Африки, де, наприклад, є певний вірус, який часто знищує дві третини врожаю батату.

Біотехнологія надає можливість отримувати сорти, захищені від певних різновидів вірусів. Шляхом перенесення маленької частки ДНК від вірусу до генетичної структури рослини, дослідники отримують сорти, у яких є імунітет до певних хвороб.

Захищені від хвороб сорти надають сільськогосподарські, економічні переваги фермерам, та не забруднюють навколишнє середовище. Фермери зможуть боротися з комахами, які розповсюджують вірусні хвороби, та, таким чином, захистити свої врожаї. Фермери мають можливість вирощувати вищі врожаї на тій же площі, та зменшувати витрати ресурсів, таких як: робоча сила, добрива, пестициди, насіння та обладнання. Ці переваги дозволяють фермерам обробляти додаткові площі, або збільшувати врожай на одиницю площі і, як наслідок, дозволяє їм збільшити законсервовані площі.

Заохочення застосування біотехнологій, особливо — біологічного відновлення земельних і водних ресурсів, обробки відходів, охорони ґрунтів, відновлення лісу, лісонасадження, відновлення земель дозволить запобігти, припинити і повернути у зворотному напрямку процес деградації навколишнього середовища.

Отже, біотехнологія спроможна допомогти людству вирішити деякі питання його розвитку (проблеми здоров'я, харчування та ін.).

Водночас необхідно враховувати, що неконтрольоване поширення геноінженерних живих організмів і продуктів може порушити біологічний баланс у природі і являти загрозу здоров'ю людини.

Список літератури

1. Глик Б., Пастернак Дж. Молекулярная биотехнология. Принципы и применение. Пер. с англ. – М.: Мир, 2002 – 589 с.
2. Мельничук М.Д., Новак Т.В., Кунах В.А. Біотехнологія рослин. К., Поліграфконсалтинг, 2003. – 520 с.
3. Проблемы, приоритеты и масштабы сельскохозяйственной биотехнологии в XXI веке / Шевелуха В.С. // Сельскохозяйственная биотехнология.- М., 2000.
4. Сасон А. Біотехнологія: Здійснення і надії: Пер. с англ. М., 1987.

В данной статье рассмотрены основные направления биотехнологий (эмбриональная инженерия, инженерная энзимология, генная инженерия, клеточная инженерия, промышленная микробиология) и применение биотехнологий, особенно – биологическое обновление земельных и водных ресурсов, обработка отходов, охрана почвы, обновление земель как способ сохранения сельскохозяйственных земель.

Биотехнология, эмбриональная инженерия, инженерная энзимология, генная инженерия, клеточная инженерия, промышленная микробиология

The article deals with directions of biotechnologies (embryo engineering, engineering enzymology, gene engineering, cellular engineering, industrial microbiology) and usage of biotechnologies, especially biological restoring of land and water resources, waste processing, protection, land restoring as means of preserving of agricultural lands.

Biotechnology, engineering enzymology, cellular engineering, industrial microbiology

УДК 831.621.01

ВИКОРИСТАННЯ РІВНЯНЬ ЛАГРАНЖА ДРУГОГО РОДУ ДЛЯ ДОСЛІДЖЕННЯ МЕХАНІЧНИХ СИСТЕМ

***О.М. Гаркавий, факультет механізації сільського господарства
Науковий керівник – О.І. Литвинов, к.т.к, доц.***

***ВП Національного університету біоресурсів і природокористування України
«Ніжинський агротехнічний інститут»***

У науковій праці отримані диференціальні рівняння коливань одновісного підресореного причепа на пневматичних шинах, який разом з енергетичним засобом рухається по нерівній дорозі, профіль якої описаний заданим рівнянням.

Коливання, стійкість рівноваги, потенціальна енергія, кінетична енергія, ступінь вільності, диференціальне рівняння, критерій, мінор, дискримінант.

Відомо, що всяке так зване тверде тіло має пружність, тому будучи деформоване та потім представлене дії пружних сил, починає вібрувати, причому окремі його частини здійснюють коливальні рухи біля своїх рівноважних положень. Звідси, розповсюдженість коливальних рухів в природі та їх велика важливість в техніці зрозуміла. З явищами коливань доводиться рахуватись в сільськогосподарському машинобудуванні, в будівельних конструкціях інженерних споруд та транспортних засобів. Вивчення явищ коливань та боротьба зі шкідливими наслідками цих явищ або використання у технологічних цілях – це такі проблеми, що наполегливо висувуються технікою перед інженерами та вченими. Теорія малих коливань стала в наш час вельми важливим розділом механіки, а віротехніка – самостійною і важливою галуззю інженерних знань.

Відмітимо, що говорити про коливальний рух системи біля положення рівноваги можна тільки в тому випадку, коли рівновага положення системи стійка. Якщо рівновага системи нестійка, тобто, якщо при найменшому відхиленні від рівноважного положення система все більше від нього віддаляється, то неможна вести мову про малі коливання системи біля положення рівноваги. Тому, приступаючи до вивчення теорії малих коливань системи, ми повинні зупинитися на питанні про стійкість рівноваги з тим, щоб навчитися відрізняти стійкі рівноважні стани від нестійких.

А.М. Ляпунов у знаменитому творі «Загальна задача про стійкість руху» дав строге визначення стійкості стану положення рівноваги:

«Стійким положенням рівноваги системи називається таке її положення, коли при достатньо малому початковому відхиленні від нього та при достатньо малих початкових швидкостях всі точки системи, маючи скільки завгодно малі швидкості, будуть рухатись таким чином, що всі вони не відхиляться від свого рівноважного положення далі наперед заданої відстані, якою б малою вона не була».

Стійке положення рівноваги системи залежить від її потенціальної енергії. Потенціальна енергія матеріальної системи для стаціонарного силового поля і стаціонарних в'язей є деякою функцією узагальнених координат

$$\Pi = \Pi(q_1, q_2, \dots, q_s), \quad (1)$$

де s – число ступенів вільності системи.

Розкладаючи вираз потенціальної енергії в ряд Маклорена за степенями узагальнених координат в околі положення рівноваги, де $q_j = 0$, маємо

$$\Pi = \Pi(0) + \sum_{j=1}^s \left(\frac{\partial \Pi}{\partial q_j} \right)_0 q_j + \frac{1}{2} \sum_{i=1}^s \sum_{j=1}^s \left(\frac{\partial^2 \Pi}{\partial q_i \partial q_j} \right)_0 q_i q_j + \dots \quad (2)$$

Не порушуючи загальності, можна прийняти, що потенціальна енергія системи в положенні рівноваги дорівнює нулю $\Pi(0) = 0$. Перші частинні похідні потенціальної енергії за узагальненими координатами є узагальненими силами, які в положенні рівноваги дорівнюють нулю, тому

$$\left(\frac{\partial \Pi}{\partial q_j} \right)_0 = 0; \quad \sum_{j=1}^s \left(\frac{\partial \Pi}{\partial q_j} \right)_0 q_j = 0. \quad (3)$$

Вважаємо, що в положенні рівноваги потенціальна енергія має мінімум. Це є достатньою умовою стійкості положення рівноваги і друга похідна від потенціальної енергії за узагальненою координатою буде додатною. В результаті нехтування в виразі (2) всіх членів порядку вище другого знайдемо

$$\Pi = \frac{1}{2} \sum_{i=1}^s \sum_{j=1}^s \left(\frac{\partial^2 \Pi}{\partial q_i \partial q_j} \right)_0 q_i q_j. \quad (4)$$

В подальшому введемо позначення коефіцієнтів при других степенях узагальнених координат

$$\left(\frac{\partial^2 \Pi}{\partial q_i \partial q_j} \right)_0 = c_{ij} \quad (ij = 1, 2, \dots, S). \quad (5)$$

Звідси, наближений вираз для потенціальної енергії системи представиться наступною формулою:

$$\Pi = \frac{1}{2} (c_{11} q_1^2 + \dots + c_{ss} q_s^2 + 2c_{12} q_1 q_2 + \dots + 2c_{(s-1)s} q_{s-1} q_s) + \dots$$

або

$$\Pi = \frac{1}{2} \sum_{i=1}^s \sum_{j=1}^s c_{ij} q_i q_j. \quad (6)$$

Формула (6) показує, що потенціальну енергію системи можна наближено подати однорідною квадратичною функцією узагальнених координат. Сталі симетричні величини c_{ij} , що входять в формулу (6), називаються коефіцієнтами жорсткості. На закінчення слід

відмітити, що потенціальна енергія системи визначається за формулою (6) з точністю до величин другого порядку мализни включно.

У галузі техніки інженер має звичайно справу з коливаннями і вібраціями надто малої амплітуди. У деяких випадках коливання виявляються тільки чутливими приладами, що не зменшує їхні можливі небажані наслідки для надійності і довговічності. Тому інженер повинен підходити до цього питання з точки зору гарантування безпечної величини амплітуди вібрації.

Необхідну і достатню умову стійкості рівноваги системи з кінцевим числом ступенів вільності надає теорема Лангранжа-Діріхле, в якій стійкому рівноважному положенню відповідає мінімум потенціальної енергії.

Потенціальна енергія консервативної системи з "s" ступенями вільності виражається відомою формулою (6).

Для визначення умов, при яких дана квадратична форма буде строго додатною, необхідно скористатись критерієм Сильвестра про знаковизначеність квадратичної форми: для того, щоб квадратична форма була строго додатною, необхідно та достатньо, щоб головні мінори її дискримінанта були додатні:

$$c_{11} > 0; \begin{vmatrix} c_{11} & c_{12} \\ c_{21} & c_{22} \end{vmatrix} > 0; \begin{vmatrix} c_{11} & c_{12} & \dots & c_{1s} \\ c_{21} & c_{22} & \dots & c_{2s} \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ \dots & \dots & \dots & \dots \\ c_{s1} & c_{s2} & \dots & c_{ss} \end{vmatrix} > 0. \quad (7)$$

Тут прийняті наступні позначення:

$$c_{11} = \frac{\partial^2 \Pi}{\partial q_1^2}; c_{22} = \frac{\partial^2 \Pi}{\partial q_2^2}; \dots, c_{ss} = \frac{\partial^2 \Pi}{\partial q_s^2};$$

$$c_{12} = \frac{\partial^2 \Pi}{\partial q_1 \partial q_2}; c_{23} = \frac{\partial^2 \Pi}{\partial q_2 \partial q_3} \text{ і т. д.} \quad (8)$$

При цьому слід мати на увазі: $c_{12} = c_{21}$; $c_{23} = c_{32}$ і т. д.

Як видно з головних мінорів дискримінанта, зі збільшенням числа ступенів вільності системи дослідження стійкості рівноваги таких систем значно ускладнюється.

Для дослідження коливального руху матеріальної системи за допомогою рівнянь Лагранжа другого роду необхідно знати її кінетичну енергію. Вираз кінетичної енергії для системи з "s" ступенями вільності має вигляд

$$T = \frac{1}{2} \sum_{i=1}^s \sum_{j=1}^s a_{ij} \dot{q}_i \dot{q}_j, \quad (9)$$

де a_{ij} – незалежні від часу додатні симетричні відносно індексів сталі величини, що називаються коефіцієнтами інерції, розмірності яких співпадають з розмірністю маси або моменту інерції мас системи;

$\dot{q}_i, \dot{q}_j$ – узагальнені швидкості точок системи.

Отже, в разі стаціонарних в'язей кінетична енергія матеріальної системи є квадратичною формою узагальнених швидкостей. Якщо система має один ступінь вільності $s = 1$, то на підставі виразу (9) запишемо

$$T = \frac{1}{2} a \dot{q}^2.$$

Якщо система має два ступеня вільності $s = 2$, то із виразу (9)

$$T = \frac{1}{2} (a_{11} \dot{q}_1^2 + 2a_{12} \dot{q}_1 \dot{q}_2 + a_{22} \dot{q}_2^2). \quad (10)$$

Як відомо, коливання системи в реальних умовах згасають, оскільки на її точки діють сили опору середовища, завдяки чому відбувається розсіювання механічної енергії системи.

Припустимо, що сили опору, що діють на окремі точки системи, пропорційні першим степеням швидкостей, тобто, вони є лінійною функцією швидкостей

$$\bar{R}_i = -\mu_i \bar{v}_i, \quad (11)$$

де μ_i – сталий коефіцієнт пропорційності або коефіцієнт опору, що визначається експериментально.

За відомим правилом знайдемо узагальнені сили опору у випадку стаціонарних в'язей матеріальної системи

$$Q_{1R} = \sum_{i=1}^n R_i \frac{\partial \bar{r}_i}{\partial q_1}; \quad Q_{2R} = \sum_{i=1}^n R_i \frac{\partial \bar{r}_i}{\partial q_2}; \quad \dots; \quad Q_{sR} = \sum_{i=1}^n R_i \frac{\partial \bar{r}_i}{\partial q_s}. \quad (12)$$

Швидкість кожної точки системи

$$\bar{v}_i = \frac{d\bar{r}_i}{dt} = \frac{\partial \bar{r}_i}{\partial q_1} \dot{q}_1 + \frac{\partial \bar{r}_i}{\partial q_2} \dot{q}_2 + \dots + \frac{\partial \bar{r}_i}{\partial q_s} \dot{q}_s. \quad (13)$$

Для подальших викладок нам знадобиться перша тотожність Лагранжа

$$\frac{\partial \bar{v}_i}{\partial \dot{q}_j} = \frac{\partial \bar{r}_i}{\partial q_j}. \quad (14)$$

Підставивши значення R_i та $\frac{\partial \bar{r}_i}{\partial q_j}$ у вирази узагальнених сил опору, маємо

$$Q_{1R} = -\frac{\partial}{\partial \dot{q}_1} \sum_{i=1}^n \frac{\mu_i v_i^2}{2}; \quad Q_{2R} = -\frac{\partial}{\partial \dot{q}_2} \sum_{i=1}^n \frac{\mu_i v_i^2}{2}; \quad \dots; \quad Q_{sR} = -\frac{\partial}{\partial \dot{q}_s} \sum_{i=1}^n \frac{\mu_i v_i^2}{2}. \quad (15)$$

Введемо нову скалярну функцію

$$\Phi = \sum_{i=1}^n \frac{\mu_i v_i^2}{2} = \sum_{i=1}^n \frac{\mu_i \bar{v}_i \cdot \bar{v}_i}{2}. \quad (16)$$

Ця функція називається дисипативною функцією Релея або функцією розсіювання енергії. Вона аналогічна за своєю структурою кінетичній енергії системи, але замість коефіцієнтів інерції у вираз дисипативної функції входять коефіцієнти опору середовища.

Виразимо функцію Релея через узагальнені координату і швидкість q та $\dot{q}$, враховуючи, що радіуси-вектори точок системи і їхні похідні дорівнюють

$$\bar{r}_i = \bar{r}_i(q_1, q_2, \dots, q_s); \quad \dot{\bar{r}}_i = \bar{v}_i = \sum_{j=1}^s \frac{\partial \bar{r}_i}{\partial q_j} \dot{q}_j.$$

Звідси, у випадку стаціонарних в'язей дисипативна функція є додатною квадратичною функцією узагальнених швидкостей

$$\Phi = \frac{1}{2} \sum_{i=1}^s \sum_{j=1}^s b_{ij} \dot{q}_i \dot{q}_j,$$

де

$$b_{ij} = b_{ji} = \sum_{i=1}^s \mu_i \frac{\partial \bar{r}_i}{\partial q_j} \cdot \frac{\partial \bar{r}_i}{\partial q_j},$$

$$\Phi = \frac{1}{2} (b_{11} \dot{q}_1^2 + b_{22} \dot{q}_2^2 + \dots + b_{ss} \dot{q}_s^2 + 2b_{12} \dot{q}_1 \dot{q}_2 + \dots + 2b_{s-1} \dot{q}_{s-1} \dot{q}_s). \quad (17)$$

Отже, функція розсіювання енергії є однорідною функцією узагальнених швидкостей зі сталими коефіцієнтами опору b_{ij} , що залежать тільки від узагальнених координат. Фізичний зміст функції розсіювання полягає у наступному: розсіювання повної механічної енергії за одиницю часу у випадку консервативної системи дорівнює подвоєному значенню дисипативної функції Релея. Якщо матеріальна система має один ступінь вільності, то із виразу (16)

$$\Phi = \frac{1}{2} b(q) \dot{q}^2.$$

Якщо матеріальна система має два ступеня вільності, то

$$\Phi = \frac{1}{2} (b_{11} \dot{q}_1^2 + 2b_{12} \dot{q}_1 \dot{q}_2 + b_{22} \dot{q}_2^2). \quad (18)$$

Тоді узагальнені сили опору представляються формулами:

$$Q_{1R} = -\frac{\partial \Phi}{\partial \dot{q}_1}; \quad Q_{2R} = -\frac{\partial \Phi}{\partial \dot{q}_2}; \quad \dots; \quad Q_{sR} = -\frac{\partial \Phi}{\partial \dot{q}_s}. \quad (19)$$

Рівняння Лагранжа другого роду з урахуванням сил опору запишеться

$$\frac{d}{dt} \left(\frac{\partial T}{\partial \dot{q}_n} \right) - \frac{\partial T}{\partial q_n} = -\frac{\partial \Pi}{\partial q_n} - \frac{\partial \Phi}{\partial \dot{q}_n}, \quad (20)$$

Розглянемо приклад застосування рівнянь Лагранжа другого роду для випадку руху підресореного одновісного причепа на пневматичних шинах вздовж нерівної дороги, профіль якої заданий рівнянням. Для цього складемо диференціальні рівняння коливання причепа під

час руху по дорозі з нерівностями, що описуються рівнянням $h = h_o \left(1 - \cos \frac{2\pi x}{l} \right)$, де

$x = ut$ (так зване, кінематичне збудження коливань). Врахувати, що при коливаннях причепа в ресорах виникають сили тертя, пропорційні швидкості вертикального зміщення $F = \alpha(\dot{y} - \dot{y}_1)$ (рис. 1).

Де $x = vt$ – горизонтальна координата точки O кріплення причепа при його рівномірному русі,

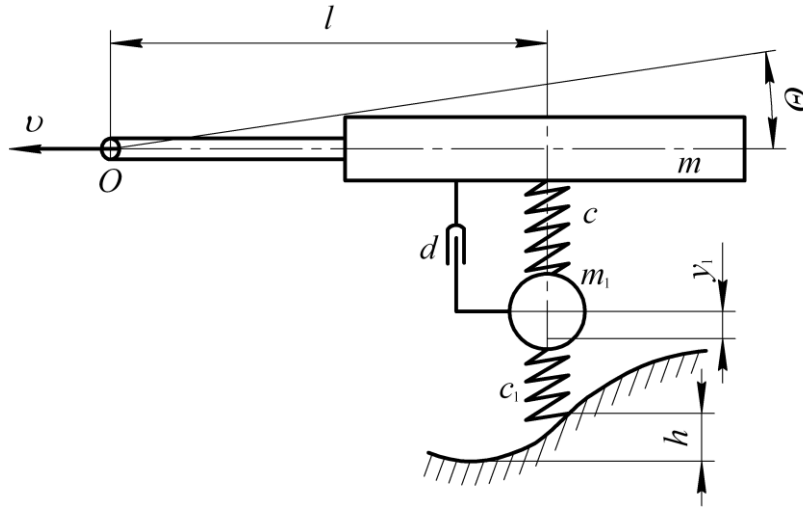

Рис. 1

h – висота нерівностей дороги,

α – коефіцієнт опору в ресорах (коефіцієнт тертя).

$\dot{y} - \dot{y}_1$ – різниця вертикальних проекцій швидкостей причепа і центра колеса.

Кінетична енергія причепа як системи з двома ступенями вільності складається із суми енергій поступального руху самого причепа, коливального руху або повороту відносно центра кріплення і енергії мас коліс

$$T = \frac{1}{2}mv^2 + \frac{1}{2}I_o\dot{\theta}^2 + \frac{1}{2}m_1\dot{y}_1^2, \quad (20)$$

де m – маса причепа;

m_1 – маса коліс,

I_o – момент інерції маси причепа відносно осі, що проходить через точку кріплення причепа до машини (точка O),

v – швидкість буксирування,

$\theta, \dot{\theta}$ – кут повороту причепа відносно поперечної осі, що перетинає точку O кріплення причепа до тягача і кутова швидкість цього повороту.

Потенціальна енергія системи, яка визначається пружною деформацією ресор причепа і шин коліс, дорівнює

$$\Pi = \frac{1}{2}c(l\theta - y_1)^2 + \frac{1}{2}c_1(y_1 - h)^2,$$

де c – коефіцієнт жорсткості ресор; c_1 – коефіцієнт жорсткості шин коліс.

Дисипативна функція (функція розсіювання енергії при перетворенні його у тепло) представиться формулою

$$\Phi = \frac{1}{2}\alpha(l\dot{\theta} - \dot{y}_1)^2.$$

Оскільки механічна система має два ступеня вільності, то приймаємо дві узагальнені координати y_1 та θ . Тоді два рівняння Лагранжа з урахуванням дисипативної функції мають вигляд

$$\frac{d}{dt} \left(\frac{\partial T}{\partial \dot{y}_1} \right) - \frac{\partial T}{\partial y_1} = - \frac{\partial \Pi}{\partial y_1} - \frac{\partial \Phi}{\partial \dot{y}_1}; \quad \frac{d}{dt} \left(\frac{\partial T}{\partial \dot{\theta}} \right) - \frac{\partial T}{\partial \theta} = - \frac{\partial \Pi}{\partial \theta} - \frac{\partial \Phi}{\partial \dot{\theta}}.$$

Підставляючи вирази похідних для T , Π та Φ у рівняння Лагранжа, остаточно маємо

$$m_1 \ddot{y}_1 - \alpha(l\dot{\theta} - \dot{y}_1) - c(l\theta - y_1) + c_1(y_1 - h) = 0, \\ I_o \ddot{\theta} + \alpha(l\dot{\theta} - \dot{y}_1)l + c(l\theta - y_1)l = 0.$$

Це і є шукані диференціальні рівняння коливання причепа з кінематичним збудженням від нерівностей дороги.

При відсутності сили тертя рівняння набудуть вигляду:

$$m_1 \ddot{y}_1 - c(l\theta - \dot{y}_1) + c_1(y_1 - h) = 0, \\ I_o \ddot{\theta} + c(l\theta - y_1)l = 0.$$

В научной работе получены дифференциальные уравнения колебаний одноосного подрессоренного прицепа на пневматических шинах, который вместе с энергетическим средством движется по неровной дороге, профиль которой описанный заданным уравнением.

Колебания, стойкость равновесия, потенциальная энергия, кинетическая энергия, степень свободы, дифференциальное уравнение, критерий, минор, дискриминант.

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ЭФФЕКТИВНОСТИ МЕТОДОВ ВВЕДЕНИЯ И СТАБИЛИЗАЦИИ

*Е.П. Глеб, Е.С. Гук, студентки биотехнологического факультета
УО «Полесский государственный университет»*

*Научные руководители – А.А. Вологович, к.б.н., О.А. Кудряшова, научный сотрудник УО
«Полесский государственный университет»*

Голубика высокая (*Vaccinium corymbosum* L.) – перспективный, экономически значимый вид для промышленного культивирования в условиях нашей страны, особенно в южной агроклиматической зоне Беларуси [1]. Клональное микроразмножение видов рода *Vaccinium* является экономически выгодным [2, 3], и рассматривается как один из основных промежуточных этапов комплексной, современной технологии ускоренного производства качественного посадочного материала в промышленных объемах [4].

Клональное микроразмножение растений *in vitro* возможно только после получения стерильных, активно регенерирующих эксплантов. Для повышения генетической стабильности размножаемых *in vitro* регенерантов, активируют аксиллярные меристемы растений [2]. После изолирования и стерилизации первичные экспланты размещают на стерильной, питательной, агаризованной среде, содержащей разные фитогормоны (как правило, цитокинины и ауксины) в оптимальном соотношении для инициации побегообразования *in vitro*. В случае голубики высокой на данном этапе используют среду на макро- и микро- солевой основе WPM [5] с добавлением 15 мг/л 6-(γ,γ-диметил-аллил-амино)-пурина и 4 мг/л индолилуксусной кислоты [2, 3].

Брассиностероиды являются перспективной группой гормонов растений. По химической природе – это производные оксистероидов с лактонной группой в кольце В. Внутриклеточный путь передачи сигнала и регуляция экспрессии генов начинается со

связывания молекул брассиностероида с цитоплазматическим рецептором растительных клеток, представляющим собой BRI1-BAK1-киназный комплекс. В цитоплазме запускается каскад реакций фосфорилирования, в результате которого происходит ингибирование активности BIN2-киназы, с одной стороны, и накопление активных, находящихся в дефосфорилированном состоянии, факторов транскрипции BES1 и BZR1, с другой. В ядре растительных клеток факторы транскрипции распознают нуклеотидные ДНК-последовательности промоторной области генов-мишеней, и после связывания с ними запускают экспрессию этих генов. Брассиностероиды стимулируют различные физиологические изменения в растительных клетках, включающие изменение мембранного потенциала, фотосинтетической и ферментной активности, баланса эндогенных фитогормонов. В действии брассиностероидов на рост и развитие растений отмечены также эффекты синергизма с другими фитогормонами, в частности, с ауксинами. Регуляция роста и дифференцировки растительных клеток, опосредованная брассиностероидами, приводит к усилению реакции геотропизма, удлинению стебля, ускорению развития листа и роста пыльцевой трубки, дифференциации ксилемы, повышению жизнеспособности пыльцы, задерживанию старения листьев, и к повышению устойчивости растений к стрессу [6].

В настоящее время на базе НИЛ клеточных технологий в растениеводстве УО «Полесский государственный университет» разработан проект технологического регламента комплексного производства посадочного материала сортовой голубики высокой *Vaccinium corymbosum* L. в промышленных объемах по ускоренной технологии, с использованием метода клонального микроразмножения растений *in vitro* на начальном этапе производства [7]. Результаты научных исследований, проведенных на базе НИЛ клеточных технологий в растениеводстве ПолесГУ в 2009-2011 гг., позволили существенно изменить традиционные [2, 3] в Республике Беларусь подходы к клональному микроразмножению растений рода *Vaccinium* L., в частности, усовершенствовать составы питательных сред, и сделать процесс производства посадочного материала более технологичным [8].

Целью настоящей работы является сравнительный анализ эффективности стандартных и модифицированных методов введения и стабилизации сортовой голубики высокой *Vaccinium corymbosum* L. в культуре *in vitro*, с целью выявления метода гарантированного введения и стабилизации *in vitro* сортовой голубики высокой.

Результаты первых введений сортовой голубики высокой по стандартным методам [1] представлены в таблице 1. Следует отметить часто низкий выход стерильных эксплантов в пределах 3-73%, а также в подавляющем большинстве случаев исключительно низкий выход активно регенерирующих, стерильных эксплантов (0-25%).

Таблица 1 – Выход стерильных эксплантов на питательной, агаризованной среде с органическими соединениями и на микро-, макро-солевой основе WPM, 2009-2010 гг.

Сорт	Общее количество эксплантов	Количество стерильных эксплантов <i>in vitro</i> %	Количество активно регенерирующих эксплантов, пригодных для пассажа, %
Блюждей	146	33,56	25,34
Торо	34	2,94	0,00
Блюголд	80	18,75	5,00
Нельсон	160	28,75	6,88
Дарроу	319	28,21	3,76
Чандлер	45	15,56	2,22
Патриот	70	8,57	8,57
Нортланд	81	39,50	8,64
Блюкроп	265	57,73	9,06

СЕКЦІЯ 1

«Технічні інновації та практика в управлінні якістю вищої освіти» «Науково-технічний прогрес у розвитку вищої освіти України»»

Эрлиблю	79	58,23	5,06
Джерси	266	46,24	4,89
Легаси	30	73,00	13,00
Герберт	76	67,10	0,00
Конкорд	286	60,49	12,94
Стенли	100	72,00	5,00

Результаты введения и стабилизации сортовой голубики высокой на модифицированных нами по составу питательных, агаризованных средах приведены в таблицах 2–4. Следует отметить значительное увеличение выхода как стерильных эксплантов (25-100%), так и активно регенерирующих, стерильных эксплантов (6-73%).

Таблица 2 – Выход стерильных, активно регенерирующих in vitro эксплантов сортовой голубики высокой на модифицированных по составу питательных средах, 2010-2011гг.

Сорт	Вариант опыта	Общее количество ПЭ, шт.	Количество стерильных ПЭ, %	Количество активно регенерирующих стерильных ПЭ, %
Патриот	1 (контроль)	161	58,0±16,0	13,5±4,5
	2 (0,50 мг/л 24-ЭБ)	132	74,7±18,2	25,8±0,1
Нортланд	1 (контроль)	48	68,0	17,0
	2 (0,50 мг/л 24-ЭБ)	28	100,0	82,0
Блюкроп (от 23.09.10)	1 (контроль)	88	37,7	22,4
	2 (0,50 мг/л 24-ЭБ)	91	64,8	26,2
Блюкроп (от 14.10.10)	1 (контроль)	57	33,4	15,7
	2 (0,25 мг/л 24-ЭБ)	43	25,0	16,3
	3 (0,50 мг/л 24-ЭБ)	44	25,6	20,5
	4 (0,75 мг/л 24-ЭБ)	58	46,6	34,5

Примечание. Данные для сорта Патриот представлены как среднее арифметическое ± стандартная ошибка.

Таблица 3 – Выход стерильных, активно регенерирующих in vitro эксплантов сортовой голубики высокой на модифицированных по составу питательных средах, 2011гг.

Сорт	Количество стерильных, активно регенерирующих эксплантов, %	
	WPMЭБ _{0,75}	АндерсонаЭБ _{0,75}
Река	33,30	71,45
Элизабет	9,09	54,54
Денисблю	62,50	72,73
	40,00	61,54
Дюк	-	71,43
Нельсон	-	41,66
Блюголд	-	65,52
Эрлиблю	-	50,00

Таблица 4 – Выход стерильных, активно регенерирующих *in vitro* эксплантов сорта Цукертраубе голубики высокой на модифицированных по составу питательных средах, 2011гг.

Параметры	WPM		Андерсона	
	2iP ₁₅ ЭБ _{0,75}	Зеатин ₁ ЭБ _{0,75}	2iP ₁₅ ЭБ _{0,75}	Зеатин ₁ ЭБ _{0,75}
Количество стерильных эксплантов, %	76,90	77,30	64,70	70,96
Количество стерильных, активно регенерирующих эксплантов, %	7,65	6,87	5,80	25,80

В среднем, следуя классическому методу введения и стабилизации сортовой голубики высокой *in vitro*, количество стерильных, активно регенерирующих эксплантов на выходе составляет 7,4 % (по данным таблицы 1).

Следуя предложенным нами методам введения и стабилизации сортовой голубики высокой *in vitro*, количество стерильных, активно регенерирующих эксплантов на выходе, в среднем, составляет 36,7 % (по данным таблиц 2 – 4). Причем все используемые в исследованиях сорта голубики высокой были введены и стабилизированы *in vitro*.

Выход стерильных эксплантов голубики высокой *in vitro* после стерилизации и высадки на питательные среды сортов Патриот, Нортланд, Блюкроп представлены в таблице 2. В соответствии с полученными данными, присутствие в составе модифицированной, агаризованной, питательной среды 24-эпибрасинолида в концентрации 0,50 мг/л позволяет увеличить количество активно регенерирующих стерильных эксплантов исследуемых сортов на 3,8–65,0% (в 1,2–4,8 раза), в зависимости от генотипа (сорта).

В дальнейшем представляло интерес изучить возможные эффекты разных концентраций 24-эпибрасинолида на регенерантах *in vitro*. Так, в экспериментах с эксплантами сорта Блюкроп установлено повышение количества активно регенерирующих стерильных эксплантов с увеличением концентрации 24-эпибрасинолида в составе агаризованной питательной среды (таблица 2). При этом присутствие 24-эпибрасинолида в концентрациях 0,25, 0,50 и 0,75 мг/л увеличивало выход активно регенерирующих стерильных эксплантов сорта Блюкроп на 0,6 % (в 1,1 раза), 4,8% (в 1,3 раза) и 18,8% (в 2,2 раза), соответственно. Известно, что брасиностероиды ускоряют синтез этилена на этапе между S-аденозилметионином и 1-аминоциклопропан-1-карбоновой кислотой [6]. Этилен стимулирует синтез АБК, которая ускоряет старение клеток, тормозит биохимические процессы, являясь антагонистом ауксинов, цитокининов и гиббереллинов. При стрессах повышение концентрации этилена играет защитную роль. Стрессовый этилен индуцирует синтез защитных фитоалексинов и фермента хитиназы, разрушающего клеточные стенки грибов (в том числе, патогенных). Возможно, именно с подобным сложным, опосредованным эффектом брасиностероидов, связана эффективность применения ЭБ на этапе инициации побегообразования у регенерантов сортовой голубики высокой при асептическом введении в культуру *in vitro*, выражающаяся в достоверном увеличении количества стерильных, активно регенерирующих эксплантов.

Согласно полученным данным (таблица 3), культивирование эксплантов на модифицированной питательной, агаризованной среде Андерсона приводит к выходу, в среднем, 65,07±4,31% стерильных, активно регенерирующих *in vitro* эксплантов. Этот показатель превышает соответствующий показатель для эксплантов на модифицированной питательной, агаризованной среде WPM в 1,8 раза (36,22±10,99%). Все без исключений, вторичные, стерильные экспланты, состоящие не менее чем из двух метамеров и полученные из

активно регенерирующих, стерильных эксплантов, независимо на двух исследуемых типах питательных сред, после пассажа сохраняли жизнеспособность, и активно формировали аксиллярные побеги. Полученные данные свидетельствуют о том, что присутствие высоких концентраций (0,75 мг/л) 24-эпибрасинолида в составе питательной среды способствует стабилизации сортов голубики высокой в культуре *in vitro*.

После того, как нами была установлена эффективность модифицированной питательной среды Андерсона, способствующей существенному увеличению количества стерильных, активно регенерирующих эксплантов на этапе введения в культуру *in vitro* трех исследуемых сортов голубики высокой (Река, Элизабет и Денисблю), для контроля эффективности, по отработанной методике вводили в культуру *in vitro* четыре новых сорта голубики высокой (Дюк, Нельсон, Блюголд и Эрлиблю), с высадкой эксплантов на модифицированную среду Андерсона. Результаты исследований регенерационной активности эксплантов сортов 'Дюк', 'Нельсон', 'Блюголд', 'Эрлиблю' *in vitro* также приведены в таблице 3. Анализ данных свидетельствует о том, что культивирование эксплантов на модифицированной среде Андерсона в подавляющем большинстве случаев (за единственным исключением, 41,66% эксплантов сорта 'Нельсон') обеспечивает выход не менее половины (50,00–72,73%) стерильных, активно регенерирующих эксплантов вводимых в культуру *in vitro* сортов голубики высокой. Поскольку после пассажа, все без исключения вторичные экспланты сохраняли способность к активному побегообразованию *in vitro*, можно рекомендовать разработанный нами состав модифицированной среды Андерсона для гарантированного введения и стабилизации в культуре *in vitro* практически любого сорта голубики высокой *V. corymbosum* L. Привлекательность предлагаемого метода заключается также в снижении затрат (в частности, в сокращении расхода дорогостоящего цитокинина) на введение и стабилизацию сортов голубики высокой *in vitro*, в связи с высоким процентным выходом стерильных, активно регенерирующих первичных эксплантов, сохраняющих регенерационную активность *in vitro* после пассажа.

В дальнейшем был поставлен эксперимент с применением максимальной (0,75 мг/л) из изученных концентраций 24-эпибрасинолида в разных по микро-макро- солевого составу агаризованных, питательных сред для инициации побегообразования у эксплантов сорта Цукер Траубе при их введении в культуру *in vitro*. Кроме того среды различались по составу цитокининов.

Результаты исследований регенерационной активности эксплантов сорта Цукер Траубе *in vitro* на 4 типах модифицированных, агаризованных, питательных сред приведены в таблице 2.

Установлено повышение в 3,4–4,5 раза выхода стерильных эксплантов на макро-, микро-солевой основе среды Андерсона с 1 мг/л зеатина и 0,75 мг/л ЭБ, по сравнению с другими анализируемыми составами сред.

Следует также отметить, что во всех изученных вариантах с применением 24-эпибрасинолида, после пассажа регенеранты сохраняли не только стерильность, но и способность к активному побегообразованию *in vitro*. Некоторый спад активности побегообразования начинал проявляться только после 4–5 пассажей. В данном случае 24-эпибрасинолид можно рекомендовать и для стабилизации растений сортовой голубики высокой в культуре *in vitro*.

Культивирование первичных эксплантов сортовой голубики высокой на модифицированной среде WPM, содержащей 0,75 мг/л 24-эпибрасинолида, после предварительной стерилизации первичных эксплантов, в среднем, приводит к выходу 36,7 % стерильных, активно регенерирующих эксплантов.

Культивирование первичных эксплантов сортовой голубики высокой на модифицированной среде Андерсона, содержащей 1,00 мг/л зеатина, 0,75 мг/л 24-эпибрасинолида, а также повышенные концентрации сульфата меди (в 10 раз – 0,25 мг/л $\text{CuSO}_4 \times 5\text{H}_2\text{O}$) и хлорида кобальта (в 2 раза – 0,05 мг/л $\text{CoCl}_2 \times 6\text{H}_2\text{O}$), после предварительной

стерилизации первичных эксплантов, в среднем, приводит к выходу 65,07% стерильных, активно регенерирующих эксплантов, что в 1,8 раз выше соответствующего показателя на модифицированной среде WPM.

Все без исключений, вторичные, стерильные экспланты, состоящие не менее чем из двух метамеров и полученные из активно регенерирующих, стерильных эксплантов, независимо на двух исследуемых типах модифицированных питательных сред – WPM и Андерсона, после пассажа сохраняли стерильность и способность к активному побегообразованию *in vitro*, что свидетельствует о стабилизации всех семи исследуемых сортов голубики высокой в культуре *in vitro*.

Применение 0,75 мг/л 24-эпибрасинолида в сочетании с 1 мг/л зеатина в составе среды Андерсона привело к увеличению выхода стерильных, активно регенерирующих эксплантов сорта Цукер Траубе в 3,4–4,5 раз, по сравнению с другими исследуемыми типами агаризованных, питательных сред, различающихся по компонентному составу.

Предлагаемый метод стерилизации первичных эксплантов в сочетании с последующим их культивированием на модифицированной питательной, агаризованной среде Андерсона указанного химического состава, рекомендуется для гарантированного введения и стабилизации в культуре *in vitro* практически любого сорта голубики высокой *V. corymbosum* L. в течение 8–10 недель.

Список литературы

1. Рупасова Ж.А. Голубика высокорослая: оценка адаптационного потенциала при интродукции в условиях Беларуси / Ж.А. Рупасова [и др.]. – Мн., 2007. – 442 с.
2. Сидорович Е.А. Клональное микроразмножение новых плодово-ягодных растений / Е.А. Сидорович, Е.Н. Кутас. – Мн., 1996. – 246 с.
3. Решетников В.Н. Некоторые аспекты микроклонального размножения голубики высокой и брусники обыкновенной / В.Н. Решетников [и др.] // Плодоводство. – 2007. – Т. 19. – С. 209–216.
4. Волотович А.А. Разработка и внедрение инновационной технологии ускоренного производства посадочного материала растений семейств *Vacciniaceae* и *Ericaceae* на базе УО «Полесский государственный университет» / А.А. Волотович, О.А. Кудряшова, И.Э. Бученков, В.Г. Лягуский, Ю.Н. Деркач // Материалы IV межд. науч.-практ. конференции «Устойчивое развитие экономики: состояние, проблемы, перспективы», Пинск, 20–22 мая 2010 г. – Пинск, 2010. – Ч. II. – С. 163–165.
5. Trigiano R.N. Plant tissue culture concepts and laboratory exercises / R.N. Trigiano, D.J. Gray. – US/MA, CRC Press LLC., 1999–2000. – 454 p.
6. Hayat S. Brassinosteroids: A Class of Plant Hormone / S. Hayat, A. Ahmad. – 2010. – 462 p.
7. Волотович А.А. Результаты деятельности НИЛ клеточных технологий в растениеводстве УО «Полесский государственный университет» как модель развития прикладной биотехнологии на базе ВУЗа / А.А. Волотович // Материалы V междунар. науч.-практ. конф. «Устойчивое развитие экономики: состояние, проблемы, перспективы», Пинск, 28–29 апреля 2011 г. Пинск: ПолесГУ, 2011. Ч. I. С. 286–288.
8. Глеб Е.П., Усиление регенерационной активности голубики высокой *Vaccinium corymbosum* L. *in vitro* в присутствии 24-эпибрасинолида / Е.П. Глеб, Е.С. Гук, И.О. Беда, О.А. Кудряшова, А.А. Волотович // Материалы V международной молодежной науч.-практ. конференции «Научный потенциал молодежи – будущему Беларуси». Пинск: ПолесГУ, 2011. Ч. III. С. 227–229.
9. Доспехов Б.А. Методика полевого опыта / Б.А. Доспехов. – М.: Агропромиздат, 1985. – 350 с.
10. Боровиков В.П. STATISTICA: Искусство анализа данных на компьютере / В.П. Боровиков. – СПб: Питер, 2001. – 688 с.

УДК 621.65.001.4.006.354

РЕЗУЛЬТАТИ ВИПРОБОВУВАНЬ ВІДЦЕНТРОВОГО НАСОСУ ДЛЯ ОБПРИСКУВАЧІВ

*І.С. Давиденко, С.В. Піддубний, магістри
Дніпропетровського державного аграрного університету
Науковий керівник – В.П. Коваль, доктор технічних наук, професор
Дніпропетровського державного аграрного університету*

Розроблено робочу програму дослідження насосного агрегату АН – 5, проведено випробування, описано та проаналізовано їх результати.

The work program of pump unit AN – 5 research is developed, testing was conducted and the results are described and analyzed.

З огляду на високу біологічну і економічну ефективність хімічний захист рослин, має велике значення в процесі вирощування сільськогосподарських культур. Найбільш поширені засоби хімічного захисту це – обприскувачі, технічною складовою яких є насоси. Вони повинні забезпечувати технологічний процес в межах певних допусків та вимог, а саме: створення необхідного тиску в системі обприскувача; створення та забезпечення стабільної концентрації робочої рідини в основному баці обприскувача; дроблення складових частин робочої рідини.

Метою роботи є дослідження відцентрового насоса АН – 5.

Виклад основного матеріалу. Випробування проводили на дослідному стенді, який укомплектовувався насосом АН – 5 (АН – агрегат насосний). Принципова схема стенда для випробувань показана на рис. 1.

Всмоктувальний 3 і напірний 7 трубопроводи мають внутрішній діаметри і довжину відповідну обприскувачу.

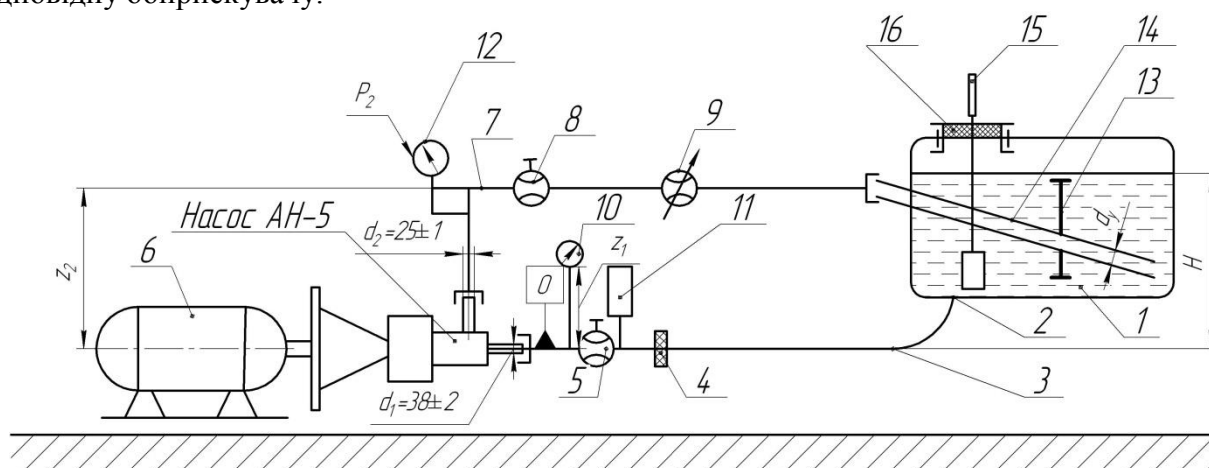

Рис. 1. Принципова схема стенда для випробування насосного агрегату:

- 1 – бак; 2 – забірник; 3 – рукав; 4 – фільтр всмоктувальний; 5 – кран;
6 – електродвигун; 7 – шланг; 8 – кран; 9 – витратомір;
10 – мікроманометр; 11 – ; 12 – манометр; 13 – перегородка; 14 – труба мішалки; 15 –
рівнемір; 16 – фільтр заливний.

Будова агрегату насосного АН – 5 представлена на рис. 2.

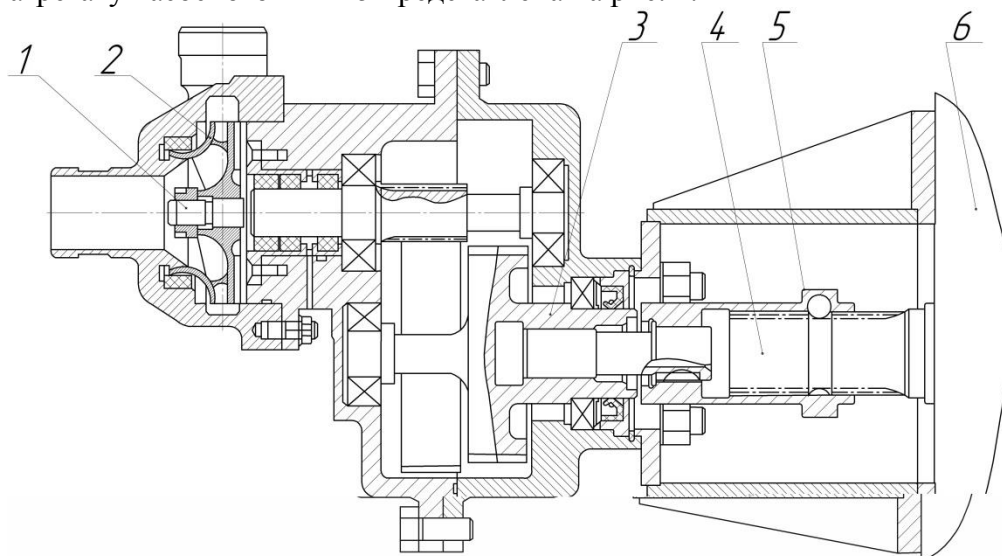

Рис. 2. Насосний агрегат АН – 5

1 – вал високообертовий; 2 – крильчатка; 3 – вал-шестерня низькообертова; 4 – вал відбору потужності трактора; 5 – муфта перехідна з фіксатором та запобіжним пристроєм; 6 – корпус коробки зміни передач трактора.

Агрегат насосний встановлюється безпосередньо на ВВП тракторів МТЗ та ЮМЗ і приєднується до трактора з використанням штатних шпильок на корпусі коробки зміни передач трактора.

Порядок випробовувань

Проведено обкатування АН при температурі води і повітря 20 ± 5 °С, з частотою обертання 540 хв^{-1} , витраті води $220 \text{ л/хв} - 10 \text{ хв}$. Потім при витраті 0 л/хв (максимальний тиск) – 3 хв .

При обкатуванні перевірено правильність збирання, герметичність, відсутність явищ, які свідчать про дефекти виготовлення (перегрівання мультиплікатора, вібрації, підвищений шум). Не допускається підтікання води з насоса і масла з мультиплікатора [1].

Напірна і енергетична характеристика.

Напірна характеристика – це залежність тиску АН від витрати рідини. Визначається в інтервалі від нульової витрати до максимальної.

Енергетична характеристика – це залежність споживаної потужності АН і його ККД від витрати рідини.

Режим роботи змінюється за допомогою крана 8 (рис. 1) на виході з АН. Загальна кількість подач при визначенні характеристик не менше 10 зі зміни його не більше ніж на 12 % від номінальної витрати.

На кожному режимі вимірюємо: частоту обертів, витрату рідини, тиск на вході і виході з насоса, температуру рідини.

Кавітаційна характеристика.

Якщо тиск на вході в крильчатку стане менше тиску насиченої пари при відповідній температурі води, то насос буде працювати в умовах кавітації. Такий режим роботи є недопустимим внаслідок зменшення витрати і кавітаційного зношення.

Кавітаційна характеристика – це залежність кавітаційного запасу від витрати рідини.

Обробка результатів випробовування

Тиск насоса, в МПа

$$P = P_2 = \left(\frac{\varphi Q}{\pi} \right)^2 \cdot \left(\frac{1}{d_2^4} - \frac{1}{d_1^4} \right) \cdot 10^{-6} + (z_2 - z_1) \cdot \varphi g \cdot 10^{-6} \quad (1)$$

P_2 – тиск виміряний манометром на виході з насоса, МПа;

Q – об'ємна витрата насоса, м³/с;

φ – густина води при виміряній температурі [2];

d_1, d_2 – внутрішній діаметра труб в містах вимірювання тиску, м;

z_1, z_2 – висота манометрів над нульовою позначкою, м.

ККД насоса

$$\eta_n = 100 \cdot \frac{QP}{N_B} \quad (2)$$

N_B – потужність електродвигуна, Вт.

Кавітаційний запас насоса, Па

$$\Delta P = P_1 - P_{II} \quad (3)$$

P_1 – тиск на вході в насос, Па;

P_{II} – тиск насиченої пари води на вході в насос в залежності від температури, Па [2].

У відповідності до розробленої програми було проведено випробування, результати занесені до табл. 1, за якими побудована гідравлічна характеристика рис. 3.

Таблиця 1

Показники агрегату насосного АН – 5

$Q, \text{ л/хв}$	$n \text{ об/хв}$	$P_{\text{роб}}, \text{ МПа}$	$P_{\text{ном}}, \text{ МПа}$
20	50	0	0
33	100	0	0,015
55	150	0,005	0,045
67,5	200	0,015	0,075
85	250	0,04	0,12
102	300	0,05	0,17
121	350	0,07	0,23
136	400	0,08	0,3
155	450	0,11	0,39
172	500	0,13	0,49
190	550	0,16	0,615

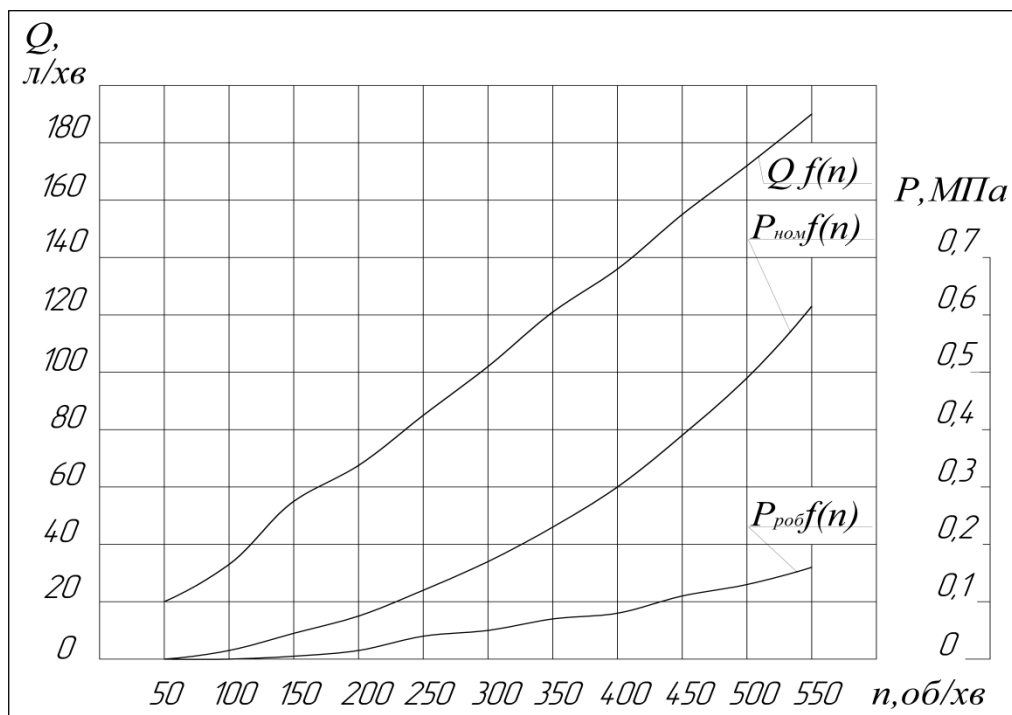

Рис. 3. Гідравлічна характеристика відцентрового насоса АН – 5

Показники в ході випробувань вимірювались три рази після чого визначалось середнє значення. Обробка даних проводилась з використанням прикладної програми Microsoft Excel.

Висновки

1. Розроблено програму і методику випробовувань відцентрового насосу для обприскувачів.
2. За даною програмою проведено дослідження, в ході яких встановлено що максимальна витрата насоса при частоті обертання вала 550 об/хв. становить – 190 л/хв., номінальний тиск 0,615 МПа, ККД насосу - 0,64.
3. Кавітаційний запас насоса становить 0,497 МПа, що свідчить про відсутність кавітації в даних умовах роботи.

Список літератури

1. Агрегат насосний АН – 5: Технічна документація. Інструкція по експлуатації – Дніпропетровськ: ТОВ «Агромодуль», 2011.
2. Насосы динамические. Методы испытаний: ГОСТ 6134-2007 (ИСО 9906:1999). – М.: Стандартиформ, 2008, - 93 с.
3. Черкаський В.М. Насосы, вентиляторы, компрессоры. – М.: Энергоиздат, 1984. – 215с.

УДК 621.039.(477)

АКТУАЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ АТОМНОЇ ЕНЕРГІЇ В УКРАЇНІ

*В.А. Дівицький, факультет електрифікації та
автоматизації с.г, 3курс*

Науковий керівник – В.І.Хомич, к.ф.н,

доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін

*ВП Національного університету біоресурсів і природокористування України
«Ніжинський агротехнічний інститут»*

У статті досліджено роль енергії атома в сучасній енергетиці України, вплив на економіку, проблеми розвитку.

Енергетика, економіка, енергія атома

Атомна енергетика – одна з наймолодших і найбільш динамічних галузей світової економіки. Існуючи лише 50 років, вона забезпечує понад 16 відсотків попиту на електрику в усьому світі. Подекуди її частка перевищує 80 відсотків. Тож ця проблема є актуальною. Її досліджували Бекман І. В. [1], Елізабет Бреккет [2]. Проте залишається недослідженим питання атомної енергії в Україні. Саме цей аспект метою нашої наукової розвідки. Тема статті – «Актуальність використання атомної енергії в Україні»

Україна входить до першої десятки держав з розвинутою ядерною енергетикою. У планах на майбутнє – зберегти таку саму вагому роль цієї галузі, адже людство опинилося на порозі глобальної енергетичної кризи.

Провідні вчені однакові: вихід з енергетичного лабіринту буде не простий. У цьому сторіччі єдиний можливий шлях – розвивати ядерну енергетику. Для нашої держави переваги мирного атома на тлі майже вичерпаних запасів органічного палива – беззаперечні. Це дуже актуально, адже власного урану вистачить на сотні років. За обсягами розвіданих покладів Україна посідає шосте місце у світі. Це означає, що АЕС ще довго слугуватимуть основою її енергетичної безпеки.

Тому вважаємо за потрібне: дослідити роль енергії атома в сучасній енергетиці. Вплив її на економіку України, проблеми розвитку атомної енергетики.

1977-й рік — рік народження української атомної енергетики. У промислову експлуатацію введено перший енергоблок Чорнобильської АЕС з реактором РБМК-1000 (1000 МВт). Зростаюча потреба в електроенергії, прагнення замінити теплові та гідроелектростанції на потужніші — атомні, сприяли їх швидкому будівництву [3]. На даному етапі є актуальним питання про розвиток цієї галузі енергетики, в той час як наша економіка дуже залежить від цін на імпортовані енергоносії.

Назва	Енергобло ки	Реактор	Потужність, МВт	Початок будівництва	Ввід в роботу	Вивід з експлуата ції
Запорізька АЕС	1	ВВЕР-1000	1000	1980	1984	
	2	ВВЕР-1000	1000	1981	1985	
	3	ВВЕР-1000	1000	1982	1986	
	4	ВВЕР-1000	1000	1983	1987	
	5	ВВЕР-1000	1000	1985	1989	
	6	ВВЕР-1000	1000	1986	1995	

**Матеріали Міжнародної студентської науково-практичної конференції
«Перспективи розвитку аграрної вищої освіти України очима молодих науковців»**

Рівненська АЕС	1	ВВЕР-440	440	1973	1980	
	2	ВВЕР-440	440	1973	1981	
	3	ВВЕР-1000	1000	1980	1986	
	4	ВВЕР-1000	1000	1986	2004	
Хмельницька АЕС	1	ВВЕР-1000	1000	1981	1987	
	2	ВВЕР-1000	1000	1985	2004	
	3	ВВЕР-1000	1000	1986	план — 2018 ^[7]	
	4	ВВЕР-1000	1000	1987	план — 2020 ^[7]	
Південноукраїнська АЕС	1	ВВЕР-1000	1000	1977	1982	
	2	ВВЕР-1000	1000	1979	1985	
	3	ВВЕР-1000	1000	1985	1989	
	4	ВВЕР-1000	1000	1987	Законсервовано	
Чорнобильська АЕС	1	РБМК-1000	1000	1970	1977	1996
	2	РБМК-1000	1000	1973	1978	1991
	3	РБМК-1000	1000	1976	1981	2000
	4	РБМК-1000	1000	1979	1983	1986
	5	РБМК-1000	1000	1981	Відмінено	
	6	РБМК-1000	1000	1981	Відмінено	

Уважно переглянувши цю таблицю можна побачити що, АЕС мають відносно не тривалий час будівництва і тривалий час експлуатації, і те що, задоволення потреб сировини для атомної енергетики на 30 % досягається за рахунок розробки ініціюючих родовищ Ватутінського, Центрального та Мічурінського і введеного в дію Новокосянтинівського родовища. Загальний стан уранової мінерально-сировинної бази задовільний. Основу її становлять великі за запасами родовища урану в натрових метасоматитах.

Отже, можна з впевненістю сказати що в Україні є хороша альтернатива в розвитку цієї галузі.

Звичайно ж, для розвитку атомної енергетики залишаються два серйозні важелі, це — економічне і політичне сприяння цьому, але в кожному з цих важелів достатньо своїх проблем, які тісно пов'язані між собою. По-перше, економіка не може розвиватися при таких значних витоках коштів з країни для імпорту енергоресурсів, що становить 166,8 млрд. грн станом на 2011 рік [4]. Звичайно за такого відтоку капіталу, наша економіка не може значно інвестувати в розвиток атомної енергетики України. По-друге, можна залучити іноземний капітал, але ж тут, наша не стабільна політика, що ставить хрест на всьому.

27 жовтня 2011 року в Національному інституті стратегічних досліджень відбулася науково-практична конференція «Пріоритетні напрями та завдання розвитку ядерної енергетики та атомної промисловості» [5], яка була організована відділом енергетичної та ядерної безпеки НІСД. На конференції, взяли участь як представники від органів влади, так і науковці та незалежні експерти, були розглянуті найбільш проблемні питання подальшого розвитку ядерної енергетики та атомної промисловості. За підсумками роботи конференції підготовлені рекомендації щодо першочергових заходів, спрямованих на покращення

ситуації в ядерній галузі. Ознайомившись зі змістом конференції, я помітив деякі суперечності у шляхах розвитку загального енергетично-економічного розвитку, суперечності полягають у тому, що акцентується увага на розвитку атомної енергетики, коли паралельно зазначається про дороговизну виробленої на АЕС електроенергії, при наших сировинних запасах на 2000 років. Так у чому ж логіка? Вважаю, що відповідь на це запитання не зможемо знайти у будь-яких джерелах інформації, тому, що тут присутні не тільки загальнодержавні інтереси, а й інтереси окремих соціальних груп, та окремих осіб.

Також вважаємо, що незалежна українська енергетика, яка суттєво покращить нашу економіку, не є інтересом впливових в нашій країні осіб, на користь інших країн-імпортерів не перспективних енергетичних нафто-газових продуктів.

Як висновок, взявши до уваги, конференцію 2011 року, можемо сказати, що для визначення енергетичної стратегії, Україна повинна зосередитися на питаннях, вирішення яких безпосередньо залежить від державної влади. При чому першочерговими завданнями органів державної виконавчої влади мають стати дії, спрямовані на: будівництво нових ядерних енергоблоків з обґрунтуванням рівня необхідної потужності та вибором типів енергоблоків з огляду на нові нормативні вимоги до безпеки та світові тенденції в цій сфері; будівництво в Україні власного заводу з фабрикації ядерного палива; проектування та будівництво в Україні власного газотурбінного комплексу для переробки закису-окису урану у гексафторид урану та для оберненої конверсії гексафториду урану у двоокис урану; забезпечення фінансування робіт із створення в Україні виробництва цирконієвих сплавів та цирконієвого прокату; збільшення обсягів геологорозвідувальних робіт на уран з поступовим нарощуванням буріння на протязі 2012-2014 років до 220 тис. м на рік з відповідною активізацією геофізичних, геохімічних, геотехнологічних, аналітичних досліджень та наукового супроводження. З цією метою пропонується у Законі України «Про Державний бюджет України» затверджувати окремим рядком для КП «Кіровогеологія» видатки з Державного бюджету «Фінансування геологорозвідувальних робіт на уран» в «Розподілі видатків Державного бюджету» на поточні роки за кодом «Розвиток мінерально-сировинної бази, в тому числі буріння артезіанських свердловин»; забезпечення фінансування робіт з проектування та будівництва сховища високоактивних радіоактивних відходів у глибинних стабільних геологічних формаціях; підвищення техніко-економічних показників (КВВП) роботи АЕС України, що дозволить виробляти додаткові обсяги електричної енергії, рівноцінні введенню в експлуатацію нових енергоблоків.

Список літератури

- 1 Бекман І. В. «Ядерна індустрія (Курс лекцій)» - к.: 1998. – 326 с
2. California Energy Circuit, Vol. 1, No. 1, Berkeley, California, September 5, 2003
3. http://uk.wikipedia.org/wiki/Ядерна_енергетика_України
4. <http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish>
5. <http://www.niss.gov.ua>

Аннотация: в статье исследована роль энергии атома в современной энергетике Украины, влияние на экономику, проблемы развития.

Ключевые слова: энергетика, экономика, энергия атома

Annotation: In the article explores the role of atomic energy in the modern sector in Ukraine, the impact on the economy, development problems.

Key words: energy, economics, energy atom

RELEVANCE TO USE NUCLEAR ENERGY IN UKRAINE

V.A. Divytskyi

ДНІСТРОВСЬКА ГІДРОАКУМУЛЮЮЧА ЕЛЕКТРОСТАНЦІЯ

***В.Р.Евелєков, відділення з підготовки молодших спеціалістів
Науковий керівник – М.Г. Новіков, викладач - методист відділення з підготовки
молодших спеціалістів
ВП Національного університету біоресурсів і природокористування України
«Ніжинський агротехнічний інститут»***

У даній доповіді розглянуті питання будови Дністровської гідроакумуючої електростанції та її роль в гідроенергетиці України.

Гідроакумуюча електростанція (ГАЕС), акумулювання вироблюваної електроенергії, насоси, верхній басейн, напірний трубопровід, додаткові турбіни

Дністровська ГАЕС — одна з найбільших у світі гідроакумуючих електростанцій, будується в Чернівецькій області на річці Дністер. Дністровська електростанція потужністю 2268 мВт повинна забезпечити надійну роботу атомних електростанцій, підвищити стабільність енергопостачання, розширити експортні можливості, а також дати значний економічний ефект.

Будівництво станції розпочато 1983 року. Коротенька історична довідка про хід будівництва:

- 1983 р. Початок підготовчих робіт.
- 1988 р. Затвердження проекту. (Наказ Міністерства СРСР № 11 ПС від 16.01.88 р.)
- 1993 р. Перезатвердження проекту (Наказ Міністерства України № 1 ПС. від 16.08.93р.)
- 1998 р. На замовлення Світового банку проведена міжнародна експертиза даного проекту швейцарською інжиніринговою компанією Elektrowa Engineering ServicesLtd, яка підтвердилатехнічну, технологічну, економічну і фінансову доцільність добудови Дністровської ГАЕС.
- 1999 р. засновано та призначено замовником будівництва ВАТ «Дністровська ГАЕС».
- 24 листопада 2005 р. Затверджений комплексний зведений висновок Укрінвестекспертизи щодо проекту завершення будівництва Дністровської ГАЕС (перша черга в складі трьох агрегатів).
- Замовником будівництва визначено ВАТ «Укргідроенерго». (Розпорядження Мінпаливенерго № 17-р від 16 лютого 2006 р.)
- Затверджено розпорядження КМУ № 156 від 20 березня 2006 р. «Про затвердження проекту про завершення будівництва першої черги Дністровської ГАЕС».
- 2007 р. Замовником будівництва Дністровської ГАЕС з 1 червня 2007 р. є ВАТ «Дністровська ГАЕС». Наказ Мінпаливенерго № 261 від 30 травня 2007 р.
- 2008 р. Замовником будівництва Дністровської ГАЕС є ВАТ «Укргідроенерго». Наказ Мінпаливенерго № 14 від 16 січня 2008 р.
- ВАТ «Укргідропроект» розроблено та 20 січня 2010 передано Замовнику проектну документацію на уточнений та перерахований проект.
- Одержано позитивний висновок комплексної державної експертизи скоригованої проектно-кошторисної документації на завершення будівництва першої черги Дністровської ГАЕС в складі трьох агрегатів.
- Затверджено скоригований проект на завершення будівництва першої черги Дністровської ГАЕС. Розпорядження КМУ № 2266-р від 15 грудня 2010 р.
- 22 грудня 2010 р. отримано сертифікат відповідності на перший гідроагрегат.

• 20 жовтня 2012 р. Розібрано тимчасову перемичку та збільшено обсяг водосховища до проектного.

Принцип роботи станції простий: вночі, коли світло використовують мало, воду закачують у великі резервуари, а в час максимального використання електроенергії її спускають назад. Потрапляючи на генератори, вона виробляє енергію. Що являє собою резервуари? Це великі ємності днища, яких вистеляють полуторометровим прошарком глини, щебня та міцною плівкою. В перспективі резервуари повинні вміщувати біля 40млн.кубометрів води, щоб забезпечити роботою всі сім агрегатів. Поки що працює тільки один, його запустили в 2010 році. Та він один здатен виробляти 400 тис. кіловат в годину. Це більше, ніж вся Каховська гідростанція. А якщо запрацюють всі сім машин – стане самою потужною не тільки в Україні, але і в Європі .

Як ми вже сказали будівництво станції розпочато у 1983 році. Тобто будується вона вже 30 років, а восени 2012 року в експлуатацію ввели верхню водойму станції. Введення в експлуатацію верхньої водойми, дозволить збільшити корисний обсяг води, до 11,5млн.кубометрів, а також допоможе збільшити виробіток електроенергії першим гідроагрегатом у 4 рази. Для забезпечення видачі потужності 330кВ також збудовано нову повітряну лінію Дністровська ГАЕС-Бар. Довжина лінії 74.8 км.

Комплекс будівель та механізмів дністровського гідроакумулятора - дійсно унікальний проект. І його унікальність полягає в тому, що кожний з семи запланованих гідроагрегатів виконують подвійну функцію: насоса -при підйомі води в верхній басейн та генератора - в ході перетворення потенційної енергії в електричну. Цікаво і приємно знати те, що ці агрегати зроблені на українських заводах - харківських ОАО «Турбоатом» та ГП «Електротяжмаш» .

Агрегат, який ви зараз бачите на слайді, дозволяє використовувати закумульовану гідроенергію (яку він зберігає в нічний час) для подальшого виробництва електроенергії в час напружених графіків її використання . Тобто станція призначена для використання як джерело енергії в період пікової потужності споживання (вечірній та ранковий час навантаження). Лопості великої турбіни розганяються і вже через шість хвилин в мережу потрапляють додаткові кіловати , а точніше - 324 мВт на годину.

Хочу ще раз звернути увагу слухачів на такі факти, що ГАЕС – це не самостійне джерело енергії, а лише акумулятор, що зберігає енергію, вироблену іншими джерелами. Спочатку ГАЕС закачує воду у басейн, що знаходиться на певній висоті, таким чином створюючи запас потенційної енергії. Потім спускаючи воду через турбіну нижнього, отримують електрику як на звичайній ГЕС.

Використовуючи електроенергію з об'єднаної енергосистем ГАЕС повертає усього близько 70-75%, а 25-30%, електроенергії втрачається. Та взагалі, у Дністровській ГАЕС повна проектна потужність станції, у турбінному режимі складає 2268 МВт, а у насосному — 2947 МВт.

Давайте ще раз подивимось на параметри Дністровської ГАЕС.

На сьогодні :

- Потужність складає 324 мВт;
- Корисний об'єм 11,5 млн. куб. м;
- Кількість агрегатів 1.

На завершенні будівництва :

- Потужність — 2947 мВт;
- Корисний об'єм 40 млн. куб. м;
- Кількість агрегатів 7

Висновок: Дністровська ГАЕС має стати найбільшою гідроакumuлюючою станцією Європи і шостим за масштабами проектом гідроенергетики у світі. Дністровська ГАЕС дозволить зміцнити енергетичну конкурентоспроможність України, врегульовувати графік навантажень в її енергосистемі відповідно до світових стандартів співвідношення базової та пікової потужностей, а також стати своєрідним аварійним резервом електроенергії.

Список літератури

- 1) <http://uk.wikipedia.org>
- 2) http://www.ukrrudprom.ua/digest/Strasti_po_genpodryadu.html
- 3) <http://podrobnosti.ua/podrobnosti/2012/07/26/849370.html>
- 4) <http://www.president.gov.ua/news/25927.html>

В данном докладе рассмотрены вопросы устройства Днестровской гидроаккумулирующей электростанции и ее место в гидроэнергетике Украины.

Problems of construction of Dnistrian hydroaccumulation powerstation and it's place in hydroenergetics of Ukraine are considered in this report.

УДК 635.63.044

МИНЕРАЛЬНОЕ ПИТАНИЕ ОГУРЦА В ЗАКРЫТОМ ГРУНТЕ

*А.С. Иванов, факультет механизации, 4 курс
Научные руководители - Н.В. Кузнецова, Д.В. Рыбаков,
преподаватели ФГБОУ ВПО Волгоградский ГАУ,
nvkyznetsova@mail.ru*

Одно из наиболее жизненно важных значений в питании человека имеют овощи. Это определяется наличием в них различных витаминов и ферментов, содержанием органических кислот, минеральных солей, углеводов и других веществ. Лидирующее значение, которое занимает культура огурца при выращивании в защищённом грунте в зимне-весеннем обороте обусловлено высокой урожайностью и ранним выходом продукции.

Основной задачей тепличного хозяйства Российской Федерации является конкурентоспособное производство, обеспечивающее население нашей страны экологически чистой продукцией свежих овощей в течение года, а особенно во внесезонное время. Однако современные экономические условия сопряжены с постоянным ростом цен на удобрения, оборудование, энергоносители и другие средства производства, это снижает экономическую эффективность деятельности тепличных комплексов и снижает продовольственную безопасность страны.

В условиях Волгоградской области сравнительно недавно началось внедрение малообъёмной технологии и капельного полива. Наиболее распространённым субстратом для малообъёмного выращивания является минеральная вата, в связи с этим рекомендации по поливам и минеральному питанию даются для неё. Минеральная вата это очень дорогой импортируемый субстрат, а производимый на территории России имеет качество, не отвечающее требованиям возделывания экологически чистой овощной продукции в тепличных условиях [1].

Задача наших исследований – найти субстрат, заменяющий минеральную вату, подходящий по своим физико-химическим свойствам для выращивания огурца в зимне-весеннем обороте, в условиях защищённого грунта и отработать стратегию поливов и

подкормок, позволяющую получить высокий урожай качественного огурца на данном субстрате.

Субстрат из кокосовой щепы Профит (Profit) в последние годы занимает всё больше площадей по всему миру. Этот субстрат наиболее популярен в Америке и Канаде, его используют в Швеции, Норвегии, Дании, Финляндии, Корее и Австралии. В последние годы заметно увеличилось количество тепличных предприятий использующих Профит в Голландии [2].

Субстрат представляет собой сухие планки, изготовленные из прессованной кокосовой щепы, это полностью органический материал. Он изготовлен при использовании новейших технологий переработки.

Для совершенствования технологии возделывания и повышения урожайности огурца, возделываемого в тепличных условиях за счет оптимизации водного и питательного режимов при рациональном использовании материальных, трудовых и энергетических ресурсов с 2011 г. ежегодно закладывается трёх факторный опыт в ООО «Овощевод» (г. Волжский Волгоградской области). Исследования проводятся в посадках гибрида F1 Яни. Схема посадки 2,2 растения на м².

В настоящее время в связи с ростом цен на минеральные удобрения остро встает вопрос о рациональном их использовании. Исходя из этого, нами был заложен опыт по выявлению оптимального уровня питания и соотношения питательных элементов в субстрате.

В процессе проведения исследований нами решались следующие задачи:

- изучить динамику водопотребления растений огурца, выращиваемого в условиях малообъемной технологии с применением в качестве субстрата минеральной ваты, или коковита при различных уровнях водообеспеченности и концентрациях раствора;
- выявить наилучший уровень питания и оптимальное соотношение питательных элементов в субстрате для растений огурца, выращиваемого в условиях малообъемной технологии с применением в качестве субстрата коковита;
- исследовать влияние изучаемых факторов на процесс реализации продуктивности растений огурца.

Состав питательного раствора (таблица 1, 2) следует рассчитывать на основании химического состава воды. Перед началом выращивания маты необходимо увлажнять так, чтобы рН составляло от 5,0 до 5,5, а электропроводность (ЕС) между 2,5 - 3,0 mS в зависимости от даты высаживания и степени освещения.

Подачу питательного раствора растениям проводили установкой капельного полива, которая работает автоматически по заданным параметрам.

Таблица 1

Содержание питательных веществ в субстрате

Уровень питания	Содержание в мг/л субстрата				
	N	K	Ca	Mg	P
1	< 50	< 80	< 80	< 30	< 5
2	81-140	121-160	161-200	46-75	10-15
3	> 200	> 220	> 240	> 100	> 20

Таблица 2

Соотношение питательных элементов в субстрате (в мг/л субстрата)

Соотношение	K/N	Ca/N	Mg/N	S/N
1a	< 0,7	< 0,85	-	-
2a	0,95-1,5	1,25-1,85	0,35-0,70	0,6-1,2
3a	> 1,8	> 2,15	> 0,9	> 1,7

Время поливов и концентрации подаваемого раствора определяли расчётным путём для каждого расчётного уровня урожайности. Момент начала и завершения поливов, интервалы между поливами – величины, изменяющиеся в течение всего сезона в соответствии с измерениями выхода дренажа и количеством света при различных изменениях погоды.

Температуру и относительную влажность для всех предусмотренных схемой исследований вариантов опыта поддерживали одинаковую, в зависимости от светового периода:

1. Декабрь - февраль; 2. Март - апрель; 3. Май - июнь.

В соответствии с условными световыми периодами заложили варианты опыта с разным объёмом (л/растение в сутки) и различными концентрациями подаваемого раствора (мСм/см):

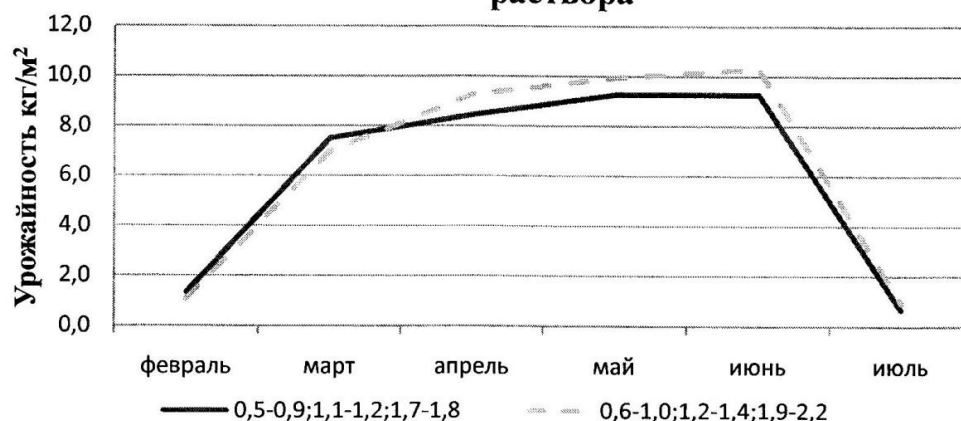
фактор А – объём подаваемого раствора: 1) 0,5-0,9; 1,1-1,2; 1,7-1,8; 2) 0,6-1,0; 1,2-1,4; 1,9-2,2;

фактор В – концентрация подаваемого раствора: 1) ЕС=2,8; 2,5; 2,0; 2) ЕС=2,5; 2,2; 1,8; 3) ЕС=2,2; 2,0; 1,7;

фактор С – вид субстрата: 1) минеральная вата; 2) коковит средней фракции.

Результаты исследований, проведённых в 2011 и 2012 годах показали, что в среднем по фактору «объём подаваемого раствора» в период первого сбора урожая в феврале большее количество плодов было получено в первом варианте (0,5-0,9; 1,1-1,2; 1,7-1,8 л/растение в сутки) (рисунок 1).

а) в среднем по фактору "объём подаваемого раствора"

б) в среднем по фактору "концентрация подаваемого раствора"

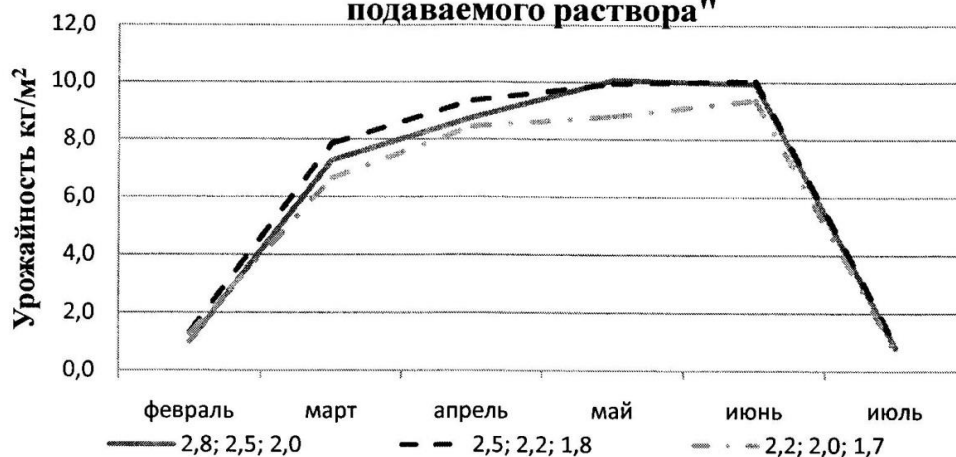

Рисунок - 1. Динамика урожайности огурца в течение вегетации в зависимости от изучаемых факторов.

В вариантах с большим объемом водоподачи (0,6-1,0; 1,2-1,4; 1,9-2,2 л/растение в сутки) растения формировали большую фитомассу, но имели меньше завязей, и как следствие в период первых сборов, урожайность в этих вариантах была на 13,3-29,4% (минвата) и 8,33-28,6% (коковит) ниже.

Влияние фактора «концентрация подаваемого раствора» было менее однозначным и зависело от объема подаваемого раствора и периода развития растений (рисунок 1). Наименьшая урожайность на протяжении всего периода вегетации была получена в вариантах с наиболее низкой концентрацией раствора ($EC=2,2$; 2,0; 1,7 мСм/см). Средняя концентрация питательного раствора вплоть до майских сборов урожая наиболее эффективно влияла на растения. Начиная с мая, урожайность в вариантах с высокой и средней концентрацией различалась незначительно.

Анализируя данные урожайности в среднем по фактору «вид субстрата» можно отметить, что только в период первых сборов в феврале значение этого показателя в вариантах с минватой было выше на 21,5%. В последующие сроки урожайность полученная в вариантах с коковитом была на 9,6-16,6% выше.

Список литературы

1. Жидков В. М. Оптимальные режимы орошения и питания огурца при капельном поливе// Картофель и овощи. - 2008. - № 1. - С. 23-24.
2. Осипова, Г.С. Овощеводство защищенного грунта: учебное пособие.- СПб.: Проспект Науки, 2010. - 288 с.

Аннотация: Приведены результаты экспериментальных исследований по выращиванию огурца в условиях защищенного грунта на субстрате коковит средней фракции и минеральная вата с применением капельного полива. Наиболее оптимальные показатели урожайности нами отмечены на субстрате коковит, где количество подаваемого раствора по условным световым периодам было: для первого периода 0,5-0,9 л/растение в сутки с концентрацией подаваемого раствора $EC = 2,5$ мСм/см; второго 1,1-1,2 л/растение в сутки с концентрацией подаваемого раствора $EC = 2,2$ мСм/см; третьего 1,7-1,8 л/растение в сутки с концентрацией подаваемого раствора $EC = 1,8$ мСм/см.

Abstract: Experimental researches on cucumber growing in the undercover conditions on the substrate cockovite of the medium grade and mineral wool with drip irrigation use result sare given in the article. We noted that the most optimal crop yields were on the substrate cockovite, wherein the amount of the supplied solution on conventional light period was for the first period 0.5-0.9 l/plant per day with supplied solution concentration of $EC = 2.5$ mS/cm, for the second one it was 1-1, 2 l/plant per day with supplied solution concentration of $EC = 2.2$ mS/cm, for the third one it was 1.7-1.8 l/plant per day with supplied solution concentration of $EC = 1.8$ mS/cm.

РАДІОНУКЛІДИ В ХАРЧОВИХ ПРОДУКТАХ ТА МЕТОДИ ЗНИЖЕННЯ ЇХ КОНЦЕНТРАЦІЇ

*Ю.М. Ікальчик, факультету електроніки, 2 курс
Науковий керівник – О.М. Гороховський, доцент
НТУУ «Київський політехнічний інститут»*

В даній статті розглянуті заходи для зниження концентрації радіоактивних речовин. Наведені приклади зниження складу радіонуклідів у продуктах.

Забруднення, продукти, зниження, радіонукліди

Радіоактивні речовини можуть перебувати в повітрі, яким дихає людина, в їжі, чи у воді. Розрізняють поверхневе та структурне забруднення харчових продуктів радіонуклідами.

При поверхневому забрудненні радіоактивні речовини, що переносяться повітряним середовищем, осідають на поверхні продуктів, та частково проникають всередину рослинної тканини. При цьому затримуються не тільки розчинні форми радіоактивних з'єднань, а й нерозчинні. Поверхневе забруднення легко видаляється навіть через декілька неділь.

Структурне забруднення обумовлене фізико-хімічними властивостями радіоактивних речовин, складом ґрунту, фізіологічними особливостями рослин.

Зменшення надходження радіонуклідів в організм з їжею можна досягти шляхом зниження їх кількості в продуктах харчування за допомогою різних технологічних та кулінарних обробок харчової сировини. За рахунок обробки

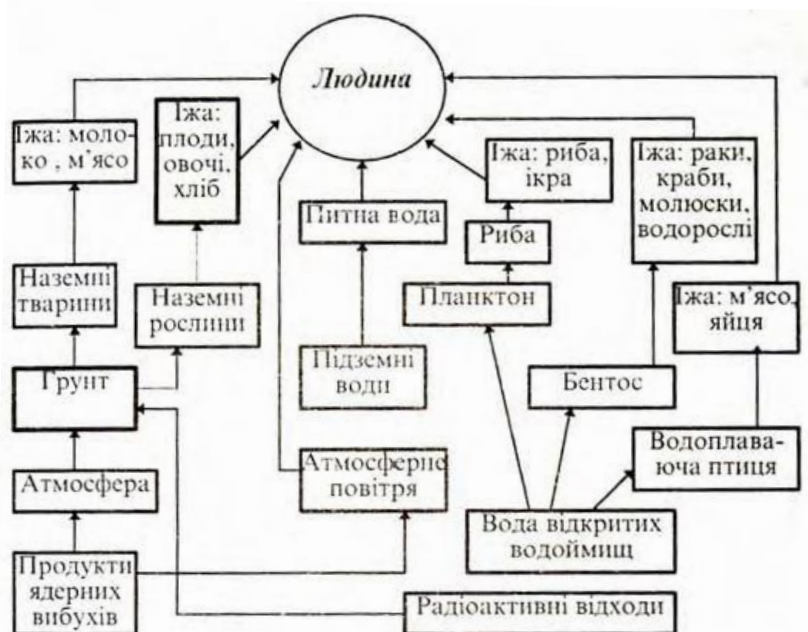

Рисунок 1. Міграція радіонуклідів із зовнішнього середовища в організм людини.

харчової сировини – ретельного миття, чистки продуктів, відділення малоцінних частин можливо видалити від 20 до 60 % радіонуклідів.

Єдиним способом термічної обробки харчової сировини в умовах підвищеного радіоактивного забруднення є відварювання. Під час відварювання значна частина радіонуклідів переходить у відвар. Тому в умовах підвищеного забруднення продуктів харчування радіонуклідами не рекомендується використовувати відвари в їжу. Довівши до кипіння і поваривши харчову сировину протягом 5-10 хвилин, відвар потрібно злити і

продовжувати варити у новій порції води; цей відвар можна використовувати в їжу. Цей спосіб варіння дієвий у приготуванні перших страв, гарнірів, але не для приготування грибів.

У зв'язку з тим, що гриби можуть бути значно забрудненими радіонуклідами, воду, в якій варилися гриби, доцільно зливати 2-3 рази, замінюючи її на нову.

М'ясо та рибу перед варінням попередньо вимочити у воді протягом 1-2 годин. Цю воду злити, налити чистої і варити без додавання солі на малому вогні протягом 10 хвилин. Зливши перший відвар, м'ясо та рибу заливають новою порцією води і варять до готовності. Смажити радіоактивні продукти недоцільно.

Зниження складу радіонуклідів у молочних продуктах можна досягти шляхом отримання із молока жирових та білкових концентратів. При переробці молока у вершки залишається не більше 9 % цезію і 5 % стронцію, в тварозі – 21 % цезію та 27 % стронцію в сирах 10 % цезію і 45 % стронцію. У вершковому маслі біля 2 % цезію від його складу в молоці.

Перед використанням картоплі у їжу або на відгодівлю тваринам потрібно ретельно відмити від ґрунту, її миють у проточній воді або двічі-тричі міняють. Очищення картоплі від лущиння також знижує радіоактивне забруднення. Після цього вона може бути використана безпосередньо в їжу і для подальшої технологічної переробки (наприклад, на крохмаль).

Перш ніж використовувати в їжу або переробляти коренеплоди (бурак, моркву, брукву, редьку), їх потрібно очистити від частинок ґрунту і зрізати головки коренеплодів. Подальша обробка продуктів (варіння, соління та ін.) ще більше зменшує їх радіоактивне забруднення.

Перед використанням огірків, капусти, цибулі, петрушки, редиски, салату та інших овочів потрібно ретельно промити їх від частинок ґрунту. Подальші операції з підготовки овочів для безпосереднього їх використання в їжу проводять традиційним способом.

Усі фрукти та ягоди, що виростили на садових ділянках, серед використання в їжу, переробкою ретельно миють. Технології приготування варення, соків, компотів, джемів не відрізняються від звичайних.

Загальноприйняті способи переробки олійних культур для одержання олії забезпечують значне зниження вмісту в них радіоактивних речовин.

Кукурудза та інші зернові культури після обробки можуть використовуватися в їжу і на відгодівлю худобі без обмежень на всій території України за зоною відселення від АЕС. Горох, квасоля та інші зернобобові культури використовуються без обмежень у районах радіоактивного забруднення з густиною 26 Кн/км. При більшій густоті вирощування цих культур не рекомендується.

Дотримання прийомів обробки гарантує можливість безпечного використання овочів, фруктів, олійних, зернових та зернобобових культур, а також продуктів їх переробки практично в усіх районах проживання за зоною відселення. Відходи від переробки продуктів рослинництва, одержаних за цією зоною, йдуть на корм сільськогосподарським тваринам без обмежень.

Миття зелені і салатів 2 % - ним розчином лимонної кислоти зменшує кількість цезію на 57 % і стронцію на 19 %.

Фрукти і овочі, крім кулінарної обробки у домашніх умовах, у великій кількості переробляють у промислових умовах.

Особливий інтерес становить вплив технологічного режиму виробництва на плодіві і овочеві консерви. При нормальній технологічній переробці основних фруктів і овочів вміст стронцію у готовому продукті зменшується майже у 6 разів порівняно із сировиною.

Отже, щоб запобігти забрудненню продуктів харчування необхідний їх радіаційний контроль. Це процес досить складний, потребує певного мінімуму параметрів. Значимість

проблеми підсилюється також небезпекою, яку створюють для здоров'я людини навіть мінімальні кількості радіонуклідів у їжі.

Список літератури

1. Руководство по применению контрмер в с.-х. в случае аварийного выброса радионуклидов в окружающую среду, МАГАТЭ, Вена, 1994.
2. Пристер Б.С. Сельскохозяйственные аспекты Чернобыльской катастрофы//Проблемы с.-х. радиологии, вып.4, К., 1996, с.3-9. Рекомендації по веденню сільського господарства в умовах радіоактивного забруднення території України в результаті аварії на Чорно-бильській АЕС на період 1996-1998 рр.- Київ, МСГПУ, 1996, с.56.
3. Анненков Б.Н., Юдинцева Е.В. Основы сельскохозяйственной радиологии.- М.:Агропромиздат, 1991.- 287 с.
4. Пономарьов П.Х., Сирохман І.В. Безпека харчових продуктів та продовольчої сировини. Навчальний посібник. – К.:Лібра 1999. -272.

В данной статье рассмотрены меры для снижения концентрации радиоактивных веществ. Приведенные примеры снижения состава радионуклидов в продуктах.

Загрязнение, продукты, снижения, радионуклиды

This paper examines the measures to reduce the concentration of radioactive substances. The examples of reduction of radionuclides in food.

Pollution, food, decrease radionuclides

RADIONUCLIDES IN FOOD AND CUTTING THEIR CONCENTRATION

Y.M. Ikalchyk

УДК 62-115

ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНОГО ОБЛАДНАННЯ ДЛЯ БЕЗПРИВ'ЯЗНОГО УТРИМАННЯ ВРХ

Ю.В. Кацалап, відділення з підготовки молодших спеціалістів, 4 курс

Науковий керівник – М.І. Ікальчик, старший викладач

***ВП Національного університету біоресурсів і природокористування України
«Ніжинський агротехнічний інститут»***

В даній статті розглянута технологія безприв'язного утримання ВРХ, приведені сучасні засоби для механізації напування тварин, приготування та роздавання кормів, гноєвидалення, доїння корів

Корови, автонапувалки, кормороздавач, скрепер, доїльна установка

Продуктивність тварин в більшій мірі залежить від умов їх утримання, режиму та повноцінності годівлі. За даними досліджень, надої з однієї корови можна збільшити на 1000 - 1500 кг. на рік, якщо створити комфортні умови утримання тварин одночасно з їх правильним годуванням. Безприв'язне утримання великої рогатої худоби сприяє комфортному самопочуттю тварин, так як не сильно обмежує їх пересування.

СЕКЦІЯ 1

«Технічні інновації та практика в управлінні якістю вищої освіти» «Науково-технічний прогрес у розвитку вищої освіти України»

Практика ферм нашої країни, США, Англії, Канади, Швеції та інших країн свідчить про істотні переваги безприв'язного способу утримання корів. Його застосовують не тільки в південних, а й у північних районах.

Суть безприв'язного звичайного на глибокій незмінній підстилці способу утримання худоби полягає в тому, що тварини перебувають без прив'язі у приміщеннях і на вигульно-кормових майданчиках. У приміщеннях немає стійл, прив'язі, індивідуальних напувалок, підвісних доріг та іншого обладнання. Худоба на вигульних майданчиках має вільний доступ до грубих кормів і силосу. В годівниці, які розміщують навколо вигульних майданчиків, з кормоцеху подається спеціально приготовлений комбінований корм. Годівлю концентрованими кормами здійснюють зі спеціальних годівниць під час доїння. Напувають тварин з групових напувалок. У приміщеннях худоба утримується на глибокій підстилці, яку щодня поповнюють з розрахунку 2,5-3 кг на одну голову худоби. Гній прибирають 1-2 рази на рік за допомогою бульдозера.

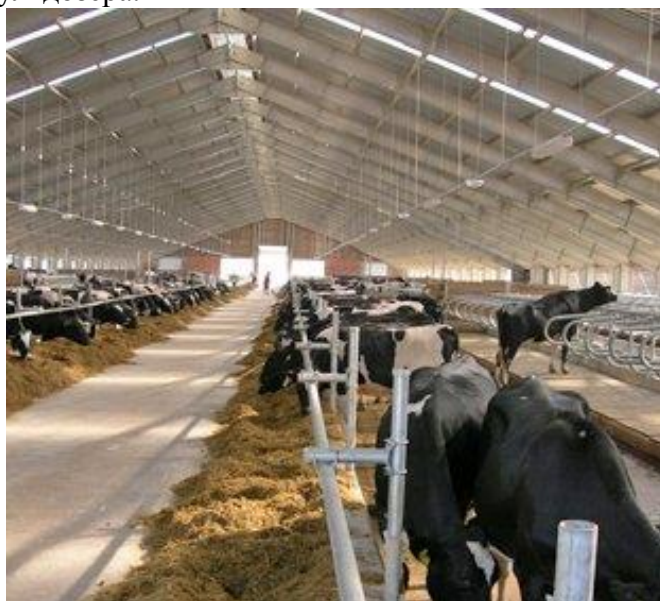

Рисунок 1- Безприв'язне боксове утримання

За безприв'язно-бксового утримання корів (див. рис 1) у приміщенні, крім майданчиків для безприв'язного утримання корів, обладнують бокси на підвищеному місці, в які тварини заходять для відпочинку. Довжина бокса 2,1 м, ширина 1,1 м. Вартість будівництва при застосуванні безприв'язного утримання тварин зменшується в 1,5-2 рази, а витрати металу – в 10-12 разів. Ліквідація гнойових і кормових проходів збільшує місткість приміщення на 40-50 %, що значно знижує вартість скотомісця.

Для впровадження безприв'язного способу утримання основного стада великої рогатої худоби потрібні приміщення, побудовані або реконструйовані відповідно до типових проектів, з вигульними майданчиками, відповідним обладнанням. Машинний зал має бути обладнаний необхідними установками для доїння корів. Потребують комплексної забудови інші приміщення для обслуговування поголів'я.

Кількість високоякісних кормів має бути достатньою для годівлі тварин досхочу. Належний рівень організації виробничого процесу може бути забезпечений при наявності висококваліфікованих кадрів.

Перехід на безприв'язне утримання поголів'я основного стада в скотарстві, як правило, пов'язаний з підвищенням рівня механізації виробничих процесів. Основний процес - доїння корів – здійснюється в доїльному залі на доїльних установках типу “Ялинка”, “Молокопровід-200” та ін. Процес доїння 50-60 корів триває 45-60 хв.

Організація виробництва за потоково-цехової системи утримання корів враховує особливості фізіологічного стану тварин. Поголів'я корів розміщують у різних секціях, починаючи від сухостійного періоду і закінчуючи періодом виробництва молока.

Процес виробництва молока за потоково-цехової системи є достатньо ритмічним. Показники ритму - його потужність і тривалість. Потужність ритму – це кількість голів у технологічній групі, які переводять із цеху в цех. Тривалість ритму визначається кількістю днів, протягом яких формується технологічна група тварин.

Загальні принципи раціональної організації виробничих процесів – пропорційність, узгодженість, ритмічність, потоковість характерні і для скотарства. Особливістю робіт у цій галузі є те, що більшість з них виконують на місці (у тваринному приміщенні, доїльному цеху, кормоцеху). Це створює сприятливі умови для комплексної механізації і автоматизації процесів виробництва та ведення скотарства на промисловій основі.

Способи організації виробничих процесів і виконання окремих операцій зумовлюються прийнятими системами ведення тваринництва, способами утримання худоби, рівнем механізації робіт, біологічними особливостями окремих видів і груп тварин, які у свою чергу зумовлюють відмінності в технології і організації виробництва.

Основними виробничими процесами у скотарстві є: приготування кормів, годівля і напування тварин, доїння тварин, випасання худоби, очищення приміщень.

Приготування кормів. Більшість видів кормів перед згодовуванням треба відповідно приготувати – подрібнити, запарити, зварити, змішати, збагатити на азотні й мінеральні речовини. Це підвищує їх якість, засвоюваність та ефективність використання (окупність).

Набір і розстановку машин у кормоцехах планують так, щоб забезпечити потоковість робіт. Кормоцех має сховища для зберігання певних запасів фуражного зерна, коренебульбоплодів та інших кормів і домішок, відділення для приготування концентрованих, грубих і соковитих кормів, центральне відділення, де розміщені дозатори і змішувачі. Сховища і відділення зв'язані між собою транспортерами. Приготовлені до згодовування корми доставляють на ферми і до годівниць вагонетками, електровозами, транспортерами і кормороздавачами.

Роздавання кормів не менш трудомісткий процес, ніж їх приготування, а тому його також слід максимально раціоналізувати і механізувати.

При безприв'язному утриманні худоби грубі корми і силос краще згодовувати із скирт і буртів. Зелену масу, силос та інші корми подають у годівниці за допомогою кормороздавача.

Кормороздавачі «Свромікс» виконують швидко і якісно досить трудомістку і монотонну роботу, що дозволяє економити час і трудові ресурси. Для обслуговування подібних агрегатів потрібно мінімальну кількість робочих рук, які будуть контролювати роботу устаткування, і виконувати допоміжну роботу. До того ж кожен із цих агрегатів з великою точністю робить заміри складових корму і з помітно кращою ретельністю робить всі необхідні процеси з виготовлення або змішання кормів. Подібна точність у роботі позитивно впливає на ефективність роботи всього підприємства.

Тому, одним з плюсів комбайнів для приготування кормів та кормозмішувачів можна назвати поліпшення вироблених кормів, що сприяє кращій засвоюваності їх тваринами. У результаті тварини отримують якісний корм, який сприяє їх гарного самопочуття і зниження шлунково-кишкових захворювань. Потрібно ще відзначити, що корм буває різної консистенції: сухий, пастоподібний або рідкий. Відповідно самопочуття ваших тварин залежить і від якості корму, і від того наскільки він правильно підібраний. У результаті настільки повсякденних на сьогоднішній день процесів підприємство може розраховувати на успішну діяльність і, як результат, на отримання прибутку.

Система водопостачання для напування худоби включає водо-джерело, водонасоси, водонапірну башту, водопровідну мережу та автонапувалки. При безприв'язному утриманні

худоби використовують групові автонапувалки. Це дає змогу худобі пити воду за потребою. У таборах роблять жолоби, куди воду подають по трубах або доставляють у цистернах.

Доїння корів – один із найбільш трудомістких процесів на молочній фермі, особливо, коли його провадити вручну. Тепер широко застосовують механічне доїння корів.

Для доїння корів застосовують доїльні апарати ДА-3 “Волга”, ДА-2”Майга”, “Темп”, які використовують як переносні для індивідуального доїння або для створення доїльних установок (від 10 до 20 апаратів). Тепер використовують доїльні установки “Ялинка”, “Тандем”, “Карусель”, УДС-3 та ін.

Доїльний майданчик має зацементовану траншею, від 6 до 20 станків, розміщених з обох боків траншеї, 12-20 доїльних апаратів, з’єднаних з вакуумом і молокопроводом, гумовий шланг з теплою водою для підмивання вим’я. У станках є годівниці для концентрованих кормів. Обслуговують майданчик дві доярки. Одна заганяє корів у станки і роздає концентрати, а друга працює у траншеї. Підмивши вим’я, доярка надіває на дійки стакани і включає доїльні апарати.

Видалення гною завжди було і завжди буде одним з найскладніших процесів при вирощуванні великої рогатої худоби та інших тварин. Загальновідомо, що своєчасно вичищені від гною приміщення для утримання тварин благотворно впливають на поліпшення мікроклімату та рівня гігієни. Ефективна система гноєвидалення дозволяє підвищити рівень комфорту тварин і як результат – збільшити їх продуктивність. Адже при частих прибираннях в повітрі знижується рівень вмісту азотистих газів і аміаку, які погано впливають як на самопочуття тварин, так і на їх продукцію.

Однією з найбільш поширених систем гноєвидалення є механічний спосіб, який полягає у використанні скреперів і бульдозерів, а також скребкових і штангових транспортерів.

Враховуючи те, що видалення гною потрібно виконувати регулярно (можливо по кілька разів на день) більшість ферм намагаються перейти хоча б на частково автоматизоване видалення гною. Змонтована система гноєвидалення дозволяє забезпечити тваринам достатньо сприятливий клімат, який обов’язково знайде своє відображення, як у здоров’ї тварин, так і в їх продуктивності.

Завдяки досягненням сучасних технологій ми можемо практично будь-який з технологічних процесів автоматизувати. Це дозволить домогтися найбільшої ефективності в таких малоприємних завданнях, як прибирання гною і, отже, підвищити рентабельність ферми. Чим чистіше в приміщеннях, тим вище продуктивність тварин і краща якість одержуваної від них продукції.

Список літератури

1. Анатолій Чигрин, кандидат с.-г. наук, доцент Національного університету біоресурсів і природокористування України, Науково-дослідний центр ТОВ «Єврокорм сучасна годівля»
2. Практикум по машинах і обладнанню для тваринництва/ І.Г.Бойко, В.І.Гридасов, А.І.Дзюба та ін.; За ред. О.П.Скорика, О.І.Фісяченка. – Харків, 2004. – 272 с.
3. І.І.Ревенко, М.В.Брагінець, В.І.Ребенко Машини та обладнання для тваринництва: Підручник.-К.:Кондор,-2009.

В данной статье рассмотрена технология беспривязного содержания КРС, приведены современные средства для механизации поения животных, приготовления и раздачи кормов, навозоудаления, доения коров.

Коровы, автопоилки, кормораздатчик, скрепер, доильная установка

In this paper the technology Loose cattle, brought modern means for mechanization watering animals, preparation and distribution of feed, manure removal, milking cows.

Cows, automatic feeder, scraper, milking unit

APPLICATION OF MODERN EQUIPMENT LOOSE CATTLE

Y.V.Katsalap

ИНТЕНСИФИКАЦИЯ ТЕПЛОМАССОБМЕННЫХ ПРОЦЕССОВ В ЗЕРНОСУШИЛКАХ НАПОЛЬНОГО ТИПА

***С.Ю. Комиссаров, инженерный факультет, специальность «Энергообеспечение
предприятий», 5 курс***

***Научный руководитель – И.Б. Зимин, к.т.н., доцент
ФГБОУ ВПО «Великолукская ГСХА», Россия***

Главной проблемой в технологическом процессе сушки зерна является повышение пропускной способности сушильных агрегатов с одновременным снижением затрат тепловой энергии на единицу удаленной влаги. Одним из путей решения рассматриваемой проблемы является ворошение зерновой массы в процессе сушки. Для реализации данного способа интенсификации сушки зерна нами предлагается использовать в зерносушилках напольного типа устройство для ворошения зерновой массы.

Сушка зерна, агент сушки, интенсификация сушки, аэрожелоб, ворошитель

Сушка семенной массы зерновых культур - важнейшая операция в процессе послеуборочной обработки. Поскольку главной проблемой в технологическом процессе сушки зерна является повышение пропускной способности сушильных агрегатов с одновременным снижением затрат тепловой энергии на единицу удаленной влаги, научными учреждениями, изготовителями и практикой разработаны способы интенсификации этой важной операции.

Одним из таких способов является предварительный нагрев зерна перед подачей его в сушильную камеру [1]. В промышленности для этой цели применяют специальные камеры предварительного нагрева сырого зерна. В комплексах сельхозпредприятий такой способ осуществляется при наличии в линии накопительных емкостей сырого зерна, в одном из которых с помощью дополнительного подвода теплоты (например, из того же топочного отделения сушилки) ведется подогрев. В самом простом варианте это может быть вентилируемый бункер БВ-40, к вентилятору которого подведен воздухопровод горячего теплоносителя. Возможен и вариант подогрева массы с помощью постоянно включенных электрокалориферов бункера, правда, в меньшем диапазоне. Этот способ позволяет массе начать отдачу влаги сразу же после ее загрузки в шахту сушилки, минуя процесс прогревания. Кроме того, процесс предварительного нагрева сопровождается снижением влажности зерна на 2...3%. При расчете сушильного агрегата в этом случае температура зерна на входе в сушилку будет иной.

Существенный эффект дает и перевод сушилок на работу с рециркуляцией отработавшего агента сушки, прошедшего сушильную или охладительную камеры [5]. Причем, рециркуляция отработавшего агента сушки может быть полной или частичной. Ведь в типовых конструкциях сушилок агент сушки используется однократно, пронизывая и сырую, ещё не нагретую массу в верхних секциях шахт, и полусухую, уже нагретую почти до предела массу в нижних секциях.

Из технологии сушки хорошо известно, что сырую массу необходимо подсушивать агентом с более низкой температурой. С другой стороны, если в верхней части сушилки агент сушки использует свою влагопоглодительную способность почти полностью, то сказать это о нижних камерах нельзя. Другими словами, отработавший в нижних секциях шахт агент сушки имеет ещё достаточно высокую температуру и влагопоглодительную способность, т.е. для массы в верхних шахтах он может ещё являться полноценным агентом сушки.

Один из таких вариантов предполагает проход агента сушки последовательно через три секции шахты колонковой сушилки, когда агент сушки с максимально возможной температурой снимает влагу сначала в нижней секции шахты, затем, несколько остыв, - в средней и, наконец, развернувшись, просушивает наиболее сырую массу в верхней секции [5]. После этого он выбрасывается в атмосферу.

Наибольшую трудность в осуществлении сушки по такой технологии, как нам представляется, будет расчет параметров процесса сушки с тем, чтобы агент сушки в верхней зоне не насытился влагой до предела, иначе вместо подсушки он будет увлажнять зерно и при определенных условиях даже образовывать конденсат, что не допустимо.

Недаром известная фирма "Картер-Дей" (США) выпускает шахтную сушилку, у которой сушильная колонна разделена на две зоны, но на рециркуляцию (причем, в топочный агрегат) направляется отработавший агент лишь с нижней сушильной зоны, смешиваясь с нагретым наружным воздухом, прошедшим охлаждающую секцию [7]. Существенное сокращение расхода топлива на нагрев смеси в топке связан с тем, что рециркулирующая часть агента сушки имеет температуру на входе в топку 32...49°C.

Технология сушки с повторным использованием отработавшего агента сушки осуществлена на сушилках шведской фирмы "Свенска Флактфабрикен". Наружный воздух у этой шахтной сушилки просасывается вентилятором вначале через нижнюю охлаждающую камеру, затем, подогреваясь паровыми калориферами первой ступени, просушивает нижнюю сушильную камеру. Несколько увлажнившись и потеряв температуру, агент сушки снова подвергается подогреву в калориферах второй ступени и направляется на сушку в верхнюю сушильную камеру. Как видим, эта схема позволяет легко регулировать необходимую температуру агента сушки (в том числе и разную для нижней и верхней сушильных камер), одновременно поддерживая на достаточном уровне его влагопоглощательную способность.

Одним из технологических приемов повышения эффективности процесса влагоотдачи является использование отлежки нагретого зерна, когда внутри не продуваемой агентом сушки массы продолжается интенсивный влагоперенос из внутренних слоев зерновок к их поверхности, а также процесс выравнивания температуры и влажности всего слоя. Экономичность этого процесса связана с выделением влаги за счет внутренней тепловой энергии зерновок и последующего более легкого удаления этой свободной влаги. Сушилки, использующие этот прием, оборудуются промежуточными зонами отлежки между сушильными секциями шахт (шахтная сушилка ЛСО Чешской Республики). Такое же назначение имеют и промежуточные камеры польских сушилок М-819 и М-839.

Иногда процесс отлежки применяют при циклической сушке. В этом случае более длительный процесс (2,5...3 ч) называют промежуточным отволаживанием и проводят его в отдельных емкостях (например, силосах с перфорированными стенками) с обязательным удалением выделяющейся влаги вентилированием. По такой технологии с многократным пропуском массы через сушилку и последующим отволаживанием работают японские сушилки фирмы "Сатаки".

Наиболее эффективным технологическим приемом, особенно при подработке высоковлажного зерна, является перевод сушилок на работу в рециркуляционном режиме [4]. Обычная прямоточная сушка предусматривает однократный пропуск зерна через сушильную (сушильные) и охлаждающую камеры (колонки). При необходимости значительного влагосъема, как уже упоминалось, применяют многократный пропуск зерна через сушилку или перевод шахт (если позволяет конструкция сушилки) с параллельной на последовательную схему работы. Высоковлажное зерно можно высушить и за один пропуск, поддерживая температуру агента сушки на уровне предельно допустимой, однако в этом варианте технико-экономические показатели сушилки существенно снизятся. Во избежание перегрева и ухудшения качества зерна его влажность в прямоточных сушилках снижают не более чем на 6...8%.

В рециркуляционных же сушилках часть просушенного зерна смешивается с вновь поступающим сырым зерном, вследствие чего оно просушивается до кондиционной влажности за один пропуск. Чем выше исходная влажность сырого зерна, тем в меньшем количестве его подают в сушилку и тем большая масса сухого зерна совершает рециркуляцию.

Принцип действия рециркуляционных сушилок сводится к следующему. По замкнутому контуру сушилки непрерывно движется большой поток сухого зерна, в несколько раз превышающий фактическую производительность сушилки. В этот поток вводят сырое зерно в объеме производительности сушилки, одновременно выводя соответствующий объем сухого зерна из контура рециркуляции.

При сушке в рециркуляционном режиме сырое зерно проходит следующие стадии процесса: перемешивание с сухим рециркулирующим зерном, его нагрев, контактный влагообмен, конвективную сушку в шахте и охлаждение. Первые два процесса могут осуществляться одновременно и в одном аппарате. В некоторых вариантах рециркуляционной сушки применяют и предварительный нагрев сырого зерна.

Важным элементом этой технологии является процесс нагрева смеси сырого и рециркулирующего зерна в тепловлагообменнике в течение 10...20 мин, где происходит перераспределение теплоты и влаги между сырыми холодными и сухими нагретыми зёрнами путем контактного тепловлагоденоса (сорбционная сушка сырого зерна). При этом происходит выравнивание температуры и влажности в слое, а также перемещение влаги к поверхности единичных зерновок. Тщательное перемешивание сырых и сухих зерновок является одним из условий эффективной работы такой сушилки.

После тепловлагообменника зерновую смесь направляют на сушку в сушильную камеру (камеры), при выгрузке из которой поток разделяется на два; один из них направляется на дальнейшую доработку или в склад, а второй – на рециркуляцию. При наличии в сушильном агрегате двух параллельно работающих шахт (большинство отечественных промышленных сушилок, а также сушилки типа СЗШ-16) из одной шахты пускают зерно на рециркуляцию, а из второй – на выгрузку. Такой вариант удобен в эксплуатации ещё и тем, что экспозицией сушки (регулировкой выгрузного устройства) во второй шахте добиваются просушки зерна до кондиции.

Известны несколько схем перевода шахтных сушилок на рециркуляцию, различающихся в основном способами нагрева и перемешивания сырого и сухого зерна.

Технологический эффект рециркуляционной сушки достигается за счет применения предварительного подогрева массы, контактного тепло-влагообмена с минимальным расходом энергии и использования агента сушки с более высокой температурой как в камере предварительного нагрева, так и в основной (рециркуляционной) камере.

В сельскохозяйственном производстве также предпринимаются попытки перевести работу шахтных сушилок на рециркуляцию. Однако вариант, разработанный ВИМом (г.Москва) для сушилок СЗШ-16 оказался слишком сложным как в изготовлении двух дополнительных узлов (смеситель и подогреватель), так и в наладке на технологические режимы сушки.

Что же касается технологического расчета параметров режима рециркуляционной сушки зерна, то необходимо отметить, что он существенно усложнился. Это связано с необходимостью задаваться дополнительно целым рядом параметров, а также с расчетом процесса смешивания зерновых масс с различными исходными параметрами.

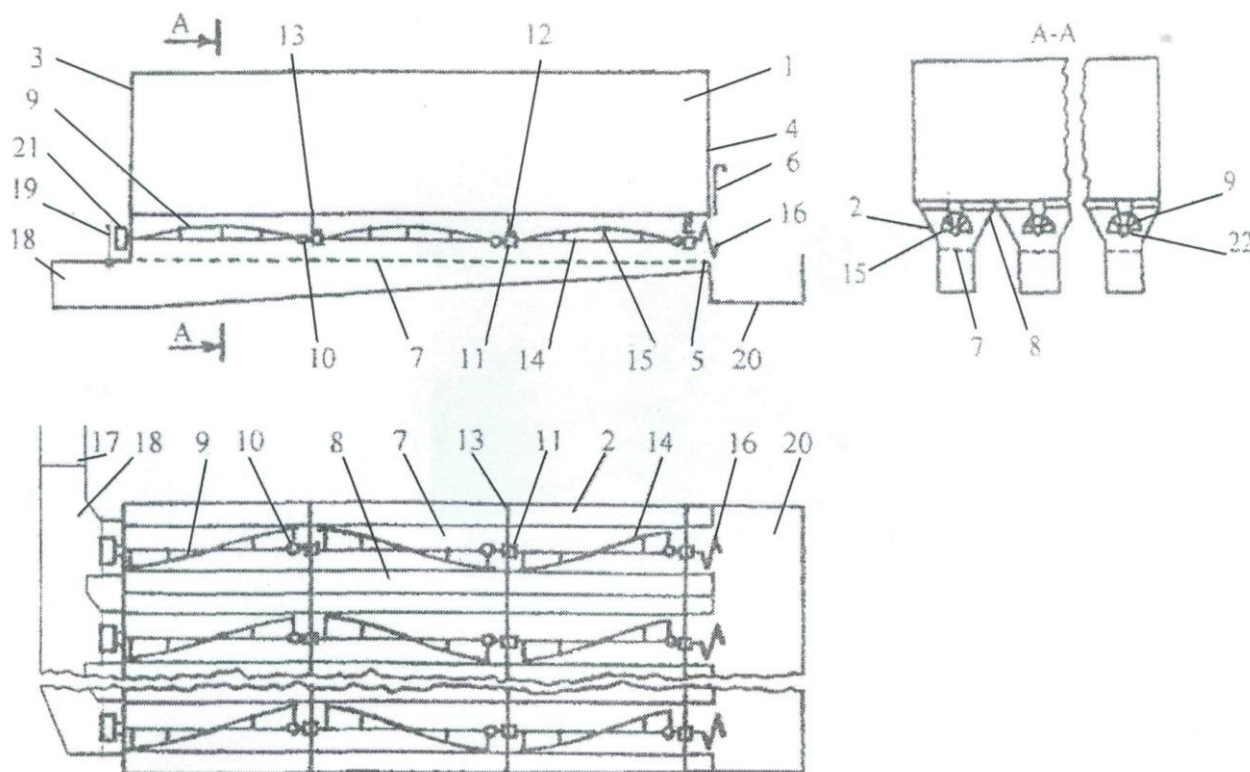
Из технических решений, направленных на интенсификацию процесса сушки в шахтных сушилках, отметим применение коробов с жалюзийными вертикальными стенками, позволяющими снизить гидравлическое сопротивление сушимого слоя за счет сокращения его толщины (сокращения пути агента сушки) и применение коробов со стенками, наклоненными вовнутрь (увеличивается полезный объем шахт) [3].

В настоящее время в нашей стране и за рубежом для получения высококлассных семян кормовых и зерновых культур широкое применение получили напольные сушильные установки. Наряду с преимуществами, напольные сушилки обладают рядом существенных недостатков [1]:

- низкая производительность и коэффициент использования сушильного оборудования;
- длительный процесс сушки (20...36 ч и более);
- большие затраты ручного труда на погрузочно-разгрузочных работах;
- неравномерность сушки по высоте насыпи и по площади сушильной камеры;
- трудности очистки при смене культур;
- отсутствие комплексной механизации и автоматизации загрузки и выгрузки зерна.

Для исключения указанных недостатков и повышения эффективности работы напольной сушилки предлагается усовершенствовать ее сушильную камеру путем формирования воздухоподводящего канала не прямоугольной, а клиновидной формы (по типу установок аэрожелобного типа).

1-сушильная камера; 2-наклонная плоскость; 3,4-передняя и задняя стенки; 5-выгрузное окно; 6-заслонка выгрузного окна; 7-чешуйчатое сито; 8-рассекатель; 9-секция ворошителя; 10-шарнир; 11-подшипник; 12-кронштейн; 13-подвес; 14-пруток; 15-спица; 16-шнековый насадок; 17-тепловентиляционный агрегат; 18-коллектор; 19-заслонка коллектора; 20-лоток; 21-моторредуктор; 22-вал ворошителя

Рисунок 1 – Усовершенствованная напольная сушилка

Конструктивные особенности аэрожелоба позволяют обеспечить более равномерное распределение расхода агента сушки по длине и площади сушильной камеры. С целью повышения эффективности работы напольной сушилки ее также предлагается дооборудовать прутковыми ворошителями, что позволяет сушить за одну загрузку до конечной влажности и малосыпучий семенной ворох, и грубоизмельченную массу кормовых, технических и других культур [2].

В усовершенствованном варианте напольной сушилки (рисунок 1) процесс сушки происходит с периодическим ворошением сушимой массы, что позволяет снизить затраты энергии на удаление 1 кг влаги до 16,7%. Одновременно, сокращается время сушки (семенного вороха клевера - 52 мин, овса – 13мин, измельченной массы 63 мин). В результате повышается производительность напольной сушилки, по сравнению с ее базовым вариантом на 11%.

Список литературы

1. Голубкович, А.В. Сушка высоковлажных семян и зерна/ А.Г. Чижигов. - М.: Росагропромиздат. - 1991. – 174 с.
2. Дианов, Л.В. Результаты производственных исследований универсальной сушилки/ В.А. Смелик, А.С. Ширяев. – Тр. Ярославской ГСХА, Ч.III. - ЯГСХА, 2003. – С.47-51.
3. Жидко, В.И. Зерносушение и зерносушилки. – М.: Колос, 1982. – 239 с.
4. Журавлев, А.П. Теория и практика рециркуляционной сушки зерна- Самара.: Самарская ГСХА. - 2001. – 255 с.
5. Захарченко, И.В. Послеуборочная обработка зерна в Нечерноземной зоне/ И.В. Захарченко. - М.: Россельхозиздат, 1983. - 262с.
6. Малин, Н.И. Энергосберегающая сушка зерна/ Н.И. Малин. - М.: КолосС. - 2004. – 240 с.
7. Щепилов, Н.Я. Проектирование поточных линий и зерноочистительно-сушильных комплексов/ Н.Я. Щепилов. – Великие Луки: Издательский центр ВГСХА. - 1999. – 180 с.

Главной проблемой в технологическом процессе сушки зерна является повышение пропускной способности сушильных агрегатов с одновременным снижением затрат тепловой энергии на единицу удаленной влаги. Одним из путей решения рассматриваемой проблемы является ворошение зерновой массы в процессе сушки. Для реализации данного способа интенсификации сушки зерна предлагается использовать в зерносушилках напольного типа устройство для ворошения зерновой массы.

Сушка зерна, агент сушки, интенсификация сушки, аэрожелоб, ворошитель

The main problem in technological process of drying of grain is increase of capacity of drying units with simultaneous decrease in expenses of thermal energy on unit of remote moisture. One of ways of the decision of a considered problem is the tedding of grain in the course of drying. For realisation of the given way of an intensification of drying of grain it is offered to use in dryer of floor type the device for a tedding of grain

INTENSIFICATION OF TEPLOMASSOOBMENNY PROCESSES IN DRYER OF FLOOR TYPE

S.Y. Komissarov

УДК 631.173

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КОНСТРУКЦІЙ ПОСІВНИХ АГРЕГАТІВ

*С.В. Коротя, факультету механізації
Науковий керівник – І.І. Махмудов, к. т. н., доц.
ВП Національного університету біоресурсів і природокористування України
«Ніжинський агротехнічний інститут»*

Ключові слова: конструкція, сівалка, агрегат, посів, удосконалення, привод, дозування, норма

Проблема. Для сівби пропонується широкий вибір машин, необхідно відзначити численні інноваційні доробки, а також удосконалення окремих деталей. Відзначається що триває тенденція в бік збільшення ширини захоплення на причіпних або що приводяться від ВОМ посівних агрегатах або одиночних сівалки, а також у бік сівалок, придатних для посіву по мульчі. Поряд з цим відбулися покращення в області вирівнювання подовжнього розподілу насіння. Є також цікаві нововведення в області прецизійної сівби. Продовжені розробки в галузі автоматизації процесів при рядковому посіві.

Особлива увага в перспективному комплексі приділяється створенню спеціальної техніки для мінімальних ресурсозберігаючих технологій обробки ґрунту та посіву.

Виклад основного матеріалу. У ННЦ «ІМЕСГ» створені комбіновані агрегати для мінімальної обробки ґрунту та сівалки прямого посіву, розробляються нові дизельні культиватори. Застосування цих машин на окультурених ґрунтах дозволить знизити витрати ресурсів на 40-60%, зменшити кількість проходів по полю і ущільнення ґрунту.

Для поєднання операцій передпосівної обробки ґрунту та посіву зернових та інших культур створені комбіновані агрегати високого технічного рівня з пасивними робочими органами. Застосування таких агрегатів забезпечує підвищення продуктивності праці до 60% і зниження витрат палива на 2-3 кг / га в порівнянні з роздільним застосуванням агрегатів і пневматичних сівалок

Розробляються високопродуктивні ґрунтообробні посівні агрегати зі змінними активними і пасивними робочими органами шириною захоплення 3, 4 і 6 м. Змінні ґрунтообробні адаптери та сошнікова системи забезпечать ефективне їх застосування на всіх типах ґрунтів і агрофонах.

Сівалки нового покоління повинні забезпечувати виконання вимог якості технологічного процесу, універсальності з широким застосуванням комбінованих робочих органів, поєднання операцій, підвищення продуктивності і надійності, зниження металоємності, енергоємності і трудовитрат. Конструкція сівалок нового покоління повинна бути блочно-модульною.

Тому перед конструкторами постало завдання - за такої ж необхідної потужності трактора збільшити ширину захвату посівного комбайна з тим, щоб збільшити продуктивність агрегату, в стільки ж разів знизити витрати енергії та ресурсів і отримати більший врожай кращої якості і за істотно меншою собівартістю.

Висновки

1. Оснащення сільськогосподарського виробництва необхідно здійснювати за рахунок можливостей вітчизняного та зарубіжного сільгоспмашинобудування з використанням нових технологічних процесів, матеріалів і наукомістких компонентів.

2. Підвищення якості і конкурентоспроможності вітчизняних посівної техніки повинно проводитися як шляхом вдосконалення їх конструкції, запозиченням кращих зарубіжних вузлів і комплектуючих, так і технологічним переоснащенням заводів-

виготовлювачів сучасними приладами, обладнанням, верстатами, значним підвищенням якості використовуваних матеріалів і комплектуючих.

3. Для реалізації науково обґрунтованих технологій виробництва продукції основних сільськогосподарських культур необхідно розробка та освоєння інтенсивних технологій на базі взаємопов'язаних комплексів машин, що дозволить знизити питомі витрати палива, праці та металу на 20-25%.

4. Необхідно провести пошукові роботи з вишукування принципів нових робочих органів і посівних агрегатів, а саме:

— блочно-модульних багатоцільових сімейств сівалок нового покоління зі змінними блоками робочих органів для посіву сільськогосподарських культур в різних зональних ґрунтово-кліматичних і агроландшафтних умовах;

— комбінованих агрегатів для посіву сільськогосподарських культур одночасно з передпосівної культивациєю ґрунту на стерньові фонах в ерозійно-небезпечних районах і зоні недостатнього зволоження.

Список літератури

1. Формування і реалізація державної технічної політики розвитку матеріально-технічної бази АПК в Україні. Матеріали до 5 – річних зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників. К.-2003-С.40-45.

2. Саблук П.Т. Основні напрями підвищення ролі аграрної науки в умовах трансформації агропромислового виробництва до ринкових відносин. (Матеріали навчального семінару 20-21 липня 2005 року). К.-2005.

3. Махмудов І.І. Формування ринку технічних засобів в агропромисловому комплексі України//Міжвідомчий науковий збірник ННЦ «Інститут механізації та електрифікації сільського господарства» Глеваха, Випуск 9 – с.65-70.

ЕЛЕКТРОННІ ВІДХОДИ - ГЛОБАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА, ТА ЇЇ ОСОБЛИВОСТІ В УКРАЇНІ

***О.Д. Кривець, факультет електроніки, 2 курс
Науковий керівник – В.О. Овсянкіна, старший викладач
НТУУ «Київський політехнічний інститут»***

В даній статті розглянуто глобальну проблему переробки й утилізації електронних відходів.

Екологія, електроніка, відходи

Стрімкий розвиток науково-технічного прогресу призвів до появи значної екологічної проблеми, про яку людство, ще сторіччя тому навіть не здогадувалось. Гори старих комп'ютерів і телевізорів, зламаних холодильників, мобільних телефонів, що вийшли з ладу, кондиціонерів, відпрацьованих батарейок та іншої електроніки щороку потрапляють на сміттєзвалища та полігони твердих побутових відходів. Електронні відходи, чи е-відходи, визнані однією з ключових проблем сьогодення через їх стрімкий ріст та істотну загрозу для довкілля і здоров'я.

Відпрацювавши свій строк, електронна та електрична техніка дорівнює 4—6 % від усіх ТПВ, що генеруються у світі, та є найбільш швидко зростаючим компонентом у складі ТПВ. У майбутньому прогнозується глобальне зростання потоку електронних відходів. Тільки у Європі кількість електронних відходів щорічно збільшується на 3—5% (швидкість збільшення об'єму електронних відходів у три рази більша, ніж зріст об'ємів ВСІХ побутових відходів). Щорічно утилізується більше 600 тис. тон електронного устаткування і,

за оцінками Міжнародної асоціації утилізаторів електронної продукції (International Association of Electronics Recyclers - IAER), до кінця цього десятиліття потужності по переробці відслужившої електроніки повинні бути збільшені в чотири-п'ять разів. Згідно з даними IAER, в найближчі п'ять років застаріє 250 млн. комп'ютерів, буде викидатися більше 130 млн. мобільних телефонів на рік, що виллється в 65 тис. т відходів, велика частина яких - токсичні. І зменшення габаритів продукції не допоможе, оскільки пристрої швидко морально застарівають і викидаються. Коли небезпечні відходи потрапляють на звалища разом з побутовим сміттям — відбувається токсичне забруднення навколишнього середовища в дуже великому радіусі.

Кожен громадянин, котрий користується електронними приладами та електричною технікою повинен розуміти, що в їх склад входять важкі метали, в тому числі і ртуть. У зв'язку з відсутністю державної системи збору у населення відпрацьованих приладів, все це потрапляє на полігони твердих побутових відходів (ТПВ) або на сміттєспалювальні заводи (установки). На сміттєзвалювальних полігонах під впливом різноманітних факторів відбуваються процеси руйнування оболонки електронного чи електричного обладнання, батарейок, а також енергозберігаючих ламп, внаслідок чого хімічні елементи, наявні в їхньому складі, випаровуються та вимиваються в навколишнє середовище. Токсичні речовини переносяться повітряними потоками і випадають на землю, інколи неподалік від первинного джерела, а інколи дуже далеко від нього та проникають глибоко в ґрунт і воду.

Через харчовий ланцюг (вода, рослини, тварини) токсичні речовини потрапляють в організм людини, викликаючи тяжкі отруєння і навіть генетичні зміни. Лише грам ртуті, який потрапив у довкілля, здатний призвести до забруднення понад 3,3 мільйона кубометрів повітря, а одній пальчиковій батарейці «під силу» забруднити близько 20 квадратних метрів ґрунту або 400 літрів води.

Більшість проблем, що викликаються зростанням обсягу е-відходів, пов'язане з матеріалами, використовуваними при виробництві електронних компонентів. Це - крім свинцю, галогени (сімейство хімічних речовин, що містять фтор, хлор, бром і йод), та інші токсичні речовини. Вони містяться в хімічних реактивах, застосовуваних при виготовлення виробів електронної техніки, а також в сотнях тон пластмас, що використовуються в ПК, стільникових телефонах, кишенькових комп'ютера. Таким чином, лише у масштабах України, до атмосфери та ґрунтових вод за рік потрапляє понад 40 кілограмів ртуті, 160 кілограмів кадмію, 400 тонн кольорових металів, 260 тонн марганцевих сполук, 250 тонн натрієвих хлоридів, а також інших хімічних сполук, які в агресивному і хімічно-насиченому середовищі, яким є полігони твердих побутових відходів, можуть вступати в різноманітні неконтрольовані реакції з непрогнозованим виходом небезпечних активних хімічних сполук.

Основна причина накопичення в Україні електронних відходів на звалищах, а не на переробних підприємствах — відсутність законодавчого поля, яке б регулювало весь процес поводження з електронними відходами, від виробництва або імпорту обладнання до організації збору, переробки і утилізації відпрацьованої техніки та батарейок.

Базовий закон у цій сфері «Про хімічні джерела струму» (2006 р.), який вперше окремо регулював цей вид відходів, майже не виконується. Електронні відходи віднесено до побутових відходів, але вони є однією з найбільш небезпечних груп у їхньому складі, що потребують окремого поводження, як це робиться в ЄС, оскільки містять отруйні важкі метали (свинець, ртуть, кадмій, хром та берилій), а також бромовані антипірени, флуорохлоровуглеводні, поліхлоровані біфеніли, полівінілхлорид. Підготовлюється проект постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання збирання, заготівлі та утилізації відходів електронного і електричного обладнання», який було опубліковано для громадського обговорення на сайті Мінприроди 11 червня 2012 р. Але, яка гарантія того, що питання врегулювання поводження з електронними відходами не буде відкладено у довгу

шухляду, через те, що в країні наразі відсутні люди, які були б зацікавлені у практичній реалізації зазначених на папері заходів.

Отруйні важкі метали забруднюють довкілля та наражають на небезпеку здоров'я українців. Крім того, відсутність переробки електронних відходів призводить до втрати цінної вторинної сировини — чорних, кольорових та цінних металів, полімерів, гуми та скла, які могли б бути повторно використані.

Вирішення проблеми електронних відходів вимагає прийняття законодавчих, організаційних, економічних, адміністративних та інших заходів по налагодженню в країні ефективної системи поводження з електронними відходами.

Доцільно в першу чергу:

- встановити жорстку адміністративну заборону на вивезення електронних відходів на полігони, посилити контроль з боку органів управління міст і районів;
- визначити повноваження, обов'язки і відповідальність:
 - 1) підприємств і населення, у яких утворюються електронні відходи;
 - 2) комунальних служб міст, районів, будинкових комітетів (у частині "безхозних" електронних відходів);
 - 3) переробників електронних відходів;
- визначити порядок збору і умови здачі відпрацьованої електронної і побутової техніки, яка анонімно викидається мешканцями будинків і накопичується біля сміттєвих контейнерів і в під'їздах на сходових майданчиках. Передбачити конкретні обов'язки і відповідальність працівників двору, керівництва ЖЕКів, районних адміністрацій за організацію і порядок фінансування збору і передачі такої техніки на переробку спеціалізованому підприємству;
- встановити переробникам певні стандарти (вимоги) до переробки техніки, дотримання яких має бути обов'язковим. Наприклад, 70% компонентів прийнятої відпрацьованої техніки підлягає екологічно ефективній переробці (утилізації, повторній переробці, знешкодженню), не завдаючи шкоди довкіллю.

Список літератури

1. А. Н. Тетиор. Городская экология. – К.: Академия, 2006.
2. Н. Семенова. Здоровье здорового человека. – Л.: Диля, 2007.
3. Хімічна освіта в контексті хімічної безпеки: стан проблеми і перспективи: збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції / за заг. ред. В.П. Покася, В.С. Толмачової. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011.

В данной статье рассмотрено глобальную проблему переработки и утилизации электронных отходов.

Екологія, електроніка, відходи

This paper considers the problem of global processing and disposal of electronic waste.

Ecology, electronics, wastes

**ELECTRONIC WASTES – GLOBAL ECOLOGICAL
PROBLEM, AND HER FEATURES IN UKRAINE**

O.D. Krivets

УДК 631.362-546

ПРИСТРІЙ ЗАХИСТУ АСИНХРОННИХ ЕЛЕКТРОДВИГУНІВ ВІД АВАРІЙНИХ РЕЖИМІВ

Д.В. Кучеренко, 32-ЕН група

Науковий керівник – О.В. Ковальов, ст. викладач

Таврійський державний агротехнологічний університет

Анотація: робота присвячена питанню розробки електронного пристрою захисту АД від аварійних режимів. Розглянуто можливість використання пристрою в системах захисту та автоматизації роботи інших типів електродвигунів.

В даний час існує велика кількість пристроїв для захисту асинхронних електродвигунів [1], однак практично всі вони здійснюють непрямий контроль, спираючись на такі показники як струм, температура окремих конструктивних елементів. Розглянутий пристрій (рис.1) на відміну від інших напряму контролює швидкість обертання ротора двигуна.

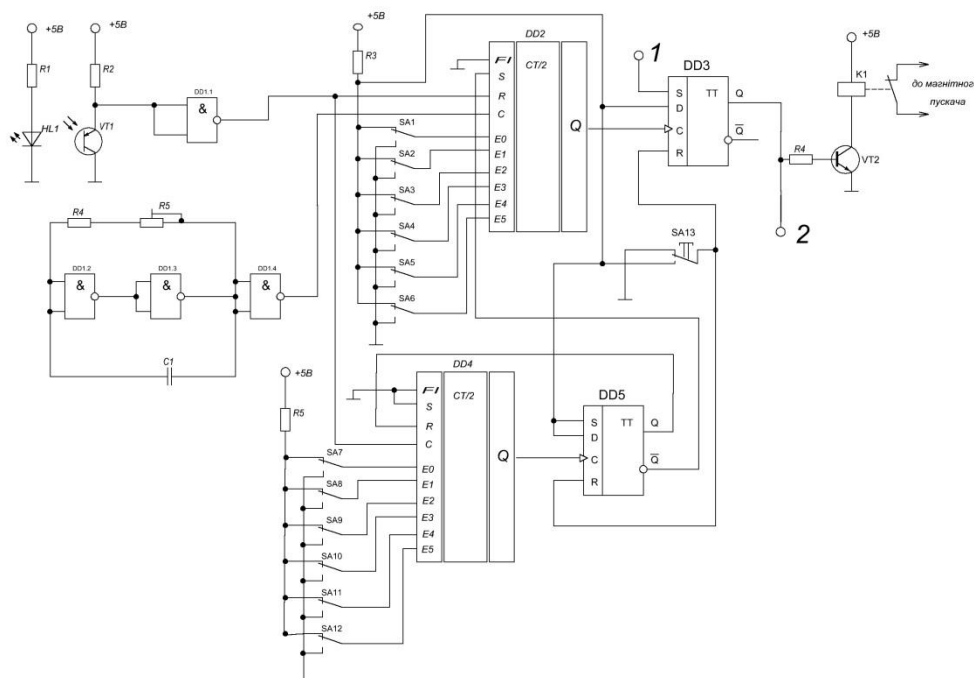

Рисунок 1 – Пристрій захисту АД від аварійних режимів

Він складається з інфрачервоного датчика (HL1, VT1), опорного генератора на елементах DD1.2 – DD1.4, лічильника імпульсів зі змінним коефіцієнтом ділення DD2, тригера DD3, транзисторного ключа VT2, схеми затримки спрацювання на лічильнику DD4 та тригері DD5.

Принцип роботи пристрою полягає в наступному: світлодіод VD1 та фото транзистор VT1 оптичного датчика частоти обертання валу електродвигуна розташовані навпроти, причому між ними пересувається металева штора з отвором, що закріплена на привідній муфті робочої машини. При проходженні отвору між світлодіодом та фототранзистором останній відкривається, що призводить до появи на виході буферного елементу DD1.1 сигналу логічної одиниці, який надійде на вхід скидання програмованого лічильника імпульсів. Одночасно з цим на тактовий вхід лічильника будуть надходити імпульси від генератора на елементах DD1.2 - DD1.4.

Якщо двигун працює у номінальному режимі з номінальною частотою обертання, то проміжку часу, що проходить між імпульсами з оптичного датчика недостатні для

переповнення лічильника, на його виході буде присутній сигнал логічного нуля і ключовий транзистор VT2 зачинений.

При перевантаженні електродвигуна його частота обертання почне зменшуватися, відповідно зросте проміжок часу між скиданнями лічильника імпульсів і він переповниться. Це призведе до появи на виході Q лічильника сигналу логічної одиниці, спрацюванню тригера DD3 і відкриттю ключового транзистора VT2. Через відкритий транзистор почне протікати струм, від якого спрацює електромагнітне реле K1, що керує відповідним магнітним пускатчем.

Резистор R5 дозволяє регулювати частоту імпульсів генератора, а перемикачі SA1 – SA6 – задавати коефіцієнт ділення лічильника. Це необхідно для точного встановлення критичної частоти обертання валу, досягненні якої призведе до знеструмлення електродвигуна.

Схема затримки необхідна для попередження помилкового спрацювання пристрою під час пуску електродвигуна. Працює вона наступним чином. Імпульси з датчика швидкості надходять на вхід програмованого лічильника DD4. Після того, як ротор двигуна зробить певну кількість обертів, яка буде достатня для його розгону до робочої швидкості, лічильник переповниться, на його виході з'явиться сигнал логічної одиниці. Це призведе до спрацювання тригера DD5, який зупинить роботу лічильника DD4 та дозволить роботу для DD3. Перемикачі SA7-SA12 дозволяють встановити необхідний коефіцієнт ділення лічильника.

Необхідну частоту імпульсів генератора можна визначити за формулою:

$$f = \frac{n \cdot k}{60} \quad (1)$$

де f – частота імпульсів допоміжного генератора, Гц;

n – гранично допустима швидкість обертання ротора, об/хв;

k – коефіцієнт ділення лічильника DD2.

Контакти 1 та 2 використовують для нарощування системи захисту, коли необхідно захистити кілька електродвигунів, а при аварійному режимі роботи одного з них зупинити всю групу. Така необхідність може виникнути при обслуговуванні технологічної лінії. Система працює наступним чином. Діоди

VD1 – VD3 та резистор R1 утворюють аналог логічного елементу «ИЛИ» (рис. 2).

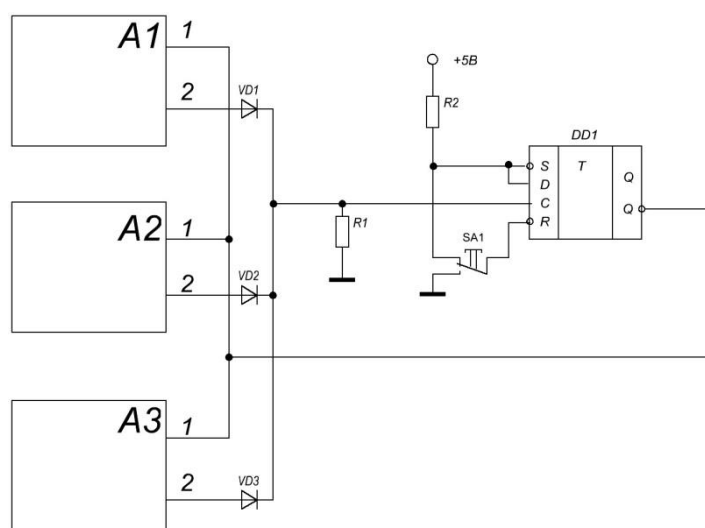

Рисунок 2 – Нарощування системи захисту електродвигунів

При спрацюванні хоча б одного з блоків A1-A3 через відповідний діод на вхід тригера надійде сигнал високого логічного рівня, що призведе до перемикання тригера DD1. В результаті цього на його інверсному виході з'явиться сигнал логічного нуля, що зупинить

роботу усіх генераторів і, відповідно, усіх двигунів. Повторне вмикання можливе тільки після натискання кнопки SB1, яка поверне тригер у первісний стан. У разі необхідності використання лише одного блоку входу S та D тригеру DD3 слід з'єднати разом.

Висновки: Застосування пристрою у системах захисту асинхронних електродвигунів дозволить значно підвищити надійність та термін роботи електрообладнання. При відповідних модернізаціях пристрою, його можливо застосувати для пуску та регулювання швидкості обертання двигунів постійного струму усіх схем збудження, а також для захисту двигунів постійного струму послідовного збудження при аварійному скиданні навантаження.

Список літератури

1. Єрмолаев С.О. Експлуатація енергообладнання та засобів автоматизації в системі АПК/ С.О. Єрмолаев, В.О. Мунтян, В.Ф. Яковлев – К.: Мета, 2003. – 544 с.
2. Сбоев Ю. Защита электродвигателей/ Ю.Сбоев// – Радиолюбитель, 1997, №6, с. 3.
3. Коломийцев К. Защита электродвигателей от работы на 2 фазах/ Коломиев, Ю. Романюк// Радиолюбитель, 1999, №1, с. 29.

ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ КОНСТРУКЦІЙНИХ МАТЕРІАЛІВ В МАШИНОБУДУВАННІ

М.М. Левченко, студент факультету механізації с.г., гр. БМ-111

*Науковий керівник – М.М. Падалка, асистент кафедри загальнотехнічних дисциплін ВП
Національного університету біоресурсів і природокористування України Ніжинський
агротехнічний інститут*

У статті розглянуто та проаналізовано сучасні конструкційні матеріали та їх застосування в машинобудуванні, наведено їх переваги та недоліки.

Конструкційні матеріали

- Конструкційні матеріали, матеріали, з яких виготовляються деталі конструкцій (машин і споруд), що сприймають силове навантаження. Визначальними параметрами До. м. є механічні властивості, що відрізняє їх від інших технічних матеріалів (оптичних, ізоляційних, змащувальних, лакофарбних, декоративних, абразивних і ін.). До основних критеріїв якості До. м. відносяться параметри опору зовнішнім навантаженням: міцність, в'язкість надійність, ресурс і ін. Тривалий період в своєму розвитку людське суспільство використовувало для своїх потреб (знаряддя праці і полювання, начиння, прикраси і ін.) обмежений круг матеріалів: дерево, камінь, волокна рослинного і тваринного походження, обпалену глину, скло, бронзу, залізо. Промисловий переворот 18 ст і подальший розвиток техніки, особливе створення парових машин і поява в кінці 19 ст двигунів внутрішнього згорання, електричних машин і автомобілів, ускладнили і диференціювали вимоги до матеріалів їх деталей, які стали працювати при складних знакозмінних навантаженнях, підвищених температурах і ін. Основою До. м. стали металеві сплави на основі заліза (чавуни і сталі), міді (бронзи і латунь), свинцю і олова.

Сталь

- Конструкційна сталь — це сталь, яка застосовується для виготовлення різних деталей, механізмів і конструкцій в машинобудуванні та будівництві та характеризується певними механічними, фізичними і хімічними властивостями. Конструкційні сталі поділяються на декілька видів, кожен з яких поділяється на групи або категорії.

Термічна обробка сталі

Термічна обробка сталі - це сукупність операцій нагріву, витримки та охолодження твердих металевих сплавів з метою надання їм певних властивостей за рахунок зміни внутрішньої будови і структури

Мета термообробки - це надання сплавів таких властивостей, які потрібні в процесі експлуатації цих виробів. Є зміцнення металу (наприклад: колінчастий вал в двигуні автомобіля - до нього пред'являється підвищена міцність при експлуатації). Але є й такі технологічні процеси, в яких термообробка не є кінцевою операцією, а проміжною і її мета - зниження твердості сталі, сплаву для подальшої обробки

Чавун

- Чавуном називають сплав заліза з вуглецем, що містить від 2,14 до 6,7% вуглецю. Найчастіше застосовуються чавуни зі змістом від 2,6 до 3,6% вуглецю, до 5% кремнію і до 2% марганцю, далі йдуть домішки сірки і фосфору. У спеціальні чавуни вводять легуючі добавки: нікель, хром, молібден, ванадій, титан. У залежності від стану вуглецю і легуючих добавок у сплаві розрізняють білі, сірі, ковкі і високоміцні чавуни.

Термічна обробка чавуну

- Термічна обробка, сукупність операцій теплового впливу на матеріали з метою зміни структури і властивостей у потрібному напрямленні¹. Від правильного виконання термічної обробки залежить якість і стійкість виготовлених деталей машин і механізмів, інструменту та іншої продукції.

Мідь

- Мідь (традиційна назва) або Купрум (назва хімічного елемента в новій хімічній термінології, від лат. Cuprum) (хімічний символ Cu) — хімічний елемент з атомним номером 29, що в чистому вигляді складає хімічну речовину мідь (до простої речовини назва «купрум» не застосовується). Атомна маса міді 63,546. Це пластичний ковкий перехідний метал червонувато-золотистого кольору (рожевий за відсутності оксидної плівки), добрий провідник тепла і електрики. Віддавна його широко використовувала людина.

Обробка міді

- При горячей прокатке между гладкими или ручьевыми валками хрупкая и твердая окалина дробится, осколки ее частично падают на пол (под стан), а частично закатываются в раскаленный металл. Закатанная окалина 'при дальнейшей операции — травлении подката — очень трудно поддается удалению. Заготовка после горячей обработки давлением с остатками окалины поступает на дальнейшие операции холодной обработки: прокатку, волочение.

- При волочении частички окалины разрушительно действуют на волочильный инструмент. При прокатке и волочении они вызывают поверхностные дефекты в местах выкрашивания окалины и вмятины на участках вдавливания в металл только что выкрошившихся крупинок окалины.

Бронза

- Бронза (стар. спиж)[1] — сплав міді, та інших металів, чи неметалів. Здебільшого до складу бронзи входить олово. Частка олова у бронзах може становити від 1.25 до 10%. Серед неметалічних сполук найчастіше до складу бронзи входить фосфор. Типова бронза має склад: 94.65% — мідь, 5% — олово, 0.35% — фосфор. Фосфор надає бронзам додаткової пружності, твердості, та збільшує корозостійкість. Температура топлення бронзи перебуває в межах 990...1190 °С.

використання виробів з бронзи на прикладі бронзових втулок

- Бронзові втулки, підшипники та інші вироби з бронзи широко застосовуються в різних галузях промисловості. Необхідність використання бронзових втулок у роботі обладнання зумовлена природою сили тертя, яка має негативний вплив на цілісність механізмів. Внаслідок більшої пластичності бронзові деталі зношуються швидше, але при цьому зберігають більше важливі частини механізмів. Бронзові втулки є тим витратним

матеріалом, який продовжує термін експлуатації устаткування і сприяє його безперебійної роботи.

- Крім того, фізико-механічні властивості сплавів на основі міді, у тому числі пластичність зі збереженням достатньо високих характеристик міцності, антикорозійної, хороша електропровідність, висока теплопровідність дозволяють використовувати її в найбільш відповідальних вузлах машин механізмів, що працюють в умовах підвищених питомих навантажень в агресивних середовищах, а так само в електромеханіки.

- Дефіцит міді, і як наслідок, подорожчання її на ринку, провокує використання матеріалів замінників (полімерів), однак вони не забезпечують високу надійність і працездатність відповідальних пристроїв, на відміну від бронзових аналогів.

- Використання бронзових втулок призводить до збільшення термінів сервісного обслуговування обладнання, зменшує ризики виникнення аварійних ситуацій, що в кінцевому підсумку збільшення надійності підприємства та його прибутковості.

Латунь

- Латунь, мосяж — сплав міді, та інших металів, чи неметалів. Здебільшого до складу латуні входить цинк. Частка цинку у латуні може бути відносно високою (понад 36%). Латуні із вмістом цинку до 36% називаються однофазними сплавами, або альфа-сплавами. Вони чудово піддаються холодним методам обробки. Латуні із вмістом цинку понад 37% називаються двофазними сплавами, або бета-сплавами. Вони добре піддаються гарячим методам обробки. Латуні із низьким вмістом цинку (менше ніж 20%) найчастіше використовуються для виробництва прикрас та виготовлення трубок. Латунь досить добре зварюється і прокатується. Хоча не покрита лаком поверхня латуні чорніє на повітрі, але в масі вона краще чинить опір впливу докислення, ніж мідь. Має жовтий колір і відмінно полірується. Вісмут і свинець шкідливо впливають на латунь, оскільки зменшують здатність до деформування у гарячому стані.

Олово

- Станум — поширений елемент, його кларк у земній корі $0,8 \cdot 10^{-3} \%$ за масою. Він має тенденцію до накопичення в пізніх продуктах еволюції магматичних розплавів — пегматитах, а також в гідротермальних утвореннях. Відомо понад 20 основних мінералів Стануму, з яких промислове значення мають каситерит SnO_2 (78,6 %) — головний мінерал олов'яних руд, а також станін $\text{Cu}_2\text{FeSnS}_4$ (27,7 %), тиліт PbSnS_2 (30,4 %), франкеїт $\text{Pb}_5\text{Sn}_3\text{Sb}_2\text{S}_{14}$ (17 %) і циліндрит $\text{Pb}_3\text{Sn}_4\text{Sb}_2\text{S}_{14}$.

- Застосування олова Цина знайшла широке застосування завдяки своїй легкоплавкості, м'якості, ковкості, хімічній стійкості і здатності давати високоякісні сплави (напр., підшипникових бабітів). Використовується для виробництва білої жерсті і фольги. До основних галузей споживання цини належать: харчова (40 %), авіаційна, автомобільна, суднобудівна і радіотехнічна промисловість, а також гальванопластика, скляна і текстильна промисловість.

- Олово - важлива складова частина припоїв. Традиційно більшість припоїв були сплавами олова зі свинцем, в яких вміст олова становив від 5% до 70% за вагою. Однак, 2006 року Європейський Союз обмежив застосування свинцю, що збільшило попит на олово.

Nb_3Sn є надпровідником II роду із критичною температурою 18 К. Його використовують для виготовлення надпровідних електромагнітів.

Список літератури

1. А.П. Гуляєв А.П. Металознавство: 6-е вид. - М.: Металургія, 1986.-544с.
2. Журавльов В.М. Миколаєва О.І. Машинобудівні сталі: Довідник - Машинобудування, 1981 - 392с.
3. Лахтін Ю.М., Леонтьєва В.П. Матеріалознавство: 3-е вид. - М.: Машинобудування, 1980 - 528с.

ОГЛЯД МІНІМАЛЬНИХ ПОВЕРХОНЬ ТА ЇХ ІНТЕРПРЕТАЦІЯ НА ОСНОВІ МИЛЬНИХ ПЛІВОК

*Т.О.Литовченко, студент відділення з підготовки молодших спеціалістів,
«Обслуговування комп'ютерних систем і мереж», 3 курс
Науковий керівник – І.О Коровіна, канд. техн. наук, старший викладач
ВП Національного університету біоресурсів і природокористування України
«Ніжинський агротехнічний інститут»*

Анотація: в статті наведено огляд мінімальних поверхонь, описано їх інтерпретацію за допомогою мильних плівок. Показано можливість побудови мінімальних поверхонь засобами комп'ютерної алгебри та наведено приклад такої побудови з лістингом відповідної програми.

Ключові слова: мінімальна поверхня, мильні плівки, задача Плато, середня кривина

Мінімальна поверхня – це поверхня нульової середньої кривизни. Дослідження таких поверхонь почалося з робіт Пуассона і Плато. Згідно з теоремою Пуассона, середня кривизна поверхні розділу двох фізичних середовищ, що знаходяться в рівновазі, пропорційна різниці тисків в цих середовищах. Якщо тиски однакові – поверхня розділу середовищ буде мінімальною, при ненульовій різниці маємо поверхні сталої середньої кривизни.

Прикладами мінімальних поверхонь можуть служити мильні бульбашки(різниця тисків відмінна від нуля, середня кривизна постійна і відмінна від нуля) і мильні плівки, що зтягують дротяні контури (тиски однакові, середня кривизна дорівнює нулю). Мильні плівки уперше були детально вивчені Жозефом Плато.

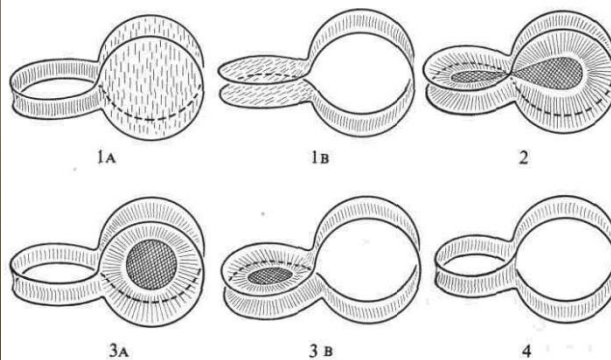
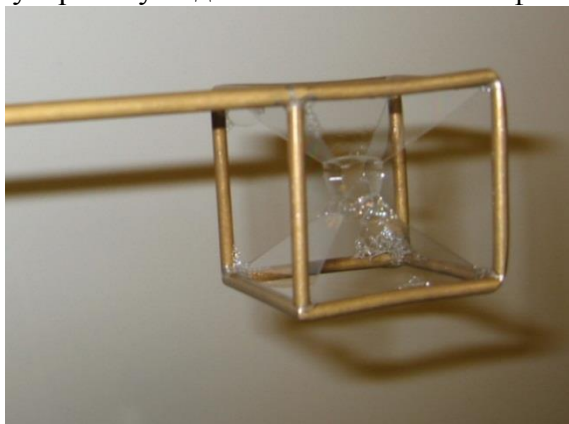

Рис.1. Мильна плівка на складному дротяному контурі. Містить фрагменти поверхонь, що зтягують один і той же поверхні нульової середньої кривизни, а дротяний контур(так званий контур Дугласа). також фрагменти пухирів.

З фізичної точки зору ясно, що мильна плівка прагне зайняти в просторі положення, що відповідає екстремуму енергії, яка в даному випадку пропорційна площі поверхні. Тому, з математичної точки зору, мильні плівки описуються як критичні точки функціонала площі. Мінімальні поверхні - критичні точки функціонала площі, що розглядається на класі поверхонь, що зтягують один і той же контур(граничне завдання), відносно малих деформацій поверхні.

Ж. Лагранж, який першим почав досліджувати мінімальні поверхні, розглядав наступну варіаційну задачу: знайти поверхню найменшої площі, яка б проходила через заданий контур. Пізніше ця задача отримала назву задачі Плато. Лагранж показав, що в

такому випадку середня кривина поверхні має дорівнювати нулеві в усіх її точках. Задачею Плато в свій час займалися майже всі видатні вчені 19-20 ст., зокрема, Монж Г., Ріман Ф., Вейерштрасс К., Шварц К. та інші.

Оссерман в 50-х рр. минулого століття систематизував відомі мінімальні поверхні. Зокрема, ним було знайдено рівняння мінімальних поверхонь в непараметричному вигляді, на основі якого можна отримати класичні приклади мінімальних поверхонь: гелікоїд, катеноїд, поверхню Шерка.

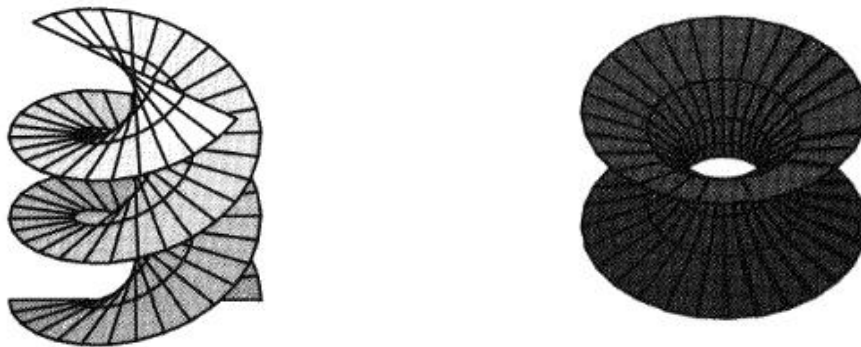

Рис. 3. Гелікоїд та катеноїд.

У 1776 р. Ж. Менсьє описав гелікоїд – гвинтову поверхню, яку опише пряма, яка обертається з постійною кутовою швидкістю навколо нерухомої осі під постійним кутом та одночасно рухається поступово з постійною швидкістю вздовж цієї осі. Так, подвійні спіраль ДНК геометрично описується так званим подвійним гелікоїдом.

На даний момент відомо більше десятка мінімальних поверхонь, деякі з них давно застосовуються в техніці. Серед них можна виділити наступні:

Поверхня Шерка була знайдена ним у 1835 році та стала третьою мінімальною поверхнею після катеноїда та гелікоїда, які були відомі вже у 17 ст. (рис. 4).

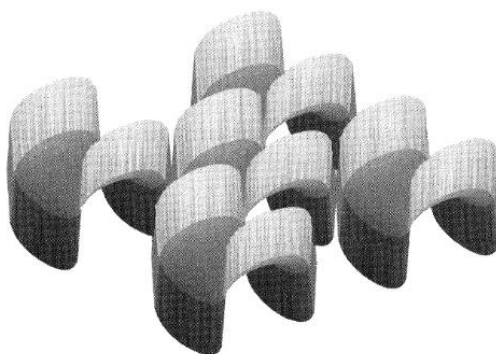

Рис.4. Поверхня Шерка.

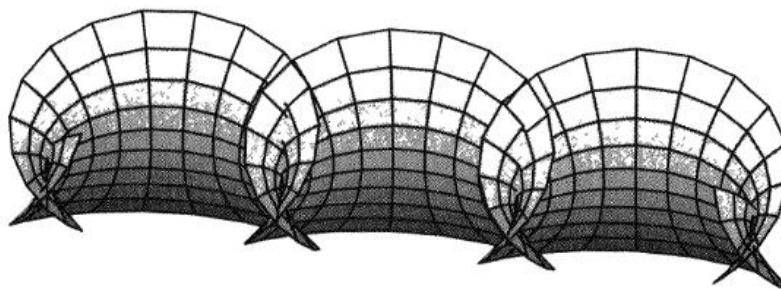

Рис. 5. Поверхня Каталана (1843 р.)

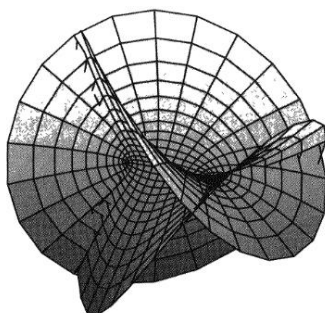

Рис. 6. Поверхня Ханненберга

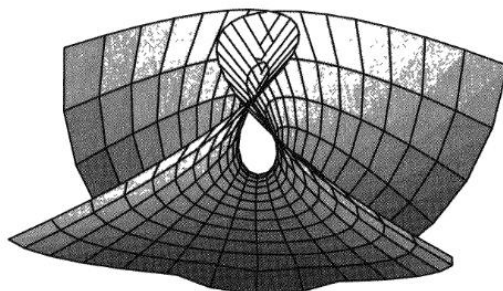

Рис. 7. Поверхня Еннепера

Мінімальні поверхні знайшли своє застосування в архітектурі та техніці при конструюванні куполів, тентових оболонок (виставкові центри та тентові покриття, куполи церков та архітектурні прикраси), балонів високого тиску для зберігання газів. Найчастіше знаходження їх аналітичних рівнянь можна здійснити лише наближеними методами, що можна зробити за допомогою потужних математичних процесорів таких як Matlab або Maple. На рис. 8 представлено приклад мінімальної поверхні та записано текст програми, створеної у середовищі процесора MatLab:

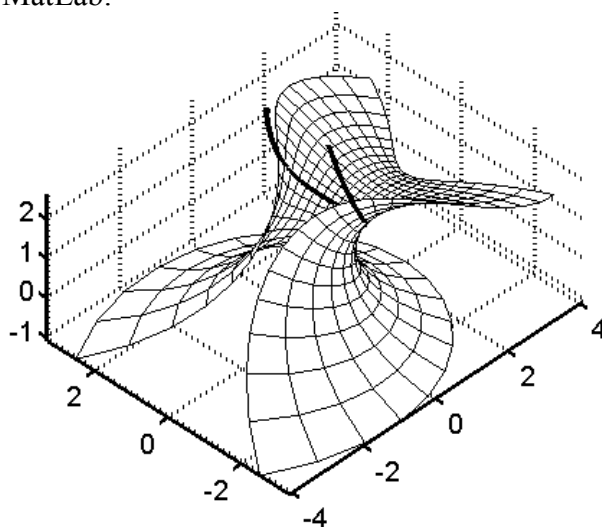

Рис. 8. Приклад побудови мінімальної поверхні.

```
[u,v]=meshgrid(-3*pi/10:pi/30:3*pi/10,-3*pi/10:pi/30:3*pi/10);  
x=cos(u).*cosh(v)-cosh(v).*sin(u).*sin(v).*sinh(u)/sqrt(2)-cos(u).*cos(v).*cosh(u).*sinh(v)/sqrt(2);  
y=sin(u).*cosh(v)+cosh(v).*cos(u).*sin(v).*sinh(u)/sqrt(2)-sin(u).*cos(v).*cosh(u).*sinh(v)/sqrt(2);  
z=cos(v).*cosh(u)-v/sqrt(2);  
mesh(x,y,z)  
hold on  
t=[-3*pi/10:pi/20:3*pi/10];
```



```
x1=cos(t);  
y1=sin(t);  
z1=cosh(t);  
plot3(x1,y1,z1)
```

Висновок: Сучасний розвиток комп'ютерної математики дозволяє розв'язати ті задачі, які раніше через трудомісткість та об'єм цього процесу було неможливо вирішити. Зокрема, задачу знаходження та побудови мінімальних поверхонь та поверхонь ненульової середньої кривини. Розв'язання теоретичних питань в свою чергу приводить до розширення спектру застосування математичних об'єктів та задач.

Список літератури

1. Вилейтнер Г. История математики от Декарта до середины XIX столетия / Г. Вилейтнер. – М.: Наука, 1966. – 507 с.
2. Дао Чонг Тхи. Минимальные поверхности и проблема Плато / Дао Чонг Тхи, А.Т. Фоменко. – М.: Наука. Гл. ред. физ.-мат. лит., 1987. – 312 с.
3. Ермолов В.В. Пневматические строительные конструкции / В.В. Ермолов, У.У. Бэрд, Э. Бубнер и др. – М.: Стройиздат, 1983. – 439 с.
4. Минимальные поверхности / Под ред. Р. Оссермана; Пер. с английского. – М.: ФИЗМАТЛИТ, 2003. – 352 с.

***Аннотация:** в статье приведен обзор минимальных поверхностей, представлена их интерпретация при помощи мыльных пленок. Показана возможность построения минимальных поверхностей средствами компьютерной алгебры и приведен пример такого построения с листингом соответствующей программы.*

***Ключевые слова:** минимальная поверхность, мыльные пленки, задача Плато, средняя кривизна*

***Abstract:** the paper provides an overview of minimal surfaces, presented their interpretation with soap films. The possibility of construction of minimal surfaces using computer algebra and is an example of such a system with a listing of the program.*

***Keywords:** minimal surfaces, soap film, problem Plateau, mean curvature*

REVIEW OF MINIMAL SURFACES AND THEIR INTERPRETATION ON THE BASIS OF SOAP FILMS

T. Lytovchenko, I. Korovina

УДК 631.31

АНАЛІТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ОПТИМАЛЬНОЇ ШИРИНИ ЗАХВАТУ КОМБІНОВАНОГО ГРУНТООБРОБНОГО АГРЕГАТУ

*Лопотяк Д.М., магістрант
Дніпропетровського державного аграрного університета*

Анотація: В роботі запропонована методика оптимізації робочої ширини захвату комбінованого ґрунтообробного агрегату. Оптимізацію виконано з точки зору мінімуму приведених витрат на обробіток ґрунту.

Ключові слова: ширина захвату, продуктивність, прямі витрати, коефіцієнт використання часу зміни

Постановка проблеми. Підвищення продуктивності агрегата можна досягти в основному за рахунок збільшення ширини захвату (B_p), робочої швидкості (V_p) і коефіцієнта використання робочого часу зміни (τ). Можливості підвищення робочої швидкості комбінованого ґрунтообробного агрегату при існуючих конструктивних і технологічних його схемах практично вичерпані. Між шириною захвата і коефіцієнтом використання робочого часу зміни існує відомий зв'язок, який не дозволяє довільно встановлювати ширину захвата. Проте окрім τ на оптимальне значення B_p впливають ще ряд показників, характер впливу яких ще недостатньо вивчено. Тому об'єктом наших досліджень були фактори, що визначають оптимальне значення ширини захвата.

Аналіз останніх досліджень. Вирішення даної проблеми пов'язане з необхідністю створення загальної моделі функціонування агрегата з урахуванням максимально ширшого кола вхідних даних. Робота була започаткована у Всесоюзному науково-дослідному інституті кукурудзи в 1986 році і продовжена у Інституті зернового господарства УААН (м.Дніпропетровськ) та Дніпропетровському державному аграрному університеті. З щорічних звітів з науково-дослідної роботи вказаних інститутів встановлено, що за критерій оптимізації треба приймати мінімізацію прямих витрат на гектар.

Мета роботи – виявлення комплексного впливу природно-виробничих факторів і основних робочих параметрів ґрунтообробних агрегатів на показники їх використання.

Основна частина. Продуктивність збирального агрегата можна представити у вигляді

$$W = B_p \cdot V_p \cdot \tau = B_p \cdot V_p \cdot \frac{T_p \cdot (1 - \tau_0)}{T_p + T_x} = B_p \cdot V_p \cdot \frac{V_x \cdot S_p \cdot (1 - \tau_0)}{V_x \cdot S_p + V_p \cdot S_x}, \quad (1)$$

де B_p – робоча ширина захвата, м; V_p – робоча швидкість, м/с; τ – коефіцієнт використання часу зміни; T_p , T_x – відповідно робочий час зміни і час холостих переїздів, год; S_p , S_x – відповідно сумарна довжина робочого і холостого ходів, м; V_p , V_x – швидкість агрегата робоча і на переїздах, м/с; τ_0 – коефіцієнт, що враховує втрати часу по причині простоїв.

$$\tau_0 = \frac{T_0}{T_p + T_x + T_0}, \quad (2)$$

де T_0 – час простоїв, год;

Довжина робочого і холостого ходів може бути визначена виходячі з аналізу схеми розмітки плантації і схеми руху агрегата. При русі агрегата по колу

$$S_p = \frac{F - 4 \cdot E^2}{B_p}, \quad S_x = \frac{C + 2 \cdot E}{B_p} \cdot L_x, \quad (3)$$

де F – площа поля (загонки), E – ширина поворотної полоси, L_x – довжина шляху одного поворота, C – ширина поля (загонки).

Введемо позначення

$$E = K_E \cdot B_p; \quad L_x = K_x \cdot E = K_x \cdot K_E \cdot B_p, \quad (4)$$

де K_E – коефіцієнт пропорційності між шириною захвата агрегата і шириною поворотної полоси (характеризує “поворотливість” агрегата), K_x – коефіцієнт пропорційності між шляхом поворота і шириною поворотної полоси.

Нами було графічно проаналізовано можливі шляхи поворота комбінованого агрегату, на підставі яких прийшли до висновку, що для практичних розрахунків можна сміливо прийняти $K_x = 3$. Тоді, з урахуванням (3) і (4) продуктивність агрегата визначається

$$W = \frac{V_p \cdot V_x \cdot F \cdot (1 - \tau_0) \cdot B_p - 4 \cdot K_E^2 \cdot V_p \cdot V_x (1 - \tau_0) \cdot B_p^3}{2 \cdot K_E^2 \cdot (3 \cdot V_p - 2 \cdot V_x) \cdot B_p^2 + 3 \cdot K_E \cdot V_p \cdot C \cdot B_p + V_x \cdot F} \quad (5)$$

Оптимізацію ширини захвата агрегата виконуємо через мінімізацію прямих витрат на гектар. Прямі витрати складають

$$C_F = \frac{1}{W} \cdot \left[\frac{B_M \cdot \alpha_M}{100 \cdot T_M} + q \cdot u \cdot \frac{f_H}{R_M} + C_{TP} \right], \quad (6)$$

де B_M – балансова вартість машини, грн; α_M – відрахування на амортизацію, технічне обслуговування, ремонт, зберігання, %; T_M – річне нормативне завантаження, год; q – питомі витрати пального, кг/год; u – комплексна вартість пального, грн/кг; f_H – номінальне тягове зусилля, кН; R_M – тяговий опір агрегата, кН; C_{TP} – оплата праці з нарахуваннями, грн/год.

Балансові ціни технічних засобів можна виразити через вартість одиниці маси машини у відповідності до категорії складності

$$B_M = k_M \cdot C_M \cdot m_M, \quad (7)$$

де k_M – коефіцієнт, що враховує збільшення вартості від додаткових витрат на доставку і збирання; C_M – середня ціна маси машини, грн/кг; m_M – маса машини, кг

Масу машини можна представити як функцію її сцепної ваги. В випадку коли тяговий опір машини відповідає номінальному режиму двигуна, а це є умовою оптимізації параметрів, можна прийняти

$$m_M \cdot g \cdot f_D = R_M, \quad (8)$$

де f_D - коефіцієнт руху у заданих ґрунтових умовах; $g = 9,81 \text{ м/с}^2$.

Отже

$$m_M = \frac{R_M}{g \cdot f_D} \quad (9)$$

У свою чергу тяговий опір можна виразити через ширину захвата

$$R_M = K_Y \cdot B_p, \quad (10)$$

де K_Y – питомий тяговий опір машини, кН/м.

Підставимо у (6) отримані значення

$$C_F = \frac{1}{W} \cdot \left[\frac{K_M \cdot K_Y \cdot C_M \cdot B_p}{g \cdot f_g} + \frac{q \cdot u \cdot f_H}{K_Y \cdot B_p} + C_{TP} \right] \quad (11)$$

Для знаходження мінімуму прямих витрат у функції ширини захвата потрібно взяти першу похідну від функції (11) по B_p і прирівняти її нулю. У зв'язку зі складністю отриманого рівняння, взяття даної похідної доцільно виконувати на ПЕОМ чисельними методами.

Висновки: В результаті виконаних на ПЕОМ розрахунків встановлено:

1. Оптимальна ширина захвата комбінованого ґрунтообробного агрегату є функцією багатьох параметрів, головніші з яких – параметри плантації, оплата праці, вартісні показники агрегата.
2. Зростання продуктивності суттєво відстає від роста ширини захвата і чим більше зростає ширина захвата, тим тенденція проявляється значніше. Так при збільшенні ширини захвата у 1,2 рази продуктивність зростає у 1,12 рази, а при збільшенні B_p в 1,8 рази – тільки в 1,46.
3. Комп'ютерний аналіз отриманої розрахункової залежності вказує на те, що значення ширини захвата є оптимальним тільки у обмежених певних умовах. Суттєвим обмежуючим чинником при цьому є рівень оплати праці комбайнера. Таким чином, рівняння (11) є аналітичним доведенням того відомого факту, що використання широкозахватних агрегатів на малих площах збільшує собівартість продукції.

Abstract : The principles of the grounding of an optimal capture bandwidth of harvesters is given. The minimum of the factor costs of harvesting was taken as an optimum criterion.

ANALYTICAL GROUNDING OF CAPTURE BANDWIDTH OF HARVESTERS

D. Lopotyak

УДК 517.958

ЗАСТОСУВАННЯ ДИФЕРЕНЦІАЛЬНИХ РІВНЯНЬ ДЛЯ РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ПРИКЛАДНИХ ЗАДАЧ

Н.М. Ляшенко, студентка факультету економіки та менеджменту напряму підготовки «Менеджмент», 4 курс

*Науковий керівник - Н.В. Майбородіна, к. ф.-м. н, старший викладач
ВП Національного університету біоресурсів і природокористування України
«Ніжинський агротехнічний інститут»*

Анотація: представлена загальна схема розв'язування інженерно-технічних задач та виведено рівняння електричних коливань в проводах.

Ключові слова: математична модель, диференціальні рівняння, частинні похідні, електричні коливання в проводах

Вступ. Актуальність дослідження обумовлена не лише тим, що диференціальні рівняння дають можливість вирішувати багато питань загально-технічних та спеціальних прикладних дисциплін і не рідко самі виникають при розв'язанні цих питань, а й тим що вони полегшують вивчення ряду важливих дисциплін, які складають основу освіти спеціаліста будь-якої галузі, в тому числі й інженера енергетики. Кожна галузь прикладних наук займається своїми диференціальними рівняннями, які пов'язані з її власною проблематикою. Тому потрібно велику увагу приділяти вивченню диференціальних рівнянь, але не тільки формальному їх розв'язанню, а і розв'язанню прикладних проблем, пов'язаних зі складанням диференціальних рівнянь за умовами задач.

Об'єкт дослідження – теорія диференціальних рівнянь.

Предмет дослідження – техніка складання і розв'язання прикладних задач з використанням теорії диференціальних рівнянь.

Мета дослідження – показати застосування диференціальних рівнянь до розв'язування задач з електротехніки.

Математичне моделювання. Математична модель, як абстрактний засіб наближеного представлення (відображення) реального процесу з ціллю його дослідження, є математичним описом суттєвих факторів процесу і взаємозв'язків між ними.

Математична постановка задачі в загальному випадку передбачає конструювання структури моделі, тобто якісний опис процесу, який досліджується, за допомогою тих чи інших операторів. Ця процедура називається *структурною ідентифікацією*.

Математична постановка задачі полягає в наданні моделі кількісної інформації, тобто в визначенні (оцінюванні) вхідних в структурну математичну модель невідомих характеристик (параметрів моделі). Цей етап носить назву *параметричної ідентифікації*.

Етапи математичного моделювання:

1. Побудова математичної моделі явища.
2. Вивчення цієї математичної моделі і отримання розв'язку відповідної математичної задачі.
3. Застосування отриманих результатів до практичного питання, з розв'язання якого виникла дана математична модель, і відшукування інших питань, до яких її можна застосувати.

Схема розв'язання інженерно-технічних задач:

1. Детальний розгляд умови задачі і побудова малюнка, який пояснює її суть.
2. Встановити величини, які змінюються в даному явищі, і виявити фізичні закони, які пов'язують їх.
3. Вибрати незалежну змінну і функцію цієї змінної, яку ми хочемо знайти.

4. Виходячи з умови задачі, визначити початкові умови.
5. Виразити всі величини, які фігурують в умові задачі, через незалежну змінну, шукану функцію та її похідні.
6. Виходячи з умови задачі та фізичного закону, якому підпорядковується дане явище, скласти диференціальне рівняння.
7. Інтегрування складеного диференціального рівняння і знаходження загального розв'язку цього рівняння.
8. Знаходження частинного розв'язку задачі на основі даних початкових умов.
9. Знаходження додаткових параметрів (наприклад, коефіцієнта пропорційності і ін.), використовуючи для цього додаткові умови задачі.
10. Виведення загального закону процесу, який розглядається, і числове визначення шуканих величин.
11. Аналіз відповіді і перевірка вихідного положення задачі.

Виведення рівняння електричних коливань в проводах. Електричний струм в проводах характеризується силою струму $i(x, t)$ і напругою $v(x, t)$, які залежать від координати x точки проводу і від часу t .

Розглядаючи елемент проводу Δx , можемо написати, що падіння напруги на елементі Δx дорівнює $v(x, t) - v(x + \Delta x, t) \approx -\frac{\partial v}{\partial x} \Delta x$.

Це падіння напруги складається з омичного, яке дорівнює $iR \Delta x$, і індуктивного, яке дорівнює $\frac{\partial i}{\partial t} L \Delta x$. Отже,

$$-\frac{\partial v}{\partial x} \Delta x = iR \Delta x + \frac{\partial i}{\partial t} L \Delta x, \quad (1)$$

де R і L – опір і коефіцієнт самоіндукції, які розраховані на одиницю довжини проводу. Знак мінус береться тому, що струм протікає в напрямку, який протилежний зростанню v . Скорочуючи на Δx , отримуємо рівняння

$$\frac{\partial v}{\partial x} + iR + \frac{\partial i}{\partial t} L = 0. \quad (2)$$

Різниця струмів, який виходить з елемента Δx і входить в нього за час Δt , буде $i(x, t) - i(x + \Delta x, t) \approx -\frac{\partial i}{\partial x} \Delta x \Delta t$.

Вона витрачається на зарядку елемента, яка дорівнює $C \Delta x \frac{\partial v}{\partial t} \Delta t$, і на витік через бічну поверхню проводу внаслідок недосконалості ізоляції, яка дорівнює $Av \Delta x \Delta t$ (тут A – коефіцієнт витоку). Прирівнюючи ці вирази і скорочуючи на $\Delta x \Delta t$, отримаємо рівняння

$$\frac{\partial i}{\partial x} + C \frac{\partial v}{\partial t} + Av = 0. \quad (3)$$

Рівняння (2) і (3) прийнято називати *телеграфними рівняннями*.

З системи рівнянь (2) і (3) можна отримати рівняння, яке міститиме тільки шукану функцію $i(x, t)$, і рівняння, яке містить тільки шукану функцію $v(x, t)$. Продиференціюємо

члени рівняння (3) по x ; члени рівняння (2) продиференціюємо по t і помножимо на C . Віднімаючи, отримаємо:

$$\frac{\partial^2 i}{\partial x^2} + A \frac{\partial v}{\partial x} - CR \frac{\partial i}{\partial t} - CL \frac{\partial^2 i}{\partial t^2} = 0.$$

Підставляючи в останнє рівняння вираз $\frac{\partial v}{\partial x}$ з рівняння (2), отримаємо:

$$\frac{\partial^2 i}{\partial x^2} = CL \frac{\partial^2 i}{\partial t^2} + (CR + AL) \frac{\partial i}{\partial t} + ARi. \quad (4)$$

Аналогічним чином отримуємо рівняння для визначення $v(x, t)$:

$$\frac{\partial^2 v}{\partial x^2} = CL \frac{\partial^2 v}{\partial t^2} + (CR + AL) \frac{\partial v}{\partial t} + ARv. \quad (5)$$

Якщо можна знехтувати витоком через ізоляцію ($A=0$) і опором ($R=0$), то рівняння (4) і (5) переходять в хвильові рівняння:

$$a^2 \frac{\partial^2 i}{\partial x^2} = \frac{\partial^2 i}{\partial t^2}, \quad a^2 \frac{\partial^2 v}{\partial x^2} = \frac{\partial^2 v}{\partial t^2},$$

де позначено: $a^2 = \frac{1}{CL}$.

Отже, одержано диференціальне рівняння в частинних похідних гіперболічного типу, які належать до лінійних рівнянь, оскільки невідомі функції і похідні від них входять у рівняння в першому степені.

Висновки: Проблема застосування диференціальних рівнянь залишається однією з найактуальніших у теорії математичного аналізу та в інших прикладних науках. Досліджуються різні аспекти застосування диференціальних рівнянь, особливості їх складання по заданим умовам задач та розв'язання отриманих рівнянь.

Список літератури

1. Андронов А.А. Теория колебаний. – М., Физматгиз, 1959. – 186 с.
2. Боголюбов Н.Н. О некоторых статистических методах в математической физике. – Киев: Изд-во АН УССР, 1945. – 205 с.
3. Бугров Я.С. Дифференциальные уравнения. – М., “Наука”, 1989. – 464 с.
4. Перестюк М.О. Теорія рівнянь математичної фізики – К., “Либідь”, 2001. – 333 с.
5. Пономарев К.К. Составление и решение дифференциальных уравнений инженерно-технических задач – М., “Наука”, 1962. – 184 с.

Представлена общая схема решения инженерно-технических задач и выведено уравнение электрических колебаний в проводах.

Ключевые слова: математическая модель, дифференциальные уравнения, частные производные, электрические колебания в проводах

Presented a general scheme for solving engineering problems and derived equations of electrical oscillations in wires.

Keywords: mathematical model, differential equations, partial derivatives, the electrical signal in the wires

APPLICATION DIFFERENTIAL EQUATIONS TO APPLIED PROBLEMS

N.M. Liashenko, N.V. Mayborodina

УДК 631.352.72

К ВОПРОСУ ИССЛЕДОВАНИЯ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ РАБОЧИХ ОРГАНОВ КОНДИЦИОНЕРА КОСИЛКИ-ПЛЮЩИЛКИ С РАСТИТЕЛЬНОМ МАТЕРИАЛОМ

*В.С. Михайлов, студент 4 курса инженерного факультета
специальность «Механизация сельского хозяйства»*

*Научный руководитель - И.В. Кокунова, к.т.н., доцент
ФГБОУ ВПО «Великолукская ГСХА», Россия*

Обоснована необходимость проведения исследований по изучению взаимодействия рабочих органов кондиционеров косилок-плющилок с растительным материалом и выбору рациональных конструктивных параметров машин, а также их режимов работы.

Стебельчатые корма, сушка трав, косилки-плющилки, кондиционеры, качество корма

В технологии заготовки растительных кормов важной операцией является сушка трав в поле. Этот процесс сопровождается не только потерей воды, но частично и сухого вещества, особенно наиболее ценных легкопереваримых углеводов и белков. Величина потерь питательных веществ находится в прямой зависимости от продолжительности сушки трав. Даже при быстрой сушке растений на свету в результате только биохимических процессов теряется до 5-10% сухого вещества. Если не применять специальных мер по ускорению процесса сушки трав, период интенсивной ферментативной деятельности увеличивается, а это приводит к повышенным потерям питательных веществ. Особенно резко они увеличиваются при попадании скошенной массы под атмосферные осадки [1].

Из общего количества заготавливаемых в Российской Федерации объемистых кормов только половина перерабатывается в полноценные корма, а остальная их часть значительно теряет основные питательные вещества. Усредненные суммарные потери сухого вещества различных видов кормов из трав в процессе заготовки и хранения (по данным ВНИИ кормов) приведены на рисунке 1 [2].

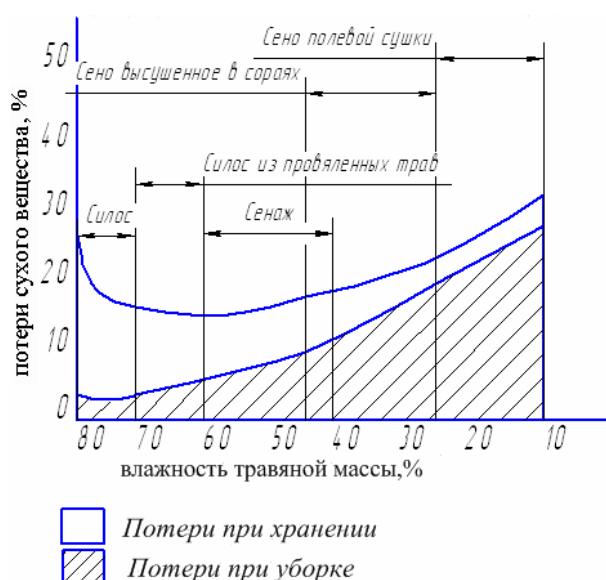

Рисунок 1 – Потери сухого вещества различных видов кормов из трав при заготовке и хранении

Одним из способов сохранения питательности заготавливаемого корма является сокращение продолжительности сушки трав в поле, которой можно достичь применением современных валковых косилок, оснащенных плющильными аппаратами или кондиционерами динамического действия.

На качество плющения растений вальцовыми плющильными аппаратами оказывает влияние высота слоя скошенной массы, подаваемой в валцы. Она зависит от урожайности трав и соотношения ширины захвата косилки и ширины вальцов: чем это соотношение больше, тем подаваемый слой травы толще. При прокатывании толстого слоя хорошо плющатся растения, имеющие непосредственный контакт с вальцами, а стебли, находящиеся внутри слоя, плющатся слабо. Вследствие этого наблюдается значительная неравномерность плющения стеблей, которая, в свою очередь, способствует увеличению потерь питательных веществ корма.

Часто в период массовой кормозаготовки складываются неблагоприятные погодные условия. Попадая под атмосферные осадки, расплюснутые стебли активно впитывают влагу и набухают, в них начинают происходить вторичные процессы ферментации. Одновременно создаются благоприятные условия для развития на скошенной траве различных микроорганизмов и плесневых грибов. Это негативно сказывается на качестве заготавливаемых стебельчатых кормов.

В последнее время наибольшее распространение для интенсификации процесса сушки растительной массы получили аппараты бильного типа, называемые кондиционерами или активаторами (рисунок 2).

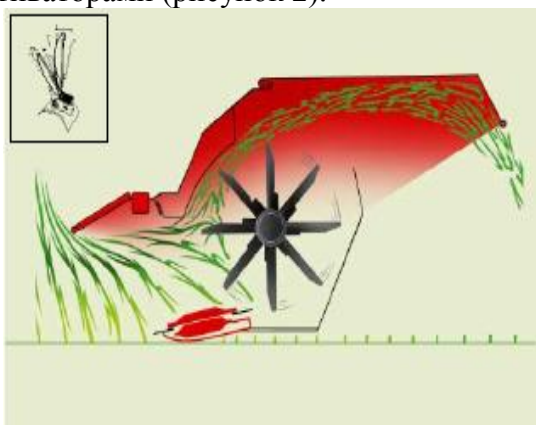

Рисунок 2 – Плющильные аппараты бильного типа (кондиционеры)

Они состоят из двух основных элементов: ротора с закрепленными на нем билами и направляющего кожуха, охватывающего переднюю часть ротора на некотором расстоянии. Технологический процесс происходит следующим образом: растения, срезанные ножами ротационного аппарата косилки, подаются дисками роторов в зону действия бил кондиционера. Билы, движущиеся навстречу скошенной массе, захватывают ее и протаскивают через зазор, образованный внутренней поверхностью направляющего кожуха и поверхностью, образуемой траекториями движения крайних точек бил.

За счет повреждения стеблей и нарушения их наружного воскового слоя увеличивается динамика влагоотделения, уменьшается время высыхания скошенной массы а, следовательно, обеспечивается лучшее сохранение питательных веществ (каротина, протеина и других важных элементов полноценного кормления животных). После работы кондиционера на поле остается хорошо вспушенный, легко продуваемый валок, обеспечивающий равномерное высыхание массы и уменьшение количества операций ворошения, что в свою очередь способствует сохранению сухого вещества корма.

Таким образом, использование процесса кондиционирования трав при заготовке объемистых кормов может позволить решить следующие задачи:

- увеличить динамику влагоотделения;
- интенсифицировать процесс сушки растительных материалов;
- повысить сохранность сухих веществ корма;
- уменьшить количество операций ворошения.

Работа косилки-плющилки оценивается по ускорению влагоотдачи травы. Количественным показателем эффективности может служить коэффициент влагоотдачи η , определяемый по формуле:

$$\eta = 1 - \frac{W_{\Pi}}{W_{НП}},$$

где W_{Π} – влажность плющеной травы; $W_{НП}$ – влажность неплющеной травы.

В конструкции кондиционеров динамического действия наблюдаются два основных направления развития. К первому типу относятся кондиционеры, имеющие била V-образной формы и цилиндрический направляющий кожух, который для регулировки интенсивности обработки скошенной массы может устанавливаться в нескольких положениях. Существуют также два способа крепления бил к трубчатому валу ротора: шарнирный (широко используется в косилках компаний Krone, Kuhn, Ростсельмаш) и при помощи упругих элементов (Claas, Pottinger).

Второй тип кондиционеров динамического действия имеет гребенку, расположенную на внутренней поверхности направляющего кожуха (Krone), изменением угла наклона которой регулируется интенсивность обработки скошенной массы. Следует отметить, что, несмотря на широкое применение в кондиционерах динамического действия бил V-образной формы, ряд фирм устанавливает била других типов (пластинчатые, пружинные зубья, пластмассовые и др.) [3].

При всем многообразии производимой техники остается мало изученной архитектура стеблей и физико-механические свойства их ткани. Крайне мало исследован и процесс деформации растений (стебля) с точки зрения механики деформируемого тела. При конструировании машин, выборе рабочих органов и режимов работы кондиционера важна количественная оценка деформации стебля, для чего необходимо изучение закономерностей изгиба растения и устойчивости на разрыв.

Список литературы

1. Кокунова, И.В. Ускоренная сушка трав в поле /И.В. Кокунова, М.В. Стречень, Ю.И. Волошин //Сельский механизатор. – 2012. – № 7. – С.13.
2. Короткевич, А.В. Технологии и машины для заготовки кормов из трав и силосных культур /А.В. Короткевич. – Минск: Ураджай, 1991. – 383 с.
3. Орлик, О.С. Инновационные технологии и комплексы машин для заготовки и хранения кормов: Рекомендации /О.С. Орлик, Е.Л. Ревякин – М.: ФГНУ «Росинформагротех», 2008. – 140 с.

Обоснована необходимость проведения исследований по изучению взаимодействия рабочих органов кондиционеров косилок-плющилок с растительным материалом и выбору рациональных конструктивных параметров машин, а также их режимов работы.

Stalked feed, drying grass, mower conditioners, conditioners, forage quality

The necessity of research on the interaction of working bodies mower conditioner with plant material and choice of optimal design parameters of machines and their modes of operation.

Stalked feed, drying grass, mower conditioners, conditioners, forage quality

RESEARCH ON THE PROBLEM OF THE INTERACTION OF WORKING AIR CONDITIONER MOWER PLANT MATERIALS

V.S. Mikhailov

СЛАНЦЕВИЙ ГАЗ.
ДЕШЕВЕ ТЕПЛО ЧИ ЕКОЛОГІЧНА НЕБЕЗПЕКА?

А.В. Москаленко, С.В. Примиренко, студенти ВП Національного університету біоресурсів і природокористування України «Ніжинський агротехнічний інститут»
Науковий керівник – Н.О. Соломко, викладач ВП Національного університету біоресурсів і природокористування України «Ніжинський агротехнічний інститут»

Сланцевий газ – це природний газ, що залягає у м'яких сланцевих породах із розгалуженою мережею тріщин, складається переважно з метану. Технологічна складність видобутку такого газу дуже висока, а рентабельність відносно низька.

В Україні один з найбільших басейнів, де планується видобуток такого газу, так звана "Юзівська платформа" – умовна ділянка, що охоплює значну частину сходу Харківщини і півночі Донеччини. Друга ділянка - "Одеська платформа" – дебелий шмат Львівщини, переходить на територію Польщі, яка також поспішила відкрити двері газодобувачам.

Сланцевий газ порівняно з природним має значні недоліки:

1. видобуток сланцевого газу є дуже високотехнологічним процесом, для якого необхідне потужне обладнання, висококваліфікований персонал та дуже значні інвестиції;
2. малий строк функціонування свердловин – навіть нові технології (горизонтальне буріння та гідророзрив), які збільшують площу контакту свердловини з породою у 30-50 разів, забезпечують її економічно ефективного функціонування до 2-3 років (для порівняння: свердловини природного газу в Уренгої функціонують 10-15 років);
3. за даними реального видобутку, транспортування та використання сланцевого газу він має підвищену агресивність до металу, що скорочує тривалість експлуатації газопроводів та в 2 рази меншу енерговіддачу;
4. висока, порівняно з природним, собівартість газу (США – реальні витрати 212-283\$ на 1 тис. м³ сланцевого газу, а у Газпрому Росії – 19\$ на 1 тис м³ природного газу; окупність інвестицій – 10-12 років (проти 5-7 років при звичайному видобутку газу);
5. порушення поверхні та сейсмічні явища, викиди парникових газів, вилучення з господарського використання великих земельних площ;

Дешеве тепло чи екологічна небезпека

За своїми властивостями сланцевий газ нічим не відрізняється від традиційного російського, проте для України це інновація. Дискусія на тему, чи потрібно його видобувати на Західній Україні тягнеться роками. За цей час науковці розділилися на три табори.

Одні вважають, що добування сланцевого газу принесе жахливий екологічний колапс – хімреагенти, які використовують під час буріння свердловин, забруднюють питну воду у регіоні. Інші вбачають у сланцевому блакитному паливі можливість позбавитися залежності від російської газової голки. Треті ж – узагалі сумніваються, чи є той газ під ґрунтовими пластами Західної України. Йдеться про величезну ділянку, яка охоплює Львівську, Тернопільську та Івано-Франківську області.

На цій території знаходиться Олеське та Юзівське газонасні родовища. Проте більшість науковців все-таки певні – тут залягають від кільканадцяти до кількох десятків трильйонів кубометрів сланцевого газу. Наразі ведеться активна дослідницька роботи, а з 2014 року мало би початися безпосередньо видобування сланцевого газу.

Країни світу різної думки щодо альтернативного газу

Низка європейських країн стурбована ризиками, які пов'язані з видобутком сланцевого газу. Найбільше турбує громадськість те, що у водну суміш для гідророзриву додають

хімікати, які можуть потрапити у водойми й джерела водопостачання. Через це у Болгарії та Чехії заборонили використовувати гідророзрив (фрекінг), а в Німеччині заборонили видобувати сланцевий газ там, де використовують підземні джерела водопостачання, тобто, на сьомій частині території країни. У Великобританії використану для гідророзриву воду вважають радіоактивними відходами, оскільки тамтешні газові родовища містять радіоактивні елементи.

Навіть у США, де видобування сланцевого газу має найбільші масштаби, розгорілася дискусія щодо ризиків від розробки родовищ на сході країни. Екологи очікують рішення губернатора штату Нью-Йорк щодо видобування сланцевого газу. У столиці штату, місті Олбані, кількасот демонстрантів перед резиденцією губернатора Ендрю Комо вимагали, щоб він заборонив нафтогазовим компаніям застосовувати горизонтальне буріння та розрив пласту на території штату.

Головне у видобутку газу – "витрясти" бульбашки газу зі щільної породи на глибині кількох кілометрів. Для цього використовують технології горизонтального буріння та гідророзриву пластів — на глибину залягання порід, яка зазвичай складає від 700 до 3000 м, пробурюється свердловина, що розгалужується в породи на кілька рукавів.

У свердловину закачують розчин води, піску та хімічних сполук, які створюють великий тиск і руйнують породу. Газ вивільняється і його можна видобути. Проте відкачати з такою ж легкістю розчин води і реактивів не вдається і зазвичай щонайменше половина цієї високотоксичної рідини залишається у свердловині.

Вплив на довкілля

За думкою багатьох експертів видобуток сланцевого газу може нанести велику шкоду довкіл्लю. Окрім того, з'являється щораз більше доказів того, що видобуток і використання сланцевого газу приводить до вивільнення більшої кількості парникових газів, ніж від звичайного природного газу, і ймовірно більшої кількості, ніж від нафти і вугілля.

До основних екологічних ризиків добування сланцевого газу відносять ризик забруднення підземних вод речовинами, що застосовуються при гідравлічних розривах, та забруднюючими речовинами, які накопичилися у підземних породах, забруднення земель та поверхневих вод, велике споживання води та утворення стічних вод, а також вплив на природні ландшафти.

Висновок: Перспективи видобутку сланцевого газу в Україні, як і в інших країнах світу, у вирішальній мірі залежать від вирішення екологічних проблем, що супроводжують розвиток такого типу виробництв. Тому перш за все необхідно чітко уявляти комплекс екологічних негараздів і соціальних наслідків, з одного боку, та економічних вигод, з іншого, для побудови максимально ефективної політики розвитку у цій сфері.

Список літератури

1. <http://ipress.ua>
2. <http://life.pravda.com.ua>
3. http://uk.wikipedia.org/wiki/Сланцевий_газ
4. <http://www.chevron.ua>
5. <http://www.radiosvoboda.org/content/article/24710266.html>
6. <http://zik.ua/ua/news/2012/06/25/355492>

УДК 631.3

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМ ДІАГНОСТУВАННЯ ТА МОНІТОРИНГ ГІДРОСИСТЕМ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ТЕХНІКИ

Б.А. Нещерет, факультет механізації с.г., напрям «Процеси, машини та обладнання агропромислового виробництва», 2 курс

*Науковий керівник – О.М. Кириченко, асистент
кафедри загальнотехнічних дисциплін*

*ВП Національного університету біоресурсів та природокористування України
«Ніжинський агротехнічний інститут»*

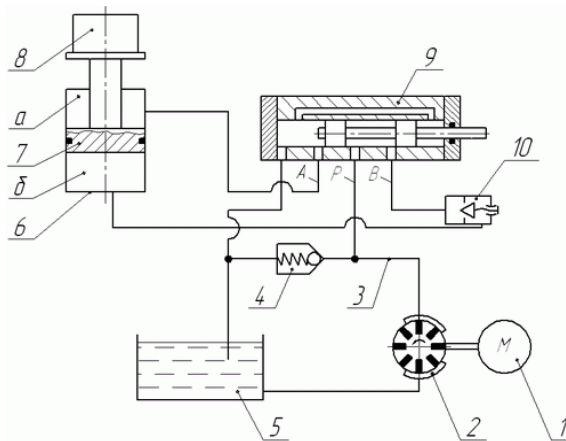
Розглянуті етапи і тенденції розвитку систем діагностування та моніторинг гідросистем при дослідженні і розробці обладнання, що використовується в галузі сучасного сільського господарства.

Надійність машин, технічна діагностика, моніторинг, гідропривод, гідроагрегати

Традиційні методи технічного обслуговування техніки, які застосовуються на ремонтних сільськогосподарських підприємствах, можна розділити на дві категорії: планово-профілактичне обслуговування та експлуатація машин до виходу їх з ладу. Підвищення технічного рівня, якості й надійності машин, поліпшення їхнього використання багато в чому залежить від засобів технічної діагностики, тому багато фірм переходять на технічне обслуговування машин, яке передбачає моніторинг і діагностику робочих органів машин.

Для нормального функціонування машини на її робочі органи повинна бути передана певна сила з певною швидкістю й у певному напрямку. Відповідність цим параметрів заданим повинен забезпечити гідропривід, що перетворює гідравлічну енергію потоку рідини в механічну енергію вихідної ланки. Правильна робота робочого органа залежить від параметрів потоку, яка визначається витратами рідини, тиском та напрямком подачі.

Основними елементами в гідросистемах сільськогосподарських машин є насоси, гідророзподільники, гідромотори, гідроциліндри, пропускні й запобіжні клапани. У результаті зношування поверхонь сполучень насосів знижується об'ємний ККД, що знижує ефективність насосного агрегату в цілому. При несправності гідророзподільників і гідроциліндрів збільшуються внутрішні перетікання й зовнішні витоки робочої рідини, що також знижує об'ємний ККД гідросистеми. Зазначені несправності викликають у гідропроводах шум, вібрації, стукіт, підвищення температури робочої рідини і т. д. Вихід з ладу гідроприводу машини вимагає швидкого встановлення діагнозу й негайного прийняття рішення.

Принципова схема гідросистеми:

1 - двигун; 2 - насос; 3 - трубопровід; 4 - запобіжний клапан; 5 - бак; 6 - гідроциліндр; 7 - поршень; 8 - вантаж; 9 - розподільник; 10 - дросель.

Після визначення суті несправності (недостатня швидкість або сила, неправильний напрямок руху робочого органа) можна визначити, відхилення якого параметра потоку рідини (витрати, тиску, напрямку) від необхідного значення, що призвело саме до цих неполадок.

Процедура пошуку несправності заснована на контролі основних параметрів, а саме: витрати рідини, тиску й напрямку потоку, але є й інші параметри системи, які необхідно визначити з метою визначення причин несправності:

- тиск на вході в насос (вакуумметричний) - для з'ясування несправностей у всмоктувальних лініях;
- температура - більш висока температура одного з вузлів системи є точною ознакою того, що присутня несправність;
- шум - при систематичних перевірках наявність шуму є індикатором стану насоса;
- рівень забруднення – при проявах відмов гідросистеми варто перевірити робочу рідину на забруднення.

Характерні види несправних станів гідросистеми можуть бути:

- тиск у нагнітаючій магістралі не відповідає технічним умовам;
- тиск у силовій магістралі перевищує допустимий;
- подача гідронасосів менше допустимої;
- зовнішня негерметичність перевищує допустиму;
- пульсація тиску за гідронасосом перевищує допустиму;
- кількість робочої рідини в гідробаку менше допустимої;
- втрати тиску в гідроагрегаті вище допустимих;
- забруднення робочої рідини вище допустимої;
- температура робочої рідини вище допустимої.

У цілому методи діагностування гідроприводів можна розділити на суб'єктивні й об'єктивні.

Суб'єктивні методи дозволяють оцінювати технічний стан контрольованого об'єкта: візуальним оглядом (виявляють місця підтікання палива, масла й технічних рідин, визначається їхня якість по плямі на фільтрувальному папері; наявність тріщин на металоконструкції; помітна на око усадка штока силового циліндра при нейтральній позиції рукоятки золотника розподільника, спінення рідини та ін.); ослухиванням (характер шумів, стукотів і вібрації); по ступені нагрівання механізмів і трубопроводів «на дотик».

Перевага суб'єктивних методів - низька трудомісткість і практичне відсутність засобів виміру. Однак результати діагностування цими методами дають тільки якісну оцінку технічного стану об'єкта і залежать від досвіду й кваліфікації діагноста.

Об'єктивні методи контролю працездатності об'єкта засновані на використанні вимірювальних приладів, стендів і іншого обладнання, які дають змогу кількісно визначати параметри технічного стану, які змінюються в процесі експлуатації машини. У цей час відомий бага об'єктивних методів і засобів діагностування працездатності машин у цілому, її систем і складальних одиниць, але основними та перспективними є:

- статопараметрический,
- амплітудно-фазових характеристик,
- силовий,
- перехідних характеристик,
- виброакустичний,
- тепловий,

- аналізу стану рідин,
- електричний.

На етапі експлуатації технічна діагностика сприяє рішення наступних завдань:

- встановленню наявності або відсутності в об'єкта діагностування дефектних елементів і виявленню помилок, допущених при складанні;
- оцінці працездатності машин після ремонтів перед пуском їх у роботу;
- виявленню несправностей, що виникають під час експлуатації.

Дослідження НДІ електроенергетики США показали, що перехід від методу аварійного обслуговування (від поломки до поломки) до методу по фактичному технічному стану дозволяє знизити витрати на обслуговування від 17 дол. США до 9 дол. на одну к.с. у рік. Аналогічно, перехід від методу планово-попереджувального обслуговування до обслуговування по стану обладнання дає економію витрат на обслуговування до 32%. Отже, витрати на створення систем моніторингу й діагностики машин швидко окупляться, а якщо врахувати й штрафи за забруднення навколишнього середовища й виплати працюючим за збиток здоров'ю та економічний ефект буде значно вищий.

Таким чином при розробці систем діагностування необхідно вирішити наступні завдання:

- розробити алгоритми діагностування гідравлічних приводів;
- прогнозувати зміни їхнього технічного стану при експлуатації;
- отримувати вибір методів діагностування;
- здійснити підбір засобів діагностування;

Вирішення даних завдань дає змогу забезпечити безаварійну експлуатацію гідравлічних приводів машин.

Список літератури

1. Вертячих А.В., Стеценко А.А., Шкарбуль С.Н. Влияние неравномерности потока, формируемого боковым подводом на энергетические и виброшумовые характеристики насосов повышенной быстроходности. // Под ред. И. А. Ковалева. – К. : ИСИО, 1994. С. 128-141.
2. Bill Watts and Joe Van Dyke. An automated vibration – based expert diagnostic system. // Sound and vibration, september, 1993.
3. Сайт: [www. Vibration. Narod. RU](http://www.Vibration.Narod.RU) «Вибрация все, все, все».
4. Барков А.В., Баркова Н.А., Азовцев А.Ю. Мониторинг и диагностика роторных машин по вибрации: СПб.: Изд. Центр СПбГМТУ, 2000. 160 с.
5. Русов В.А. Спектральная вибродиагностика. Пермь. 1 вып. 1996. 176.

Рассмотрены этапы и тенденции развития систем диагностирования и мониторинг гидросистем при исследовании и разработке оборудования, используемого в области современного сельского хозяйства.

Ключевые слова: *Надежность машин, техническая диагностика, мониторинг, гидропривод, гидроагрегаты.*

The stages and trends in the diagnosis and monitoring systems, hydraulic systems at research and development of equipment used in modern agriculture.

Keywords: *Reliability of machines, technical diagnostics, monitoring, hydraulic systems, hydraulic*

FUTURE DEVELOPMENT OF DIAGNOSING AND MONITORING HYDRAULICS AGRICULTURAL MACHINERY

B. Nesheret

ЕНЕРГООЩАДНА ТЕХНОЛОГІЯ УТРИМАННЯ СІЛЬГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН

Д.І. Осінов, 32-ЕН група,
Науковий керівник – О.В. Ковальов, ст. викладач
Таврійський державний агротехнологічний університет

Анотація: робота присвячена питанням економії теплової і електричної енергії у тваринницьких приміщеннях за рахунок використання рекуперативного теплообміну.

Утримання тварин і птахів в закритих приміщеннях супроводжується повітрообміном, необхідним для підтримки оптимальних параметрів мікроклімату. Визначальним чинником необхідності видалення повітря з приміщення є припустима концентрація вуглекислого газу, аміаку і сірководню. Вуглекислий газ утворюється при диханні тварин, аміак і сірководень - при розкладанні гною. Перевищення припустимої концентрації приводить до погіршення апетиту у тварин, пригнібленню життєдіяльності організму, і зрештою до захворюваності. Це обумовлює необхідність регулярного видалення забрудненого повітря з приміщення. Проте в процесі життєдіяльності організму тварини виділяється тепло, яке видаляється разом з повітрям при вентиляції. На підставі аналізу встановлено, що більше 50% тепла, що виділяється, втрачається з відпрацьованим повітрям при вентиляції. Тепловиділення в тваринницьких приміщеннях можна порівняти з тепловою потужністю устаткування для підігріву повітря.

У більшості кліматичних зон України необхідний підігрів зовнішнього повітря, що подається до приміщень утримання тварин в холодну пору року, на що витрачається до 50% загальної кількості теплоти, необхідної для тваринницьких приміщень для забезпечення технологічних потреб.

Як показує аналіз значну величину теплових потоків, що йдуть з тваринницьких приміщень, складає енергія вентиляційного повітря. Таким чином, втрати теплової енергії, що втрачається при вентиляції дуже значні.

Одним з очевидних варіантів економії енергії в тваринницьких приміщеннях, зокрема енергії у вигляді теплоти, є застосування рекуперативного теплообміну.

Суть рекуперативного теплообміну полягає в наступному. У холодну пору року холодне повітря, що поступає через рекуператор з вулиці обігрівается відпрацьованим теплим повітрям, що виходить з приміщення. І, навпаки, в літні місяці дуже тепле повітря, що поступає з вулиці охолоджується тим повітрям, що йде з приміщення, холоднішим. При цьому підтримка постійної температури в приміщенні при використанні рекуператора відбувається із значною економією витрат енергії.

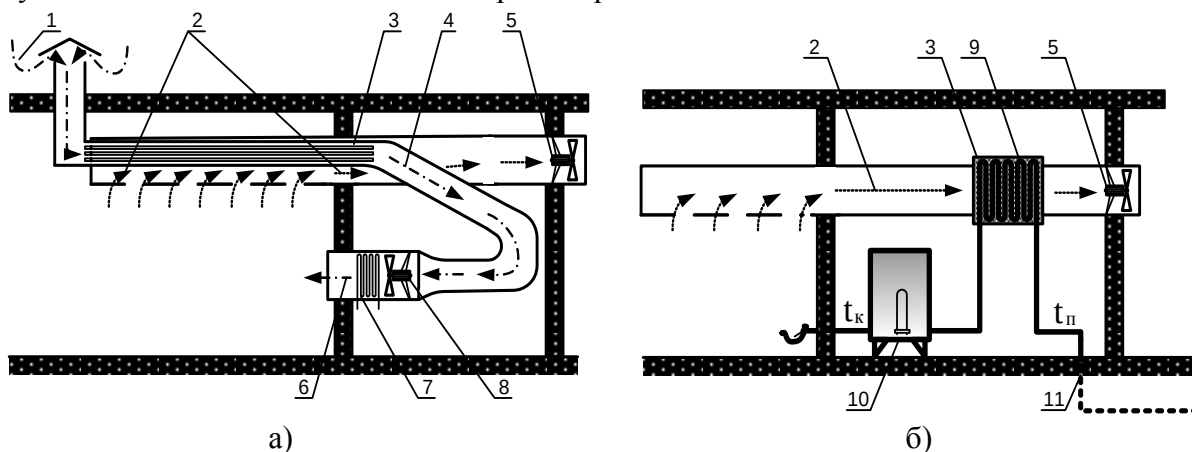

Рисунок 1 - Підігрів повітря і води за допомогою рекуперативного теплообмінника:

1 - холодне повітря, що подається в приміщення; 2 - тепле повітря, що видаляється з приміщення; 3 - рекуперативний теплообмінник; 4 - повітря, підігріте в теплообміннику; 5 - витяжний вентилятор; 6 - тепле повітря, що подається в приміщення; 7 - нагрівальний елемент; 8 - вентилятор подачі повітря; 9 - водний контур; 10 – водонагрівач; 11 – водопровід.

Схематично принцип такого теплообміну показаний на рисунку 1. Холодне повітря, що поступає з вулиці, проходить через теплообмінник, через який також проходить і відпрацьоване тепле повітря, що видаляється з приміщення. При цьому за рахунок передачі тепловій енергії через стінки теплообмінника відбувається охолодження повітря, що видаляється і підігрів повітря, що подається до приміщень утримання тварин. Такі системи дозволяють не тільки обігрівати тваринницьке приміщення за рахунок утилізації тепла витяжного повітря в холодну пору року, але і, навпаки, охолоджувати це ж приміщення в жарку пору року вже за рахунок утилізації тепла повітря, що подається до приміщень.

Принцип рекуперації може знаходити застосування, як для невеликих фермерських господарств, так і для великих тваринницьких комплексів. Застосування рекуперативного теплообміну можливе не тільки для нагріву повітря, а наприклад і для попереднього підігріву води, використовуваної для технологічних потреб тваринництва. В даному випадку конструкцією теплообмінника повинне бути передбачене використання у вторинному контурі води. Схематично дану систему приведено на рисунку 2.

За рахунок економії теплової енергії у тваринницьких приміщеннях можна отримати економію електроенергії. Наприклад, потужність нагрівальної установки загального опалювання тваринницьких приміщень визначається за формулою

$$P = \frac{Q_{НАГ}}{3600 \cdot \eta} = \frac{Q_{КС} + Q_B - Q_T}{3600 \cdot \eta}, \quad (1)$$

де $Q_{КС}$ – втрати теплової енергії через конструктивні елементи споруди (стіни, вікна і т.д.), кДж/год.;

Q_T – кількість, тепловій енергії, що виділяється тваринами, кДж/год.;

Q_B – втрати теплової енергії, що видаляється при вентиляції приміщення, кДж/год., визначається за формулою

$$Q_B = L \cdot \gamma \cdot c \cdot (t_B - t_f), \quad (2)$$

де L – об'ємна подача вентиляційної системи, м³/год.;

γ – щільність повітря, кг/м³;

c – питома теплоємність повітря, кДж/кг·°С;

t_B, t_f – відповідно розрахункова t внутрішнього і зовнішнього повітря °С.

Застосування рекуперативного теплообмінника дозволяє отримати попередній підігрів повітря, згідно [2] Δt до 22°С. Звідси

$$Q_B = L \cdot \lambda \cdot c (t_B - (t_f - \Delta t)). \quad (3)$$

Аналогічно можна отримати економію електроенергії при підігріві води, застосовуючи рекуперативний теплообмінник (за рис. 2). Наприклад, потужність електронагрівальної установки підігріву води визначається за формулою

$$P = \frac{c \cdot G \cdot (t_K - (t_H + \Delta t))}{\tau \cdot \eta}, \quad (4)$$

де c – теплоємність води, $\text{кДж/кг}\cdot^\circ\text{C}$;

G – маса води, кг ;

t_k і $t_{\text{п}}$ – кінцева і початкова температура води, $^\circ\text{C}$;

Δt – величина зміни температури при проходженні через рекупатор, $^\circ\text{C}$;

τ – час, необхідний для підігріву води, с ;

η – коефіцієнт корисної нагрівача.

Висновки. Використання рекуперативного теплообміну у тваринницьких приміщеннях дозволить отримати значну економію теплової і електричної енергії.

Список літератури

1. Пчелкин Ю.Н. Теплоутилизаторы в вентиляционных системах / Ю.Н. Пчел-кин, А.С. Безрученко // Техника в сельском хозяйстве. – 1983. – №9. – с. 25 - 27
2. Бабаханов Ю.М. Оборудование и пути снижения энергопотребления систем микроклимата / Ю.М. Бабаханов, Н.А. Степанова. – М.: Россельхозиздат, 1986. – 232 с.

УДК 831.621.01

ВІДНОСНИЙ СПОКІЙ МАЛОГО МАТЕРІАЛЬНОГО ТІЛА НА ПОВЕРХНІ ЗЕМЛІ

***І.В. Петренко, факультет механізації сільського господарства
спеціальність «Процеси, машини та обладнання агропромислового виробництва», 2
курс***

***Науковий керівник – О.І. Литвинов, к.т.н., доцент, завідувач кафедри загально
технічних дисциплін ВП Національного університету біоресурсів і
природокористування України
«Ніжинський агротехнічний інститут»***

На підставі теоретичних положень складного відносного руху матеріальних тіл в неінерціальних системах відліку в роботі розглянуто приклад відносного спокою малого порівняно з радіусом Землі тіла на її поверхні.

***Ключові слова:* закони динаміки, інерціальна і неінерціальна системи відліку, абсолютний рух, відносний і переносний рухи, теорема. Прискорення Коріоліса, сила інерції**

Основний закон динаміки $m\bar{a} = \sum \bar{F}_k$ справедливий тільки в інерціальних системах відліку. Інерціальною системою називається така система відліку, для якої справедливий перший закон динаміки – принцип інерції. Але є багато систем, у яких не справджується перший закон динаміки, а тому закон руху матеріальної точки необхідно шукати в цих неінерціальних системах. До неінерціальних систем відліку належить і поверхня Землі. Неінерціальність геоцентричної системи відліку можна спостерігати за допомогою досить тонких експериментів: відхилення тіла при вільному падінні на схід і поворот площини коливання маятника (досліди Фуко). Але похибка тут невелика і у більшості прикладних задач системи відліку, пов'язаних з Землею, наближено вважаються інерціальними.

Якщо пов'язати систему відліку, наприклад, з автомобілем, який рухається прискорено або з ротором турбіни, що швидко обертається, то неінерціальність буде досить

значною, і основне рівняння динаміки буде неправильним з відповідними наслідками. Тому необхідно вивчати рух точки і в неінерціальних системах відліку. Розв'язання численних задач техніки потребує дослідження об'єктів відносно рухомої системи координат, наприклад, це стосується теорії складного руху точки.

Уявимо, що відомі сили, які діють на вільну матеріальну точку, а також заданий рух рухомої системи координат, зв'язаної з деяким тілом, відносно інерціальної системи відліку, яку вважаємо за нерухому систему (рис. 1).

Зробимо деякі пояснення до рис. 1.

Система $O_1x_1y_1z_1$ – умовно нерухома інерціальна система;

Система $Oxyz$ – рухома неінерціальна система відліку.

Рух точки M відносно системи $O_1x_1y_1z_1$ – це абсолютний рух;

Рух точки M відносно рухомої системи $Oxyz$ – це відносний рух.

Переносний рух – це рух тіла, з яким жорстко пов'язана система відліку.

Шукатимемо рівняння динаміки відносного руху точки, якщо відомі сили $\vec{P}_1, \vec{P}_2, \dots, \vec{P}_n$, які діють на точку.

Основне рівняння динаміки вільної матеріальної точки для абсолютного руху має вигляд:

$$m\vec{a} = \sum \vec{P}_k, \quad (1)$$

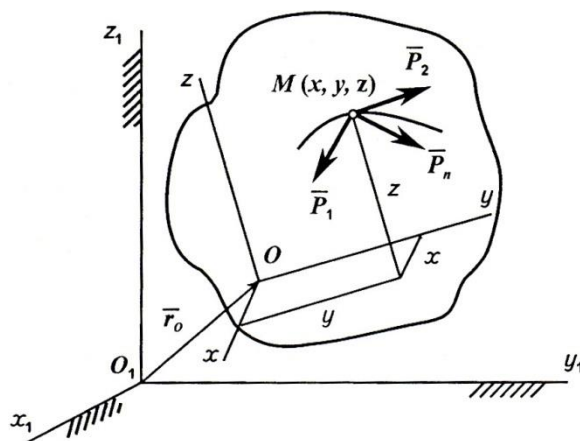

Рис. 1

де m – маса точки; $\vec{a}$ – абсолютне прискорення точки; $\sum \vec{P}_k$ – геометрична сума прикладених сил.

Використаємо теорему Коріоліса і визначимо абсолютне прискорення точки через відносне, переносне і прискорення Коріоліса.

$$\vec{a} = \vec{a}_r + \vec{a}_e + \vec{a}_k. \quad (2)$$

Підставимо вираз (2) у рівняння (1):

$$m\vec{a}_r + m\vec{a}_e + m\vec{a}_k = \sum \vec{P}_k,$$

або

$$m\vec{a}_r = \sum \vec{P}_k + (-m\vec{a}_e) + (-m\vec{a}_k). \quad (3)$$

Але $-m\vec{a}_e = \vec{\Phi}_e$ – переносна сила інерції точки;

$-m\vec{a}_k = \vec{\Phi}_k$ – коріолісова сила інерції.

І остаточно рівняння (3) набуває вигляду:

$$m\bar{a}_r = \sum \bar{P}_k + \bar{\Phi}_e + \bar{\Phi}_k. \quad (4)$$

Вектори переносної $\bar{\Phi}_e$ і коріолісової $\bar{\Phi}_k$ сил інерції – це поправки на неінерціальність рухомої системи координат. Ці сили фіктивні, оскільки вони не є силами взаємодії між тілами.

Вираз (4) називається основним рівнянням динаміки відносного руху точки. Рівняння (4) у координатній формі в проекціях на рухомі осі координат має вигляд:

$$\begin{aligned} m\ddot{x} &= \sum P_{kx} + \Phi_{ex} + \Phi_{kx}, \\ m\ddot{y} &= \sum P_{ky} + \Phi_{ey} + \Phi_{ky}, \\ m\ddot{z} &= \sum P_{kz} + \Phi_{ez} + \Phi_{kz}. \end{aligned} \quad (5)$$

У випадку непоступального переносного руху рухомої системи відліку відносний рух матеріальної точки можна розглядати як абсолютний, якщо до діючих на точку сил приєднати переносну і коріолісову сили інерції точки.

Для обчислення переносної і коріолісової сил інерції потрібно визначити спочатку переносне прискорення і прискорення Коріоліса.

Якщо переносний рух як рух рухомої системи є обертальним рухом з кутовою швидкістю ω і кутовим прискоренням ε , то:

$$\bar{a}_e = \bar{a}_e^\tau + \bar{a}_e^n,$$

де $\bar{a}_e^\tau$ – тангенціальне прискорення точки M у переносному русі,

$\bar{a}_e^n$ – нормальне прискорення точки M у переносному русі.

Тоді:
$$\bar{\Phi}_e = -m\bar{a}_e = -m\bar{a}_e^\tau - m\bar{a}_e^n,$$

або
$$\bar{\Phi}_e = \bar{\Phi}_e^\tau + \bar{\Phi}_e^n. \quad (6)$$

Якщо врахувати рівність (6), то рівняння (5) набуває вигляду:

$$m\bar{a}_r = \sum \bar{P}_k + \bar{\Phi}_e^\tau + \bar{\Phi}_e^n + \bar{\Phi}_k. \quad (7)$$

Прискорення Коріоліса визначається виразом:

$$a_k = 2\omega_e v_r \sin(\bar{\omega}_e^\wedge, \bar{v}_r).$$

Тоді сила інерції Коріоліса за модулем

$$|\Phi_k| = 2m\omega_e v_r \sin(\bar{\omega}_e^\wedge, \bar{v}_r). \quad (8)$$

Можуть бути різні випадки відносного руху точки залежно від виду переносного руху рухомої системи, а також від накладених на точку в'язей. Так, для невільної матеріальної точки рівняння відносного руху має вигляд:

$$m\bar{a}_r = \sum \bar{P}_k + \bar{\Phi}_e + \bar{\Phi}_k + \bar{R},$$

де $\bar{R}$ – сила реакції в'язі.

Якщо переносний рух рухомої системи поступальний, рівномірний і прямолінійний, то переносне прискорення і прискорення Коріоліса дорівнюють нулю.

$$\bar{a}_e = 0 \quad \text{і} \quad \bar{a}_k = 0.$$

Тоді із виразу (34.4) маємо:

$$m\bar{a}_r = \sum \bar{P}_k. \quad (9)$$

Тобто, рівняння (9) відносного руху не відрізняється від рівняння абсолютного руху (1), оскільки $\bar{a}_r = \bar{a}$, і відносний рух не відрізняється від абсолютного.

Таким чином, відносний рух матеріальної точки по відношенню до рухомої системи відліку, що рухається поступально рівномірно і прямолінійно, відбувається так само, як і по відношенню до нерухомої системи відліку.

Усі такі рухомі системи відліку, які рухаються відносно інерціальної системи прямолінійно, поступально і рівномірно, також є інерціальними системами відліку, і рух матеріальної точки відносно таких систем можна розглядати як абсолютний рух.

Звідки випливає принцип відносності Галілея:

Ніякими механічними дослідями в середині системи, яка рухається поступально, рівномірно і прямолінійно, не можливо виявити, що вона рухається.

Цей принцип Галілея, відкритий у 1630 р., поширюється і на фізичні явища. Він є основою теорії відносності Ейнштейна. Принцип відносності Ейнштейна стверджує, що всі фізичні явища в інерціальних системах відліку відбуваються однаково.

Відомо, що при відносному спокої відносна швидкість $\bar{V}_r$ малого тіла, яке можна вважати матеріальною точкою, і відносне прискорення $\bar{a}_r$ дорівнюють нулю (відсутні), внаслідок чого відсутня і коріолісова сила інерції, тому рівняння статичної рівноваги цього тіла спрощується і набуває вигляду:

$$\sum \bar{P}_k + \bar{\Phi}_e = 0, \quad (10)$$

де $\sum \bar{P}_k$ – векторна сума активних сил, прикладених до тіла,

$\bar{\Phi}_e$ – переносна сила інерції.

З виразу (10) випливає умова відносного спокою точки:

Геометрична сума прикладених до точки активних сил і переносної сили інерції дорівнює нулю.

Розглянемо випадок, коли точка або мале тіло перебуває у стані відносного спокою на поверхні Землі в районі міста Київ (рис. 2).

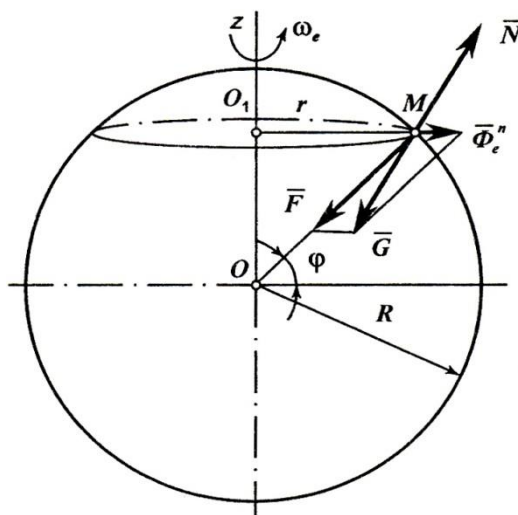

Рис. 2

При цьому задано:

$m = 5.98 \cdot 10^{24}, \text{ кг}$ – маса Землі;

$R = 6.38 \cdot 10^6, \text{ м}$ – радіус Землі;

$\omega_e = \frac{2\pi}{24 \cdot 3600} = 0.0000727, \text{ с}^{-1}$ – кутова швидкість Землі;

$\varphi \approx 50^0$ – географічна широта міста Київ;

m_1 – маса тіла на поверхні Землі;

$G = m_1 g$ – вага тіла, що приймається за точку;

$O_1 M = r$ – радіус обертання точки навколо земної осі;

$\vec{F}$ – сила тяжіння (притягання) Землі, що спрямована вздовж радіуса до центра Землі

О:

$$F = f \frac{m \cdot m_1}{R^2}, \quad (11)$$

де $f = 6.67 \cdot 10^{-11} \frac{\text{м}^3}{\text{кг} \cdot \text{с}^2}$ – гравітаційна стала;

N – сила реакції опори (поверхні Землі).

Згідно рис. 1 умова відносного спокою точки M :

$$\vec{F} + \vec{N} + \vec{\Phi}_e^n = 0, \quad (12)$$

де $\vec{\Phi}_e^n$ – переносна сила інерції, яка виникає внаслідок рівномірного обертання Землі відносно власної осі і є відцентровою силою інерції. Дотичної складової сили інерції немає, тому що обертання рівномірне і кутове прискорення рівне 0.

Модуль переносної сили інерції (відцентрова сила) дорівнює

$$\Phi_e^n = m_1 \cdot a_e^n = m_1 \cdot r \cdot \omega_e^2, \quad (13)$$

$$r = R \cdot \cos \varphi,$$

$$\Phi_e^n = m_1 \cdot R \cdot \omega_e^2 \cdot \cos \varphi. \quad (14)$$

де $a_e^n = r \cdot \omega_e^2$ – доцентрове або нормальне прискорення точки Землі, що розглядається.

Очевидно, що дія тіла на опору (поверхню Землі) виражається силою $\vec{G} = -\vec{N}$, тобто, $\vec{G} = \vec{F} + \vec{\Phi}_e^n$. Отже, сила $\vec{G}$ є рівнодієюною сили притягання Землі $\vec{F}$ і переносної сили інерції $\vec{\Phi}_e^n$ – і є силою ваги тіла. Напрямок сили ваги $\vec{G}$ визначає напрям вертикалі в даній точці земної поверхні, а площина, перпендикулярна до напрямку сили $\vec{G}$ – є горизонтальною площинною. За модулем сила інерції $\vec{\Phi}_e^n$ мала порівняно з вагою тіла $\vec{G}$:

$$\frac{\Phi_e^n}{G} = \frac{m_1 R \omega_e^2 \cos \varphi}{m_1 g} = \frac{R \omega_e^2 \cos \varphi}{g},$$

де $g = 9,81 \frac{\text{м}}{\text{с}^2}$ – прискорення вільного падіння на широті 50^0 .

Відношення $\frac{\Phi_e^n}{G}$ має максимальне значення на екваторі:

$$\varphi = 0; r = R = 6380 \text{ км}; g = 9.78 \frac{\text{м}}{\text{с}^2};$$

$$\frac{\Phi_e^n}{G} = 0.00346 = \frac{1}{290}.$$

З останнього випливає, що вага тіла $\vec{G}$ мало відрізняється від сили тяжіння Землі $\vec{F}$, і напрям вертикалі складає з напрямком сили $\vec{F}$ дуже малий кут.

Найбільшу вагу тіла мають на полюсі, а найменшу – на екваторі за двома причинами.

1. Сила притягання $\bar{F}$ на полюсах має найбільшу величину (Земля сплюснута, тому відстань до центра R є найменшою), що видно із виразу (11).

2. Переносна сила інерції $\bar{\Phi}_e^n$ на полюсі дорівнює нулю, а на екваторі – максимальна $r = R$ (вираз 13).

Тому прискорення вільного падіння тіла на полюсі дорівнює: $g = 9,83 \frac{M}{c^2}$, а на екваторі – $g = 9,78 \frac{M}{c^2}$.

Розглянемо деякі наслідки руху тіл і мас по поверхні Землі. Якщо матеріальна точка (тіло) рухається по меридіану північної півкулі з півночі на південь, то коріолісове прискорення $\bar{a}_k$ спрямоване на схід, а коріолісова сила інерції $\bar{\Phi}_k$ – на захід. Коли рух точки відбувається з півдня на північ, то прискорення Коріоліса $\bar{a}_k$ спрямоване на захід, а коріолісова сила інерції – на схід. Але в обох випадках точка внаслідок обертання Землі завжди відхиляється праворуч від напрямку її руху.

Звідси випливає висновок, що у північній півкулі матеріальна точка завжди відхиляється праворуч від напрямку руху, у північній півкулі – ліворуч.

Цим пояснюється те, що річки північної півкулі мають підмитий, стрімкий правий берег (закон Бера), а річки південної півкулі – лівий. Дуже цікавим є і такий природний факт, пов'язаний з силами інерції Коріоліса.

Тому такі відомі річки, як Амазонка, Амур, Дунай, Хуанхе, Янцзи не мають, практично, берегів, часто змінюють своє русло, розливаються під час повені і затоплюють великі території.

Список літератури

1. Павловський М.А. Теоретична механіка. – К., Техніка, 2002. – 510с.
2. Каплунова А.В., Михайловський В.А., Фельдман А.А., Методика та приклади розв'язування задач з теоретичної механіки. – К.: Держсільгоспосвіта, 1961.
3. Савин Г.Н., Путята Т.В., Фрадлин Б.Н. Теоретическая механика. – К.: Вища школа, 1971. – 359с.

Анотація: На основі теоретических положень складного відносительного движения материального тела в неинерциальной системе отсчета в работе рассмотрен пример относительного покоя малого по сравнению с радиусом Земли тела на ее поверхности.

Ключевые слова: законы динамики, инерциальная и неинерциальная системы отсчета, абсолютное, относительное и переносное движения, теорема, ускорение Кориолиса, сила инерции

On the basis of theoretical positions of difficult relative motion of financial bodies in the neinercial'nikh frames of reference the example of relative rest of small by comparison to the radius of Earth body is in-process considered on its surface.

Keywords: laws of dynamics, inercial'na and neinercial'na frames of reference, absolute motion, relative and portable motions, theorem. Acceleration of Coriolis, force of inertia

RELATIVE CALMNESS of SMALL MATERIAL BODY IS ON TERRENE

I.V. Petrenko

ЛОГИСТИЧЕСКИЙ ПОДХОД К ПРОИЗВОДСТВУ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ПРОДУКЦИИ

*И.И. Петрова, студентка инженерного факультета,
специальность «Механизация сельского хозяйства», 3 курс
Научный руководитель – И.В. Кокунова, к.т.н., доцент
ФГБОУ ВПО «Великолукская ГСХА», Россия*

Обоснована необходимость применения логистического подхода к производству сельскохозяйственной продукции и проведения исследования логистических систем агропромышленного комплекса.

Сельскохозяйственное производство, материальные потоки, логистика, инновационные технологии, логистический подход

Современное развитие агропромышленного комплекса Российской Федерации неразрывно связано с задачами системного повышения интеллектуального потенциала отрасли. Потенциал этого ресурса в сельском хозяйстве не столь высок, как этого требуют задачи интенсификации производства продовольствия. Решение проблемы заключается, прежде всего, в ускоренном внедрении достижений науки и передового опыта в массовое сельскохозяйственное производство. При этом необходимо учитывать и тот факт, что сама аграрная наука недостаточно связана с практикой и не развивает те направления знаний, которые приоритетно требует производство.

К ним следует отнести решение проблем оптимального оснащения сельскохозяйственного производства материально-техническими ресурсами, устранения дефицита финансовых средств, подготовки и привлечения на село высококвалифицированных кадров, сферы услуг, в том числе технического сервиса. Наиболее слабо проработаны наукой закономерности движения материального потока и услуг от сельхозпроизводителя к потребителю.

Решением указанных проблем занимается логистика – наука о планировании, контроле и управлении транспортированием, складированием и другими материальными и нематериальными операциями, совершаемыми в процессе продвижения сырья и материалов к производственному предприятию, внутризаводской переработки сырья, материалов и полуфабрикатов, доведения готовой продукции до потребителя в соответствии с интересами и требованиями последнего, а также передачи, хранения и обработки соответствующей информации [1].

По мнению ряда западных ученых, логистика как наука возникла в военной сфере к середине XIX в. Позже, во время Второй мировой войны, принципы логистики активно использовались в материально-техническом снабжении армии США. В экономике логистика получила широкое распространение лишь в 60-70-е годы XX в. в связи с развитием коммуникационных технологий. Сквозной мониторинг всех этапов движения сырья, деталей и готовой продукции позволил увидеть огромные потери, допускаемые в традиционных схемах управления материальными потоками.

В России логистика, как научное направление, начала развиваться в 90-х годах XX в. в русле рыночных отношений. Повышенный интерес к ней как в мировой, так и в российской экономике обусловлен рядом факторов:

- стремительный прогресс информационных технологий и широкое распространение персональных компьютеров;
- глобализация мировой экономики;

- изменения в транспортном, торговом, таможенном и других законодательствах развитых стран;
- развитие и распространение философии всеобщего управления качеством;
- рост союзов; кооперации и интеграции в бизнесе.

Развитие логистики за рубежом показывает, что она становится действенным инструментом в конкурентной борьбе для многих организаций. Фирмы, которые используют концепции логистики, как правило, имеют более прочное положение на рынке.

Логистика – это важнейшее направление научных исследований, благодаря которому зарубежное сельское хозяйство оснащено набором оптимальных действий при ведении производства в рыночных условиях. Однако в условиях Российской Федерации логистика не нашла пока широкого применения в аграрном секторе экономики.

Объектом изучения логистики являются материальные потоки, потоки услуг и сопутствующие им финансовые и информационные потоки. Предметом изучения логистики является оптимизация материальных потоков, потоков услуг и сопутствующих им финансовых и информационных потоков.

Управление материальными потоками осуществлялось в хозяйственной деятельности всегда и так же, как другие составляющие логистики – закупки, снабжение, распределение, транспортировка, сбыт достаточно хорошо изучено и описано. Новизна логистического подхода заключается в интеграции перечисленных объектов деятельности с целью достижения желаемого результата с минимальными затратами времени и ресурсов путем оптимального и сквозного управления материальными и информационными потоками.

Существуют так называемые шесть правил логистики, которые описывают конечную цель логистического управления: товар, его качество и стоимость, необходимое количество, нужное время и место получения, минимизация затрат.

Эффективность сельскохозяйственного производства во многом определяется его технологическим ресурсом, поскольку оптимальное протекание технологического процесса производства сельскохозяйственной продукции зависит от уровня ввода в него материального потока. Основной блок этой системы – инновационные технологии производства продукции. Для их реализации необходимы основные средства производства: земельный севооборот (в растениеводстве) и сельскохозяйственные животные (в животноводстве). Оптимально функционировать они могут только в интеграции с логистическими процессами: обеспечение ввода в производственный цикл материальных ресурсов – в определенное время, место, в заданных количестве и качестве [2].

Материальные ресурсы различаются двух типов: базовые – те, без которых процесс производства не может протекать, и управляемые – ресурсы, регулирующие протекание производственного процесса (уровень продуктивности и качество конечной продукции). Базовые объекты логистики – семена, животные, техника, энергетические ресурсы. Управляемые – удобрения, пестициды, все виды услуг и т.д.

В систему логистики должно входить и производимое внутри хозяйств сельскохозяйственное сырье, например корма, к потоку которых применимы механизмы логистики при движении этого товара от растениеводства к животноводству. Общим законам логистики подчиняется и блок реализации готовой продукции сельскохозяйственных предприятий.

Товарный поток (объем логистических услуг) только для обеспечения потребностей технологических процессов в сельском хозяйстве (в денежном выражении и по массе товара) один из наиболее значительных в экономике страны и сопоставим с потоком энергетических комплексов. Только объем ежегодно используемых материально-технических ресурсов в растениеводстве Российской Федерации составляет около 500 млрд. рублей. Наибольшие затраты формирует инженерно-технический блок агропромышленного комплекса, доля

которого сегодня в себестоимости производимой сельскохозяйственной продукции составляет 60-65% [2].

Сельскохозяйственные технологии регламентируют потребность материальных ресурсов, место и время их ввода в производственный процесс получения продукции, а логистика оптимизирует задачу поставок их предприятию.

Для решения важнейших задач, связанных с повышением эффективности производства сельскохозяйственной продукции, необходимо более глубокое научное изучение функционирования системы «агротехнология-логистика», которая во многом определяется оптимальным построением инфраструктуры АПК и, прежде всего, сквозным обеспечением сельского хозяйства материально-техническими ресурсами и производственными услугами. Поэтому применение логистических подходов к производству сельскохозяйственной продукции и исследование логистических систем в агропромышленном комплексе представляет важную проблему и для науки и для практики.

Список литературы

1. Ворожейкина, Т.М. Логистика в АПК /Т.М. Ворожейкина, В.Д. Игнатов. – М.: КолосС, 2007. – 184 с.
2. Краснощек, Н.В. Логистика производства сельскохозяйственной продукции //Техника в сельском хозяйстве. – 2007. – №3. – С. 3- 8.

Обоснована необходимость применения логистического подхода к производству сельскохозяйственной продукции и проведения исследования логистических систем агропромышленного комплекса.

Сельскохозяйственное производство, материальные потоки, логистика, инновационные технологии, логистический подход

The necessity of using a logistic approach to agricultural production and research of logistics systems.

Agricultural production, material flow, logistics, innovation, logistical approach

LOGISTIC APPROACH TO PRODUCTION AGRICULTURAL PRODUCTS

I.I. Petrova

УДК 631. 348.45

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗПИЛЮВАЧІВ ПЕСТИЦИДІВ

С.В. Піддубний, К.В. Просяний, магістри

Науковий керівник – О.М.Кобець, к.т.н

Дніпропетровського державного аграрного університету

Проведені експериментальні дослідження з визначення розподілу рідини по ширині факелу розпилювачів пестицидів та визначення коефіцієнту варіації розподілу рідини по довжині штанги, отримані дані показані в виді діаграм.

Хімічний метод захисту рослин, з огляду на високу біологічну і економічну ефективність, широкий асортимент пестицидів для захисту будь-якої сільськогосподарської культури, універсальність та доступність використання, швидку і надійну дію, залишається найбільш поширеним. Обприскування є базовою технологією хімічного захисту рослин – згідно з опублікованими даними розпиляється 77 % пестицидів. Світове виробництво пестицидів досягло 2,2 млн тонн діючої речовини на рік, що складає 2,3 кг препаративної форми на гектар ріллі, а сільське господарство продовжує втрачати до 35 % запланованого врожаю через шкідливі організми.

Метою роботи є дослідження рівномірності розподілу рідини по ширині факелу розпилювачів пестицидів та визначення коефіцієнту варіації розподілу рідини по довжині штанги.

Виклад основного матеріалу. Експерименти проводилися на гідравлічному стенді, схема якого наведена на рис.1. На ньому при зміні тиску від 0,15 до 0,3 МПа та висоти від 0,30 до 0,50 м проводили забір рідини, у нашому випадку води, у жолобки стікаючи по яких вода потрапляла у мірні циліндри об'ємом 250 мл. Час проведення досліду контролювали секундоміром. Кожний дослід проводився п'ять разів. При цьому визначалися та заносилися до таблиць такі параметри, як тиск в напірному трубопроводі, витрату рідини через розпилювач, розподіл рідини по ширині факела та штанги.

Під час проведення дослідів також контролювався такий показник, як температура рідини, яку використовували в досліді. Вона контролювалася за допомогою термометру.

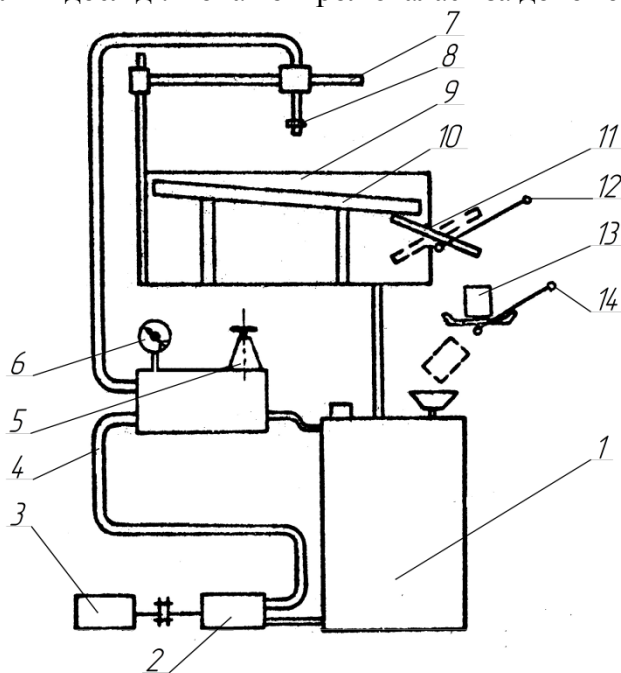

Рис. 1. Схема гідравлічного стенду:

1 – бак; 2 – насос; 3 – електродвигун; 4 – трубопроводи; 5 – регулятор тиску; 6 – манометр; 7 – кронштейн; 8 – розпилювач; 9 – ванна; 10 – станок з перегородками; 11 – жолоб; 12, 14 – важелі; 13 – мірні стакани.

На гідравлічному стенді (рис. 1), за кількістю мірних стаканів, у які стікала вода з жолобів визначали ширину факелу

$$B = N \cdot l, \quad (1)$$

де N – кількість мірних стаканів, у які потрапляла вода зі збірника;

l – відстань між перегородками.

Розподіл розпиленої рідини по поверхні визначався на стенді (рис. 1) збиранням води у мірні стакани. Такий контроль передбачено [3] і для визначення рівномірності розподілу по

довжині штанги. Рівномірність розподілу розпиленої рідини по довжині штанги оцінюють [1,2] коефіцієнтом варіації

$$V = \pm \frac{\sigma}{\bar{x}} \cdot 100, \quad (2)$$

де $\sigma = \pm \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2}{n-1}}$ – середньоквадратичне відхилення об'єму води в мірних стаканах,

$\bar{x} = \frac{\sum_{i=1}^n x_i}{n}$ – середньоарифметичне значення об'єму у мірних стаканах, де x_i – об'єм води в i -

му мірному стакані; n – кількість мірних стаканів між осями крайніх розпилювачів.

Розподіл води по ширині факела розпилювача визначався на гідралічному стенді. Вимірювання проводили для розпилювачів 1,2 л/хв і 0,6 л/хв за умови тиску 0,15, 0,2, 0,25, 0,3 МПа на відстані до станка гідралічного стенду 0,3, 0,35, 0,4, 0,45 та 0,5 м. Результати розподілу води по ширині факелу та розподіл при відхиленні осі розпилювача від вертикального положення $\alpha = 0^\circ$ для всіх розпилювачів показано на рис. 2.

Для щільних розпилювачів максимальний рівень води в мірних стаканах на осі факелу. На відстані $x = 0,15$ м для розпилювачів з витратою 1,2 л/хв. та $x = 0,18$ м для розпилювачів 0,6 л/хв від осі факелу рівень води в мірних стаканах зменшувався по відношенню до максимального на 50 %.

Як видно з рис. 2, при зменшенні тиску у відцентрових розпилювачів фірми TeeJet та Агромодуль сідлоподібне просідання значно зменшується. Отже данні розпилювачі повинні працювати при нижчому тиску менше ніж 0,3 МПа.

Графік (рис. 3) показує, що щільний розпилювач 0,6 л/хв (TeeJet) за умови тиску 0,3 МПа має коефіцієнт варіації 5,2 – 7,6 % при висоті розпилення від 0,3 до 0,45 м. і збільшується до 11,5% на висоті 0,5 м. Для відцентрового розпилювача 0,6 л/хв. (TeeJet) за умови тиску 0,3 МПа коефіцієнт варіації 13,2 – 26,8% забезпечується при висоті розпилення від 0,3 до 0,5 м. Для відцентрового розпилювача 0,6 л/хв. (Агромодуль) за умови тиску 0,3 МПа коефіцієнт варіації 16 – 24,4% при висоті 0,3 – 0,5 м. Для щільного розпилювача 1,2 л/хв. (TeeJet) за умови тиску 0,3 МПа коефіцієнт варіації менший за 10% при висоті 0,4 м. а при висоті 0,3, 0,35, 0,45 та 0,5 м. він змінюється в межах 11,2 – 21,8%. Для відцентрового розпилювача 1,2 л/хв. (TeeJet) за того ж самого тиску коефіцієнт варіації дорівнює 17,4 – 29,9% при тих ж висотах. Для відцентрового розпилювача 1,2 л/хв. (Агромодуль) та за тиску 0,3 МПа коефіцієнт варіації змінюється від 15,6% до 23,6% при висоті від 0,3 м. до 0,5 м. Залежність коефіцієнта варіації від тиску 0,3 МПа і висоти розпилювачів над поверхнею зрошення 0,3 – 0,5 м показано на рис. 3.

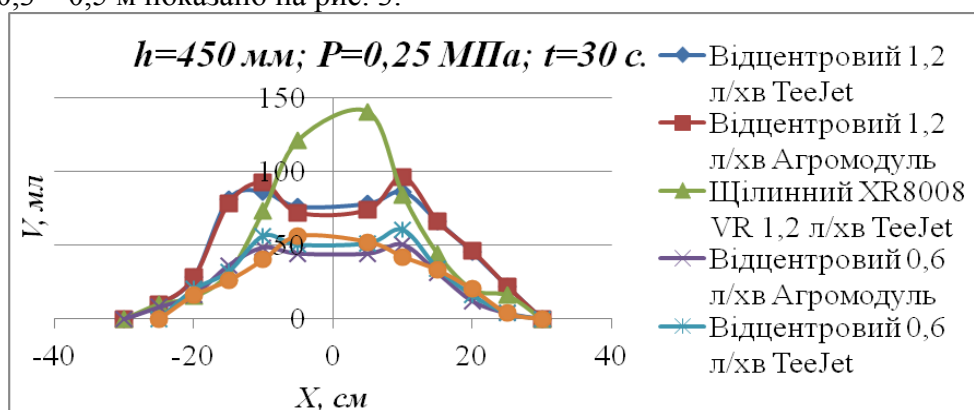

Рис. 2. Розподіл рідини у факелі розпилювачів

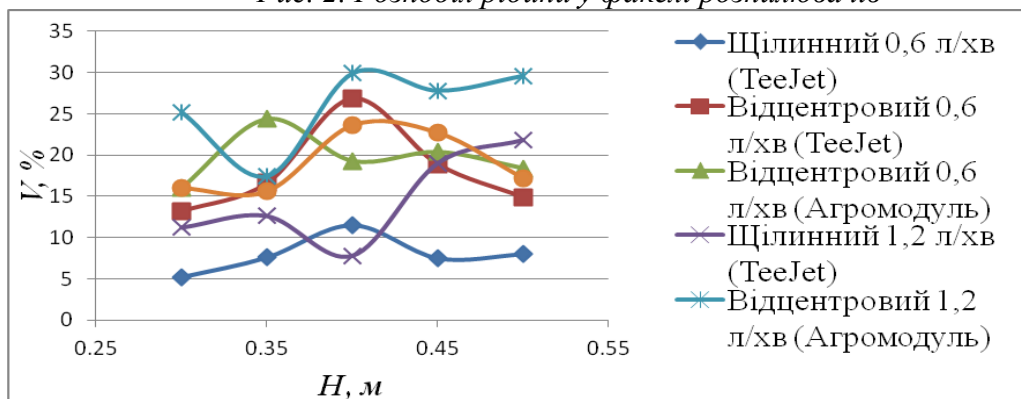

Рис. 3. Коефіцієнт варіації для розпилювачів

Висновки

1. Для відцентрових розпилювачів розподіл води сідлоподібний з провалом рівня на осі відносно максимального на $\approx 20\%$ для розпилювачів з витратою 1,2 л/хв. та $\approx 10\%$ для розпилювачів 0,6 л/хв. Такий провал зумовлює збільшення нерівномірності розподілу води по поверхні зрошення, при цьому нерівномірність менша за допустиму агротехнічними вимогами. Для щілинного розпилювача такий провал відсутній, що зумовлює кращий розподіл рідини в центрі факелу.

2. Коефіцієнт варіації при проведенні дослідів коливається від 5 до 30%. Агротехнічним вимогам за коефіцієнтом варіації відповідає тільки щілинний розпилювач з витратою рідини 0,6 л/хв. фірми TeeJet.

Список літератури

1. Коваль В. П. Відцентровий розпилювач пестицидів / В. П. Коваль, О. І. Мележик // Захист рослин. – 1999. – № 1. – С. 21–22.
2. Обприскувачі-опилювачі для внесення засобів захисту рослин і рідинних добрив. Захист довкілля. Частина 2. Обприскувачі польових культур (EN 12761-2:2004, IDT) : ДСТУ EN 12761-2:2004 – [Чинний з 2006-01-01]. – К. : Держспоживстандарт України, 2005. – 12 с. – (Національний стандарт України).
3. Teejet: Catalog 50-RU – США : Спреинг Системс Ко., 2007. – 193 с.
4. Мележик О. Підвищення ефективності обприскування пестицидами / О. Мележик // Техніка АПК. – 2008. – № 11 – 12. – С. 33–34.
5. Мележик О. І. Відцентровий розпилювач пестицидів: рух і випаровування краплин у факелі / О. І. Мележик, О. В. Жевжик, А. С. Кобець // Вісник Дніпропетровського державного аграрного університету. – 2007. – № 1. – С. 97–101.
6. Колпачки и сердечники распыливающих наконечников. Технические условия : ГОСТ 2006–79. [введ. 04.06.79]. – М. : Издательство стандартов, 1979. – 10 с. – (Государственный стандарт СССР).

It is given the experimental study to determine the distribution of fluid on the flare width of pesticides dispensers and determine the variation coefficient of fluid distribution along the length of the rod, the received data are shown in the form of diagrams.

УДК 631.437:629.783:651.171

ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ РЕЄСТРАЦІЇ МІСЦЕВИЗНАЧЕНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПРО АГРОБІОЛОГІЧНИЙ СТАН ПОЛЯ

***Ю.О. Росамаха, аспірант ННТІ Національного
університету біоресурсів і природокористування України
Науковий керівник – Л.В. Аніскевич, д.т.н., професор
Національного університету біоресурсів і природокористування України***

Для ефективного регулювання стану природного середовища, збереження високої якості біосфери і здатності природи до відтворення, важливу роль відіграють ефективні методи екологічного моніторингу – системи спостережень, оцінки і прогнозу стану природного середовища. Необхідність детального врахування даних просторово-функціональних відмінностей ґрунтової поверхні при проведенні еколого-агрохімічної оцінки сільськогосподарських угідь набуває актуальності в сучасному рослинництві.

Моніторинг, ґрунт, електропровідність, зв'язок параметрів, картограма

В світі інтенсивно і широко ведуться наукові дослідження в напрямку пошуку можливостей отримувати достовірну інформацію про стан поля з високою продуктивністю та низькою собівартістю. Одним з таких напрямків є використання опосередкованої інформації про стан ґрунту з надійним алгоритмом перерахунку інформації в об'єктивно необхідні дані – наприклад, таких, як рівень поживних речовин, вологості, мікроелементів тощо в ґрунті. Ефективними опосередкованими даними стану ґрунтового покриву можуть бути показники електричної провідності, величина діелектричної проникності, магнітні властивості ґрунту тощо.

На сьогоднішній день необхідні датчики, сенсорні системи для вимірювання чисельних характеристик про стан основного засобу виробництва продукції рослинництва – ґрунту. Особливо актуальним це завдання є при застосуванні технологій точного землеробства (ТЗ). Інтерпретація оперативної інформації про змінний характер стану поля надає можливість ефективного застосування стратегій змінних норм внесення технологічних матеріалів, адже просторова неоднорідність родючості ґрунту в межах кожного поля має свої особливості залежно від ґрунтово-кліматичних умов, рельєфу, типу ґрунту, гранулометричного складу, рослинних решток, мікроклімату, технологій вирощування культур в попередні роки (розмежованість, обробіток ґрунту, сівозміна) та інших факторів[1,2].

Для збільшення рентабельності рослинництва і підвищення ефективності використання с.-г. техніки потрібно забезпечити таку кількість рослин на одиницю площі, яка може дати найвищий урожай в конкретній агротехнічній ситуації притаманній даній місцевості. Виконання такої умови неможливе без складання картограм стану ґрунту наприклад способом вимірювання електропровідних (ЕП) властивостей ґрунту з подальшим перерахунком цих даних у рівень поживних речовин, які присутні в межах конкретної ділянки даного поля. В подальшому ці картограми лягатимуть в основу технологій диференціального внесення технологічних матеріалів.

Як відомо, вимірювання електропровідних властивостей ґрунту виконується декількома способами, основними з яких є контактено-руйнівний, безконтактний (радарний) та контактено-поверхневий способи[3,4].

Розглянемо обладнання для вимірювання ЕП ґрунту контактено-руйнівним способом [5], для нормального функціонування якого, електроди можна виготовляти з різних матеріалів. Форма та розміри випромінюючої та приймальної антени при цьому також можуть бути різними.

Для проведення порівняльних досліджень ефективності визначення ЕП властивостей ґрунту контактно-руйнівним способом спроектована і виготовлена експериментальна установка (рис.1). Установка складається з рами 1, опорних коліс 2, сніци 3, поворотного шарніра 4, лапи-розчищувача 5, вимірювальних сенсорів основної системи 7, сенсорів допоміжної системи 9, основного механізму регулювання глибини ходу сенсорів 11, пристроїв кріплення та регулювання глибини ходу робочих органів 6, 8 та 10.

Конструкція передбачає регулювання глибини ходу реєструючих електродів (сенсорів) в межах 0-6 см за допомогою зміни положення задніх опорних коліс. Для цього на рамі шарнірно закріплена стійка колеса, яка утворює двоплечий важіль з центром обертання у місці кріплення, на одному плечі якого знаходиться колесо, а на іншому – отвір. Регульовальний сектор на якому розміщені отвори утворює одне ціле з рамою. Для встановлення положення колеса потрібно сумістити отвір двоплечого важеля колеса із відповідним отвором сектора.

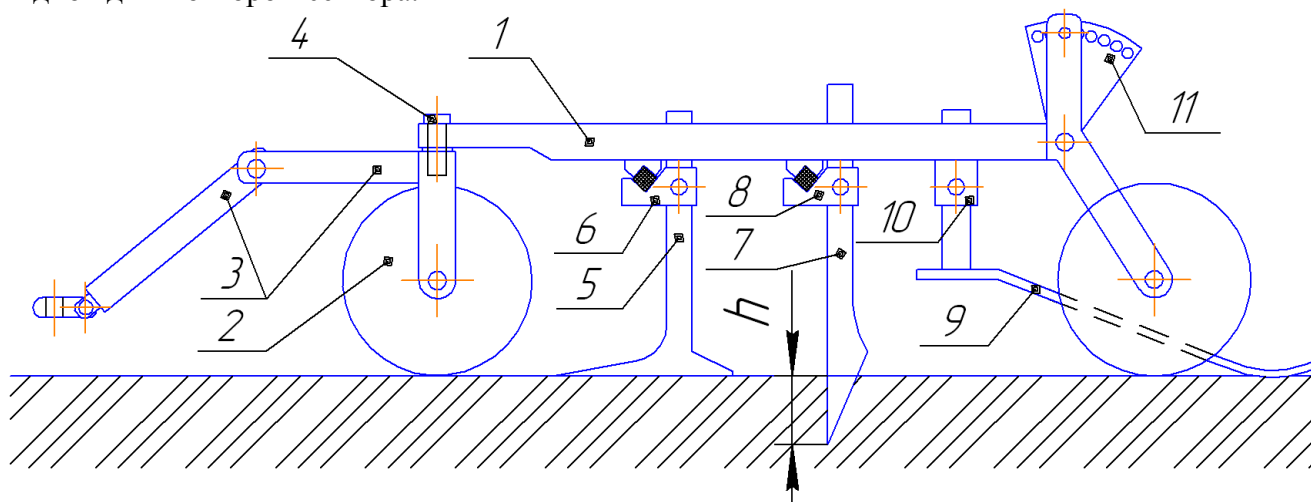

Рис. 1 – Ескіз лабораторно-польової установки:

1 – рама; 2 – колесо; 3 – сніця; 4 – поворотний шарнір; 5 – лапа-розчищувач; 6, 8, 10 – пристрої кріплення та регулювання робочих органів; 7 – сенсори основної системи; 9 – сенсори допоміжної системи; 11 – основний механізм регулювання глибини ходу сенсорів.

Передбачене індивідуальне налаштування положення лапи-розчищувача, та вимірювальних електродів основної та допоміжної систем. Виконати це можна за допомогою корпусів кріплення які дозволяють переміщувати у вертикальній площині як стійку лапи, так і стійку електрода.

Крім вертикального переміщення, конструкція дозволяє здійснювати поперечне горизонтальне переміщення електродів 3 (рис. 2). вздовж горизонтальної вісі 2, від – 3 см між середніми, до – 60 см між крайніми;

Зміщення осей 1 та 2 як між собою, так і відносно рами здійснюється для того, щоб вісь 1 не заважала повороту сніци 5 при малих радіусах повороту. Також при зміні нахилу електродів поворотом вісі 2 її потрібно частково змістити вперед, аби уникнути замикання їх на вісь 4 вимірювальних сенсорів допоміжної системи.

Ізоляція електродів забезпечується завдяки встановленню між корпусом тримача і віссю (квадратний профіль 25мм) втулки виготовленої із листа текстоліту 2 мм.

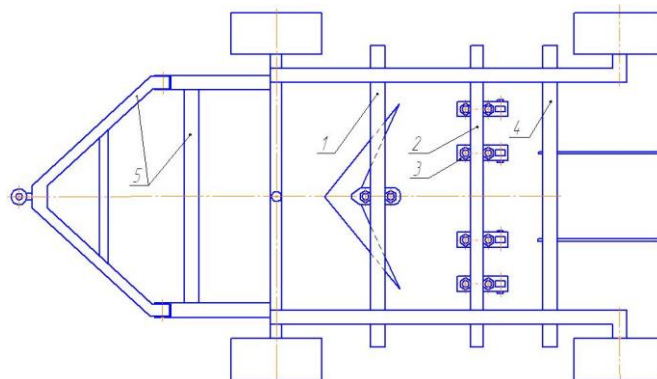

Рис. 2 – Положення робочих органів і основних елементів лабораторно-польової установки (вид зверху):

1 – вісь тримача лапи; 2 – вісь електродів; 3 – тримачі електродів основної системи; 4 – вісь вимірювальних сенсорів допоміжної системи; 5 – сниця.

Послідовність вимірювання ЕП властивостей ґрунту даною установкою полягає в наступному: під час руху дослідної установки спочатку культиваторна лапа розсуває рослинні рештки, тоді чотири вимірювальних електроди рухаються по ґрунті, залишаючи борозенки, після чого, остання електродна пара рухається по борозенках від центральних електродів. Завдяки своїм пружинним властивостям вони не заглиблюються у ґрунт, а лише копіюють поверхню.

Сила струму, що проходить між зовнішніми живильними ножами під дією прикладеної напруги 12 В, візуально контролювалась за допомогою мікроамперметра (рис. 3), включеного послідовно із запобіжником. До внутрішніх електродів під'єднується реєструюче обладнання, яке дозволяє в автоматичному режимі вести запис показників ЕП та світових координат (що необхідно для складання картограм ЕП полів). За допомогою пружних електродів реєструвався показник електричної ємності ґрунту.

Під час лабораторно-польових досліджень з випробування лабораторно-польової вимірювальної системи з контактно-руйнівними електродами було виявлено ряд недоліків. Один з них – накопичення на електродах основної вимірювальної системи великої кількості пожнивних решток, які залишилися на поверхні поля після збору урожаю, або тих, які зароблені у ґрунт. Це утруднювало рух дослідної установки і призводило до виважування задніх опорних коліс та втрати контакту останньої (допоміжної) електродної пари з ґрунтом (рис. 4). Пояснити все можна значною кількістю пожнивних решток на поверхні і здатністю ґрунту додатково механічно зв'язувати зароблені залишки рослинності (для перетворення останніх ґрунтовою біотою пройшло недостатньо часу).

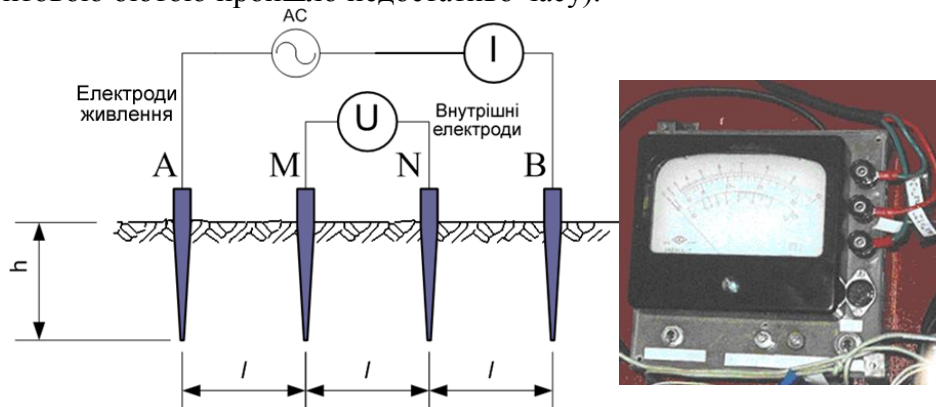

Рис. 3 – Схема підключення електродів і прилад візуального контролю струму на електродах живлення.

Такі недоліки різко знижують коло застосування польової установки. Можемо вимірювати ЕП властивості на ґрунтах підготовлених до сівби або садіння, але не можемо провести виміри на полі після збору урожаю.

Рис. 4 – Накопичування рослинних решток на електродах

Альтернативним рішенням є застосування дискових сенсорів які б не накопичували рослинних решток. Такі електроди застосовують закордонні фірми "Veris" та "Soil Doctor". Але для умови надійного функціонування цього елемента диски повинні мати постійно гостру ріжучу кромку. В іншому випадку залишки рослин будуть підминатися, а диск весь час буде прагнути до виглиблення із ґрунту, і як наслідок постійна зміна площі контакту аж до його втрати, нерівномірний, нечіткий сигнал, недостовірність отриманої інформації. Як варіант вирішення цього запитання, наприклад "Veris" застосовує значне довантаження рами вимірювальної системи. Це тягне збільшення металоємкості та зменшення транспортопридатності.

Усунути недолік допоможе застосування в системі вирізних, або голчастих дисків, із застосуванням яких польова установка реєстрації ЕП властивостей ґрунту матиме вигляд (рис. 5). Такий диск має меншу виштовхувальну силу, голка легше залазить у ґрунт, що дозволить відмовитись від значного довантаження і збільшити термін між технічним обслуговуванням (ТО). Є можливість руху по сходах, так-як голчастий диск не буде робити після себе сліду розгорнутого ґрунту. Від установки (рис. 1) нова відрізняється відсутністю встановлення лапи-розчищувача та пластинчастих вимірювальних сенсорів основної системи, які замінили голчастими дисками 4. Диск закріплений у маятнику 2, який в свою чергу шарнірно закріплений до рами 1, та підпружинений пружним елементом 5. Рівномірність контакту і глибини занурення диска регулюється опорним колесом 3. Для очистки голок сенсора передбачений очисник 6.

Дана система може агрегатуватися з трактором малої потужності типу Т-25, або просто з легковим автомобілем, за допомогою снічі. Поворотний механізм дозволяє легко виконувати розвороти, без необхідності підйому електродів із землі.

З урахуванням переваг і недоліків розглянутих вище способів вимірювання ЕП властивостей ґрунту, була запропонована схема контактного, але безруйнівного способу реєстрації електропровідності ґрунту. Спосіб базується на вилученні у ґрунтовий простір електромагнітних хвиль низької частоти за допомогою генератора сигналів в діапазоні 20-20000 Гц. Ґрунт слугує середовищем, через яке сигнал від випромінюючої антени проходить та спотворюється, а надалі надходить до приймальної антени.

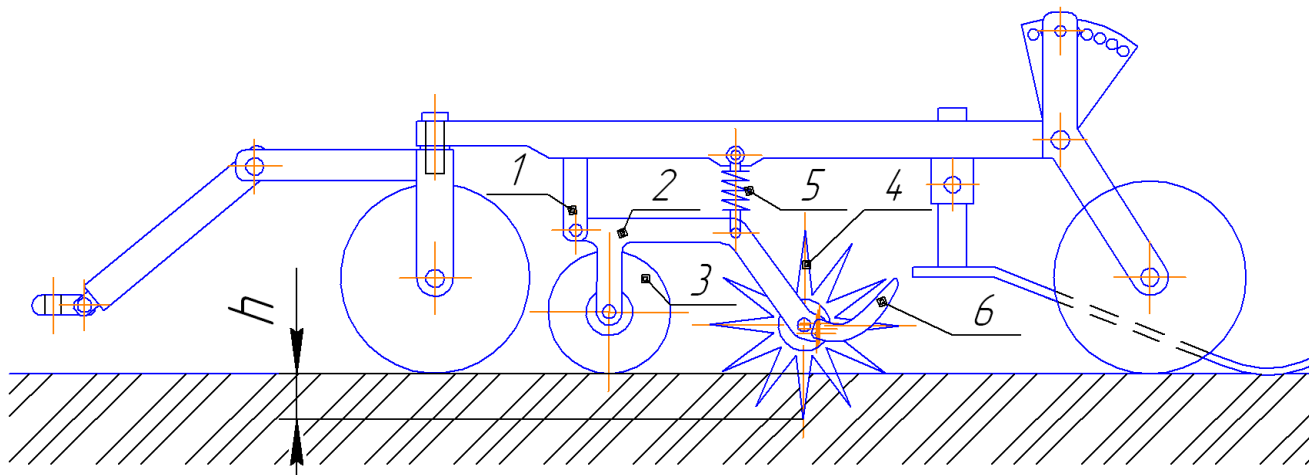

Рис. 5 – Польова установка із голчастими дисками

1 – рама; 2 – маятник підвіски; 3 – опорно-копіювальне колесо; 4 – голчастий диск; 5 – пружина; 6 – чистик.

Загальний вигляд лабораторно-польової установки і вид на конструкцію випромінювальної та приймальної антен представлений на (рис. 6). Полози санчат виготовлені з мідної труби діаметром 18 мм; один полозок слугує випромінювальною антеною, а другий – приймальною.

а)

б)

Рис. 6 – Загальний вигляд лабораторно-польової установки:

а) в робочому стані; б) з піднятими санчатами.

Колія санчат складає 220 мм і обрана меншою ніж колія радіокерованого моторизованого візка – 350 мм. Таке співвідношення колій санчат та самохідного шасі дозволило контактувати випромінювальній та приймальній антенам датчика ЕП властивостей з поверхнею ґрунту, що не ушкоджена протекторами коліс самохідного шасі.

Радіокероване шасі виготовлене з наборів готових елементів алюмінієвої рами та опорно-ходової частини. Встановлено двигун внутрішнього згоряння об'ємом 3,45 куб. см. Гумові колеса зі спеціальним протектором для польових умов мають повністю незалежну підвіску в конструкції якої присутні налаштування жорсткості пружин амортизаторів, регулювання розвалу, сходження, кліренсу, фрикціонів диференціалів тощо.

Проведені дослідження по визначенню місцевизначених значень питомого опору експериментальної ділянки поля, що визначені за допомогою дискового способу при глибині ходу дисків 7 см представлені на рисунку 7.

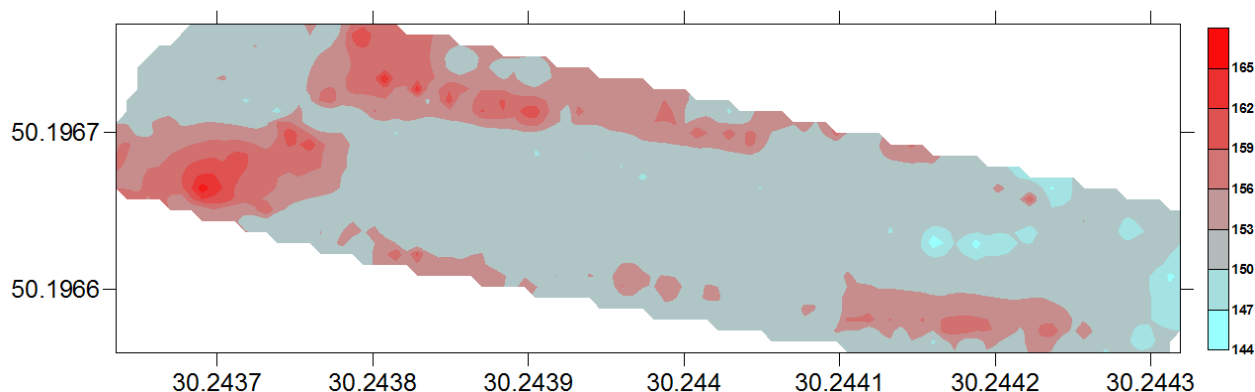

Рис. 7 – Картограма питомого опору ґрунту ($Om \cdot m$) експериментальної ділянки за результатами вимірювань дисковим способом.

Набагато кращі результати вимірювання місцевизначеного питомого опору дає спосіб реєстрації із застосуванням голчастих електродів (рис.8).

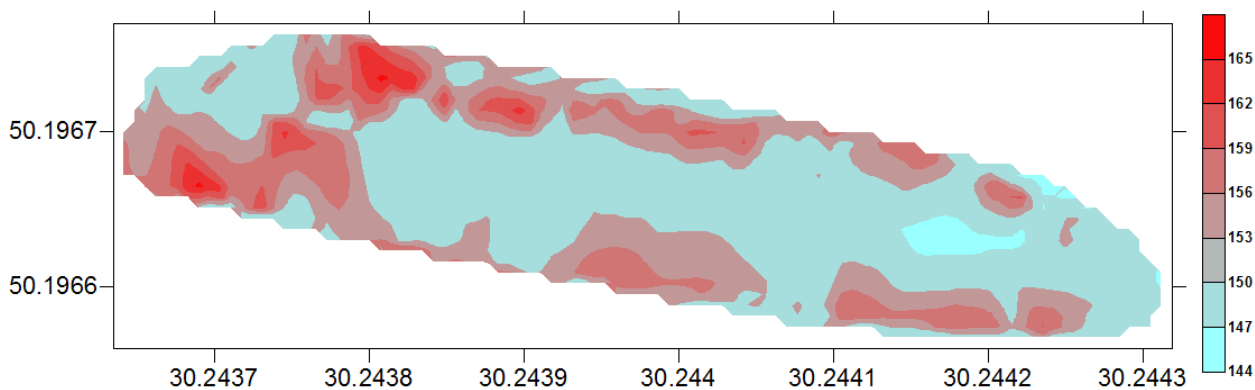

Рис. 8 – Картограма питомого опору ґрунту за результатами вимірювань голчастим способом.

Найбільшу роздільну здатність має картограма, що побудована на результатах вимірювань ЕП властивостей ґрунту із застосуванням поверхнево-контактного безруйнівного способу вимірювання (рис. 9), що робить даний спосіб найдоцільнішим для застосування із вище наведених.

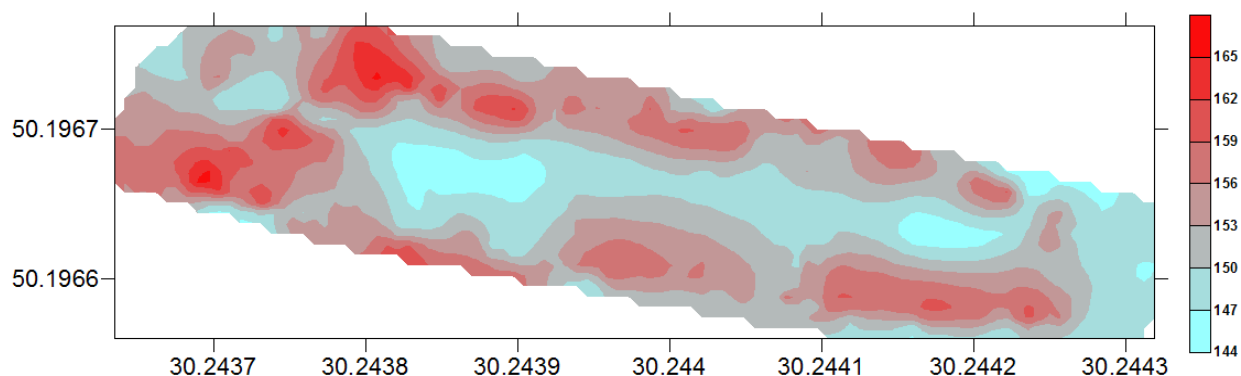

Рис. 9 – Картограма питомого опору ґрунту за результатами вимірювань поверхнево-контактним способом.

Поверхнево-контактний спосіб характеризується високою стабільністю основних показників роботи. Незалежно від стану поверхні ґрунту для однотипних ґрунтів досягнуті сталі результати реєстрації питомого опору ґрунту.

Результати проведених досліджень дозволяють зробити основний висновок, що реєстрація питомого електричного опору ґрунту є ефективним способом аналізу рівня варіабельності стану ґрунту. Для практичного застосування, з точки зору швидкої і якісної доставки інформації про місцевизначені характеристики ґрунтового покриву поля до автоматизованого робочого місця агронома, доцільно рекомендувати розроблений поверхнево-контактний спосіб реєстрації питомого електричного опору ґрунту.

Картограми питомого електричного опору ґрунту дозволяють виділити однорідні за властивостями ділянки в межах поля та спланувати стратегію відбору зразків ґрунту, що значно спрощує застосування технологій точного землеробства.

Крім того, місцевизначену інформацію, що отримана від датчиків ЕП властивостей ґрунту, необхідно використовувати сумісно з даними дистанційного зондування, картографіями врожайності, відомостями історичного кадастру тощо, що різко підвищує ефективність загальної оцінки агробіологічного стану ґрунту.

Список літератури

1. Кирюшин В.И., Ганжара Н.Ф., Кауричев И.С., Орлов Д.С., Титлянова А.А., Фокин А.Д. / Концепция оптимизации режима органического вещества почв в агроландшафтах. М.: Изд-во МСХА, 1993. - 99 с.
2. Израэль Ю.А. Экология и контроль среды. Л.: Гидрометеиздат, 1984. 556 с.
3. Rhoades, J.D., Corwin, D.L., Determining soil electrical conductivity – depth relations using an inductive electromagnetic soil conductivity meter. Soil Sci. Soc. Am. J., 1981, P. 255-260.
4. Sheets, K.R., Hendrickx, J.M.H., Noninvasive soil water content measurement using electromagnetic induction. Water resources research. Vol. 31 No. 10, , 1995, P. 2401-2409
5. Поздняков А.И. Полевая электрофизика почв. - М.: МАИК "Наука-Интерпериодика", 2001.-187 с.
6. Коструба С.И. Измерение электрических параметров земли и заземляющих устройств. – М.: Энергоатомиздат, 1983.

УДК 631.362

ПІДВИЩЕННЯ НАДІЙНОСТІ ЛЕП 0,38 КВ НА БАЗІ ЗАСТОСУВАННЯ САМОУТРИМНИХ ІЗОЛЬОВАНИХ ПРОВІДІВ

Р.В. Самойленко, студент групи ЕН 091

Науковий керівник – В.П. Герасименко, асистент

***ВП Національного університету біоресурсів і природокористування України
"Ніжинський агротехнічний інститут"***

Проведено аналіз підвищення надійності ЛЕП 0,38 кВ на базі застосування самоутримних ізольованих проводів

Провід, ізоляція, опора

Ізольовані самоутримні проводи низьких напруг застосовуються в світі протягом вже кількох десятиків років. За цей час їх конструкція, а перш за все матеріали, з яких вони виготовлені, піддавалися постійної модифікації і вдосконалення. З початку 90-их років такі проводи у великій кількості монтуються в Польщі. Вони застосовуються для будівництва та модернізації повітряних ліній низької напруги і для підключення до ліній індивідуальних споживачів і невеликих промислових підприємств.

Використання ізолюваних повітряних проводів в порівнянні з голими проводами має цілий ряд переваг, а перш за все:

- збільшення безаварійності роботи ліній передачі;
- збільшення безпеки;
- можливість виконання більшості робіт під напругою, завдяки використанню повністю ізолюваною арматури: натяжних затискачів, відгалужувальних затискачів, що пробивають ізоляцію та ін.;
- можливість будівництва однієї лінії як живильної, так і вуличного освітлення;
- можливість монтажу на тих же опорах та інших провід, наприклад ліній різної напруги.

Властивості і конструкція жил: фазні жили, нейтральна (нульова) і додаткові жили виконані з семи або дев'ятнадцяти жильних алюмінієвих ущільнених проводів [1].

Характерною відмінністю жив є використання лінійного контакту, що гарантує однакове перетин дроту по всій довжині. Така технологія гарантує стабільні механічні властивості по всій довжині жил.

Розподіл вимикань у системі електропостачання сільських споживачів (2009 р.) наведено в таблиці 1.1. В таблиці 1.2. наведено кількість пошкоджених опор під час ожеледно - вітрових аварій 1984-2009р.р.

Таблиця 1.1. Розподіл вимикань у системі електропостачання сільських споживачів (2009 р.)

Елементи системи електропостачання с.-г. споживачів	Вимикання (середні за рік)								
	Ремонтні		Аварійні		Сумарні				Середня тривалість одного вимикання,
	кількість	тривалість	кількість	тривалість	кількість		тривалість		
	шт.	год.	шт.	год.	шт.	%	год.	%	
Лінія 35 кВ	6,2	41,4	3,2	4,2	9,4	5,8	45,6	15,5	4,85
Підстанція 35/10 кВ	6,8	21,6	4,2	5,6	11,0	6,8	27,2	9,3	2,47
Лінія 10 кВ	29,8	89,3	23,1	34,1	52,9	32,6	123,4	41,9	2,33
Підстанція 10/0,4 кВ	16,5	12,3	18,5	19,3	35,0	21,5	31,6	10,7	0,9
Лінія 0,38 кВ	34,7	42,1	19,5	24,6	54,2	33,3	66,7	22,6	1,23
Споживач	94,0	206,7	67,5	87,8	162,5	100	294,5	100	1,81

Таблиця 1.2. Кількість пошкоджених опор під час ожеледно - вітрових аварій 1984-2009р.р.

Рік	Опори за класами напруг, кВ							
	150-110		35		10		0,4	
	кількість	пошкоджених	кількість	пошкоджених	кількість	пошкоджених	кількість	пошкоджених
	шт	%	шт	%	шт	%	шт	%
1984	-	-	-	-	35000	3,9	2000	0,15
1986	-	-	-	-	600	0,6	400	0,13
1988	2	0,02	48	0,13	6888	2,33	-	-
1990	-	-	-	-	1000	0,31	808	0,13
2000	221	0,80	294	0,23	18661	1,99	11149	0,88
2009	589	1,2	727	4,5	113060	7,8	175818	5,0

Всі з'єднувачі розроблені і випробувані для застосування на СІП до 0,38 кВ з ПВХ, поліетиленової ізоляцією та ізоляцією із зшитого поліетилену, відповідних Європейського HD 626 і більшості національних стандартів. [7]

У відсутність Європейського стандарту на з'єднувачі з проколюванням ізоляції всі вироби випробувані у відповідності з національними стандартами, такими як NFC, VDE, BS, ESI. З'єднувачі з проколюванням ізоляції Hellstern випробувані згідно DIN VDE-0220 і можуть бути віднесені до класу випробувань напругою 4 кВ в повітрі. Герметичні з'єднувачі й наконечники Simel [2] відповідають Французькому стандарту NF C 33020 (болтові) і NF C 33021 (опресовані), а також Британському стандарту EATS 43-14.

У цих стандартах передбачені випробування для перевірки надійної працездатності:

- допустима температура монтажу від -20 ° С до 50 ° С
- досвід експлуатації при температурах від -60 ° С до 60 ° С
- допустима механічна навантаження на обидва дроту не обмежується при застосуванні даного з'єднувача
- зрив головки болта відповідає еквівалентному зусиллю необхідному для створення електричного контакту проводів (магістралі, абонентського відгалуження, освітлення)
- гарантована герметичність при випробуванні напругою 6 кВ під водою з попередніми зануренням на глибину 30 см протягом 30 хв.
- незмінна температура та опір контакту при циклічних навантаженнях і перевантаженнях
- випробування напругою 6 кВ після перебування у важких погодних умовах (ультрафіолет, Коливання температури і вологості)
- корозійна стійкість металевих деталей випробовується в камері соляного туману і в камері вологого газу SO₂.

Розподільчі мережі поділяються [3] :

- голі проводи;
- підземний кабель;
- ізолювані скручені проводи;
- ізолювані проводи.

До основних переваг ліній електропередачі на базі СІП відноситься:

- відпадає необхідність використання фарфорових або скляних ізоляторів на опорах ліній та масивних металевих траверс;
- при використанні ізолюваних проводів відпадає необхідність щорічного зрізування гілок дерев, що дає можливість зберегти велику кількість зелених насаджень;
- виконуються ізолювані проводи у вигляді одного джгута проводу або скрутки кількох проводів, внаслідок чого можна позбутися "павутини" проводів з вулиць населених пунктів, а також покращити естетичний вигляд територій, по яких прокладені ПЛ;
- скручені ізолювані проводи мають значно менший реактивний опір ніж голі проводи, що зменшує падіння напруги вздовж такої лінії (близько 0,1 Ом/км замість 0,35 Ом/км у голих проводів) [4];
- оболонка ізолюваних проводів є стійкою до ожеледі (налипання снігу, інею, льоду);
- значно менша ймовірність коротких замикань за рахунок виключення випадкових контактів, як між проводами (сплітання) так і з заземленими частинами електроустановок, внаслідок наявності електричної ізоляції на всіх проводах;
- підвищена електробезпека населення при падінні проводів;
- використання опор меншої висоти, які забезпечать габарит до землі (5м в порівнянні з 6м для неізолюваних проводів), а також застосування існуючих опор силових ліній для сумісної прокладки на них СІП або збільшення прольотів при проектуванні нових мереж, що призводить до економії залізобетону та металу;
- можливість монтажу ліній з ізолюваним нульовим проводом по фасадах будинків, що може виключити установку частини опор, які захаращують тротуари [6];
- значне зниження ймовірності крадіжок електроенергії;
- простота обслуговування та ремонтів, особливо під напругою;
- можливість тимчасової експлуатації мереж в умовах перелому або падіння опори;
- зменшення експлуатаційних витрат за рахунок більшої надійності та безперебійного енергозабезпечення споживачів при можливому скороченні чисельності експлуатаційного персоналу.

Конструктивно СІП містять [5]:

- Алюмінієві жили ;
- XLPE ізоляцію ;
- Проводи освітлення ;
- Нейтралі із алюмінію або алюмінієвого сплаву.

Основні системи СІП до 0,38 кВ:

- СІП з голою несучою нейтраллю ;
- СІП з ізолюваною несучою нейтраллю ;
- Система з чотирма несучими проводами .

Впровадження СП у Європі:

- на початку 60-х років: Фінляндія, Франція;
- на початку 70-х років: Австрія, Бельгія, Норвегія, Швеція;
- на початку 80-х років: Ірландія, Угорщина;
- на початку 90-х років: Кіпр, Чехія, Естонія, Греція, Польща, Румунія, Словаччина,

Словенія, Росія.

Протяжність СП у Європі:

- Швеція - більш 200 000 км.
- Фінляндія - більш 160 000 км;
- Австрія - більш 150 000 км;
- Португалія - більш 140 000 км;
- Норвегія - більш 140 000 км;
- Польща - більш 10 000 км;

Етапи формування надійності ЛЕП:

- стадія науково-конструкторської розробки установки;
- стадія проектування установки;
- стадія будівництва та спорудження установки;
- стадія експлуатації.

Висновок: Отже, повітряні лінії 0,38 кВ із ізолюваними проводами - це майбутнє української та світової енергетики завдяки їхній надійності, високій безпеці й відносно низьким витратам у порівнянні з отриманими ефектами.

Список літератури

1. Самонесучі ізолювані проводи для повітряних ліній низьких і середніх напруг ТУ У 31.3-31188527-002:2005
2. Арматура і інструмент для самонесучого ізолюваного проводу ТУ 2449-007-18461115-2009
3. Інструкція по експлуатації повітряних ліній електропередач напругою 0,38 кВ із самонесучими ізолюваними проводами
4. Рекомендації по заміні і ремонту арматури і ізолюваних проводів на ПЛ 0,4-20 кВ
5. Нормативна документація ДСТУ 4743:2007
6. Кабелі і проводи із пластмасовою ізоляцією ТУ У 31.3-00214534-008-2001
7. Арматура для самонесучих ізолюваних проводів (СП до 1 кВ). Каталог 2007 р.

Проведен анализ повышения надежности ЛЭП 0,38 кВ на базе применения самонесущих изолированных проводов

Провод, изоляция, опора

The analysis of the increasing reliability 0.38 kV transmission line based application self wires

Wires, insulation, bearing

**INCREASED RELIABILITY OF 0.38 kV TRANSMISSION LINE BASED
APPLICATION SELF WIRES**

УДК 330.341.1

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Д.В.Секера, факультет механізації с.г., спеціальність «Процеси, машини та обладнання агропромислового виробництва», 1 курс

*Науковий керівник – Т.П.Федорина, к.п.н, доцент кафедри загальнотехнічних дисциплін
Ніжинський агротехнічний інститут Національного університету біоресурсів і
природокористування України*

В статті висвітлено актуальність та особливості формування і розвитку інновацій у сільському господарстві, розроблено класифікацію інновацій, які дозволяють раціонально організувати діяльність сільськогосподарських підприємств.

Ключові слова: *інновації, інноваційний розвиток, інноваційний процес, інноваційна діяльність*

Однією з актуальних проблем агропромислового комплексу України є інноваційний шлях розвитку сільськогосподарського виробництва. Широке впровадження інновацій в усіх напрямках діяльності сільськогосподарських підприємств сприяє: зростанню продуктивності праці, економії різних видів ресурсів, скороченню витрат і зниженню собівартості аграрно-продовольчої продукції, нарощуванню обсягів і підвищенню ефективності сільськогосподарського виробництва.

Інноваційний потенціал формує здатність аграрних підприємств конкурувати на внутрішньому та зовнішньому ринках і допомагає уникнути економічної кризи.

Важливим інструментом підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору економіки України є інноваційна модель розвитку. Підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва на сучасному етапі зумовлюється в значній мірі широким впровадженням у практику вітчизняних і світових досягнень науково-технічного прогресу, стратегічна роль в якому належить інноваційній діяльності.

Інновація – це нововведення, комплекс заходів спрямованих на впровадження в економіку нової техніки, технологій, винаходів і т. ін., що забезпечують підвищення економічної і соціальної ефективності суспільного виробництва.

Результати впровадження інновацій віддзеркалюються в збільшенні обсягу продаж, зниженні собівартості продукції, зростанні фондоозброєності та продуктивності праці, підвищенні рентабельності роботи й інших виробничо-фінансових показників діяльності аграрних підприємств, а також соціально-економічного розвитку сільських територій.

Сутність інноваційного розвитку різних галузей національного господарства не містить принципових розходжень. Проте в агропромисловому комплексі і особливо в сільському господарстві характер і основні напрями цього процесу істотно відрізняються.

До основних особливостей формування і розвитку інноваційного процесу у сільському господарстві відносяться наступні:

- 1) значні відмінності регіонів країни за природно-кліматичними умовами і спеціалізації виробництва;
- 2) різноманітність видів виробляємої сільськогосподарської продукції, продуктів її переробки, істотна різниця в технології обробки продукції, утримуванні и годівлі тварин;
- 3) велика різниця в періодах виробництва окремих видів сільськогосподарської продукції і продуктів її переробки;
- 4) наявність великої різноманітності типів виробництва за різними організаційно-правовими формами та формами власності, розмірами, спеціалізації, підпорядкованості, кооперації тощо;
- 5) велика залежність технологій виробництва в сільському господарстві від природно – кліматичних умов, дорожно-транспортних мереж, віддаленості від постачальницьких

центрів і ринків збуту продукції і інших факторів;

6) відособленість сільськогосподарських товаровиробників, віддаленість від інформаційно – консультаційних служб і організацій, які виробляють науково-технічну продукцію;

7) різний соціально-освітній рівень робітників сільського господарства;

8) відсутність чіткого і науково – обумовленого організаційно – економічного механізму передачі досягнень науки сільськогосподарським товаровиробникам і як наслідок, суттєве відставання галузі по освоєнню інновацій у виробництві.

Із впровадженням новачій у галузь види продукції, як правило, не змінюються, тільки набувають покращених властивостей. Інноваційну діяльність у сільському господарстві запропоновано розглядати на чотирьох етапах: розробка новачій, їх апробація та перевірка, відтворення новачій, а також впровадження їх у виробництво.

Основною метою інновацій в аграрній сфері є забезпечення економічності та екологічності сільськогосподарського виробництва.

З урахуванням вимог науково-обумовленої класифікації, було розроблено набір ознак класифікації інновацій, що дозволяє, на наш погляд, раціонально організувати інноваційну діяльність в сільськогосподарських підприємствах. Запропонована класифікація інновацій представлена в табл.1.

Таблиця 1– Класифікація інновацій в сільському господарстві

Ознака класифікації	Вид інновацій
Предмет та сфера застосування інновацій	- біологічні - технічні - технологічні - хімічні - економічні - соціальні - інновації в менеджменті - маркетингові
Ступінь новизни інновацій	- нові для підприємства - нові для галузі - нові для регіону - нові для області - нові для країни
Глибина змін, що вносяться	- базові - поліпшуючі - модифікаційні - прикладні
За формою реалізації інновацій	- у формі продукту - у формі процесу
Спрямованість використання	- прибуткові - неприбуткові - захисні - наступальні - руйнівні
Період реалізації	- довгострокові - середньострокові - короткострокові

СЕКЦІЯ 1

«Технічні інновації та практика в управлінні якістю вищої освіти» «Науково-технічний прогрес у розвитку вищої освіти України»»

Походження	- зовнішні - внутрішні
Величина витрат	- інновації, що вимагають великих вкладень - інновації, що вимагають мінімальних витрат - інновації можливі без додаткових витрат
Джерела фінансування	- власні кошти - бюджетні кошти - кредитні або інші позикові кошти - змішане фінансування
Ступінь ризику	- відсутність невизначеності - часткова невизначеність - повна невизначеність

Слід відзначити, що у сільському господарстві розробка інновацій і їх впровадження пов'язано переважно з новими сортами рослин, виведенням нових порід тварин, нової техніки, новими ресурсозберігаючими технологіями, застосування яких у більшості випадків змінює характерні властивості сільськогосподарської продукції, що виробляється, але не призводять до появи нових видів продукції.

За предметом і сферою застосування у сільському господарстві доцільно виділяти 8 типів інновацій (табл. 2).

Таблиця 2 – Класифікація інновацій за предметом та сферою застосування у сільському господарстві

Ознака класифікації	Вид інновацій
Біологічні	- нові сорти і гібриди сільськогосподарських рослин; - нові породи, типи тварин і птиці; - створення рослин і тварин, стійких до хвороб і шкідників, несприятливим факторам навколишнього середовища
Технічні	- використання нових видів техніки і обладнання
Технологічні	- нові технології обробки сільськогосподарських культур; - нові технології в тваринництві; - науково – обумовлені системи землеробства і тваринництва ; - нові ресурсозберігаючі технології виробництва і зберігання сільськогосподарської продукції; - екологізація землеробства.
Хімічні	- нові добрива і їх системи; - нові засоби захисту рослин;
Економічні	- нові форми організації, планування і управління; - нові форми і механізми інноваційного розвитку підприємства
Соціальні	- забезпечення сприятливих умов для життя, праці і відпочинку сільського населення
Інновації в менеджменті	- нові форми організації і мотивації праці; - нові методи ефективного управління персоналом
Маркетингові	- вихід на нові сегменти ринку; - удосконалення якості продукції та розширення асортименту; - нові канали розподілу продукції

Інноваційна діяльність є важливою складовою прискорення розвитку сільського господарства. Саме в агропродовольчій сфері, на відміну від інших сфер, розвиток інновацій відбувається більш повільно, що вимагає особливої уваги. Інноваційні процеси у сільському господарстві мають певні особливості, пов'язані із його специфікою, а саме: наявністю живих організмів, сезонністю та підвищеними ризиками тощо.

Основним продуцентом новацій для сільського господарства нині є мережа науково-дослідних інститутів УААН та Міністерства аграрної політики України. Найбільш поширеними новаціями є: нові сорти та гібриди рослин і породи тварин, штами мікроорганізмів, марки і модифікації сільськогосподарської техніки, технології, хімічні та біологічні препарати (вакцини), економічні розробки (документально оформлені методики, різні рекомендації тощо). Апробацію та перевірку отриманих зразків здійснюють наукові установи і спеціальні державні установи й організації. Відтворення новацій у сільському господарстві здійснюють насінницькі господарства (виращування елітного та репродукційного насіння нових сортів і гібридів сільськогосподарських культур); племінні заводи (розведення чистих порідних ліній тварин); машинобудівні підприємства (серійний випуск нової техніки); біологічні фабрики (випуск вакцин тощо). Впровадження розробок у виробництво, або перетворення новацій в інновації здійснюється за ініціативою суб'єктів підприємницької діяльності з метою досягнення комерційних вигод.

Сучасний стан наукового забезпечення інноваційного процесу сільськогосподарської науки дійшов до критичної межі: матеріально-технічна база науково-дослідних установ зношена, не вистачає приладів для досліджень, особливо з найбільш наукомістких напрямів, зокрема, біотехнології.

Внаслідок довготривалості етапів розробки й апробації фундаментальних інновацій в сільському господарстві, результати наукових досягнень у селекції сільськогосподарських культур дають максимальну віддачу через 15-20 років від початку фінансування кожного окремого напрямку наукової роботи, а в селекції порід тварин – 20-30 і більше років.

Впровадження та ринкове освоєння новацій стримується також рядом інших чинників, серед яких найвагомішими є низька платоспроможність господарств і відсутність достовірної й повної інформації про новітні вітчизняні наукові розробки в галузі сільського господарства.

Наукові дослідження потребують щорічного масштабного фінансування і всебічної державної підтримки, оскільки від цього залежить науковий рівень та якість новацій, що надзвичайно важливо в умовах поширення на українському ринку науково-технічної продукції конкурентоспроможних іноземних техніки й технологій, які за своїми техніко-економічними параметрами не поступаються, а часом і перевершують вітчизняні аналоги. Особливо це стосується імпорту сільськогосподарської техніки, насіння іноземних сортів культур рослин і засобів захисту рослин. Фінансова підтримка інноваційної діяльності необхідна також на інших етапах інноваційного процесу, оскільки стимулювання впровадження має забезпечити попит на вітчизняні наукові розробки.

Розвиток інноваційної діяльності в сільському господарстві України – важливий напрям по нарощуванню конкурентних переваг, оскільки аграрна галузь економічно розвинутих країн поступово перетворюється в наукомістку галузь виробництва.

Отже, можна зробити висновок, що у контексті існування необхідності нарощування обсягів виробництва та рівня конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції одним із перспективних напрямів розвитку аграрних підприємств України є використання інноваційних підходів до здійснення господарської діяльності в сільському господарстві.

Список літератури

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел]. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2004. – 1440 с.

2. Даций О.І. Фінансове забезпечення інновацій в агропромисловому комплексі України // Проблеми інвестиційно-інноваційного розвитку. - 2011. - № 1. – С. 65-76.
3. Крисальний О. В. Організаційно-економічні особливості інноваційної діяльності / О.В. Кристальний// Економіка АПК, 2005. - №8. - С.10-13.
4. Чабан В.Г. Інновації як умова підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору / В.Г. Чабан // Економіка АПК. - 2006. - № 7. – С. 68.
5. Шквиря Н.О. Особливості інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств / Н.О. Шквиря // Держава та регіони, 2007. - № 6. – С. 216.

Ключевые слова: *инновации, инновационное развитие, инновационный процесс, инновационная деятельность.*

Keywords: *innovation, innovation development, innovation process, innovation*
INNOVATION IN AGRICULTURE

УДК 378

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ У ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

*В.А. Сердюк, студент відділення з підготовки молодших спеціалістів, спеціальність
«Бухгалтерський облік», 3 курс*

Науковий керівник – І.Г. Іванченко, викладач

*ВП Національного університету біоресурсів і природокористування України
«Ніжинський агротехнічний інститут»*

У статті здійснено системний аналіз різномірневої сільськогосподарської професійної освіти у Великобританії, розкрито фактори, які визначають вимоги до фахівців аграрного профілю.

Ключові слова: *фахівець аграрного профілю, аграрна освіта, система вищої аграрної освіти*

Актуальність дослідження. Процес переходу до ринкових форм господарювання, формування багатокладної економіки в галузі сільського господарства вимагає відповідного кадрового забезпечення та суттєвих змін у підготовці фахівців агропромислового комплексу.

Аграрна освіта є джерелом поповнення кадрів сільськогосподарської галузі та забезпечує населення, зайняте в агропромисловому виробництві, сучасними знаннями, необхідними для економічного розвитку аграрного сектору економіки будь-якої країни. Якісна реалізація принципів удосконалення вищої освіти, адаптація її до суспільства, що постійно змінюється, дозволить піднятися на рівень усвідомлення нових, необхідних сучасній людині знань та умінь.

Постановка проблеми. Вирішення проблеми підготовки фахівців аграрного профілю, набуття ними професійних здібностей і навичок та здобуття нових знань, потрібних упродовж життя, неможливе без вивчення та використання іноземного досвіду системи професійної сільськогосподарської освіти. Вивчення іноземного досвіду сприятиме мінімізації прийняття некоректних рішень, збагатить педагогічну думку новими підходами та ідеями. На сьогодні Великобританія відноситься до найрозвинутіших країн світу. Високі вимоги до якості професійної підготовки фахівців-аграріїв у Великобританії обумовлені провідною позицією сільськогосподарського виробництва в економіці цієї країни.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Педагогічний досвід Великобританії у сфері підготовки фахівців у класичних умовах ринкової економіки вивчався багатьма як

вітчизняними, так і зарубіжними науковцями: О. Матвієнко, А. Сбруєва, Ю. Онищенко, Л. Кузнєцова, А. Бугерко, А. Єсаулов, А. Каплун, В. Мельниченко, Н. Костриця, О. Гущина, В. Соколов, К. Двояшкіна, О. Вощевська, Л. Ритікова, Дж. Бейлі, А. Нолан, Л. Фіппс, Е. Озборн та ін.

Мета статті - здійснити системний аналіз різнорівневої сільськогосподарської професійної освіти у Великобританії, виявити фактори, які визначають вимоги до фахівців подібного профілю.

Виклад основного матеріалу. Великобританія — країна з багатовіковими традиціями університетської та професійної освіти, яка упродовж тривалого історичного періоду не зазнавала радикальних змін. За останні два-три десятиріччя система освіти цієї країни, яка вважається найконсервативнішою в світі, почала інтенсивно реформуватися. Формування і розвиток сучасної системи професійної освіти Великобританії пов'язують із прийняттям у 1964 р. "Закону про виробниче навчання" (Industrial Training Act), метою якого було приведення потреб економіки країни у відповідність із переліком професій та рівнем професійної підготовки. Саме тоді була створена Рада з підготовки сільськогосподарських кадрів (Agricultural Training Board), яка й дотепер відповідає за забезпечення відповідного стандарту та рівня кваліфікації кадрів різної категорії для сільського господарства [2, с. 100].

У результаті реформи системи освіти у Великобританії утворилася розгалужена різнорівнева система підготовки кадрів. Концепція сучасної сільськогосподарської професійної освіти Англії, Уельсу та Північної Ірландії передбачає професійну підготовку фахівців, які відповідають чотирьом основним рівням кваліфікацій: фермер, кваліфікований агроном, інженер-механік і сільгоспменеджер [2, с. 87]. Навчання у системі вищої освіти Великобританії здійснюється на базі коледжів та університетів вищої освіти. Підготовку фахівців аграрного профілю здійснюють професійні коледжі, в яких після закінчення навчання студенти - фахівці аграрного профілю отримують сертифікати наступних рівнів:

Перший рівень - національний сертифікат із сільського господарства (навчання один-два роки). З цим сертифікатом можна працювати найманим робітником або бути власником невеликої ферми.

Другий рівень - національний диплом із сільського господарства, рівень фермера. Навчання триває три роки. Перший і третій роки - навчання в коледжі, другий рік - практика на фермах країни та за кордоном.

Третій рівень - вищий національний диплом із сільського господарства. Диплом надає право працювати фермером або бути власником великої ферми. Фахівець такого рівня повинен мати знання з фізіології тварин, уміти проводити комп'ютеризацію ферм, володіти навичками керування персоналом тощо.

Четвертий рівень - бакалавр із сільського господарства. Навчатися потрібно три-чотири роки. Ця кваліфікація надає право працювати фермером-менеджером, бути власником великої ферми або найманим управляючим.

П'ятий рівень - магістр сільського господарства. Навчання триває п'ять років. Вважається, що фахівець такого рівня є професіоналом у галузі сільського господарства, залежно від кваліфікації.

Шостий рівень - доктор філософії. Навчання за умови наявності диплома магістра триває три - чотири роки. Це - найвищий ступінь, що засвідчує кваліфікацію вченого в сфері сільського господарства, бізнесу та управління сільським господарством [2, с. 118].

Класичним навчальним закладом Великобританії є коледж. Згідно з законом 1992 р. "Про повну вищу та спеціальну середню освіту", коледжі вийшли з-під підпорядкування місцевих органів влади і стали незалежними самоврядними корпораціями, які мають право самі визначати зміст освіти, форми та методи навчання [2, с. 77]. На базі коледжів здійснюється перекваліфікація та безперервна освіта (Lifelong Education). Ці навчальні

заклади розрізняються за профілем і тривалістю навчання, за рівнем підготовки, за умовами та якістю навчання тощо. За останні два десятиріччя більшість спеціалізованих коледжів об'єдналося з коледжами широкого профілю і є на сьогодні багатопрофільними навчальними закладами, які, здебільшого, мають п'ять-шість напрямів професійної підготовки. Лише 34 сільськогосподарських коледжі зберегли свій профіль [1, с. 85].

Англійські коледжі діляться на: коледжі вищої освіти — чотирьохрічні багатопрофільні навчальні заклади, які з'явилися в 70-ті рр. XX ст.; коледжі подальшої освіти — спеціалізовані, в основному, технічні, які вирости з механічних інститутів; дво-трирічні коледжі, які надають професійно-технічну освіту [2, с. 78]. За рівнем навчальних програм розрізняють три типи коледжів [2, с. 35]: з підготовкою на рівні лише середньої освіти; з підготовкою, яка є проміжною між середньою і вищою освітою; з підготовкою на рівні базової вищої освіти.

Крім перерахованих, у Великобританії є коледж шостого класу, що являє собою самостійний навчальний заклад. Двохрічне навчання в коледжі шостого класу відповідає двом старшим класам повної середньої школи і готує до вступу до вищого навчального закладу. Коледжі пропонують такі форми навчання:

- повний курс з відривом від виробництва (full-time course);
- скорочений курс без відриву від виробництва (part-time course);
- скорочений курс у вечірній час без відриву від виробництва (part-time evening course).

Кваліфікованих робітників, фермерів, механізаторів, менеджерів тощо готують у системі подальшої освіти (Further Education) за заявками сільськогосподарських установ з-поміж молоді цих установ.

Провідним вищим навчальним закладом Великобританії, який готує фахівців сільського господарства, є Королівський сільськогосподарський коледж, заснований 1845 року в містечку Сайренсестеру. Це — національний центр сільськогосподарської освіти. Більша половина професорсько-викладацького складу є одночасно і викладачами, і фермерами або проводять науково-дослідні роботи на сільськогосподарських фермах коледжу. Його студенти, як правило, отримують ступінь бакалавра, 30% з них здобувають і другий ступінь вищої освіти, закінчуючи магістратуру та аспірантуру. В Королівському сільськогосподарському коледжі здійснюється шестирівнева підготовка фахівців сільського господарства.

Однією з найрозповсюдженіших форм навчання, у тому числі й у коледжах сільськогосподарського напрямку, є поєднання навчання в коледжі з роботою на підприємстві. Така форма організації педагогічного процесу називається "сендвіч". Є два варіанти цієї форми. Згідно першого (Thick Sandwich), студенти навчаються два роки в коледжі, один рік проходять виробничу практику, а потім ще один рік навчаються в коледжі. Згідно другого варіанта (Thin Sandwich), розповсюдженішого в коледжах професійної орієнтації, навчання і практика чергуються кожні півроку протягом усього навчання. Королівський сільськогосподарський коледж має три підрозділи, організовані у формі шкіл: сільського господарства, бізнесу та сільського управління. Найбільшою в коледжі є Школа сільського господарства, яка, до того ж, є найстарішою в усьому англomовному світі.

Вищезазначене дозволяє зробити висновок, що аграрна освіта у системі вищої освіти Великобританії реалізується у професійних коледжах, які входять до складу великих університетів і підпорядковуються їм або діють як незалежні освітні заклади, але в тому чи іншому випадку надають фахівцям аграрного профілю сертифікати чотирьох рівнів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи вищевикладене, зазначимо: досвід провідних країн світу, а саме, Великобританії, в галузі аграрної освіти показує, що модернізація аграрної освіти та науки має підвищити їх якість та результативність, сприяти зростанню ефективності використання кадрового потенціалу держави, забезпечення конкурентоспроможності її агропромислового сектору економіки,

підвищення добробуту населення тощо. Знання передового досвіду провідних країн, взаємоінтеграція та співпраця на рівні держави, економіки та науки допоможуть вітчизняним аграрним освітнім закладам вирішити всі ті питання, які сьогодні ставить перед аграрною освітою суспільство.

Список літератури

1. Гогуа О. А. Колледж в современной системе профессионального образования Великобритании : дис. канд. пед. наук /Гогуа Ольга Алексеевна. — М., 2003. — 235 с.
2. Двояшкина К. Н. Подготовка специалистов для сельского хозяйства в английском колледже : дис. канд. пед. наук : 13.00.01 / Двояшкина Камила Наримановна. Казань, 2003. — 197 с.
3. Phipps L., Osborne E. Hand book on agricultural education in public schools. - Danville, Illinois: The interstate printers & publishers Inc., 1988. - 593 p.

В статье осуществлен системный анализ многоуровневого сельскохозяйственного профессионального образования в Великобритании, раскрыты факторы, определяющие требования к специалистам аграрного профиля.

Ключевые слова: *специалист аграрного профиля, аграрное образование, система высшего аграрного образования*

The article deals with the system analysis of the multilevel agricultural vocational education in the UK, the factors determining the requirements for agrarian specialists.

Keywords: *agrarian specialist, agrarian education, system of higher agrarian education*

AGRARIAN SPECIALISTS TRAINING IN GREAT BRITAIN

V.A. Serdiuk, I.H. Ivanchenko

УДК 632.935.9+631.348.8.

ЭЛЕКТРОИМПУЛЬСНАЯ ТЕХНОЛОГИЯ БОРЬБЫ С СОРНЯКАМИ НА СЕЛЬХОЗУГОДИЯХ НИЖНЕГО ПОВОЛЖЬЯ

М.И. Сидоров, студент 4 курса факультета механизации

Научный руководитель – И.В. Юдаев, к.т.н, доцент

ФГБОУ ВПО Волгоградский ГАУ, г. Волгоград, Россия

Современное состояние сельскохозяйственных угодий заставляет задуматься о необходимости продолжать, в борьбе против сорняков, интенсивную химическую и механическую обработку почвенных площадей, нанося природе экологический урон и продолжая безудержно истощать минеральные запасы гумуса в почве. В качестве альтернативы традиционным способам предлагается использовать электроимпульсную прополку, подтвердившую, что она является экологически безвредной и технологически эффективной.

Ключевые слова: *экология, электроимпульсная прополка, структура электроимпульсного пропольщика, параметры процесса*

Волгоградская область – один из крупнейших в Российской Федерации производителей сельскохозяйственной продукции, доля которой в валовом производстве

всей страны составляет 2,0...2,5 процента. По производству зерновых культур область – в числе лидеров среди российских регионов.

Для устойчивого развития сельского хозяйства региона в 1984 году на выездной сессии ВАСХНИЛ одобрена и принята к исполнению научно-обоснованная система сухого земледелия области, одной из технологических операций в которой определена успешная борьба с сорняками. При этом отмечено, что основными наиболее вредоносными сорными растениями Нижнего Поволжья являются корнеотпрысковые сорняки, такие как осот желтый и розовый, выюнок полевой, горчак розовый, а также малолетние сорные травы: щирицы (виды), мари (виды), щетинники (виды) и овсюг.

Основными действующими факторами при уничтожении, например, корнеотпрысковых сорняков принято считать истощение их корневой системы систематической механической обработкой почвы, особенно на паровых полях; а также применение эффективных гербицидов и подавление сорных растений развитыми посевами сельскохозяйственных культур.

Землепользователь в России в последние два десятилетия столкнулся с целым рядом проблем, которые привели к изменению фитосанитарного состояния посевов и насаждений. Уменьшение финансирования привело к снижению использования химических средств борьбы с сорной растительностью и сокращению традиционных агротехнических мероприятий для этой цели, что привело в целом к увеличению степени засорённости сельскохозяйственных угодий. Применение же доступных, но не всегда экологически безопасных, химикатов увеличило количество площадей с неблагоприятным экологическим состоянием. Кроме этого не снижаются ареолы распространения карантинных сорняков в регионе и стране в целом. Поэтому в последнее время предлагаются новые способы физического уничтожения сорняков, к которым относится и применение электрических импульсов высокого напряжения.

Электроимпульсную технологию уничтожения сорняков можно рассматривать как применение сравнительно экологически чистых технологий в земледелии, попытку подавления и уничтожения наиболее вредоносных трудноискоренимых корнеотпрысковых сорняков, а также возможность избирательного уничтожения карантинных. Кроме того, появляется возможность автоматического контроля и управления разрабатываемых агрегатов (спутниковый контроль засорённости, автоматическое дозирование энергии воздействия в зависимости от вида и возраста сорных растений и др.).

Ещё в XIX веке в США запатентовано первое техническое устройство, позволяющая повреждать сорняки при помощи электрической энергии. Впоследствии в ряде стран предложены технологии применения электричества для истребления сорных растений, прополки посадок и посевов, стерилизации растительных остатков на обрабатываемых площадях. В основном эти работы посвящены разработке установок (*LW-5, l'Agrichoc, Эрник* и др.) для борьбы с сорными травами при помощи переменного высокого напряжения, но изучалось также и влияние импульсов высокого напряжения на сорняки. Сравнивая эти два направления можно констатировать, что импульсное воздействие перспективнее, так как требует меньших затрат энергии для необратимого повреждения тканей (в некоторых случаях на порядок), что сказывается на уменьшении мощности применяемого оборудования и, следовательно, его громоздкости, снижении амплитуды воздействующего напряжения, что в свою очередь позволяет повысить безопасность проведения такого рода работ, сокращении затрат совокупной энергии на традиционно выполняемой операции [4].

Для обоснования использования электроагрегатов при прополке посадок и посевов, а также участков со сплошной засоренностью, пока еще не сформулированы чётко к ним требования, отсутствует обоснование механизма электроповреждения растительных тканей, повреждающей дозы электрической энергии, а также критерии выбора применяемой электродной системы. На электроэнергетическом факультете Волгоградского ГАУ

проводятся исследования, направленные на решение этих задач, с дальнейшим проектированием и разработкой электротехнологического агрегата.

Технологическая эффективность истребления сорняков, в первую очередь, определяется необратимым повреждением их растительных тканей. Энергетические показатели этой операции зависят от минимальных затрат электрической энергии, которую необходимо затратить, для того чтобы повреждение тканей сорняков, и особенно корневой системы, достигло предельного значения. Сложность же конструкции и стоимость в значительной мере определяются уровнем используемого напряжения: чем оно ниже, тем проще, дешевле установка и безопаснее её эксплуатация.

Проведенные исследования по изучению электропроводных свойств и характеристик тканей сорных растений как объектов электроимпульсного воздействия, позволили установить, что удельное электрическое сопротивление растительных тканей корневой системы сорняков имеет наибольшее значения, а стеблей – наименьшее, а с увеличением периода развития сорных растений оно возрастает. Кроме этого выявлено – поверхностные ткани различных участков сорных растений обладают большим значением сопротивления, чем внутренние. [2, 5, 6].

Изучение чувствительности растительной ткани сорняков к воздействию электрическим током и анализ изменения параметров ее электрической схемы замещения, позволили сформулировать рабочую гипотезу электроповреждения. При этом электрическое сопротивление ткани уменьшается вследствие того, что клеточные мембраны теряют свои полупроницаемые свойства, а сопротивление самих мембран, а также внутриклеточного и межклеточного органических «растворов» выравниваются, становясь равными сопротивлению протоплазмы. Это происходит в результате того, что выходящий из клетки через открывшиеся поры в стенке мембраны вакуолярный сок, имеющий самую высокую проводимость, смешивается с межклеточной жидкостью и снижает общее электрическое сопротивление до значения сопротивления протоплазмы. Одновременно с этим образовавшийся раствор заполняет открывшиеся в мембранной стенке поры, которые под действием электрического поля высокой напряженности утрачивают способность к избирательному пропусканию ионных потоков. В результате этого сопротивление мембраны становится равным сопротивлению протоплазмы, вследствие чего шунтирует мембранную ёмкость.

Для выявления основных технических характеристик агрегата, обоснования конструкции электродной системы и варианта подведения электрической энергии к растениям, исследовались сопротивления цепей протекания токов обработки сорняков в условиях их естественного произрастания. Анализ полученных результатов позволил выяснить, что сопротивление цепи обработки «электрод – растение – почва – растение – электрод» линейно возрастает с увеличением расстояния между сорняками и убывает по квадратичной зависимости при увеличении диаметра обрабатываемых растений. Этот параметр уменьшается по степенной зависимости с увеличением влажности почвы на исследуемом участке и возрастает при увеличении высоты подвеса электродной системы [2, 5, 6].

Для региона Нижнего Поволжья экспериментально установлено, что затраты электрической энергии на уничтожение некоторых видов сорных трав, находящихся в фазе развития «начало созревания», (при воздействии импульсами с амплитудой напряжения 18...20 кВ и частотой следования до 10 Гц) равны: для осота розового (*Cirsium arvense* L.) – 102...134 Дж; осота полевого (*Sonchus arvensis* L.) – 134...186 Дж; молочая лозного (*Euphorbia waldsteinii* L.) – 570...740 Дж; молочана татарского (*Lactuca tatarica* L.) – 64...104 Дж; вьюнка полевого (*Convolvulus arvensis* L.) – 172...212 Дж; щирицы запрокинутой (*Amaranthus retroflexus* L.) – 34...106 Дж; дурнишника обыкновенного (*Xanthium strumarium* L.) – 106...212 Дж [2, 5, 6].

Одним из основных вопросов реализации операции электроимпульсной прополки является ее экологическая безопасность. Анализ полученных результатов исследований и исследований других авторов по воздействию электрических полей и в частности электрических разрядов на микрофлору почвы, а также живущих в ней организмов, позволяет заключить, что явное негативное влияние на агрофитоценоз почвы не наблюдается. Такое заключение позволяет характеризовать электропрополку как экологически чистую технологию, которая не только не загрязняет окружающую среду, но и минимально воздействует на микрофлору почвы [1, 3].

Результаты проведенных нами многолетних исследований по изучению электрофизических характеристик сорных растений как объектов электрического воздействия, а также и анализ моделей электропропольщиков позволяют определить основные элементы и обосновать построение рациональной структуры агрегата для уничтожения сорняков электрическими импульсами высокого напряжения. Принципиально устройство состоит из (рис. 1): силовой установки перемещения, источника электроэнергии и устройства подведения электроэнергии к сорнякам.

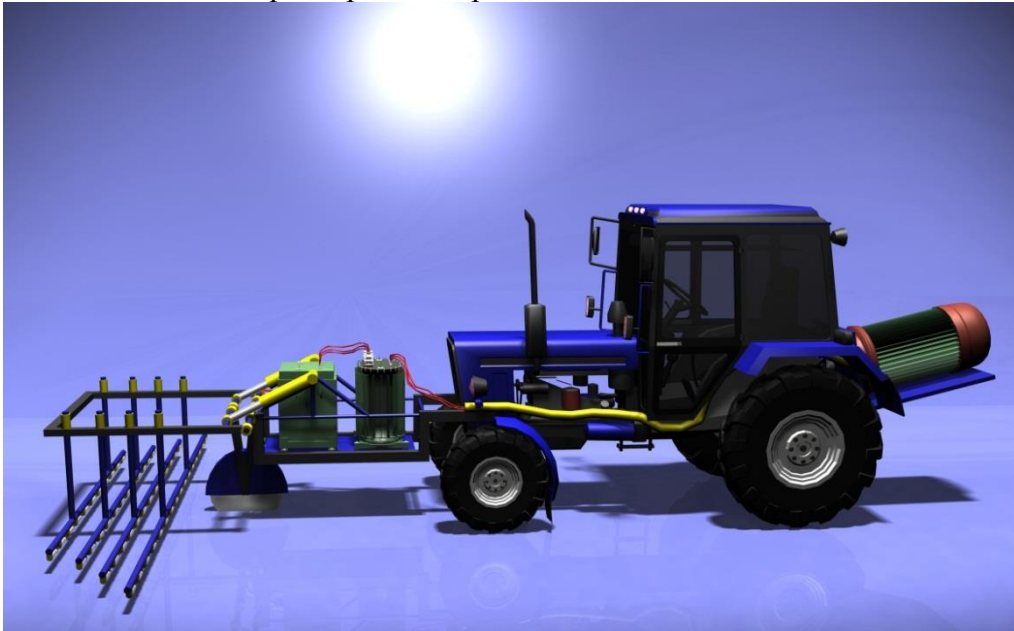

Рис. 1. Электроимпульсный пропольщик, навешиваемый на колёсный трактор

В качестве силовой установки для обеспечения мобильности и маневренности устройства, и поскольку уничтожение сорняков может производиться на участках без посевов, например, паровые поля, а также в междурядьях культурных растений, следует брать колёсный трактор.

В качестве первичного источника электрической энергии целесообразно использовать синхронный генератор, имеющий относительно малую стоимость и позволяющий с помощью обычного повышающего трансформатора получить любое значение высокого напряжения, необходимого для работы агрегата. Для привода генератора следует использовать вал отбора мощности колёсного трактора.

Исследованиями установлено, что для уничтожения сорняков необходимо напряжение до 20...25 кВ. Поэтому нагрузкой синхронного генератора 220/380 В, служит преобразователь, основной элемент которого – повышающий трансформатор, с масляный или сухой изоляцией. Кроме того необходимо использование выпрямителя, умножителя напряжения и формирователя импульсов или импульсного трансформатора с электронным блоком управления.

Исключительно важным является устройство подведения электроэнергии к растениям. Принципиально оно представляет электродную систему, состоящую только из навесных электродов или дополненную хотя бы одним заглубленным в почву. Выбор варианта подвода электрической энергии к сорным растениям производится в соответствии с технологией возделываемых культурных растений, местных почвенных условий, видов и периодов развития произрастающих сорняков.

Анализ существующих технических решений конструкции электродов навесной системы позволил предложить в качестве нового, эффективного варианта электроды, выполненные в виде цилиндрических тел с вертикальными проточками или проточками, сделанными под некоторым углом к направлению движения, имеющие режущие кромки, а также в виде пластины с контактирующей поверхностью, имеющей острийные элементы, соединенные между собой дугообразными участками с режущей кромкой.

Для применения в качестве заглубленного электрода наиболее подходят электроды – ножи сельскохозяйственных орудий в виде черенкового, ножа-щелевателя, а также дисковых – неподвижного и вращающегося при перемещении.

Следует иметь в виду, что при использовании только навесных электродов для эффективного уничтожения сорняков потребуется более высокое рабочее напряжение, что в некоторой мере усложняет блок питания агрегата. Во втором варианте необходимо напряжение несколько меньше, но подпочвенное перемещение электрода потребует больших (на 10...15%) суммарных энергетических затрат.

Уничтожение сорняков производится или между рядами культурных растений, или при отсутствии посевов и посадок по всему полю сплошной обработкой. В любом случае подведение энергии к растениям выполняется контактированием хотя бы одного электрода с их стеблями. Поэтому до обработки они не должны быть смяты колесами и, следовательно, электродная система располагается в передней части трактора перед радиатором. Поскольку рабочее напряжение для электродной системы по техническим условиям составляет не менее 20 кВ, то с целью сокращения длины высоковольтных проводников повышающий трансформатор и генератор импульсов высокого напряжения должны размещаться вблизи электродов.

Внедрение электроимпульсной прополки в технологию подготовки посевных площадей для выращивания зерновых культур позволит увеличить эффективность борьбы с сорняками по затратам живого труда – на 62 % по сравнению с химической обработкой и практически сравнится с культивацией; по затратам прямой энергии – на 83 % и 62 % и по затратам на изготовление технических средств для каждого способа – на 35 % и 41 %, соответственно. Электроимпульсная прополка паров позволяет снизить полные совокупные энергетические затраты, например, при возделывании озимой пшеницы на площади 100 га на 12,89 % по сравнению с химической прополкой и на 5,13 % по сравнению с обычной культивацией. Годовой экономический эффект при этом составляет 35601,5 р. и 206765,9 р., соответственно, и срок окупаемости 4,3 и 1,1 года. Все это обеспечивается высокими технологической эффективностью и энергетическими показателями, меньшими эксплуатационными расходами и экологической безопасностью рассматриваемой электротехнологии.

Список литературы

1. Боженков, А.В. Действие электрокультивации на агрофитоценоз почвы [текст] / А.В. Боженков // Агрономическая наука - достижения и перспективы. - Киров, 1994. - С. 73.
2. Баев, В.И. Сорные растения как объект электрической прополки: биологические особенности и электрофизические свойства [текст]: монография / В.И. Баев, Т.П. Бренина, Д.С. Елисеев, И.В. Юдаев; ВГСХА. - Волгоград: Станица-2, 2004. - 128 с.

3. Плеханов, Г.Ф. Изучение влияния электрического поля высоковольтных установок на некоторые компоненты биогеоценоза (почва, растения, животные) [текст] / Г.Ф. Плеханов, В.М. Орлов, А.Г. Карташев // Экология. - 1988. - №2. - С. 78...80.

4. Тверитин, А.В. Состояние и тенденции развития электрических способов и оборудования для борьбы с сорняками [текст] / А.В. Тверитин, Н.Б. Трофимова, Л.И. Исаева [и др.] // Обзорная информация. - М.: ВНИИТЭИСХ, 1984 - 65с.

5. Юдаев, И.В. Обоснование технологических параметров электроимпульсного уничтожения сорной растительности [Текст]: автореф. канд. техн. наук / И.В. Юдаев. - Волгоград, ВГСХА, 2002. - 24 с.

6. Judajev, I.V. The definition of electro impulses used in weed control [Текст] / I.V. Judajev, T.P. Brenina // Journal of agricultural sciences. Published by University of Belgrade. Republic of Serbia. Faculty of Agriculture. - Belgrade 2008. Vol. 53. №1. - P.37...44.

***Аннотация:** Современное состояние сельскохозяйственных угодий заставляет задуматься о необходимости продолжать, в борьбе против сорняков, интенсивную химическую и механическую обработку почвенных площадей, нанося природе экологический урон и продолжая безудержно истощать минеральные запасы гумуса в почве. В качестве альтернативы традиционным способам предлагается использовать электроимпульсную прополку, подтвердившую, что она является экологически безвредной и технологически эффективной.*

***Ключевые слова:** экология, электроимпульсная прополка, структура электроимпульсного пропольщика, параметры процесса*

УДК 631.158:631.3

ПОПИТ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ТЕХНІКИ НА РИНКУ УКРАЇНИ

*О.М. Супрун, студентка факультету механізації - гр.122ск
Науковий керівник – І. І. Махмудов, к.т.н., доц. - керівник
ВП Національного університету біоресурсів і природокористування України
«Ніжинський агротехнічний інститут»*

***Ключові слова:** техніка, ринок, попит, трактора, комбайн, фермери, виробники, вітчизняна, машинобудування*

Проблема. Основні тенденції на ринку сільськогосподарської техніки України можна охарактеризувати двома словами: могутніше і ширше. Це означає, що сільгоспвиробники з кожним роком намагаються купувати все більш потужні трактори, комбайни, більш широкі знаряддя для обробітку ґрунту і для посіву. А виробники техніки, з огляду на зростаючий попит, щороку виводять на ринок все більш продуктивну, як наслідок енергозберігаючу техніку. Фермери Євросоюзу обмежені маленькими розмірами полів і щедро дотуються урядами країн-членів

В Україні перехід на високопродуктивну сільгосптехніку викликаний не тільки прагненням аграріїв знизити собівартість продукції, також і великими розмірами угідь, які дозволяють останню експлуатувати. Не менш важливим і суто українським чинником є відсутність кваліфікованих кадрів у сільській місцевості і краща можливість контролю за використанням обладнання.

Ринок сільськогосподарської техніки України складається з трьох практично однакових в грошовому вираженні частин: зернозбиральні комбайни, трактори та інше обладнання.

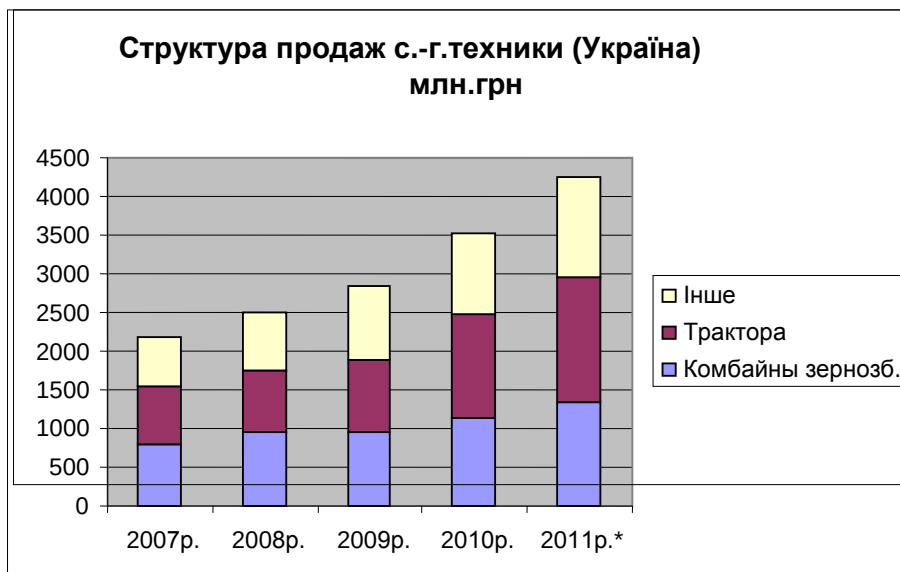
У кількісному виразі, більше за все продається причіпного і навісного обладнання (понад 10 000 одиниць на рік), тракторів (понад 5000 од.), а зернозбиральних комбайнів - менше 2000 од. У більшості країн ЄС і США трактора в грошовому вираженні займають близько половини всього ринку, в Україні ситуація дещо інша, за рахунок значної частки дешевої техніки білоруського та вітчизняного виробництва.

Обсяг продажу сільськогосподарської техніки в Україні стрімко зростає в останні роки. Найбільш стрімкі темпи зростання (23%) продажів зафіксовані в 2007 році в порівнянні з попереднім роком. Обсяг реалізації техніки в минулому році перевищив аналогічний показник 2004 року більш ніж на 60%. Таким чином, середньорічне зростання продажів склав близько 15%. Збільшення темпів зростання продажів викликане стрімким зростанням цін на основні види сільськогосподарської продукції, значним залученням інвестицій в АПК, зростаючої зношеністю машинно-тракторного парку і зміною технологій обробітку ґрунту (активне впровадження No-та Mini-Till). В наслідок цього найбільш активно зростають продажі таких видів техніки, як трактори, сівалки та ґрунтообробні знаряддя.

Обмеження купівельної спроможності аграріїв є основним стримуючим фактором для розвитку ринку. Оскільки земля не є товаром, то сільгоспвиробники не мають можливості залучати кошти під заставу землі на поліпшення агротехнологій, а основним джерелом доходів залишається лише врожай. У той же час висока зношеність машинно-тракторного парку сільськогосподарських підприємств (понад 85%) і різке зростання інвестицій в село будуть стимулювати аграріїв до оновлення техніки.

Оскільки земля не є товаром, то сільгоспвиробники не мають можливості залучати кошти під заставу землі на поліпшення агротехнологій, а основним джерелом доходів залишається лише врожай. У той же час висока зношеність машинно-тракторного парку сільськогосподарських підприємств (понад 85%) і різке зростання інвестицій в село будуть стимулювати аграріїв до оновлення техніки.

Обсяги продажів не включають: обладнання для тваринницьких ферм, зберігання і переробки сільгосппродукції, техніки для іригації і присадибних господарств.

Висновки: За оцінками вітчизняних наукових фахівців з ННЦ «ІМЕСГ», Україні щороку необхідно купувати по 10000 од. тракторів і комбайнів для того щоб за 5 років повністю оновити парк техніки. Якщо ж такі ж самі розрахунки провести для техніки з

далекого зарубіжжя, то кількість реалізованої техніки скоротиться до 2000-2500 од. зернозбиральних комбайнів і 6500-7000 од. тракторів на рік

Взагалі в 2007-2011 роках на частку вищезгаданих виробників припадає понад 72% реалізованої техніки. З огляду на поступовий занепад виробництва сільськогосподарської техніки на вітчизняних заводах, можна прогнозувати, що частка цих виробників буде зростати й надалі.

Список літератури

1. Ринок сільськогосподарської техніки в Україні. (За матеріалами Міжнародної конференції «Inputs 2008, Матеріально-технічні ресурси для аграрного сектора: ризики та перспективи.») - Київ.: Аналітичний центр «УкрАгроКонсалт», 2008.
2. Формування і реалізація державної технічної політики розвитку матеріально-технічної бази АПК в Україні. Матеріали до 5-річних зборів Всеукраїнського конгресу вчених економістів-аграрників. К.-2003-С.40-45.
3. Махмудов І.І. Формування ринку технічних засобів в агропромисловому комплексі України / Міжвідомчий науковий збірник ННЦ «Інститут механізації та електрифікації сільського господарства» Глеваха, Випуск 9 - с.65-70.

УДК 631. 173

ФЕРМЕРАМ УКРАЇНИ ВІТЧИЗНЯНА ТЕХНІКА

*Тимко О.В., студент факультету механізації сільського господарства
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»
Науковий керівник – Махмудов І.І., к.т.н., доцент кафедри експлуатації машин і
технічного сервісу ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»*

***Парк машин, матеріально-технічна база, виробництва, фермери, малогабаритна
техніка, ефективність.***

Проблема. Питання ефективності функціонування сільськогосподарського виробництва в аграрних формуваннях будь-яких форм власності, прямо пропорційної пов'язано з проблемою створення якісної та міцної матеріально-технічної бази, забезпечення підприємств необхідною кількістю ресурсів. Без високотехнологічного дотримання строків обробітку ґрунту, внесення встановлених норм мінеральних та органічних добрив, засобів захисту рослин і збирання врожаю неможливо досягнути високих результативних показників. Україна має один з самих високих в світі відсоток родючих сільськогосподарських земель

Сільськогосподарські угіддя складають 69,1 % земельних ресурсів України. Фонд орних земель України формують чорноземи (60%) та сірі лісові ґрунти; решту становлять ґрунти з низькою родючістю (лугово-болотні, болотні, буроземи й інші). Станом на 2008 рік середній вміст гумусу в степовій зоні України склав 3,46%; в цілому по Україні

В результаті реформування відносин власності ситуація в аграрному секторі докорінно змінилась. На засадах приватної власності в галузі створено понад 48 тисяч господарюючих суб'єктів різних форм власності. Кількість господарюючих суб'єктів до цих пір є нестабільною. В галузі продовжуються інтеграційні та дезінтеграційні процеси.

Сільськогосподарське підприємство за статистикою – це самостійний статутний суб'єкт, який має статус юридичної особи та здійснює виробничу діяльність у галузі

**Матеріали Міжнародної студентської науково-практичної конференції
«Перспективи розвитку аграрної вищої освіти України очима молодих науковців»**

сільського господарства з метою одержання прибутку. До сільськогосподарських підприємств віднесені і фермерські господарств.

Господарства населення – це домогосподарства, які здійснюють сільськогосподарську діяльність як з метою самозабезпечення продуктами харчування, так і з метою виробництва товарної продукції. До цієї категорії виробників віднесені також фізичні особи – підприємці, які діють у галузі сільського господарства.

**Розподіл діючих аграрних підприємств
за розміром сільськогосподарських угідь
(станом на 01.12. 2010 р.)**

Розміри сільськогосподарських угідь	Кількість підприємств		Площа сільськогоспо дарських угідь		Середній розмір угідь на одне підприємство, га
	Всього	У відсотках до загальної кількості	Всього, тис. га	У відсотках до загальної кількості	
Підприємства, що мали с.-г. угіддя, тис. га, у тому числі:	51456	88,1	20491,0	100,0	350,9
до 5,0 – 500,0	42619	73,0	2898,2	14,2	68,0
500,1 – 2000,0	5850	10,0	6317,9	30,8	1080,0
2000,1 -10000,0	2923	5,0	10369,5	50,6	3547,6
більше 10000,0	64	0,1	905,4	4,4	14146,9
Підприємства, що не мали сільськогоспо- дарських угідь	6931	11,9	х	х	х

Довідково: Станом на 30

Кількість фермерських господарств України

Області	Кількість фермерських господарств по роках, од..						
	1990	2000	2001	2002	2003	2004	2009
Україна	82	38428	41599	43042	43016	42533	42445
АР Крим	-	1535	1860	1986	2024	2016	2017
Вінницька	-	974	1238	1190	1218	1322	1374
Волинська	1	528	571	590	641	700	754
Дніпропетровська	1	3027	3265	3419	3483	3377	3405
Донецька	4	2154	2192	2168	2112	1841	1802
Житомирська	4	501	596	638	645	641	686
Закарпатська	-	1454	1420	1377	1417	1389	1447
Запорізька	-	2191	2387	2512	2508	2380	2337
Івано-Франків.	10	632	658	637	586	558	531
Київська	2	1222	1415	1502	1538	1477	1479
Кіровоградська	-	2216	2451	2596	2599	2677	2585
Луганська	2	1532	1531	1576	1553	1501	1474
Львівська	36	1164	1190	1180	1178	1143	1194
Миколаївська	-	4260	4373	4504	4533	4517	4445
Одеська	4	4867	5393	5830	6041	6195	6213
Полтавська	1	1393	1477	1531	1525	1520	1527
Рівненська	-	495	535	551	492	491	505

СЕКЦІЯ 1

«Технічні інновації та практика в управлінні якістю вищої освіти» «Науково-технічний прогрес у розвитку вищої освіти України»»

Сумська	1	797	814	808	770	709	728
Тернопільська	1	696	721	741	650	654	656
Харківська	132	1179	1298	1328	1332	1329	1314
Херсонська	-	3013	3080	3100	2922	2737	2529
Хмельницька	-	784	1090	1117	1114	1177	1199
Черкаська	-	713	879	1011	1025	1067	1102
Чернівецька	-	623	633	644	651	656	681
Чернігівська	2	475	532	506	459	459	461

Для матеріально-технічного забезпечення в тому числі таких суб'єктів як малі фермерські господарства в Україні існує НВО «Селта» Національного наукового центру «Інститут механізації і електрифікації сільського господарства» НААН України яка створює та виготовляє засоби механізації і автоматизації процесів в рослинництві, племінної роботи в тваринництві, тощо. Техніка, яку об'єднання виготовляє дозволяє прискорити продуктивність праці в господарстві.

Техніка та технічні засоби для дрібного фермерства істотно відрізняється від устаткування і машин загальновиборничого призначення, оскільки при її розробці ставиться задача виконання технологічного процесу на обмежених с-г полях. В об'єднанні розроблено і освоєно виробництвом більше 150 найменувань машин, обладнання і приладів. Техніка призначена насамперед для зернових і зернобобових культур, для картоплі, для овочевих культур, для конопель і льону, для багаторічних трав, для кукурудзи і сорго, для цукрових буряків, для тютюну і махорки, та інша техніка загального призначення. Розроблена техніка забезпечує механізацію основних технологічних операцій: додаткової передпосівної обробки ґрунту, сівби, догляду за рослинами, обмолоту зібраних рослин і підготовку до сівби.

Для передпосівної підготовки ґрунту і забезпечення вирівняності і розпушеності ґрунту виробляється вирівнювач –подрібнювач ґрунту ВІП-2А, для суцільної обробки ґрунту глибиною до 12 (16) см фрези ФНС-1,5 (1,8) з шириною захвату 1,5 (1,8) м., розпушування ґрунту і знищення бур'янів в міжряддях просапних культур з шириною міжрядь 40; 50; 60; 70 см культиватор фрезерний КФ-6, формування грядок при вирощуванні овочевих культур з краплинним зрошуванням грядкоутворювач ГУТ-1,4, висіву насіння зернових і зернобобових культур і трав випускається сівалка СС-16. Також випускається повітряно-решітна машина РАСМ-0,15, яка призначена для очищення і сортування невеликих партій насіння різних сільськогосподарських культур. Розроблений трієр для очищення партій насіння від довгих або коротких домішок продуктивністю 120 кг/годину.

Для утримання і вирощування перепелів в сімейних та фермерських господарствах розроблені клітка і кліткова батарея. Для приготування кормів для домашніх тварин і птиці виготовляється різної продуктивності (від 50 до 300 кг/годину) лінія комбикормів.

Висновки. Створені в результаті реформування колективних господарств сільськогосподарські підприємства суттєво відрізняються від своїх попередників та між собою за обсягами землекористування.

Дезінтеграція колективних с.-г. підприємств і створення на їх основі великої гами дрібнотоварних господарюючих значно ускладнила проблему технічного забезпечення виробництва с.-г. продукції, ефективного використання матеріально-технічної бази. Значна частина технічних засобів перейшла у власність населення.

Література

1. Тивоненко І.Г. Первинний облік: стан і вимоги в інженерній службі села// Економіка АПК, 2002.-№10.- С.108-111.
2. Махмудов І.І. Формування ринку технічних засобів в агропромисловому комплексі України//Міжвідомчий науковий збірник ННЦ «Інститут механізації та електрифікації сільського господарства» Глеваха, 2007. Випуск 9 – с.65-70.
3. Махмудов І.І. Рівень забезпеченості фермерських господарств.-Кіровоград:- Науковий збірник, вип. 3.- УААН,- Кіровоградський інститут агропромислового виробництва , - 2006.-141с.

УДК 631.362

ОБҐРУНТУВАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ СПІРАЛЬНОЇ КАРТОПЛЕСОРТУВАЛКИ

***О. В. Турченко, факультет інженерії агробіосистем, спеціальність “Процеси,
машини та обладнання”, 4 курс***

***Науковий керівник – С. В. Смолінський, к.т.н., доцент
Національного університету біоресурсів і природокористування України***

В статті приведено аналіз існуючих робочих поверхонь картоплесортувалки і обґрунтовано застосування спіральної сортувалки при післязбиральній обробці картоплі.

Сортувалка, робоча поверхня, бульби

Післязбиральний цикл виробництва картоплі включає післязбиральну обробку врожаю, зберігання, підготовку до реалізації і безпосередню реалізацію, які тісно пов'язані між собою і відрізняються різноманітністю технологічних вимог роботи.

Технологічна схема післязбиральної обробки бульб картоплі включає приймання врожаю з поля; підсушування бульб при збиранні за несприятливих погодних умов; доочищення бульб шляхом видалення із загальної маси ґрунтових та рослинних домішок; сортування бульб картоплі за розмірами на фракції; завантаження відсортованої продукції в транспортні засоби або закладка врожаю на зберігання.

Перед закладкою картоплі на зберігання необхідно заздалегідь доочистити (видалити ґрунтові та рослинні домішки) та розділити її на фракції: дрібну (20-40), середню (40-80) і крупну (більше 80 мм). Бульби з геометричними параметрами менше 20 мм – не враховуються. Дрібна фракція використовується як посадковий матеріал, тому потрібно її ефективно відсортувати при відсутності пошкоджень.

Виробники картоплі в Україні застосовують поточну та перевалочну технології післязбиральної обробки картоплі.

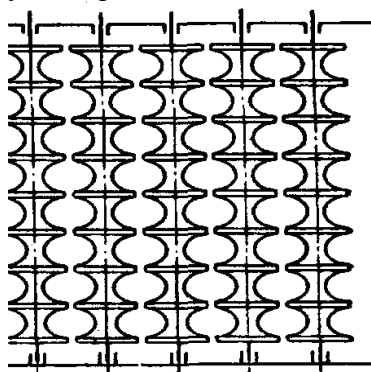
Рис. 1. Поточна лінія післязбиральної обробки картоплі фірми GRIMME

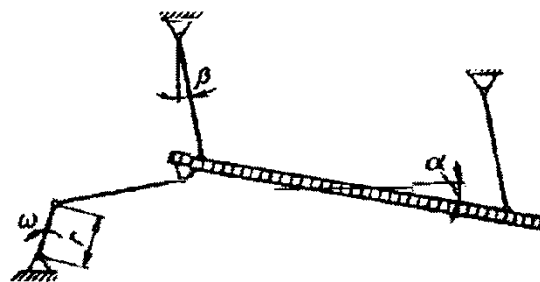
При поточній технології післязбиральної обробки картоплі реалізуються наступні операції: транспортування картоплі з поля, розвантаження і подача на картоплесортувальний пункт, відокремлення дрібних та крупних ґрунтових і рослинних домішок та каміння, дефективних і гнилих бульб, сортування бульб на фракції, завантаження відсортованих фракцій на транспортний засіб і транспортування. Переважно, збирання і післязбиральна обробка виконуються одночасно і являють собою єдиний нерозривний процес за часом. Але при цьому виникає потреба у достатній кількості транспортних засобів.

Найбільш поширеним типом робочих органів для сортування бульб картоплі на фракції є роликові робочі органи, які виготовляються у двох виконаннях: ролики, які встановлені перпендикулярно до напрямку потоку бульб і з поздовжнім розміщенням, тобто їх положення співпадає з напрямком подачі бульб картоплі.

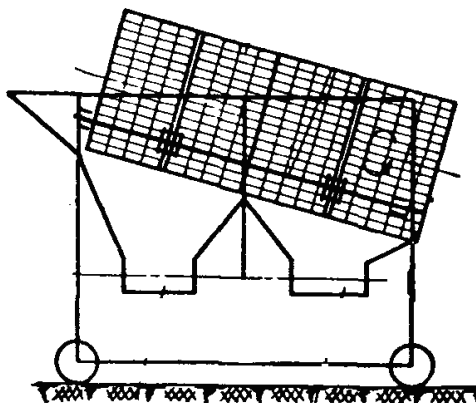
На машинах з роликовими сортувальними поверхнями, які встановлені перпендикулярно до напрямку подачі маси, ворох бульб спочатку подаються на гладенькі циліндричні ролики для видалення ґрунтових домішок та дрібних бульб, після чого маса подається на фігурні ролики для відокремлення дрібної та середньої фракцій. Крупна фракція бульб з роликів йде сходом.

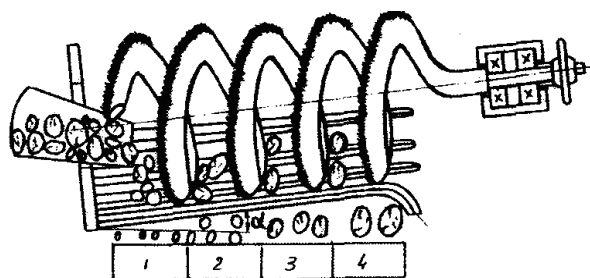
Роликова сортувальна поверхня

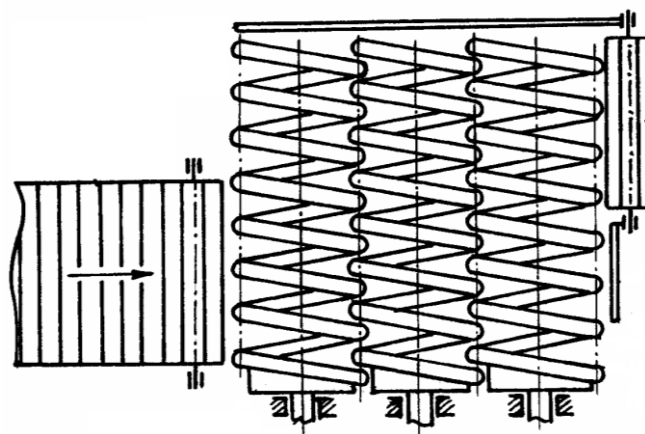
Грохотна сортувальна поверхня

Барабанна сортувалка

Решітчасто-гвинтова сортувалка

Спіральна сортувалка

Рис. 2. Основні види сортувалок залежно від типу робочої поверхні

Дослідження роlikової сортувальної поверхні показали, що рух бульб по її поверхні відбувається за рахунок взаємодії їх з робочою поверхнею, але переважно за рахунок підпору з боку інших бульб. При цьому можливе провертання бульб буде відбуватися до початку дії наступної бульби, яка обмежуватиме цей рух. У цьому випадку бульба буде знаходитися у сортувальному отворі між роliками до тих пір, поки на неї не діятимуть інші бульби.

Роlikові робочі органи забезпечують відносно високу якість сортування, але пошкодження бульб картоплі досягає 30%, у тому числі сильні пошкодження – до 3%, які виникають внаслідок защемлення картоплі роliками та пошкодження її поверхні, а також неспівпадання колових швидкостей роликів і картоплі.

В конструкціях картоплесортувальних машин застосовувалися також грохотні сортувальні пристрої. Застосування подібних сортувальних робочих поверхонь зменшує величину пошкодження бульб картоплі порівняно з існуючими пристроями на 10 %.

Сортувальні пристрої барабанного типу за способом переміщення картоплі по робочій поверхні розділяють на барабанні з нахилом геометричної осі і барабанні зі шнековими направляючими лотками, розташованими всередині них. У барабанах обох груп решета розташовуються послідовно і паралельно (концентричне) для відділення фракцій. При роботі сортувалки бульби, які не пройшли через сортувальні отвори, переміщуються вздовж барабана гвинтовою навивкою, яка розташована всередині барабана, а також завдяки куту нахилу барабана до горизонту. За цей час бульби картоплі проходить шлях в барабані, який перевищує його довжину в чотири рази при 3...3,5 обертах барабана.

Для підвищення ефективності сортування бульб картоплі на фракції використовується решітчасто-гвинтового робочого органа. При цьому сортування бульб картоплі за розмірними характеристиками здійснюється на решітчастій поверхні, що утворена V - подібно встановленими напрямними. Технічне виконання забезпечується проходом бульб картоплі через утворену решітчасту поверхню в певному інтервалі, що забезпечує отримання фракцій за розмірами.

На основі проведеного аналізу можна зробити висновок про перспективність застосування в конструкціях машин для сортування бульб картоплі робочих органів у вигляді гвинтової поверхні (тобто аналог спіральний очисник).

Для підвищення ефективності сортування бульб на картоплесортувальці пропонується використовувати в якості сортувальної поверхні консольно закріплені спіралі з просвітами, які утворені простором між навивкою спіралей. При цьому істотно збільшується ефективна сортувальна площа, а отже і збільшиться продуктивність сортувалки.

Для виключення втрат середніх і дрібних бульб, а також пошкодження бульб нестандартної форми, спіралі встановлюються з певним взаємним перекриттям, тобто спіралі кожного вальця заходять частково у просвіти сусіднього вальця.

Спіральна картоплесортувалка. складається із кількох спіральних вальців у вигляді спіральних пружин, які закріплені консольно, прямої, яка запобігає втрати бульб.

Під час роботи сортувалки бульби попадають на сортувальну поверхню, яка утворена спіралями, що обертаються. Бульби, розмір яких менше за величину просвіту навивки, просипаються і вивантажується у ємкість, а крупніші бульби рухаються далі по сортувальній поверхні.

Для спіральної сортувалки як і для шнекових транспортерів-очисників характерним є висока транспортуєча здатність матеріалу, встановлення спіралей з певним ексцентриситетом забезпечує осцилюючий рух робочого органу, частота якого залежить прямо пропорційно від частоти обертання спіралей, що дозволить інтенсифікувати процес сортування.

Список літератури

1. Верещагин Н.И., Пшеничников К.А. Рабочие органы для возделывания и сортировки картофеля. М.: Машиностроение, 1965. - 266 с.
2. Колчин Н. Н. Комплексы машин и оборудования для послеуборочной обработки картофеля и овощей. — М.: Машиностроение. 1982. — 268с.
3. Kanafojski Cz. Halmfruchterntemaschinen. VEB Verlag Technik, Berlin, 1974.
4. Karwowski T. Teoria i konstrukcja maszyn rolniczych. T.3.— Warszawa: PWRiL, 1982. — 429 S.

В статтє приведен анализ сущестующих рабочих поверхностей картофелесортировки и обосновано применения спиральной сортировки при послеуборочной обработке картофеля.

Сортировка, рабочая поверхность, клубни

There is resulted the analysis of surfaces for potatos sorter in the article and justified the spiral sorter by post-harvesting sorting out of potato.

Sorting, working surface, potatos

REASONING OF APPLICATION OF SPIRAL POTATOS SORTER

O.V.Turchenko

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАНОТЕХНОЛОГІЙ

***Б.Г. Удовичко, відділення з підготовки молодших спеціалістів зі спеціальності
«Монтаж, обслуговування засобів і систем автоматизації технологічного
виробництва», 3 курс***

***Науковий керівник – Л.Г. Якубінська, викладач ВП Національного університету
біоресурсів і природокористування України
«Ніжинський агротехнічний інститут»***

Дано поняття нанотехнології, означені її перспективи і можливі небезпеки та загрози.

Нанотехнології, нанооб'єкти, наноботи, наноманіпуляції, нанофабрики

З'явившись зовсім недавно, нанотехнології все активніше входять в область наукових досліджень, а з неї - в наше повсякденне життя. Розробки вчених все частіше мають справи з об'єктами мікросвіту, атомами, молекулами, молекулярними ланцюжками. Створювані штучно нанооб'єкти постійно дивують дослідників своїми властивостями і обіцяють найнесподіваніші перспективи свого застосування. Основною одиницею виміру в нанотехнологічних дослідженнях є нанометр - мільярдна частка метра.

У таких одиницях вимірюються молекули і віруси, а тепер і елементи комп'ютерних чипів нового покоління. Саме в наномасштабі протікають всі базові фізичні процеси, що визначають макровзаємодію.

На сьогодні маємо таку картину перспектив розвитку нанотехнологій:

- Біологічні науки передбачають розвиток технології генних міток, поверхні для імплантантів, антимікробні поверхні, ліки направленої дії, тканинна інженерія, онкологічна терапія;

- Прості волокна передбачають розвиток паперової технології, дешевих будівельних матеріалів, легких плит, автозапчастин, надміцних матеріалів. Це виробництво матеріалів, інвентаря та інструментів, які самоочищуються, антипліснявого покриття і т.ін.

- Нано-кліпси передбачають виробництво нових тканин, покриття скла, "розумних" пісків, паперу, вуглецевих волокон;

- Захист від корозії способами нанодобавок до міді, алюмінію, магнію, сталі;

- Каталізатори передбачають застосування в сільському господарстві.

- Комп'ютерна техніка і електроніка дасть розвиток наносенсорам, побутовим (вбудованим) мікрокомп'ютерам, засобам візуалізації та перетворювачам енергії, розвитку глобальних мереж, беспровідних комунікацій, квантових і ДНК комп'ютерів.

Наномедицина, як сфера застосування нанотехнологій, це наноматеріали для протезування, нанокапсули, діагностичні нанозонди, імплантанти, ДНК реконструктори і аналізатори, "розумні" і прецизійні інструменти, фармацевтики спрямованої дії.

Останні успіхи в нанотехнологіях можуть бути корисними в боротьбі з раковими захворюваннями. Розроблено протиракові ліки, що доправляються безпосередньо до мети - в клітини, уражені злоякісною пухлиною. Нова система заснована на матеріалі, відомому як біосилікон, що має пористу структуру (десять атомів у діаметрі), в яку зручно впроваджувати ліки, протеїни і радіонукліди. Досягнувши мети, біосилікон починає розпадатися, а доставлені ним ліки, беруться за роботу. Причому, за словами розробників, нова система дозволяє регулювати дозування ліків. Очікується створення молекулярних роботів-лікарів, котрі можуть "жити" всередині людського організму, усуваючи всі виникаючі пошкодження, чи попереджуючи виникнення таких. Маніпулюючи окремими атомами і молекулами, наноботи зможуть здійснювати ремонт клітин. Прогнозований термін створення наноботів - лікарів – перша половина XXI століття.

Нанотехнології здатні здійснити революцію в сільському господарстві. Молекулярні роботи зможуть виробляти їжу, «звільнивши» від цієї роботи рослини і тварини. З цією метою вони будуть використовувати будь-яку «підручну сировину»: воду і повітря, де є головні потрібні елементи - вуглець, кисень, азот, водень, алюміній і кремній, та інші, які для «звичайних» живих організмів, будуть потрібні в мікрокількостях. Наприклад, теоретично можливо виробляти молоко прямо з трави, минувши проміжну ланку - корову. Людині не доведеться вбивати тварин, щоб поласувати смаженою курочкою, або шматочком копченого сала. Предмети споживання будуть вироблятися «просто вдома» і виробництво їжі, і її транспортування, і методи зберігання можуть отримати свою порцію корисних інновацій від нанотехнологічної галузі. Крім доставки цінних харчових речовин до потрібних клітин передбачається таке: кожен купує один і той же напій, але потім споживач зможе сам керувати наночастинками так, що на його очах будуть змінюватися смак, колір, аромат і концентрація напою.

З появою нових засобів наноманіпуляції можливе створення механічних комп'ютерів, здатних в кубі з ребром 100 нм функціонально повторити сучасний мікропроцесор. Планується створення нанороботів розміром всього 1-2 мікрон, оснащених бортовими механокомп'ютерами і джерелами енергії, які будуть повністю автономні і зможуть виконувати різноманітні функції, аж до самокопіювання.

Всі ці та багато інших ідей знаходяться зараз не тільки на стадії розробок, але й на етапі практичного застосування. Результати деяких тестів приголомшують. Разом з тим росте ентузіазм вчених з приводу наближення ери здійснення найфантастичніших ідей, наприклад, повного контролю над всіма природними процесами чи нанофабрик, які будуть «збирати» будь-які предмети безпосередньо із атомів. Створено багато сценаріїв розвитку майбутнього нанотехнологій, включаючи й ті, котрі не обіцяють людству нічого доброго.

Проте можна запевнити, що інтерес до нанотехнологій зараз настільки великий, що саме він наразі і визначає напрям їх розвитку.

Захоплено передчуваючи ті позитивні зміни, які принесе з собою промислова революція, не варто бути настільки наївними, щоб не замислитися про можливі небезпеки і проблеми. Багато великих вчених сучасності не даремно намагаються привернути увагу не тільки до позитивних перспектив майбутнього, але і до можливих негативних наслідків. Деякі вчені, наприклад Білл Джой, закликають до того, щоб дослідження в області нанотехнологій та інших областях повинні бути зупинені до того, як це нашкодить людству. Страхи перед нанотехнологіями почали з'являтися з 1986 року, після виходу в світ творів Дрекслера «Машини творення», де він не тільки намалював утопічну картину нанотехнологічного майбутнього, але й торкнувся «зворотнього» боку цієї медалі.

Сформувавшись історично до нинішнього моменту, нанотехнологія, завоювавши теоретичну область суспільної свідомості, продовжує проникнення в його повсякденний пласт. Вже зараз в нанотехнологіях отримано ряд винятково важливих результатів, що дозволяють сподіватися на суттєвий прогрес у розвитку багатьох інших напрямів науки і техніки (медицина і біологія, хімія, екологія, енергетика, механіка і т. д.).

Отже, нанотехнологія – це молода наука, результати розвитку якої можуть до невпізнанності змінити оточуючий світ. І якими будуть ці зміни - корисними, незрівнянно полегшуючими життя, чи шкідливими, загрожуючими людству - залежить від взаєморозуміння і розуму людей. А взаєморозуміння і розум безпосередньо залежать від рівня гуманності, що передбачає відповідальність людини за свої вчинки. Тому найважливішою необхідністю в останні перед неминучим нанотехнологічним «бумом» роки стає виховання любові до Людини. Тільки розумні і гуманні люди можуть перетворити нанотехнології в сходинку до пізнання Всесвіту та визначення свого місця у цьому Всесвіті.

Список літератури

1. Жоаким К., Плевер Л. «Нанонауки. Невидимая революция». КоЛибри, 2009 – 240с.
2. Кобаяси Н. Введение в нанотехнологии/Н. Кобаяси. – М.:Бином, 2005 - 134с
3. Третьякова Ю.Д. Нанотехнологии. Азбука для всех. 2-е изд. М.:Физматлит. 2010 368с.
4. Интернет-ресурсы:
 - <http://www.nanonewsnet.ru/>
 - <http://www.nanonewsnet.ru/news>
 - <http://www.nanonewsnet.ru/articles/2010/molekulyarnye-roboty-nanorazmernye-pauki-idut-k-tseli>.

РОЗРОБКА КОНСТРУКЦІЇ ГІДРОАКУМУЛЯТОРА В ІНТЕГРОВАНІЙ СИСТЕМІ МАЩЕННЯ ТУРБОКОМПРЕСОРА

***В.І. Фагунік, асистент ВП Національного
університету біоресурсів і природокористування України
"Ніжинський агротехнічний інститут"***

В даній статті розглянуто використання конструкції гідроаккумулятора в системі мащення турбокомпресора. Дана конструкція дасть змогу значно підвищити надійність і збільшити ресурс турбокомпресора.

Конструкція гідроаккумулятора, система мащення турбокомпресора

Загальновідомий факт, що питання ресурсу турбокомпресора повністю не вирішено. За міжремонтний період двигуна турбокомпресор може виходити з ладу 2-3 рази, ця статистика свідчить про те, що ресурс вказаного механізму в 2-3 рази менший за ресурс двигуна.

Деяких результатів стосовно надійності і довговічності вдалося вирішити при використанні високоякісних оливи. Це можна пояснити тим, що оливи з високими експлуатаційними властивостями мають значну кількість присадок високої ефективності проти спрацювання, які здатні утримувати на поверхнях тертя міцну плівку оливи.

Використовуючи високоякісні оливи питання надійності і довговічності повністю не знімається, це лиш один із заходів по покращенню цих показників. Для вирішення цього питання по суті потрібно проаналізувати його роботу.

Вал турбінного і насосного колеса турбокомпресора більшості двигунів розвивають частоту обертання 50000...70000 об/хв., а двигун Д-245 – 105000 об/хв., при цьому жорсткого зв'язку ні з КШМ ні з ГРМ немає. Система мащення турбокомпресора інтегрована в загальну систему мащення, тобто олива на підшипники ковзання подається до тих пір, поки працює двигун і з змінною продуктивністю в залежності від обертів ДВЗ.

Розглядаємо ситуацію, коли двигун зупиняється і подача оливи припиняється, але турбокомпресор, маючи великі оберти, продовжує обертатись ще певний час без подачі оливи до підшипників. Враховуємо ще і другий фактор, що вал турбокомпресора при роботі нагрівається до високих температур і негативно впливає на стан масляної плівки. При підвищених температурах і відсутності подачі оливи, плівка тоншає і тертя з рідинного переходить в напіврідинне, а потім в напівсухе, що приводить до інтенсивного спрацювання і, як результат, до передчасного виходу із ладу. Проаналізувавши роботу турбокомпресора можна зробити відповідне заключення, що даний механізм спрацьовується інтенсивно тільки після зупинки двигуна.

Для усунення цього недоліку пропонується гідроаккумулятор, який відразу після зупинки двигуна буде подавати оливу на підшипники ковзання вала турбокомпресора і в такий спосіб буде забезпечувати рідинне тертя і охолодження деталей. На рис. 1 зображена принципова схема функціонування гідроаккумулятора.

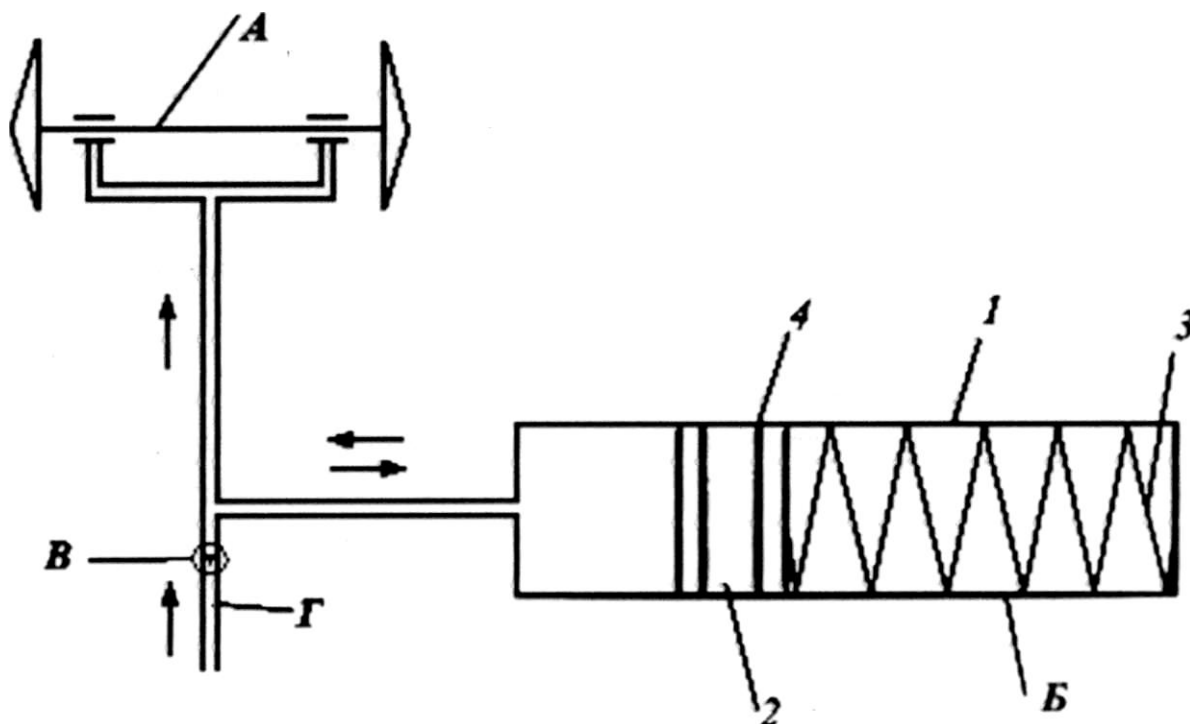

Рис. 1 Схема гідроаккумулятора інтегрованого в систему мащення турбокомпресора.
А - турбокомпресор. Б - гідроаккумулятор. 1 - циліндр. 2 - поршень. 3 - пружина. 4 - гумові кільця. В - зворотний клапан. Г - основна магістраль системи мащення.

Розглядаємо принцип роботи гідроаккумулятора. Коли двигун працює, олива по каналам системи мащення рухається до турбокомпресора і паралельно до гідроаккумулятора, заряджаючи його, як тільки двигун зупиняється тиск оливи в основному каналі системи мащення падає до нуля і олива з гідроаккумулятора рухається до турбокомпресора, при цьому зворотний клапан (В) закривається. В такий спосіб забезпечується рідинне тертя доти, поки гідроаккумулятор повністю не розрядиться. Час подачі оливи до підшипників турбокомпресора залежить від ємності гідроаккумулятора.

Список літератури

1. Погорілець О.М. Гідропривід сільськогосподарської техніки / О.М. Погорілець. - К. : Вища освіта, 2004. - 368 с.
2. Калашников А.Г. Ремонт машин / А.Г. Калашников. - К. : Вища школа, 1985. - 447 с.
3. Скотников В.А. Тракторы и автомобили / В.А. Скотников. - М. : Агропромиздат, 1985 - 440 с.

В данной статье рассмотрено использование конструкции гидроаккумулятора в системе смазки турбокомпрессора. Данная конструкция даст возможность значительно повысить надежность и увеличить ресурс турбокомпрессора.

Конструкция гидроаккумулятора, система смазки турбокомпрессора

This article deals with the use of the hydroaccumulator construction in the lubricating system of turbocompressor. This construction will make possible to increase greatly the reliability and to increase the reserve of the turbocompressor.

Construction of hydroaccumulator, lubricating system of turbocompressor

ШИРОКОЗБИРАЛЬНИЙ ЛЬОНОКОМБАЙНОВИЙ АГРЕГАТ

В.В. Харченко, факультет механізації с.г., 4 курс

М.П. Коцій, факультет механізації с.г., 3 курс

Науковий керівник – В.І.Василюк, к.т.н.,

*ВП Національного університету біоресурсів і природокористування України
«Ніжинський агротехнічний інститут»*

Анотація: у статті розглядають льонокомбайновий агрегат, який містить трактор, два причіпних льонокомбайна, в якому є брально-обчісуюча частина, транспортер вороху, розстилочні щити, причіпні візки для вороху.

Ключові слова: льон, трактор, комбайн, ворох, транспортер

Постановка проблеми. Начіпні і самохідні льонозбиральні машини широко застосовуються, їхня робота досліджена багатьма дослідниками, проте ряд питань ними не досліджено. Зокрема збільшення ширини захвату.

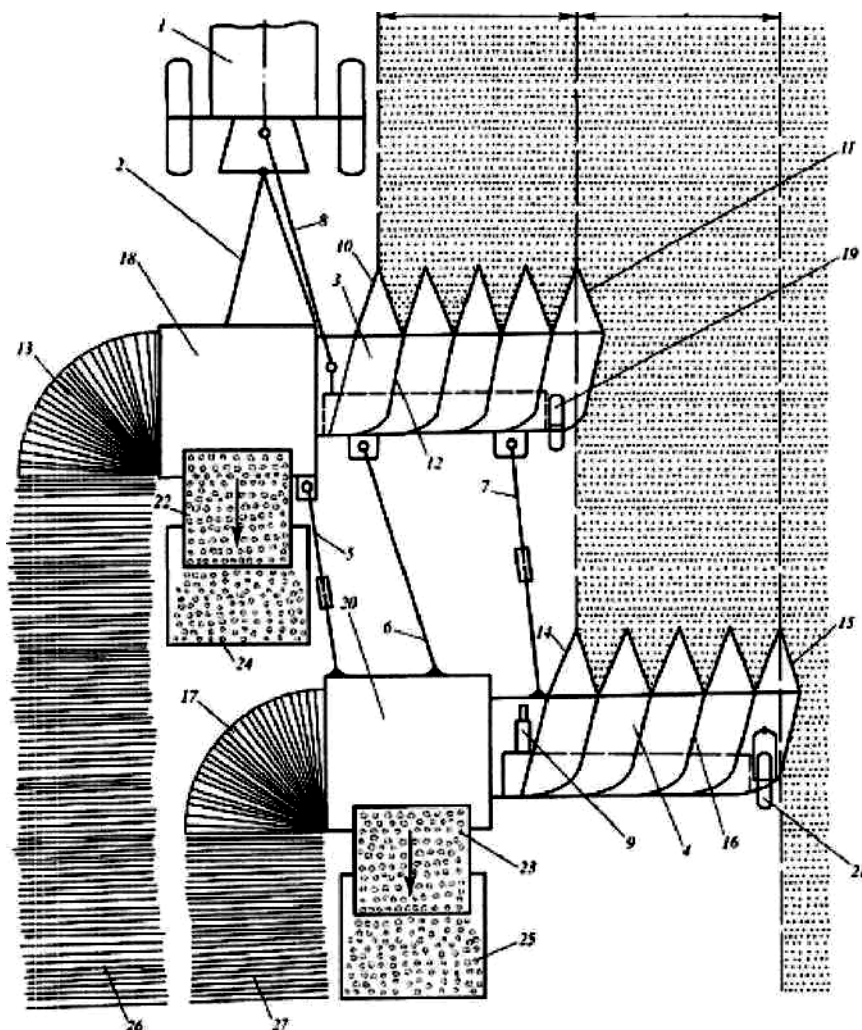
Аналіз останніх досліджень і публікацій. У раніше опублікованих роботах по льонокомбайнах розглянуто багато питань їхньої роботи. Відомі комбайни для збирання льону-довгунця, які містять бральні секції, поперечний і затискний транспортери, обчісуючий апарат із щитом для розстилу стрічки [1].

Недоліком таких машин є недостатня продуктивність.

Результати дослідження є льонокомбайновий агрегат, в якому завдяки введенню нових елементів конструкцій з'єднувальних ланок досягається можливість збирання льону-довгунця двома комбайнами в агрегаті із одним трактором. [4], [5].

Привід льонокомбайна здійснюється карданною передачею, причому додатково приєднано ще один причіпний льонозбиральний комбайн, а брально-обчісуюча частина із транспортером вороху першого льонокомбайна розташована позаду з правої сторони трактора, позаду неї приєднується візок для транспортування вороху, брально-обчісуюча частина із транспортером вороху другого льонокомбайна розташована позаду з правої сторони першого льонокомбайна і приєднана до нього трьома з'єднувальними ланками із яких дві виконано знімними і регульованими по довжині за допомогою римських гайок, позаду брально-обчісуючої частини другого льонокомбайна приєднується візок для збирання вороху, кожен із льонокомбайнів обладнано щитом для розстилання стрічки, який розташовано позаду брально-обчісуючої частини, причому привід другого льонокомбайна здійснюється гідромотором.

Рис. 1 – Схема льонокомбайнового агрегату, при збиранні стебел льону. трактор 1, сницю 2, брально-обчісуючу частину 3, першого льонокомбайна, брально-обчісуючу частину 4, причіпні візки 24 і 25, карданну передачу 8, гідромотор 9, подільники, в тому числі - лівий 10, та правий 11, та бральні секції із рівчаками 12, щит 13, подільники, в тому числі - лівий 14 і правий 15, бральні секції із рівчаками 16, щит 17, обчісуючим апаратом 19, обчісуючим апаратом 20, польове самовстановлююче колесо 21, римської 10. гайки. карданної передачі 8, гідромотор 9, обчісуючих апаратів 18 і 20, транспортери вороху 22 і 23, другого льонокомбайна, з'єднувальні ланки 5, 6 і 7.

Найближчим аналогом за технічною суттю до пропонованого льонокомбайнового агрегату є льонозбиральний комбайн ЛК-4А, який містить раму брально-обчісуючої частини комбайна, яка встановлена на двох колесах, сницю для приєднання комбайна до трактора, з переду брально- обчісуючої частини комбайна розташовані подільники, за подільниками встановлений бральний 10 апарат із затискним транспортером, в середній частині встановлений обчісуючий барабан, за ним розміщено транспортер вороху, збоку розміщено розстилочний щит, який розстиляє стебла льону [2].

Недоліком цього комбайна є неможливість збільшення ширини захвату з метою підвищення продуктивності. Це викликано тим, що із збільшенням ширини захвату, в залежності від кількості стебел льону на 1 погонному метру стрічки, збільшується її товщина. У льонозбиральних машин, які працюють із розстилом стебел на льонищі, для забезпечення умов рівномірного вилежування стебел льону у стрічці, визначено раціональну ширину захвату бральної частини машини: на густому стеблестой - 1,2 м; на рідкому - 1,5м. [3]

Поставлена задача вирішується завдяки тому, що льонокомбайновий агрегат, який містить трактор, причіпний льонокомбайн, в якому є брально-обчісуюча частина, транспортер вороху, розстилочний щит, причіпний візок для вороху, привід льонокомбайна здійснюється карданною передачею, додатково приєднано ще один причіпний льонозбиральний комбайн, при чому брально-обчісуюча частина із транспортером вороху першого льонокомбайна розташована позаду з правої сторони трактора, позаду неї приєднується візок для транспортування вороху, брально-обчісуюча

частина із транспортером вороху другого льонокомбайна розташована позаду з правої сторони першого льонокомбайна і приєднана до нього трьома з'єднувальними ланками із яких дві виконано знімними і регульованими по довжині за допомогою римських гайок, позаду брально-обчісуючої частини другого льонокомбайна приєднується візок для збирання вороху, кожен із льонокомбайнів обладнано щитом для розстилання стрічки, який розташовано позаду брально-обчісуючої частини, причому привід другого льонокомбайна здійснюється гідромотором.

Завдяки тому, що льонозбиральний агрегат складається із двох причіпних льонозбиральних комбайнів, в яких до рами брально-обчісуючої частини першого комбайна шляхом внесення конструктивних змін додатково встановлено три стержневі з'єднувальні ланки, із яких дві виконано знімними і регульованими по довжині за допомогою римських гайок в пропонуваному льонокомбайновому агрегаті реалізована задача забезпечити новий технічний результат, який полягає в можливості здійснити брання стебел, очіс та транспортування вороху у візок, укладання двох паралельних стрічок льону на ширині до 3 м одним енергетичним засобом. При від'єднанні заднього льонокомбайна від агрегату його можливо використовувати як причіпний льонозбиральний комбайн для брання, обчісування стебел льону та транспортування вороху у візок і укладання стрічки на льонищі.

Льонокомбайновий агрегат (рис.1) містить трактор 1, сницю 2, брально-обчісуючу частину 3 першого льонокомбайна, брально-обчісуючу частину 4 другого льонокомбайна, з'єднувальні ланки 5, 6 і 7, карданну передачу 8 для приводу брально-обчісуючої частини першого льонокомбайна і гідромотор 9 для приводу в рух брально-обчісуючої частини другого комбайна. Брально-обчісуюча частина 3 першого льонокомбайна містить подільники, в тому числі - лівий 10 та правий 11 та бральні секції із рівчаками 12, затискний транспортер, обчісуючий апарат і щит 13 для розстилу стрічки. Брально-обчісуюча частина 4 другого льонокомбайна містить подільники, в тому числі - лівий 14 і правий 15, бральні секції із рівчаками 16, затискний транспортер, обчісуючий апарат і щит 17 для розстилу стрічки. Брально-обчісуюча частина 3 першого льонокомбайна опирається на головне колесо, яке розташоване під обчісуючим апаратом 19, а брально-обчісуюча частина 4 другого льонокомбайна опирається на головне колесо, яке розташоване під обчісуючим апаратом 20 і польове самовстановлююче колесо 21. Брально-обчісуюча частина 3 першого льонокомбайна приєднується шарнірно за допомогою сниці 2 до причіпного пристрою трактора 1, а брально-обчісуюча частина 4 другого льонокомбайна приєднується до брально-обчісуючої частини 3 першого комбайна жорстко за допомогою з'єднувальних ланок 5, 6 і 7, які прикріплено задніми кінцями жорстко до рами брально-обчісуючої частини 4 другого комбайна, а передніми кінцями - із кронштейнами брально-обчісуючої частини 3 першого льонокомбайна агрегату. Кожна з'єднувальна ланка 5 та 7 складається із двох половинок, в яких зміна довжини здійснюється за допомогою римської гайки. Механізм брально-обчісуючої частини 3 першого льонокомбайна приводиться в рух від двигуна трактора за допомогою карданної передачі 8, а для приводу в рух механізмів брально-обчісуючої частини 4 другого льонокомбайна використовується гідромотор 9, робочою рідиною в якому є рідина гідросистеми трактора (надходить по шлангах, які на кресленні не вказано). Позаду обчісуючих апаратів 18 і 20 встановлено транспортери вороху 22 і 23, які 15 транспортують лляний ворох із камер очісу в причіпні візки 24 і 25.

Льонокомбайновий агрегат працює наступним чином. Під час руху агрегату по полю трактор рухається по тій частині, де льон вже вибраний і тягне за собою брально-обчісуючу частину 3 першого льонокомбайна, яка в свою чергу тягне брально-обчісуючу частину 4 другого льонокомбайна. Брально-обчісуюча частина першого льонокомбайна працює із шириною захвату B_1 (рис. 1), а другого - відповідно B_2 . При цьому утворюються дві стеблові стрічки 26 і 27, із яких стрічка 26 утворюється внаслідок роботи першого

льонокомбайна, а стрічка 27 - другого. При повороті трактора вправо сніця 2 разом із бральню-обчислюючою частиною 3 першого комбайна та його колесами повертається, забезпечуючи повертання разом із головним колесом бральню-обчислюючої частини 4 другого льонокомбайна. Завдяки шарнірному з'єднанню сніці 2 із причіпним пристроєм трактора при його повороті повернеться і сніця відносно трактора на деякий кут, разом зі сницею повернуться бральню-обчислююча частина першого комбайна із його колесами, з'єднувальні ланки 5, 6 і 7 і бральню-обчислювальна частина другого комбайна зі своїм головним колесом. Одночасно польове колесо 21 бральню-обчислювальної частини другого льонокомбайна агрегату повернеться відносно рами агрегату. Так здійснюється поворот агрегату.

Брання стебел льону здійснюється при прямолінійному русі агрегату, повороти при бранні можуть бути досить незначними. Повороти (розвороти) агрегату здійснюються на холостому ходу.

Висновок: Збільшення ширини захвату бральнюї частини комбайна більше 1,5 м, можливо завдяки комбінації агрегату із декількох льонокомбайнів, кожний із яких формує власну стеблову стрічку. Такий варіант ускладнює конструкцію агрегату, але є достатньо продуктивним.

Список літератури

1. Ковалев М.М., Козлов В.П. Плющильные аппараты льноуборочных машин. - Тверь. - Тверское областное книжно-журнальное издательство, 2002. - С. 12-20. С. 109 – 114.
2. Льнозбиральні машини / Хайліс Г.А., Биков Н.Н., Бухарін В.Н. і ін. - М.: Машинобудування, 1985. - С.15-18.
3. Налобіна О.О. Розробка та обґрунтування параметрів льнообралки з вузькозахватними секціями // Сільськогосподарські машини : Зб. Наук статей. Вип. 15. – Луцьк, 2007. –
4. Патент та корисну модель №68/99 Оpubлікував. в благ №6 від 26.03.2012 Хайліс Г.А, Іваненко І.М, Лукач В.С, Василюк В.І, Єременко О.І, Хопта З.О.
5. Хайліс Г.А. Теорія льноуборочних машин. – М.:ФГБНУ «Росинформагротех», 2011. – 322 с.

Аннотация: в статье рассматривается льнокомбайновый агрегат, содержащий трактор, два прицепные льнокомбайны, в котором есть бральню-обчислююча части, транспортер вороха, розстилочные щиты, прицепные тележки для вороха.

Ключевые слова: лен, трактор, комбайн, ворох, транспортер

Annotation: article view lonokombaynovyy unit that contains tractor trailed lonokombayn, which is part of the following events were-obchisuyucha, conveyor Woroch, rozstylochnyy shield, tow truck for Woroch.

Key words: flax, tractor drum, combine , Woroch, conveyor

WIDELI CAPTURE LONOKOMBAYNOVYY UNIT
V.V. Kharchenko , M.P. Koschei, V.I. Vasilyuk

УДК 621.436:62-531.9:62-543.4

ПЕРЕДУМОВИ ПОКРАЩЕННЯ ПАЛИВНОЇ ЕКОНОМІЧНОСТІ ДИЗЕЛЯ МТА ПРИ ЗАСТОСУВАННІ МЕТОДУ ВІДКЛЮЧЕННЯ ЦИЛІНДРІВ І ЦИКЛІВ

*Р.Л. Швець, аспірант Національного університету біоресурсів і природокористування
України*

Проведено огляд та аналіз методів покращення експлуатаційних показників машинних агрегатів, окреслені основні переваги і недоліки розглянутих методів.

Запропоновано конструкцію системи регулювання потужності ДВЗ відключенням циліндрів і циклів.

Система, регулювання, потужність, відключення, циліндр, цикл, холостий хід, навантаження

Постановка проблеми. Під час експлуатації машинно-тракторних агрегатів (МТА) дизелі тривалий час працюють на режимах малих навантажень і холостого ходу (ХХ). Завантаження двигуна коливається також при виконанні однотипних робіт. Встановлено, що в умовах експлуатації протягом річного циклу тракторний двигун працює у всьому діапазоні крутного моменту, причому 33...52 % робочого часу із завантаженням двигуна нижче 60 %, 5...25 % часу затрачується на ХХ агрегату, де завантаження двигуна складає всього 12...20 %, а від 3 до 15 % часу двигун працює на ХХ. Чергування режимів повних і часткових навантажень характерне для будь-яких умов експлуатації. На цих режимах погіршується робочий процес, хоча регулювання потужності відбувається тільки за рахунок зміни кількості палива, що впорскується в камеру та згоряє при практично однаковій кількості повітря в суміші. Тому на режимах ХХ і невеликих навантажень малі циклові подачі палива обумовлюють надмірне збідніння паливної суміші з коефіцієнтом надлишку повітря $\alpha \geq 3$. Робота на таких режимах як правило характеризується зниженням теплового стану дизеля і його камери згорання, часто зниженою частотою обертання валу дизеля, погіршенням розпилювання та розподілом палива, збільшенням затримки займання і погіршенням процесів сумішоутворення – згорання, підвищеною нерівномірністю обертання валу, нестабільністю режиму спільної роботи дизеля із споживачем, тобто порушенням стійкості режиму і т.д. Як наслідок, зазначені вище умови призводять до погіршення паливної економічності МТА.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. в світовому двигунобудуванні одним з методів підвищення економічності та ефективності, зниження токсичності ДВЗ є метод відключення циліндрів і циклів. Доцільність застосування цього методу істотно залежить від видів експлуатаційних режимів даної установки і від можливості застосування модернізованих рішень проблеми.. Запас потужності двигунів V6, V8 або V12 такий, що при русі з постійною швидкістю в середньому вони працюють тільки на 25% своєї потужності. При цьому виявляються недоліки «великих» моторів: часткове наповнення циліндрів свіжим зарядом, низький тиск у них, малий механічний ККД – все це й веде до перевитрати палива.

Якщо при частковому навантаженні багатоциліндрового двигуна вимкнути кілька циліндрів, то інші будуть працювати при більшому навантаженні з кращим ККД. Так, при роботі двигуна із частковим навантаженням весь об'єм повітря можна направити лише до половини циліндрів, їх навантаження збільшиться удвічі і ефективний ККД двигуна підвищиться. Охолоджуюча поверхня камер згорання менша, тому кількість теплоти, відведена системою охолодження, знижується, і витрата палива може зменшитися на 25%.

Мета і завдання дослідження. проаналізувати можливості підвищення економічних і екологічних якостей дизеля з використанням методу відключення циліндрів і циклів. Дати аналіз можливостей вдосконалення методу відключення циліндрів і циклів. Провести дослідження

економічних характеристик машинного агрегату, вдосконалення показників роботи дизеля на режимах малих навантажень і холостого ходу, шляхом зниження витрати палива, покращення стабільності і стійкості режимів.

Результати дослідження. Одним із способів усунення зазначених вище недоліків є метод регулювання потужності дизеля шляхом відключення циліндрів і циклів, відомий в двигунобудуванні, перш за все, як засіб підвищення економічності роботи дизелів на режимах малих навантажень і ХХ. Дослідження в цій галузі показали застосовність методу для покращення економічності дизелів. Якщо при частковому навантаженні багатоциліндрового двигуна вимкнути кілька циліндрів, то інші будуть працювати при більшому навантаженні з кращим ККД. Так, при роботі двигуна із частковим навантаженням весь об'єм повітря можна спрямувати лише до половини циліндрів, їх навантаження збільшиться удвічі і ефективний ККД двигуна підвищиться. Площа поверхонь камер згоряння менша, тому кількість теплоти, відведена системою охолодження, знижується, і витрата палива може зменшитися на 25 %.

Зниження витрати палива на режимах часткових навантажень може бути досягнуто за рахунок більш ефективного перебігу процесу згоряння при меншій кількості відпрацьованих газів і більшому тиску заряду. При деяких засобах відключення циліндрів знижуються втрати на газообмін під час такту впуску і внутрішні втрати, що також сприяє зменшенню питомої витрати палива. Сутність даного методу полягає в тому, що в міру зменшення (або збільшення) навантаження за рахунок припинення подачі палива в різні циліндри відключається частина робочих циклів, що забезпечить отримання необхідної в даному режимі потужності.

Запропоновано конструкцію для 6-ти циліндрових дизелів розроблені схеми систем з виключенням з роботи циліндрів і циклів за рахунок припинення подачі палива в них. Така схема відключення дала можливість, без додаткових складних систем керування роботою клапанів механізму газорозподілу виконати автоматичне відключення циліндрів дизеля. Крім того, вона забезпечує підтримку їх у робочому стані й зниження температурних напружень при включенні в роботу (прийнятті навантаження).

Сутність його полягає в тому, що при відключенні частини циліндрів, ті що залишилися працюють під навантаженням, близьким до оптимального (при мінімальній питомій витраті палива), зі збільшеними цикловими подачами палива, а виходить, без надмірного збіднення паливоповітряної суміші і з підвищеним коефіцієнтом корисної дії. Звичайно, виключення циліндрів по одному а тим більше відключення окремих робочих циклів істотно розширює зону роботи з оптимальним навантаженням.

Найбільш досконалою з розглянутих схем є схема системи автоматичного регулювання потужності багатоциліндрового дизеля, приведена на рис. 1

Недоліком вказаної системи є значна зміна конструкції головки штатного ПНВТ. У зв'язку з цим, в даній роботі запропоновано замість зворотних електромагнітних клапанів, вмонтованих в ПНВТ встановити зворотні електромагнітні клапани, що монтуються в лінії високого тиску між секціями ПНВТ і форсунками.

Крім звичайних складових елементів паливної системи дизеля, таких як паливний бак, фільтр грубої очистки палива, паливний насос низького тиску, фільтр тонкої очистки палива, паливний насос високого тиску (ПНВТ), форсунки, всережимний регулятор частоти обертання колінчастого валу двигуна та паливопроводів високого і низького тиску в даній схемі представлені зворотні електромагнітні клапани (їх кількість відповідає кількості секцій ПНВТ) до складу системи входять: безконтактні синхронізуючі датчики, датчик початку дії регулятора, електронний блок керування зворотніми електромагнітними клапанами, та гідрокомпенсатор.

Ці клапани монтуються в головці ПНВТ. Їх кількість відповідає кількості секцій ПНВТ.

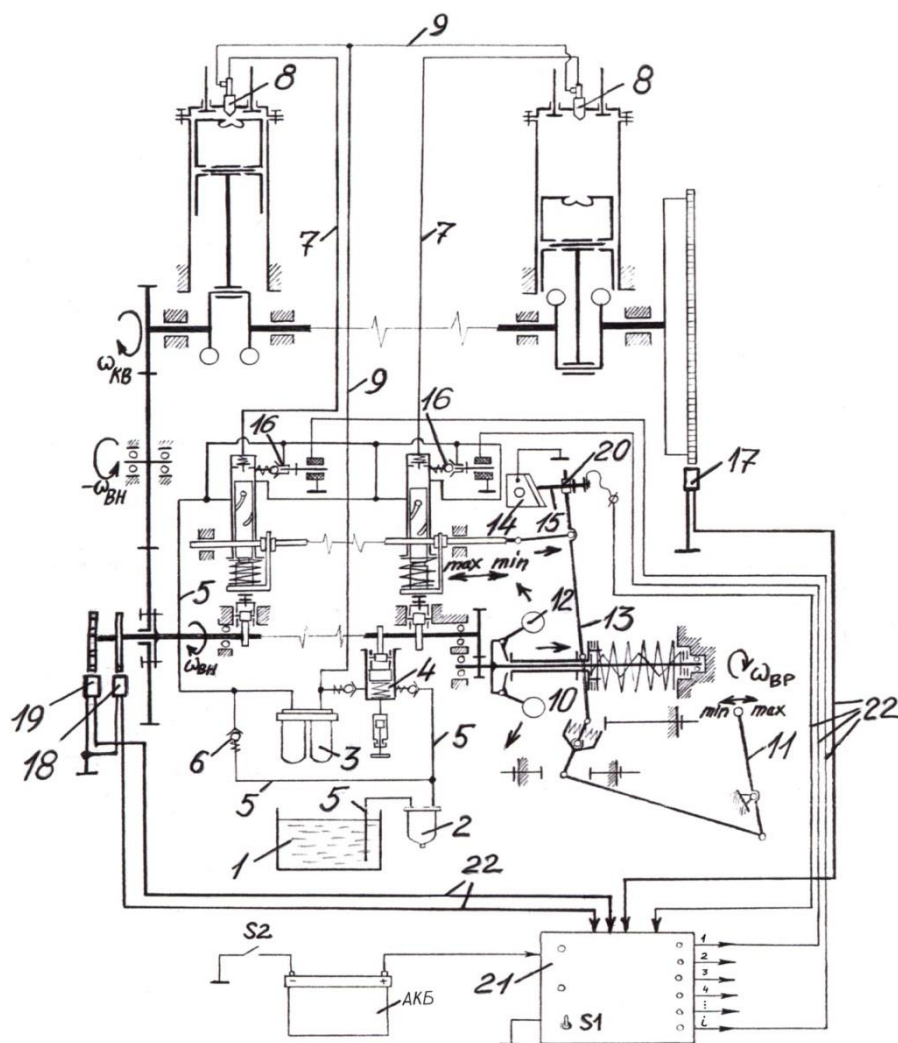

Рис. 1 Схема системи автоматичного регулювання потужності багаточиліндрового двигуна

Клапани можуть застосовуватись як в системі регулювання потужності шестициліндрового дизеля ЯМЗ-236Д з відключенням циліндрів і циклів (ДРЦ), так і в будь-якій іншій системі регулювання.

Ці клапани монтуються в головці ПНВТ. Їх кількість відповідає кількості секцій ПНВТ. Один з можливих варіантів конструктивного виконання перепускних клапанів з електроприводами приведено на рис 2

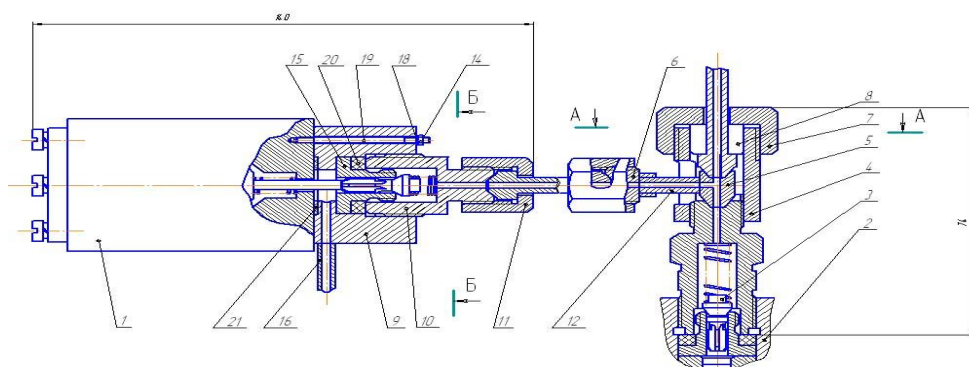

Рис. 2 Конструктивне рішення зворотного електромагнітного клапана

Розглянутий принцип дії запропонованої системи безконтактні синхронізуючі датчики утворюють високочастотні сигнали синхронно частоті обертання вала двигуна. Сигнали датчиків надходять у комутатор циклів, за допомогою якого здійснюється керування відключенням окремих робочих циклів, що дозволяє регулювати потужність двигуна. Комутатор циклів дозволяє здійснити відключення циклів в той момент, коли від датчика початку дії регулятора надходить сигнал високого рівня.

З комутатора циклів електричний сигнал надходить у підсилювач і далі в електронний блок управління зворотніми електромагнітними клапанами, за допомогою яких електричний сигнал формується і підсилюється до рівня керування ключовою схемою електромагнітними клапанами.

Коли обмотка електромагніта 1 зворотного клапана знеструмлена ($I_c = 0$) і його запірний елемент 14 знаходиться у закритому стані, паливо, що нагнітається плунжером ПНВТ даної секції насоса, надходить через нагнітальний клапан 3, зворотній електромагнітний клапан до форсунки і, долаючи тиск її пружини, впорскується в циліндр двигуна.

Коли ж на обмотку електромагніта від блоку керування зворотніми клапанами подано електричний імпульс високого рівня ($I_c = I_n$), запірний елемент 14 зворотного клапана відкривається і паливо, що нагнітається плунжером даної секції насоса, стравлюється в ЛНТ, впорскування в циліндр не відбувається і робочий цикл відключається.

Хоч зворотній клапан і має електропривод, однак на відміну від раніше відомих систем відключення циліндрів перед електромагнітним приводом не ставиться задача відкриття клапана в певний момент, тобто додання залишкового тиску в ЛВТ, витримуючи фази початку відкриття і т.д., а ставиться задача лише утримання клапана у відкритому стані (що забезпечує перепуск палива в ЛНТ під час чергового нагнітального ходу насоса, а отже, й відключення окремих робочих циклів). Відкриття зворотного клапана відбуватиметься за допомогою хвилі розрідження, що формується в ЛВТ під час відсікання подачі і посадки нагнітального клапана 3 з розвантажувальним пояском в сідло, закриття – хвилею тиску і зворотною пружиною 13 після зняття живлення із обмотки електромагніта.

Розглянута математична модель робочого процесу дизельного ДРЦ і проведення уточнена математична модель динаміки дизельного ДРЦ.

Проведені теоретичні дослідження процесу згоряння робочого циклу, наступного після n -ої кількості послідовно відключених циклів на ПК Згідно з поставленим завданням були розроблені програма (алгоритм) відключення циліндрів і циклів та методика досліджень.

Кількісна оцінка основних показників робочого циклу, наступного після одного, двох, трьох та чотирьох послідовно відключених циклів

Коефіцієнт надлишку повітря (рис. 3) робочого циклу, наступного після одного відключеного циклу, збільшився на 8,6 % (з 1,65 до 1,7913), після двох, трьох і чотирьох послідовно відключених циклів – на 9,4 %. Тобто стабілізація робочого циклу по параметру α встановлювалась після двох послідовно відключених циклів.

Коефіцієнт залишкових газів для звичайного циклу $\gamma^0 = 0,0315$, для циклів, наступних після одного, двох, трьох і чотирьох послідовно відключених – відповідно $\gamma^I = 0,00243$, $\gamma^{II} = 0,00002$, $\gamma^{III} = \gamma^{IV} = 0$.

Коефіцієнт залишкових газів для звичайного циклу $\gamma^0 = 0,0315$, для циклів, наступних після одного, двох, трьох і чотирьох послідовно відключених – відповідно $\gamma^I = 0,00243$, $\gamma^{II} = 0,00002$, $\gamma^{III} = \gamma^{IV} = 0$.

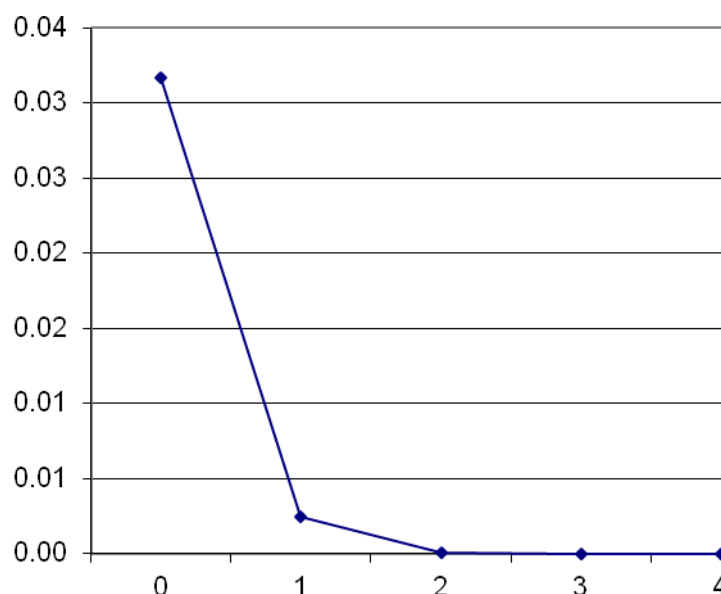

Рис. 3 Коефіцієнт надлишку повітря робочого циклу, наступного після одного, двох, трьох та чотирьох послідовно відключених циклів

Коефіцієнт залишкових газів для звичайного циклу $\gamma^0 = 0,0315$, для циклів, наступних після одного, двох, трьох і чотирьох послідовно відключених – відповідно $\gamma^I = 0,00243$, $\gamma^{II} = 0,00002$, $\gamma^{III} = \gamma^{IV} = 0$.

Тобто після одного відключеного циклу циліндр майже повністю очистився від залишкових газів.

Коефіцієнт наповнення циклу, наступного після одного відключеного циклу, зріс на 5,8 %, після двох – на 14,6 %, після трьох і чотирьох – стабілізувався і збільшився на 15,5 %.

В робочому циклі, наступному після двох, трьох і чотирьох послідовно відключених циклів, максимальна температура зменшилась по відношенню до звичайного циклу на 2,8 % (з 2080 до 2022 К), а в при більшій кількості – до 2020 К і на цьому рівні стабілізувалася.

Максимальний тиск згоряння після одного пропущеного циклу збільшився з 7,88 до 8,03 МПа (на 2 %), а після двох і більше відключених циклів – до 8,11 МПа (ще на 1 %) і далі лишився на тому ж рівні, що свідчить про те що після двох і більше пропущених циклів по всіх параметрах і показниках робочого циклу відбувається стабілізація

Залежності питомої індикаторної g_i та ефективної g_e витрат палива від кількості послідовно відключених циклів перед досліджуваним робочим циклом n (рис.4)

Свідчить про те що наступний робочий цикл після одного пропущеного циклу матиме кращу питому витрату палива, а після двох і більше відключених циклів спостерігається погіршення питомої витрати палива, і перевищує g_i , g_e ніж при постійній роботі. Максимальний тиск згоряння після одного пропущеного циклу збільшився з 7,88 до 8,03 МПа (на 2 %), а після двох і більше відключених циклів – до 8,11 МПа (ще на 1 %) і далі лишився на тому ж рівні, що свідчить про те що після двох і більше пропущених циклів по всіх параметрах і показниках робочого циклу відбувається стабілізація.

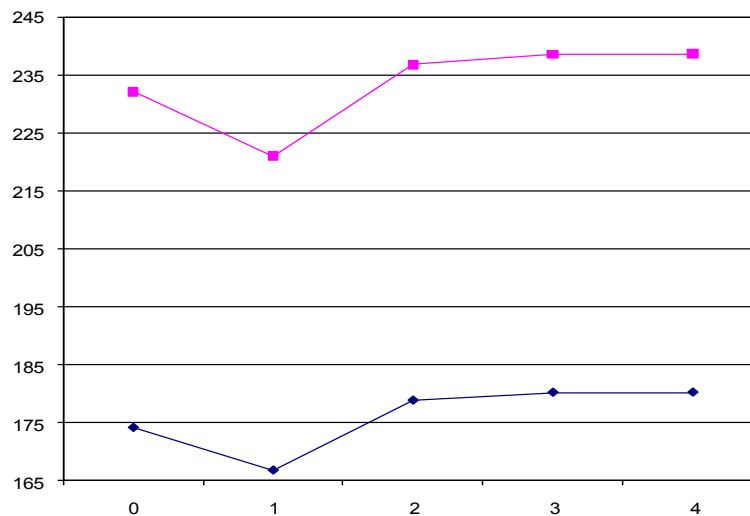

Рис. 4 Залежність питомої індикаторної g_i та ефективної g_e витрат палива від кількості послідовно відключених циклів перед досліджуваним робочим циклом n .

Висновки: Економія палива при використанні даного методу на режимах часткових навантажень становить 15...25 %. На режимі XX витрата палива зменшується майже вдвічі.

Для реалізації потенційних можливостей покращення паливної економічності МТА, для його практичного застосування необхідні подальші всебічні дослідження методу регулювання потужності дизеля відключенням окремих робочих циліндрів і циклів як теоретичного, так і практичного характеру.

Список літератури

1. Агеев Л.Е. Основы расчета оптимальных и допускаемых режимов работы машинно-тракторных агрегатов. – Л.: Колос, 1978. – 296 с.
2. Бешун О.А. Вплив регулювання потужності дизеля відключенням окремих робочих циклів на його економічні, екологічні та динамічні показники: Дис... К-та. Техн. Наук: 05.05.03. – К., 1996. – 460 с.
3. Двигатель внутреннего сгорания с пропуском рабочих циклов: А.с. 1334830 А1 СССР, М.Кл.³ F 02 D 17/02 / А.З. Филиппов, В.С. Вербовский, Н.Е. Атаманенко, Н.М. Сторчевой (СССР). – №3498771/25-06; Заявл. 11.10.82; Не опубл.
4. Леонов И.В., Леонов Д.И., Марков В.А., Сиротин Е.А. Управление фазами газораспределения дизелей транспортного назначения // Грузовик &. – 2002. – №4. – С. 34–39.
5. Линник А.В. Повышение эксплуатационной топливной экономичности транспортных дизелей путём автоматического регулирования числа работающих цилиндров: Дис... канд. техн. наук.: 05.04.02. – Х., 1983. – 134 с.
6. Патрахальцев Н.Н., Андрес Вальдеррама Ромеро, Хуан Градос Калдерон. От отключения цилиндров – к отключению циклов // Автомобильная промышленность. – 1995. – №11. – С. 23–24.
7. Патрахальцев Н.Н., Костиков А.В., Вальдерама Ромеро А. Отключение цилиндров и циклов как способ повышения динамических качеств дизель-генераторов // Автомобильная промышленность. – 2001. – №8. – С. 14–16.
8. Патрахальцев Н.Н., Эмиль М.В. Уравнение двигателя внутреннего сгорания как регулируемого объекта с отключением цилиндров // Известия вузов: Машиностроение. – 1995. – №7–9. – С. 49–51.

9. Семёнов Б.Н., Иванченко Н.Н. Задачи повышения топливной экономичности дизелей и пути их решения // Двигателестроение. – 1990. – №11. – С. 3–7.
10. Стефановский Б.С., Скобцов Е.А., Корси Е.К. и др. Испытание двигателей внутреннего сгорания. – М.: Машиностроение, 1972. – 368 с.
11. Трепенников И.И., Сафронов С.С. О топливной экономичности машинно-тракторных агрегатов // Тракторы и сельскохозяйственные машины. – 1984. – №1. – С. 1-3.
12. Филиппов А.З. Повышение экономических и экологических показателей ДВЗ отключением отдельных рабочих циклов: Дис... Д-ра техн. Наук: 05.04.02. – К., 1996. – 460 с.

ГІДРОЕНЕРГЕТИКА В УКРАЇНІ

А.Ф.Шовкун, студент групи ЕН 111 відділення з підготовки молодших спеціалістів

Науковий керівник – М.Г.Новіков, викладач - методист відділення з підготовки молодших спеціалістів ВП

***Національного університету біоресурсів і природокористування України
«Ніжинський агротехнічний інститут»***

У даній доповіді розглянуті питання стану гідроенергетики в Україні.

Гідроелектростанція (ГЕС), руслова ГЕС, пригреблева ГЕС, дериваційна ГЕС, гідроакumuлююча електростанція (ГАЕС)

Перша ГЕС в Україні

Гідроенергетика України розпочалась зі спорудження найбільшої в Європі Дніпровської ГЕС. Автор проекту Дніпровської ГЕС професор-гідротехнік Іван Гаврилович Александров. Будівництво гідровузла розпочалося 15 березня 1927 р. Перший гідроагрегат введено в експлуатацію 10 жовтня 1932 р., а в 1939 р. стали до ладу всі 9 гідроагрегатів станції загальною потужністю 560 тис. кВт. 8 турбін було поставлено американською компанією «Ньюпорт Ньюс», а ще одна турбіна була копією американської, вироблена в Радянському Союзі. 5 генераторів було поставлено американською компанією «Дженерал Електрик», а ще 4 аналогічні вироблені на Ленінградському заводі «Електросила».

Руйнація

18 серпня 1941 року після прориву німецьких військ в районі Запоріжжя гребля ДніпроГЕСу була підірвана працівниками НКВС. В результаті вибуху 20 тонн толу у греблі виникла пробоїна завдовжки 135 метрів, через яку ринула вниз багатометрова хвиля, спричиняючи руйнування і загибель людей, що опинились у береговій зоні.

Відновлення

По закінченні війни, у 1944 р., розпочалося відновлення гідроелектростанції, і в березні 1947 р. перший агрегат Дніпровської ГЕС було введено в експлуатацію. 31 серпня 1949 — шостий агрегат. В 1950 р. став до ладу останній 9-й гідроагрегат відродженої електростанції. 22 квітня 1972 р. було розпочато будівництво другої черги Дніпровської ГЕС. В 1974 р. було введено в експлуатацію перший гідроагрегат, а в 1981 р. станція вийшла на повну потужність.

Різновиди ГЕС

ГЕС, будівля якої є частиною греблі, називається русловою. Якщо будівля розташована окремо, біля основи греблі на протилежному від водосховища боці, то така ГЕС називається пригреблевою. ГЕС, до якої вода подається трубами, називається дериваційною. Гідроакумуючі електростанції (ГАЕС) з оборотними гідроагрегатами (що працюють як генератори струму або водяні помпи) в години малого споживання електроенергії перекачують воду з водосховища у верхній басейн, а в години пікових навантажень виробляють енергію як звичайні ГЕС (наприклад, Київська ГЕС, Дністровська ГАЕС). ГЕС з використанням енергії припливів називають припливними.

- руслові і пригреблеві ГЕС.

Це найпоширеніші види гідроелектричних станцій. Натиск води в них створюється за допомогою установки мостом, повністю перегородивши річку, що піднімає рівень води в ній на необхідну позначку. Такі гідроелектростанції будують на багатоводних рівнинних річках, а також на гірських річках, у місцях, де русло річки вужче, стиснуте.

- греблеві ГЕС.

Будуються при більших напорах води. У цьому випадку річка повністю перегороджується греблею, а сама будівля ГЕС розташовується за греблею, у нижній її частині. Вода, в цьому випадку, підводиться до турбін через спеціальні напірні тунелі, а не безпосередньо, як у руслових ГЕС.

- дериваційні гідроелектростанції.

Такі електростанції будують у тих місцях, де великий ухил річки. Необхідна концентрація води в ГЕС такого типу створюється за допомогою деривації. Вода відводиться з річкового русла через спеціальні водовідведення. Водоводи спрямлені, і їхній ухил значно менший, ніж середній ухил річки. У підсумку вода підводиться безпосередньо до будівлі ГЕС. Дериваційні ГЕС можуть бути різного виду - безнапірні або з напірної деривації. У випадку напірної деривації, прокладається водовід з великим подовжнім ухилом. В іншому випадку на початку деривації на річці створюється вища гребля, і створюється водосховище — така схема ще називається змішаною деривації, тому що використовуються обидва методи створення необхідної концентрації води.

- Гідроакумуючі електростанції.

Такі ГАЕС здатні акумулювати вироблювану електроенергію, і пускати її в хід у моменти пікових навантажень. Принцип роботи таких електростанцій наступний: в певні моменти (часи не пікового навантаження), агрегати ГАЕС працюють як насоси, і закачують воду в спеціально обладнані верхні басейни. Коли виникає потреба, вода з них поступає в напірний трубопровід і, відповідно, приводить в дію додаткові турбіни.

Принцип роботи

Принцип роботи ГЕС досить простий. Ланцюг гідротехнічних споруд забезпечує необхідний напір води, що надходить на лопаті гідротурбіни, яка приводить в дію генератори, що виробляють електроенергію. Необхідний напір води утворюється за допомогою будівництва греблі, і як наслідок концентрації річки в певному місці, або деривації - природним струмом води. У деяких випадках для отримання необхідного напору води використовують спільно і греблю, і деривації. Безпосередньо в самій будівлі гідроелектростанції розташовується все енергетичне обладнання. У залежності від призначення, воно має свій певний поділ. У машинному залі розташовані гідроагрегати, які безпосередньо перетворюють енергію струму води в електричну енергію. Є ще додаткове обладнання, пристрої керування й контролю над роботою ГЕС, трансформаторна станція, розподільні пристрої та багато іншого.

Переваги ГЕС

1. Використання відновлюваної енергії.
2. Є дуже дешевою електроенергія. Електроенергія, що виробляється на ГЕС, в середньому майже в 4 рази дешевше електроенергії, одержуваної від теплових електростанцій. Тому використання гідроенергетичних ресурсів надається особливе значення при розміщенні електроємних виробництв.
3. Робота не супроводжується шкідливими викидами в атмосферу.
4. Швидкий вихід на режим видачі робочої потужності після включення станції.

Недоліки ГЕС

- Затоплення земель.

Всього дніпровськими водосховищами затоплено 709900 га земель. З них 197600 га — піщані землі та землі, не придатні для використання, 261 500 — ліси та дрібнолісся, 177 600 — сіножаті та пасовища і 73 200 — орні землі, сади та садиби [2]. Також по всьому каскаду водосховищ затоплено і знищено понад 6 тисяч населених пунктів, понад 10 тисяч цвинтарів, переселено понад 3 млн людей

- Будівництво ведеться там, де є великі запаси енергії води.

- На гірських річках небезпечно через високу сейсмічність районів.

- Скорочені і нерегульовані попуски води з водосховищ по 10-15 днів призводять до перебудови унікальних заплавних екосистем по всьому руслу річок, як наслідок, забруднення річок, скорочення трофічних ланцюгів, зниження чисельності риб, елімінація безхребетних водних тварин, підвищення агресивності компонентів гнусу (мошки) через недоїдання на личинкових стадіях, зникнення місць гніздування багатьох видів перелітних птахів, недостатнє зволоження заплавній ґрунту, негативні рослинні сукцесії (збіднення фітомаси), скорочення потоку біогенних речовин в океани.

В енергетичному комплексі України гідроелектростанції посідають третє місце після теплових та атомних. Сумарна встановлена потужність ГЕС України нині становить 8% від загальної потужності об'єднаної енергетичної системи країни. Середньорічний виробіток електроенергії гідроелектростанціями дорівнює 10,8 млрд. кВт•год. Встановлено, що економічні та технічні можливості використання гідроенергоресурсів України дорівнюють близько 20 млрд. кВт•год., а нині використовується не більше 50%. Виробництво електроенергії гідроелектростанціями та гідроакumuлюючими станціями (ГЕС та ГАЕС) за 9 місяців 2012 року складає 8 025,2 млн. кВт/г.

Список літератури

1. Бабурин В. Н. "Гідроенергетика і комплексне використання водних ресурсів", М: Наука, 1986.
2. Ландау Ю.А. и др. Гидроенергетика і навколишнє середовище. – Киев: Либра, 2004.
3. Серебряников Н.И. и др. Гидроаккумулирующие электростанции. – М.: Изд-во НЦ ЭНАС, 2000

*В данном докладе рассмотрены вопросы состояния гидроэнергетики в Украине.
Problems of hydroenergetics in Ukraine are considered in this report*

СЕКЦІЯ 2

НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК СКЛАДОВІ ЕКОНОМІКИ І СУСПІЛЬСТВА

УДК 368.5+361.1+368.04

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ АГРОСТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

***Бабко Г.М., студентка факультету економіки та менеджменту ВП НУБіП
України «Ніжинський агротехнічний інститут»
Науковий керівник – Македон Г.М., асистент ВП НУБіП України «Ніжинський
агротехнічний інститут»***

Визначено основні передумови та засади розвитку агрострахування в Україні на основі аналізу міжнародного досвіду в даній галузі страхування.

Агрострахування, страховий ризик, страхове відшкодування, державне регулювання.

Агрострахування розвивалося в усьому світі як головний інструмент управління ризиками з метою зменшення негативного впливу погоди та природних ризиків. Унікальною особливістю агрострахування є те, що воно є життєздатним у довгостроковій перспективі, як правило, лише за умови, що уряд забезпечує фінансову підтримку системи.

Без участі держави приватні страхові та перестрахові компанії не зможуть виділити достатні фінансові кошти, щоб повною мірою відповідати за зобов'язаннями, пов'язаними з системними ризиками в сільському господарстві. Участь держави у підтримці страхування сільськогосподарських ризиків диктується, з одного боку, унікальністю сільськогосподарських ризиків, а з другого – необхідністю зробити фінансову допомогу держави сільському господарству адресною і цільовою.

Особливості сільського господарства, які зумовлюють доцільність участі держави в страхуванні агроризиків, пов'язані з такими факторами.

У багатьох країнах (і Україна не є винятком) стабільність сільського господарства розглядається як передумова для стійкого економічного зростання держави та посилення добробуту її громадян. Держава традиційно робить інтервенції в сільське господарство, надаючи фінансову допомогу у разі настання природних катаклізмів, дефіциту матеріальних запасів і/або надмірних коливань цін на товари, що призводять до потрясінь у цій галузі. Згадані інтервенції дедалі більшою мірою звертають на себе увагу при укладанні міжнародних торгових договорів, до того ж вони обходяться надто дорого бюджетам країн з обмеженими фінансовими можливостями.

Ситуація, яка склалася на сьогодні в Україні стосовно страхування сільськогосподарських ризиків, щонайменше гальмує прогрес і може бути визнана кризою розвитку системи. Урядовцям різних державних структур, керівникам страхових компаній і навіть спеціалістам сільського господарства і традиційного страхування бракує знань з різних функціональних та операційних аспектів, які є конче необхідними для належного розвитку системи страхування сільськогосподарських ризиків. Субсидії з державного бюджету для здешевлення вартості страхових премій не досягають більшості аграріїв в Україні, часто використовуються в страхуванні, яке здійснюється виключно для забезпечення доступу до кредитів або отримання державних субсидій без справжнього захисту від ризиків, а при їх розподілі застосовуються забюрократизовані і витратні процедури, що відлякують аграріїв. В Україні відсутнє спеціальне законодавство, яке регулювало б агрострахування. З огляду на унікальні характеристики агрострахування (наприклад, системний ризик, необхідність технічних знань, клієнтської бази, страхових продуктів різноманітних дизайнів), таке становище являє собою проблему. Для системи аграрного страхування в цілому, субсидованої чи ні, характерні такі ознаки, як обмеженість даних, неадекватна актуарна експертиза та недостатня прозорість. Крім того, дослідження,

які проводяться в цій сфері, не отримують достатнього фінансування, погано скоординовані і не мають у своєму розпорядженні всіх необхідних даних. У цій системі відсутнє належне ліцензування і не має всієї необхідної нормативної бази. Більше того, захист споживачів послуг агрострахування практично відсутній.

Уряд України усвідомлює потенційну цінність страхування сільськогосподарських ризиків для розвитку сільського господарства. Про це свідчать положення Закону України «Про державну підтримку сільського господарства в Україні», а також положення Програми діяльності Кабінету Міністрів України «Український прорив: для людей, а не політиків» та Указу Президента України № 890/2007 «Про деякі заходи щодо розвитку ринку зерна», де окреслено цілу низку заходів вдосконалення страхування сільськогосподарських ризиків.

Попри висловлене на державному рівні розуміння важливості розвитку агрострахування та визначення необхідних для цього заходів, на сьогодні чіткого стратегічного плану уряду щодо покращення ситуації в агрострахуванні досі немає.

Але світовий досвід страхування сільськогосподарських ризиків, який довів його ефективність і може бути запозичений і адаптований до умов України. Принципи раціонального страхування сільськогосподарських ризиків уже визначені і є прийнятими для всіх країн. Це, насамперед, прозорість та обмін інформацією між зацікавленими сторонами, послідовність при застосуванні процедур та політики серед усіх клієнтів; актуарно обґрунтовані тарифи відповідно до ймовірності настання ризиків, передбачених страховою програмою; усвідомлення наслідків застосування дизайнів страхування, які субсидуються державою, для галузі в цілому; створення мережі фахівців, що забезпечує постійну наявність ресурсів для підтримки розгортання агрострахування в довгостроковій перспективі.[5]

В Україні достатньо велика кількість страхових компаній, які зацікавлені працювати у сфері агрострахування і цілеспрямовано розробляють страхові продукти для сільськогосподарської галузі, що зростає. Однак слід визнати, що для розвитку цієї галузі необхідне об'єднання зусиль.

Щоб забезпечити сприятливе середовище для розвитку системи страхування сільськогосподарських ризиків, необхідно вдосконалити чинне законодавчо-регуляторне поле. Агрострахування є унікальним порівняно з іншими видами страхування.

Тому існує необхідність в ухваленні спеціального закону про страхування сільськогосподарських ризиків, а також внесенні змін та доповнень до низки законів, пов'язаних з різними компонентами системи агрострахування, включаючи державну програму здешевлення страхових премій у сфері агрострахування. Мета цих змін – забезпечити чітке визначення повноважень; інтеграцію страхування сільськогосподарських ризиків в систему Державної аграрної політики; відповідність вимогам відповідних міжнародних торгових угод програм страхування, які підтримуються державою; спрощення для сільгосптоваровиробників участі в субсидованих програмах страхування; прозорість актуарних розрахунків та оцінки ризиків, збиранні даних та управлінні ними, конфіденційність інформації споживачів та захист прав споживачів; визначення на законодавчому рівні правової основи для функціонування Агентства з управління сільськогосподарськими ризиками як структури, в якій реалізовані принципи партнерства між державним і приватним сектором.

Дизайн системи агрострахування має забезпечувати прозорість ухвалення рішень з максимальним залученням державних органів, страхових компаній та сільгосптоваровиробників. Щоб досягти цих цілей, необхідно стандартизувати дизайн страхових продуктів та операційних процедур. Субсидуванню мають підлягати лише ті страхові продукти затвердженого дизайну, які забезпечують прийнятний і цілеспрямований захист сільгосптоваровиробника від ризиків. Для кожного затвердженого дизайну мають бути розроблені стандартні угоди страхування, положення андеррайтингу, процедури врегулювання збитків, визначені на основі актуарних розрахунків тарифи і ставки для

пропонованого покриття, процедури вирішення спорів, вимоги до сторін угоди, механізми збору даних. Дані мають збиратися методично і надходити в депозитарій даних.

У кожній угоді страхування має бути визначений практичний механізм арбітражу (механізм вирішення спорів або апелювання). Цей механізм буде незарегульованим, він матиме формат позасудового незалежного органу, уповноваженого у прозорий спосіб вирішувати спірні питання між сторонами угоди страхування.[3]

Сільськогосподарські ризики є висококорельованими. У зв'язку з цим на урядовому рівні було ухвалене рішення підкріпити страхування сільськогосподарських ризиків шляхом створення фонду перестрахування з акцентом на портфелі катастрофічних ризиків. Щоб визначити рівень ризику, який слід вважати катастрофічним (і, відповідно, таким, що підлягає перестрахуванню за рахунок державного фонду), необхідно провести аналіз і визначити відповідну частку премії, яка йтиме на покриття від катастрофічних ризиків.

Наявні в Україні страхові продукти не відповідають вимогам, з огляду на різноманіття сільгосптоваровиробників, культур або напрямів тваринництва і необхідність реагувати на майбутні потреби галузі та нові можливості, що відкриваються завдяки інноваціям. У зв'язку з цим необхідно запровадити механізми постійного вдосконалення продуктів та програм страхування та розробки нових страхових продуктів і пов'язаних з ними операційних процедур, що сприяють розробці нових продуктів, включаючи збір даних та параметри технічної підтримки. Страхові компанії прагнуть запроваджувати свої власні продукти з метою освоєння ринку однак окремі страхові компанії в Україні зараз, як правило, не можуть займатися цією діяльністю з огляду на свої технічні та фінансові можливості.

Підхід до розробки нових страхових продуктів та відповідних операційних процедур має включати можливості для здійснення їх маркетингу в «тестовому режимі», тобто апробації з потенційними споживачами. Цей процес починається з залучання споживачів до роботи на умовах партнерства з зацікавленими сторонами, які беруть участь у процесі розробки дизайну. Як важливий елемент процесу розробки продуктів необхідно передбачити створення дорадчих груп, до складу яких можуть входити представники: страхової компанії (компаній), фінансової установи, яка надає кредити фермерам, компанії, що постачає їм матеріали, та сільгосптоваровиробників.

Крім того, дизайни страхування, після того, як вони будуть розроблені достатньою мірою, можна представляти розширеній групі потенційних споживачів (сільгосптоваровиробників), до складу якої входитимуть ті, хто вже страхує свої сільськогосподарські ризики, та ті, хто цього не робить. Зауваження та побажання від цих сільгосптоваровиробників використовуватимуться при доопрацюванні страхових продуктів та операційних процесів, перш ніж вони будуть запропоновані ринку.[1]

Відсутність мережі з висококваліфікованих і відданих справі вдосконалення системи агрострахування місцевих фахівців, яка б підтримувалася основними зацікавленими сторонами, є найпоширенішою проблемою для систем страхування сільськогосподарських ризиків, що формуються. Україна, як і будь-яка інша країна, в якій страхування сільськогосподарських ризиків перебуває на ранніх стадіях розвитку, потребує створення мережі таких експертів. Необхідно запровадити формальний механізм навчання, сертифікації та моніторингу поступу всіх елементів професійного розвитку фахівців (з урегулювання збитків, нормотворення, актуарної справи, операційного менеджменту та досліджень і розробки програм). Навчання для них має проводитися координовано, комплексно, у середовищі, де учасники можуть одержати досвід з усіх аспектів страхування сільськогосподарських ризиків, бодай на початковому рівні, а потім пройти поглиблене навчання у спеціалізованих сферах. Теоретичні заняття мають підкріплюватися практичним тренінгом, на якому слухачі курсу разом з викладачами (експертами-консультантами)

зможуть розробляти реальні страхові продукти та відповідні операційні процедури для застосування в Україні. [2]

Системи агрострахування сьогодні працюють у багатьох країнах по всьому світі, хоча в деяких країнах дещо ефективніше, ніж в інших. Однак у кожному випадку досвід довів, що необхідно створити групу (або агентство), яка мала б права і обов'язки щодо розвитку та управління системою страхування сільськогосподарських ризиків.

Список використаних джерел

1. Михайлов В.И. Роль страхования в сельскохозяйственном производстве / В.И. Михайлов // Бизнес и страхование. – 1997. - № 8.
2. Никитин А.В. Страхование культур с государственной поддержкой: науч. издание Мичуринск-наукоград РФ / А.В. Никитин, В.В. Щербаков. – Мичурин : Изд-во Мичурин. гос. аграр. ун-та, 2006 - 190 с.
3. Про страхування: Закон України від 17 березня 1996 р. із змінами і доповненнями. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>
4. Рівень розвитку страхування в сільському господарстві / А. Криворучко // Финансовые услуги. - 1998. - № 1.
5. Шинкаренко Р.В. Субсидий на агрострахование в Украине в 2010 не будет / Р.В. Шинкаренко. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.agroinsurance.com/blog>.
6. Шинкаренко Р.В. Украина - аналитические данные по страхованию сельскохозяйственных культур с государственной поддержкой в 2008 году / Р.В. Шинкаренко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.agroinsurance.com/blog>.

Определены основные предпосылки и основы развития агрострахования в Украине на основе анализа международного опыта в данной области страхования.

Агрострахование, страховой риск, страховое возмещение, государственное регулирование.

The basic premise and basis of agricultural insurance in Ukraine on the basis of analysis of international experience in the insurance industry.

Agricultural insurance, insurance risk, insurance reimbursement, and regulation.

ЭКОНОМИКА КАЗАХСТАНА ЗА 20 ЛЕТ: ДОСТИЖЕНИЯ И ПУТИ ДАЛЬНЕЙШЕГО РАЗВИТИЯ

*М.С. Бектауова, Э.Д. Кабдешева, специальность - учет и аудит, 2 курс группа УИА
(учет и аудит) – 204*

Колледж экономики и финансов, г. Астана РК

Аннотация: Статья посвящена экономике Казахстана за 20 лет. Рассмотрены достижения Казахстана и пути его дальнейшего развития.

Ключевые слова: формирование национальной экономики, приватизация государственной собственности, нормативно-правовая основа экономических отношений, правовая защита, богатые запасы полезных ископаемых

Казахстан приступил к формированию национальной экономики в условиях резкого разрыва хозяйственных связей некогда единого народно-хозяйственного комплекса. Потеря емкого рынка для казахстанской экономики означало лишение не только рынков сбыта, но и автоматически вело к коллапсу всего производства. Следует учесть, что львиная доля

казахстанских промышленных предприятий была союзного подчинения, они занимали видное место в экономике страны, особенно в горно-металлургической отрасли. Сельскохозяйственные предприятия снабжали зерном, мясом, молоком, шерстью, хлопком и другой продукцией весь Союз, обеспечивали своей продукцией продовольственную безопасность всей страны. Развал единого государства нанес значительный экономический, социальный урон для всех, в том числе для Казахстана. Потребители из других республик отказывались, приобретать казахстанскую продукцию или не могли платить за нее. Никто ничего не хотел понимать, вместо производства пошли лозунги и призывы. Наступил кризис вселенского масштаба. Республики захлестнула гиперинфляция, угрожающе нарастала безработица, забурлили протестные настроения.

Наиболее трудной задачей стало формирование рыночных отношений. Важным шагом перехода на качественно новые отношения стали приватизация и разгосударствление государственной собственности. В результате 4 этапов приватизации (малой, массовой, индивидуальной) за 1991–2000 гг. За годы независимости финансовая база государства укрепились. Для построения правильных взаимоотношений предпринимательства и государства была сформирована фискальная система, создана законодательная, нормативно-правовая основа экономических отношений. Главные социально-экономические принципы были закреплены в Конституции страны. Приняты Гражданский, Трудовой, Налоговый, Таможенный кодексы. За эти годы были созданы условия для реализации этих прав и свобод, обеспечены правовая защита, укрепились материальная основа, и расширились масштабы государственной поддержки бизнеса, предпринимательства. Выросли доходы населения. Среднемесячная зарплата увеличилась с 6 тыс. тенге в 1998 г. до 24 тыс. в 2000 г. и до 93 тыс. в 2011 г. В результате более чем в 5 раз сократилась доля населения с доходами ниже прожиточного минимума. Таким образом, создана и успешно функционирует надежная финансовая система страны. Эта система находится в развитии, модернизируется. Основными факторами роста национальной экономики Казахстана стали: быстрое восстановление и прогрессирующее развитие базовых отраслей – нефтегазового сектора, горнодобывающей и металлургической промышленности, транспорта и связи, сельского хозяйства.

Значительным рычагом подъема ведущих сфер экономики стало привлечение масштабных иностранных инвестиций. Эти инвестиции в условиях острого дефицита финансовых ресурсов, особенно в начальный период независимости, позволили не только восстановить базовые отрасли, но и модернизировать производство, обеспечить выход продукции на мировой рынок, превратить эти сферы в основной источник национального богатства страны, решать ключевые проблемы социального и экономического развития страны. Казахстану за 20 лет удалось выработать и реализовать результативную инвестиционную политику. Был определен стратегический инвестиционный курс, проводилась ясная инвестиционная политика, создан благоприятный климат, иностранные инвестиции сыграли и продолжают играть важную роль в подъеме национальной экономики.

Один из основных интегральных показателей развития страны – рост внутреннего валового продукта (ВВП). Объем ВВП Казахстана за 20 лет вырос в 53,6 раза и вместе с итогами 2011 г. составит 994,5 млрд. долл. В классе динамичных экономик мира Казахстан добился одних из самых высоких темпов развития национальной экономики. Средние темпы развития экономики за последнее 10-летие составили 6,7%, а максимальное значение – 10,7% – достигнуто в 2006 г. Эти достижения выводят страну в разряд динамичных экономик мира.

Фундаментальным документом, определяющим в настоящее время экономическое развитие Казахстана, является *Стратегия индустриально-инновационного развития Республики Казахстан на 2003-2005 года*. Эта стратегия была утверждена 17 мая 2003 года с целью обеспечения устойчивого, поступательного развития страны, отхода от сырьевой направленности развития к перерабатывающей. По словам Президента Н.А. Назарбаева, реализация стратегии будет служить созданию благоприятного климата для ведения

предпринимательской деятельности, формированию конкурентоспособной среды и системы общественных институтов, которые смогут стимулировать частный сектор в создании производств с высокой добавленной стоимостью.

Среди основных задач данной Стратегии следует выделить: обеспечение в обрабатывающей промышленности среднегодовых темпов роста в размере 8-8,4%, повышение производительности труда к 2015 году по сравнению с 2000 годом не менее чем в 3 раза и снижение энергоемкости ВВП в 2 раза;

- повышение производительности основных фондов обрабатывающей промышленности;
- создание предпринимательского климата, структуры и содержание общественных институтов, которые будут стимулировать частный сектор, и совершенствовать конкурентное преимущество, осваивать элементы в цепочке добавленных стоимостей в конкретных производствах, добиваясь наибольшей добавленной стоимости;
- стимулирование создания наукоемких и высокотехнологичных экспортоориентированных производств;
- диверсификация экспортного потенциала страны в пользу товаров и услуг с высокой добавленной стоимостью; переход к мировым стандартам качества;
- развитие интеграции с региональной и мировой экономикой с включением в мировые научно-технические и инновационные процессы.

Республика Казахстан располагает богатыми запасами полезных ископаемых, обширными сельскохозяйственными угодьями, квалифицированными кадрами, значительным промышленным потенциалом. Сегодня Казахстан имеет реально работающую рыночную экономику. Финансовая система Казахстана признана одной из самых прогрессивных, и это подтверждают ведущие международные эксперты. Казахстан первым среди стран СНГ создал Национальный фонд для обеспечения стабильного социально-экономического развития, снижения зависимости от неблагоприятных внешних факторов. Сегодня в Национальном фонде аккумулировано 5 миллиардов 300 миллионов долларов. Золотовалютные резервы страны с учетом Национального фонда в целом превышают 14 млрд. долларов США. В настоящее время Казахстан, по классификации Всемирного банка, входит в группу стран со средним уровнем дохода. Если сравнить основные показатели качества жизни, за последние 10 лет, в среднем денежные доходы казахстанцев выросли в 5 раз; почти в 6 раз увеличилась среднемесячная зарплата; в 25 раз выросла минимальная заработная плата; среднемесячный размер пенсии увеличился в 4,6 раза. Поступательный экономический рост в Казахстане позволил значительно расширить социальную направленность государственных расходов, что свидетельствует о достигнутом запасе прочности экономики страны.

Казахстан состоит из пяти крупных экономических районов. На Севере развиты зерновое хозяйство, добыча железной руды и каменного угля, машиностроение, производство нефтепродуктов и ферросплавов, энергетика. В Восточном Казахстане преобладают цветная металлургия, энергетика, машиностроение и лесное хозяйство. Западный Казахстан - крупнейший нефтегазодобывающий регион не только Казахстана, но и СНГ. Основные отрасли хозяйства Центрального Казахстана - черная и цветная металлургия, машиностроение, животноводство. В Южном Казахстане производятся хлопок, рис, шерсть, зерно, фрукты, овощи, виноград; развиты цветная металлургия, приборостроение, легкая и пищевая промышленность, рыбное и лесное хозяйство. Размещение промышленности привязано к месторождениям полезных ископаемых, крупным городам и водным ресурсам. Высокая концентрация горнодобывающей промышленности обусловила ухудшение экологической обстановки, что особенно характерно для городов Восточного, Центрального и Южного Казахстана.

Казахстан, по классификации Всемирного банка, входит в группу стран со средним уровнем дохода. ВВП на душу населения в 2011 году составляет около 7 тысяч долларов США. Темпы роста ВВП Казахстана за 2010-2011 года составляет около 7%. По статистическим данным, рост промышленности составил 3,6%, доля незанятого населения составляет 5,3%. Экономика Казахстана за десять месяцев 2011 года выросла на 5%, промышленное производство - на 6%, инфляция на период с января 2011 года на июнь 2011 года составила 5,9%.

По оценке Всемирного банка Казахстан входит в двадцатку стран мира, наиболее привлекательных для инвестиций. Объем прямых иностранных инвестиций, привлеченных в казахстанскую экономику за годы независимости, достиг 132 миллиардов долларов США. В свою очередь казахстанский бизнес активно инвестирует за рубежом (14,5 млрд. долларов США). Поддержка со стороны иностранных государств и донорских организаций трудных процессов строительства государства и проведения реформ предоставляет Казахстану дополнительные возможности. Казахстан - это страна, которая вносит свой вклад в обеспечение глобальной энергетической безопасности. Казахстан занимает 7-е место в мире по запасам нефти, 6-е место - по запасам газа, 2-е место - урана. К 2017 году Казахстан войдет в десятку крупнейших производителей и экспортеров нефти и газа в мире. Казахстан планирует вступить во Всемирную Торговую Организацию, и практически привел законодательную базу в соответствие с требованиями ВТО. Казахстан, успешно завершив переходный этап своего экономического развития, намерен совершить новый качественный рост - войти в число 50-ти наиболее конкурентоспособных стран мира.

За 20 лет независимости экономика Казахстана прошла ряд сложных этапов. За этот короткий период страна испытала на себе последствия трех кризисов. Первый системный кризис СССР, второй азиатский кризис 1998 г. и последний, глобальный финансово-экономический кризис 2007/08 гг. Последствия первого кризиса страна преодолела к 1997/98 гг., когда были пройдены самые нижние точки развития. Все эти явления были испытаниями на прочность, которые наша страна успешно выдержала. Самым сложным экзаменом оказался первый системный кризис, истоки которого находились в союзной экономике.

Мировое сообщество, признало Казахстан страной с рыночной экономикой. Обладая одной из самых современных стратегий долгосрочного экономического преобразования, республика становится региональным лидером. Создание конкурентоспособной экономики – приоритетная задача развития нашей страны. Ее решение достигается через повышение конкурентоспособности продукции Казахстанских товаропроизводителей. Это требует проведения системной целенаправленной работы органов государственного управления. Создать конкурентоспособную продукцию или повысить конкурентоспособность страны – задачи трудные и долгосрочные. Однако они решаемы в условиях рыночной экономики.

Список литературы

1. Алшанов Р. Экономика Казахстана за 20 лет. Казахстанская правда. - 2011. - №323-324.
2. Послание Президента Республики Казахстан Н.А.Назарбаев народу Казахстана. «Социально-экономическая модернизация – главный вектор развития Казахстана».- Казахстанская правда, 28.01.2012 г.
3. Журнал «Основы экономики» - №1(49), 2012 г.

***Аннотация:** Статья посвящена экономике Казахстана за 20 лет. Рассмотрены достижения Казахстана и пути его дальнейшего развития.*

***Ключевые слова:** формирование национальной экономики, приватизация государственной собственности, нормативно-правовая основа экономических отношений, правовая защита, богатые запасы полезных ископаемых*

УДК 658

**ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ І ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ
РОЗРАХУНКІВ З РІЗНИМИ ДЕБІТОРАМИ**

*Ю.В.Бережняк, студентка 5 курсу ОКР «Магістр», економічного факультету,
спеціальність «Облік і аудит»*

Науковий керівник – С.В.Тивончук, к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Для нормального функціонування всіх ланок народного господарства необхідно щоб підприємці, ухвалюючи рішення, мали достовірну інформацію про фінансовий стан підприємства, в тому числі, про стан дебіторської заборгованості, про законність і підтвердження господарських операцій, в результаті яких вона виникла.

Ключові слова: *дебіторська заборгованість, суб'єкт господарювання, контроль розрахунків*

Постановка проблеми. В сучасних умовах важливим є вирішення проблеми покращення фінансового стану вітчизняних підприємств та їх фінансових результатів. На жаль, нині суб'єкти господарювання передусім вирішують власні проблеми замість виконання фінансових платіжних зобов'язань перед партнерами. Поглиблює платіжну кризу і неврегульованість бюджетної системи, що стосується несвоєчасної оплати державних зобов'язань, які здійснюються за рахунок бюджету. Певною мірою цей факт пов'язаний із впливом світової економічної кризи, проте в нашій країні негативні тенденції підсилюються ще й поганою організацією обліку та незадовільним станом контролю всередині підприємств за виконанням договірних зобов'язань. Облік дебіторської заборгованості можна вважати одним з найбільш складних і суперечливих питань українського обліку на сьогоднішній день. Зрозуміло, що незалежно від причин виникнення дебіторської заборгованості уникнути її неможливо. Тому підприємству необхідно шукати способи ефективного управління дебіторською заборгованістю, зокрема вдосконалення бухгалтерського обліку взаєморозрахунків, організації ефективної та дієвої системи внутрішньогосподарського контролю тощо.

Аналіз досліджень. Напрями управління дебіторською заборгованістю досліджували в своїх наукових працях такі економісти як М.Д. Білик, Ф.Ф. Бутинець, І. Буфатина, Б.І. Валуєв, С.Ф. Голов, В.І. Єфіменко, В.М. Костюченко, М.В. Кужельний, Ю.Я. Литвин, О.В. Лишиленко, В.Г. Лінник, В.Я. Плаксієнко, В.В. Сопко, К.С. Сурніна, Н.М. Ткаченко та багато інших. Здебільшого дослідники акцентують увагу на формуванні дебіторської заборгованості, її оцінці, питаннях кредитної політики підприємств, тоді як подальшого дослідження потребує розробка комплексної методики управління дебіторською заборгованістю. Недостатньо дослідженими залишилися і галузеві особливості обліку розрахунків із дебіторами, які потребують роз'яснення та уточнення.

Мета написання статті визначити особливості бухгалтерського обліку та запропонувати найбільш ефективні шляхи підвищення внутрішньогосподарського контролю розрахунків з дебіторами на сільськогосподарських підприємствах.

Виклад основного матеріалу. Сучасні умови ринкової економіки вимагають від підприємств термінової реалізації продукції, постійного пошуку нових покупців та споживачів. В процесі цього часто суб'єкти господарювання зустрічаються з проблемами, які полягають в неможливості своїх контрагентів вчасно розрахуватися за поставлену їм продукцію, у зв'язку з недостатністю коштів та невпевненістю остатніх в успішній її реалізації. Так виникає дебіторська заборгованість.

Дебіторська заборгованість – це стале поняття, воно є економічно загально визнаним, відображається окремим рядком балансу підприємства, відноситься до активів, та обліковується в бухгалтерських документах. Процес та методика обліку дебіторської заборгованості визначена в П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість». Згідно з П(С)БО 10, дебіторська заборгованість – це сума заборгованості дебіторів підприємства на певну дату [2].

Дебіторська заборгованість як поняття є досить широко висвітлено в науковій літературі. Зокрема Є. Панченко відзначає, що дебіторська заборгованість – це борг підприємству, організації, фізичній особі, що виник у процесі господарських відносин з іншими юридичними і фізичними особами. Дебіторська заборгованість, на думку Л. Каніщенко, – це частина обігового капіталу підприємства, компанії; сума, яку заборгували підприємству, організації, компанії інші юридичні особи і компанії, а також громадяни, що є їх боржниками (дебіторами) за поставку товарів, виконання робіт, надання послуг тощо [6]. А.Г. Загородній відзначає, що дебіторська заборгованість означає суму заборгованостей підприємству (організації) від юридичних або фізичних осіб (дебіторів) на певну дату, яка виникає в процесі господарських стосунків між ними.

Не дивлячись на велику кількість визначень дебіторська заборгованість залишається певним видом кредитних відносин між покупцем та продавцем продукції. І завжди існує певний ряд проблем пов'язаний з розрахунком між ними. Важливим моментом є правильне визначення сум дебіторської заборгованості. Дебіторська заборгованість визначається як сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату. Дебіторами можуть бути як юридичні, так і фізичні особи, які заборгували підприємству грошові кошти, їх еквіваленти або інші активи. За даними бухгалтерського обліку можна визначити суму заборгованості на будь-яку дату, але звичайно така сума визначається на дату балансу. Оскільки відповідно до вимог національних стандартів бухгалтерського обліку підприємства подають також проміжну (квартальну) звітність, то суму дебіторської заборгованості підприємства слід визначати щоквартально.

Порядок бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості та її відображення у фінансовій звітності регулюються П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість». Дія П(С)БО 10 не поширюється тільки на бюджетні установи, всі інші юридичні особи зобов'язані керуватися його вимогами. Дебіторська заборгованість відображається у формі № 1 «Баланс» у складі активів. Активи підприємства – це ресурси, що контролюються підприємством, від використання яких очікується отримання економічних вигод у майбутньому. Звичайно економічна вигода від дебіторської заборгованості виражається в тому, що підприємство в результаті її погашення розраховує рано чи пізно отримати грошові кошти або їх еквіваленти. Відповідно дебіторську заборгованість можна визнати активом тільки тоді, коли існує ймовірність її погашення боржником. Якщо такої ймовірності немає, суму дебіторської заборгованості слід списати. Якщо заборгованість неможливо достовірно оцінити, тобто визначити її суму, вона не може бути визнана активом і не повинна відображатися в балансі.

Контроль за дебіторською заборгованістю оснований на формуванні впевненості про вчасний та повний розрахунок за відвантажену продукцію. З точки зору обліку виникає кілька неузгодженостей контролю, зокрема в процесі формування резерву сумнівних боргів – це нормативна невизначеність коротко- та довгострокової дебіторської заборгованості. Облік їх повинен вестися на різних рахунках бухгалтерського обліку; виникають певні суперечності оскільки короткострокова дебіторська заборгованість – це оборотний актив, а довгострокова – необоротний, як і вважає багато дослідників.

Сучасні умови господарювання, що склалися в Україні викликають постійне зростання величини дебіторської заборгованості сільськогосподарського підприємства. Із зростанням розміру дебіторської заборгованості виникає потреба управління дебіторською заборгованістю. Розробка ефективного управління дебіторською заборгованістю є одним із

ключових завдань у вирішенні задач підприємства з позиції забезпечення належного рівня фінансової безпеки та досягнення позитивних результатів у фінансовому оздоровленні [7].

Так проблему для підприємства становить прострочення заборгованості, оскільки це вимагає прийняття негайних рішень стосовно можливості отримання коштів для забезпечення фінансування діяльності відповідно до фінансового плану підприємства, обліку простроченої заборгованості, формування резерву сумнівних боргів підприємства, та розгляд рішення про доцільність проведення факторингу стосовно боргу, а це в свою чергу вимагає правильного відображення цих дій в обліку для формування повною, точною, актуальною інформації для прийняття управлінських рішень як всередині підприємства так і його контрагентами.

Для забезпечення такого принципу бухгалтерського обліку, як «обачність», дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи і послуги відображається в бухгалтерській звітності у чистій реалізаційній вартості, що враховує величину резерву сумнівних боргів. Питання визначення величини такого резерву потребує доопрацювання в плані конкретизації методики розрахунку. Слід запропонувати комплексний методичний підхід до розрахунку резерву сумнівних боргів, розробити комплексну методику розрахунку такого резерву, що містить аналітичну і математичну моделі розрахунку. Суть аналітичної моделі полягає в оцінюванні рівня платоспроможності дебітора на основі розроблених критеріїв рівня неплатоспроможності, за результатами якого списують дебіторську заборгованість покупців і відображають списанні суми як сумнівний борг. Використання комплексного математичного підходу до розрахунку резерву сумнівних боргів забезпечує розробку комплексної політики розрахунку такого резерву, виходячи з всебічного оцінювання розмірів, складу та термінів виникнення дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи і послуги з урахуванням специфіки господарюючого суб'єкта [8].

На нашу думку, правильне облікове відображення дебіторської заборгованості дозволить сформувати більш актуальну інформацію про підприємство і разом з тим правильно та економічно обґрунтовано нараховувати суму податку на прибуток. Контроль повинен здійснюватися починаючи з відвантаження сільськогосподарської продукції, проходження розрахункових документів, їх оплати до надходження виручки від реалізації продукції на розрахунковий рахунок підприємства. Такий контроль здійснюється в рамках загального контролю на підприємстві. Особливу увагу слід приділяти найбільш крупним і сумнівним видам дебіторської заборгованості по товарному кредиту, а також середньому розміру товарного кредиту, а потім останнім видам дебіторської заборгованості, що не роблять серйозного впливу на фінансові результати діяльності підприємства. Таким чином, з метою оцінки стану дебіторської заборгованості слід проводити контроль в розрізі розміру заборгованості окремих дебіторів за термінами виникнення боргів.

Висновки: Таким чином, дебіторська заборгованість – один з найважливіших показників, що характеризують фінансовий стан підприємства.

Дебіторська заборгованість має значну питому вагу в складі поточних активів і впливає на фінансовий стан підприємства. Сьогодні склалася ситуація, коли на сільськогосподарських підприємствах ураховуються величезні суми дебіторської заборгованості, а заходи керівництва щодо її погашення залишаються неефективними та не дають потрібного результату. Отже, не виникає сумніву щодо необхідності подальших пошуків удосконалення системи управління дебіторською заборгованістю загалом і, зокрема, обліку та контролю. Подолати проблеми в обліку та контролі дебіторської заборгованості можна за допомогою створення резерву сумнівних боргів, моніторингу потенційних дебіторів, систематичного проведення інвентаризації розрахунків, відокремлення особи чи сектора у відділі внутрішнього контролю, відповідального за стан розрахунків із дебіторами тощо.

Список літератури

1. Закон України від 16.07.99 р. № 996-XIV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» // Бухгалтерія в сільському господарстві. - 2006. - № 21-22. - С. 29-29.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти» // Бухгалтерія в сільському господарстві. - 2006. - № 21-22. - С. 34-39.
4. Бутінець Ф.Ф., Давидюк Т.В., Малюга Н.М., Чижевська Л.В. Бухгалтерський управлінський облік: Підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів. За ред. Ф.Ф. Бутінця; 2-ге вид., перероб і доп. - Житомир: ПП «Рута», 2008.- 480с.
5. Бухгалтерський фінансовий облік: Підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів. За ред. Ф.Ф. Бутінця; 2-ге вид., перероб і доп. -Житомир: ПП «Рута», 2008.
6. Мочерний С.В. Економічна енциклопедія. – У 3-ох т. – Т. 1. – К. : Вид. центр «Академія», 2000. – 864 с.
7. Рибалко О. М., Сичова М. Б. Деякі аспекти ефективного управління дебіторською заборгованістю / О. М. Рибалко, М. Б. Сичова // Вісник Запорізького національного університету. – 2011. – №1. – С. 164–169.
8. Гуцаленко Л.В., Фурман Л.П. Організація та методика контролю дебіторської заборгованості підприємств економіки / Л.В. Гуцаленко, Л.П. Фурман // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rusnauka.com> / 21_NNP_2010/Economics/70388.doc.htm.

ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ КРИЗОВИХ ЯВИЩ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ АПВ УКРАЇНИ

***Бирин А.І., студентка факультету економіки та менеджменту ВП НУБіП
України "Ніжинський агротехнічний інститут"***

***Науковий керівник – Царук Н.Г., декан факультету економіки та менеджменту
ВП НУБіП України "Ніжинський агротехнічний інститут"***

У статті проаналізовано розвиток агропромислового виробництва, розглянуто проблеми АПВ та пошук шляхів вирішення цих проблем.

***Сільське господарство, продукція сільськогосподарського виробництва,
сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи, інвестиції.***

Постановка проблеми. Україна сьогодні перебуває в досить складній економічній ситуації. Фінансова криза позначилась і на сільському господарстві нашої країни. Проте спеціалісти запевняють: сьогодні сільське господарство все ще може дати потужний поштовх економіці для виходу з кризової ситуації, і Україна могла б стати важливим постачальником на світовому ринку продовольства.

Аналіз останніх наукових досліджень. Проблеми аграрних кризових явищ розглядаються у наукових працях економістів О. Ю. Амосова, М. В. Гладія, П. М. Макаренка, О. М. Онищенко, В. І. Перебийніса, П. Т. Саблука, В. В. Юрчишина та ін.

Метою статті є аналіз розвитку агропромислового виробництва України за останні роки; характеристика проблем АПВ та пошук шляхів вирішення проблем агропромислового сектора.

Виклад основного матеріалу. За результатами досліджень, протягом

останніх років в Україні активно зменшився експорт, а на ринку переважають імпортовані товари, що зокрема й спричинило кризу споживання вітчизняних продуктів. Зниження попиту призвело до знищення низки аграрних підприємств практично в усіх регіонах країни. Поряд з цим в Україні спостерігається найбільше зростання цін на продовольство серед країн СНД. Сьогодні на це впливають переробна галузь, оптова та роздрібна торгівля, а не вартість сировини.

Наслідком низької ефективності сільськогосподарського виробництва є стан і характер повільних змін у виробничих відносинах, які стримують розвиток продуктивних сил, в тому числі і ресурсного потенціалу. Ще одним гальмівним явищем в аграрному секторі є те, що матеріально-технічне забезпечення країни практично не відповідає ринковим умовам. Особливо гостро постає проблема некерованості агротехсервісною службою в пікові періоди, коли забезпечення сільськогосподарського виробництва запасними частинами, ремонтними засобами, паливо-мастильними матеріалами, а також новою технікою стає винятково актуальною.

Ще одним безперечним багатством нашої держави є родючі ґрунти. Як відомо, Україні належить третина світових чорноземів найвищої якості. Індустрія й урбанізація призвели до того, що промислові підприємства і міські поселення зайняли значні площі чорноземів через відсутність спеціального законодавства з охорони і використання чорноземів. Тільки за останні 10 років із сільськогосподарського обороту вилучено близько 1 млн. гектарів земель, більшість з яких чорноземи.

Зменшення інвестицій, падіння виробництва в національному АПВ і зменшення споживання вітчизняних продовольчих товарів є однією з важливих причин подальшої деградації та занепаду аграрного сектора України, зношення й руйнування його потенціалу, падіння ефективної родючості ґрунтів, зменшення вмісту в них гумусу і падіння врожайності навіть на високородючих чорноземах. Україна починає втрачати цю велику конкурентну перевагу. Структурна розбалансованість і дефіцит окремих виробничих ресурсів, насамперед, матеріально-технічних й енергетичних, призводять до неефективного використання навіть того, що ще збереглося і функціонує. Внутрішній агропродовольчий ринок України постійно поповнюється продуктами харчування закордонного виробництва, які досить часто завозяться контрабандою, нерідко сумнівної якості, з понаднормативним вмістом шкідливих інгредієнтів та простроченим терміном зберігання, що негативно позначається на здоров'ї української нації. Все це переконливо свідчить: нашій державі вкрай необхідна національна агропродовольча доктрина.

Слід усвідомити, що українське сільське господарство дуже неоднорідне. На успішність реформ впливають ґрунтово-кліматичні й соціально-економічні умови регіонів, розміри сіл та їхня віддаленість від міст, історичні особливості сформованої психології населення, а також ряд інших чинників. Тому немає і бути не може звичайного «єдиного вірного» шляху реформування, прийнятого для всієї території держави. У кожному конкретному випадку вирішення необхідно шукати, виходячи з усього комплексу умов. У кожній області свої особливості, тому потрібен індивідуальний підхід щодо бюджетування, інвестування чи реформування кожної з них.

Першим заходом, який може позитивно вплинути на розвиток АПВ України й забезпечення продовольчої безпеки, є створення умов для вільної торгівлі. Землеробство і тваринництво є найбільш рушійними і найнеобхіднішими галузями для України, тому потребують термінового і значного фінансування. Якщо АПВ у фінансово-кризовій ситуації був локомотивом у минулому столітті багатьох розвинених та успішних країн, то землеробство сьогодні в Україні – це основний локомотив, який буде забезпечувати ринок збуту і цінову політику для продуктів сільського господарства.

Для того, щоб отримати врожай екологічно чистої продукції високої якості, що являється найважливішою ціллю виробників, треба вводити в сільськогосподарське виробництво сучасні технології. Адже, якщо ми отримаємо якість кожного кілограма продукції з наших полів – Україна успішно освоюватиме світовий ринок. Це стосується і продукції тваринництва.

Оскільки окремим фермам і навіть сільськогосподарським коопераціям придбати всю необхідну техніку неможливо, а часто й економічно не вигідно, в розвинутих країнах світу набуло

поширення сервісів інженерно-економічне забезпечення з боку технічних центрів великих машинобудівних фірм, дилерських підприємств (які є економічно або юридично незалежними). Так, до послуг дилерських підприємств у США, Канаді, Великобританії та інших країнах вдаються від 70 до 90% фірм — виробників сільськогосподарської продукції.

Слід звернути особливу увагу на зберігання, переробку та реалізацію сільськогосподарської продукції (в Україні через погане зберігання втрачається близько 25% всієї продукції).

Необхідно також розробити та затвердити державну цільову програму підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів та розвитку земельних відносин на період до 2015 року, а також розглянути і прийняти законодавчі акти, які будуть спрямовані на забезпечення розвитку агропромислового комплексу та мінімізацію впливу фінансової кризи на галузь.

У регіональному аспекті іноземні інвестори віддають перевагу Київській, Донецькій, Запорізькій і Полтавській областям. Останніми роками підвищилась зацікавленість іноземних інвесторів до виробництва соняшнику в зазначених регіонах. Проте з позиції агротехніки вирощування соняшнику означає надмірне виснаження посівних площ. На жаль, сьогодні існує декілька таких суперечностей між зацікавленістю інвесторів і можливостями України. Слід зазначити, що найбільші обсяги іноземних інвестицій в сільське господарство надходять із США, Ліхтенштейну, Великобританії, Німеччини і Нідерландів (разом 75%).

Висновки. Отже, можна з впевненістю сказати, що інвестувати в Україну можна вже сьогодні, незважаючи на економічну кризу, яка має тимчасовий характер.

При проведенні аграрної політики урядовим структурам необхідно перейти від обіцянок підтримки сільського господарства до вжиття реальних заходів для відродження села, яке повинно стати основою національного відродження. Ефективне впровадження вищевказаних заходів дасть великий поштовх у розвитку сільського господарства, адже за ним — майбутнє нашої держави!

Література

1. Бабенко А. Державне регулювання та підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору // Економіка АПК. — 2008. — № 5. — с.85 - 88.
2. Березовський В. Фінансовий механізм регулювання експортно-імпортних операцій із сільськогосподарською продукцією // Економіка АПК. — 2008. — № 1. — с. 94 - 100.
3. Бородіна О., Прокопа І. Сільський розвиток в Україні: проблеми становлення // Економіка України. — 2009. — № 5. — с.59 - 67.
4. Притула Н. Сучасний стан та актуальні проблеми розвитку АПК // Держава та регіони. — 2009. — № 3. — с. 157 - 163.
5. Шпикуляк О. Проблеми розвитку та регулювання аграрного ринку // Економіка АПК. — 2009. — № 7. — с. 120 - 127.
6. Щекович О. Використання зарубіжного досвіду державного регулювання економіки АПК в Україні // Економіка АПК. — 2009. — № 1. — с.140 - 146.

В статье проанализировано развитие агропромышленного производства, рассмотрены проблемы АПВ и поиск путей решения этих проблем

Сельское хозяйство, продукция сельскохозяйственного производства, сельскохозяйственные обслуживающие кооперативы, инвестиции

This paper examines the development of agricultural production, the problems of APV and finding solutions to these problems

Agriculture, agricultural production, agricultural service cooperatives, investment

УДК 631.16:336.27

АНАЛИЗ ОБОРАЧИВАЕМОСТИ КРЕДИТОРСКОЙ ЗАДОЛЖЕННОСТИ

Н.С. Ваймачева, факультет бухгалтерского учета, студентка, 4 курса
Научный руководитель – Н.В. Великоборец, к.э.н., доцент
УО «Белорусская государственная сельскохозяйственная академия»,
Горки, Республика Беларусь

Аннотация: В процессе анализа кредиторской задолженности рассчитываются и оцениваются показатели оборачиваемости кредиторской задолженности, которые характеризуют число оборотов долга в течение анализируемого периода, а также среднюю продолжительность одного оборота. От скорости оборачиваемости кредиторской задолженности зависит уровень платежеспособности и финансовой устойчивости организации, так как она характеризует эффективность функционирования организации.

Ключевые слова: Средняя кредиторская задолженность, оборачиваемость кредиторской задолженности, период погашения кредиторской задолженности

Введение. В статье источников средств в разделе пассива баланса большой удельный вес занимает группа: «Кредиторская задолженность». Кредиторская задолженность возникает в тех случаях, когда, во-первых, предприятие сначала отражает у себя в учете начисление задолженности перед работниками по оплате труда, перед бюджетом и т.д., а по истечении времени погашает задолженность и, во-вторых как следствие несвоевременного выполнения платежных обязательств, в-третьих как итог несвоевременного выполнения организацией своих обязательств[3].

Объем, качественный состав и движение кредиторской задолженности характеризуют состояние платежной дисциплины, которая в свою очередь свидетельствует о степени стабильности финансового состояния организации. Проведенные исследования показали, что для того, чтобы предупредить негативные последствия, связанные с появлением кредиторской задолженности (штрафы или санкции за просрочку оплаты), ею нужно уметь эффективно управлять[2].

Цель. Определение скорости и времени оборачиваемости кредиторской задолженности на разных этапах хозяйственной деятельности предприятия на примере ОАО «Мирополье» Борисовского района Минской области.

Материалы и методика исследования. Исследования проводились на основании данных годовых отчетов ОАО «Мирополье» Борисовского района Минской области за 2010 - 2011 года.

Одним из основных этапов анализа кредиторской задолженности является анализ оборачиваемости кредиторской задолженности, для оценки которой необходимо рассчитать группу показателей:

1) среднюю кредиторскую задолженность:

$$C_{кз} = (KЗ_{нач.пер.} + KЗ_{кон.пер.}) / 2, \quad (1)$$

где $C_{кз}$ – средняя кредиторская задолженность;

$KЗ$ – кредиторская задолженность.

2) оборачиваемость кредиторской задолженности, которую можно определить следующими способами:

$$O_{кз} = B_p / C_{ск}, \quad (2)$$

или

$$O_{кз} = C_{п} / C_{ск}, \quad (3)$$

где $O_{кз}$ – оборачиваемость кредиторской задолженности;

V_p – Выручка от реализации продукции за вычетом налогов;

$C_{кз}$ – Средняя кредиторская задолженность;

$C_{п}$ – Себестоимость проданных товаров.

Оборачиваемость кредиторской задолженности показывает расширение или снижение коммерческого кредита предоставленного предприятию. Рост коэффициента означает увеличение скорости оплаты задолженности предприятия, снижение - рост закупок в кредит.

3) период погашения кредиторской задолженности:

$$П_{пкз} = 360 / O_{кз}, \quad (4)$$

где $П_{пкз}$ – период погашения кредиторской задолженности;

$O_{кз}$ – оборачиваемость кредиторской задолженности;

Период погашения кредиторской задолженности показывает, сколько оборотов в течение анализируемого периода требуется предприятию для оплаты выставленных ей счетов или сколько дней для этого необходимо. Он отражает средний срок возврата долгов предприятием (за исключением обязательств перед банком и по прочим займам)[1].

Оборачиваемость кредиторской задолженности показывает расширение или снижение коммерческого кредита предоставленного предприятию. Рост коэффициента означает увеличение скорости оплаты задолженности предприятия, снижение - рост закупок в кредит.

Рост кредиторской задолженности может быть обусловлен следующими факторами:

- снижение скорости обращения долга;
- необъективность данных баланса (цифры рассчитываются на определенную дату, что не позволяет точно отследить динамику долга;
- преодоление временных проблем с платежеспособностью (несвоевременное возвращение дебиторской задолженности).

Результаты исследования и их обсуждение. На основании данных баланса предприятия ОАО «Мирополье» был проведён анализ оборачиваемости кредиторской задолженности за 2010 - 2011 года, результаты представлены в таблице.

**Таблица - Показатели оборачиваемости кредиторской задолженности ОАО
"Мирополье"**

Показатели	2010г.	2011г.	отклонение (+/-)
Сумма пассива, млн. руб.	70068,0	136921,0	66853,0
Кредиторская задолженность, млн. руб.	8681,0	17803,0	9122,0
Средняя кредиторская задолженность, млн. руб.	7732,0	13242,0	5510,0

Оборачиваемость кредиторской задолженности, раз: - на базе выручки от реализации;	0,8	1,2	0,4
-на базе себестоимости продаж;	1,0	1,2	0,3
Период погашения кредиторской задолженности, дней: -на базе выручки от реализации;	455,1	315,5	-139,6
-на базе себестоимости продаж;	377,2	296,5	-80,7

Данные таблицы показывают, что состояние расчетов с кредиторами в 2011 году по сравнению с 2010 годом заметно улучшилось. Оборачиваемость кредиторской задолженности увеличилась на 0,4 оборота, т.е. чем выше коэффициент оборачиваемости кредиторской задолженности, тем быстрее компания рассчитывается со своими поставщиками. Кроме того период погашения кредиторской задолженности на базе выручки от реализации снизился в 2011 году в сравнении с 2010 годом – на 139,6 дней, а на базе себестоимости продаж – на 80,7 дней. Однако, в анализируемом хозяйстве средняя кредиторская задолженность за период увеличилась на 5510 млн. руб.

Заключение: На разных этапах хозяйственной деятельности предприятия по является необходимость в определении скорости и времени оборачиваемости кредиторской задолженности в целях мобильного отслеживания компанией своей способности расчета с кредиторами.

Список литературы

1. Алексеева А.И. Комплексный экономический анализ хозяйственной деятельности: учеб. пособие / А.И. Алексеева, Ю.В. Васильев, А.В. Малеева, Л.И. // Финансы и статистика, 2006. – 672с.
2. Миренкова Г.В. // Анализ хозяйственной деятельности: методологические указания по выполнению лабораторно-практических знаний / Белорусская государственная сельскохозяйственная академия: сост. Г.В. Миренкова, А. М. Молчанов, Е.А. Шугаева. Горки. 2009. – 18с.
3. Савицкая Н.Н. Анализ хозяйственной деятельности предприятий: Учебник / Г.В. Савицкая. – Москва, 2007, 402с.

Стоит иметь ввиду что, высокая доля кредиторской задолженности снижает финансовую устойчивость и платежеспособность организации, однако кредиторская задолженность, если это задолженность поставщикам и подрядчикам, дает предприятию возможность пользоваться «бесплатными» деньгами на время ее существования.

ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ У СВІТОВУ ЕКОНОМІКУ

***В.І. Варуха, відділення з підготовки молодших спеціалістів, спеціальність
«Бухгалтерський облік», 3 курс***

***Науковий керівник – Л.В. Федоренко, викладач відділення з підготовки молодших
спеціалістів ВП Національного університету біоресурсів і природокористування України
«Ніжинський агротехнічний інститут»***

Анотація: в статті висвітлено проблеми інтеграції України в світову економіку, а також наведені підсумки проведеного дослідження.

Ключові слова: інтеграція, світова економіка, ринок

Економічна інтеграція об'єднує елементи національних економік і є найвищим ступенем інтернаціоналізації господарського життя, при цьому відбувається міждержавний розвиток, що діє відповідно до спеціальних угод і має свою організаційну структуру, представлену різними керуючими організаціями, наднаціональними незалежними утвореннями. Зростаюча залежність успішного розвитку національних економічних систем від оптимальної участі в інтеграційних процесах передбачає визначення економічних пріоритетів і найважливіших національних інтересів, усвідомлення ролі та місця України в глобальному геополітичному просторі.

Розвиток інтеграції обумовлює співробітництво між національними господарствами різних країн, що супроводжується частковою або повною уніфікацією законодавчої бази, ліквідацією бар'єрів у торгівлі між країнами, зближенням ринків країн з метою створення єдиного ринку. Дослідженню проблематики інтеграції і розвитку участі національної економіки у світовому господарстві присвячені роботи В. Андрійчука, М. Гонака, Ю. Макогона, С. Писаренко, А. Етозоні, Р. Кохана, Ст. Д. Краснера, П. Баклі, Г. Климка, А. Кредісова, Г. Кремера, О. Журавського, Д. Лук'яненка,

Метою дослідження є розробка науково-практичних та методичних рекомендацій щодо активізації інтеграції України у світове господарство через функціонування територій зі спеціальним режимом інвестиційної діяльності.

Для досягнення зазначеної мети було поставлено і вирішено такі задачі:

- дослідити теоретичні основи економічної інтеграції країн у світову систему господарювання;
- оцінити ступінь включення України до світових інтеграційних процесів;
- визначити особливості інтеграції України у світову економіку.

Світова економіка – це сукупність національних господарств, пов'язаних один з одним системою міжнародного поділу праці (МПП), економічними і політичними відносинами. Її можна визначити як економічну систему, що само відтворюється на рівні продуктивних сил, виробничих відносин і визначених аспектів надбудовних відносин у тій мірі, у якій вхідні в нього національні господарства мають визначену сумісність на кожному із трьох названих рівнів. У цьому визначенні знаходять висвітлення основні складові частини господарства, включаючи матеріальну базу, реалізацію різних форм власності і визначений порядок функціонування відтворювальних процесів.

Основою виникнення й існування системи виступає її цілісність, що припускає економічну взаємодію всіх складових частин системи на досить стійкому рівні, що забезпечує регулярну циркуляцію відтвореного продукту в глобальному масштабі, постійну діяльність, життєздатність системи, її саморегуляцію і розвиток.

У широкому розумінні ринок – це сукупність економічних, соціальних і політичних відносин, що складаються в процесі обміну товарів і послуг. Ринок – це окрема категорія, що розвивається під впливом власних закономірностей і справляє вплив на весь хід відтворення, тобто він є невід'ємною стадією відтворення, яке розвивається в тісній взаємодії з його іншими елементами – виробництвом, розподілом і споживанням.

Світова економіка – це складна система, що характеризується множинністю її складових елементів, ієрархічністю, багаторівневістю, структурністю. Вона як система має загальну мету – задоволення людських потреб (попиту), але в різних підсистемах ця мета модифікується в силу різних соціально-економічних умов.

Україна як незалежна країна знаходиться в геополітичному торговому просторі 10 прикордонних держав: Росії, Польщі, Білорусії, Словаччини, Болгарії, Угорщини, Румунії, Туреччини, Грузії. Це величезний потенційний ринок збуту української продукції. З цими країнами

Україна явно недооцінила потенційні можливості цих країн у розширенні торгово-економічних відносин, у зміцненні своєї економіки. Відновлення раніше існуючих економічних зв'язків і їх значне розширення країн є для України об'єктивною необхідністю. Просування товарів України на ринки ЄС проходить з великими труднощами в зв'язку з наявністю тарифних бар'єрів, експортних обмежень, антидемпінгового регулювання. Структура експорту України буде залежати від реалізації нової економічної програми уряду, орієнтованої на розвиток сучасного машинобудування, металургійної, хімічної промисловості. На ринку ЄС варто взяти курс на максимально швидке адаптування вітчизняного виробництва до економічних реалій сучасного ринку. На озброєння варто взяти досвід Японії, Південної Кореї, Тайваню по енергозбереженню й умінню робити продукцію з мінімальними витратами, конкурентно здатну на цьому регіональному ринку. Без цього Україна не зможе успішно інтегруватися в ЄС і світову господарську систему.

Україна повинна враховувати інтеграційні процеси в країнах Азії, АТР. Там набирає силу таке об'єднання держав у загальний ринок, як АПЕС (Asia and Pasifics Economics Corporation) у складі 15 держав, створене в 1989 році.

На цьому ринку знаходить збут продукція хімічної промисловості і насамперед, добрива, прокат чорних металів, електроустаткування, зварювальні апарати, газові турбіни, транспортні засоби, визначені види продукції АПК. Перспективними товарами на ринку АПЕС можуть бути високоякісна продукція машинобудування, суднобудування, електроніка[17].

Україна здійснювала торгівлю і з країнами такого великого ринку як НАФТА, куди входять США, Канада, Мексика. Це ринок високих технологій.

Стратегічний напрям економічної інтеграції України передбачає встановлення і поглиблення прямих контактів між державами – членами Європейського Союзу, Російською Федерацією, країнами Співдружності Незалежних Держав.

Необхідність інтеграції України у світове господарство не викликає жодних заперечень. Проте реалізація її є надзвичайно складною справою й потребує спеціальних наукових досліджень, розроблення тактики і стратегії входження у світові господарські структури. Основним фактором для ухвалення рішення про початок реалізації інвестиційних заходів є виконання принципової умови, яка полягає в тому, що сума ефекту, пов'язаного з використанням визначених преференцій (у випадку із СЕЗ і ТПР це особливий податковий режим) має бути більше суми витрат, необхідних для їх придбання. У роботі пропонується методика оцінки ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства в умовах функціонування спеціальних економічних зон та територій пріоритетного розвитку [1, с. 189-191].

Для України, як і для інших колишніх республік СРСР, перспективнішим є вихід у своїй державно-економічній цілісності на світовий ринок з наступною інтеграцією в світову

економіку. Звичайно, що при цьому ніяких гарантій наздогнати "швидкі" економіки ніхто дати не може, проте "підтягнутися" до них можливість є.

Назвемо принаймні три можливих напрями ефективної адаптації України до міжнародного поділу праці:

1) участь у загальноєвропейському економічному просторі, який починає формуватись. Перехід до ринкової економіки зумовить приєднання країн європейської частини колишнього СРСР до європейського економічного простору. Отже, доцільно визначитися, які галузі й виробництва становитимуть профіль міжнародної спеціалізації України. Стимулювання цих галузей і виробництв методами ринкової економіки одночасно окреслить пріоритетні зміни в народному господарстві України;

2) визначення специфічних сфер співробітництва з країнами інших континентів, які становитимуть взаємний інтерес;

3) підключення до загальносвітового співробітництва на галузевій основі, особливо у науково-технічній, енергетичній, продовольчій, екологічній сферах. Опрацювання перспективної програми вибіркової спеціалізації українського експорту на нових конкурентоспроможних на світовому ринку виробках можна пов'язати з конверсією ВПК (з урахуванням принципу розумної достатності), що стане підґрунтям для розвитку експортної спеціалізації наукоємних галузей.

Уже сьогодні Україна спроможна будувати свої зовнішньоекономічні відносини на взаємовигідних умовах. Актуальним є здійснення переговорів з метою визначення статусу України як країни, що розвивається, та вироблення її власної чіткої позиції у Міжнародному валютному фонді, Світовому банку реконструкції та розвитку, Генеральній угоді по торгівлі й тарифах та Міжнародній організації праці, адже ці чотири організації є ключовими в міжнародному фінансовому, торговельному і соціальному регулюванні. Ефективна участь в них збільшить можливості України щодо залучення іноземного капіталу, фінансових ресурсів, отримання певних торговельних пільг, збереження тарифних засобів захисту національної індустрії та сільського господарства тощо.

Високий рівень конкуренції на світовому ринку, гнучкість стратегії й тактики товаровиробників потребують створення в Україні структури які б забезпечували і координували функціонування зовнішньоекономічного комплексу, а також, усієї інфраструктури зовнішніх економічних зв'язків (страхового та інформаційного обслуговування, судових і арбітражних органів тощо).

Отже, інтеграція України у світову економіку має важливе значення для розвитку нашої держави, адже першочерговим завданням є досягнення економічної самодостатності існування.

Список літератури

1. Передрій О. Міжнародні економічні відносини : Навчальний посібник/ Олександр Передрій,; М-во освіти і науки України, Закарпатський держ. ун-т. -К.: Центр навчальної літератури, 2006. -273 с.
2. Семенов Г. А. Міжнародні економічні відносини: аналіз стану, реалії і проблеми : Навчальний посібник/ Г. А. Семенов, М. О. Панкова, А. Г. Семенов; Мін-во освіти і нау-ки України, Гуманітарний ун-т " Запорізький ін-т державного та муніципального управління " . -2-ге вид., перероб. і доп.. -К.: Центр навчальної літератури, 2006. -231 с.
3. Горбач Л. Міжнародні економічні відносини : Підручник/ Люд-мила Горбач, Олексій Плотніков,. -К.: Кондор, 2005. -263 с.
4. Горбач Л. Міжнародні економічні відносини : Підручник/ Люд-мила Горбач, Олексій Плотніков,. -К.: Кондор, 2005. -263 с.

***Аннотация:** в статье рассмотрены проблемы интеграции Украины в мировую экономику, а также приведены результаты проведенного исследования.*

***Ключевые слова:** интеграция, мировая экономика, рынок*

***Annotation:** The problems of Ukraine's integration into the global economy, as well as the results of the research.*

***Keywords:** integration of the world economy, the market*

UKRAINE'S INTEGRATION INTO GLOBAL ECONOMY

Fedorenko L.V, Varukh V.I

IMPORTANCE OF FOREIGN DIRECT INVESTMENTS FOR ECONOMY OF UKRAINE

Maryna GNATIUK, No.

MA Studies, Faculty of Economic Sciences,

WULS – SGGW

***Abstract:** Foreign direct investments (FDI) are considered nowadays a significant determinant of economic growth. Many governments of developing as well as developed countries are trying to attract FDI. A lot of countries not only decided to liberalize their markets, governments of many countries also started to offer generous investment packages, such as import duty exemptions, tax holidays or preferential loans, in order to attract inflows of FDI. The research focuses on the analysis of FDI inflows to Ukraine. The research purpose is to study the importance of Ukraine's participation in the international movement of capital, such as FDI to Ukraine.*

***Keywords:** FDI inflows to Ukraine, Ukrainian economy*

Introduction

Studies of investment problems in economy have always been the focus of economic science. This is because investments affect the underlying basis of economic activity. In modern terms they are the most important means of ensuring the conditions for exit from the economic crisis, structural shifts in the economy, technical progress, improving the quality indicators of economic activity at the micro and macro levels. Enhancing the investment process is one of the most effective mechanisms for socioeconomic transformation. Furthermore, FDI is a fuel for the developing economies. More firms in more industries from more countries are expanding abroad through direct investment than ever before and virtually all economies now compete to attract multinational enterprises. Through out the world countries are interested in attracting FDI into their economies. The investment climate that includes fundamentals and institutions, have a great impact on the FDI flow into the country. Ukraine urgently needs FDI in almost every area from agriculture to telecommunications. The government has publicly stated it seeks foreign investment, but thus far it has failed to create an attractive investment climate, in spite of recent numerous but uncoordinated steps in that direction. Large parts of the country's capital stock have not been maintained or replaced during the last decade, and there has been little new investment. A considerable contribution to development of this problem was done by such scientists economists, as Y.V. Makogon, A.M. Guarantor, A.C. Filipenko. O.I. Rogach. The purpose of the article is determination of role of the foreign investing in the economy of Ukraine.

Research results and discussion

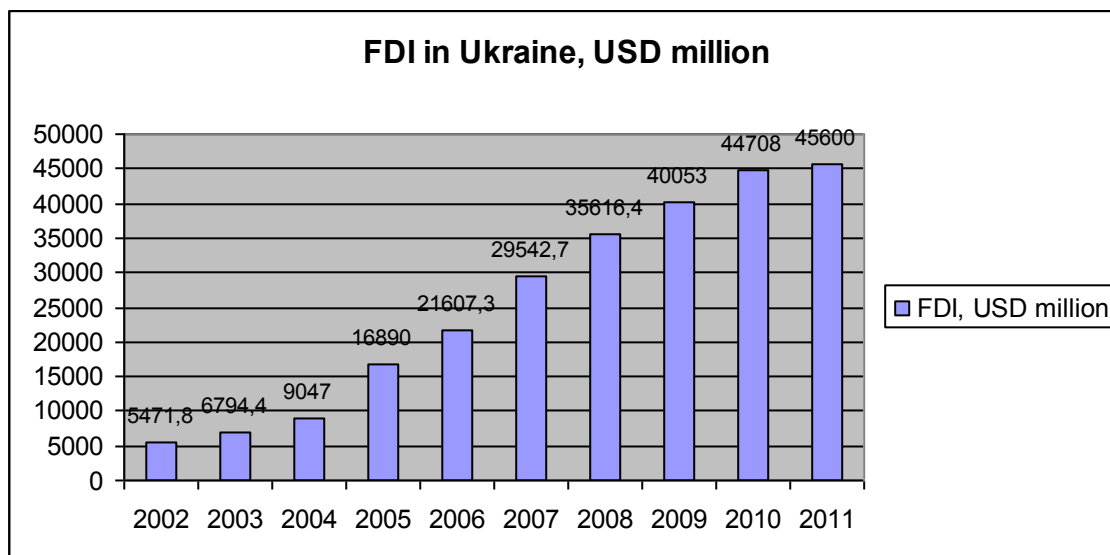
Foreign investments are values which are invested by foreign investors in facilities investment in accordance with the law of Ukraine "On

foreign investments" [1]. Foreign investments - an important part of the structure of the investment resources of Ukraine. Joining them on the market the country contributes to growth of production, technological rise of industrial production output in world markets and improves formation of the national market. Accelerating the pace of reform of the Ukrainian economy requires a growing number of investment resources for individual companies, regional development and for Ukraine's economy as a whole [2].

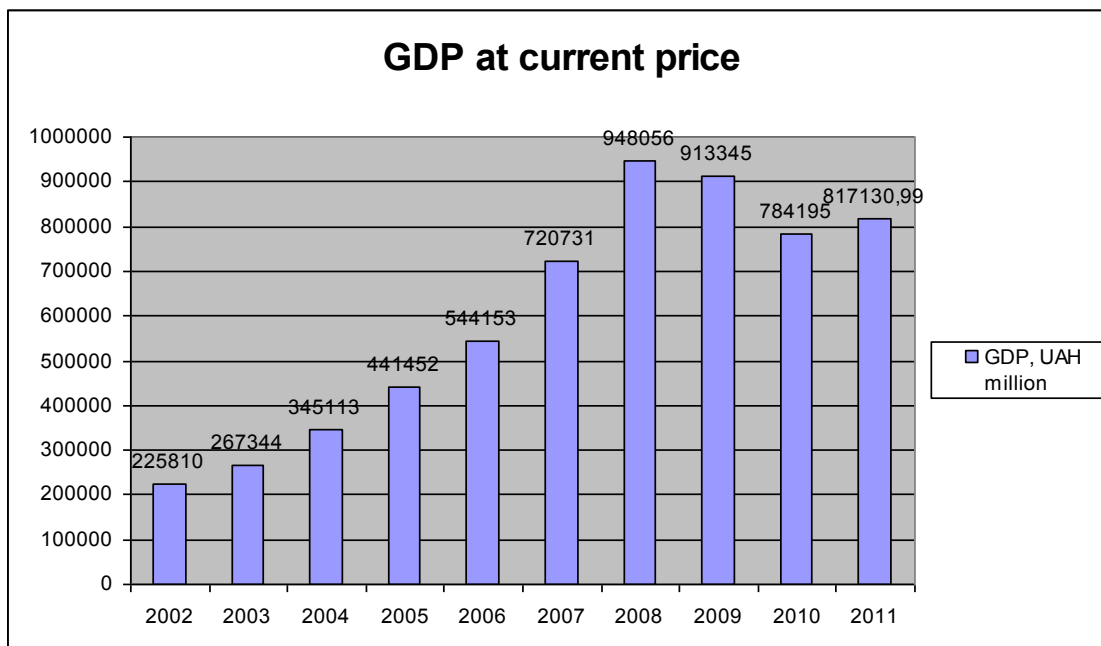
Effective reformation of economy of any country, structural transformation with the high-quality update of production processes and social infrastructure unthinkable without the proper capital investments. It is impossible to provide establishment and implementation of advanced technologies, development of market infrastructure without reliable capital investments [8].

In addition, the investment is to implement scientific and technological achievements in production and on this basis to ensure GDP growth, labor productivity, real income per capita, but also solve many social problems. Research has established a direct relationship between GDP growth and investment, for competitiveness and growth of enterprises defined investment. Without them the company of any form of ownership and doomed to failure.

From 2002 to 2008, the economy of Ukraine was on a steady rise. However, Gross Domestic Product (GDP) growth rate declined sharply in 2009, as a result of a decline in investments, low external demand and domestic demand. In 2009, the unfavourable economic conditions affected dynamics of most economic activities, except agriculture. Specifically, the largest decline was registered in fixed capital formation in GDP.

Research of problem of investing of economy always was in a spotlight economic idea. It is conditioned that investments touch the deepest bases of economic activity, determine the process of the economy growing on the whole. In modern terms they come forward a major backer-up exit conditions from an economic crisis, structural changes in economy, growth of technical progress, increase of high-quality economic performance indicators, on micro and macro levels. Activation of investment process is one of the most reliable mechanisms of socio-economic transformations

The fixed capital investment in economic growth has been considered one of the basic principles in economics. FDI is of special interest for its supposed positive effects on growth. There is a widely accepted view that FDI promotes growth not only directly by augmenting capital formation in the recipient economy, but also indirectly by inducing human capital development, helping technology transfers and strengthening competition. Mainly for the sake of these potential merits of FDI, both developing and developed countries have become more receptive to FDI inflows, and the global FDI flows have continued to increase, except for a short-lived decline at the beginning of 2000s.

Even though Ukraine is the second largest European country in terms of population and geography, the amount of foreign investment its economy currently receives is considerably low. In comparison with Central European and Baltic states, Ukraine was slower to open its borders to trade and had difficulty attracting large inflows of FDI. The Ukrainian policy makers took a longer time to implement free market reforms and create the appropriate policy framework for foreign environment. Although, the government established a legal framework for privatization, widespread resistance to free market reforms from the Verhovna Rada delayed necessary reforms and led to some backtracking. The main directions of Ukraine's development are removal of structural deformations in development of economy and bringing in of modern technologies, able to show out the country on the trajectory of dynamic growth.

(FDI) are the most important part of global capital flows. FDI solve the important problems for the economy such as the output of innovative products for domestic and foreign markets, import substitution and transfer of industrial production to the stage of sustained economic growth. All this need to create favorable investment climate and conditions.

Ukraine is a large market with 46 million population. It has high potential and low level of competition in many sectors. Ukraine's economy is on sustainable growth track. In 2011, the GDP had increase by 5,2% (in 2010 – by 4,3%), industrial output – by 7,6% (2010 – 11%) compared to previous year. The 2012 GDP growth forecast is up to 4%.

Key findings on Ukraine's FDI attractiveness:

- Europe's share of actual FDI inflows was 26% (first place) in 2010, which is equal to its share of world GDP. However, Europe's recovery remains mixed and tentative. [3]
- Ukraine ranks 10th in Central and Eastern Europe (2006–2010) for the number of FDI projects (178) and number of jobs created (7,487).

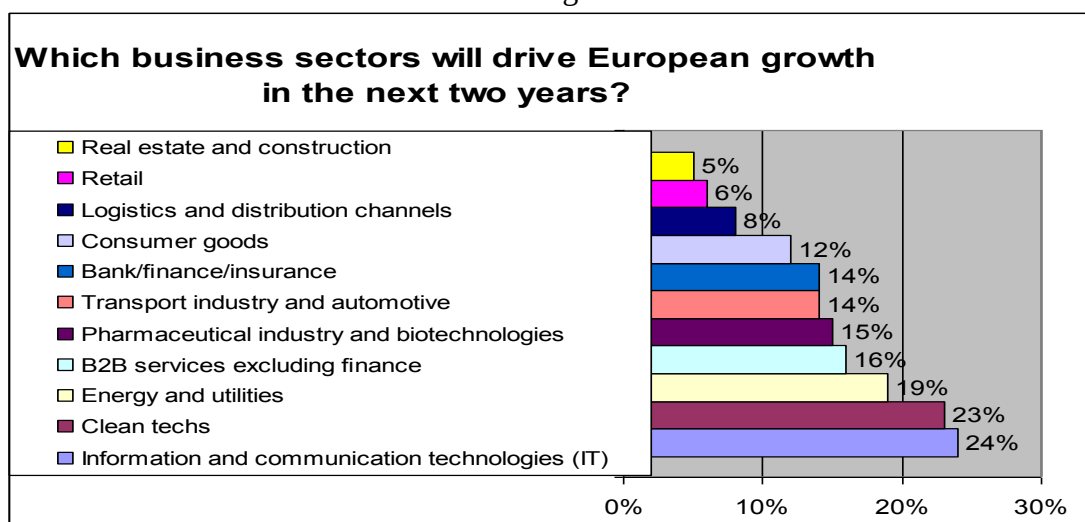
- In 2010 Ukraine attracted 31 projects and created 1,150 jobs.
- Ukraine is the 3rd largest recipient for FDI in financial services in Central and Eastern Europe (2006–2010).
- The Ukrainian industrial sector grew by 11.5% in 2010, but Ukraine attracted only 3% of all industrial FDI into Central and Eastern Europe.
- The largest investors in Ukraine are the USA, the EU countries and Russia.
- Reforms: investors expect improved infrastructure, increased stability and transparency, investment in talent and innovation [8].

We can observe during last year the improvements in the Investment Climate.

- The profit tax will be gradually reduced for all businesses from 23% in 2011 to 16% in 2014. The current 20% VAT rate will be reduced to 17% by 2014.
- Hotel business, alternative energy, light industry, ship building and agrarian machinery manufacturing are exempt from the profit tax for 10 year period (until 2020).
- In April, 2011, a package of anticorruption legislation was adopted by the parliament, aimed at reducing the corruption burden of businesses.
- Ukrainian Government has established a Council of National and International Investors, representing the Microsoft and other multinational companies [8].

The total FDI to Ukraine on April 1, 2012 amounted to 50 billion 793.5 million. To improve the macroeconomic stability of Ukraine the government initiated an aggressive reform program in 2010 to stabilize the Ukrainian sovereign debt position and as a result encourage growth prospects. The reform package includes: streamlining tax legislation, privatization of the energy sector and deregulation. Based on the current reforms, it looks likely that Ukraine will move up 23 to 33 points in the doing business ranking, but room for improvement remains.

Looking down the road, Ukraine should begin investing in talent and innovation to compete with European leaders in FDI. Investors clearly expect European growth to be driven by innovation-intensive sectors such as IT and clean technologies.

One of the advantages of FDI is that it helps in the economic development of the particular country where the investment is being made.

The National Bank of Ukraine reports optimistic statistics: in the third month of the year Ukraine's balance of payments (BOP) became positive. [4]

In March 2012, the BOP surplus was \$375 million, while in previous month it was negative \$55 million. A year ago, in March 2011, the balance was negative \$511 million.

These data were published by the National Bank of Ukraine on the 27th of April.

«Improvement in the balance of payments is caused, on the first place, by the decrease in the current account deficit to the level of \$313 million in March (comparing to \$1,3 billion in February). It is explained by the decrease in goods trading deficit (\$893 million, comparing to \$1,8

billion in February), and also by the inflow of significant dividends from foreign investments abroad», — says the Bank's statement.

In general, current account deficit in the first quarter was relatively low – \$1,2 billion.

The National Bank also informs that the net capital inflow in March 2012 was \$688 million (in March 2011 – net outflow was \$102 million), in the first quarter – \$640 million (the first quarter 2011 – inflow of \$2,453 billion) [7].

The net inflow of the FDI to Ukraine in March was \$127 million (in February – \$832 million). The net FDI inflow to Ukraine in the first quarter of 2012 was \$1,4 billion (January-March 2011 – \$0,9 billion), which is 1,6 times higher comparing to the same period of the previous year [6].

The attraction and promotion of FDI is an important component of Ukraine's economic reform agenda. FDI could act as a motor for economic growth and welfare. Using the positive effects of FDI, Ukraine could catch up to the competitiveness level of the globally leading industrial economies much faster than by relying only on strengthening domestic firms. 'Could', because Ukraine's current stock of FDI is still too small and powerless.

FDI has provided capital to modernize obsolete factories and construct new ones. Foreign investors have often introduced modern technologies, more efficient managerial strategies, and more dynamic business practices. While the foreign investment may facilitate technology transfer, such transfer can sometimes be limited because new technology may not always be commercially available because innovating firms may refuse to sell their technologies via licensing agreements to the developing countries where they operate. Foreign investment does more than simply provide capital to local enterprises, it also diffuses useful knowledge and managerial skills which lead to higher productivity level of the domestic firms. Moreover, foreign investment also promotes the competition necessary to stimulate technology diffusion, particularly if local firms are protected from import competition. In many cases, multinational enterprises offer employee training programs in how to efficiently use new technology and adopt new marketing strategies. Further, technology diffusion often occurs through labor turnover as domestic employees move from foreign to domestic firms.

Despite the criticism that foreign investors often seek to exploit the local population and take advantage of cheap natural resources, multinational enterprises in general promote economic growth and raise wages for workers in the countries where they operate. The foreign-owned firms generally pay higher wages than domestic firms, leading to an increase in overall wages in the host country.

The Ukrainian economy would also benefit greatly from decreasing its dependence on Russian energy supplies, which the government can accomplish by promoting the diversification of energy suppliers and obtaining more FDI in the energy sector. In particular, the government needs to work on eliminating barriers which prohibit foreign investors from participating in the construction and ownership of new gas and oil transit pipelines.

FDI creates employment, especially if it is invested in Greenfield operations. Moreover, additional jobs may be created in local suppliers. FDI may also compensate local firms that use more labor-intensive methods of production and thus more employment.

FDI may help local firms to access export markets. Moreover, foreign investors may help building trade channels and a country of origin reputation that local followers may use for their exports.

Nowadays, with some confidence we can say that Ukraine, as a democratic state, has formed a monetary and banking system, a solid foundation for financial stabilization, which forms the basic conditions for development investment processes in Ukraine.

Priority areas for engagement and support of strategic investors can be identified, where Ukraine has a traditional production, possession of a necessary resource potential and creates a significant market demand for the products, namely: the production of cars and trucks, tractors; aircraft and rocket ; shipbuilding; vicious cycle of production of fuel for nuclear power plant,

development of power generating facilities, oil and gas production, particularly in the Black Sea shelf, the introduction of resource and energy-saving technologies, agro-processing, transport infrastructure [5]. Effectively solve the problem of reducing resources and energy can only be through the widespread introduction of new technologies of modern technology, tied together by the interests of research and practice through market demand.

Despite the fact that Ukraine's investment climate is still maturing, foreign companies are successfully doing business in Ukraine. The more successful amongst them have adopted their business strategy to a changeable economic environment and have become familiar with having to forecast business and other risks which arise from time to time whilst engaged in the practice of business in the country.

Conclusions, proposals, recommendations

Many countries, including developing and transition economies have changed their attitude towards FDI over the past decade. Countries have liberalized their policies to attract rather than repel investment from multinational enterprises and they actually compete against one another by offering generous incentive packages. Furthermore, many developing countries have offered special tax incentives and subsidies to attract foreign capital, as it is strongly believed that FDI and portfolio inflows encourage technology transfers that accelerate overall economic growth. While there has been a growing acknowledgement of the role that direct investment can play in stimulating economic growth and development, there remains a tremendous diversity in approaches of countries in their policies towards FDI, as well as a kind of scepticism in certain spheres as to the inevitability or universality of the benefits from FDI. Ukraine has made a significant progress since the independence. It has established a functioning democracy with competitive elections, opened economy, a free media. No doubt, with a great investment potential of a vast emerging market of around fifty million consumers making it the greatest market in Eastern Europe, highly competitive, well-educated, skilled workforce and strategic location at the crossroads of East-West and North-South trade routes, rapid economic growth and European integration makes Ukraine very attractive destination for potential investments.

Bibliography

Journal article with author(s)

1. "Global and Regional FDI Trends in 2010", Global Investment Trends Monitor, UNCTAD, 17 January 2011

Books

1. Dimitrios K. H. (2010), *Foreign Direct Investments*, Kritiki, Athens
2. Terterov, M.A. (2009). *Doing Business with Ukraine: A Guide to Investment Opportunities and Business Practice*, Third Edition, Published in Association with American Chamber of Commerce in Ukraine
3. Liebscher, K.J. (2007). *Foreign Direct Investment in Europe: A changing Landscape*, Edward Elgar, Northampton
4. Jorge Zukoski, *Ukrainian Investment Perspectives: Credibility and Stability Are Key*, American Chamber of Commerce in Ukraine

Internet sources

1. <http://www.worldbank.org.ua>
2. <http://www.euromoneycountryrisk.com/Wiki/Ukraine>
3. <http://www.bstdb.org/countries/ukraine/key-indicators>
4. <http://www.ey.com/UA>
5. <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>
6. <http://www.rand.org/>

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ В СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ

*Л.Л. Гузь, факультет економіки та менеджменту,
спеціальність «Облік і аудит», 4 курс
Науковий керівник – І.В. Дворник, асистент
кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
ВП Національного університету біоресурсів
і природокористування України
«Ніжинський агротехнічний інститут»*

***Анотація:** досліджено особливості функціонування ринку праці в сільській місцевості та внесено пропозиції щодо його удосконалення.*

***Ключові слова:** ринок праці, трудові ресурси, заробітна плата, соціальна інфраструктура*

Стан сільського господарства нашої країни багато в чому залежить від ефективності функціонування аграрного ринку праці. Його формування великою мірою визначається специфічними рисами даного сектору економіки, які суттєво впливають на утворення попиту на робочу силу, та особливостями відтворення сільського населення. Умовою розвитку аграрного виробництва є наявність трудових ресурсів, раціональне їх використання й рівномірний розподіл між галузями.

Стабільні ознаки системної кризи, соціальна безвихідь, скорочення виробництва, важкий фінансовий стан аграрних підприємств призвели до скорочення чисельності зайнятих, високої плинності кадрів і зростання безробіття. Усе це зумовило вибір і актуальність теми.

Метою дослідження є вивчення особливостей функціонування ринку праці у сільській місцевості та його ефективного використання в сучасних умовах ринкової економіки.

Агропромисловий комплекс України – це одне із провідних міжгалузевих територіально-виробничих утворень економіки країни, де за даними 2011 року, виробляється 20,2% ВВП (265,1 млрд. грн.).

Попит на робочу силу – це суспільна платоспроможна потреба сільськогосподарського виробництва в працівниках відповідного рівня освіти, професійної підготовки та кваліфікації.

В аграрному секторі на макроекономічному рівні попит залежить від таких чинників:

- глобалізаційні процеси;
- цінова, кредитна, і податкова політика держави;
- кон'юнктура ринків сільськогосподарської продукції.

На мікроекономічному рівні попит на робочу силу залежить від:

- спеціалізації підприємства;
- частки трудомістких галузей у загальному обсязі виробництва;
- застосовуваних технологій;
- забезпеченості технікою;
- рівня продуктивності праці.

В умовах різкого зниження народжуваності, наростання старіння прогресує показник смертності, що негативно впливає на зміну чисельності сільського населення.

Ситуацію щодо динаміки чисельності працездатного сільського населення показано в таблиці 1: поряд із загальним зменшенням осіб відбувається збільшення працездатного населення на селі.

Таблиця 1.

Динаміка чисельності працездатного сільського населення

Показники	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.
Сільське населення, тис. осіб	14570,2	14451,9	14347,8	14259,6	14235,8
Частка сільського населення у % до населення країни	31,56	31,43	31,33	31,24	31,23
Сільське населення у працездатному віці, тис. осіб	6091,8	6110,6	6091,7	6109,1	
Частка сільського населення у працездатному віці до населення країни	29,46	30,07	30,13	30,17	

Аграрний сектор економіки країни сьогодні знаходиться у важкому стані, зумовленого як об'єктивними економічними факторами, так і прорахунками аграрної політики, у тому числі й у сфері зайнятості. Рівень оплати праці у сільському господарстві залишається низьким, а ціни на сільськогосподарську продукцію диктують комерційні посередники. Селяни ж як виробники сільськогосподарської продукції одержують незначну частку в ціні її реалізації.

У 2011 році на території країни виробництвом сільськогосподарської продукції займалися 56 тис. аграрних підприємств різних організаційно-правових форм господарювання. Попит аграрних підприємств на робочу силу задовольняється переважно за рахунок сільського населення, питома вага якого у 2011 році у загальній чисельності населення країни становила 31,2% (14,3 млн. осіб) і має тенденцію до скорочення. У сільському господарстві, мисливстві та лісовому господарстві відбулося скорочення потреби у кваліфікованих робітниках на 21,7%.

Важливим елементом аграрного ринку є пропозиція робочої сили. Для аграрного сектору її забезпечує контингент сільського населення працездатного віку, яке пропонує свої послуги виробникам сільськогосподарської продукції в обмін на фонд життєвих благ.

Чернігівська область займає 5% території України, але при цьому має всього 2% населення від загальної кількості. Цей регіон знаходиться на одному з перших місць з вимирання. У середньому за рік на Чернігівщині помирає від 10 до 15 тисяч людей. Згідно з офіційною статистикою за останні 7-8 років кількість населення працездатного віку в регіоні зменшилася на 4%, а дітей до 15 років в області — лише 7%. Чернігівська область займає перше місце по показниках смертності (понад 17 ‰).

За 20 років чисельність зайнятих в аграрному секторі скоротилася на 26%, у тому числі за останні 10 років — на 17%. Найвищі темпи скорочення були характерні для регіонів із дефіцитом трудового забезпечення аграрної сфери. Так, досить інтенсивно зменшувалася чисельність аграрних працівників у Чернігівській (45%), Сумській (43%), Хмельницькій і Вінницькій (37%) та Полтавській (36%) областях.

В умовах ринкових відносин виникли ще і нові проблеми соціального розвитку сільського господарства: підтримка сімей з низьким рівнем доходів (особливо пенсіонерів), працевлаштування людей, які звільнилися з аграрного виробництва, забезпечення гарантій та соціального захисту сільських власників. У ході вирішення цих проблем на селі необхідно створювати соціально рівні з містом умови життя.

Таблиця 2.

Середньомісячна заробітна плата

	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.
Середня по Україні	1806	1906	2239	2633	2965
Сільське господарство	1076	1206	1430	1800	1956
Промисловість	2017	2117	2580	3120	3430

З даних таблиці можемо побачити, що заробітна плата у сільському господарстві в 1,75 раз менша ніж у галузі промисловості.

Саме низький рівень заробітної плати, відсутність належних умов праці та відпочинку робить галузь сільського господарства непривабливою для молоді, а це в свою чергу веде до неможливості закріплення на селі молодих вчителів, лікарів та інших спеціалістів.

Забезпечення кожної людини нормальними житловими умовами завжди було головною соціальною проблемою на селі.

В сучасних умовах соціальні проблеми села і сільського населення задовольняються все меншою мірою, спостерігається все більший занепад соціального розвитку села. Із загальної кількості населених пунктів 25% не мають ніяких виробничо-управлінських підрозділів, 2,3% не мають ніяких видів благоустрою, 5,9% населених пунктів не мають установ, підприємств і організацій соціальної сфери.

Таблиця 3.

Заклади охорони здоров'я і освіти, тис. по Україні

	1996 р.	2001 р.	2006 р.	2011 р.
Заклади охорони здоров'я	3,7	3,2	2,9	2,5
Заклади освіти:				
- дошкільні заклади	20,2	15,7	15,1	14,8
- загальноосвітні заклади освіти	22,3	22,2	21,6	19,9

З даної таблиці видно те, що за 15 років відбулося скорочення закладів освіти на 30% та охорони здоров'я на 20%. У результаті цього інфраструктура занепадає і село для молоді стає непривабливим для проживання.

Складена ситуація певним чином впливає на демографічний стан, закріплення кадрів і молоді та в цілому на вирішення питання трудових ресурсів в аграрному секторі АПК.

Підтвердженням цього є проведене опитування студентів інституту. Зокрема їм було запропоновано декілька питань.

1. Чи плануєте Ви працювати в селі?
2. Щоб Вас зацікавило працювати в селі?
3. Яка б заробітна плата Вас задовольнила в селі?

У відповідь на перше питання отримано результати: ні – 80%, так – 16%, не визначилися – 4%.

У відповідь на друге питання студенти зазначили необхідні умови, які б стимулювали випускників працювати в сільській місцевості:

1. гідна заробітна плата;
2. гарні умови роботи;
3. житло зі зручностями (газ, вода);
4. соціальна інфраструктура (лікарні, школи, дошкільні заклади, будинки культури);
5. транспортне сполучення (залізниці, автобусні маршрути).

У відповідь на третє питання щодо розміру заробітної плати, яка б, задовольнила їх як молодих спеціалістів, у середньому отримано суму в розмірі 3635 гривень за місяць.

Вирішення проблеми в такий спосіб повинно здійснюватися на демократичних засадах, шляхом створення сприятливих умов для повноцінного життя і праці в селі у сфері сільського господарства. Важливим є те, щоб саме молодь зайняла активну позицію в перебудові села, створенні благоустрою та комфортабельності житла.

Одним із реальних напрямів закріплення молоді в селі є залучення підприємств до соціального захисту своїх працівників шляхом надання економічних (податкових, кредитних) пільг тим підприємствам, які створюють належні житлово-комунальні, побутові, невиробничі умови для ефективної трудової діяльності молоді, автоматизують виробництво і стимулюють працю новачків. Слід узаконити соціальні та правові гарантії молоді у наданні

їм першого місця роботи, забезпечення житлом, створенні матеріально-побутових умов для молодих сімей, надання пільг, організації молодіжного дозвілля.

Саме від сьогоденної молоді і залежить подальший розвиток сільського господарства. Тому вже зараз доцільно вкладати капітал в розвиток тих напрямів АПК, які здатні підвищити престижність праці в цій сфері, закріпити в ній молоді кадри з тим, щоб в найближчі роки на професійній основі вирішувати на місцях проблеми розвитку сільської місцевості, населення і забезпечити ріст ефективності господарювання.

Формування сучасного аграрного ринку праці залишається однією з найскладніших економічних проблем в Україні, тому вимагає подальшого глибокого наукового обґрунтування й удосконалення нових ідей та пошуків.

Список літератури

1. Анненкова О.В. Методологічні аспекти ефективного використання трудового потенціалу / О.В. Анненкова // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону: зб. – 2005. – Вип.1. – С. 18-23.
2. Бажан І.І. Сучасні ринкові трансформації трудового потенціалу в трудовий капітал / І.І. Бажан // Формування ринкових відносин в Україні: зб. наук. праць. – К., 2004. – Вип. 3(34). – С. 69-74.
3. Балога І.І. Теоретичні підходи до аналізу форм активізації трудового потенціалу / І.І. Балога, Г.С. Кесарук // Науковий вісник Ужгородського ун-ту. – Ужгород, 2009. – Спец. вип.. 28, ч.1. – С. 129-132. – (Сер.: Економіка).
4. Варецька О. Управління людськими ресурсами: проблеми теорії та практики / О. Варецька // Україна: аспекти праці. – 2007. - №4. – С. 50-51.
5. Галаз Л.В. Трудовий потенціал як фактор економічного зростання / Л.В. Галаз // Вісник Національного ун-ту «Львів. політехніка». – 2007. - №582. – С. 19-23. – (Сер.: Проблеми економіки та управління).

***Аннотация:** исследованы особенности функционирования рынка труда в сельской местности и внесены предложения относительно его усовершенствования.*

***Ключевые слова:** рынок труда, трудовые ресурсы, заработная плата, социальная инфраструктура*

***Annotation:** the features of functioning of labour-market are investigational in rural locality and suggestions are brought in relation to his improvement.*

***Key words:** labour-market, labour resources, ettlings, social infrastructure*

ПЕРЕГОВОРНЫЙ ПРОЦЕСС ВСТУПЛЕНИЯ РК В ВТО НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ

***А.А. Джузганова, магистрант кафедры конституции и международного права
Карагандинского университета им.Е.А. Букетова
Научный руководитель – С.К. Амандыкова, д.ю.н., профессор
Карагандинский Университет им. Е.А. Букетова. Город Караганда***

***Аннотация:** В статье говорится о проблемах и методах вступления ВТО и ее последствия. Кроме этого о событиях которые повлияли на чтоб Казахстан принял меры для вхождения в ВТО. История возникновения ВТО. Плюсы и минусы вступления ВТО.*

На сегодняшний день наметился реальный переход переговорного процесса по вступлению Казахстана в ВТО в русло детального обсуждения параметров будущего членства страны во Всемирной Торговой Организации.

Практически завершен процесс приведения национального законодательства по интеллектуальной собственности в соответствие со стандартами ВТО. Ярким примером легализации экономики Казахстана является сокращение различных барьеров. Вступление нашей страны в ВТО обеспечит получение республикой ряда прямых торговых промышленных преимуществ, гарантированное решение наибольшего благоприятствования, отмену в отношении Казахстана всех существующих торговых барьеров в части квотирования казахстанской продукции со стороны стран-членов Организации.

13 февраля 2008 года в Астане в Доме Правительства состоялась официальная встреча Премьер-Министра Республики Казахстан К. Масимова с Чрезвычайным и Полномочным Послом Канады в Республике Казахстан, Кыргызской Республике и Республике Таджикистан г-жой Маргарет Скок. В ходе встречи обсуждались вопросы двустороннего сотрудничества Казахстана и Канады.

Канада является одним из перспективных партнеров Казахстана, о чем свидетельствует ежегодно увеличивающийся объем казахстанско-канадского товарооборота. Так, только за 2007 год объем взаимной торговли вырос почти в 1,5 раза и составил более 600 млн. долларов США. При этом объем взаимных инвестиций за рассматриваемый период составил порядка 270 млн. долларов США.

В ходе встречи состоялось также подписание Протокола о завершении двусторонних переговоров между Казахстаном и Канадой в рамках вступления Казахстана во Всемирную торговую организацию.

Протокол подписан г-жой Маргарет Скок и вице-министром индустрии и торговли Республики Казахстан, Специальным Представителем Республики Казахстан на переговорах по вступлению Казахстана в ВТО Жанар Айтжановой.

Подписанию указанного Протокола предшествовали двусторонние переговоры между Казахстаном и Канадой по вступлению Казахстана в ВТО на протяжении последних 4-х лет.

В частности, канадская сторона выразила заинтересованность в доступе на рынок мясомолочной, алкогольной и табачной продукции, самолетов и других товаров, представляющих коммерческий интерес для Канады, также в доступе на рынок архитектурных, инженерных, строительных, финансовых и энергетических услуг.

Следует отметить, что в ходе переговоров по вступлению Казахстана в ВТО Канада продемонстрировала конструктивный подход и стремление содействовать скорейшему вступлению Казахстана в ВТО.

Протокол подписан на взаимовыгодных условиях, отвечающих экономическим интересам обеих сторон.

Подписание Протокола является важным шагом к завершению процесса вступления Казахстана в ВТО и значимым событием в двустороннем сотрудничестве, способствующем дальнейшему укреплению торгово-экономических отношений между двумя государствами.

25-26 марта 2008 года в г. Брюсселе (Королевство Бельгия) в рамках переговорного процесса по вступлению Казахстана во Всемирную торговую организацию (ВТО) состоялись двусторонние переговоры между Республикой Казахстан и Европейским Союзом по доступу на рынок услуг.

В ходе переговоров с делегацией ЕС достигнут существенный прогресс по большинству вопросов, связанных с доступом на казахстанский рынок услуг. Для завершения двусторонних переговоров необходимо согласовать оставшиеся ключевые вопросы, связанные с доступом на рынки телекоммуникационных, финансовых и энергетических услуг Республики Казахстан. По этим вопросам Казахстан и ЕС планируют найти приемлемые для обеих сторон решения в первой половине текущего года.

Кроме того, 26 марта 2008 года в Брюсселе была проведена конференция на тему «Казахстан и Всемирная Торговая Организация: Внешнеэкономическая дипломатия и интеграция стран СНГ в мировую экономику», организованная Европейским Центром Международной Экономической Политики (ЕСІРЕ). На конференции с казахстанской стороны выступили вице-министр индустрии и торговли, Специальный представитель РК на переговорах по вступлению в ВТО Жанар Айтжанова и вице-министр энергетики и минеральных ресурсов РК Болат Акчулаков. Со стороны Европейского Союза с оценкой хода двусторонних переговоров по вступлению Казахстана в ВТО выступила директор Директората Европейской Комиссии по вопросам ВТО Сине Ратсо.

На конференции были рассмотрены вопросы, касающиеся современного состояния экономики Казахстана и дальнейшего развития в свете предстоящего вступления Казахстана в ВТО, двусторонних экономических отношений между ЕС и Казахстаном, а также геополитических аспектов участия Казахстана в региональных интеграционных процессах. Участники конференции отметили лидирующую роль Казахстана среди стран СНГ в реформировании экономики, либерализации торговой политики и создании рыночных институтов. В этой связи представитель Европейской Комиссии подчеркнула, что Казахстан является ключевым торгово-экономическим партнером стран ЕС в Центрально-Азиатском регионе.

Подводя итоги конференции, международные эксперты подчеркнули, что полноправное участие Казахстана в мировой торговой системе через вступление в ВТО будет способствовать диверсификации экономики Казахстана за счет привлечения прямых инвестиций и современных технологий для развития несырьевых отраслей, а также дальнейшей либерализации ключевых секторов экономики, включая финансовые, транспортные и телекоммуникационные услуги.

2-6 июня 2008 года в г. Вашингтоне (Соединенные Штаты Америки) казахстанская делегация под руководством Вице-министра индустрии и торговли Республики Казахстан Айтжановой Ж.С. провела очередной раунд двусторонних переговоров с экспертами Офиса Торгового Представителя США по вступлению Казахстана во Всемирную торговую организацию.

В ходе переговоров обсуждались вопросы доступа на казахстанский рынок сельскохозяйственных товаров, представляющих коммерческий интерес для американской стороны. Также рассмотрены вопросы регулирования торговых прав, въезда иностранных специалистов на территорию РК, защиты прав интеллектуальной собственности и доступа иностранных компаний на рынки финансовых, телекоммуникационных и дистрибьюторских услуг.

Кроме того, стороны обсудили вопросы обязательств Казахстана в области поддержки сельского хозяйства. В частности, казахстанская сторона отметила, что в настоящее время проводится расчет объемов поддержки аграрной отрасли за последние годы, на основе которых будут согласовываться со странами-членами ВТО максимальные объемы государственных субсидий в будущем.

Завершены переговоры с США по образцам ветеринарных сертификатов на животноводческую продукцию для экспорта американской продукции в Казахстан. В июле этого года планируется проведение казахстанскими ветеринарами процедур инспектирования американских предприятий, поставляющих сельскохозяйственную продукцию в Казахстан и семинаров по системе ветеринарного контроля в США.

Кроме того, в рамках визита казахстанской делегации во влиятельном институте Джона Хопкинса был проведен круглый стол, главной темой которого стали перспективы Казахстана по вступлению в ВТО. Этот же вопрос был главным предметом обсуждения на встречах Айтжановой Ж.С. в Палате представителей и Сенате США, а также на встрече с американским бизнес сообществом.

США являются влиятельным участником ВТО и ключевым переговорщиком для Казахстана. Поддержка этой страны в ходе двусторонних и многосторонних переговоров в процессе вступления Казахстана в ВТО имеет важное значение.

В период с 17 по 18 июня 2008 года в г. Алматы состоялся очередной раунд двусторонних переговоров по вступлению Казахстана в ВТО с экспертами Европейской Комиссии, представляющими интересы Европейского союза по вопросам внешнеторговой политики.

Главной особенностью данных переговоров является их проведение в Казахстане. Визит европейской делегации торговых переговорщиков во главе с г-жой Сигне Ратсо, Директора Департамента Европейской Комиссии по вопросам ВТО демонстрирует заинтересованность со стороны стран-членов ЕС в вступлении Казахстана в ВТО.

В ходе переговоров обсуждались вопросы доступа на казахстанский рынок товаров, представляющих коммерческий интерес для государств-участников Европейского союза.

Также рассмотрены условия привлечения иностранных высококвалифицированных специалистов на территорию Республики Казахстан и вопросы доступа на рынки финансовых и телекоммуникационных услуг со стороны иностранных поставщиков услуг.

Кроме того, стороны обсудили обязательства Казахстана по применению экспортных пошлин после вступления в ВТО, включая пошлины на сырую нефть и нефтепродукты, применяемые сегодня Правительством Казахстана.

Итогом проведенных переговоров можно назвать завершение переговоров по условиям доступа на казахстанский рынок товаров. Следует отметить, что переговоры по товарам завершены на взаимовыгодных условиях, отвечающих экономическим интересам обеих сторон. В частности в ходе настоящих переговоров стороны договорились об уровне импортных таможенных пошлин, которые будут применяться Казахстаном после вступления в ВТО в отношении отдельных видов продукции сельскохозяйственной переработки.

А также сторонам удалось достичь договоренности по условиям поэтапной либерализации телекоммуникационного сектора услуг.

Вопросы конкретных условий доступа иностранных финансовых организаций на казахстанский рынок финансовых услуг требуют дополнительных консультаций между сторонами.

В целом хотелось бы отметить, что Европейский Союз является основным торговым партнером Казахстана. Об укреплении и перспективности взаимных отношений свидетельствует ежегодно увеличивающийся объем взаимной торговли, который на сегодня занимает более трети торгового оборота Казахстана, и непрерывная динамика роста валового притока прямых иностранных инвестиций из стран ЕС.

Основными инвесторами в экономику Казахстана являются компании из Нидерландов, Великобритании, Италии и Франции. При этом на долю стран-членов ЕС приходится более половины прямых иностранных инвестиций, привлеченных Казахстаном на сегодняшний день.

Следует отметить, что Европейский Союз является влиятельным участником Всемирной торговой организации и ключевым переговорщиком для Казахстана по вступлению в данную международную организацию.

В этой связи поддержка Европейского Союза в ходе двусторонних и многосторонних переговоров по вступлению Казахстана в ВТО является весьма значимой.

Вступление в ВТО несет с собой как плюсы, так и минусы. С одной стороны, это открывает предприятиям стран-членов доступ к более дешевым импортным комплектующим и сырью, а населению – к более дешевым товарам и услугам. Но, с другой стороны, несмотря на то, что экономика в целом выигрывает, отдельные отрасли могут пострадать, и существенно. Поэтому имеет смысл рассмотреть последствия от вступления Казахстана в ВТО с точки зрения плюсов и минусов.

«Плюсы» вступления Казахстана в ВТО

Политика открытой торговли объективно необходима для Казахстана, имеющего небольшой внутренний рынок и нуждающегося в доступе к расширяющимся мировым рынкам.

Более предсказуемые и основанные на международном праве условия ВТО дадут возможность Казахстану, используя выгодные внутренние возможности, проявить свою конкурентоспособность в соревновании с торговыми партнерами.

Целью вступления любой страны в ВТО является получение определенных преимуществ. Для Казахстана они заключаются в следующем:

- Помимо того, что Казахстан будет признан страной с открытой рыночной экономикой, интегрированной в мировое хозяйство и мировые структуры, содействующие ее развитию, он автоматически получает в отношениях со всеми членами ВТО режим наибольшего благоприятствования (РНБ).

- Казахстан будет также иметь дополнительные и выгодные пути транзита для своих товаров. Это особенно важно для развития внешней торговли Казахстана отечественными товарами обрабатывающей промышленности.

- В кратко- и среднесрочной перспективе вступление Казахстана в ВТО важно, с точки зрения, привлечения инвестиций и, прежде всего, в обрабатывающую промышленность и в развитие высокотехнологичных производств.

- Большое значение для Казахстана может представлять режим ВТО в отношении торговых споров, особенно при антидемпинговых разбирательствах, применяемых в отношении экспортных товаров Казахстана и позволит решать торгово-политические споры в рамках, предусмотренных в ВТО процедур, на более справедливой основе.

- Вступая в ВТО, Казахстан может реально рассчитывать на получение права участия в разработке норм, регулирующих мировую торговлю, руководствуясь национальными интересами.

- Появится возможность доступа к оперативной информации о внешнеэкономической политике и намерениям правительств, стран-участниц ВТО, что, в конечном счете, позволит вести более эффективную торговую политику.

- Создание условий повышения качества и конкурентоспособности национальной продукции в результате расширения присутствия передовых технологий, товаров, услуг и инвестиций на внутреннем рынке, внедрения международных стандартов качества.

- В связи с расширением импорта потребитель сможет получить доступ к широкому ассортименту товаров и по более низким ценам.

«Минусы» вступления Казахстана в ВТО

Ряд независимых экспертов считает, что после вступления Казахстана в ВТО страну ожидают массовые потрясения. Представители малого и среднего бизнеса обанкротятся, не выдержав конкуренции с иностранным производителем, который практически свободно, без высоких таможенных пошлин, выйдет на казахстанский рынок. Кроме того, вступление в ВТО откроет рынки дешевым импортным сельскохозяйственным продуктам, с которыми местные производители конкурировать смогут нескоро. Скорее - сельское хозяйство в стране перестанет существовать, что приведет к снижению уровня жизни сельчан и зависимости страны от импортного продовольствия. Аналитики, воспитанные в рамках советской школы, полагают, что ставить крест на малом и среднем бизнесе, а также сельском хозяйстве более чем опасно для экономики любой страны.

Потребители, казалось бы, должны будут радостно приветствовать поступление импортного товара, так как цены резко снизятся, ассортимент существенно расширится. Однако вряд ли население сможет насладиться всем этим великолепием: товары будут доступны только тем, кто в новых условиях сможет заработать деньги. А сегодня около четверти населения Казахстана работает в малом и среднем бизнесе, и после вступления

страны в ВТО, как показывает практика других государств, многие из них попросту разорятся. Выжившим предпринимателям придется осваивать новые технологии, что, в свою очередь, может повлечь за собой массовые увольнения.

По мнению ведущих экономистов Казахстана, уже сейчас, еще не вступив в ВТО, нужно продумать специальные программы по перераспределению потенциально высвобождающейся рабочей силы, и взвешенно подойти к процессу переговоров, чтобы установить достаточно высокие тарифы на продукты, нуждающиеся в защите от экспансии зарубежного производителя. Если эти меры не будут приняты, то всплеска массовых акций протеста не избежать, считают аналитики.

За примерами далеко ходить не надо. Взять южного соседа - Киргизию. Несмотря на то, что киргизы вступили в ВТО в 1998 году, особого экономического роста в стране не произошло. Более того, по сравнению с 1998 годом объем торговли Киргизии с третьими странами снизился: в 1999 году — на 10,6 процентов, в 2000-м — на 5,9 процентов. По данным Национального статистического комитета Киргизии, объем промышленной продукции Киргизии в первом полугодии 2003 года упал на 9 процентов по отношению к 2004 году. В начале 2005 года полностью простаивали 203 промышленных предприятия, или 33 процента от их общего числа. Объем инвестиций в строительство снизился на 17,8 процентов.

Все это закончилось, как известно, «тюльпановой» революцией.

Однако смена режима Акаева практически ничего не решила, наоборот, еще более усугубила экономическую ситуацию: инфляция в первом полугодии 2005 года достигла 4 процентов, пищевые продукты подорожали на 11,6 процента. Темп роста ВВП Киргизии замедлился до 2,4 процентов, тогда как в 2004 году он составлял 9 процентов.

По последним данным национального соцопроса, проведенного компанией Baltic Surveys/The Gallup Organization по заказу Международного республиканского института США, более половины процентов опрошенных граждан Киргизии одной из главных проблем в стране считают безработицу. 26 процентов респондентов обеспокоены развитием экономики. 21 процент отмечает в списке главных коррупцию. 52 процента опрошенных отмечают, что сталкиваются с проблемами, связанными с низким уровнем жизни, 36 процентов — с трудоустройством, 21 процент — с жильем.

Сторонники ВТО объясняют это переходным периодом, особенностями национального менталитета кыргызов и геоэкономическим расположением страны.

Влияние географических факторов на экономическое развитие страны доказали еще американские экономисты Гэллуп и Сакс. Исследования показали, насколько важны для роста благосостояния той или иной страны тропический климат, выход к морю, плотность населения в прибрежной полосе и в удаленных от моря районах, расстояние от наиболее развитых стран и т.д. Выяснилось, что страны, удаленные от моря, или имеющие к нему выход, но большинство населения живет не в прибрежной полосе, развиваются медленнее. И этот момент киргизское руководство должно было оговорить при вступлении в ВТО. Но, вероятно, оно больше задумывалось о своем политическом имидже, чем о негативных последствиях в результате возможного экономического спада, и киргизы вступили в ВТО на невыгодных для себя условиях.

Возможно, с вступлением России и Казахстана в ВТО антидемпинговые санкции приостановят ввоз недоброкачественной китайской продукции. Но это одна сторона медали. Вторая заключается в том, что многочисленные челночники и ряд мелких предприятий, специализирующихся на торговле китайскими товарами, обанкротятся и пополнят армию нищих и безработных. А нищета, как известно, порождает революцию.

Учитывают ли эти особенности казахстанские чиновники, ведя переговоры со странами Евросоюза? Исходя из того, что «минусы» вступления в ВТО не страшны крупным

казахстанским предприятиям, а мелким отечественным предпринимателям вряд ли придется рассчитывать на поддержку правительства.

Список литературы

1. Авдокушин Е. Ф. Международные экономические отношения. - М.: Юристъ, 2003;
2. Агапова Т. А., Серегина С. Ф. Макроэкономика. – М.: Дело и сервис, 2002. – 448 с.;
3. Брагина Е. А, Гутник В. П., Дмитриев С. С. ВТО и национальные экономические интересы. – М.: Дело и сервис, 2003. – 326 с.;
4. Бункина М. К., Семенов В. А. Макроэкономика (Основы экономической политики). – М.: ДИС, 2006. - 320 с.;
5. Гладков И. С. Мировая экономика и международные экономические отношения. – М.: Бином. Лаборатория Знаний, 2009. – 341 с.;
6. Дергачев В. А. Международные экономические отношения - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2005. - 368 с.;
7. Долан Э., Линдсей Д. Макроэкономика. – СПб.: Питер, 2000. – 786 с.

УДК 338.2

ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА ПРОВЕДЕННЯ АУКЦІОНУ НА ПРАВО ОРЕНДИ ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ

*Т.І. Похилько, А.С.Дубок, відділення з підготовки молодших спеціалістів, спеціальність
«Бухгалтерський облік», 3 курс*

*Науковий керівник - Ю.О. Бобир, асистент кафедри менеджменту ВП Національного
університету біоресурсів і природокористування України «Ніжинський агротехнічний
інститут»*

***Анотація:** досліджено врегулювання питання процедури проведення земельного
аукціону та впровадження відкритих економічних методів регулювання земельних відносин.*

***Ключові слова:** аукціон, земельна ділянка, оренда, лот*

Земельний аукціон — врегульований нормами чинного Земельного кодексу та іншими законодавчими актами, а також локальними нормативно-правовими актами конкурентний продаж земельних ділянок, відповідно до якого право власності на земельну ділянку набуває той учасник земельних торгів, який запропонує найбільшу ціну за земельну ділянку відповідно до її цільового призначення.

Вперше в Україні земельні аукціони з продажу права довгострокової оренди були започатковані у 1994— 1995 роках у таких містах, як Харків, Львів, Одеса, Чернігів. Перший міжнародний земельний конкурс (тендер) було організовано в Одесі. Земельні аукціони відіграють важливу роль у реформуванні земельних відносин у процесі переходу від адміністративно-командної до ринкової економіки. Крім того, земельні аукціони піднімають завісу секретності, що оточує порядок надання чи відчуження земельних ділянок в адміністративному порядку, а також створюють можливості для дослідження та встановлення ринкової вартості земельних ділянок, і таким чином забезпечують надання інформації, необхідної покупцям і продавцям землі, а також місцевій владі для оцінки землі. Земельні торги є дієвим способом формування первинного і вторинного ринків землі в Україні.

Метою проведення земельного аукціону є впровадження відкритих економічних методів регулювання земельних відносин. Земельні ділянки, призначені для продажу на земельних аукціонах, не повинні мати будь-яких правових обмежень і бути вільними від прав третіх осіб на цю земельну ділянку.

Організація підготовки до аукціону з продажу чи продажу права оренди земельної ділянки складається з наступних етапів:

- визначення земельних ділянок, їх цільового призначення та затвердження Організатором переліку земельних ділянок, право власності чи право оренди яких планується передати шляхом проведення аукціону;
- розробка, погодження відповідної землевпорядної документації, встановлення меж земельних ділянок в натурі (на місцевості), затвердження проектів відведення земельних ділянок або інших проектів землеустрою;
- проведення експертної (нормативної) грошової оцінки земельної ділянки та визначення стартової ціни права оренди земельної ділянки;
- визначення та затвердження умов (критеріїв) передачі права оренди земельної ділянки шляхом проведення аукціону;
- визначення Виконавця, укладання з ним договору;
- передачі відповідних матеріалів Виконавцю;
- формування інформаційної картки на лот із зазначених у цьому пункті документів і матеріалів, встановлення кроку аукціону;
- публікація інформації про проведення аукціону з продажу права оренди земельної ділянки в місцевій пресі, встановлення інформаційних щитів на земельній ділянці;
- приймання та реєстрація заяв на участь в аукціоні;
- реєстрація заявників для участі в аукціоні;
- складання проекту договору оренди земельної ділянки.

Для участі в аукціоні заявник чи уповноважена ним особа заповнює та надає Виконавцю заяву встановленої Виконавцем форми українською мовою без будь-яких виправлень. Заявник або уповноважена особа разом із заявою пред'являє паспорт або документ, що його замінює. Всі дії, пов'язані із заповненням заяви на участь в аукціоні, виконуються безпосередньо заявником або його уповноваженою особою. Учасники аукціону вправі придбати на аукціоні лише ті лоти, за які сплачено реєстраційний, гарантійний внески, вартість інформаційного пакета Учасника аукціону та на які подані заяви про участь в аукціоні. Прийом заяв для участі в аукціоні завершується за три робочих дні до дня проведення аукціону не включаючи день проведення аукціону. Особа, яка подала у встановленому порядку заяву на участь в аукціоні, не має право відкликати свою заяву. Квиток учасника аукціону є підставою для реєстрації учасника для участі в аукціоні. Аукціон проводиться за наявності не менше двох учасників аукціону на кожний лот. За наявності лише одного учасника аукціону або відсутності заявників аукціон визнається такими, що не відбувся. Кожен заявник зобов'язаний пред'явити квиток учасника аукціону, на якому робиться відмітка про реєстрацію із зазначенням часу та дати проведення реєстрації, документ, що посвідчує особу заявника чи уповноваженої особи, документ, що посвідчує повноваження уповноваженої особи.

Аукціон починається з оголошення ліцитатором правил його проведення, штрафних санкцій, що застосовуються до присутніх на аукціоні у разі порушення правил проведення, оголошення кроку аукціону. По кожному винесеному на аукціон лоту ліцитатор оголошує назву, коротку характеристику та стартову ціну лота.

Кожен з учасників аукціону має право сповіщати про свою готовність отримати лот двома рівноцінними способами:

- (прийняття пропозиції без голосу) - після оголошення ліцитатором ціни лота, шляхом підняття таблички з аукціонним номером, що засвідчує прийняття пропозиції, запропонованої ліцитатором;
- (пропозиція з голосу) - без очікування оголошення ліцитатором пропозиції шляхом підняття таблички з аукціонним номером і одночасно оголосити свою пропозицію. Оголошена Учасником пропозиція повинна бути більшою, ніж пропозиція запропонована ліцитатором раніше мінімум на один крок аукціону та обов'язково кратною кроку аукціону.

Торги по лоту закінчуються, коли після триразового оголошення ліцитатором чергової пропозиції розміру лота, якщо ніхто з учасників протягом 3 трьох хвилин не запропонує вищу ціну, ліцитатор проголошує номер учасника, який запропонував ціну, розмір запропонованої ціни, і, одночасно з ударом молотка (гонга), слова: «Продано». Переможцем аукціону по даному лоту визнається учасник аукціону, номер якого ліцитатор назвав останнім і який запропонував найвищу ціну за лот. Після закінчення торгів по лоту ліцитатор оголошує про проведення аукціону по даному лоту, називає адресу земельної ділянки, розмір ціни за лот, номер учасника - переможця торгів і викликає переможця аукціону для підписання протоколу, який ведеться під час аукціону. Учасники аукціону після проведення торгів повертають Виконавцеві квиток учасника аукціону, аукціонний номер. Всі питання, зауваження щодо порядку проведення аукціону ліцитатор розглядає безпосередньо в процесі проведення земельних торгів.

Земельні торги можуть бути визнані такими, що не відбулися, у разі:

- відсутності Учасників аукціону або наявності лише одного зареєстрованого Учасника аукціону;
- якщо жоден із Учасників аукціону не запропонував ціну, рівну або вищу за стартову ціну лота мінімум на один крок;
- не підписання переможцем аукціону протоколу аукціону та відсутності згоди учасника аукціону, який запропонував попередній розмір ціни лота у відповідності до цього Порядку;
- несплати переможцем аукціону в установленний термін плати за право оренди земельної ділянки;
- неукладення в установленний Порядком строк договір оренди земельної ділянки;

Рішення про визнання земельного аукціону таким, що не відбувся, приймає Організатор на підставі подання Виконавця. Під час проведення аукціону ведеться протокол аукціону. Протокол складається в трьох примірниках та підписується ліцитатором, переможцем аукціону, представником Організатора та уповноваженим представником Виконавця, скріплюється печатками Організатора, Виконавця, переможця аукціону (за наявності). Виконавець, не пізніше наступного робочого дня після проведення аукціону, передає перший примірник протоколу аукціону – Переможцю, другий – Організатору, з відповідною відміткою у своєму (третьому) екземплярі протоколу який зберігається протягом 3 трьох років. Після отримання від переможця аукціону коштів за придбаний лот, Виконавець укладає з Переможцем договір купівлі-продажу чи договір оренди земельної ділянки. Договір купівлі-продажу чи договір оренди земельної ділянки підлягає обов'язковій державній реєстрації. У випадку необхідності отримання у відповідності до чинного законодавства дозволу для укладення договору оренди земельної ділянки з переможцем аукціону, укладення відповідного договору проводиться не пізніше десяти робочих днів після отримання такого дозволу. Підписаний протокол аукціону є підставою для внесення коштів на рахунок Організатора. Кошти повинні бути внесені протягом п'яти днів з дня завершення аукціону. У випадку невнесення коштів результати аукціону по конкретному лоту анулюються, протокол визнається таким, що втратив чинність, а гарантійний внесок не повертається особі, яка стала переможцем торгів. При цьому Організатор та Виконавець складають відповідний протокол.

Переможцю аукціону гарантійний внесок повертається протягом десяти банківських днів після внесення всіх обумовлених платежів, та отриманої Виконавцем винагороди. Право власності чи користування земельною ділянкою виникає у покупця (орендаря) після укладення договору та його державної реєстрації. Всі спори щодо проведення аукціону, оформлення його результатів, проведення розрахунків вирішуються сторонами шляхом переговорів, а у випадку недосягнення згоди – в судовому порядку. Контроль за виконанням умов договору здійснює Організатор.

Список літератури

1. Особливості укладення договорів на аукціоні: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 [Електронний ресурс] / М.С. Алябишев; НДІ приват. права і підприємництва Акад. правов. наук України. — К., 2009. — 17 с.
2. Земельного кодексу України Стаття 6
3. Земельне право України: Підручник / М.В. Шульга (кер. авт. кол.), Г.В. Анісімова, Н.О. Багай, А.П.Гетьман та ін.: За ред. М.В. Шульги. — К.: Юрінком Інтер, 2004. — С.83;
4. Науково-практичний коментар Земельного кодексу України / Кол. авт.: Л.О. Бондар, А.П.Гетьман, В.Г. Гончаренко та ін.; За заг. ред. В.В. Медведчука. — К.: Юрінком Інтер, 2004. — С.208; Носік В.В.

***Аннотация:** исследованы урегулирования вопроса процедуры проведения земельного аукциона и внедрение открытых экономических методов регулирования земельных отношений*

***Ключевые слова:** аукцион, земельный участок, аренда, лот*

***Annotation:** investigational settlement question procedure realization landed auction and introduction open economic method adjusting land relation.*

***Keywords:** auction, land area, lease, lead*

GENERAL RULES OF AUCTION ON RIGHT TO LEASE

Y.O. Bobyr, T.I. Pochylko, A.S. Dubok

**ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОСОБЛИВОСТЕЙ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ОПЛАТИ
ПРАЦІ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ**

***О.П. Жеріт, студентка 5 курсу (магістр) економічного факультету спеціальність
«Облік і аудит»***

***Наукові керівники – В.С. Дога, д.е.н., професор, В.Г. Кожем'якіна, ст. викладач
Одеського державного аграрного університету***

Оплата праці є важливою складовою ринкових відносин, концентрованим вираженням ефективності економіки і соціальної політики держави, інтегральним показником якості та результативності реформ.

Проблема знецінення робочої сили набула особливої гостроти, особливо, на фоні низької вартості робочої сили в цілому по економіці так і в деяких її галузях. Йдеться про аграрний сектор економіки, де, попри всі підвищення номінального рівня заробітної плати, вона залишається найнижчою в АПК. Актуальність проблеми полягає у незадовільному функціонуванні існуючої системи оплати праці, отже і мотивації працівників в аграрному секторі, що викликає необхідність її удосконалення відповідно до економічних відносин у сільському господарстві [4].

Останнім часом, дедалі все більше уваги приділяється вивченню проблеми оплати праці та її продуктивності в аграрному секторі економіки, співвідношенню їх темпів зростання та підвищенню цих показників, що знайшло своє відображення в працях вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів: В.І. Бачинський, М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, П.О. Куцик, В.С. Лень, Л.В. Нападовська, М.С. Пушкар та інші.

Розрахунки з оплати праці завжди були одним з найважливіших об'єктів бухгалтерського обліку, це пояснюється соціальною значимістю заробітної плати, складністю законодавчого механізму регулювання оплати праці в країні, комплексною перебудовою організації заробітної плати в сучасних умовах господарювання. Реалізація завдань реформування системи бухгалтерського обліку та сучасні ринкові зміни діючої системи організації оплати праці потребують докорінних змін методології обліку розрахунків з оплати праці на підприємстві [3].

Нині сільськогосподарське виробництво в Україні є малоефективним сектором економіки. Низька ефективність галузі, її не конкурентоспроможність мають багато причин, серед яких не останнє місце займає відсутність дійової системи мотивації продуктивності праці працівників, зайнятих у аграрному секторі. Для більшості з них заробітна плата втратила свою відтворювальну та стимулювальну функції і фактично перетворилася на різновид соціальних виплат, не пов'язаних з кількістю, якістю та кінцевими трудовими результатами. Низька заробітна плата працівників аграрних підприємств є загальносвітовою тенденцією [1]. Проте, її рівень у нашій країні значно нижчий порівняно з розвиненими державами світу та країнами СНД. Праця та її оплата як цілісні орієнтири втрачають своє соціально-економічне призначення, що руйнує основи економічного й соціального розвитку суспільства [2].

Аналізуючи причини низької вартості сільської робочої сили, слід визначити ряд факторів. По-перше, це мізерність оплати праці, зумовлена неефективністю сільськогосподарського виробництва, дуже низькою його прибутковістю порівняно з іншими галузями. Серйозною проблемою підвищення заробітної плати є фінансові труднощі підприємства, що проявляються у нестачі його оборотного капіталу. Крім того, підвищення заробітної плати стримується і через те, що при її зростанні зростає собівартість сільськогосподарської продукції, яка і без того не приносить підприємству високих прибутків і є низькорентабельною.

В сучасних умовах господарювання структура заробітної плати сільськогосподарських працівників також дещо змінилася. Мають місце позитивні зрушення в структурі заробітної плати у бік зменшення питомої ваги основної її частини і збільшення додаткової. Відчутно підвищилися за цей період преміальні виплати (з 2,7 до 4,7%) [1].

Рівень оплати праці на сільськогосподарському підприємстві залежить від кінцевого результату його роботи. Специфіка праці в аграрному секторі виробництва полягає в тому, що при її однакових витратах можна отримати різні кінцеві результати, які залежать і від погодинно-кліматичних умов, від родючості землі, від сортів насіння тощо. Крім того, для сільськогосподарських підприємств характерний сезонний характер виробництва та розрив між переходами використання технологічних процесів. Виробничі витрати здійснюються тривалий час і дуже нерівномірно, в процесі виробництва можуть брати участь як постійні, так і сезонні працівники, що в свою чергу призводить до нерівномірного понесення затрат на оплату праці. Все це необхідно враховувати при застосуванні відповідних форм та систем стимулювання оплати праці [3].

Більшість учених сходяться на думці, що оплата праці знаходиться в перехідному стані і не надбала рис, притаманних ринковій системі. Так, ринок праці, на якому здійснюється узгодження попиту та пропозиції на працю не діє повною мірою. Не зважаючи на вихід економіки України з кризового стану, попит на працю як і в стадії кризи перебуває в пригніченому стані. Як наслідок такої ситуації рівень оплати праці не досягає вартості робочої сили, і в таких умовах оплата праці не виконує відтворювальну функцію.

Отже, в сучасних умовах господарювання сільське господарство залишається однією з найважливіших галузей сфери матеріального виробництва національної економіки і розв'язання проблем матеріального стимулювання аграріїв потребує комплексного підходу і

вжиття заходів як на державному рівні, так і на рівні конкретного сільськогосподарського підприємства.

Щодо заходів макrorівня, то це підвищення ціни реалізації сільськогосподарської продукції і збільшення у ній частки витрат безпосередніх виробників, поступове зменшення і подальше усунення диспаритету цін на сільськогосподарську продукцію; державна підтримка середніх і великих підприємств шляхом надання пільгового кредитування тим з них, хто дбає про оновлення своєї матеріально-технічної бази, зменшення податкового тиску на них. Крім того, це оптимізація міжгалузевої диференціації заробітної плати, посилення державного впливу на порядок формування валових витрат і собівартості продукції.

Список літератури

1. Дідіченко Н.Г. Проблеми оплати праці в сільському господарстві в сучасних умовах / Н.Г. Дідіченко, Т.О. Салип // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/9_DN_2010/Economics/62216.doc.htm.
2. Колот А.М. Дослідження проблеми оплати праці: порівняльний аналіз (Україна та ЄС): монографія / А.М. Колот, Г.Т. Кулікова; за заг. ред. А.М. Колота, Г.Т. Кулікова. – К.: КНЕУ, 2008. – 274 с.
3. Кузьменко І.А. Шляхи удосконалення обліку розрахунків за виплатами працівникам / І.А. Кузьменко // Студентський науковий вісник Миколаївського державного аграрного університету. – 2011. – Випуск 2(5). Частина 1. – С. 524-530.
4. Масіна Н.С. Особливості оплати праці у сільськогосподарських підприємствах / Н.С. Масіна // Студентський науковий вісник Миколаївського державного аграрного університету. – 2011. – Випуск 2(5). Частина 1. – С. 252-257.

УДК 658.589

ПРИНЦИПИ ОБСЛУГОВУЮЧОЇ КООПЕРАЦІЇ В УКРАЇНІ, КАНАДІ ТА КРАЇНАХ ЄС

***Н.В. Заруба, факультет економіки та менеджменту,
спеціальність «Менеджмент», 4 курс***

***Науковий керівник – Н.М. Даценко, асистент кафедри менеджменту ВП
Національного університету біоресурсів і природокористування України «Ніжинський
агротехнічний інститут»***

***Анотація:** Розглянуті основні принципи обслуговуючої кооперації та особливості їх застосування в Україні, Канаді та країнах ЄС.*

***Ключові слова:** Кооперація, кооперативні принципи, обслуговуюча кооперація, кооперативний альянс, кооперація в Україні*

У світі існує велике різноманіття кооперативів, які надають своїм членам необхідні їм послуги. Крім традиційних споживчих кооперативів (здійснюють забезпечення членів товарами), існують фінансово-кредитні кооперативи (забезпечують членів фінансовими, кредитними, страховими послугами), медичні кооперативи (надають своїм членам медичні послуги, в т.ч. постачання ліків), збутові кооперативи (сприяють сільгоспвиробникам вигідно продати їх продукцію, в тому числі й на світових ринках), молочарські кооперативи (сприяють членам-виробникам молока у переробці їх продукції та її вигідній реалізації, в тому числі й на світових ринках), бензинові кооперативи (забезпечують своїх членів дешевими паливно-мастильними матеріалами), туристичні кооперативи (пропонують своїм членам доступні туристичні послуги), прокатні кооперативи (надають своїм членам в

тимчасове користування необхідне обладнання, прибори, пристрої, інвентар), житлові кооперативи (забезпечують своїх членів житлом і супутніми житлово-комунальними послугами). Складно перелічити всі види та різновидності кооперативів, що існують у світі. Вони створюються переважно в тих сферах господарської діяльності, де існує масова потреба людей в певних товарах (послугах) і де люди не хочуть користуватись послугами посередників.[3]

Незважаючи на таке велике різноманіття видів і сфер діяльності кооперативів, усі вони мають однакову соціально-економічну природу. Їх об'єднують спільні ознаки – кооперативні принципи, в основі яких лежать ідеї перших кооператорів.[2]

Ці кооперативні принципи діяльності чітко були визначені в документах Міжнародного кооперативного альянсу – світового об'єднання національних і регіональних організацій кооперативів понад 100 країн світу – і сформульовані наступним чином.

Добровільне та відкрите членство. Кооперативи – добровільні організації, відкриті для всіх людей, здатних користуватися їхніми послугами та готових узяти на себе обов'язки членів без дискримінації за ознакою статі, соціальної, расової, політичної, релігійної приналежності людей.

Демократичний членський контроль. Кооперативи – це демократичні організації, контрольовані їхніми членами, які беруть активну участь у виробленні політики й прийнятті рішень. Чоловіки й жінки, що працюють як виборні представники, підзвітні членам кооперативу. У первинних кооперативах у всіх членів рівні права при голосуванні (один член – один голос), а кооперативи вищих рівнів також організовані відповідно до демократичних принципів.

Економічна участь членів. Члени кооперативу роблять рівні внески й контролюють кооперативний капітал на основі демократичних принципів. Принаймні частина цього капіталу звичайно є загальною власністю кооперативу. Члени кооперативу звичайно одержують деяку компенсацію на внесені кошти, що є умовою членства. Члени кооперативу розподіляють залишковий капітал таку цілі: розвиток кооперативу за рахунок можливого створення резервів, принаймні частина яких є неподільною; винагорода членів кооперативу відповідно до їх участі у справах кооперативу; підтримка інших сфер діяльності, схвалених членами кооперативу.

Самостійність і незалежність. Кооперативи – це самостійні організації взаємодопомоги, контрольовані їхніми членами. Якщо вони укладають угоди з іншими організаціями, у тому числі з урядами, або залучають капітал із зовнішніх джерел, вони роблять це на умовах демократичного контролю з боку членів і підтримують свою кооперативну самостійність.

Виховання, навчання, інформування. Кооперативи забезпечують навчання й підготовку своїх членів, виборних представників, керівників і працівників, щоб ті могли робити ефективний внесок у розвиток своїх кооперативів. Вони інформують широку громадськість – особливо молодь і неформальних лідерів, про характер і користь кооперативів.

Співробітництво між кооперативами. Кооперативи найбільш ефективно обслуговують своїх членів і зміцнюють кооперативний рух, працюючи на місцевому, національному, регіональному й міжнародному рівнях.

Турбота про громаду. Кооперативи працюють задля сталого розвитку своїх громад, проводячи політику, схвалену їхніми членами.

Наведені вище кооперативні принципи сформульовані із практики діяльності багатьох видів кооперативів різних країн. Вони є універсальними і мають узагальнюючий характер, тому недостатньо характеризують особливості кооперативу як унікальної форми господарювання. Тому для розуміння специфіки кооперативу як унікальної неприбуткової

форми господарювання доцільно більш детально зупинитись на реальних проявах вказаних принципів у практиці діяльності кооперативів різних країн.

Кооперативи є надзвичайно поширеною у світовому господарстві, але дискредитованою в Україні псевдокооперативним рухом періоду 80-90-х р.р. Відсутність достовірної та зрозумілої для простого громадянина інформації про сутність, в першу чергу, обслуговуючої кооперації, і сьогодні породжує нерозуміння і навіть спротив населення, коли мова заходить про створення обслуговуючого кооперативу. В їх розумінні обслуговуючий кооператив – це той самий колгосп, і повертатися до такої форми господарювання вони не бажають.

Отже, на сьогодні одне із головних завдань держави є необхідність донесення до громадян достовірної та правдивої інформації про обслуговуючу кооперацію, про те, що кооператив є формою господарської діяльності, яка відіграє специфічну роль у ринковій економіці і в більшості країн кооператив – це відкрите демократичне об'єднання осіб з метою самозабезпечення необхідними послугами, яке здійснює господарську діяльність на неприбуткових засадах від імені та в інтересах своїх членів, що є його рівноправними власниками-користувачами. Саме тому кооперативи в багатьох країнах мають особливий правовий статус неприбуткових організацій, а їх діяльність регулюється не підприємницьким, а спеціальним (кооперативним) законодавством.[4]

Унікальність соціально-економічної природи кооперативів визначається комплексом специфічних взаємопов'язаних принципів їх функціонування.

Ці принципи в комплексі формують унікальність соціально-економічної природи кооперативу і відрізняють кооперативи як організаційно-правову форму від інших форм господарських об'єднань.

Ст. 3 Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» визначає принципи діяльності кооперативів:[1]

- добровільність членства фізичних і юридичних осіб в кооперативі та безперешкодний вихід з нього;
- обов'язкова трудова участь членів у діяльності виробничого кооперативу;
- обов'язкова участь членів у господарській діяльності обслуговуючого кооперативу;
- відкритість і доступність членства для тих, хто визнає статут кооперативу, бажає користуватися послугами цього кооперативу та у разі потреби погоджується брати участь у фінансуванні його на умовах, встановлених статутом кооперативу;
- демократичний характер управління, рівні права у прийнятті рішень за правилом «один член кооперативу - один голос»;
- обмеження виплат часток доходу на паї;
- розподіл доходу між членами кооперативу відповідно до їх участі в діяльності кооперативу;
- контроль членів кооперативу за його діяльністю у порядку, передбаченому статутом цього кооперативу.

Таким чином, принципи кооперації в Україні, в цілому, відповідають міжнародними кооперативним принципам.

Список літератури

1. Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» 1997 р./ Верховна Рада України . – Офіц. вид. – К.: Парлам. вид-во, 2001. – 18 с. – (Бібліотека офіційних видань).
2. Гончаренко В.В. Міжнародні кооперативні принципи і розвиток псевдокредитних спілок в Україні / Владислав Васильович Гончаренко // Українська кооперація. – 2011. - № 4.
3. Зіновчук В.В. Організаційні основи сільськогосподарського кооперативу / Віталій Володимирович Зіновчук - К. : Логос, 2001. – 380 с.

4. Масін В. М. Проблеми правового статусу сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу, як неприбуткової організації / Віктор Миколайович Масін // Південноукраїнський правничий часопис. - 2006. - № 4. - 128 с.

Аннотация: Рассмотрены основные принципы обслуживающей кооперации, их особенности и применение в Украине, Канаде и странах ЕС.

Ключевые слова: Кооперация, кооперативные принципы, обслуживающая кооперация, кооперативный альянс, кооперация в Украине

Annotation: Proposes to consider the basic principles of service cooperatives, their features and use in Ukraine, Canada and EU countries.

Keywords: Cooperation, cooperative principles, service cooperatives, cooperative alliance cooperation in Ukraine

PRINCIPLES IN UKRAINE SERVICE COOPERATIVES, CANADA AND EU COUNTRIES **N.V. Zaruba**

УДК 378.43(075.8)

НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК СКЛАДОВІ ЕКОНОМІКИ І СУСПІЛЬСТВА

**Н.П.Ільєнко, відділення з підготовки молодших спеціалістів,
спеціальність “Фінансовий облік”, 2 курс**

**Науковий керівник – Л.В.Федоренко, викладач ВП Національного університету
біоресурсів і природокористування України “Ніжинський агротехнічний інститут”**

Анотація: В основі розвитку людського суспільства лежить виробництво матеріальних і духовних благ, інших цінностей, цілісна сукупність яких забезпечує умови життєдіяльності людини. Будь-яке суспільство, особливо високорозвинуте сучасне, являє собою соціальну систему. Соціальна система - це складноорганізована впорядкована цілісність, що включає окремих індивідів та соціальні спільноти які, об'єднані різноманітними зв'язками і взаємовідносинами, специфічними за своєю природою. Технологія є складовою суспільства і забезпечує його споживчими цінностями (потребами), які формує і узагальнює політика, тобто владні структури.

Ключові слова: економічна система, технології, технічна система, новітні тенденції, всебічний розвиток

Технологія є складовою суспільства і забезпечує його споживчими цінностями (потребами), які формує і узагальнює політика, тобто владні структури. Провідником і регулятором переміщень матеріальних і духовних цінностей (потреб) в умовах глибокого поділу праці є економіка, яка відіграє виключну роль у розвитку продуктивних сил суспільства. У зв'язку з цим технологія тісно пов'язана з природознавством, технікою, економікою та управлінням. Техніка і технологія у розвитку суспільства відіграють суттєву роль, оскільки зміни в технології позначаються на продуктивності праці, що зрештою впливає й на виробничі відносини. Тобто рівень розвитку технології забезпечує певний рівень життєзабезпечення населення (економіка) і рівень взаємовідносин населення з владою

(політика). Розвиток економіки має змінний характер, тобто відповідає життєвому циклу біологічних систем (зародження, розвиток, зрілість, смерть).

Технологію розглядають як сукупність методів обробки, виготовлення, зміни стану, властивостей, форми сировини, матеріалу чи напівфабрикату, які використовуються у процесі виробництва для одержання готової продукції. Поняття або термін «технологія» з'явилися наприкінці XVIII - початку XIX століття. До цього часу замість терміна «технологія» вживали терміни «ремесло», «діло», «мистецтво» тощо. До появи терміна «техніка» в Росії (до 1862 року) вживали термін «знаряддя» (орудие) як належність його до виробництва. Технікою стали називати в основному матеріальні носії праці, і цей термін став самостійним.

Таким чином, в сучасному розуміння технологія почала розглядатися як майстерність і наукова дисципліна в середині XIX століття. Цьому значно сприяла поява ряду наукових та технічних винаходів: удосконалення парового двигуна, винахід двигуна внутрішнього згоряння, дизельного двигуна, широкої серії електродвигунів, холодильників, парових та газових турбін тощо, що справило значний вплив на розвиток технології. Не менш важливим було впровадження наукової системи організації праці, або науково обґрунтованої системи управління виробництвом, родоначальником якої став американський інженер Ф. Тейлор.

Будь-яка технологія розглядається як цілеспрямована діяльність або як сама праця, предмет праці, засоби праці, які економісти називають засобами виробництва. Поєднання праці з предметом і засобами праці складає зміст будь-якого технологічного процесу.

Людство, або цивілізація, було сформовано не владними структурами, а тими, хто створив колесо, сокиру, плуг, двигун, хто знайшов злаки, слідкував за зірками, відкрив залізо, радіохвилі, тощо. Владні структури в залежності від їх відповідності потребам суспільства або сприяли розвитку цивілізації або заважали йому.

Технологія є складовою цивілізації, тобто такого історично конкретного стану суспільства, що характеризується не тільки духовною культурою, а й матеріальною - засобами праці і технологією.

Якщо розглядати суспільство системно, то можна визначити його як ієрархічну систему, що складається із складових нижчого рівня.

Як відомо, під системою розуміють певну множину елементів заданої природи, що мають певну цілісність. За природою розрізняють матеріальні та абстрактні системи. До матеріальних систем відносять системи неорганічної природи, фізичні, хімічні, геологічні та живі системи - організми, популяції, екосистеми. Особливі класи систем становлять родина, організація. До соціально-економічних систем суспільства належать регіони, держава. Абстрактними системами вважають гіпотези, теорії, наукові знання, мовні системи, логічні системи тощо.

За походженням системи поділяють на природні, штучні та змішані. Природні системи виникають внаслідок природних процесів, штучні - створені людиною. З точки зору технології будь-яке підприємство є штучною системою, створеною людиною як засіб для досягнення певної мети або надання певних послуг, виготовлення певного товару із заданими властивостями.

Підприємство - складна система, що складається із елементів або підсистем і є соціотехнічною системою, до якої входять техніка (механізми, машини, устаткування, обладнання) та індивідууми і колективи, пов'язані з роботою цієї системи.

Соціальна система - складно організована упорядкована цілісність, що об'єднує окремі індивідууми і соціальні спільноти, пов'язані різноманітними зв'язками і взаємовідносинами.

Економічні системи - це сфери функціонування продуктивних сил і виробничих відносин. Закон товарного виробництва, або закон вартості, є регулятором суспільного виробництва та розподілу суспільних ресурсів. Згідно із законом вартості індивідуальні

витрати на виробництво будь-якого товару дорівнюють суспільно необхідним, а при розширенні виробництва досягається прибуток. Згідно із тим же самим законом виробник не може і не має права вибирати: виробляти чи не виробляти товари, знижувати чи не знижувати витрати на виробництво, впроваджувати чи не впроваджувати нову техніку і технологію, поводитись на ринку активно або пасивно. Він повинен виробляти, знижувати витрати, впроваджувати нову техніку і технологію, активізувати свою діяльність на ринку.

Таким чином закони економіки змушують розвивати та удосконалювати техніку і технологію, яка є складовою економіки або економічної системи.

Поняття «система» походить від грецького поняття «складене» і тлумачиться як група різноманітних предметів, створених штучно чи природно таким чином, що вони утворюють єдине ціле, діють узгоджено і підкоряються певним формам управління (керування).

Технічна система визначається як об'єкт, складений із матеріальних тіл (споруд, машин), або як процес і складається з дій (операцій), пов'язаних у систему, яка визначає мету функціонування. Основними властивостями системи є цілісність, структурність, множинність опису.

Технологію можна розглядати і як сукупність або систему дій чи процесів, призначених для зміни або утворення нових властивостей (характеристик) будь-якого об'єкта (подрібнення, гранулювання, нагрівання, тощо). Ці дії здійснюються машинами і апаратами. Машина, на відміну від апарата, призначена для перетворення енергії в корисну роботу за допомогою робочих органів.

Якщо будь-яка технічна система удосконалюється досить швидко внаслідок якого-небудь зрушення (відкриття, винахід), то економічні і соціальні системи дуже інерційні, тобто технічні удосконалення впливають на соціальний стан із значним запізненням.

Розвитком технологій можна вважати безперервний процес удосконалення машин, механізмів, приладів, пристроїв у різних галузях промисловості, які спрямовані на полегшення умов праці, підвищення продуктивності, зручності, комфорту тощо.

Список літератури

1. Барвихин А.П. Политэкономия.- М.: Финпресс, 2000
2. Грабовський В.В Основи економічної теорії: Підручник. – К.: Либідь, 1999.
3. Клименко О.С. Мікроекономіка: Підручник. – К.: Либідь, 2002.
4. Основи економічної теорії: політ економічний аспект: Підручник / Відп. ред. Г.Н. Климко. – 5-те вид., випр. – К.: Знання-Прес, 2004.
5. Політична економія: конспект лекцій / укладач Бойко О.Я. – Л.: Політехніка, 2003.

Ключовые слова: *экономическая система, экономические отношения, новейшие тенденции, всестороннее развитие*

Keywords: *economic system, economic relations, the latest trends, the development*

УДК 336.531.12.324

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ В АПВ УКРАЇНИ

*Кабанець Д.О., студентка факультету економіки та менеджменту ВП НУБіП
України «Ніжинський агротехнічний інститут»
Науковий керівник – Македон Г.М., асистент ВП НУБіП України «Ніжинський
агротехнічний інститут»*

Досліджено стан залучення інвестицій, визначено роль інвестицій у розвитку агропромислового комплексу. Виділено проблеми, які необхідно розв'язати задля зміцнення національного інвестиційного потенціалу в агропромисловому комплексі України.

Інвестиції, агропромисловий комплекс, інвестиційна діяльність, іноземний капітал.

Подальший розвиток економіки та аграрного сектору України потребує виваженої, науково обґрунтованої і водночас ефективної інвестиційної політики. Я свідчить світовий досвід, в економічному житті кожної країни інвестиції є домінуючим фактором соціально-економічного розвитку, вони сприяють забезпеченню інтеграції національної економіки у світовий економічний простір. Однак, незважаючи на вигідне геополітичне розташування нашої країни, її природні ресурси, науковий потенціал, наявність кваліфікованих кадрів, щорічні обсяги іноземних інвестицій в Україні ще далекі від бажаних.

Поліпшення інвестиційного клімату держави завжди мало вирішальне значення у діяльності центральних і регіональних органів влади. Забезпечення законодавчої бази з цих питань, реформування податкової системи з урахуванням вимог СОТ і з метою забезпечення прибутковості підприємств, рентабельності галузей агропромислового комплексу, зростання ролі

банківських кредитів та позичок і фондового ринку, залучення іноземних інвестицій є визначальними факторами забезпечення активізації інвестиційної діяльності в агропромисловому секторі економіки. Без розв'язання цих проблем не можна здійснити інтенсифікацію агропромислового виробництва, тому важливу роль відіграє науково обґрунтована політика держави щодо активізації інвестиційно-інноваційного процесу, розробка комплексу правових, організаційних та економічних заходів, спрямованих на підвищення ефективності функціонування АПК.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Проблеми інвестування, інвестиційної активності завжди знаходилися у центрі уваги українських та іноземних учених-економістів. Питання вирішення проблеми ефективності залучення інвестицій привертає увагу багатьох вітчизняних науковців: Л.І. Бровко, О.М. Голованова, М.Я. Дем'яненко, І.Й. Дороша, Ю.О. Кудрі, І.І. Лукінова, А.С. Музиченка, Г.М. Підлісецького, В.В. Радченка, М.А. Садикова, І.І. Сталева, А.В. Чупіса та інших.

Мета роботи полягає у визначенні шляхів залучення інвестицій в агропромисловий комплекс.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інвестиції визначають темпи розвитку агропромислового виробництва, вони є могутнім стимулом для розвитку науково-технічного прогресу. Застосування нової техніки та технологій сприяє зниженню витрат виробництва й збільшенню обсягу продукції і поліпшенню її якості та створює для підприємств переваги над конкурентами.

Цього року у вітчизняне сільське господарство залучено 15 мільярдів інвестиційних гривень, що в півтора рази більше, ніж біло на цей час торік. Значну частину коштів

підприємства АПК спрямували у сучасні технології вирощування агрокультур і за допомогою сприятливої погоди виростили 40-мільйонний урожай ранніх зернових.

Функціонування будь-якого суб'єкта господарювання, як правило, пов'язане з інвестиційною діяльністю. Інвестиційні вкладення здійснюються в оновлення або заміну матеріально-технічної бази виробництва, вони пов'язані з її удосконаленням, модернізацією у зв'язку зі зношенням і старінням обладнання, потребою у нарощуванні та введенні нових виробничих потужностей, зумовлених збільшенням обсягів виробництва й освоєння нових видів діяльності.

Загальний стан економіки, податкова та фінансово-кредитна політика держави, рівень інфляції, стимулювання імпорту (звільнення від імпортного мита на інноваційні товари, обладнання, запасні частини, комплектуюче обладнання і сировину, що пов'язані з виробничим процесом), відстрочення сплати мита на імпортні матеріали; стимулювання експорту (звільнення від експортного мита); пом'якшення оподаткування доходів від експорту; відшкодування мита є основними методами стимулювання інвестиційної активності в галузях АПК.

Джерелами фінансування інвестиції в основний капітал є: власні кошти підприємств і організацій, кошти державного і місцевих бюджетів, іноземних інвесторів, населення, у тому числі на індивідуальне житлове будівництво та кредити банків й інші джерела фінансування.

Сільськогосподарський сектор пропонує привабливі можливості для інвестицій, так як в ньому середньорічна дохідність капіталу з усіх ключових галузей України найвища, і в період з 2002 по 2007 рік перевищувала 25%; однак, великі інвестиції так і не були зроблені. Головна причина те, що інвестиційний клімат в Україні вважається досить ризикованим. Як демонструють дослідження Світового Банку, умови ведення бізнесу в країні гірше, ніж в порівнянних країнах Східної Європи та інших країнах з доходом нижче середнього рівня. Як встановлено останнім дослідженням Світового банку, «Характеристика ділової та підприємницького середовища», політичні ризики та їх наслідки для стабільності політики та нормативної бази, оподаткування та корупція - основні стримуючі фактори для бізнесу та інвестицій в Україні. Недавнє дослідження інвестиційного клімату МФК підтверджує це загальне сприйняття. Доступ до фінансування залишається серйозною проблемою для агробізнесу. Згідно з результатами підготовлюваного до випуску дослідження інвестиційного клімату МФК, 75% компаній заявляють про недостатній доступ до фінансів, як основний перешкоді для подальшого розширення і інвестування. Основними джерелами фінансування підприємств агробізнесу залишаються особисті заощадження (13%) і внутрішнє самофінансування у формі нерозподіленого прибутку (60%). Зовнішнє фінансування за допомогою банківських кредитів (28%) і фінансування трейдерами / постачальниками (5%), рідких випадках виявляється прийнятним рішенням для агробізнесу. поліпшення стану бюджету в У КРАЇНИ. на 2011 рік уряд асигнував близько 11 млрд. гривень до бюджету сільського господарства, в порівнянні з 7,8 млрд. гривень в 2010 році 18. Крім бюджетних витрат, податкові пільги, що надаються фермерським господарствам за допомогою фіксованого сільськогосподарського податку, за оцінкою різних джерел складають 0,7-1,4 млрд. гривень щорічно. І що більш важливо, спеціальний режим податку на додану вартість (ПДВ) для сільськогосподарських виробників дає вигоду, еквівалентну приблизно 10 мл рд. гривень. Сільськогосподарським виробникам дозволено утримувати різницю між ПДВ, сплаченим на сировину, і ПДВ, отриманим від продажу сільськогосподарських культур, якщо вони інвестують цю різницю у виробництво. Кредитори в Україні орієнтовані на великі підприємства агробізнесу. З 2007 року більше 15 сільськогосподарських і продовольчих компаній отримали котирування на міжнародних фондових ринках в Варшаві, Лондоні, Франкфурті та Парижі. Це свідчить про фінансових потребах високо капіталомісткого сектору в умовах високої вартості капіталу на внутрішньому ринку. Холдинги використовують різні методи, включаючи первинне розміщення акцій (IPO), приватне

розміщення і навіть випуск євробондів, для залучення міжнародного капіталу. Подібний перекис у фінансуванні обмежує ріст сільського господарства і харчової промисловості, особливо для малих та середніх сільськогосподарських підприємств і самих дрібних домогосподарств. Це не дозволяє їм робити інвестиції в модернізацію фермерського обладнання та підвищувати ефективність і прибутковість. Слабке фінансове становище змушує їх приймати фінансування сезонного і оботного капіталу з будь-якого доступного джерела, і відразу ж продавати зібраний врожай, коли пропозиція велика, а ціни, як правило, низькі. Урядова програма часткового дотування

виплат відсотків по аграрним кредитами - одне з основних напрямів державної підтримки сектора. Вона була введена в 2001 році. Законодавством визначено, що така компенсація повинна бути не менше 1,5 ставки рефінансування НБУ в національній валюті і не менше 10%, якщо кредит виданий в іноземній валюті. Сільськогосподарські підприємства можуть отримати компенсацію за короткостроковими кредитами для покриття виробничих витрат (наприклад, закупівлі палива, кормів, запасних частин, добрив, хімікатів для боротьби шкідниками, страхових платежів і т.д.), а також по довгостроковими кредитами, отриманими в національній або іноземній валюті. У 2009 році спеціальним законом²³ оптові ринки сільськогосподарської продукції одержали право на компенсацію відсоткової ставки, а також на інші види підтримки. У широко корумпованому середовищі, виробники отримують лише часткову вигоду від таких дотацій, але фактичні цифри визначити складно.

З метою активізації процесів залучення іноземного капіталу та інтеграції України у світову економіку потрібно оптимізувати державну інвестиційну політику. Забезпечити її дієвість та виваженість. Основні напрями цієї політики мають полягати не в жорсткому регулюванні інвестиційних потоків, а у створенні сприятливих умов для ефективної діяльності, лібералізації інвестиційного режиму та ґрунтуватися на ретельному врахуванні мотивів і пріоритетів іноземних інвесторів.

Висновки. З метою зміцнення національного інвестиційного потенціалу в агропромисловому комплексі України економічна політика держави повинна бути спрямована на розв'язання таких найгостріших проблем:

- забезпечення податкової бази формування сприятливого інноваційно- інвестиційного клімату АПК України;
- існуючі нині податкові пільги дають змогу сформувати необхідні стимули до підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва, однак з позиції вимог СОТ вони мають бути зменшені;
- забезпечення соціально-економічних умов освоєння новітніх розробок і використання досягнень світового сільськогосподарського машинобудування;
- створення системи ефективного інженерно-технічного забезпечення АПК з дотриманням чинного українського законодавства;
- забезпечення правових засад повноцінного функціонування ринку землі як важливого фактора підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва та поліпшення умов залучення інвестицій в аграрний сектор економіки;
- збільшення вкладень в основний капітал, включаючи вкладення в нове будівництво, реконструкцію, розширення і технічне переоснащення діючих об'єктів і потужностей сільськогосподарського призначення;
- збереження пільг щодо оподаткування підприємств галузей АПК на найближчу перспективу;
- розвиток банківського кредитування АПК, послідовне зниження банківської процентної ставки до рівня, що стимулює кредитування підприємств;
- розвиток фондового ринку та охоплення ним підприємств АПК;

- розробка наукових основ структурної та інвестиційної політики, визначення її основних напрямів з метою розвитку регіонів;
- сприяння залученню прямих іноземних інвестицій в АПК, особливо за допомогою вдосконалення податкового законодавства, адаптування його до вимог СОТ та інших міжнародних організацій, членом яких Україна є або планує стати.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Статистичний бюлетень за січень-липень 2007 року. - 2007. - № 1. - С. 53.
2. Іщенко Г. Без ліцензувань і квотувань // Урядовий кур'єр. - 2007. - № 59. - 3 квітня. - С. 3.
3. Режим доступу: shsh.tipadgo.kiev.ua - офіційна сторінка Мінагрополітики.
4. Статистичний бюлетень за січень 2007 року. - № 1. - С. 76; 77.
5. Малолеткова О. Зосередимось на системних проектах. Прес-конференція міністра економіки Анатолія Кінаха // Урядовий кур'єр. - 2007. - № 64. - 11 квітня. - С. 5.
6. Статистичні дані Міністерства аграрної політики України; Звіт про суми отриманих пільг з оподаткування (ф. № 13-ПП) Державної податкової адміністрації України та звітів Держказначейства й Рахункової палати України за 2000-2006 роки.
7. Головка О. До проекту Держбюджету включено низку нових програм // Урядовий кур'єр. - 2007. - № 167. - 13 вересня. - С. 2.

Исследовано состояние привлечения инвестиций, определена роль инвестиций в развитии агропромышленного комплекса. Выделены проблемы, которые необходимо решить для укрепления национального инвестиционного потенциала в агропромышленном комплексе Украины.

Инвестиции, агропромышленный комплекс, инвестиционная деятельность, иностранный капитал.

The state investment, the role of investment in the development of agriculture. The issues that must be resolved in order to strengthen national investment potential in agriculture in Ukraine.

Investment, agriculture, investment, foreign capital.

**ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ПРИ СТВОРЕННІ ТА ОБСЛУГОВУВАННІ С/Г
КООПЕРАТИВІВ В УКРАЇНІ**

***М.П. Кисла, факультет економіки та менеджменту,
спеціальність «Облік і аудит», 4 курс***

***Науковий керівник – Н.М. Даценко, асистент кафедри менеджменту ВП
Національного університету біоресурсів і природокористування України «Ніжинський
агротехнічний інститут»***

Анотація: досліджено особливості створення та функціонування сільськогосподарських кооперативів та шляхи вирішення існуючих проблем

Ключові слова: сільськогосподарські кооперативи, державне регулювання, обслуговуюча кооперація

Становлення ефективної та справедливої, по відношенню до селян, аграрної економіки в нинішніх умовах практично неможливе без розвитку повноцінного інституту сільськогосподарської кооперації. Участь всіх гілок державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері підтримки розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації на сьогоднішній день є об'єктивною необхідністю, за рахунок чого можуть бути прискорені бажані позитивні зміни у економічному та соціальному розвитку сільських громад.

Метою дослідження даної теми є вивчення особливостей створення та

функціонування сільськогосподарських кооперативів та їх ефективного розвитку в сучасних умовах економіки України.

Реаліями сьогодення є те, що значна частина сільськогосподарської продукції повсякденного споживання - овочів, фруктів, молока та м'яса виробляється неорганізованими сільськогосподарськими виробниками - особистими селянськими господарствами, які не мають системних маркетингових каналів збуту такої продукції. Як результат, вирощена продукція, особливо у віддалених від приміської зони селах, згодовується худобі або пропадає. В кращому випадку попадає до споживачів через посередників, або продається на узбіччях доріг, вулицях міст поза межами ринків. Як результат, основну долю доданої вартості на вироблену продукції отримують посередники, а селяни залишаються у збитках та злиднях.

Країни Західної Європи, США, Канада та інші вирішили цю проблему шляхом реалізації державних політик щодо формування прозорої та ефективно-дієвої ринкової інфраструктури на засадах кооперації та інтеграції сільськогосподарських товаровиробників, закладів торгівлі, підприємств харчової і переробної промисловості.

На жаль, у порівнянні з міжнародним досвідом, в Україні відсутня стала державна політика щодо розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів як основного інструменту вирішення соціальних питань у селі та економічного зростання дрібних сільськогосподарських товаровиробників.

Загальнонаціональною проблемою/стримуючим фактором розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації є те, що за роки нової незалежної економічної та соціальної політики в Україні не вдалось відновити втрачений за роки радянської влади кооперативний соціальний капітал та досягти на рівні урядових інституцій чіткого розуміння соціального значення та економічної природи створення і діяльності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів

Як результат, за різними джерелами інформації на початок 2012 р. в Україні налічувалося лише 645 сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів на 28471 сільський населений пункт, або лише 2,3 кооперативи з розрахунку на 100 сільських населених пунктів, кооперативними відносинами охоплено не більше 0,3% населення яке проживає в сільській місцевості.

Разом з тим, прискорений розвиток за рахунок іноземних інвестицій комерційних структур, що спеціалізуються на перевезенні, зберіганні, переробці і продажу імпортованого продовольства та вітчизняної сільськогосподарської сировини, створює відповідні монополю - лобістські угруповання, які не зацікавлені у формуванні ефективної державної політики підтримки кооперативного руху на селі. В окремих випадках стараються очолити або взяти під свій контроль створення та діяльність кооперативних об'єднань дрібних товаровиробників.

Основними «базовими» проблемами стримуючими розвиток кооперації в сільській місцевості є:

1. неврегульованість чинного законодавства у сфері сільськогосподарської обслуговуючої кооперації, зокрема невідповідність норм Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» нормам Цивільного і Господарського кодексів України та Закону України «Про кооперацію» що на практиці приводить до значних непорозумінь та створює додаткові перешкоди на шляху створення і розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів.

2. неврегульований податковий статус сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів у відповідності до специфічної економічної природи їх діяльності.

Обслуговуючі кооперативи, здійснюючи обслуговування членів кооперативу забезпечують виконання окремих технологічних операцій сільськогосподарського виробництва (обробіток ґрунту, зберігання продукції її пакування, транспортування та інше)

і при цьому не ставлять за мету отримання прибутку, лише забезпечують прибуткову діяльність своїх членів – сільськогосподарських товаровиробників. По суті, сільськогосподарський обслуговуючий кооператив можна розглядати як окремий госпрозрахунковий підрозділ сільськогосподарського підприємства або групи таких підприємств (фермерських, особистих селянських господарств), які об'єднали свої ресурси для створення спільного механізованого загону, потужностей для зберігання та пакування сільськогосподарської продукції, її перед реалізаційної підготовки та ряду інших технологічних операцій.

Визнання неприбуткового статусу сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу необхідне для формування ставлення до них з боку суспільства, як до унікальних організацій самодопомоги сільськогосподарських товаровиробників. Цей статус стає базисом створення таких умов роботи обслуговуючих кооперативів, які найефективнішим чином сприяють підтримці вітчизняного сільськогосподарського товаровиробника, його захищеності від агресивного ринкового середовища.

Неприбутковий характер діяльності сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів – це економічна основа для об'єднання в першу чергу дрібних сільськогосподарських товаровиробників для підвищення ефективності і прибутковості їх сільськогосподарського виробництва.

Тому, наряду з отриманням кооперативом статусу неприбуткової організації, особливо важливим є організація контролю за дотриманням чинного законодавства, основних принципів кооперації з метою щоб обслуговуючі кооперативи, відповідали своєму призначенню та здійснювали свою діяльність на неприбутковій основі. На жаль, останнім часом відбулась різка зміна податкової політики відносно сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. Як результат, в Україні практично призупинились процеси створення та розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, а в окремих регіонах кооперативи стали призупиняти господарську діяльність та розпочався процес їх закриття.

З метою стимулювання об'єднання дрібних сільськогосподарських товаровиробників для спільного, більш ефективного ведення сільськогосподарського виробництва повинна бути серйозна державна підтримка. На сьогодні ні одна державна цільова програма, яка спрямована на підтримку аграрного сектору, не передбачає щонайменшої підтримки спільної діяльності сільськогосподарських товаровиробників, що не піддається здоровому глузду.

Підвівши підсумки, можна сказати, що в Україні існуючі організаційно-економічні та правові умови не сприяють розвитку кооперативного руху на селі. Водночас об'єднання селян у кооперативи сприятиме ефективній реалізації ресурсного потенціалу сільського господарства при збереженні робочих місць, соціальному розвитку сільських територій. Поряд зі зміцненням фермерства та приватного виробництва необхідно розвивати кооперативний рух на селі, який має стати важливим фундаментом структурної перебудови сільського господарства. З цією метою необхідно здійснити наступне:

- 1) забезпечити сільські громади доступними інформаційними та методичними матеріалами;
- 2) прийняти на законодавчому рівні рішення щодо поширення на сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи дії державних цільових програм підтримки агропромислового комплексу та спрямованих на це відповідних фондів;
- 3) організовувати на постійній основі тренінги, семінари та курси для керівників і працівників сільськогосподарських підприємств, фермерів, селян з метою підвищення кваліфікаційних знань про сільськогосподарську кооперацію,
- 4) державну підтримку членам сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу на етапах створення та становлення, а також при просуванні сільськогосподарської продукції на ринок;

5) вжити заходи щодо поліпшення матеріально-технічної бази обслуговуючих кооперативів; надання пільгових кредитів за схемами, що застосовуються для сільськогосподарських товаровиробників, під солідарну відповідальність членів кооперативу.

Список літератури

1. Вахитов К.И. Кооперация. Теория, история, практика: Обрані вислову, факти, матеріали, коментарі. – М.: «Дашков», - 2005. - 568с.
2. Вінник О. Господарські товариства і виробничі кооперативи. Правове становище. - К., 1998.
3. Господарський кодекс України : Голос України – 2003. – № 49. – 14 березня.
4. Зіновчук В.В. Організаційні основи сільськогосподарського кооперативу. – К.: ЛОГОС, 2005. – 320с.
5. Корбейникова О.М., Майнулов А.А. Чинники фінансової стійкості сільськогосподарської кредитної кооперації // Фінанси і кредиту. – 2008. – 367с.
6. Про кооперацію : Закон України від 10.07.2003 № 1087-IV // Голос України. – 2003. – №160. – 28 серпня.
7. Про сільськогосподарську кооперацію : Закон України від 17.07.1997 № 469/97-ВР // Голос України. – 1997. – 13 серпня.
8. Реформування та розвиток агропромислового виробництва / За ред. П.Т. Каблука. - К., 1999.
9. Семчик В.І. Організаційно-правові питання аграрної реформи в Україні - К.: ІДП НАН України. - 2003. - 280с.
10. Сільськогосподарська обслуговуюча кооперація : Словник-довідник / За аг. Ред. Р.Я. Корінця, М.П. Гриценка, М.Й. Маліка. – Львів : НВФ «Українські технології», 2010. – 160 с.
11. Туган-Барановский М.И. Соціальні основи кооперації. – М.: Економіка, 2005. – 496с.
12. Чаянов А.В. Короткий курс кооперації / А.В. Чаянов. – 4-те вид., репр. Відтворення вид. – М.: Книжкова палата, 2003. – 78с.

Аннотация: *исследованы особенности создания и функционирования сельскохозяйственных кооперативов и пути решения существующих проблем*

Ключевые слова: *сельскохозяйственные кооперативы, государственное регулирование, обслуживающая кооперация*

Annotation: *the features of the establishment and operation of agricultural cooperatives and solutions to existing problems*

Keywords: *agricultural cooperatives, government regulation, service cooperatives*

**ФОРМУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПЛОДООВОЧЕВОГО РИНКУ
ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

**М.П. Кисла, факультет економіки та менеджменту,
спеціальність «Облік і аудит», 4 курс**

**Науковий керівник – І.В. Дворник, асистент кафедри бухгалтерського обліку ВП
Національного університету біоресурсів і природокористування України «Ніжинський
агротехнічний інститут»**

Анотація: досліджено особливості формування та функціонування плодоовочевого ринку Чернігівської області та шляхи його удосконалення.

Ключові слова: плодоовочевий ринок, канали збуту, продовольча безпека

Актуальною проблемою в нинішніх умовах регіонального господарювання є недостатнє формування та функціонування ринку плодоовочевої продукції. Особливої гостроти набувають проблемні питання для вітчизняних плодоовочевих підприємств, оскільки їх повноцінний розвиток має велике економічне та соціальне значення як для окремого регіону, так і для держави в цілому.

Питанням продовольчої безпеки, зокрема її основним характеристикам як доступність, можливість, сталість і використання продуктів харчування, та проблемам забезпечення ними населення приділяли увагу такі вчені, як М.В. Зубець, П.Т. Саблук, Ю.Ф. Мельник, Ю.Я. Лузан, М.Й. Малік. Проте з точки зору самозабезпеченості регіону продуктами харчування і шляхів підвищення ефективності аграрного виробництва проблема залишається невирішеною, що й зумовило необхідність її подальшого вивчення.

Метою дослідження є аналіз сучасного стану діяльності плодоовочевого ринку Чернігівської області, визначення проблемних питань його повноцінного функціонування та розвитку, а також пошук шляхів їх вирішення.

Доцільність виділення у якості об'єкту дослідження та ретельного наукового розгляду ринку овочевої продукції окремого регіону обумовлюється наявністю окремих чітко визначених відмінностей щодо розвитку інших регіонів. (Табл.1)

Таблиця 1.

Виробництво овочів на 1 жовтня 2010-2012 років за регіонами

	2010р.	2011р.		2012р.	
	тис. Т	тис. Т	у % до відповідної дати 2010р.	тис. Т	у % до відповідної дати 2011р.
Україна	6175,3	7188,3	116,4	7444,3	103,6
Автономна Республіка Крим	187,2	191,1	102,1	176,0	92,1
Області					
Вінницька	278,0	334,6	120,4	314,5	94,0
Волинська	120,9	138,0	114,1	138,3	100,2
Дніпропетровська	413,6	468,8	113,3	469,6	100,2
Донецька	349,0	380,6	109,0	419,4	110,2
Житомирська	157,8	161,7	102,5	213,1	131,8
Закарпатська	227,2	241,0	106,1	246,9	102,5
Запорізька	250,7	281,9	112,4	290,9	103,2
Івано-Франківська	85,5	95,5	111,7	98,7	103,3

СЕКЦІЯ 2
«Новітні технології як складові економіки і суспільства»

Київська	346,2	358,2	103,5	386,1	107,8
Кіровоградська	177,1	201,2	113,6	183,9	91,4
Луганська	219,7	236,8	107,7	278,2	117,5
Львівська	289,1	287,0	99,3	305,6	106,5
Миколаївська	310,1	400,3	129,1	445,9	111,4
Одеська	355,4	432,2	121,6	371,1	85,9
Полтавська	346,3	378,0	109,1	431,3	114,1
Рівненська	127,7	157,8	123,6	168,4	106,7
Сумська	127,9	146,9	114,9	177,8	121,1
Тернопільська	107,1	111,4	104,0	114,4	102,7
Харківська	342,1	509,6	149,0	526,1	103,2
Херсонська	642,0	917,5	142,9	911,2	99,3
Хмельницька	189,1	193,0	102,0	192,7	99,9
Черкаська	208,3	251,4	120,7	259,2	103,1
Чернівецька	169,6	179,6	105,9	179,4	99,9
Чернігівська	147,7	134,2	90,8	145,6	108,5

За даними таблиці можна зробити висновок, що показник виробництва овочів в Чернігівській області протягом трьох років фактично не змінився, негативним він є у порівнянні з іншими регіонами – один з найгірших.

Кожна країна, як свідчить світова практика, незалежно від рівня свого розвитку за нормальних умов прагне гарантувати продовольчу безпеку, тобто забезпечити достатній раціональний рівень харчування для всіх соціальних верств населення та мінімально необхідний – за надзвичайних обставин. З метою дослідження цієї ситуації в Чернігівській області наведемо порівняльні дані щодо рекомендованих норм споживання продуктів харчування та реальних показників. (Табл. 2)

Таблиця 2.

Відмінність раціональних норм і фактичного споживання продуктів харчування на душу населення, кг

Продукт харчування	Раціональна норма	1990	1995	2000	2007	2009	2011
овочі та баштанні, кг	16,1	10,2	9,6	10,1	11,8	10,1	14,0
фрукти, ягоди, горіхи, виноград, кг	9,0	4,7	3,3	2,9	4,2	3,6	4,0

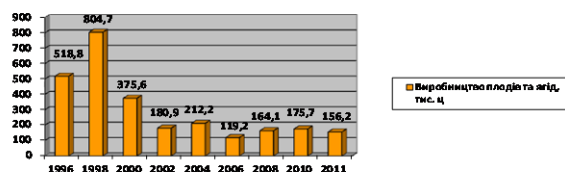
Отже, забезпеченість населення області плодово-овочевою продукцією протягом тривалого проміжку часу залишається в критичному стані: раціональні норми споживання в 1,5 - 2,5 рази перевищують фактичні. На сьогодні ця проблема набула досить великого значення. На ринку спостерігається незадоволення попиту через високі ціни.

Окрім власне продовольчої складової ролі регіонального ринку плодоовочевої продукції, слід врахувати також вагому роль даної галузі у регіональній економічній системі, оскільки, враховуючи специфіку природнокліматичних умов, сільське господарство Полісся спеціалізується серед іншого на вирощуванні ягід, плодів. (Рис.1)

Рис.1. Виробництво плодів та ягід, тис. ц

Проаналізувавши дані таблиці 1 отримано висновок, що виробництво овочів у 2011 році у порівнянні з попередніми залишилося майже на одному рівні, а от з рисунку 1 видно, що виробництво ягід та плодів зменшилось у 3,2 рази.

Важливо зауважити, що для областей Полісся плодоовочева галузь має серйозне експортне значення.

Таблиця 3.

Товарна структура зовнішньої торгівлі області за 2009-2012 роки

Назва товарів	Експорт		Імпорт	
	тис.дол. США	у % до попереднього року	тис.дол. США	у % до попереднього року
2012 рік				
Овочі	4127,0	112,0	140,4	11,8
Плоди і ягоди	1020,1	38,5	0,0	0,0
2011 рік				
Овочі	3683,4	242,2	1187,6	157,0
Плоди і ягоди	2652,3	259,1	40,8	510,4
2010 рік				
Овочі	1521,1	92,1	756,3	5910,9
Плоди і ягоди	1023,5	445,5	8,0	—
2009 рік				
Овочі	1651,2	75,1	12,8	13,6
Плоди і ягоди	229,7	39,5	—	—

З таблиці 3 видно, що експорт перевищує імпорт. Але область усе ще

На даний час великі господарства, які виникли на основі КСП, у силу ряду причин здебільшого відмовилися від овочів (що спричинило збільшення імпорту). Насамперед, це було пов'язано з проблемами, які виникали при реалізації великого обсягу плодоовочевої продукції в ситуації, коли більшість жителів України, не маючи вільних коштів та досить низький середньодушовий дохід, були змушені вирощувати овочі та фрукти для задоволення потреб родини на невеликих присадибних ділянках.

Дана тенденція значною мірою характерна й для Чернігівської області, оскільки даний регіон характеризується такими особливостями:

1) надвисока вага домогосподарств у структурі виробництва плодоовочевої продукції – до 50%. Така ситуація обумовлена як низькими середньодушовими доходами, так і традиційно високою активністю домогосподарств регіону у сільськогосподарському виробництві;

2) тінізація ринку, відсутність ефективної ринкової інфраструктури, спекулятивні коливання цін;

3) низький рівень зацікавленості виробників у даній продукції (відмова від неї на користь більш ліквідних зернових культур, попри невідповідність природно-кліматичних передумов для їх вирощування).

Дуже болюче питання українських аграріїв – це відсутність сучасних спеціалізованих сховищ для плодоовочевої продукції. В Україні функціонує лише 20-30 сучасних овочесховищ, які зосереджені в основному біля мегаполісів. А тому для нашого регіону постає велика проблема, оскільки зберігати продукцію, по суті, ніде. Реально Україні потрібно не менш ніж 200 великих баз.

Таким чином, можна зробити висновок, що формування плодоовочевого ринку Чернігівської області відбувається зі значними труднощами, проте, в сучасних умовах стратегічною метою розвитку виробництва овочів, плодів та ягід має стати:

- покращення інвестиційного клімату;
- проведення антидемпінгової політики;
- створення оптимальних за розмірами виробництв – формування кооперативів;
- будівництво нових та модернізація діючих сховищ;
- підвищення продуктивності сільськогосподарських угідь;
- запровадження альтернативних видів палива;
- раціональне використання машинно-тракторного парку;
- застосування ресурсозберігаючих технологій.

Список літератури

1. Бачуріна І., Бутко М. Регіональні ринки овочевої продукції: сутність, визначення та тенденції розвитку
2. Дудін В.І. Державне регулювання попиту і пропозиції на сільськогосподарському ринку // Економіка АПК. – 2003. – №6. – С.121-128.
3. Кальченко С.В. Організація ефективного функціонування овочівництва в регіоні // Економіка АПК. — 2004. — №8. — С. 68—72.
4. Коваленко М. П. Впровадження ефективних механізмів взаємовідносин між учасниками регіонального аграрного ринку // Вісник Української академії банківської справи. – 2002. – №1(12). – С. 33 – 36.
5. Криворучко В.І. Розвиток овочівництва в Україні // Економіка АПК. — 1999. — №1. — С. 117—118.
6. Кучеренко Т. Ринок овочів і баштанних культур в Україні: поточна кон'юнктура і прогноз / Т. Кучеренко // Пропозиція. – 2008. – № 12. – С. 46-49; – 2009. – № 1. – С. 52-56.
7. Лисецький А.С. Продовольча безпека України: теорія, методологія, емпіричний аналіз. – К.: Оріяни, 2005. – 374 с.
8. Макаренко П.М. Агробізнес в овочепродуктовому підкомплексі України: монографія / П.М. Макаренко, В.І. Криворучко [та ін.]. – К.: Нива, 1997. – 138 с.
9. Саблук П.Т. Основи організації сільськогосподарського ринку / П.Т. Саблук, Д.Я. Карич, Ю.С. Коваленко. – К.: ІАЕ УААН, 2002. – 188 с.
10. <http://www.chernigivstat.gov.ua/>
11. <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Аннотация: исследованы особенности формирования и функционирования плодовоовощного рынка Черниговской области и пути его совершенствования.

Ключевые слова: плодовоовощной рынок, каналы сбыта, продовольственная безопасность

Annotation: the features of the formation and functioning of the produce market Chernihiv region and ways of its improvement.

Keywords: fruit and vegetable market, distribution channels, food safety

УДК 336.27:631.11:338.439.5

ОСОБЛИВОСТІ КРЕДИТУВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

*В.В.Ковтун, магістр Національного університету біоресурсів і
природокористування України*

Постановка проблеми. На сьогодні кредитні операції відіграють важливу роль у стимулюванні відтворювальних процесів в економіці та становлять головний вид активних операцій комерційних банків, які організовують рух капіталу та акумулюють і перерозподіляють капітал в ті сфери, де виникає його дефіцит. Діяльність підприємства в умовах ринкових відносин неможлива без використання кредитів.

З економічної точки зору, кредит – це кошти й матеріальні цінності, що надаються резидентами або нерезидентами у користування юридичним або фізичним особам на визначений строк та під відсоток. Основною причиною появи кредитних відносин є товарне виробництво. Кредит для аграріїв є одним із найважливіших зовнішніх джерел інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств поряд із бюджетною підтримкою. Багато вітчизняних вчених досліджували проблеми та розвиток кредитування: О. Василик, Н. Внукова, Б. Івасів, І. Малий, А. Мороз, М. Савлук, С. Науменкова, А. Пересада, В. Ходаківська, В. Шелудько та багато інших науковців [1, 4].

Визнаючи їх важливість і практичну значимість, зауважимо, що окремі теоретико – методологічні та практичні аспекти кредитування в аграрному секторі економіки залишаються недостатньо розробленими. Це стосується, зокрема, теоретичного опрацювання особливостей кредитних відносин комерційних банків із сільськогосподарськими підприємствами, а також внутрішніх та зовнішніх факторів, що визначають розвиток даних відносин. Крім цього, потребує удосконалення діючий механізм фінансової підтримки підприємств АПК через програму часткової компенсації процентної ставки з державного бюджету.

Підсумовуючи вище сказане зауважимо, що зростаючий обсяг банківських кредитних вкладень у сільське господарство актуалізує питання удосконалення методичних засад визначення ефективності використання сільськогосподарськими підприємствами кредитів комерційних банків.

Мета дослідження. Обґрунтувати основні напрями і механізм удосконалення кредитних відносин в сільському господарстві на сучасному етапі його реформування. Здійснити теоретичний аналіз наукових джерел у контексті визначення сутності кредитних відносин та особливостей їх становлення у сільському господарстві в умовах формування ринку.

Виклад основного матеріалу. За останнє століття розвиток банківського кредитування сільського господарства в нашій країні пройшов шлях від директивного розподілу кредиту, який забезпечував близько 40 % джерел формування оборотних засобів, до майже повного припинення кредитування галузі при переході до ринкових відносин. Сучасний етап розвитку кредитних відносин характеризується започаткуванням з 2000 року процесу відновлення кредитного забезпечення аграрного сектору економіки України та розбудови його на якісно нових засадах з урахуванням специфіки сільськогосподарського виробництва та ринкових умов господарювання [2].

Велике значення для розвитку сільськогосподарського виробника має державна підтримка. На сьогоднішній день її механізм є малоефективним і не дає змоги задовольнити бажані потреби аграріїв. Виведення аграрного сектору ринкової економіки з кризового стану неможливе без фінансової допомоги виробникам сільськогосподарської продукції з боку джерел фінансування та інвестування. Саме тому, створення сприятливих умов для здійснення інвестицій у цей сектор є одним із головних завдань реформування сільського господарства та його підтримки, що вимагає першочергового вирішення.

Для успішного кредитування аграрного сектору потрібна відповідна інфраструктура. До складу такої інфраструктури з різним ступенем інтеграції повинні увійти: Аграрний банк, кооперативні банки, кредитні спілки, комерційні банки. В основі інфраструктурного забезпечення має бути Аграрний банк, який з одного боку, повинен консолідувати урядову державну політику в аграрному секторі економіки, а з другого – стати фінансовим центром галузі.

Запровадження механізму державної підтримки і стимулювання кредитування аграрного сектору забезпечить не тільки зростання обсягів кредитних ресурсів, а й підвищить ефективність функціонування бюджетних галузей. До 2009 року держава спрямовувала кошти на пряме товарне і грошове кредитування сільського господарства. Значна їх частка не поверталась і списувалась. Однак, незважаючи на позитивні зрушення, остаточно досконалою систему кредитування аграрних підприємств назвати не можна. Характер бюджетного фінансування здешевлення кредитів для сільського господарства поки що нестабільний [5].

Порядок використання, передбачених у Державному бюджеті коштів для здешевлення кредитів, затверджується Кабінетом Міністрів. Цим документом регулюються такі основні позиції: умови одержання компенсації для здешевлення кредитів; обмеження процентних ставок, під які можуть надаватися пільгові кредити; об'єкти пільгового кредитування; порядок і терміни документального оформлення руху пільгових кредитів; звітність. Порядок використання коштів для пільгового кредитування щороку змінюється та вдосконалюється.

Потрібно зауважити, що для покращення кредитного забезпечення аграрного сектору економіки важливими є активізація і розвиток нових форм кредитування у сільському господарстві, які давали б можливість отримувати кредити без участі держави. До них можна віднести факторингові операції, кредити під заставу виробленої продукції тощо [3].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Створення та функціонування спеціалізованої банківської установи – Аграрного банку дозволить одержати позитивні результати розвитку аграрного сектору економіки за рахунок покриття його потреб у фінансових ресурсах. Прорив у забезпеченні аграрного сектору фінансовими ресурсами матиме запровадження механізмів фінансування сільського господарства за участю НБУ та ДІУ (державної іпотечної установи). Створення самостійної бази рефінансування для сільського господарства і продовольчої індустрії вимагає не тільки власної ініціативи самого сільського господарства, але і готовності уряду надати субсидуючим банкам необхідні умови для існування на ринку.

Банківський кредит ще не став вагомим важелем розширеного відтворення економіки. Підприємства відчувають гостру потребу в позичкових коштах, особливо довгострокових,

інноваційно-інвестиційних вкладеннях. Водночас, чинні законодавчі акти надають переваги іноземним інвесторам. Економічне і законодавче підґрунтя для стимулювання внутрішнього інвестора ще не сформоване. Необхідно створити умови для залучення банками довгострокових ресурсів з їх розміщенням у пріоритетні сфери економіки. Серед них податкові стимули, законодавчий захист національного інвестора, удосконалення резервної і процентної політики, активізація ролі держави в інвестиційних процесах. Національному банку України важливо індивідуалізувати підходи до встановлення економічних нормативів та нормативів резервування в залежності від показників діяльності банків з метою розвитку інвестиційного кредитування найнадійнішими і платоспроможними банками.

Підсумовуючи вище викладене зауважимо, що взяті банківські кредити потрібно вміти використовувати так, щоб вони сприяли зростанню обсягів виробництва і підвищенню рівня фінансових результатів. З іншого боку, щоб більше сільськогосподарських підприємств брали кредити банків, потрібно застосовувати механізми здешевлення короткострокових і довгострокових кредитів та запроваджувати практику гарантування застави й відшкодування підприємцями відсотків за банківські кредити.

Список літератури

1. Василик О.Д., Павлюк К.В. Бюджетна система України: Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 544с.
2. Війтович С. Етапи становлення та розвитку кредитних відносин підприємств аграрної сфери. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://libfor.com/index.php?newsid=96>
3. Дем'яненко М.Я. Кредитування сільськогосподарських підприємств: теорія і практика // Облік і фінанси АПК. - 2005. - №7. - С. 9-19.
4. М. І. Савлук, А. М. Мороз, М. Ф. Пуховкіна та ін.; За заг. ред. М. І. Савлука. Гроші та кредит: Підручник— К.: КНЕУ, 2001. — 599 с.
5. http://parlament.org.ua/index.php?action=publication&id=8&ar_id=11&iar_id=297&as=2

ЗАСТОСУВАННЯ «ХМАРНИХ ОБЧИСЛЕНЬ» В ОСВІТІ

***С.В. Колбаса, студентка ОКР «Магістр» економічного факультету спеціальність
«Облік і аудит»***

ВП Національного університету біоресурсів і природокористування України

Анотація: Визначено переваги та шляхи використання в навчальному процесі найновітніших досягнень ІТ-технологій – «хмарних обчислень». Розглянуто їх суть та перелік послуг, які вони надають.

Ключові слова: «Хмарні обчислення», інтернет-сервіс, провайдер, ІТ-технології, сервер

Розвиток освіти в Україні, підвищення її якості та доступності, інтеграція в європейський освітній простір із збереженням національних досягнень і традицій - усе це потребує впровадження в навчальних закладах новітніх методів навчання, що ґрунтуються на застосуванні сучасних комп'ютерних технологій.

Взаємозв'язок між освітою та інформаційними, комунікаційними технологіями швидко зростає, іноді найнесподіванішим чином, з оригінальними ідеями та інноваціями. Інтернет полегшує співпрацю та спілкування. Дані та послуги можна отримати через

підключення до інтернету з будь-якого комп'ютера, а також ряду інших пристроїв, що мають доступ до інтернету.

Під час розроблення і впровадження програмних засобів та мережевих технологій в освітніх закладах найскладнішими виявляються питання наявності сучасних комп'ютерів і програм, технічної підтримки працездатності інформаційних продуктів, забезпечення студентів до конкретних мережевих ресурсів. Традиційні методики потребують, як правило, використання сучасного обладнання, впровадження дорогих програмних продуктів, а також наявності в штатному розписі посади системного програміста для їх підтримки та періодичного оновлення, що різко звужує коло навчальних закладів, які можуть відповідати цим вимогам. Запропонована методика, яка ґрунтується на технології «хмарних обчислень», дає можливість долати ці труднощі.

Основна перевага «хмарних обчислень» є те, що вони відкидають необхідність інвестувати капітал в програмне та апаратне забезпечення, оскільки це клопіт постачальника.

Проблемі освоєння таких технологій у сфері освіти присвячені публікації Н. Баловсяка, В. Бикова, О. Кузьмінської, М. Макеєва, Н. Морзе, З. Сейдаметової, С. Сейтвелієвої, М. Шишкіної та інших вітчизняних науковців.

Мета статті – розглянути можливості і перспективи використання хмарних обчислень у педагогічній діяльності..

Виклад основного матеріалу. Хмарні технології — це технологія, яка надає користувачам Інтернету доступ до комп'ютерних ресурсів сервера і використання програмного забезпечення як онлайн-сервіса.

Тобто ви навіть з смартфона, який має підключення до інтернету зможете виконувати складні обчислення, опрацьовувати свої дані використовуючи потужності віддаленого сервера. Концепція «хмарних обчислень» полягає в наданні кінцевим користувачам віддаленого динамічного доступу до послуг, обчислювальних ресурсів і додатків (у тому числі до операційних систем та інфраструктури) через Інтернет. «Хмарні обчислення» являють собою масштабований спосіб доступу до зовнішніх обчислювальних ресурсів у вигляді сервісу, що надається за допомогою Інтернету, при цьому користувачеві не потрібно ніяких особливих знань про інфраструктуру «хмари» або навичок управління цією «хмарною» технологією.

Суть хмарних технологій, таким чином, полягає в перенесенні обробки даних з персональних комп'ютерів і робочих станцій на сервери Інтернет. Користувач стає не покупцем обчислювальних програм і комплексів, а їх орендарем, якому надаються різноманітні послуги. Форма купівлі-продажу товару з відчуженням прав власності від продавця до покупця змінюються на форму оренди, в даному випадку – продажі не продукту, а послуг з його використання клієнтом без зміни власника продукту. При цьому забезпечена повна відповідність виробничих потужностей інфраструктури фактичним потребам користувача.

Послуги, які ми можемо отримати за допомогою «хмарних» технологій:

1. Використання програмного забезпечення. (ми платимо за використання програми на сервері, а не за її купівлю).

2. Платформа як сервіс (Software as a Service (SaaS)) — дає доступ до інтегрованої платформи для розробки, тестування та підтримки різноманітних проєктів.

3. Інфраструктура як послуга (Infrastructure as a Service (IaaS)) — представлення комп'ютерної інфраструктури у вигляді віртуалізації, що включає в себе операційні системи та системне програмне забезпечення, а також апаратну частину сервера.

4. Віртуальне робоче місце (Desktop as a Service (DaaS)) — користувач має змогу власноруч налаштовувати своє робоче місце і тим самим створити собі комплекс програмного забезпечення необхідного йому для роботи.

Користувачам зазначених методик немає потреби купувати дорогі комп'ютери, з великим обсягом пам'яті і дисків, щоб використовувати програми через веб-інтерфейс. Також немає потреби в CD і DVD-приводах, тому що вся інформація і програми залишаються в «хмарі». Користувачі можуть перейти зі звичайних комп'ютерів і ноутбуків на більш компактні й зручні нетбуки або використовувати «старі» комп'ютери за умови наявності в них можливостей для підключення до всесвітньої мережі. Це - одна з найбільших переваг застосування «хмарних обчислень» у реальних умовах українських навчальних закладів.

Продукти, створені за технологією «хмарних обчислень», мають певні особливості в структурі і функціонуванні. В такому випадку дані зберігаються на віддаленому мережевому ресурсі, доступ до якого може здійснюватися з будь-якого комп'ютера, підключеного до Інтернету. При цьому зберігається можливість авторизації доступу та контролю за процесом редагування або перегляду даних. Це дає можливість керівнику мережевої системи або педагогу розподіляти права доступу до окремих ресурсів програмного продукту та здійснювати контроль за діяльністю студентів.

Застосування «хмарних» технологій позбавляє від потреби технічної підтримки програмних розробок. Сервіси виконують функції збереження даних, їх періодичного копіювання, захисту від комп'ютерних вірусів та інтернет-атак тощо. Тому, як правило, впровадження такої системи в навчальному закладі не потребує посади системного програміста, оскільки дуже рідко виникає потреба в його послугах.

Технологія хмарних обчислень і реалізована на її основі освітня платформа дозволяють максимально ефективно використовувати наявні програмно-апаратні ресурси навчального закладу, а студенти дістають можливість застосовувати на практиці найсучасніші комп'ютерні технології.

Студенти можуть працювати на «хмарі» співпрацювати з членами команди і обмінюватися знаннями та мати доступ до даних в будь-якому місці, будь то дома чи в навчальному закладі.

Тепер в будь-якій аудиторії можна організувати сучасний учбовий процес, використовуючи ноутбуки і безпроводну мережу. Для роботи студенти використовують ірід-и, ноутбуки або нетбуки, що підтримують безпроводне підключення за стандартом Wi-fi. Наповнення електронного освітнього простору навчального закладу здійснюють викладачі та студенти.

Основні переваги, які можуть дати хмарні технології, очевидні:

- економія засобів на придбання програмного забезпечення (використання технології Office Web Apps (Office онлайн));
- зниження потреби в спеціалізованих приміщеннях;
- виконання багатьох видів учбової роботи, контролю і оцінки online;
- економія дискового простору;

Приклади використання хмарних технологій у ВНЗ:

- Електронні журнали.
- Он-лайн сервіси для навчального процесу, спілкування, тестування.
- Системи дистанційного навчання, бібліотека, медіатека.
- Сховища файлів, спільний доступ.
- Спільна робота.
- Відеоконференції.
- Електронна пошта з доменом гімназії.

Висновки. Хмарні сервіси, що дозволяють перенести обчислювальні ресурси й дані на віддалені інтернет-сервери, в останні роки стали одним з основних трендів розвитку ІТ-технологій.

Можливості хмарних технологій, як і у випадку з будь-якою іншою системою, що використовується для потреб освіти, можуть зробити серйозний вплив на проектування навчальних завдань, систем оцінювання і на підсумковий навчальний досвід, що формується у студентів. Перспектива розвитку хмарних технологій залежить від тривалості процесу впровадження їх у навчальну діяльність закладів освіти та найширшого використання студентами у повсякденному навчальному процесі.

Список літератури

1. <http://ru.wikipedia.org/wiki/>
2. Баловсяк Н.В. Хмарні обчислення – Нова форма генерації і поширення знань в інтернеті
3. Воронкін О. С. "Хмарні" обчислення як основа формування персональних навчальних середовищ // Збірник наукових праць – Львів, 2012. – С. – 143-146
4. Войтович І. С. Вільне програмне забезпечення чи "CLOUD COMPUTING" у навчальному процесі? / І. С. Войтович // – Львів : Вид-во Львівського нац. ун-ту ім. І. Франка, 2011. – С. 25–27.
5. Колесников А. В. Применение «облачных» вычислений в программах стационарного и дистанционного обучения . – Луганськ, 2011

УДК 332.365

ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА

*Ю.М. Куроченко, факультет економіки та менеджменту, спеціальність
«Менеджмент», 3 курс*

*Науковий керівник — Н.В. Потопальська, ст. викладач кафедри аграрної політики
ВП Національного університету біоресурсів і природокористування України
«Ніжинський агротехнічний інститут»*

***Анотація:** досліджено проблеми екологізації агропромислового виробництва, а саме, актуальність проблеми охорони навколишнього середовища в сільському господарстві*

***Ключові слова:** сільське господарство, навколишнє середовище, природокористування, виробництво, сировина, меліорація, хімізація*

Ніяка інша галузь суспільного виробництва не пов'язана так з використанням природних ресурсів, як сільське господарство. Адже праця хлібороба і тваринника - є по суті використання природи, навколишнього природного середовища для задоволення потреб людини. Сільське господарство необхідно розглядати як величезний, постійнодіючий механізм охорони, культивування живих природних багатств, і підходити до нього треба ще під одним кутом зору - охорони навколишнього середовища. Тому в умовах аграрного виробництва використання природних ресурсів і, перш за все, землі повинно поєднуватися з заходами щодо охорони навколишнього середовища. Плоди праці людини на землі - це найнеобхідніша передумова життя кожного суспільства, на якій би ступені розвитку воно не знаходилося. У сільському господарстві земля виступає не тільки місцем роботи і територіальною операційною базою, а й перш за все, служить знаряддям і головним засобом виробництва.

Актуальність проблеми охорони навколишнього середовища в сільському господарстві посилюється в сучасних умовах у зв'язку з процесами забруднення природних ресурсів, що використовуються в аграрному виробництві, промисловими, будівельними та іншими несільськогосподарськими підприємствами. Ці забруднення ведуть до зниження родючості ґрунтів і їх продуктивності, погіршення якості вод, атмосфери, завдають шкоди

рослинництву і тваринництву, що тягне не до отримання сільськогосподарської продукції та погіршення її якості. Екологічні проблеми сьогодні є одними з найбільш важливих і глобальних. Тому тема роботи важлива і актуальна. У роботі зустрічається термін "адаптивно-ландшафтні системи землеробства" (АЛСЗ). Вони передбачають пристосовність виробництва продукції до різних елементів агроландшафту, форм господарювання і матеріальних ресурсів, на підставі досягнень науки і техніки, з урахуванням рішення екологічних проблем сільськогосподарського виробництва та ресурсозбереження.

Сільське господарство України - найбільш природомістка галузь, що має могутній природно-ресурсний потенціал, який включає 41,84 млн. гектарів сільськогосподарських угідь (69,3 % території України), в тому числі 33,19 млн. гектарів ріллі (55 %), 7,63 млн. гектарів природних кормових угідь - сіножатей і пасовищ (12,6 %).

У сільськогосподарському виробництві щороку використовується понад 10,9 млрд. куб. метрів води, або 36,4 % її загального споживання. Водночас за масштабами і характером впливу на навколишнє природне середовище його також слід віднести до найпотужніших антропогенних чинників. Розораність сільськогосподарських угідь досягла 72 відсотків, а в ряді регіонів перевищує 88 відсотків. До обробітку залучені малопродуктивні угіддя, включаючи луки і пасовища та схилі землі. Якщо Україна в Європі займає 5,7 відсотка території, то її сільськогосподарські угіддя - 18,9 відсотка, а рілля - 26,9 відсотка. Ефективність використання земель в Україні значно нижча, ніж у середньому по Європі [8].

Деструктивні процеси руйнують не тільки ґрунтовий покрив, а й всю ландшафтну сферу України. Одним із основних дестабілізуючих факторів визнається рілля, тому питання оптимізації співвідношення земельних угідь повинні вирішуватися в першу чергу. За розрахунками українських вчених, в державі необхідно зменшити площу ріллі на 10 млн. га, щоб довести розораність території до 40 %, збільшити площу лісів, полезахисних смуг, природних кормових угідь, рекреаційних площ тощо [3].

Згідно із "Основними напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки" в умовах, що склалися нині в Україні, стратегія системи сільськогосподарського природокористування має передбачати: формування високопродуктивних і екологічно стійких агроландшафтів; гармонійне поєднання механізму дії економічних законів і законів природи в межах території з урахуванням лімітуючих чинників навантаження на сільськогосподарські угіддя, біологічні ресурси та ландшафти; впровадження вимог щодо екологічної безпеки в системі сільськогосподарського природокористування та ін.

Тому особливе значення для подолання екологічної кризи, для зменшення техногенного навантаження на навколишнє середовище, для припинення його прогресуючих забруднення, деградації та виснаження ресурсів повинна бути розроблена і практично реалізована широкомасштабна заходи, спрямовані на екологічно безпечну інтенсифікацію та організацію виробництва в національному АПК. Це необхідно для того, щоб в першу чергу перевести його на модель сталого, екологічно - зрівноваженого і ефективного розвитку. Оскільки в агропромисловому виробництві використовується величезна кількість природних ресурсів (зокрема – земельних і водних), а його вплив поширюється майже на 80 % загальної площі України, то цілком зрозуміло, чому це завдання слід вважати першочерговим і надзвичайно важливим. Нинішня траєкторія розвитку агропромислового комплексу як у техніко-технологічному, соціально-економічному, так і, насамперед, в екологічному відношенні, є недостатньо науково обґрунтованою, та екологічно, соціально і економічно мало виправданою. Адже вона не забезпечує раціонального аграрного природокористування, екологічно зрівноваженого, сталого розвитку і функціонування агроландшафтів, а відтак – ефективного, конкурентоспроможного розвитку АПК, формування стабільного продовольчого ринку [7].

За даними В.В. Лихочвора розвиток технологій у 20 ст. забезпечив різке зростання виробництва продуктів харчування, але паралельно з цим перетворив сільськогосподарську галузь в основного забруднювача навколишнього природного середовища [1]. Динамічний розвиток та збалансоване функціонування агропромислового комплексу, створення в Україні стабільного ринку продовольства і сільськогосподарської сировини вимагають формування нового економічного механізму природоохоронної діяльності в сфері агропромислового виробництва, основні положення якого викладено у розділі 10 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» [5] та Закону України «Про державний контроль за використанням та охороною земель» [4]. Особливої актуальності питання

раціонального природокористування набувають в умовах становлення ринкового механізму господарювання, який характеризується активним розвитком усіх форм власності та організації агропромислової діяльності, зростаючими потребами на природні ресурси і необхідністю їх задоволення повною мірою та водночас вимагає соціально-екологічного захисту населення і середовища його життєдіяльності.

Державна політика розвитку і розміщення продуктивних сил країни, вирішення соціально-економічних завдань повинні ґрунтуватися на дотриманні як економічних, так і екологічних принципів, вимог і цілей. Це означає, що необхідно найбільш ефективно, раціонально, екологічно зрівноважено та безпечно використовувати природно-біологічний, трудовий і матеріально-технічний потенціали [6].

При розробці екологічної політики щодо АПК необхідно брати до уваги такі чинники: по-перше, стан навколишнього середовища та окремих природних ресурсів у тому чи іншому регіоні; по-друге, реальну можливість одержання максимального екологічного ефекту від вкладення певного обсягу інвестицій в охорону навколишнього середовища і раціоналізацію природокористування; по-третє, застосування диференційованих регіональних підходів щодо оподаткування, кредитування, фінансування при вирішенні екологічних проблем, завдань охорони та відтворення природних ресурсів. Деградація та забруднення навколишнього природного середовища – це наслідки надмірного залучення земельних ресурсів до використання в аграрній сфері, зростання антропогенних навантажень до критичних рівнів, порушення екологічно допустимих співвідношень, між первісною природою і сільськогосподарськими угіддями; між окремими видами угідь (орними землями, кормовими угіддями й багаторічними насадженнями); між лісовими та сільськогосподарськими угіддями тощо. Вони ж, у свою чергу, здебільшого зумовлені недосконалою концепцією розвитку АПК, екстенсивною, енерго- і ресурсномісткою моделлю ведення аграрного виробництва.

Розуміння проблем природокористування та екології має можливість подолати нинішній, суто технократичний підхід до взаємодії суспільства, виробництва і природи. Завдання науки полягає в тому, щоб забезпечити комплексне суспільно-природниче розуміння процесів та змін, які відбуваються у навколишньому середовищі під впливом господарської діяльності, демографічного та соціально-економічного розвитку суспільства.

Нині при формуванні та визначенні темпів, масштабів і напрямів розвитку продуктивних сил, раціональної структури матеріальних потреб, ефективних засобів, методів і технологій їх якнайповнішого задоволення вже неможливо не брати до уваги інтереси екології. Тому необхідно йти шляхом інтеграції інтересів екології та економіки в усіх галузях народного господарства, в тому числі і в сільському господарстві. Це дуже складне завдання. Дві взаємопов'язані проблеми – “задоволення потреб суспільства” та “можливості біосфери”. Слід розглядати та вирішувати одночасно з розробкою оптимальних, екологічно безпечних варіантів взаємодії природи, суспільства і агропромислового виробництва, управління процесами природокористування в сільському господарстві.

В агропромисловому виробництві, в земле- й водокористуванні взаємоузгодження інтересів і вимог екології та економіки має надзвичайно велике значення, оскільки тут господарська діяльність здійснюється на великих територіях, є прямо й безпосередньо

пов'язаною з використанням природних і біологічних ресурсів, втручанням до екологічних систем, свідомим впливом на природні процеси. Одним з шляхів удосконалення аграрного природокористування повинна стати розробка принципово нової концепції розвитку АПК, яка б враховувала екологічні чинники, критерії, вимоги, стандарти й обмеження.

Концепція, яку В.Г. Трегобчук називає “концепцією біосферосумісного, природонеруйнівного та сталого розвитку АПК”, повинна базуватися на всебічній екологізації агропромислового виробництва, застосуванні біоекозрівноважених систем землеробства і тваринництва, природо-, ресурсо-, енергозберігаючих, маловідходних технологій та екологічнобезпечної організації виробничих процесів [2].

Зважаючи на вище сказане основними напрямками екологізації АПК слід вважати:

1) Широкомасштабне впровадження природозберігаючих, природонеруйнівних, екологізованих напрямів і способів використання, відтворення, поліпшення біологічних ресурсів і природного потенціалу АПК за допомогою найновіших розробок вітчизняних та зарубіжних вчених;

2) раціональне комплексне використання сільськогосподарських природних ресурсів з їх одночасною охороною, коли різні види їх використання не входять в екологічні суперечності, а диференційоване системне управління природокористуванням в аграрному секторі і охорона навколишнього середовища забезпечують збереження та відтворення якості навколишнього середовища та екологічну рівновагу в ньому;

3) збереження екологічної чистоти середовища й продовольства, генетичного різноманіття природних організмів, саморегулюючої здатності агроєкосистем на основі формування екологічно стійких, високопродуктивних агроландшафтів, оптимізації співвідношень різних видів сільськогосподарських угідь та елементів природного середовища в усіх природно-кліматичних зонах і землеробських регіонах. Поряд з тим, слід мати ефективні та надійні організаційно-економічні інструменти і прийоми впливу на товаровиробників, природокористувачів і забруднювачів довкілля, дійову систему державного контролю за дотриманням ними екологічних вимог, нормативів, стандартів, обмежень, положень чинного законодавства у сфері природокористування і охорони природи.

У сучасних умовах розвитку сільського господарства його негативний вплив на природу в багатьох випадках стає більш серйозним, ніж вплив інших галузей суспільного виробництва. Саме з розвитком сільського господарства пов'язані зростання дефіцитності водних ресурсів на великих територіях нашої країни, зменшення видового різноманіття рослинного і тваринного світу, засолення, заболочування і виснаження ґрунтів, накопичення у ґрунті і воді низки особливо стійких і небезпечних забруднювачів природного середовища. Традиційно вважалося, що основними порушниками природної рівноваги є промисловість і транспорт, шкідливий вплив сільського господарства на навколишнє середовище недооцінювався. Проте ще в 60-х роках на перше місце по забрудненню висунулося сільське господарство. Це пов'язано з двома обставинами. Перше - це будівництво тваринницьких ферм і комплексів, відсутність будь-якого очищення відходів та їх утилізації; і друге - порушення норм і правил застосування мінеральних добрив і отрутохімікатів, які разом з дощовими потоками і підземними водами потрапляють в річки і озера, завдаючи серйозних збитків басейнам великих річок, їх рибним запасам і рослинності. Тому у сфері суспільного виробництва серйозним джерелом забруднення навколишнього середовища, поряд з промисловістю і транспортом, стає і сільське господарство.

Зі сфери сільськогосподарського виробництва в результаті деградації, переведення під інші види використання виключалися площі найбільш цінних земель, а замість вибулих в сільськогосподарський оборот включалися переважно землі низького продуктивного потенціалу. Оцінити в будь-яких натуральних або вартісних показниках масштаби втрат для

сільськогосподарського виробництва найбільш цінних в природно-господарському відношенні земель не представляється можливим, оскільки в офіційну статистичну звітність не включаються відомості про ґрунтові покриття цих земель. Особливу тривогу викликає стан меліорованих земель. Зберігається тенденція зростання земель з несприятливою меліоративною обстановкою і зниження їхньої продуктивності. Проте потенційні можливості збільшення сільськогосподарського виробництва за рахунок освоєння придатних для сільського господарства земель значно зменшуються. У сучасних умовах, як свідчить статистика, відбувається постійне скорочення сільськогосподарських земель і особливо ріллі на душу населення. Загострення цієї проблеми пов'язано з тим, що розвиток науково-технічного прогресу супроводжується надмірним використанням сільськогосподарських земель, у тому числі ґрунтів, під будівництво промислових та інших об'єктів, для потреб транспорту та інших несільськогосподарських цілей. Тенденція скорочення площі сільськогосподарських угідь має глобальний характер.

Погіршення якісного стану землі - явище тривожне. Руйнування родючого ґрунтового шару, виснаження, заболочування, забруднення, засолення земель, заростання їх бур'янами, неправильна оранка в умовах вітрової та водної ерозії можуть не тільки надовго вивести землю з сільськогосподарського обороту, а й порушити тривалі екологічні зв'язки, змінити водний баланс, привести до знищення тваринного світу, виснаження лісів, опустелювання, а у великих масштабах і в перспективі до часткової зміни клімату. Все це викликає необхідність раціонального використання та особливої охорони земель, наданих для потреб сільського господарства, а також призначених і взагалі придатних для цих цілей. Агропромисловий комплекс в сучасних умовах продовжує бути основним забруднювачем земель та інших елементів навколишнього середовища: відходи та стічні води тваринницьких комплексів і ферм та птахофабрик, використання отрутохімікатів і пестицидів, переробна промисловість, ослаблення виробничої і технологічної дисципліни, труднощі здійснення контролю на сільськогосподарських об'єктах, розкиданих на великих територіях, - все це призводить до того, що стан землі і всієї навколишнього середовища в сільській місцевості, відповідно до державних доповідей про охорону навколишнього середовища, залишається тривожним, ряд регіонів мають ознаки зон надзвичайної екологічної ситуації або екологічного лиха.

Розвиток тваринництва на промисловій основі, створення міцної кормової бази, розширення відгінних пасовищ, велика концентрація поголів'я худоби на обмеженій площі, зміна традиційних форм його змісту зумовлюють необхідність використання великої кількості води з річок, озер та інших водних об'єктів, що робить істотний вплив на стан самих водойм і навколишнього середовища в цілому. Як відомо, промислове тваринництво - один із самих великих водоспоживачів. Санітарно-гігієнічні умови на фермах також в основному підтримуються за допомогою води: для миття тварин, очищення приміщень та їх дезінфекцій, підготовки кормів, миття посуду і апаратури, гідрозмиву гною і т.д. Разом з тим із зростанням споживання води для потреб тваринництва збільшується скидання навозомістких стічних вод у водойми, в результаті чого вони забруднюються і втрачають свої корисні властивості. Навіть скидання невеликих доз неочищених навозомістких стічних вод від тваринницьких ферм і комплексів викликає масові замори риби і завдає значної економічної шкоди. Тому інтенсивна і різностороння дія сільського господарства на навколишнє середовище пояснюється не тільки зростаючим споживанням природних ресурсів, необхідних для безперервного зростання аграрного виробництва, але й утворенням значних відходів і стічних вод від тваринницьких ферм, комплексів, птахофабрик та інших сільськогосподарських об'єктів.

Значне місце в забрудненні навколишнього середовища в сільському господарстві в даний час належить хімічних сполук і препаратів, які використовуються для боротьби з різними шкідниками, хворобами і бур'янами в сільському господарстві. Застосування

мінеральних добрив і хімічних засобів захисту рослин з метою підвищення врожайності сільськогосподарських культур загострили екологічну проблему. Агрохімізація, на відміну від забруднення природи відходами промислового виробництва, є цілеспрямованою діяльністю. Добрива та пестициди через ґрунт забруднюють продукти харчування, що позначається на здоров'я людини. Це в кінцевому підсумку позначається на стані навколишнього середовища в цілому і становить потенційну небезпеку для здоров'я людей. Скорочення поставок і обсягів застосування пестицидів в останні роки призвело до істотного зниження забруднення ними вододжерел, ґрунтів та рослинницької продукції. Однак потенційну загрозу для навколишнього середовища представляють заборонені, непридатні для подальшого використання пестициди, об'єкти зберігання та застосування отрутохімікатів. Складські приміщення, що використовуються для зберігання отрутохімікатів, в тому числі і заборонених до застосування, часто знаходяться в аварійному стані або не пристосовані для цих цілей. Отже, по-справжньому науковий підхід до сільськогосподарської діяльності повинен ґрунтуватися на всебічному врахуванні екологічних чинників, вимог екологічної безпеки будь-якого виробничого процесу, раціонального використання й охорони природних ресурсів. Лише в цьому випадку суспільство буде спроможне подолати екологічну кризу і створити такі умови, при яких аграрне виробництво розвиватиметься на інтенсивній, конкурентоспроможній і водночас екологічнобезпечній основі.

Список літератури

1. В.В. Лихочвор. Перспективи розвитку агро технологій в Україні // Пропозиція №3, 2008.- 47-52 с.
2. В. Г. Трегобчук . Охорона земель - складова національної безпеки / В. Трегобчук // Вісник НАН України, 1997.-№3-4. - 3-13 с.
3. В.О. Греков, Л.В. Дацько. Охорона і відтворення родючості ґрунтів у зональних агроєкосистемах // Агроєкологічний журнал.- №1, 2009. - 43-47 с.
4. Закон України «Про державний контроль за використанням та охороною земель» // Відомості Верховної Ради, 2003, N 39, с. 350.
5. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» // Відомості Верховної Ради, 1991, N 41, 546 с.
6. О. В. Краснолуцький , Р. Тихенко, Т. Євсюков . Складання проектів землеустрою, що забезпечують еколого-економічно обґрунтовані сівоzmіни та впорядкування угідь // Землевпорядний вісник, №4.- 2010. – 14-17 с.
7. О. Г. Тараріко. Основні фактори сталого розвитку агроєкологічних систем і сільськогосподарських ландшафтів // Проблеми сталого розвитку України. Київ: БМТ, 1998.- 254-267 с.
8. Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки // Відомості Верховної Ради України, 1998. - №38-39, – 248-298 с.
9. Особливості природоохоронної діяльності сільськогосподарських підприємств в сучасних умовах / / Виконання правових вимог охорони навколишнього середовища в господарській діяльності. Уфа, 2004.
10. Проблеми екології ґрунтів та охорона навколишнього середовища у зв'язку з інтенсифікацією сільського господарства. - Ташкент, Інститут ґрунтознавства та агрохімії АН, 2000.
11. Сучасні проблеми розвитку сільського господарства та охорони навколишнього середовища / / Сільська місцевість: територіальні аспекти соціально-економічного розвитку. Уфа, 2000.

Аннотация: исследованы проблемы экологизации агропромышленного производства, а именно, актуальность проблемы охраны окружающей среды в сельском хозяйстве

Ключевые слова: сельское хозяйство, окружающая среда, природопользования, производство, сырье, мелиорация, химизация

Abstract: *The problem of ecological agricultural production, namely, the relevance of environmental issues in agriculture.*

Keywords: *agriculture, environment, natural resources, manufacturing, raw materials, land reclamation and use of chemicals*

PROBLEMS GREENING AGRICULTURAL PRODUCTION

U.M.Kurochenko

УДК 631.1

СУЧАСНИЙ СТАН ОБСЛУГОВУЮЧОЇ КООПЕРАЦІЇ В УКРАЇНІ, КАНАДІ ТА КРАЇНАХ ЄС

*С.В. Ломашевський, факультет економіки та менеджменту, спеціальність
«Менеджмент», 4 курс*

*Науковий керівник – Н.М. Даценко, асистент кафедри менеджменту
ВП Національного університету біоресурсів і природокористування України
«Ніжинський агротехнічний інститут»*

Анотація: У даній статті розкривається суть сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, їх сучасний стан в Україні, Канаді та країнах ЄС. Досліджуються проблеми, що існують в обслуговуючих кооперативах України та пропонуються варіанти, які в майбутньому могли б покращити їх стан.

Ключові слова: кооператив, обслуговуючий кооператив, сільськогосподарська продукція, сільськогосподарські товаровиробники

Аграрний сектор у всьому світі – важливий сектор економіки, де державне втручання є швидше закономірністю, ніж винятком. Україна індустріально-аграрна держава, а це означає, що аграрний сектор є пріоритетним та ключовим у її економіці. Тому державне регулювання у агропромисловому виробництві в нинішніх умовах особливо важливе.

Актуальним сьогодні, постало питання щодо розвитку та поширення кооперацій. Зважаючи на те, що Україна є потужною аграрною країною, розвиток кооперації сприятиме і вирішенню продовольчої безпеки і розвитку сільських територій. Сільська громада є основою побудови громадського суспільства і відродження національних традицій. Українське село і селянство було і залишається носієм моралі, національної культури і забезпечення здорового способу життя країни. [4]

Сьогодні в Україні існує три основних види кооперативів, які мають різний рівень розвитку: споживчий, кредитний та сільськогосподарський. [2, с.43]

Головна мета створення кооперативів це – задоволення інтересів його членів – є основною ознакою, що відрізняє кооперативи від інших організаційно-правових форм юридичних осіб колективної форми власності. Шляхом створення виробничого кооперативу громадяни реалізують свої права на працю та на здійснення підприємницької діяльності,

результатами якої є отримання прибутку, обслуговуючого – задовольняють свої потреби у послугах певного виду, споживчого – забезпечують себе товарами, результатами виконаних робіт, наданих послуг. Кооператив не має на меті насичення ринку товарами, роботами, послугами (хоча це і не виключається). Він створюється і діє для своїх членів. [3]

Оскільки нас цікавить, перш за все аграрний сектор, то приділимо належну увагу сільськогосподарським коопераціям. Вони представлені традиційними виробничими та обслуговуючими кооперативами, які розвиваються та діють з 1997 р. Станом на 1.01.2011 в Україні було у наявності 583 обслуговуючий кооперативи. [2, с.43]

Згідно статті 2 Закону «Про кооперацію» обслуговуючий кооператив – це кооператив, який утворюється шляхом об'єднання фізичних та/або юридичних осіб для надання послуг переважно членам кооперативу, а також іншим особам з метою провадження їх господарської діяльності. Обслуговуючі кооперативи надають послуги іншим особам в обсягах, що не перевищують 20 відсотків загального обороту кооперативу. [1]

Особливість обслуговуючого кооперативу полягає в тому, що він: [5]

- належить сільськогосподарським товаровиробникам – своїм членам-клієнтам і управляється ними на демократичних засадах;
- надає своїм членам ті послуги, які необхідні для їх власних колективних, фермерських чи особистих підсобних господарств;
- не ставить за мету отримання прибутку для себе, а передбачає збільшення прибутку господарств своїх членів.

На початковому етапі створення обслуговуючого кооперативу потрібно вирішити питання: чи є реальна необхідність у цьому? Чи поліпшить кооператив існуючу ситуацію і що для цього потрібно? Досягається це шляхом вирішення таких питань:

- визначається потенційний обсяг операцій з надання послуг;
- здійснюється пошук лідера, спроможного реалізувати задум про створення кооперативу;
- визначається обсяг необхідних фінансових і матеріальних ресурсів;
- оцінюються потенційні можливості майбутніх членів-клієнтів щодо здійснення ними відповідних внесків на створення матеріально-технічної бази кооперативу і участі в його діяльності.

Сила викликів, з якими стикаються сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи, за останній рік збільшилася, а реальних кроків щодо їх подолання, формування комплексних підходів до розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації на основі світового досвіду поки що не зроблено. Зберігається й надалі стійка тенденція до погіршення умов для розвитку кооперації в сільській місцевості.[6]

Державою останнім часом розробляються певні кроки на шляху підтримки становлення обслуговуючої кооперації в Україні. Держава намагається дотримуватись міжнародних кооперативних принципів, визначених Міжнародним кооперативним альянсом. Проте ця діяльність доволі млява, обслуговуючий кооператив у нашій державі досі рідкісне явище. Понад 70% трудомісткої сільськогосподарської продукції повсякденного споживання – картоплі, інших овочів, фруктів, молока та м'яса виробляється в особистих селянських і фермерських господарствах та фізичними особами – сільськогосподарськими товаровиробниками, які не мають постійно діючих каналів реалізації такої продукції, на відміну від інших країн світу – де кооперативи відіграють роль у цих процесах. [2, с.44]

Особливо негативні наслідки для становлення та розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації мають положення Податкового кодексу України. Тому чи не найголовнішим завданням на теперішньому етапі є перегляд норм Податкового кодексу України для створення стимулів для самоорганізації населення у кооперативи, інтересу для дрібних та середніх товаровиробників об'єднуватися у сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи.

Обслуговуючий кооператив у Канаді та країнах ЄС – це потужний гравець, насамперед на сільськогосподарському ринку, на відміну від України, де недосконале законодавство, слабка матеріально-технічна база, відсутність кваліфікованих кадрів – організаторів кооперативного руху, та недостатня обізнаність селян у перевагах об'єднання зусиль на умовах кооперації для подальшого розвитку робить обслуговуючий кооператив скоріше рідкісним виключенням, аніж правилом у сільській місцевості.

Належна багаторівнева державна підтримка обслуговуючої кооперації у світі – ось один із ключових елементів такого стану справ, практично відсутність такої підтримки в Україні – ось наші реалії.

Країни – члени ЄС, Сполучені Штати Америки, Канада та інші розв'язали проблеми дотримання стандартів якості та збуту продукції, вирощеної фермерами, шляхом підтримки створення ними прозорої постачальницької, заготівельно-збутової інфраструктури на засадах кооперації та її інтеграції з торгівлею, підприємствами харчової і переробної промисловості.

Наразі аналогічна проблема зараз стоїть і перед нашими дрібними сільгосптоваровиробниками – підвищення цін на енергоресурси, сільськогосподарську техніку, добрива та корми, низький рівень закупівельних цін, відсутність стабільних та надійних каналів збуту нездатність самостійно адаптуватися до вимог СОТ і кон'юнктури аграрного ринку щодо виробництва високоякісної сільськогосподарської продукції, а тому при належній державницькій політиці у цьому напрямку, обслуговуюча – це правильний, вже неодноразово апробований на ефективність шлях до вирішення цих проблем в Україні.

Чітка, прозора, зрозуміла, та насамперед передбачувана податкова політика у західних країнах дає можливість чітко планувати свою діяльність на багато років вперед, натомість у нашій державі стрімкі зміни у питаннях оподаткування, бюрократія, утиски з боку фіскальних та контролюючих органів значно ускладнюють життя навіть господарюючим суб'єктам, не говорячи про такі поки що нестійкі утворення, як сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи.

Серед проблем, вирішення яких може мати суттєвий позитивний вплив на кооперативний рух можна виділити наступні: [6]

- ґрунтовні наукові дослідження стану кооперативів на селі;
- формування нового правового поля на основі світового досвіду;
- підготовка фахівців у сфері кооперації;
- популяризація кооперації;
- солідарна участь центральної та місцевих влад у розвитку кооперації;
- стимулювання залучення приватного капіталу до кооперації;
- застосування механізмів державно-приватного партнерства.

Вирішення цих питань дасть змогу підвищити рівень добробуту і зайнятості сільського населення та призведе до збереження сільської поселенської мережі, що неодмінно відіб'ється на економіці держави в цілому.

Отже, на сьогодні одне із головних завдань держави є необхідність донесення до громадян достовірної та правдивої інформації про обслуговуючу кооперацію, про те, що кооператив є формою господарської діяльності, яка відіграє специфічну роль у ринковій економіці і в більшості країн – це відкрите демократичне об'єднання осіб з метою самозабезпечення необхідними послугами, яке здійснює господарську діяльність на неприбуткових засадах від імені та в інтересах своїх членів, що є його рівноправними власниками-користувачами.

Список літератури

1. Закон України «Про кооперацію» від 10.07.2003, № 1087-IV, ст. 2;
2. Досвід Канади та країн ЄС у сфері політики з підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. Аналітичне дослідження / В. Бондарчук, Джордж Р. Алколей, Л.Молдован, Є.Луценко, В.Зуєв; ред. С.Курдицький. – К., вересень 2011. – 91 с.;
3. Підприємницьке право: [Навчальний посібник] / ред.: Старцев О. В. – Київ: Істина, 2006 – 208 с.
4. Сільськогосподарська обслуговуюча кооперація: сьогодення та перспективи розвитку [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.coop-union.org.ua/?p=1162>;
5. Сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://agro.ua.net/economics/documents/category-97/doc-110/>;
6. Україна на передодні міжнародного року кооперативів [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://170820.minagro.web.hosting-test.net/page/?12683>.

Аннотація: В данній статті розкривається суть сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, їх сучасне становище в Україні, Канаді та країнах ЄС. Вивчаються проблеми, що існують в обслуговуючих кооперативах України та пропонуються варіанти, які в майбутньому могли б покращити їх становище.

Ключові слова: кооператив, обслуговуючий кооператив, сільськогосподарська продукція, сільськогосподарські товаровиробники

Abstract: This article reveals the essence of agricultural service cooperatives, their current situation in Ukraine, Canada and EU countries. The problems that exist in the service cooperatives in Ukraine and offered options, which in the future could improve their condition.

Keywords: cooperative service cooperatives, agricultural products, agricultural producers

THE CURRENT STATE OF SERVICE COOPERTIVES IN UKRAINE, CANADA AND EU COUNTRIES

S.V. Lomashevskiy

УДК 339

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ СЕЛА

О.О. Ломінська студентка 3-го курсу

Науковий керівник –Т.С.Мринська, к.е.н.

ВП Національного університету біоресурсів і природокористування України

Анотація: Розглянуті оптимальні умови інноваційно-інвестиційного підходу до фінансового забезпечення соціальної інфраструктури села на сучасному етапі розвитку, спрямованій на побудову ефективної, економічно орієнтованої діяльності сільських територій.

Ключові слова: соціальна інфраструктура, інноваційна діяльність, інвестиції, фінансове забезпечення

Постановка проблеми. У забезпеченні нормального функціонування агропромислового виробництва особлива роль належить розвитку інфраструктури на селі, особливо соціальної.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Винятково вагомий внесок у наукову скарбницю теоретико-методологічних засад в організації ситсеми управління інфраструктурою в аграрному секторі здійснили видатні науковці-аграрники: А.Андрійчук, В.Власов, О.Гудзинський, М.Дем'яненко, Й.Завадський, М.Коденська, П.Саблук, В.Федосов та ін.

Метою даної статі є наукове обґрунтування організації системи інноваційно-інвестиційного підходу до фінансового забезпечення соціальної інфраструктури села.

Виклад основного матеріалу. Соціальна інфраструктура, як і виробнича, не виробляє кінцевого продукту АПК, а бере безпосередню участь у створенні сприятливих умов для ефективного функціонування робочої сили і відтворення людського фактора. Через це соціальну інфраструктуру називають ще невиробничою .

Задоволення життєвих потреб сільських жителів в значній мірі залежить від збільшення обсягу інвестицій в основний капітал у галузі соціальної інфраструктури. Ринкове середовище ставить жорсткі вимоги до підвищення ефективності використання ресурсів, зниження витрат на виробництво, освоєння нової техніки та технологій, а також підвищення якості вироблених товарів (послуг) підприємствами, організаціями, установами соціальної сфери.

Під інвестиціями (капіталовкладеннями) розуміють майнові та інтелектуальні цінності, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті чого створюється прибуток (доход) або досягається соціальний ефект. [1]

Інвестування розвитку соціальної інфраструктури села в Україні здійснюється з різних джерел фінансування, зокрема за рахунок коштів місцевих і державного бюджетів, сільського населення, товаровиробників різних форм господарювання.

Об'єкти соціальної інфраструктури можуть фінансуватися з різних джерел, основні з яких такі: кошти державного бюджету України; кошти місцевих бюджетів; прибутки від основної і додаткової діяльності підприємств, на балансі яких перебувають об'єкти соціальної сфери, якщо основна і додаткова діяльність не є діяльністю в соціальній сфері; прибутки від платних послуг у соціально-культурній сфері, наданих підприємствами, на балансі яких перебувають такі об'єкти; прибутки підприємств від надання в оренду будь-якої їхньої власності.

Крім того, існують і допоміжні джерела фінансування, зокрема позичкові кошти, благодійні внески фізичних та юридичних осіб тощо. Серед інших видів джерел фінансування може застосовуватися модель фінансової підтримки функціонування соціальних об'єктів за рахунок орендної плати за землю.

Важливою ознакою змін джерел фінансування розвитку соціальної сфери села є переважаюче скорочення обсягів державних інвестицій на дані цілі. Тому слід, насамперед зазначити, що незважаючи на прийняття Закону України "Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу у народному господарстві" [2] інвестування розвитку соціальної сфери села за рахунок державних коштів відбувалося за залишковим принципом. Водночас не забезпечувалась пріоритетність розвитку всього агропромислового комплексу у народному господарстві.

Висновок: Для забезпечення діяльності підприємств та організацій соціальної сфери, а також зменшення вартості наданих послуг необхідно у короткий термін переглянути систему оподаткування, звільнивши об'єкти соціальної інфраструктури від податку на додану вартість, виділити їм цільові безпроцентні кредити для оновлення матеріально-технічної бази, а також удосконалити систему пільг при користуванні електроенергією, газом, водою тощо.

Список літератури

1. Лісовий А. Методичні підходи до оцінювання сільської соціальної інфраструктури в Україні// Економіка України, 2007.- с 52-55
2. Мацола М.М. Соціально-економічні передумови формування людського капіталу в сільській місцевості. // Вісник Прикарпатського університету. Серія Економіка. Випуск 6 – Івано-Франківськ. – 2008. – с. 117-120.

***Аннотація:** Рассмотренные оптимальные условия инновационно-инвестиционного подхода к финансовому обеспечению социальной инфраструктуры села на современном этапе развития, направленной на построение эффективной, экономически ориентированной деятельности сельских территорий.*

***Ключевые слова:** социальная инфраструктура, инновационная деятельность, инвестиции, финансовое обеспечение*

The considered optimal terms of the innovative-investment going are near the financial providing of social infrastructure of village on the modern stage of development, sent to the construction of effective, economically oriented activity of rural territories.

***Keywords:** social infrastructure, innovative activity, investments, financial providing*

УДК 347.73:631

ПРІОРИТЕТИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

***Н.В. Лоханько, факультет економіки та
менеджменту, спеціальність «Облік і аудит», 5 курс***

***Науковий керівник – В.В. Мушенюк, к.ю.н., ст. викладач кафедри аграрної економіки
ВП Національного університету біоресурсів і природокористування України «Ніжинський
агротехнічний інститут»***

***Анотація:** У статті здійснено аналіз сучасних пріоритетів формування податкового законодавства та надано пропозиції по їх удосконаленню.*

***Ключові слова:** Податкова система, податкова політика, податкове законодавство, принципи, правовий механізм, фіскальна та стимулююча функції.*

Формування централізованих і децентралізованих грошових фондів для забезпечення функцій держави здійснюється через систему оподаткування та є важливою складовою фінансової діяльності держави. Основним завданням сучасної науки є визначення фундаментальності побудови сучасної податкової системи.

Основоположні принципи побудови системи оподаткування в нашій державі були визначені у статті 3 Закону України «Про систему оподаткування» [1]. Формуванням сукупності загальних стандартів оподаткування у науці періоду незалежності нашої держави присвячені окремі дослідження вітчизняних науковців: Є. Алісова, Л. Воронової, О. Дмитрик, П. Кучерявенка, О. Лукашева, В. Мушенка, А. Нечай, О. Орлюк, Л. Савченка, В. Чернадчука та інших.

Проте, з прийняттям Податкового кодексу України [2], на нашу думку, не в повній мірі було досягнуто в новому податковому законодавстві України закріплення всіх необхідних основних принципів, які дійсно могли змінити фіскальну державну податкову політику на стимулюючу.

Метою даної статті є спроба охарактеризувати законодавчо закріплені державою окремі сучасні пріоритети формування податкового законодавства та надати пропозиції по їх удосконаленню.

Отже, важливою проблемою реалізації державної податкової політики в Україні, на наш погляд, є проблема вироблення та становлення сучасних принципів системи оподаткування. Адже принципи обґрунтовують, роз'яснюють і відображають зміст і взаємозв'язки між об'єктом та суб'єктом оподаткування [3].

Для здійснення характеристики основних принципів системи оподаткування в нашій державі необхідно розглянути теоретичні визначення основних понять, сформульованих правовою наукою.

Зокрема, термін «принципи» походить від лат. „principium” – початок, закон, принцип, що тлумачиться як вихідні, фундаментальні положення, орієнтири, перевірені теорією і практикою [4].

Як правило, принципи формулюються у вигляді певних наукових положень, закріплених у своїй основі правом та застосовуються у теоретичній і практичній державно-управлінській діяльності. Термін «принцип» розуміється у декількох змістах, одним з яких є основне вихідне положення будь-якої теорії, вчення, науки, світогляду. Звідси принципи оподаткування – вироблені фінансовою наукою найбільш загальні правила чи стандарти оподаткування. У широкому сенсі під принципами податкової системи розуміється вся їх сукупність, що регулює оподаткування [5].

Розглянемо запропоновані ПК України основні принципи оподаткування, надаючи коротку характеристику кожному.

Загальність оподаткування. Цей принцип передбачає, що кожна особа зобов'язана сплачувати встановлені ПК України та іншими законами податки та збори, платником яких вона є. Слід зазначити, Конституцією України закріплено принциповий підхід до імперативних засад регулювання відносин оподаткування, які забезпечують реалізацію саме обов'язку, а не зобов'язання платника податків. Формально юридичною підставою виникнення такого обов'язку є наявність подібного припису в податковому законодавстві [4].

Закріпленням цього принципу підкреслюються такі основні моменти. Загальність оподаткування базується саме на виконанні обов'язку, а не регулюванні відносин у межах зобов'язання, яке породжує зустрічні права та обов'язки учасників. Також, подібний обов'язок може виникати лише стосовно законодавчо встановлених податків та зборів.

Рівність платників перед законом. Цей принцип забезпечує однаковий підхід до усіх платників податків, незалежно від соціальної, расової, національної, релігійної приналежності, форми власності юридичної особи, громадянства фізичної особи, місця походження капіталу. Тобто з метою реалізації державних інтересів податки повинні сплачувати всі особи, які перебувають у відповідний період на відповідній території.

Невідворотність настання визначеної законом відповідальності при порушенні податкового законодавства. Цим принципом формуються загальні засади відповідальності за порушення податкового законодавства, склад якого, види та санкції закріплено ПК України [2].

Фіскальна достатність. Цей принцип означає, що встановлення податків та зборів повинно здійснюватись з урахуванням необхідності досягнення збалансованості витрат бюджету з його надходженнями. Тобто справляння податків здійснюється не просто для формування дохідних частин бюджетів, а з метою забезпечення виконання всіх завдань і функцій держави та територіальних громад.

Соціальна справедливість. Цей принцип означає, що встановлення податків та зборів повинно здійснюватись відповідно до платоспроможності платників податків. При цьому важливо, яка частина доходу платника перераховується у вигляді податку, наскільки об'єктивно розподіляються податки серед різних груп і верств суспільства та на що

витрачаються зібрані податки. Стосовно цього принципу необхідно враховувати, що досить часто інтереси суспільства не співпадають з інтересами держави. Саме тому, коли йдеться про соціальну справедливість, йдеться про здійснення суспільної мети за рахунок діяльності відповідних державних інститутів. Тобто суспільне значення рівності всіх повинне реалізовуватись через ефективну дію державних органів щодо реалізації цього принципу.

Стабільність оподаткування. Цей принцип означає, що зміни до будь-яких елементів податків та зборів не можуть вноситися пізніше, ніж за шість місяців до початку нового бюджетного періоду, в якому будуть діяти нові правила та ставки. Податки та збори, їх ставки, а також податкові пільги не можуть змінюватися протягом бюджетного періоду [2].

Періодичний характер оподаткування. Цей принцип означає, що податкові періоди та строки сплати податків та зборів установлюються, виходячи з необхідності забезпечення своєчасного надходження коштів до бюджетів усіх рівнів, з урахуванням зручності виконання платником податкового обов'язку та зменшення витрат на адміністрування податків та зборів.

Принцип законодавчого встановлення податків. Цей принцип означає, що встановлення і скасування податків та зборів, а також пільг їх платникам здійснюється відповідно до ПК України Верховною Радою України, а також ВР АР Крим та місцевими радами у межах їх повноважень, визначених Конституцією та законами України [2]. Принцип встановлення податків винятково законами закріплений у Конституції України й містить у собі два аспекти: а) встановлення податків повинне здійснюватися компетентними органами державної влади; б) встановлення податків повинне здійснюватися тільки у встановленій формі, тобто законами.

Висновки: Аналіз визначених у ПК України основних принципів формування податкової системи призводить до висновку, що за своєю сутністю всі принципи можуть бути розділені на дві групи в залежності від їх фіскальної чи стимулюючої мети.

Чітко виражену фіскальну мету має переважна більшість принципів. В окремих фіскально спрямованих принципах закладено завуальоване стимулююче підґрунтя. Зокрема принцип фіскальної достатності пропонує певне обмеження свавілля при встановленні видів та розмірів податків та зборів, які повинні лише забезпечувати необхідні надходження до бюджетів. Однак, збільшення органами влади видаткової частини бюджету, неодмінно призводитиме до збільшення видів та розмірів податків та зборів.

На нашу думку, інша незначна частина принципів, хоч ніби і направлена на стимулювання платника у процесі здійснення податкової політики держави, проте не несе конкретного стимулюючого ефекту. Серед них принципи: законодавчого встановлення податків, єдиного підходу до встановлення податків і зборів, рівності платників.

Одним з небагатьох стимулюючо-захисних принципів у сучасній податковій системі є принцип *презумпції правомірності рішень платника*. Цей принцип означає, що у випадку, коли норма закону чи іншого нормативно-правового акта, виданого на підставі закону або коли норми різних законів чи різних нормативно-правових актів припускають неоднозначне чи множинне трактування прав та обов'язків платників податків або контролюючих органів, унаслідок чого є можливість прийняти рішення на користь як платника податків, так і контролюючого органу, рішення приймається на користь платника [2].

Отже, сучасна податкова політика нашої держави формується переважно на фіскальних принципах, а тому й податки забезпечують фіскальну функцію. Такий стан справ у податковій системі не призводить до об'єктивного збільшення рівня надходжень до бюджетів. Податкова система нашої держави потребує удосконалення за стимулюючими принципами, а податки повинні використовуватись державою не на виконання фіскальних чи регулюючих цілей, а для стимулювання розвитку вітчизняних товаровиробників в провідних галузях економіки України.

Список літератури

1. Про систему оподаткування: Закон України від 25.06.1991 р., № 1251-XII // Відомості Верховної Ради України – 1991. – № 39. – Ст. 510.

2. Податковий кодекс України: за станом 2 грудн. 2010 р. / Голос України – 2010. – № 229–230 (4979–4980).
3. Податкове право: навч. посіб./ Г.В. Бех, О.О. Дмитрик, Д.А. Кобильнік та ін.; за ред. М.П. Кучерявенка. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 400с.
4. Кучерявенко М.П. До питання про систему фінансового права / М.П. Кучерявенко // Право України. – 2003. – № 4 – С.33–37.
5. Мушенюк В.В. Принципи діяльності держави щодо фінансової підтримки сільського господарства / В.В. Мушенюк // Бюлетень Міністерства юстиції України. – К., 2011. – №7. – С. 91–98.

Annotation: *This paper analyzes the current priorities shaping tax law and provided suggestions for their improvement.*

Keywords: *tax system, tax policy, tax laws, principles, legal mechanism, fiscal and catalytic function*

PRIORITIES OF THE NATIONAL TAXLEGISLATION AT THE PRESENT STAGE
N.V. Lohanko

УДК 33.339.9

ПЕРСПЕКТИВИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ
УКРАЇНИ В ЕКОНОМІЧНОМУ СВІТОВОМУ СПІВТОВАРИСТВІ

В.В. Москаленко, студентка ВП Національного університету біоресурсів і природокористування України

«Ніжинський агротехнічний інститут»

Науковий керівник – Ю.Г. Петровська, викладач відділення з підготовки молодших спеціалістів ВП Національного університету біоресурсів і природокористування України «Ніжинський агротехнічний інститут»

У даній статті розроблено постановки проблеми сучасного економічного положення України, аналіз останніх досліджень і публікацій, вклади останніх досліджень.

Постановка проблеми. Сучасне економічне положення України у економічному світовому співтоваристві вимагає негайного та кардинального покращення ситуації. Від розвитку економіки, бізнесу сьогодні залежить економічна могутність держави, соціально-політична стабільність, спроможність виконання державо-соціальних гарантій, що закріплені в Конституції України. Разом з тим існуючий в нашій країні рівень розвитку національного господарства не забезпечує належного добробуту населення, тому потребує подальшого підвищення. Українські законодавці, економісти, політики та державні керівники в даний час відшуковують шляхи та способи покращення економічної ситуації. Одним із генеральних напрямів розв'язання ситуації є розширення зовнішньоекономічних зв'язків України з іншими країнами світу, а особливо – з розвиненими, економічно потужними державами. Німеччина, Японія, Італія після Другої світової війни отримали значну допомогу Заходу в інтелектуальній, фінансовій і промисловій сферах та інтегруючи своє господарство з економіками потужних країн, сьогодні стали лідерами світового ринку. Подібна ситуація можлива і з Україною, однак, на протязі останніх років світове, зокрема, європейське співтовариство не поспішає прийняти нас у своє членство. Україна розвивається власноруч, самостійно відшукує нові вектори зовнішньоекономічного розвитку, але успіхи в цьому

напряму в неї є незначними. Причинами такого становища може бути як внутрішня ситуація в країні – нестабільність соціально-політичної та економічної сфери українського суспільства, так і зовнішні фактори, одними з яких можуть бути побоювання світового економічного співтовариства отримати в особі України могутнього суперника та конкурента. Україна, маючи значний трудовий, інтелектуальний, природний потенціал, а також традиційно розвинені галузі металургії, машино- та літакобудування, здатна відтіснити майбутніх партнерів з їх деяких усталених сфер збуту продукції, позбавити великих прибутків. Розвинені держави, скоріш за все, не мають наміри надати нам допомогу за рахунок можливого погіршення економічної ситуації в своїх країнах. Однак, щоб з'ясувати, наскільки це може відповідати дійсності, потрібно провести аналіз функціонування світового ринку, міжнародного розподілу товарів, послуг та праці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування ефективної зовнішньоекономічної політики розглядається в багатьох наукових працях відомих зарубіжних і вітчизняних і всеукраїнський науково-виробничий журнал 303 учених: В.Беренса, Дж.Кейнса, Р.Марковіца, Ф.Моділіані, А.Тобіна, У.Фішера, П.М.Хавранека, І.Бланка, З.Варналія, А.Гальчинського, В.Дегтяренка, В.Ковальова, В.Коссова, Д.Лук'яненка, Ю.Лисенка, Ю.Макогона, Я.Мелкумова. Проте, незважаючи на численні наукові розробки щодо пошуку можливостей міжнародної інтеграції, економічна практика України свідчить про необхідність подальших досліджень з питань активізації зовнішньоекономічних зв'язків нашої держави.

Виклад основних результатів дослідження. Проведеним науковим дослідженням заявленої проблематики встановлено, що рівень розвитку продуктивних сил повинен стати одним з вирішальних чинників, які будуть насамперед сприяти підвищенню ефективності участі України у системі міжнародного поділу праці і міжнародному товарообміні. За кількісними характеристиками виробничого науково-технічного та інтелектуального потенціалу наша країна може бути гідним партнером у світ господарських взаємовідносинах. За сприятливих умов цей потенціал дозволяє послідовно вирішувати завдання оптимізації її зовнішньоекономічних зв'язків. Україна націлена на більш ефективне включення у систему міжнародного поділу праці і світового товарообміну в умовах глобалізації потребує здійснення прогресивної структурної перебудови економіки і відповідного реформування її орієнтованого на експорт сектора. Експорт слід вважати головною статтею прибутку України на міжнародній арені. Те, що виробляється в державі, а потім успішно продається на міжнародних ринках, є основою розвитку її економіки. На сучасному етапі соціально-економічного розвитку Україна має тісні зовнішньоекономічні зв'язки з більш ніж 100 країнами світу. Провідну роль відіграють країни близького зарубіжжя. Найважливішими торговельними партнерами України є Росія, Туркменія, Білорусія, Азербайджан, Литва, Казахстан та інші країни. Структура зовнішньої торгівлі України зумовлена спеціалізацією її економіки. У структурі експорту переважають чорні метали та вироби з них (38% всього експорту України), продовольчі товари (більше ніж 9%), руди і мінеральне паливо (8%), продукція хімічної промисловості (більше ніж 10%) та машинобудування (майже 13%). В імпорті переважають: мінеральне паливо (майже 46% усього імпорту), реактори ядерні, котли і устаткування для електроенергетики (більше ніж 11%), продукція інших галузей машинобудування (майже 9%), продукція хімічної промисловості (більше ніж 8%) та ін. Внаслідок впровадження режиму вільної торгівлі з країнами і Балтії зовнішньоторговельний баланс з цими країнами істотно покращується. Основним торговельним партнером України залишається Російська Федерація. В експорті з України до Росії переважають чорні метали, які задовольняють майже половину потреби в них з боку Росії, а також труби, марганцева руда, трактори, сільськогосподарська техніка, прокатне устаткування, металорізальні і деревообробні верстати, екскаватори, автомобільні крани, аміак, цемент, автобуси, скло, телевізори, касетні магнітофони, холодильники, вироби із золота, платини та срібла, цукор, олія, м'ясо і м'ясопродукти, молочні продукти та ін. В останні роки зростає експорт України до інших республік колишнього Радянського Союзу, в тому числі за

останні два-три роки експорт до Білорусі зріс майже на третину, до Молдови — в 1,6 раза, до Грузії — більше ніж у 10 разів, в Узбекистан - в 1,6 раза і т. д.

У цілому Україна має позитивне зовнішньоторговельне сальдо з Білоруссю, Азербайджаном, Вірменією, Грузією, Молдовою, Таджикистаном, Узбекистаном, Естонією. Разом з тим Україна має від'ємне торговельне сальдо з Росією, Туркменією, Казахстаном. Крім країн СНД і Балтії, Україна розширює зовнішньоекономічні зв'язки з багатьма розвинутими країнами світу. В останні роки найбільші експортні поставки Україна здійснювала до Китаю (10% загального обсягу експорту); Туреччини (близько 5%), Німеччини (4%), Італії (близько 3%), Польщі (майже 3%), Угорщини і США (більше ніж по 2%), Словаччини (майже 2%). Найбільші імпорتنі поставки в Україну надходять з Німеччини (майже 8% загального імпорту), США (4%), Польщі (більше ніж 3%), Італії (більше ніж 2%), Франції (майже 2%), Великобританії (1,5%), Чехії, Словаччини, Угорщини, Куби та ін.

Державна підтримка таких високотехнологічних корпорацій об'єктивно необхідна для реалізації великих коопераційних проектів. Нерозвиненість ринкових відносин і форм господарювання в Україні посилює необхідність значного підвищення економічної культури населення та ділової етики підприємців, оволодіння принципово новою культурою ринку, високим професіоналізмом поряд з такими поняттями, як честь, достоїнність, порядність, які знадобляться Україні для визнання її розвинутими країнами як рівноправного партнера. Як Україна, так і закордонні економічні партнери ще не спромоглися знайти таку сферу, де будуть безконфліктно перетинатися спільні економічні інтереси. Сучасна зовнішньоекономічна політика України має бути спрямована на формування нового торговельного режиму з подальшою інтеграцією до світового економічного простору шляхом поступового і зваженого збільшення ступеня відкритості національної економіки. Перш за все передбачається:

- підтримка національних товаровиробників
- прискорення економічних реформ
- зняття технічних бар'єрів у торгівлі з провідними країнами – членами СОТ.

Одним з головних завдань щодо розвитку зовнішніх економічних зв'язків України є забезпечення просування товарів українського виробництва на нові зарубіжні ринки. Одночасно робитиметься все можливе для збереження традиційних ринків України з державами, які утворилися на теренах колишнього Радянського союзу. Важливим для розвитку взаємовигідних торговельно-економічних зв'язків з країнами СНД та іншими країнами світу є зміщення акценту з співробітництва на державному рівні.

Висновки з даного дослідження. Сучасна зовнішньоекономічна політика України має бути спрямована на формування нового торговельного режиму з подальшою інтеграцією до світового економічного простору шляхом поступового і зваженого збільшення ступеня відкритості і конкурентоспроможності національної економіки.

Список літератури

1. Василенко Ю. Експортна діяльність України / Ю. Василенко // Економіка України. – 2006. – №7. – С.17-20.
2. Дахно І.І. Міжнародна економіка : навч. посіб. / І.І. Дахно, Ю.А. Бовтрук. – К., МАУП, 2002. – 216 с.
3. Дворніков М.Є. Міжнародна економіка : навч. посіб. / М.Є. Дворніков. – Вінниця, ВДТУ, 2001. – 201 с.
4. Жеваго А.В. Інтернаціоналізація і конкурентоспроможність економіки України / А.В. Жеваго. Економічна інтеграція і глобальні проблеми сучасності. – К. : КНЕУ, 2007. – 265 с.

УДК 338.2

ОСОБЛИВОСТІ СПЕЦІАЛЬНИХ РЕЖИМІВ ОПОДАТКУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ

*О.Д. Панченко, відділення з підготовки молодших спеціалістів, спеціальність
«Бухгалтерський облік», 3 курс*

*Науковий керівник – В.В. Мушенюк, к.ю.н., ст. викладач ВП Національного
університету біоресурсів і природокористування України «Ніжинський агротехнічний
інститут»*

Анотація: питання реформування податкової системи в умовах специфіки сучасних вимог набувають все складнішого й гострішого характеру. Завдання оптимізації оподаткування: забезпечити достатній рівень фіскальних вилучень і одночасно створити сприятливі умови для господарюючих суб'єктів. Оскільки Україна - аграрна країна, питання оподаткування сільськогосподарської сфери вимагають особливої уваги й об'єктивності.

Ключові слова: *непряме оподаткування, податок на додану вартість, платник податку, режим спеціального використання ПДВ, база оподаткування, податкове зобов'язання, податкове навантаження*

Сільське господарство належить до найбільш важких та водночас вразливих галузей народного господарства. Враховуючи це, повноцінне функціонування сільськогосподарських товаровиробників об'єктивно потребує різносторонньої державної фінансової підтримки, невід'ємною складовою якої виступають бюджетні дотації. Дотації є формою бюджетного фінансування збиткових підприємств з метою відшкодування їх витрат, які не покриваються виручкою внаслідок державного регулювання цін на продукцію харчування і низької купівельної спроможності населення.

Останні роки економічного розвитку нашої держави характеризуються вдосконаленням податкової системи і, особливо, важливої її складової – непрямого оподаткування. Так, у структурі її зведеного бюджету вони займають третину доходів, а Чернігівської області – близько половини. Серед непрямих податків чільне місце належить ПДВ, частка якого становить дві третини непрямих податків у бюджеті України [1].

Проблеми непрямого оподаткування були постійно в центрі уваги вчених. Серед класиків їх вивчали А. Вагнер, А. Лаффер, Д. Локк, Д. Міль. Сміт, російські дослідники – В. Галкін, М. Тургенєв, українські – М. Азаров, М. Дем'яник, Т. Єфименко, Л. Косміна, П. Лайко, П. Мельник та інших. Особливу увагу хотілося б приділити монографії В.І. Курила та В.В. Мушенюка, яка внесла певний вклад у дослідження даної проблеми [1].

Виходячи з напрямку обраного дослідження, метою даної статті є здійснення фінансово-правового аналізу непрямої підтримки аграрників за рахунок застосування спеціальних режимів податку на додану вартість на наному етапі розвитку економіки країни.

Основними завданнями статті є:

- дослідження теоретико-методологічних засад, сутності і функцій непрямого оподаткування у виробничій сфері;

- аналіз розвитку непрямого оподаткування та особливостей застосування ПДВ в аграрній сфері;

- визначення обсягу, динаміки і місця непрямого оподаткування у державній фінансовій підтримці аграрного виробництва.

Підтримка аграрного виробництва за допомогою спеціальних режимів справляння ПДВ розпочата Указом Президента України «Про підтримку сільськогосподарських

товаровиробників» від 02.12.1998р. №1328/98 та відповідно продовжена Законами України від 18.02.1999р. №442, від 18.01.2001р. №2233 [2, с.154].

Тобто аграрники звільнялися від сплати до бюджету сум ПДВ щодо операцій з продажу продукції власного виробництва та продуктів її переробки, за винятком операцій з продажу переробникам молока і м'яса живою вагою, які оподатковувалися за нульовою ставкою [2, с.171].

Іншим важливим напрямком підтримки сільгосптоваровиробників виступає режим виплати дотацій переробними підприємствами, які суму ПДВ, що повинна ними сплачуватися до бюджету за продані молоко, молокопродукти, м'ясо та м'ясопродукти, у повному обсязі спрямовували для виплати дотацій аграрникам за представлені ними на переробку молоко і м'ясо.

Сума отриманих від переробних підприємств дотацій використовувалися сільськогосподарськими товаровиробниками в такому порядку:

- за продане м'ясо в живій вазі – для забезпечення тваринництва кормами, відтворення поголів'я, придбання племінних ресурсів та здійснення ветеринарних заходів;
- за продане молоко – для придбання доїльного і холодильного обладнання, приладів, реактивів, необхідних для визначення якісних показників молока і молочних продуктів.

Зазначені спецрежими справляння ПДВ діяли протягом 1998-2008рр. Починаючи з 2009 року в новій редакції викладено ст. 8-1 Закону України «Про податок на додану вартість», яка була чинною до прийняття ПК України, який містить ст.209, що має назву «Спеціальні режими оподаткування діяльності у сфері сільського та лісового господарства» [2].

Відмінності між діючим з 2009 року спец режимом та його попередником, що функціонував у 1999-2008 роках наступні:

- змінився розмір та порядок рахунку критерію при оцінці можливості перебування на спецрежимі – належну частку питомої ваги поставок сільгосппродукції піднято до 75% у загальній сумі поставок товарів та послуг(обороту підприємства);
- застосування спецрежиму можливе з будь-якого місяця року;
- як і для режиму акумуляції, нинішнього спецрежиму справляння ПДВ притаманно те, що до бюджету сальдо з ПДВ не перераховується, а залишається у розпорядженні підприємства для фінансування виробничих потреб;
- для визначення сільгосппродукції використовується УКТ ЗЕД (група 1-24).

Крім того, якщо суми ПДВ, сплачені постачальником, перевищують суми ПДВ, нараховані на вартість поставок сільгосппродукції та супутніх послуг, то така різниця відшкодуванню з бюджету не підлягає, а також до 2009 року кошти ПДВ, використовувалися лише для придбання матеріально-технічних ресурсів виробничого призначення, а у разі нецільового використання стягувались до бюджету. [5, ст.133].

До 2009 року механізм акумуляції та використання коштів ПДВ, що не підлягають сплаті до бюджету, визначаються порядком акумуляції та використання коштів, які нараховувалися товаровиробниками – платниками ПДВ щодо операцій з продажу товарів (робіт, послуг) власного виробництва, включаючи продукція, виготовлену на давальницьких умовах із власної с.-г. сировини, і одночасно з нею подавали до органу ДПС довідку про цільове використання сум ПДВ за попередній звітний період, форма та зміст якої визначалися ДПС України за погодженням із МінАП України.

Нині порядок №271 втратив чинність, цільове використання сум ПДВ законодавчо не передбачено, а відповідно довідку подавати не потрібно. Крім того, у суб'єктів спеціального режиму було право на бюджетне відшкодування – у разі реалізації сільгосппродукції на експорт підприємство має право на бюджетне відшкодування ПДВ, яке здійснюється у загальному порядку [4].

При здійсненні платниками податків експортних операцій з поставки продукції, які обкладаються ПДВ за нульовою ставкою, вони мають законодавчі підстави на відшкодування сум ПДВ за умови наявності експортної вантажної митної декларації та підтвердження митними органами факту перетину митного кордону України [5, с.137].

З метою підвищення правомірності заявлених сум та запобігання випадків безпідставного декларування від'ємного значення податковий орган здійснює документальну невиїзну перевірку заявлених у ній даних. Водночас за наявності достатніх підстав вважати, що розрахунок сум бюджетного відшкодування проведено з порушенням норм податкового законодавства, податковий орган має право протягом такого самого строку провести позапланову виїзну документальну перевірку платника для визначення достовірності нарахування такого бюджетного відшкодування.

Отже, при плануванні отримання бюджетного відшкодування, на нашу думку, слід взяти до уваги наступне:

- відшкодування ПДВ не залежить від характеру здійснюваної операції;
- якщо за результатами поточного податкового періоду визначено від'ємне значення ПДВ, його сума враховується у зменшення суми боргу з ПДВ за попередні податкові періоди, а решта зараховується до складу податкового кредиту наступного податкового періоду;
- відшкодування ПДВ здійснюється в межах фактично сплаченої суми податкового кредиту попереднього звітного періоду;
- період, у якому платник податку має право розраховувати на бюджетне відшкодування, є наступний податковий період після подання розрахунку бюджетного відшкодування;
- отриманню коштів з бюджету передую невиїзна, а у окремих випадках – позапланова виїзна документальна перевірка заявлених сум до відшкодування, за наслідками якої надсилається податкове повідомлення.

Як висновок до даної статті слід зазначити, що ПДВ стосовно аграрних товаровиробників виконує захисну та підтримуючу функції. З огляду на те, що аграрна галузь є надзвичайно важливою для України, питанням підтримки її розвитку постійно приділяється значна увага держави, яка зокрема проявляється у функціонуванні спеціальних режимів оподаткування ПДВ, механізм якого розроблений на забезпечення розвитку та розширення сільгоспвиробництва в умовах обмеженості державних фінансових ресурсів.

На основі аналізу спеціального режиму справляння ПДВ для аграрних підприємств сформульовано сутність правового забезпечення їх непрямої підтримки. Визначено необхідність подальшого збереження в умовах обмеженості державних фінансових ресурсів цих спецрежимів та доцільність удосконалення системи оподаткування аграрників для забезпечення максимальної реалізації стимулюючої та регулюючої функцій податків. На нашу думку, є необґрунтованими в національному законодавстві та такими, що суперечать передовому міжнародному правовому досвіду є тенденції щодо зниження рівня непрямої державної ПДВ-підтримки аграрних товаровиробників тваринницької продукції, при нагальній необхідності використання більш дієвих механізмів непрямої підтримки аграрної галузі на сучасному етапі.

Список літератури

1. Курило В.І. Фінансо-правове регулювання державної підтримки сільськогосподарського виробництва в Україні: стан та перспективи удосконалення: Монографія . /В.І. Курило, В.В. Мушенко. За заг. Ред.. д.ю.н., проф. В.І. Курила. – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2012. – 160 с.
2. Педь І.В. Непрямі податки в податковій системі України: навч. посіб. / за ред. Ю.М.Лисенкова. - К: Знання, 2008. – 348с.

3. Податковий кодекс України: за станом 2 грудн. 2010р./ Голос України – 2010. - №229-230 (4979-4980).

4. Про внесення змін до податкової звітності по ПДВ: Наказ ДПА України від 23.10.1998 року №449 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/1998/laws/main.255>.

5. Про податок на додану вартість: Закон України від 03.04.1997р., №168/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – №21. – Ст.156.

***Аннотация:** вопросы реформирования налоговой системы в условиях специфики современных требований приобретают все более сложного и более острый характер. Задача оптимизации налогообложения: обеспечить достаточный уровень фискальных изъятий и одновременно создать благоприятные условия для хозяйствующих субъектов. Поскольку Украина - аграрная страна, вопросы налогообложения сельскохозяйственной сферы требуют особого внимания и объективности.*

***Ключевые слова:** косвенное налогообложение, налог на добавленную стоимость, налогоплательщик, режим специального использования НДС, база налогообложения, налоговые обязательства, налоговая нагрузка*

***Annotation:** the reform of the tax system in terms of the specific current requirements are becoming more complex and acutest character. Task tax optimization: to provide an adequate level of fiscal exemptions and also create favorable conditions for businesses. Since Ukraine - an agricultural country, the issue of taxation of agricultural areas require special attention and objectivity.*

***Keywords:** indirect taxation, surplus value tax, taxpayer, procedure of special use of surtax, base of taxation, tax liability, incidence of taxation*

FEATURES SPECIAL TAX REGIME AGRICULTURAL COMMODITY
O.D. Panchenko

УДК 338.2

МЕТОДИ ОЦІНКИ ЗЕМЛІ В УКРАЇНІ

О.Д.Панченко, Л.В. Стригун, відділення з підготовки молодших спеціалістів, спеціальність «Бухгалтерський облік», 3 курс

Науковий керівник – Ю.О. Бобир, асистент кафедри менеджменту ВП Національного університету біоресурсів і природокористування України «Ніжинський агротехнічний інститут»

***Анотация:** Оцінка землі має на меті визначення ринкової вартості землі або ринкової вартості права оренди земельної ділянки. Одним із видів земельної оцінки землі є експертна оцінка землі, яка застосовується в різних випадках. Також значне місце займає бонітування ґрунтів, економічна та грошова оцінка землі.*

***Ключові слова:** земля, оцінка землі, купівля-продаж земельної ділянки*

Ринкова вартість землі, в першу чергу, залежить від її місцеположення і впливів зовнішніх чинників, а також від попиту і пропозиції на ринку земельних ділянок, і не може перевищувати найбільш вірогідні витрати на придбання іншої ділянки еквівалентної корисності. Оцінка землі враховує кількісний і якісний склад комунікацій і можливість приєднання до існуючих мереж, у випадку якщо на земельній ділянці планується будівництво об'єктів нерухомості. Важливим чинником при визначенні ринкової вартості землі, за умови забудови ділянки поліпшеними є дані інженерно-геологічних і інженерно-

геодезичних досліджень що дозволяють визначити склад, стан і властивості ґрунтів і дані про ситуацію і рельєф місцевості, необхідні для прогнозування можливого будівництва, а також витрат пов'язаних з будівництвом. Значний внесок у розробку науково-методичних засад економічної оцінки земель в Україні зробили такі науковці, як Д.С. Добряк, Ю.М. Вагін, О.П. Канаш, А.І. Пантелеймонов, І.А. Розумний, А.М. Третьак М.М. Федоров, Б.З. Харченко та інші.

Метою цієї публікації є аналіз нормативно-правових передумов проведення економічної оцінки земель в Україні, а також викладення методичних засад економічної оцінки сільськогосподарських угідь в ринкових умовах.

Завдання даної роботи:

1. Розглянути поняття «експертна оцінка землі», що вона включає та документи, які необхідна при її здійсненні.
2. Розібратися у видах оцінки землі.
3. Знайти спосіб купівлі землі сільськогосподарського призначення, який не буде суперечити чинному законодавству.

Одним із видів оцінки землі є експертна оцінка землі – це ринкова вартість земельної ділянки, яку необхідно визначати при оформленні цивільно-правових угод, при прийнятті управлінських рішень та при викупі земельної ділянки з державної та комунальної власності згідно державного акту на право постійного користування земельною ділянкою або договору оренди землі за умови, якщо на земельній ділянці знаходяться об'єкти нерухомого майна, що належать землевласнику або землекористувачу. Вона проводиться в таких випадках:

- 1) при оформленні цивільно-правових угод (оформлення спадщини, укладання договорів купівлі-продажу, при встановленні на баланс підприємства, для інформаційно-консультаційних послуг, при вирішенні майнових спорів та інше);
- 2) при викупі земельної ділянки з комунальної та державної власності згідно державного акту на право постійного користування земельною ділянкою або договору оренди землі за умови, якщо на земельній ділянці знаходяться об'єкти нерухомого майна, що належать землевласнику або землекористувачу.

Експертна грошова оцінка землі включає такі види робіт: визначення цілей оцінки обговорених із замовником; обстеження земельної ділянки та визначення поточної ситуації на ринку землі; аналіз документів наданих замовником для проведення оцінки; обґрунтування найбільш ефективного використання земельної ділянки; вибір методичного підходу для здійснення оцінки; розрахунок вартості об'єкта оцінки; оформлення результатів оцінки у вигляді звіту та висновку до нього.

Документи які необхідні для проведення експертної грошової оцінки земельної ділянки при оформлення цивільно-правових угод та прийняття управлінських рішень: для фізичних осіб: державний акт на право власності земельною ділянкою (двостороння копія); паспорт (копія першої та другої сторінки з пропискою); ідентифікаційний код фізичної особи (копія); при наявності обмеження або обтяження земельної ділянки – надати інформацію про це (обмеження заставою, обмеження права власності, договір сервітуту); для юридичних осіб: статут юридичної особи (копія); свідоцтва про державну реєстрацію юридичної особи (копія); довідка ЄДРПОУ (копія); при наявності обмеження або обтяження земельної ділянки – надати інформацію про це (обмеження заставою, обмеження права власності, договір сервітуту).

Залежно від мети та методів проведення оцінка земель поділяється на такі види: бонітування ґрунтів; економічна оцінка земель; грошова оцінка земельних ділянок.

Бонітування ґрунтів — це порівняльна оцінка якості ґрунтів за родючістю при порівняльних рівнях агротехніки й інтенсивності землеробства. Вона встановлює відносну придатність ґрунтів за основними факторами природної родючості для вирощування

сільськогосподарських культур, виділяючи агровиробничі групи ґрунтів, які підлягають економічній оцінці. Воно проводиться за 100-бальною шкалою. [1]

Економічна оцінка земель — це оцінка землі як природного ресурсу і засобу виробництва в сільському і лісовому господарствах та як просторового базису в суспільному виробництві за показниками, що характеризують продуктивність земель, ефективність їх використання та дохідність з одиниці площі. Дані з економічної оцінки земель є основою при проведенні нормативної грошової оцінки земельних ділянок, аналізі ефективності використання земель порівняно з іншими природними ресурсами та визначенні економічної придатності земель сільськогосподарського призначення. [1]

Грошова оцінка земельних ділянок залежно від призначення та порядку проведення може бути нормативною і експертною. Вона використовується для визначення розміру земельного податку, державного мита при міні, спадкуванні та даруванні земельних ділянок згідно із законом, орендної плати за земельні ділянки державної та комунальної власності, втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, а також при розробці показників та механізмів економічного стимулювання раціонального використання та охорони земель. Оцінка земельних ділянок здійснюється окремо за: ділянками землі, що розташовані у межах населених пунктів; ділянками землі, що під багаторічними насадженнями; природними сіножатями і різними пасовищами; орними землями; землями, що призначаються для промислової діяльності, транспортної, зв'язку, оборони, енергетичної діяльності та другого призначення; ділянками землі заповідного та іншого природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного, або культурно-історичного призначення; землями лісового та водного фонду; послідовно: в Україні, в Автономній Республіці Крим і областях, в адміністративних районах, в сільськогосподарських підприємствах, окремих земельних ділянок. По результатах нормативної грошової оцінки земельних ділянок складається загальна технічна документація, яка відповідно до статті 21 Закону України «Про земельну оцінку» підлягає обов'язковій державній експертизі. [2]

Відповідно до Земельного кодексу України земля може бути предметом купівлі - продажу. Право продажу земельної ділянки належить власнику. Продавати можна земельні ділянки, як і ті, які знаходяться в приватній власності так і ті, що належать державі та територіальним громадам. При цьому слід зазначити, що законодавець встановлює ряд обмежень на продаж землі в залежності від її цільового призначення, а також залежно від правового статусу земельних ділянок. [3]

Наприклад, на сьогоднішній день існують обмеження або просто кажучи заборона на купівлю-продаж земельних ділянок сільськогосподарського призначення. Встановлена ця заборона п. 12 Закону України «Про першочергові заходи щодо запобігання негативним наслідкам фінансової кризи та про внесення змін до деяких законодавчих актів України». Відповідно до названого пункту забороняється продавати земельні ділянки сільськогосподарського призначення. По суті, даний заборона встановлена тільки цим Законом без внесення відповідних змін до Земельного кодексу України. Але, тим не менш, слід враховувати, що це Закон, і визнати недійсним договір купівлі - продажу земельної ділянки сільськогосподарського призначення посилаючись лише на цей Закон цілком реально. Хоча законодавець вніс ряд незручностей цією заборонаю, оскільки під нього потрапили всі землі сільськогосподарського призначення, а це і присадибні ділянки. Але не зважаючи на це існує метод, за допомогою якого можна обійти даний Закон. Суть його полягає в тому, що землі сільськогосподарського призначення, які знаходяться на балансі сільської ради можуть бути переведені в землі несільськогосподарського призначення на підставі визнання їх заболоченими, осушеними, тобто непридатними для ведення сільськогосподарської діяльності, відповідним її рішенням, а це означає, що такі землі можуть бути продані. [2]

Таким чином з даної статті зрозуміло, що з розвитком ринку земельних відносин в Україні роль експертної грошової оцінки землі постійно зростає, оскільки без інформації про вартість землі неможливе успішне проведення трансакцій із земельними ділянками.

Список літератури

1. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. // Відом. Верхов. Ради УРСР. – 2002. – № 3-4. – Ст.27.
2. Про оцінку землі: Закон України від 17.06.2004 №18808-IV - ВР// Відомості Верховної Ради України. – 2004. - №15. – Ст.229
3. Про першочергові заходи щодо запобігання негативним наслідкам фінансової кризи та про внесення змін до деяких законодавчих актів України: Закон України від 31.10.2008 №639-VI // zakon1.rada.gov.ua.

***Аннотация:** Оценка земли подразумевает определение рыночной стоимости земли или рыночной стоимости права аренды земельного участка. Одной из видов земельной оценки земли является экспертная оценка земли, которая применяется в различных случаях. Также значительное место занимает бонитировки почв, экономическая и денежная оценка земли.*

***Ключевые слова:** земля, оценка земли, купля-продажа земельного участка*

***Annotation:** Land valuation is to determine the market value of the land or the market value of the right to lease the land. One kind of land is land valuation expert assessment of the land, which is used in various cases. Also plays a significant quality of soil, economic and monetary valuation of land.*

***Keywords:** land, land valuation, purchase and sale of land*

METHODS OF EVALUATION OF LAND IN UKRAINE

O.D. Panchenko, L.V. Strygun

УДК 338.2

ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ МОДЕЛЕЙ ВИМІРУ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

***О.Д.Панченко, Л.В. Стригун, відділення з підготовки молодших спеціалістів,
спеціальність «Бухгалтерський облік», 3 курс***

***Науковий керівник – Н.М. Даценко, асистент кафедри менеджменту ВП Національного
університету біоресурсів і природокористування України «Ніжинський агротехнічний
інститут»***

***Анотация:** переосмислення ролі планування на всіх рівнях управління вимагає принципово нових підходів до формування системи планових показників, які б відповідали сучасним умовам господарювання та задовольняли потреби користувачів. Тому в даному дослідженні наведено різні приклади моделей виміру ефективності діяльності підприємства, щоб кожен бажачий міг обрати щось для власного користування.*

***Ключові слова:** модель управління діяльністю підприємства, концепції, збалансована система показників, стратегія, стратегічні панелі індикаторів*

У сучасних умовах господарювання стратегії управління діяльністю мають базуватися не тільки на фінансових індикаторах, адже капітал усе більше інвестується в технології, в удосконалення характеристик і взаємозв'язків, які не можуть бути оцінені в традиційній фінансовій моделі. Крім того, у рамках фінансово-орієнтованих моделей стратегії управління діяльністю є труднощі з оцінкою нематеріальних активів, а саме: здатність підприємства мобілізувати та використовувати свої нематеріальні активи є вирішальним фактором для успіху будь-якого підприємства в умовах жорсткої конкуренції. Методичним підходам до вибору маркетингових стратегій присвячено багато праць вітчизняних та зарубіжних авторів.

У цьому зв'язку відбувається переосмислення та розвиток фінансово-орієнтованої моделі управління діяльністю підприємства у бік багатоаспектної орієнтації. Світова практика показує, що необхідні нові стартові, проміжні і кінцеві крапки відліку цього руху. Формується нова аналітична культура, а разом з нею й нове бачення результатів діяльності підприємства.

Сучасні моделі виміру ефективності діяльності підприємства, що отримали назву Performance Measurement або вимір досягнень, мають на меті об'єднання більшості існуючих сьогодні систем показників у різних сферах діяльності підприємства для оцінки та аналізу ефективності дій на кожному організаційному рівні. Перші моделі оцінки результатів діяльності підприємств, що з'явилися в 20 - х роках XX ст. і поширилися практично в усіх країнах з ринковою економікою, є досить простими для розрахунку. Розвиток, впровадження і застосування цих моделей ставиться до числа найбільш важливих завдань у стратегічному управлінні підприємством, оскільки вони відіграють велику роль у складанні стратегічних планів, в оцінці діяльності підрозділів підприємства та підвищенні мотивації співробітників на виконання планів. Безліч варіантів нових моделей або вже знайшли застосування у практиці господарювання та управління діяльністю підприємства, або знаходяться на первинній стадії – теоретичної підготовки до практичного застосування. [4]

Найбільш використовуваною моделлю сьогодні є Balanced Score Card («Збалансована система показників»), запропонована Р. Капланом і Д. Нортеном (на початку 90-х років XX ст.) Передумовою виникнення ЗСП було прагнення керівництва іноземних компаній посилити управлінську функцію за рахунок органічного узгодження інтересів різних груп: акціонерів, споживачів, партнерів, кредиторів. Особливість даної моделі полягає у збалансованості чотирьох проекцій, що надають повний опис діяльності підприємства, враховуючи фактор часу, оскільки значення обраних параметрів можуть бути наслідками минулого періоду. За словами професора Х. Неррекліта, «ЗСП – це інструмент, що систематично розширює сфери виміру, які традиційно пов'язували з управлінням». В Україні були спроби з впровадження і використання ЗСП як інструменту стратегічного управління організацією, але їх дуже мало. [2]

Модель Лоренца Мейсела була розроблена в 1992 році. Вона має ту ж назву, що й модель запропонована Р. Капланом і Д. Нортеном. Мейсел також визначає чотири проекції, на основі яких може бути оцінена бізнес-діяльність підприємства. Замість перспективи навчання та розвитку Л. Мейсел у своїй моделі використовує проекцію людських ресурсів, яка включає оцінку інновацій, компетенції, освіти, навчання персоналу, корпоративної культури.

Модель Tableau de Bord («Бортове табло») була розроблена французькими інженерами ще в 60-і роки, але знайшла застосування на практиці тільки на початку 90-х років. Ціль концепції - надання керівникові стислої інформації про кожен підрозділ або підприємство в цілому. Моделі Tableau de Bord притаманна наявність причинно-наслідкових зв'язків між фінансовими та не фінансовими показниками діяльності підприємства. Для кожного підрозділу (підприємства) ставиться генеральна ціль, що у свою чергу розкладається на цілі підлеглих підрозділів. Підлеглі підрозділи характеризують виставлену

їм ціль із критичними факторами успіху. Критичні фактори успіху цілей, що виставляють підрозділам, оцінюються за допомогою набору показників, обумовлених підприємством самостійно.

Показники системи “Хосін канрі”, (Японія). Автор Томас Джексон (2002р.). Система з’явилася в 50-60-х роках ХХ ст., коли японські компанії були націлені на підвищення конкурентоспроможності на міжнародному ринку. Сьогодні “хосін канрі” одна із найбільш ефективних систем розробки стратегії і розгортання її всередині організації. Вона передбачає застосування ЗСП і поєднання її із індикаторами ощадливого виробництва. У індикаторів ЗСП важлива перевага в тому, що вони охоплюють все, що необхідно в рамках шести сигм, включаючи показники по таких аспектах діяльності, як задоволення замовників і споживачів, внутрішні процеси, навчання і ріст. Сильною стороною індикаторів ощадливого виробництва є те, що їх можна напругу поєднати з проблемами ощадливого виробництва і легко розподілити за рівнями щоденних робочих завдань. Матриця “хосін канрі” передбачає поєднання стратегії, тактики, процесів і результатів. [1]

Система “Perfomance Dashboards” (Панель індикаторів як інструмент управління), (США, 2003р), автором якої є Уейн У. Еккерсон. Панелі індикаторів направлені на виконання бізнес-аналізу і їх застосування допомагає покращувати інформацію з метою прискорення корпоративних процесів та забезпечення максимальної ефективності і досягнення стратегічних цілей діяльності. Зазвичай панелі індикаторів є наочним представленням результатів досягнення фактичних результатів порівняно із базовими показниками. Вся система збалансованих показників поділена на три рівні: операційні панелі індикаторів, які відслідковують основні операційні процеси (моніторинг), тактичні панелі індикаторів – відслідковують процеси і проекти на рівні підрозділів (аналіз) та стратегічні панелі індикаторів, які частіше всього створюються на основі збалансованої системи показників, програми “тотальної якості” та “шести сигм” (управління). Проте дана система є, в першу чергу, інформаційною системою, яка вимагає вбудовування відповідних комп’ютерних програм в єдиний комплекс системи планування, аналізу і контролю. [5]

Система “Total performance scorecard” (Універсальна система показників), (Нідерланди). Автор Хьюберт Рамперсад (2003р., 2006р.) Вона розширює відому концепцію ЗСП, розроблену Д.Нортоном і Р. Капланом. Ця система поєднує організаційну ЗСП і особистісну систему показників. УСП Рамперсада об’єднує і розвиває такі теорії, як ЗСП (Balanced Scorecard, BSC), загальний менеджмент на основі якості (Total Quality Management, TQM), управління результативністю (Performance Management), управління компетенціями (Competence Management). Вона визначається автором як систематичний процес безперервного, послідовного та регулярного удосконалення, розвитку і навчання, який направлений на стійке зростання результатів діяльності працівників і організації. [3]

Отже, в рамках даних моделей стратегія оцінюється монетарними та немонетарними показниками, охоплює оперативний та стратегічний рівень управління, минулі та майбутні результати, а також внутрішні та зовнішні аспекти діяльності підприємства. Оцінка результативності стратегії управління діяльністю підприємства, заснована на моделях виміру досягнень, включає фінансові та не фінансові показники діяльності підприємства.

Список літератури

1. Джексон Томас. Хосин канри: как заставит стратегию работать; [пер. с англ. О. Сенициной]. – М.: Институт комплексных стратегических исследований, 2008. – 248 с.
2. Мельник Ю.М. Применение системы сбалансированных показателей на примере завода «АКВАИЗОЛ» / Ю.М. Мельник, О.С. Савченко // Економічні

проблеми сталого розвитку : науково-технічна конференція викладачів, співробітників, аспірантів і студентів факультету економіки та менеджменту, 19 -23 квітня 2010 р. – Суми : Вид-во СумДУ, 2010. – Ч. 3. – С. 138-139.

3. Рамперсад Х. Универсальная система показателей как достигать результатов, сохраняя целостность / Хьюберт Рамперсад: [пер. с англ.]. – [3-е изд.]. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2006. – 352 с.

4. Управление эффективностью бизнеса. Концепция Business Performance Management / [Е. Ю. Духонин, Д. В. Исаев, Е. Л. Мостовой и др.] ; под ред. Г. В. Генса. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2005. – 269 с.

5. Уэйн У. Эккерсон. Панели индикаторов как инструмент управления: ключевые показатели эффективности, мониторинг деятельности, оценка результатов / Уэйн У. Эккерсон; [пер. с англ.]. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2007. – 396 с.

Аннотация: переосмысление роли планирования на всех уровнях управления требует принципиально новых подходов к формированию системы плановых показателей, которые бы отвечали современным условиям хозяйствования и удовлетворяли потребности пользователей. Поэтому в данном исследовании приведены различные примеры моделей измерения эффективности деятельности предприятия, чтобы каждый желающий мог выбрать что-то для собственного пользования.

Ключевые слова: модель управления деятельностью предприятия, концепции, сбалансированная система показателей, стратегия, стратегические панели индикаторов

Annotation: rethinking planning at all levels of government requires fundamentally new approaches to the formation of targets that meet the modern business environment and the needs of users. Therefore in this study are various examples of models measuring the effectiveness of the company that everyone could choose something for their own use.

Keywords: model of management of the company, concept, balanced scorecard, strategy, strategic panel indicators

PROSPECTS OF CONTEMPORARY MODELS OF MEASUREMENT PERFORMANCE OF ENTERPRISE

O.D. Panchenko, L.V. Strygun

УДК 338.2

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ АПВ УКРАЇНИ

*О.Д.Панченко, Л.В. Стригун, відділення з підготовки молодших спеціалістів,
спеціальність «Бухгалтерський облік», 3 курс*

*Науковий керівник – Л.В.Федоренко, викладач відділення з підготовки молодших
спеціалістів ВП Національного університету біоресурсів і природокористування України
«Ніжинський агротехнічний інститут»*

Анотація: У статті проаналізовано розвиток агропромислового виробництва України за останні роки. Досліджено сучасні проблеми агропромислового виробництва та знайдено шляхи вирішення проблем агропромислового сектора.

Ключові слова: агропромислове виробництво, сільське господарство, економіка, зовнішньоекономічна діяльність

Сучасне аграрно-промислове виробництво є важливим сектором економіки України. У ньому зосереджена майже третина основних виробничих фондів, працює четверта частина населення, зайнятого у народному господарстві, виробляється понад 20% валового суспільного продукту та третина національного доходу, формується 70 % роздрібного товарообігу.

До складу АПВ входять: сільське господарство, харчова, м'ясо-молочна, борошномельнокруп'яна, комбікормова, мікробіологічна промисловості, а також ряд обслуговуючих підрозділів машинобудування, виробництво мінеральних добрив і хімікатів, сільське будівництво та допоміжні галузі, котрі забезпечують спорудження об'єктів, транспортування, зберігання й реалізацію сільськогосподарської продукції.

За сучасних умов для успішного розвитку всіх галузей АПВ створюються нові форми організації агропромислового виробництва – агропромислові об'єднання, агрокомбінати, агрофірми, асоціації, виробничі й науково-виробничі системи.

Магістральним напрямом підвищення ефективності всіх структурних підрозділів АПВ є перехід на шлях інтенсивного розвитку. Інтенсифікація сільського господарства означає збільшення виробництва продукції в розрахунку на одиницю ресурсів. Хоч цей процес уже стає реальністю, однак зростання собівартості продукції й зниження фондівіддачі свідчать про те, що збільшення капіталовкладень випереджає зростання валової продукції. Впродовж багатьох років підвищення продуктивності праці відстає від темпів зростання оплати. Все це істотно уповільнює темпи підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва.

У справі інтенсифікації виробництва найважливішими є заходи науково-технічного характеру, спрямовані на перехід від випуску окремих механізмів до комплексу машин, що уможливають впровадження поточної технології. Важливе місце в системі заходів належить прогресивним індустріальним технологіям вирощування окремих культур.

Розвиток сільськогосподарського виробництва повинен супроводжуватися зниженням затрат живої праці на виробництво одиниці продукції.

У сучасних умовах агропромисловий комплекс переживає важкі часи, пов'язані зі світовою фінансовою кризою. Проблеми розвитку продовольчого комплексу зумовлені передусім нестабільністю землеробства, зокрема, коливанням погодних умов.

Для оцінки стану, вивчення існуючих тенденцій у розвитку сільськогосподарського виробництва залучають такі основні показники:

- кількість діючих сільськогосподарських підприємств, в тому числі за окремими організаційно-правовими формами господарювання;
- питома вага підприємств сільського господарства за окремими організаційно-правовими формами господарювання в загальній кількості діючих підприємств;
- загальний обсяг продукції сільського господарства, в тому числі продукції рослинництва та тваринництва;
- питома вага обсягу продукції сільського господарства (в тому числі продукції рослинництва та тваринництва) підприємств за окремими організаційно-правовими формами господарювання;
- обсяг продукції сільського господарства, що приходить на одного жителя;
- загальна площа сільськогосподарських угідь, використання цієї площі під окремими культурами, урожайність, валовий збір сільськогосподарських культур;
- показники, що характеризують результати економічної діяльності: доходи, витрати, собівартість продукції, продуктивність праці тощо.

Перехід України до ринкової економіки вимагає здійснення кардинальних змін у функціонуванні системи державного регулювання виробничих процесів у суспільстві. Його суть полягає, з одного боку, у різкому зменшенні всеохоплюючого впливу державного

регулювання економічного механізму господарської діяльності сільськогосподарських підприємств, значному послабленні державного втручання в їх економічні процеси, а з другого – у заміні існуючих в адміністративно-плановій економіці форм і методів державного регулювання у виробничій сфері. При цьому слід виходити з того, що роль державного регулювання економічних процесів у перехідний період до ринкових відносин залишається значно вищою, ніж в умовах діяльності розвинутої ринкової економіки. Це зумовлюється тим, що на перехідному етапі ще не сформовані до кінця умови регулювання економічних процесів широкої підприємницької діяльності. Крім того, перехідний період від однієї системи до іншої, зокрема до ринкової, вимагає певного часу, потребує активної участі держави у створенні інфраструктури ринкового середовища.

Однією з ключових проблем агропромислового виробництва України досі є низький ступінь освоєння підприємствами сучасних інноваційних технологій, через що у галузі автоматично унеможливується процес зниження собівартості сільськогосподарської продукції та зростання її якості і безпечності, які б відповідали міжнародним стандартам.

Можливим варіантом виходу з нинішнього кризового стану може стати перехід аграрного виробництва від галузевої форми розвитку до іншої конкурентної, в якій би відбувався процес взаємодії вільних ринкових сил згідно з принципом самоорганізації – кластерна форма [3].

Визначальною проблемою для України нині є відсутність чітких стратегічних та тактичних пріоритетів розвитку галузей АПВ. Проблема формування стратегії і тактики надто об'ємна та дискусійна і наводить на думку, що вона не може обмежуватись лише науковим аналізом міжнародних стандартів та поглядів, а ще гірше – копіюванням неадаптованих механізмів. Слід зауважити, що успішний розвиток зовнішньоекономічної діяльності будь-якої країни без науково обґрунтованої соціально-економічної політики, тобто стратегічних і тактичних дій держави неможливий. Свідомий вибір механізму економічного регулювання з властивою йому структурою і динамізмом, внутрішні та зовнішні чинники якого стають могутньою рушійною силою процесу – важлива складова зовнішньоекономічної ситуації.

Спад валового національного продукту, руйнація системи, загострення дефіциту платіжного балансу і державного бюджету, суттєве зниження рівня життя переважної більшості соціальних верств населення – найбільш характерні ознаки критеріальної оцінки наслідків зовнішньої політики та невважених рішень щодо перспектив розвитку зовнішньоекономічної діяльності в галузі. Вона не наближається, а навпаки, віддаляється від сучасного світового ринку з властивою йому системою відносин, конкуренції та активним бізнесом під регулюючим правовим і економічним впливом держави.

Штучно прискорити зовнішньоекономічну діяльність, сформувавши стратегію і тактику через перехідні стадії – спроба, як довів досвід регулювання імпорту товарів в Україну, безнадійна і згубна для розвитку експортно-імпортних відносин.

Нині постає ряд питань, які необхідно розв'язати:

- поліпшення якості продукції;
- забезпечення екологізації продукції;
- мінімізація використання продукції;
- забезпечення конкурентоспроможності продукції;
- оптимізація рівня цін;
- задоволення попиту на ринку і надання максимуму пропозиції [2].

Зміцненню конкурентоспроможності продукції АПВ перешкоджають такі чинники:

- 1) низький рівень розвитку фінансово-кредитної системи;
- 2) відсутність галузевих кооперативних банків;
- 3) нерозвиненість сфери страхування кредитних та виробничих ризиків;
- 4) нерозвиненість інфраструктури АПК;

5) низький рівень спеціалізації функціонуючих господарств.

Основними напрямками подолання даних проблем є:

1) збільшення експортного потенціалу вітчизняних виробників сільськогосподарської продукції;

2) налагодження сучасної інфраструктури аграрного сектора;

3) посилення кооперації виробників сільськогосподарської продукції;

4) налагодження співпраці між виробниками сільськогосподарської продукції та дослідними установами;

5) створення спеціалізованих банків для кредитування сільськогосподарських підприємств на пільгових засадах [1].

Україна має свій власний шлях проведення економічних реформ в сільському господарстві – відродження господаря на українській землі шляхом приватизації та створення рівних юридичних прав і економічних можливостей для розвитку і здорової конкуренції усіх доцільних форм господарювання на селі. Найбільш поширеною при цьому залишається колективна форма організації виробництва на базі асоційованої приватної власності на землю і майно. Досвід багатьох країн світу показав, що саме кооперативна ідея здатна протистояти економічному хаосу. Справжні кооперативи (на відміну від колгоспів) діють самостійно в ринковому середовищі, і не підпадають під будь-який вплив адміністративних державних структур. Дієздатність таких кооперативів підтверджує міжнародна практика.

Процеси концентрації виробництва і капіталу, які проходять в сільськогосподарських розвинутих капіталістичних країнах, як правило, набувають позитивного економічного змісту. Джерелами капіталу є оренда землі й асоційована власність на землю та інші засоби виробництва.

В Україні простежується тенденція до значного скорочення посівних площ під озиминою при низькій якості робіт. Великий відсоток площ засіяний в неоптимальні терміни, що призводить до серйозного падіння врожайності.

Проведене в нашій країні реформування аграрної галузі та персоніфікація землі мали забезпечити комерціалізацію всіх ланок АПВ, створити ринкові інфраструктури завдяки виробленню оптимальної цінової, податкової, кредитної й митної політики.

Створення в Україні збалансованого продовольчого господарства можливо лише за умов здійснення прогнозованого механізму державного регулювання АПВ, що включає широкий комплекс заходів щодо впливу держави на систему економічних відносин.

Головною метою державного регулювання економіки агропромислового виробництва є економічна й соціальна стабільність держави та закріплення існуючого ладу як усередині країни, так і за кордоном, адаптація його до мінливих умов буття. Від цієї головної мети опосередковується і розгалужується так зване дерево конкретних цілей, без яких не може бути досягнута і головна ціль. Ці конкретні цілі невід'ємно пов'язані з об'єктами державного регулювання економіки [1].

Розв'язання проблем розвитку агропромислового виробництва України лежить у площині як аграрної, так і регулятивної, регіональної та соціальної політики. Щодо першої, то йдеться саме про підтримку прагнень виробників сільськогосподарської продукції здійснювати її зберігання, переробку, реалізацію, що дає можливість значно збільшити власні доходи, створити робочі місця, поліпшити добробут сільських жителів.

Загально визнаним напрямом сільського розвитку є диверсифікація діяльності, у тому числі створення сприятливих умов для поширення її несільськогосподарських видів у сільській місцевості.

В процесі реалізації регіональної політики мали би враховуватись інтереси щонайменше для досягнення таких цілей: забезпечення високого рівня якості життя людини;

максимального наближення послуг, що надаються органами публічної влади, до споживачів; розбудови та модернізації інфраструктури тощо [3].

Отже, сьогодні існує нагальна потреба прийняття в аграрному секторі невідкладних та ефективних заходів з метою припинення подальшого розвитку негативних тенденцій і забезпечення зростання масштабів виробництва більшості видів сільськогосподарської продукції, покращення якості продукції, поліпшення цінової кон'юнктури на споживчому ринку тощо.

Як бачимо, нинішня ситуація в сільському господарстві України вимагає пошуку наукових шляхів виходу з економічної кризи. Обов'язковими умовами економічного зростання галузі є створення ефективних систем ціноутворення, податкової політики, кредитування, інвестування.

Список літератури

1. Бабенко А. Державне регулювання та підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору // Економіка АПК. – 2008. – №5. – с.85-88.
2. Березовський В. Фінансовий механізм регулювання експортно-імпортних операцій із сільськогосподарською продукцією // Економіка АПК. – 2008. – №1. – с.94-100.
3. Бородіна О., Прокопа І. Сільський розвиток в Україні: проблеми становлення // Економіка України. – 2009. – №5. – с.59-67.

***Аннотація:** В статті проаналізовано розвиток агропромислового виробництва України за останні роки. Ісследовані сучасні проблеми агропромислового виробництва і знайдені шляхи вирішення проблем агропромислового сектора.*

***Ключеві слова:** агропромислове виробництво, сільське господарство, економіка, зовнішньоекономічна діяльність*

The article analyzes the development of agricultural production in Ukraine in recent years. The current problems of agricultural production and find solutions to the problems of agriculture sector.

***Keywords:** agro-industry, agriculture, economy, foreign economic activity*

CURRENT STATUS AND PROBLEMS OF UKRAINE AGRICULTURAL PRODUCTION

L.V. Strygun, O.D. Panchenko, L.V.Fedorenko

АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В СИСТЕМІ АПВ

Перепелиця Я.В., студентка відділення з підготовки молодших спеціалістів ВП НУБіП України "Ніжинський агротехнічний інститут"

Науковий керівник – Царук Н.Г., декан факультету економіки та менеджменту ВП НУБіП України "Ніжинський агротехнічний інститут"

У статті висвітлюються теоретико-методологічні основи організації бухгалтерського обліку, як основи його сталого функціонування в системі бухгалтерського обліку та управління.

Бухгалтерський облік, фінансовий облік, управлінський облік, організація бухгалтерського обліку

Постановка проблеми. Питання організації бухгалтерського обліку на сільськогосподарському підприємстві належить до компетенції власника, який несе відповідальність за організацію бухгалтерського обліку та забезпечення реєстрації фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, збереження оброблених документів, реєстрів і звітності протягом встановленого терміну.

Тривалий час система бухгалтерського обліку ґрунтувалася переважно на принципах адміністративно-командного управління, згідно з яким на перший план висувалася функція планування і контролю за допомогою бухгалтерського обліку.

Цей період характеризувався об'єднанням окремих видів обліку в єдину систему народногосподарського обліку. Єдність обліку зумовлювалася єдністю системи народного господарства, яка організовувалася і спрямовувалася єдиним державним планом. Єдність обліку було закріплено в законодавчому порядку. Однак у сучасних умовах облік ділиться на фінансовий, управлінський, статистичний, податковий тощо.

Метою статті є висвітлення теоретико-методологічних основ організації бухгалтерського обліку, як основи його сталого функціонування (дієвості) в системі бухгалтерського обліку та управління.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемні питання організації бухгалтерського обліку розглядали у своїх працях Ф.Ф. Бутинець, Н. Т. Білуха, С.В. Івахненко, Л.І. Лаврінченко, Г.Г. Кірейцев та ін. Разом з тим реалізація сучасного підходу до трактування поняття “організація бухгалтерського обліку” носить несистемний характер через відсутність детальної, науково-методичної розробки щодо питань сутності та змісту даної категорії.

Виклад основного матеріалу. В умовах ринкової економіки аграрні підприємства здійснюють свою діяльність самостійно, але за умов конкуренції. Для ринкової економіки притаманними є такі процеси і явища, як конкуренція, вільне ціноутворення, що складаються під впливом витрат, попиту або на їх поєднанні. У зв'язку з цим виникає потреба в організації такого внутрішньогосподарського обліку, який, будучи часткою бухгалтерського (фінансового) обліку, виконував би завдання, пов'язані з управлінням як підприємства в цілому, так і внутрішніми підрозділами, починаючи із ступеня проектування нового виду продукції і закінчуючи його реалізацією.

Організація бухгалтерського обліку – це комплекс заходів власника підприємства, направлених на забезпечення реєстрації фактів господарського життя, узагальнення їх з метою отримання необхідної інформації для складання звітності та прийняття управлінських рішень. Однією з важливих передумов раціональної організації обліку є розробка систем організації бухгалтерського обліку. Однією зі складових технічного напрямку організації бухгалтерського обліку сфери аграрного бізнесу є вибір форми його ведення.

Важливою передумовою раціональної організації обліку на аграрному підприємстві є правильна розстановка кадрів на окремих ділянках облікового процесу, встановлення такої структури апарату бухгалтерії, яка як найбільше відповідала б конкретним умовам роботи підприємства. Чисельність облікового апарату і його структура значною мірою залежать від обсягу облікових і контрольних робіт, від форми організації й автоматизації обліку.

Організація управлінського обліку на підприємстві повинна забезпечити отримання інформації, потрібної для контролю поточної діяльності підприємства і його структурних підрозділів, оптимізацію використання ресурсів, визначення ефективності виробництва, тактики управління і планування, прийняття оптимальних управлінських рішень.

Об'єктами управлінського обліку є: затрати підприємства за їх цільовим призначенням, їх групування за видами продукції, процесами, стадіями виробництва, центрами відповідальності, сферами діяльності, регіонами реалізації продукції тощо; фінансові результати діяльності підприємства за видами продукції, сферами діяльності,

регіонами реалізації, доходи підприємства, їх групування за видам продукції, сферами діяльності, регіонами реалізації тощо.

До сфери управлінського обліку належать групування, планування (бюджетування), аналіз і контроль зазначених вище об'єктів. Наведений перелік об'єктів управлінського обліку можна віднести і до фінансового обліку – це вказує, що ці види обліку функціонують у взаємозв'язку і розмежувати їх практично неможливо. Унаслідок цього фінансовий та управлінський види обліку на сільськогосподарських підприємствах функціонували і функціонуватимуть як єдина система обліку. У більш глибокому значенні вся бухгалтерська інформація застосовується для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, але на різних рівнях і з різною метою.

За останні роки в обліку і звітності відбулися значні зміни. Передусім це стосується до видання документів, що регламентують організацію і методологію фінансового та управлінського обліку. Серед них одним із головних документів – Закон України «Про фінансовий облік і фінансову звітність в Україні» (зі змінами і доповненнями) № 996-ХІУ від 16 липня 1999 року, розроблені й затверджені національні стандарти фінансового обліку, новий план рахунків бухгалтерського обліку фінансово-господарської діяльності підприємств й Інструкція щодо його застосування і т. ін. Ці документи надали підприємствам право вибору облікової політики. Введені нові об'єкти обліку – нематеріальні активи, фінансові інвестиції, орендні й бартерні операції. Істотно зміцнена методологія обліку багатьох об'єктів обліку. Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку на підприємстві покладено на їх керівників.

Значні зміни внесені у фінансову звітність, її склад, зміст, терміни та адреси подання. Звітність стала значною мірою відповідати міжнародній практиці, доступною для будь-яких користувачів. Ці та інші зміни дають підставу зробити висновок про те, що здійснений перший етап переходу бухгалтерської системи обліку й звітності України до системи, яка відповідає вимогам ринкової економіки. Подальшими етапами є: удосконалення фінансового обліку з метою ліквідації подвійного обліку бухгалтерського (фінансового і управлінського) і податкового; удосконалення правового регулювання фінансової діяльності; розробка організаційної системи фінансового обліку, пов'язаної з виділень фінансового й управлінського (виробничого) обліку; розробка стратегічної системи обліку, заснованої на гармонізації обліку; підвищення рівня автоматизації обліково-обчислювальних робіт; підготовка і перепідготовка бухгалтерських кадрів.

Як відомо, існуюча модель організації обліку у сільськогосподарських підприємствах має істотні недоліки і не відповідає умовам господарювання в ринковому середовищі. Тому зазначимо про необхідність вирішення двох взаємозалежних проблем: створення загальнонаціональної облікової системи й інтегрованої системи обліку на підприємстві. Організована в єдиній системі рахунків, інтегрована система обліку підприємства повинна трансформуватися у фінансову й управлінську підсистему.

Для оцінки рівня організації обліку сільськогосподарських підприємств доцільно проводити моніторинг надійності діючої форми організації обліку. Дослідження науковців показали, що на багатьох підприємствах накази про організацію обліку не приділяють належної уваги таким прийомам обліку, як оцінка, калькулювання, документування. Тому при розробці облікової політики підприємствам необхідно враховувати методичний, технічний і організаційний аспекти.

Висновки. Отже, збільшення і ускладнення господарських зв'язків в умовах ринку, а звідси – зростання оперативної інформації, необхідної для управління, вимагають подальшого удосконалення організації бухгалтерського обліку, а також підвищення рівня економічних знань та ділової кваліфікації всіх облікових працівників. Організація бухгалтерського обліку сприяє створенню будь-якого підприємства, та забезпечує його підготовку до ефективної діяльності. Удосконалення організації бухгалтерського обліку на

сільськогосподарських підприємствах, в свою чергу, буде сприяти покращенню системи прийняття управлінських рішень щодо їх розвитку.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999р., № 999 – XIV. [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.liga.ua
2. Кундря - Висоцька О. П. Організація обліку: Навчальний посібник / О. П. Кундря – Висоцька. – К.: Алеута, 2007. – 223 с.
3. Леня В. С. Організація бухгалтерського обліку. Навчальний посібник / за ред.. В. С. Леня. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 696 с.

В статье освещаются теоретико-методологические основы организации бухгалтерского учета, как основы его устойчивого функционирования в системе бухгалтерского учета и управления.

Бухгалтерский учет, финансовый учет, управленческий учет, организация бухгалтерского учета

This article highlights the theoretical and methodological basis of accounting as the basis for its sustainable operation of the system of accounting and management.

Accounting, financial accounting, management accounting, organization accounting

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ

Перепелиця Я.В., Джуган О.В., відділення з підготовки молодших спеціалістів, спеціальність «Бухгалтерський облік», 2 курс

Науковий керівник – Л.В. Федоренко, викладач відділення з підготовки молодших спеціалістів ВП Національного університету біоресурсів і природокористування України «Ніжинський агротехнічний інститут»

Кризовий стан сучасної української економіки, супроводжується деформаціями механізмів розрахункових відносин. Безнадійні платежі - характерна риса діючої системи розрахунків. Основною формою взаємовідносин між постачальниками, виробниками та покупцями продукції стає неефективний натуральний обмін. У сучасних умовах досить чітко проявилися основні проблеми подальшого розвитку системи безготівкових розрахунків у народному господарстві України.

Ключові слова: безготівкові розрахунки, форми розрахунків, НСМЕП, способи платежу

Завдання економічної науки полягає в тому, щоб науково відображаючи й обґрунтовуючи практику безготівкових рахунків, одночасно впливати на неї, виробляти правильні прикладні рекомендації щодо вдосконалення і раціональної зміни системи безготівкових розрахунків.

Тому, за часів переходу до ринкових відносин організація безготівкових розрахунків повинна активно сприяти вирішенню таких завдань:

- удосконалення комерційного розрахунку на підприємстві;
- підвищення відповідальності підприємств за своєчасне і в повному обсязі здійснення платежів за всіма зобов'язаннями;

- прискорення обороту оборотних коштів.

Безготівкові розрахунки в своїй цілісності формують певну систему. Система безготівкових розрахунків є складовою загальної національної грошової системи. В ході становлення ринкових відносин і відповідної трансформації грошової сфери економіки посилюється значення і роль безготівкових розрахунків як важливого самостійного відособленого об'єкта економічних відносин, а відповідно й окремого дослідження економічної науки.

Одна з актуальних наукових проблем - визначення структурно- функціональних компонентів системи безготівкових розрахунків. Важливо розрізняти такі складові даної системи: принципи безготівкових розрахунків, вимоги до організації розрахунків, форми розрахунків, розрахункові документи, способи безготівкових розрахунків.

У сучасній системі безготівкових розрахунків господарські суб'єкти використовують такі основні способи платежу:

1. Перерахування грошових коштів з поточного рахунку платника.
2. Надання позики банком шляхом прямого перерахування грошей із кредитного рахунку платника на банківський рахунок постачальника.
3. Розрахунок шляхом заліку взаємних вимог платників коштів та їх одержувачів, пов'язаних між собою поставкою товарів чи наданням послуг у процесі обміну діяльністю, з перерахуванням на відповідні рахунки учасників заліку лише непокритої суми.
4. Гарантована оплата постачальнику з попереднім депонуванням коштів на окремих банківських рахунках в установах банку за місцем знаходження платника і з наступним їх списанням з цього рахунку після зарахування грошей на рахунок одержувача в установі банку, де йому відкритий поточний рахунок.

Оскільки безготівкові розрахунки мають вирішальне значення у здійсненні народногосподарського обороту, необхідний контроль за станом розрахунків, законністю проведення грошових операцій, правильним оформленням розрахункових документів та вчасністю їх проходження.

При здійсненні розрахунків можуть застосовуватись акредитивна, інкасова, вексельна форма розрахунків, а також форми розрахунків за розрахунковими чеками з використанням розрахункових документів на паперових носіях і в електронному вигляді, платіжні картки.

Розрахунки в формі інкасо дають певні привілеї імпортеру, основне зобов'язання якого складається в здійсненні платежу проти товарних документів, що дають йому право на товар, при цьому немає необхідності заздалегідь відволікати кошти з свого обігу.

Разом із тим інкасова форма розрахунків має істотні недоліки для експортера. По-перше, експортер несе ризик, зв'язаний з можливою відмовою імпортера від платежу, що може бути пов'язане із погіршенням кон'юнктури ринку чи фінансового положення платника. По-друге, існує чималий розрив в часі між надходженням валютної виручки по інкасо і відвантаженням товару, особливо при тривалому транспортуванні вантажу.

Використання акредитивної форми розрахунків фактично усуває ризик покупця при тому, що невідому згоду покупця зробити платіж, замінено умовною банківською гарантією. Головним недоліком розрахунків за допомогою акредитива є те, що це досить дорога форма розрахунків для обох сторін, що пов'язано з вартістю банківської гарантії.

З метою скорочення обсягів розрахунків готівкою в безготівкових розрахунках за отримані товари, виконані роботи та надані послуги можуть застосовуватись чеки. Українське законодавство визначає чек - як грошовий документ встановленої форми, що містить беззаперечне письмове розпорядження власника рахунку (клієнта) банкові, який обслуговує його, сплатити певну суму грошей пред'явникові чека або іншій вказаній у чеку особі. Чеки не отримують поширення у вітчизняному господарському обороті, внаслідок

недостатності коштів на рахунках клієнтів і обмеженої платоспроможності більшості комерційних банків.

Перспективною формою розрахунків між підприємством та його постачальниками чи покупцями є вексель. Вексель - це письмове боргове зобов'язання встановленої форми, яке дає його власнику незалежне право по закінченню строку вимагати з боржника оплати вказаної грошової суми. Вексельне законодавство повинно передбачити порядок передачі векселів і при цьому необхідно ставити спеціальний підпис індосамент.

Наступна передача векселя здійснюється простим врученням. Вексельне зобов'язання може бути гарантоване банком.

Останнім часом велика увага приділяється активізації використання платіжних карток в сфері безготівкових розрахунків. Платіжні картки стали звичним та повсякденним фінансовим інструментом для пересічного громадянина, а власне ринок досяг стадії своєї зрілості.

Доцільним є впровадження Національної системи масових електронних платежів (далі – НСМЕП).

Національна система масових електронних платежів – це внутрішня багатомітентна платіжна система, в якій розрахунки за товари та послуги, одержання готівки та інші операції здійснюються за допомогою банківських платіжних карт-карток за технологією, що розроблена Національним банком України.

Метою створення НСМЕП є розроблення та впровадження в Україні відносно дешевої надійно захищеної автоматизованої системи безготівкових розрахунків, яка в основному розрахована на роботу в режимі “off-line”.

З впровадженням НСМЕП громадяни України матимуть змогу оплачувати товари і послуги у безготівковій формі за допомогою карт-карток, а також зберігати і накопичувати заощадження у банках на поточних і карткових рахунках. Таким чином, можна очікувати не лише значного розширення можливостей банківської системи України завдяки додатковому залученню коштів населення, а й забезпечення завдяки роботі НСМЕП додаткових прибутків громадян у вигляді відсотків за залишком на їхніх банківських рахунках.

Економічний ефект від впровадження НСМЕП передбачає: зменшення вартості комісійних на адресу міжнародних платіжних систем; можливість отримати грошові кошти з картки в зручний час в будь-якому відділенні банку учасника НСМЕП по всій території України; змогу підприємства, зекономити грошові кошти при отриманні готівки; підвищення надійності зберігання підзвітних грошових коштів; конфіденційність інформації про розмір добових, представницьких та інших підзвітних витрат; покращення іміджу підприємств.

Таким чином, до шляхів удосконалення організації безготівкових розрахунків потрібно віднести побудову Єдиної національної системи банківських карток з урахуванням досвіду платіжної системи Європейських країн із запровадженням її в Україні. Нова система повинна сприяти збільшенню обсягів безготівкових розрахунків в Україні, акумулюванню фінансових ресурсів на території України.

Першочерговими заходами з організації електронної торгівлі в Україні повинна стати розробка та формування правової бази з проведення торгівельних операцій з використанням Інтернету.

В банківській системі України є банки, особливо із числа великих, що вже опрацювали технології послуг через Інтернет-банкінг та готові до їх широкого впровадження.

Створення базового законодавства, що регламентує роботу юридичних і фізичних осіб в мережі Інтернет, сферу електронних фінансових послуг та діяльність електронних платіжних систем, має забезпечити учасникам Інтернет-банкінгу надійний захист від шахрайства.

Список літератури

1. Фінансово-економічний журнал “Финансовая тема”, «Вексельные операции, их характеристика. Бухгалтерское оформление операций с векселями», Ю. Мороз, АБ «Укргазбанк».
2. Уніфіковані правила та звичаї для документарних акредитивів (редакція 1993 р.), Міжнародна Торгівельна Палата.
3. Савченко А., Кравець В. Розвиток платіжної системи України за десятиріччя // Вісник НБУ. – 2001. – №5. – С. 10-12
4. Кравець В. Перспективи здійснення безготівкових розрахунків в Україні– 2000. – №6. – С. 3-8

Кризисное состояние современной украинской экономики, сопровождается деформациями механизмов расчетных отношений. Безнадежные платежи - характерная черта действующей системы расчетов. Основной формой взаимоотношений между поставщиками, производителями и покупателями продукции становится неэффективен натуральный обмен. В современных условиях достаточно четко проявились основные проблемы дальнейшего развития системы безналичных расчетов в народном хозяйстве Украины.

Ключевые слова: *безналичные расчеты, формы расчетов, НСМЭП, способы платежа*

The critical state of the Ukrainian economy, accompanied by deformation mechanisms settlement relations. Bad payments - characteristic of the current payment system. The basic form of the relationship between suppliers, manufacturers and customers becomes inefficient barter. In modern conditions clearly revealed major problems of further development of cashless payments in the economy of Ukraine.

Keywords: *clearing, settlement forms, NSMEP payment options*

УДК: 332.54:347.235

**ОСОБЕННОСТИ РЕГУЛИРОВАНИЯ ЗЕМЕЛЬНЫХ
ОТНОШЕНИЙ ПРИ ПРЕДОСТАВЛЕНИИ ЗЕМЕЛЬНЫХ УЧАСТКОВ**

А.В. Петров, студент 5 курса экономического факультета

Научные руководители – Ю.В. Кузнецов, д.с.-х.н., доцент,

С.Б. Слепокурова, ст. преподаватель

ФГБОУ ВПО Волгоградский государственный аграрный университет

г. Волгоград, Россия

В статье приводится анализ предоставления земельных участков, находящихся в государственной или муниципальной собственности, для целей не связанных со строительством, которое регулируется ст. 34 Земельного кодекса Российской Федерации.

Ключевые слова: *предоставления гражданам земельных участков, находящихся в государственной или муниципальной собственности для целей, не связанных со строительством, нестационарный торговый объект*

Земельные отношения являются одними из самых главных на протяжении столетий. Годы проведения реформ в Российской Федерации подтвердили значимость этих вопросов и законодательно-нормативного регулирования в сфере земельных отношений.

В 1991 г. был принят Земельный кодекс РСФСР, который перестал отвечать требованиям изменявшейся ситуации в стране практически с момента его принятия. В связи, с чем к началу 2000 года, возникла необходимость подготовки нового основополагающего законодательного акта, регулирующего земельные отношения.

Земельный кодекс Российской Федерации 2001 г. практически создал новую правовую базу регулирования земельных отношений, состоящую из комплекса федеральных законов и иных нормативных правовых актов.

На данный момент со дня его принятия и вступления в силу прошло более десяти лет, и за это время Кодекс пополнился новыми статьями и нормами, часть его прежних положений претерпела изменения в связи с принятием новых законов (ФЗ от 24 июля 2002 г. N 101-ФЗ "Об обороте земель сельскохозяйственного назначения", ФЗ от 21 декабря 2004 г. N 172-ФЗ "О переводе земель и земельных участков из одной категории в другую", ФЗ от 24 июля 2007 г. N 221-ФЗ "О государственном кадастре недвижимости", Градостроительного кодекса РФ (2004 г.), Водного и Лесного кодексов РФ (2006 г.) и др.).

За прошедший период разграничиваются полномочия государственных органов Российской Федерации и субъектов Российской Федерации, в связи с реформой муниципальных образований увеличивается компетенция исполнительных органов субъектов Российской Федерации и органов местного самоуправления. Особое внимание уделяется правам физических и юридических лиц (собственников, владельцев, пользователей, арендаторов, обладателей сервитута) на земельные участки, преемственности прав всех землеуладельцев. Требования Земельного кодекса Российской Федерации ставят на повестку дня ряд новых практических и теоретических вопросов.

Одним из актуальных вопросов является, регулируемый ст. 34 Земельного кодекса, порядок предоставления гражданам земельных участков, находящихся в государственной или муниципальной собственности для целей, не связанных со строительством.

Однозначно, что данный порядок устанавливается в отношении земельных участков, при предоставлении и использовании которых, осуществление строительных работ, не требуется, отсутствует необходимость в получении технических условий подключения объектов к инженерным сетям, осуществления проектирования и совершения иных действий, необходимых для подготовки и осуществления строительства. Как правило, положения данной статьи, применяются в отношении предоставления земельных участков для ведения крестьянского (фермерского) хозяйства, огородничества, личного подсобного хозяйства, сенокошения или выпаса скота.

Установленный ст. 34 порядок предоставления земель для целей, не связанных со строительством, лишь в отношении граждан. В результате чего, не оказалось норм о процедуре приобретения юридическими лицами прав на земельные участки для данных целей. Это является значимым пробелом, который на практике восполняется путем принятия соответствующих нормативных актов субъектами РФ или муниципальными образованиями, либо посредством применения положений ст. 34 ЗК по аналогии.

При предоставлении земельных участков, для целей не связанных со строительством (например для организации открытой автомобильной стоянки, благоустройства территории, создания учебного полигона, размещения нестационарных объектов мелкорозничной торговли), когда согласно ст. 34 ЗК предполагается, что осуществление строительных работ не требуется, но фактически необходимо:

- получить технические условия подключения объектов к инженерным сетям (как например как в случае предоставления земельных участков для размещения нестационарных объектов мелкорозничной торговли);

- осуществить проектные работы или предоставить паспорт завода изготовителя нестационарного объекта;
- определить соответствие заявленной цели предоставления земельного участка, градостроительному регламенту зоны, в пределах которой находится участок;
- определить разрешенный вид использования земельного участка;
- осуществить соблюдение санитарных, противопожарных и иных требований.

Учитывая, что предоставление гражданам земельных участков для целей, не связанных со строительством, регулируются и другими нормативно-правовыми актами, например для благоустройства территории, применимы положения Градостроительного кодекса Российской Федерации, приняты законодательные акты на уровне субъектов Российской Федерации и муниципальных образований. При более подробном рассмотрении процедуры предоставления земельных участков для целей, не связанных со строительством (размещения нестационарных объектов мелкорозничной торговли), обнаруживается определенное сходство с положениями ст. 31 Земельного кодекса Российской Федерации, так как в данном случае возникает необходимость проведения, хотя и значительно упрощенной, процедуры выбора земельных участков, как для строительства.

Учитывая, что ст. 34 ЗК, не устанавливает необходимость проведения торгов для приобретения прав на землю в целях, не связанных со строительством, а предусматривает заявительный порядок инициирования гражданами процедуры предоставления земельных участков, для целей, не связанных со строительством. Согласно которому, адресатом заявления является орган, уполномоченный на принятие решения о предоставлении участка (согласно закона Волгоградской области от 06 апреля 2012 г. № 33-ОД «О распоряжении земельными участками, государственная собственность на которые не разграничена, в городе Волгограде – административном центре Волгоградской области» таким органом является Министерство по управлению государственным имуществом Волгоградской области). Заявление должно содержать, планируемую цель использования земельного участка, предполагаемые размеры и местоположение земельного участка, при этом гражданин вправе указать как на известный ему конкретный участок земли, так и на его приблизительное расположение (в пределах района, микрорайона и т.д.) и испрашиваемое право на земельный участок.

Проводя аналогии с 31 ст. ЗК, так же как и при выборе земельного участка для строительства, подготовкой материалов (состоящих из проекта границ земельного участка) для предоставления земли под цели, не связанные со строительством, должны заниматься органы местного самоуправления. Это имеет место даже в тех случаях, когда принятие решения о предоставлении входит в компетенцию исполнительного органа государственной власти, который в случае поступления заявления гражданина о предоставлении земельного участка должен направить его в уполномоченный орган местного самоуправления. Орган местного самоуправления вправе поручить изготовление проекта границ земельного участка землеустроительной организации. Однако утверждение проекта границ все равно остается в исключительной компетенции органа местного самоуправления. В положении ст. 34 ЗК, не говорится о необходимости согласования проекта границ земельного участка с уполномоченными органами и организациями, в нормативных актах Волгоградской области и муниципального образования такие согласования предусмотрены.

Изготовление проекта границ земельного участка должно осуществляться с учетом зонирования территорий, что не освобождает от необходимости согласования границ земельного участка с уполномоченными органами и организациями. Так как, градостроительное зонирование предполагает наличие правил землепользования и застройки, утверждающих градостроительные регламенты для каждой территориальной зоны (гл. 4 Градостроительного кодекса). Градостроительные регламенты определяют правовой режим входящих в состав соответствующих зон земельных участков. И

действительно, согласовывая градостроительные регламенты для соответствующих территорий (зон), уполномоченные органы и организации тем самым фактически согласовывают возможность использования земельных участков в их пределах для тех или иных целей, с соблюдением тех или иных параметров, после чего проведение повторных согласований не требуется. Однако, Градостроительный кодекс выделяет категории земельных участков, на которые действие градостроительных регламентов не распространяется либо в отношении которых они не устанавливаются (участки в границах территорий общего пользования, земли лесного и водного фонда и др.) в отношении которых как правило чаще подаются заявки.

Если принятие решения о предоставлении земельного участка входит в компетенцию исполнительного органа государственной власти, то орган местного самоуправления, утвердивший проект границ земельного участка, должен передать данный проект указанному государственному органу, который в течение двух недель с момента получения соответствующих материалов обязан принять решение по вопросу о предоставлении участка.

Если рассмотреть данный вопрос в рамках существующего законодательства, то процедура предоставления земельных участков, находящихся в государственной или муниципальной собственности для целей, не связанных со строительством, будет значительно упрощена, при наличии разработанных схем размещения нестационарных торговых объектов для реализации товаров, выполнения работ и оказанию услуг на территории населенных пунктов. В отношении которых будут осуществлены землеустроительные и кадастровые мероприятия, за счет средств органа уполномоченного на принятие решения о предоставлении участка.

Список литературы

1. Земельный кодекс Российской Федерации. – М.: Пр-кт КноРус, 2010. – 96с.
2. Комментарий к земельному кодексу Российской Федерации С.А. Боголюбов – М.: 2008 г. – 300с.

СТРАТЕГІЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

***С.О. Плодієнко, О.Г.Кот, відділення з підготовки молодших спеціалістів, спеціальність
«Бухгалтерський облік», 2 курс***

***Науковий керівник – Л.В. Федоренко, викладач відділення з підготовки молодших
спеціалістів ВП Національного університету біоресурсів і природокористування України
«Ніжинський агротехнічний інститут»***

Досліджено питання впливу глобалізації на агропромисловий комплекс проаналізовано концептуальні підходи до визначення стратегії державного регулювання аграрного ринку в умовах глобалізації та вступу України в СОТ.

Ключові слова: стратегія, глобалізація, СОТ, державне регулювання, аграрна політика, конкурентоздатність

Світові інтеграційні процеси набувають стрімкого розвитку. Це обумовлює необхідність проведення реформ, тобто посилення ролі держави в розвитку економіки, у т.ч. її аграрного сектора. У зв'язку з цим актуальним є визначення стратегії

державного регулювання розвитку агропромислового комплексу України в умовах глобалізації.

Дослідженню питань глобалізації та процесу адаптації АПВ України до викликів глобального характеру присвятили свої публікації І. Михасюк, О. Могильний, Г. Мостовий, П. Саблук, О.

Метою даного дослідження є визначення сутності та теоретико-методологічних підходів до процесу глобалізації та його впливу на визначення стратегії державного регулювання розвитку агропромислового комплексу. Економічна лібералізація характеризується глибокими змінами в системі регулювання світової економіки. Протягом багатьох сторіч захисником національних економічних інтересів і регулятором внутрішніх господарських відносин країн, а також між національними суб'єктами і зовнішнім світом виступала держава. Вона встановлювала правила гри і примушувала фізичних та юридичних осіб їх дотримуватись. У міру розвитку ринкових регуляторів економіки складався симбіоз державного й ринкового регулювання. Однак в умовах глобалізації економіки держава як управлінська підсистема зіштовхнулася із принципово новою ситуацією. Держава все більше втрачає можливість ефективно використати такі традиційні важелі макроекономічного регулювання, як імпорتنі бар'єри й експортні субсидії, курс національної валюти

Одним із напрямків міжнародної інтеграції України є її вступ у СОТ. Тим більше що членство в цій організації полегшує доступ вітчизняних товарів на світові продовольчі ринки, відкриває одержання статусу держави, на яке буде поширюватися режим найбільшого сприяння в зовнішній торгівлі. Однак одночасно вступ до СОТ не тільки полегшить доступ вітчизняної продукції на світові ринки, а й відкриє внутрішній ринок для імпорту, у т.ч. продовольства, що може поглибити кризові явища в аграрному секторі України. Так, експерти виділяють для вітчизняних аграріїв три основних ризики вступу України до СОТ: лібералізація тарифного режиму, невідповідність вітчизняної сільгосппродукції стандартам СОТ і фіксування рівня державної підтримки аграрного сектора відповідно до вимог країн – учасниць переговорів.

Критерієм, за яким розраховується розмір прямої підтримки сільського господарства в країнах – членах СОТ, є агрегований рівень підтримки (AMS). Цей показник визначає ступінь впливу внутрішньої політики на умови торгівлі сільгосппродукцією. До таких мір ставляться програми пільгового кредитування аграріїв, дотування виробництва продуктів тваринництва рослинництва, різні компенсації тощо, тобто прямі дотації. У правилах ГАТТ/СОТ сукупність усіх цих програм називається “жовтою скринькою”. Саме розмір цієї “скриньки” і є предметом обговорення на переговорах країни – кандидата на вступ у СОТ. Вступивши в цю організацію, країна не має права перевищувати розмір “жовтої скриньки”.

Крім “жовтої скриньки”, у СОТ існує ще й так називана “зелена скринька”, до якої включаються державні програми, що прямо не впливають на рентабельність виробництва й формування ціни, наприклад, розвиток інфраструктури сільського господарства, боротьба зі шкідниками, екологічні програми й ін. Розмір цієї скриньки правилами СОТ не обмежується. Останні 10 років основні гравці Світового торговельного клубу витрачають на програми “зеленої скриньки” в п'ять – сім разів більше коштів, ніж на прямі дотації. В Україні поки спостерігається зворотна ситуація. Проаналізуємо структуру вітчизняної державної підтримки АПК, розділивши її відповідно до правил СОТ на “зелену” і “жовту скриньку”. У Міністерстві промислової політики ще не визначились, які програми “жовтої скриньки” стануть пріоритетними, а від яких необхідно буде відмовитись. Тому для успішного просування національної агропродовольчої продукції на світові ринки необхідно скорегувати державну стратегію розвитку агропромислового комплексу за такими напрямками:

- розвивати експортний потенціал аграрного сектора, при цьому необхідно дотримуватися балансу між внутрішнім і зовнішнім попитом на аграрну продукцію;
- реалізовувати потенціал в усіх перспективних напрямках аграрного виробництва: рапсу, сої, відродження тваринництва і вирощування льону (частка України до 1991 р. становила 14 % світового виробництва льону);
- нарощувати і підвищувати ефективність виробництва традиційної експортної продукції України – зернових культур, соняшника та підвищення конкурентоспроможності інших видів продукції на світових ринках;
- удосконалювати механізм державного регулювання розвитку експортно-орієнтованих галузей аграрної сфери, їх підтримки й стимулювання (податкова, грошово-кредитна державна політика повинна бути спрямована на залучення інвестицій у модернізацію та розширення агропромислового виробництва)
- забезпечити сталість існуючих зовнішніх ринків збуту вітчизняної аграрної продукції та реалізовувати стратегію експансії на нові. Останнє твердження, на наш погляд, є одним з таких, на реалізацію якого не приділяється державою належної уваги. Так, держава, витрачаючи значні

бюджетні кошти на підтримку виробництва сільськогосподарської продукції, практично не вживає ніяких кроків для успішної реалізації вирощеного на зовнішніх ринках. Наприклад, з урахуванням того, що Україна три роки поспіль (2004 – 2006 рр.) одержувала врожай, який майже вдвічі перевищував внутрішнє споживання, кроки держави за пошуку нових ринків збуту закріплення на існуючих є вкрай недостатніми. Взагалі, в Україні, на жаль, відсутня єдина державна політика підтримки вітчизняних експортерів. Не випадково Україна практично немає постійних покупців продукції на світовому ринку. Традиційні ринки збуту є тільки у вітчизняного українського фуражного ячменя (Саудівська Аравія, країни Північної Африки). А по інших культурах ситуація змінюється щороку. Україну на світовому ринку називають “летючим голландцем” [13]. Вона, наприклад, часто реалізує продукцію в країнах, де погодні умови призвели до неврожаю, латаючи зернові прогалини. Те, що українські зернотрейдери сьогодні є пасивними учасниками світової торгівлі зерном, боляче б’є не стільки по них самим, скільки по вітчизняних аграріях. І це при тому, що в кожному посольстві України існують торговельно-економічні місії (ТЕМ), які повинні представляти і захищати інтереси України в галузі зовнішньоекономічної діяльності, однак їхня діяльність неефективна. На нашу думку, ТЕМ повинні, у першу чергу, робити вітчизняним експортерам різного роду інформаційні послуги (інформацію про виставки, досліджувати кон’юнктуру ринку країни перебування, супроводжувати і висвітлювати антидемпінгові розслідування проти українських експортерів (і

не тільки аграрної спрямованості). До того ж, ТЕМ повинна здійснювати збір економічної інформації: митної статистики, інформації про імпорто-експорт тощо.

Крім того, необхідно, щоб українські посольства в особі ТЕМ здійснювали організаційну підтримку в країні перебування (зустрічати вітчизняні бізнесменів, організовувати переговори тощо), досліджували діяльність партнерів вітчизняних експортерів у країні перебування на предмет

їхньої платоспроможності.

Стратегія розвитку агропромислового комплексу в умовах глобалізації повинна враховувати регіональні особливості України. Традиційно існуюча регіональна аграрна спеціалізація України не є досконалою, оскільки ще за оюзних часів сільськогосподарські товаровиробники виробляли не те, що необхідно було ринку і відповідало місцевим ґрунтово-кліматичним умовам, а те, що амовляла держава. Тому

необхідне вдосконалення розміщення гравного виробництва, з урахуванням кон'юнктури аграрного ринку як внутрішнього, так і світового.

Глобалізація світової економіки і лібералізація торгівлі, на наш погляд, риведе до подальшої концентрації економічної діяльності в більша рарнорозвинених регіонах України, насамперед у тих, які спеціалізуються на виошуванні експортно орієнтованих культур (зернові, соняшник), а саме: Придніпровський (Дніпропетровська, Запорізька, Кіровоградська області) та Порноморський (Одеська, Миколаївська, Херсонська області, АР Крим) екномічні райони. Ці регіони в середньому за період 1990 – 2004 рр. збезпечували відповідно 17,4 та 21 % загальнодержавного виробництва зерна, а також 5,1 та 22,7 % виробництва соняшнику [6].

Лібералізація торгівлі після вступу України в СОТ може привести до подальшого зростання поляризації регіонального розвитку. Вступ до цієї організації дозволить розширити ринки збуту сільськогосподарської продукції, насамперед, експортно орієнтованих регіонів, і це головний позитивний ефект від процесу глобалізації. Водночас, слаборозвинені в аграрному плані регіони

України будуть відставати від групи лідерів за об'єктивних причин.

Для скорочення регіональної нерівності необхідні значні ресурси, оскільки вона обумовлена об'єктивними й довгостроково діючими факторами. Існує кілька інструментів такої політики. Розходження в економічному розвитку можуть бути зменшені шляхом міжрегіонального перерозподілу доходу – така політика активно проводиться в країні. Другий шлях – стимулювання розвитку відсталих регіонів, засноване на реалізації їхніх порівняльних переваг – цей інструмент поки що використовується недостатньо. Третій – переміщення населення, що вже відбувається природним шляхом у вигляді трудової міграції з одних регіонів країни до інших. Тільки оптимальне сполучення цих інструментів регіональної політики держави допоможе

пом'якшити регіональну нерівність розвитку аграрного сектора України та приведе до подальшого розвитку сільських територій. Тим більше, що стійкий розвиток сільських територій повинен стати одним з основних напрямків аграрної політики в Україні в найближчій перспективі. Головною метою державного регулювання розвитку сільських територій є забезпечення більш повного використання їхнього ресурсного потенціалу шляхом оптимального сполучення інтересів держави, регіону і населення.

Державна стратегія розвитку сільських територій повинна ґрунтуватися на комплексному підході, що припускає зосередження в регіональних центрах сільгоспвиробників, сервісних організацій, що переробляють підприємства, установ охорони здоров'я, початкового й середнього професійного утворення, побутового обслуговування, культури, торгівлі з метою створення однакових умов життя селян і їхніх закріплень у сільській місцевості. У цей час в Україні існує гостра демографічна проблема в сільській місцевості. Досить високими темпами зростає трудова міграція сільських жителів. Серед загальної чисельності мігрантів, внаслідок безробіття, зниження

престижності праці в сільській місцевості, переважає молодь. Облаштованість сільських населених пунктів катастрофічно погіршується попри те, що в них проживає третина населення України (15,1 млн чоловік).

Для порівняння: частка селян у країнах ЄС становить лише 5 % економічно активного населення [12]. Тому питома вага зайнятих у сільському господарстві України працівників об'єктивно буде знижуватися до середньоєвропейського рівня й сприяти цьому будуть процеси глобалізації і вступ України в СОТ.

Тому в нових умовах господарювання нагальним стає питання працевлаштування працівників реформованих господарств. Із цією метою необхідно здійснювати системні заходи щодо розширення сфери застосування праці в сільській місцевості, створенню нових робочих місць, збільшенню обсягів тимчасових, сезонних оплачуваних суспільних

робіт з метою забезпечення безробітного сільського населення коштами для гідного життя. Це доцільно здійснювати за рахунок таких стратегічних напрямків державного регулювання: подальшого розвитку інфраструктури аграрного ринку, споживчої кооперації, сфери побуту і торгівлі тощо;

Сільське господарство, мисливство, лісове та рибне господарство 19,4% промисловість 19,7%

будівництво 4,6% освіта 8,1% охорона здоров'я соціальна допомога 6,6% інші види економічної

діяльності 37,7% колективні, громадські та особисті послуги 3,9%

– підвищення інвестиційної привабливості регіонів;

– забезпечення функціонування наявних виробничих потужностей підсобних промислових підприємств (цехів) з переробки сільськогосподарської продукції в господарствах і створення нових робочих місць, у т.ч. на приватних підприємствах;

– пріоритетного надання дотацій роботодавцям, які створюють робочі місця, і виплати одноразової допомоги безробітним, особам, які відкривають власну справу в сільській місцевості за рахунок коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття;

– розвиток особистих підсобних, фермерських господарств;

– сприяння зайнятості населення і створенню нових робочих місць шляхом підвищення ефективності роботи служб зайнятості в сільській місцевості.

Проблему розвитку сільських територій неможливо вирішити без децентралізацію державних управлінських функцій на користь місцевого самоврядування, надання територіальним громадам реального самоврядування і фінансового забезпечення. Із цією метою необхідно забезпечити:

– розробку збалансованих програм соціально-економічного розвитку

певних сільських територій відповідно до їх територіальних, природних, виробничих, демографічних особливостей;

– формування місцевих бюджетів під розроблені програми соціально-економічного розвитку і джерел їхнього фінансування;

– створення й ефективне керування (з розмежуванням функцій, повноважень і меж цих повноважень) соціальною інфраструктурою і комунальною власністю, організація їх ефективного матеріально-технічного й фінансового забезпечення;

– прийняття й реалізація рішень про створення, ліквідацію (за необхідності), реорганізації й репрофілювання об'єктів як виробничої, так і соціальної інфраструктури на селі.

На основі проведених досліджень можна зробити такі висновки. Тенденції сучасних процесів глобалізації відбивають як об'єктивну, так і суб'єктивну сторони цього процесу. Процес інтернаціоналізації, що набув глобальних планетарних масштабів, як і процес регіональної інтеграції відбувається на двох рівнях. Перший – це рівень стихійно-ринкових процесів. На другому рівні вступають у систему відносин держави, які створюють міждержавні організації і в такий спосіб намагаються на наддержавному рівні регулювати процеси глобалізації. В умовах глобалізації національна держава як регулюючий механізм внутрішньоекономічних і міжнародних відносин зберігає свій економіко-політичний вплив, але вже в якості однієї (нехай навіть досить важливої) з ланок складного глобального механізму, що регулює глобальні економічні відносини. Тому в міру наростання темпів глобалізації все більша частина державного суверенітету буде перерозподілятися між локальними, регіональними та всесвітніми регулюючими інститутами.

У сучасних умовах формується цілісний механізм світової економіки, поза яким не може розвиватися жодна держава. Глобалізаційні процеси ведуть до поглиблення й

уніфікації економічних інтеграційних процесів, викликаючи до життя нові форми організаційної єдності держав у даній сфері міжнародних відносин, у т.ч. за допомогою впровадження наднаціональних органів регулювання

Позитивним фактором стосовно вступу України до СОТ для аграрного сектора можна вважати гармонізацію законодавства, що регулює розвиток галузі. Ця гармонізація забезпечить вільний рух капіталів, кредитів, технологій, участь у міжнародному поділі праці. Це дуже важливо для аграрного сектора

Україні, що вимагає значних інвестицій для модернізації аграрного виробництва. Збільшення вкладення капіталу в аграрний сектор зі вступом у СОТ значно підсилить конкурентне середовище на внутрішньому аграрному ринку. Вважаємо, що здорова конкуренція буде додатковою рушійною силою подальшого розвитку агропромислового комплексу. На сьогодні Україна практично вичерпала можливості збільшення обсягів державної підтримки АПВ (за “жовтою скринькою”). У найближчій перспективі Україні необхідно буде це робити за правилами СОТ. Тому, на нашу думку, ще до вступу до СОТ Уряду необхідно якомога швидше, по-перше, провести повний аудит діючих державних програм підтримки агросектора на предмет їхньої ефективності й відмовитися від стимулювання збиткових виробництв; по-друге, змінити механізм надання прямих дотацій і, по-третє, визначити в “зеленій скриньці” першочерговими ті програми, які дадуть максимальний ефект для виробників і населення (наприклад, розвиток сільськогосподарської інфраструктури, розвиток сільських територій тощо).

Система державного регулювання розвитку АПВ Україні в умовах глобалізації недосконала і головне завдання держави полягає в тому, щоб забезпечити баланс інтересів усіх суб'єктів ринку: виробників, переробників, трейдерів, споживачів, держави, а також не допустити неконтрольованого експорту сировини й продовольчих товарів. Агропромисловий комплекс

Україні повинен розвиватися як експортно орієнтована сфера й бути складовою стратегії економічного розвитку держави, його продовольчої, енергетичної безпеки та розвитку сільських територій.

Коли йдеться про загрози глобалізації для АПВ України, то це може свідчити про запізнювання заходів щодо регулюванню цього процесу з боку держави. Однак це відбувається, як правило, не стільки з об'єктивних причин, скільки з суб'єктивних. Тому подальші дослідження будуть спрямовані на визначення впливу суб'єктивних факторів глобалізації на розвиток

агропромислового комплексу України, а також на вдосконалення механізму державного регулювання галузей АПВ в умовах глобалізації, захисту внутрішнього ринку від імпорту в рамках правил та норм СОТ та стимулювання експорту агропромислової продукції на світові ринки.

Список літератури

1. Гончарук А. Україна та світова організація торгівлі: стан переговорів та очікування // Вступ України до СОТ: новий виклик економічній реформі – К.: Альфа-принт, 2003. – С. 51 – 59.
2. Джеймс Д. Гейсфорд, Вільям А. Керр Доський раунд: нова угода з аграрної політики // Вступ України до СОТ: новий виклик економічній реформі – К.: Альфа-принт, 2003. – С. 227 – 245.
3. Лузан Ю. Україна на шляху до СОТ: сільськогосподарський аспект // Вступ України до СОТ: новий виклик економічній реформі. – К.: Альфа-принт, 2003. – С. 221 – 226.
4. Михасюк І. Державне регулювання економіки в умовах глобалізації. – Л.: ВЦ ЛНУ ім. Івана Франка, 2000. – 39 с.
5. Молдаван Л., Кондратьева Н., Каменев Р. Вторичные меры // Бизнес. – 2007. – № 9

(736). – С. 35 – 37. – (26 февраля).

6. Могильний О.М. Регулювання аграрної сфери. – Ужгород: ІВА, 2005. – 400 с.

7. Мостовий Г.І. Ринок продовольчих товарів та сільськогосподарської сировини: Моногр. – К: Вид-во УАДУ, 1997. – 244 с.

8. Саблук П.Т. Україна в міжнародних аграрних відносинах: торговельний аспект // Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть. – К.: Либідь, 2002. – С. 193 – 209.

9. Саблук П.Т. Нова економічна парадигма формування стратегії національної продовольчої безпеки України у XXI столітті // Нова економічна парадигма формування стратегії національної продовольчої безпеки України у XXI столітті. – К.: ІАЕ УААН, 2001. – 638 с.

10. Сидоренко О.О. Членство в СОТ і національна агросфера // Ринкові перетворення в АПК України: Зб. наук. пр. / НАН України. Ін-т економіки. – К., 2002. – С. 124.

11. Статистичний щорічник “Сільське господарство України за 2005 рік” // Державний комітет статистики України: За заг. кер. Ю.М. Остапчука. – К., 2006. – 366 с.

12. Шпаар Д., Беме К. Реформа Общей аграрной политики в Евросоюзе и ее последствия для ФРГ // АПК: экономика, управление. – 2004. – №7. – С. 67 – 76.

13. Шмидт Т. Над пропастью во ржи // Бизнес. – № 39 (662). – (26 сентября). – 2005 г. – С. 118 – 120.

Стратегия государственного регулирования развития агропромышленного комплекса Украины в условиях глобализации. Исследовано вопросы влияния глобализации на агропромышленный комплекс, анализируются концептуальные подходы к определению стратегии государственного регулирования аграрного рынка в условиях глобализации и вступления Украины в ВТО.

Ключевые слова: стратегия, глобализация, ВТО, государственное регулирование, аграрная политика, конкурентоспособность

Questing of define direction and efficacy of state regulation of agricultural complex in globalization are examine in this article, the conceptions approaches in strategy of state regulation of agrarian market in globalization and entry Ukraine in WTO is analyzed.

Keywords: strategy, globalization, WTO, state regulation, agrarian policy, competitiveness

STRATEGY OF STATE REGULATION DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL COMPLEX OF UKRAINE IN GLOBALIZATION

УДК 330

ЗАСТОСУВАННЯ ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

***І.В. Подолянко, факультет економіки та менеджменту,
спеціальність «Менеджмент», 4 курс
Науковий керівник – В.П. Стадник, асистент кафедри менеджменту
ВП Національного університету біоресурсів і природокористування України
«Ніжинський агротехнічний інститут»***

У статті розкрито роль і значення логістичних систем в аграрних підприємствах.

Агрологістика, логістика, концепція логістики, логістичний ланцюжок, товаропросування

Успішна діяльність підприємств АПК пов'язана з рівнем насичення споживчого ринку сільськогосподарською продукцією і продуктами її переробки з високими якісними і споживчими властивостями. У свою чергу, реалізація цього завдання найперше залежить від рівня організації взаємодії всіх учасників агропромислового і логістичного ланцюга щодо просування елементів матеріального потоку від пунктів його зародження чи трансформування до кінцевих споживачів, зокрема і насамперед – від рівня організації процесів товароруку сільськогосподарської продукції від аграрних підприємств до різноманітних оптових покупців або населення [3].

Загострення конкуренції на внутрішньому та світовому ринку й одночасне загострення проблеми продовольчої безпеки вимагають суттєвого підвищення рівня розвитку сільського господарства України та переходу підприємств аграрного сектора до досконаліших технологій управління комплексом основних і забезпечуючих процесів. Це зумовлює необхідність пошуку нових, раніше не застосовуваних систем управління сільськогосподарськими підприємствами, які б дали змогу отримати синергійний ефект завдяки не лише оптимізації власне виробничої діяльності цих суб'єктів господарювання, а й завдяки взаємодії з суміжними учасниками в ланцюгах просування сільськогосподарської сировини та продукції її переробки. Саме таким ефективним інструментом управління підприємствами АПК може стати концепція логістики, загалом її теорія та методологічні підходи, які рекомендує світовий і вітчизняний досвід оптимізації матеріальних потоків у так званих логістичних формуваннях.

За зарубіжними даними, застосування науково обґрунтованих методів логістики дозволяє знизити рівень витрат на 20%, товарні запаси – на 30-70%, скоротити час звернення товарів на 20-50%. Очевидно, що міг би бути отриманий великий економічний ефект досягши таких показників в реальних умовах ресурсозабезпечення аграрного сектора. Проте по ряду об'єктивних і суб'єктивних причин методи логістики і маркетингу використовуються у нас недостатньо [2].

Агрологістика – новий прикладний напрямок логістики, пов'язаний із застосуванням її положень і методів у сфері аграрного виробництва. В Україні агрологістика перебуває на початковому етапі розвитку. Разом із тим у розвинених країнах світу – США, Канаді, Західній Європі, Австралії та ін., – давно оцінили високу ефективність використання логістичних підходів в агробізнесі. Сьогодні у багатьох країнах Європейського Союзу урядові структури беруть на себе ініціативну роль під час впровадження логістичних підходів у діяльність аграрних підприємств. Аграрна логістика як наука розробляє наукові принципи, методи, математичні моделі, що дають змогу планувати, контролювати й управляти транспортуванням, складуванням та іншими матеріальними та нематеріальними

операціями, що виникають у процесі доведення сировини та матеріалів до аграрного підприємства, організації виробничого процесу, доведення аграрної продукції до споживача відповідно до його вимог.

Логіст на підприємстві аграрного сектору повинен максимально ефективно поєднувати всі види логістики на підприємстві, так як всі вони разом будуть давати максимальний результат для впровадження раціональних форм матеріального забезпечення аграрних підприємств, виробництва та доведення до ринків збуту продукції [4].

Науковці, вивчаючи питання застосування логістики, стверджують, що новизна логістичного підходу в управлінні матеріальними ресурсами полягає в такій зміні пріоритетів господарської діяльності, коли головну роль відіграє не продукт, а процес у формі потоку (матеріального, інформаційного тощо). Метою логістики є оптимізація циклу відтворення через комплексне, орієнтоване на потребу, формування потоку.

Логістику як наукову основу управління поточковими процесами застосовують не лише у промисловості, торгівлі й на транспорті, а й у сфері послуг, банківській і страховій справі, організації після продажного сервісу, у комунальному господарстві, туризмі й інших сферах діяльності.

За цих умов логічно виникає питання існування поточкових процесів у діяльності сільськогосподарських підприємств загалом, а також (якщо відповідь на перше питання є позитивною), в яких напрямках діяльності сільськогосподарських підприємств наявні поточкові процеси руху матеріальних та пов'язаних із ними інформаційних і фінансових ресурсів, оптимізація яких дала б змогу власникам або менеджерам обирати оптимальні варіанти їх здійснення на основі обліку й аналізу відповідних логістичних витрат.

Отже, однією з основних функціональних сфер, придатних для застосування інструментарію логістики, є основна діяльність сільськогосподарських підприємств, щодо якої можна застосовувати інструментарій виробничої (внутрішньовиробничої) логістики для вирішення питань оптимізації розмірів сільськогосподарських підприємств, визначення потреби підприємства в основних засобах виробництва, організації продуктивного використання основних засобів, забезпечення технічного обслуговування та ремонту машин, будівель, обладнання тощо [1].

Цей напрям діяльності підприємств аграрного сектора логічно зумовлює використання концепції та інструментарію логістики у сфері матеріального забезпечення їх основної діяльності через оптимізацію процесів закупівель основних засобів виробництва та інших матеріалів з метою створення або оновлення парку машин, обладнання, необхідних для виконання виробничого процесу відповідно до агротехнічних вимог, а також потрібних підприємству інвентарю, засобів обробки земель тощо. Причому для визначення потреби і марочного складу машинно-тракторного парку необхідно враховувати не лише рекомендації щодо обґрунтованого переліку машин для рослинництва або тваринництва, а й коливання обсягів робіт, для виконання яких використовуватимуться ці засоби. Логістичний підхід до вирішення питань закупівельної логістики в сільськогосподарських підприємствах передбачає широке використання методів економіко-математичного моделювання процесів використання машинно-тракторного парку і, відповідно, визначення потреби в цьому обладнанні з метою його придбання. Логістичними за суттю є й методи визначення такої потреби на основі використання розрахунково-конструктивних методів, що пов'язане із розробкою технологічних карт, графіків використання МТП, а також процедури закупівель тракторів, комбайнів, сільськогосподарських машин, необхідних для формування раціонального складу машинно-тракторного парку, інших матеріальних ресурсів на основі тендерних торгів. Інструментарій закупівельної логістики в діяльності аграрних підприємств передбачає не лише методи визначення потреби в машинах та матеріалах, а й методи організації закупівель, способи організації контролю якості закуповуваної продукції, алгоритми вибору постачальників тощо.

Застосування інструментарію логістики до процесів планування і здійснення закупівель матеріальних ресурсів передбачає прийняття управлінських рішень на основі наявної в особи, яка приймає рішення достовірної, достатньої й вчасної інформації. Це, відтак, актуалізує роль створення в сільськогосподарських підприємств логістичних інформаційних систем і застосування інструментарію інформаційної логістики.

Водночас, створення логістичної інформаційної системи сільськогосподарського підприємства та можливість своєчасного здійснення інформаційних обмінів як у межах внутрішньовиробничих мікрологістичних систем, так і в інтегрованому логістичному ланцюгу, наприклад, під час створення ланцюгів збуту сільськогосподарської продукції. Збутова діяльність сільськогосподарського підприємства вимагає застосування інструментарію й ідей логістики, передусім під час визначення стратегії збуту, вибору структури логістичного ланцюга, прийняття рішень щодо використання складської або транзитної форм товаропросування аграрної продукції, вибору тактики відвантажування тощо. Саме орієнтація на загальні логістичні витрати всіх учасників системи товаропросування аграрної продукції надає змогу для визначення оптимальної технології товаропросування продукції рослинництва і тваринництва, доцільності створення гуртових продовольчих ринків із торгівлі продукцією аграрного сектора, залучення комерційних і логістичних процесів до збуту сільськогосподарської продукції як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках (в останньому випадку логістика надає й можливості для оптимізації процесів зовнішньоекономічної діяльності, оптимізації технології просування матеріального потоку та взаємодії з органами митного контролю).

Зважаючи на значні проблеми у процесах транспортування та складування сільськогосподарської продукції, нагальною потребою вважаємо необхідність оптимізації транспортних процесів та розбудови складської мережі, зокрема створенням локальних, регіональних і загальнодержавних логістичних центрів (центрів накопичування та розподілу товарних потоків), а також створення ефективної системи управління запасами аграрної продукції. Дотримання логістичних принципів ресурсного забезпечення суб'єктів господарювання АПК на регіональному рівні на сучасному етапі розвитку є об'єктивною умовою їх успішного функціонування.

Здійснений нами аналіз вказує на наявність низки перспективних напрямів діяльності сільськогосподарських підприємств, у яких застосування логістичного підходу за умови його адаптації до особливостей аграрної галузі – не лише можливий, а й вкрай необхідний та пріоритетний. Тому науковцям необхідно розробляти відповідні методики оптимізації процесів управління матеріальними потоками в межах сільськогосподарських підприємств і, що вкрай важливо – на рівні їх взаємодії з партнерами з інтегрованих логістичних ланцюгів просування аграрної продукції у сферу споживання [5].

Список літератури

1. Ларіна Л. Л. Формування та забезпечення надійності регіональних логістичних систем: [Монографія] Л.Л. Ларіна - Донецьк: Норд-прес. 2005. - 284 с.
2. Мороз О. В., Музика О. В. Системні фактори ефективності логістичної концепції постачання на підприємствах. Моногр. - Вінниця: УНІВЕРСУМ - Вінниця, 2007.- 166 с.
3. Петрик А. В. Особливості формування транспортних систем в агропромисловому виробництві // Ринок послуг комплексних транспортних систем та прикладні системи проблеми логістики. - К., 2004. - С. 17-181.
4. Саблук П. Г. Економічний механізм АПК у ринковій системі господарювання // Економіка АПК. - 2007. - №2 - С. 73-78.
5. Сівіченко І. Ю., Кухарська Н. О., Левицький М. А. Вільні економічні зони. - К., 2002.

В статье раскрыты роль и значение логистических систем в аграрных предприятиях.

Агрологистики, логистика, концепция логистики, логистическая цепочка, товародвижения

*The article explores the role and importance of logistics systems in agricultural enterprises.
Agrilogistics, logistics, the concept of logistics, logistics chain, goods delivery*

APPLICATION LOGISTICS SYSTEMS IN AGRICULTURAL ENTERPRISES

I.V. Podolyanko

УДК 338.2

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА

*Т.І. Похилько, А.С.Дубок, відділення з підготовки молодших спеціалістів, спеціальність
«Бухгалтерський облік», 3 курс*

*Науковий керівник – Л.В. Федоренко, викладач відділення з підготовки молодших спеціалістів ВП Національного університету біоресурсів і природокористування України
«Ніжинський агротехнічний інститут»*

***Анотація:** досліджено врегулювання питання управління інноваційним розвитком, недоліки і переваги методичних основ оцінки економічної ефективності інноваційної діяльності в сфері АПВ.*

***Ключові слова:** інновація, інноваційна діяльність, інноваційний розвиток, макроекономічний процес, мікроекономічний процес*

Розвиток інноваційної діяльності агропромислового виробництва є однією з ключових проблем, що дозволяють не лише змінити характер виробничої діяльності, але і наповнити її новим значенням і практичним змістом. Інноваційна діяльність передбачає створення новітнього продукту, технології, які дозволять перейти до нової організаційно-технологічної структури аграрного виробництва і забезпечити конкурентоспроможність продукції на ринках збуту. Економічний розвиток України потребує розширеного відтворення її агропромислового потенціалу на високотехнологічній основі, ефективність якого має забезпечуватися безперервною інноваційною діяльністю підприємств та наукових організацій галузей АПВ.

Прискорення розвитку агропромислового виробництва, особливо бюджетонаповнюючих галузей, спроможних виробляти високоякісну, конкурентоспроможну на внутрішньому та зовнішньому ринках продукцію, формування їх експортного потенціалу, підвищення технологічного рівня підприємств, завдяки прогресивним вітчизняним і світовим науково-технічним досягненням, є обов'язковими умовами для реалізації інноваційної стратегії економічного зростання.

Ситуація, яка склалася в агропромисловому виробництві, у пріоритетній для економіки галузі, характеризується тим, що за наявності значної наукової та технологічної бази спостерігається занепад інноваційної активності в зв'язку з

недостатністю у підприємств власних інвестиційних ресурсів, незначними державною підтримкою й бюджетним фінансуванням, високими кредитними ставками, низьким платоспроможним попитом на нову продукцію та технології, високим рівнем ризиків в інноваційній сфері організації та управління інноваційною діяльністю та інноваційним розвитком у галузях АПВ. Метою дослідження є узагальнення теоретичних, розробка методичних і практичних питань щодо вдосконалення процесу інноваційного розвитку агропромислового виробництва.

Формування нового господарського механізму, соціально-орієнтованої економіки України передбачає збалансованість економічних процесів і гармонійний розвиток окремих регіонів та суспільства в цілому. При цьому процвітання можна досягти двома шляхами - через стабільне зростання або через інноваційний розвиток. Інноваційна діяльність в нашій країні – це сфера економічної діяльності, що була і залишається ураженою кризою. На ринку склалася така загальна ситуація, що інновації, які колись здійснювались за рахунок централізованих джерел, звелися до мізерної частини, тоді як інвестиції, що володіли внутрішньою структурою, втратили її і стали неупорядкованими і неорганізованими, стимулюючи тільки короткострокові цілі інвесторів. Вихід з такого становища один – подолати економічну кризу неможливо без інноваційно-інвестиційного буму, відновлення основного капіталу на принципово новій, конкурентоспроможній основі. Для того, щоб ефективно здійснювати управління інноваційною діяльністю на мікро-, мезо-, або макрорівні, необхідно, насамперед, провести вивчення та аналіз самої теорії інноваційного розвитку, а також уточнити базові поняття.

Сьогодні вже доведена необхідність здійснення інноваційної діяльності, визначені, в основному, сутність і специфіка інновацій, виділені деякі основні напрямки удосконалення управління інноваційною діяльністю підприємств. Під терміном «інновація» деякі автори розуміють об'єкти впровадження, розглядаючи інновацію як ідею, практику чи продукт, що сприймаються як нові, інші ж – процес, який приводить до появи нового: «інновація – це генерування, прийняття й впровадження нових ідей, процесів, продуктів і послуг. У зв'язку з цим слід розділяти, з огляду на думку вітчизняних і зарубіжних учених, два поняття: інновація й інноваційний процес, що відповідають нововведенню як окремому об'єкту впровадження і нововведенню як процесу. Більшість дослідників сучасної економіки однастайні в тому, що інновація – це якісні зміни.

Таким чином, дослідження сукупності авторських визначень та тлумачень дозволяють розглядати інновації як зміни, як процес чи як результат. Інновації є економічною категорією науково-технічного прогресу, яка забезпечує якісні зміни у функціональних можливостях підприємств і ринкових переваг сучасного виробництва із урахуванням диференційованого впливу галузево-технологічної специфіки.

У загальному вигляді інноваційний процес полягає в одержанні комерціалізації винаходів, нових технологій, видів продукції і послуг, рішень організаційно-технічного, економічного, соціального чи іншого характеру та інших результатів інтелектуальної діяльності

Таким чином, одним з найважливіших елементів концепції управління інноваційною діяльністю аграрних підприємств і сфери АПВ у цілому є розробка саме інноваційної політики.

Головними принципами управління сучасною інноваційною політикою є:

1. поєднання інвестиційних джерел з інноваційними рішеннями; безперервне прогнозування інноваційної ситуації;

2. системне впровадження новітніх технологій у взаємопов'язаних сферах підприємницької діяльності;

3. злиття фінансового та техніко-технологічного аналізу результативності нововведень.

У сучасних умовах інноваційна політика повинна регламентувати порядок господарської діяльності і спрямовуватися на визначення підходів до управління інноваційною діяльністю аграрних підприємств і, зокрема, її мотивації.

Формування інноваційної політики відбувається в двох напрямках.

По-перше, це орієнтація на потреби ринку і споживачів, а по-друге – формування та зміцнення у складі ресурсного потенціалу галузевого виробництва інноваційної складової.

У процесі створення та реалізації інноваційних продуктів необхідно врахувати інноваційні ризики й суттєво обмежити пов'язані з ними фінансові втрати.

У процесі реалізації інноваційних проектів існують технічні ризики від складності та новизни, від інфляції, від поточної діяльності, політичних, економічних та інших факторів, пов'язаних зі зміною зовнішнього середовища. Забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності агропромислових підприємств. Відволікання фінансових коштів може позначитися на зниженні платоспроможності підприємств за поточними платежами, невчасного виконання платіжних зобов'язань перед партнерами, державним бюджетом, тобто створення передумов для банкрутства. Крім того, фінансування окремих інноваційних проектів часто здійснюється за рахунок залучення позикових коштів. Різне підвищення частки позикових коштів в активах аграрних підприємств може призвести до зниження фінансової стійкості в довгостроковому періоді. Тому, формуючи джерела інвестиційних ресурсів для реалізації інноваційних проектів, слід заздалегідь прогнозувати, який вплив це матиме на фінансову стійкість підприємства і його поточну платоспроможність.

Швидка реалізація інноваційних проектів сприяє прискоренню економічного розвитку галузевого виробництва, формування додаткових грошових потоків від прибутків, скорочення термінів використання кредитних ресурсів, зниження інвестиційних ризиків, пов'язаних з несприятливою зміною кон'юнктури ринку і погіршенням інвестиційного клімату в країні. Таким чином, управління інноваціями – інноваційний менеджмент у агропромисловому виробництві – це діяльність, спрямована на управління науково-технічним прогресом у ринковому середовищі аграрної економіки.

Головними перешкодами на шляху використання в агропромисловому виробництві інноваційних процесів є: недосконалість податкового законодавства та механізмів його застосування; недостатня, внаслідок високого рівня ризику, привабливість агропромислового виробництва з боку довгострокових вкладень, вітчизняного банківського капіталу, іноземних інвесторів;

Все це призводить до того, що інноваційна активність українських аграрних підприємств залишається низькою. Для України характерна залежність економічного зростання від експорту сировини і агропромислової продукції з низьким ступенем переробки та з низьким рівнем доданої вартості. Для створення ефективної системи управління інноваційною діяльністю підприємств необхідно досконало дослідити проблеми, які виникли на аграрних підприємствах в умовах світової економічної кризи.

Таким чином, необхідним елементом інноваційного розвитку підприємств АПВ є побудова нової або модернізація існуючої системи управління інноваційною діяльністю, підґрунтям формування та ефективного функціонування якої є обґрунтована державна інноваційна політика.

Список літератури

1. Дачій О.І. Державне регулювання інноваційної діяльності в Україні / О.І. Дачій // Економіка АПК. – 2004. – №3. – С. 18-22.
2. Крупка М.І. Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку економіки України / М.І. Крупка. – Львів: Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2001. – 608с.

3. Поліщук Н. В. Проблеми управління інноваційною діяльністю вітчизняних підприємств [Електронний ресурс] / Н.В. Поліщук // Вісник ДДМА. – 2009. – 2(5Е). – С. 283–287.

4. Федулова Л. І. Інноваційний розвиток промисловості України: тенденції та закономірності / Л. І. Федулова // Актуальні проблеми економіки, 2007. – № 3. – С. 82–97.

***Аннотація:** исследованы урегулирования вопроса управления инновационным развитием, недостатки и преимущества методических основ оценки экономической эффективности инновационной деятельности в сфере АПП.*

***Ключевые слова:** инновация, инновационная деятельность, инновационное развитие, макроэкономический процесс, микроэкономический процесс*

***Annotation:** the settlement of managing innovative development, advantages and disadvantages of teaching fundamentals of assessing the economic efficiency of innovation in the field of agriculture production.*

***Keywords:** innovation, innovation development, macroeconomic process microeconomic process*

CONDITION AND PROSPECTS OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL PRODUCTION

T.I. Pochylko, A.S. Dubok, L.V. Fedorenk

УДК УК 631.1

ЗРОСТАННЯ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ: СУПЕРЕЧЛИВІСТЬ ДОСЯГНУТИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

***К.Ю. Рижова, факультет економіки та менеджменту,
спеціальність менеджмент, 2 курс***

***Науковий керівник – М.О. Городецька к.е.н., доцент ВП Національного
університету біоресурсів і природокористування України «Ніжинський агротехнічний
інститут»***

Стаття присвячена вивченню сучасних результатів, досягнутих в аграрному секторі України, та їх суперечностей, а також його впливу на економіку країни.

***Ключові слова:** аграрний сектор, економіка, сільське господарство*

Аграрний сектор посідає важливе місце в економіці України. Від його розвитку залежить нормальне функціонування всього господарства країни і добробут людей. А розвиток самого аграрного сектора значною мірою залежить від природних особливостей, які характерні для країни в цілому.

Сучасний стан агропромислового комплексу України характеризується такими специфічними особливостями, як: взаємопов'язаний АПК як ціле тільки формується; переважну частку вартості в АПК створює сільське господарство, оскільки воно ще виступає значною мірою нерозчленованим на складові, без відокремлення вироблення сільгосппродукції в чітку окрему галузь комплексу; аграрну сферу, як і все народне господарство, охопила глибока економічна криза, в результаті чого потенціал сільського господарства і АПК в цілому використовується на третину; значна частина городніх культур вирощується на ділянках, виділених міським жителям, які вимушені займатися малопродуктивною працею, щоб вижити в умовах масового прихованого безробіття (вимушені безоплатні відпустки, не виплата заробітної плати, простої підприємств державної власності тощо); повільний, дещо хаотичний, без чіткої вмотивованої програми перехід від командно-адміністративної системи до ринкових відносин в процесі невпинних політичних суперечок.

Зростання в аграрному секторі економіки України характеризуються суперечливістю досягнутих результатів. Це проявляється в тому, що певним показникам зростання відповідають негативні явища і тенденції розвитку, а саме: 1) технічна і технологічна модернізація призводить до посилення екологічного тиску, деградації ґрунтів; 2) підвищення продуктивності праці – до скорочення зайнятості, знецінення людського капіталу, посилення диспаритету в доходах, витіснення селян у неформальний сектор; 3) збільшення обсягів виробництва комерційно привабливих видів продукції – до деформації галузевої і продуктивної структур агровиробництва, монокультуризації, виснаження природної родючості ґрунту; 4) нарощення експорту та експортних находжень – до сировинної спрямованості експорту, дивергенції доходів; 5) концентрація землі (у т.ч. через купівлю-продаж) – до обезземелення селян, зношення інфраструктури, зростання бідності на селі, порушення законів щодо землеволодіння і землекористування.

Зростання в аграрному секторі, що відбувається завдяки концентрації землекористування, інтенсифікації сільськогосподарського виробництва та нарощенню його експортного потенціалу, трактується в Україні як безперечно позитивний процес, що сприяє виходу країни з кризи. Однак при цьому ігнорується суперечливість отриманих результатів, серйозні деформації й негативні тенденції розвитку аграрного сектору, що сформувалися упродовж останніх двох десятиліть.

Збільшення обсягів валового виробництва досягається за рахунок окремих видів продукції – комерційно привабливих, але землевиснажливих, і супроводжується викривленням галузевої та продуктивної структур галузі. Нарощування експорту зернових і олійних культур закріплює імідж України як низькорозвиненої країни – постачальника сировини. Із зростанням доходів агрохолдингів, зернотрейдерів, переробних підприємств, інших представників агробізнесу посилюється фінансове знекровлення сільського сектору суспільства, вичерпується потенціал його розвитку, саморозвитку сільських громад, а деградація його окремих сегментів сягає загрозливого рівня.

Тривалі перетворення в аграрній сфері не принесли очікуваних результатів поліпшення якості життя сільського населення. Попри всі зміни, у сільськогосподарському виробництві залишається найнижчим рівень заробітної плати. У корпоративному секторі та фермерських господарствах частка виплат на оплату праці у собівартості сільськогосподарської продукції знижується. Найгострішою проблемою сучасного українського села є високий рівень реального та прихованого безробіття. Загальна кількість безробітних становить 8,3 млн. осіб (за методологією Міжнародної організації праці реальне безробіття складає 1,9 млн., приховане безробіття - 5,1 млн., особи, які працюють неповний робочий день/тиждень, складають 1,32 млн. осіб). Поширення холдингів супроводжується вивільненням працівників сільськогосподарського виробництва і призводить до зростання кількості незайнятого сільського населення, яке поповнює ряди прихованих безробітних, що нібито зайняті в особистих селянських господарствах, але насправді здобувають засоби для існування насамперед на засадах трудової міграції. Реальне та приховане безробіття веде до знецінення людського капіталу та погіршення його якісних характеристик, породжує загальну міграцію населення і подальшу деформацію його статевовікової структури, посилює знелюднення сіл.

За формальними ознаками рівень бідності сільського населення знижується. На це вплинуло збільшення мінімальних розмірів пенсій, яке, зважаючи на вагому частку осіб похилого віку у складі сільського населення сприяло підвищенню загального рівня його доходів і витрат. Водночас частка витрат на харчування у структурі видатків сільських сімей залишається на рівні 55-57%, що є показником високого рівня бідності за критерієм споживання. Останнє підтверджується також низькими якісними характеристиками харчування та незбалансованістю раціону. Протягом усього періоду аграрних реформ значно погіршився доступ сільського населення до базових споживчих благ і послуг.

Таким чином, вітчизняна модель аграрного виробництва, сформована упродовж двох останніх десятиліть, дає змогу досягати економічного зростання, а також забезпечувати вагомі фінансові результати певному колу виробників. Водночас суспільні блага, в тому числі такі важливі, як продовольче самозабезпечення, економічна база життєдіяльності сільського населення, відтворення селянства та підтримання екологічної рівноваги, що повинні створюватися у процесі сільськогосподарського виробництва, продукуються недостатньо, а сімейний тип господарювання, який найповніше зорієнтований на створення цих благ, не отримує належного розвитку. Тому існуюча модель аграрного виробництва потребує всебічної модернізації, здійснюваної на соціоекономічних засадах.

Сільське господарство має ключове значення для розвитку вітчизняної економіки. Сільськогосподарські коливання є одним із вагомих чинників, який доводиться враховувати в аналізі і прогнозуванні змін ділової активності економіки країн, оскільки питома вага аграрного сектора у ВВП значна. Загальний стан економіки України залежить від стану справ у сільському господарстві. Проте аграрна галузь України не зможе вийти з депресивного стану, якщо не буде проведено необхідних трансформаційних реформ. Успішне реформування аграрної галузі повинно відіграти важливу роль у процесі відродження вітчизняної економіки.

Список літератури

1. Економічна теорія: Політекономія: підручник / [В.Д. Базилевич, В.М. Попов, К.С. Базилевич, Н.І. Гражевська]; за заг. ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання – Прес, 2008. – 719с.
2. Основи економічної теорії: навчальний посібник / [Алексєєв В.Б., Вербіцька М.В. та ін.]; за заг. ред. П.В. Круша, В.І. Депутат, С.О. Тульчинської. – К.: «Каравела», 2007. – 448с.
3. Пасочник В. Земельний банк: велика надія чи велика афера? / Пасочник В. // Дзеркало тижня. – №23. – 23 червня 2012р.
4. Пароменко П. Земельна реформа – QVO VADIS? / Пароменко П. // Дзеркало тижня. – №2. – 21 січня 2012р.

Статья посвящена изучению современных результатов, полученных в аграрном секторе Украины, и их противоречий, а также его влиянию на экономику страны.

Ключевые слова: *аграрный сектор, экономика, сельское хозяйство*

This article is devoted studied today's results in the agricultural sector and its contradictions, and its impact on the economy of Ukraine.

Keywords: *agricultural sector, the economy, agriculture*

**AGRICULTURAL SECTOR GROWTH IN UKRAINE: CONTRADICTIONARY RESULTS
ACHIEVED
K. Ryzhova**

АГРОПРОМИСЛОВЕ ВИРОБНИЦТВО ЧЕРНІГІВЩИНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ

**Г.В. Собкова, факультет економіки та менеджменту,
спеціальність облік і аудит, 4 курс**

**Науковий керівник – І.В. Дворник, асистент кафедри бухгалтерського обліку, аналізу і аудиту ВП Національного університету біоресурсів і природокористування України
«Ніжинський агротехнічний інститут»**

Анотація: здійснено аналіз стану агропромислового виробництва Чернігівщини на сучасному етапі розвитку і запропоновано організаційно-економічні заходи щодо підвищення його ефективності

Ключові слова: сільське господарство, врожайність, інноваційно-технологічні рішення управління

Сільське господарство України є стратегічною і найбільш ефективною галуззю народного господарства. Його продукти - завжди ліквідний товар, оскільки складають основу продовольчої безпеки держави.

Мета дослідження: здійснити аналіз стану агропромислового виробництва Чернігівщини на сучасному етапі розвитку і запропонувати організаційно-економічні заходи щодо підвищення його ефективності.

Валове виробництво сільськогосподарської продукції на Чернігівщині по всіх категоріях господарств за підсумками останніх даних склало 115,5% у порівнянні з таким же періодом 2010 року. З цим результатами область посідає 14 місце серед інших регіонів України.

У Чернігівській області виробництво сільськогосподарської продукції забезпечується 1092 аграрними підприємства. (Табл. 1)

Таблиця 1.

Статистика підприємств по районах Чернігівської області

Назва району	Кількість підприємств	Назва району	Кількість підприємств
Чернігівський	76	Щорський	36
Ічнянський	64	Ріпкинський	36
Борзнянський	62	Бобровицький	35
Бахмацький	56	Корюківський	34
Ніжинський	56	Куликівський	31
Козелецький	55	Сосницький	30
Менський	52	Варвинський	30
Новгород-Сіверський	47	м. Чернігів	26
Городнянський	46	м. Ніжин	20
Прилуцький	40	Срібнянський	19
Семенівський	39	Талалаївський	17
Носівський	39	м. Прилуки	9
Коропський	37		

Отже, з таблиці 1 видно, що найбільшу частку сільськогосподарських підприємств області складають Чернігівський, Ічнянський, Борзнянський, Бахмацький та Ніжинський райони.

По Чернігівській області найвищі темпи валового виробництва по сільськогосподарських підприємствах у аграріїв Семенівського (153,5%), Чернігівського (128,6%) та Корюківського (126%) районів, а найнижчі – у сільгоспвиробників Борзнянського (100,3%), Козелецького (100,1%) та Бобровицького (100%).

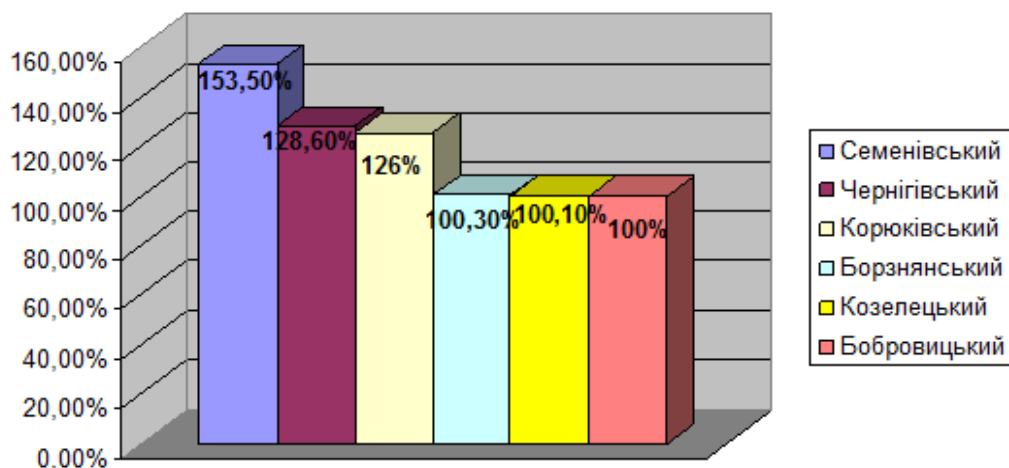

Рис. 1. Динаміка розвитку сільськогосподарського виробництва по районах Чернігівської області

Позитивні результати роботи аграрного сектору економіки області у першу чергу стали можливими за рахунок зростання продукції рослинницької галузі – нинішній врожай по більшості культур значно вищий, ніж торішній. Кліматичні умови забезпечують вирощування переважної більшості сільськогосподарських культур, зокрема зернових (пшениця, ячмінь, кукурудза), цукрових буряків, картоплі, соняшнику, овочів, кормових культур, утримання великої рогатої худоби молочного і м'ясного напрямків, свиней, птиці, розвиток вівчарства.

Крім того, за останній період агропромислове виробництво Чернігівщини зменшило виробництво м'яса усіх видів, порівняно з попередніми. Це пов'язано з тим, що інвесторів більше приваблює галузь рослинництва, яка є більш прибутковою.

Як результат, з року в рік все більше площ сільськогосподарських угідь засівають із використанням найсучасніших енергозберігаючих технологій. Із рис. 2 видно, що більше земель відводиться під зернові і зернобобові культури, цукрові буряки, соняшник і картоплю; для овочів відкритого ґрунту посівні площі не збільшуються; а для кормових культур вони зменшуються.

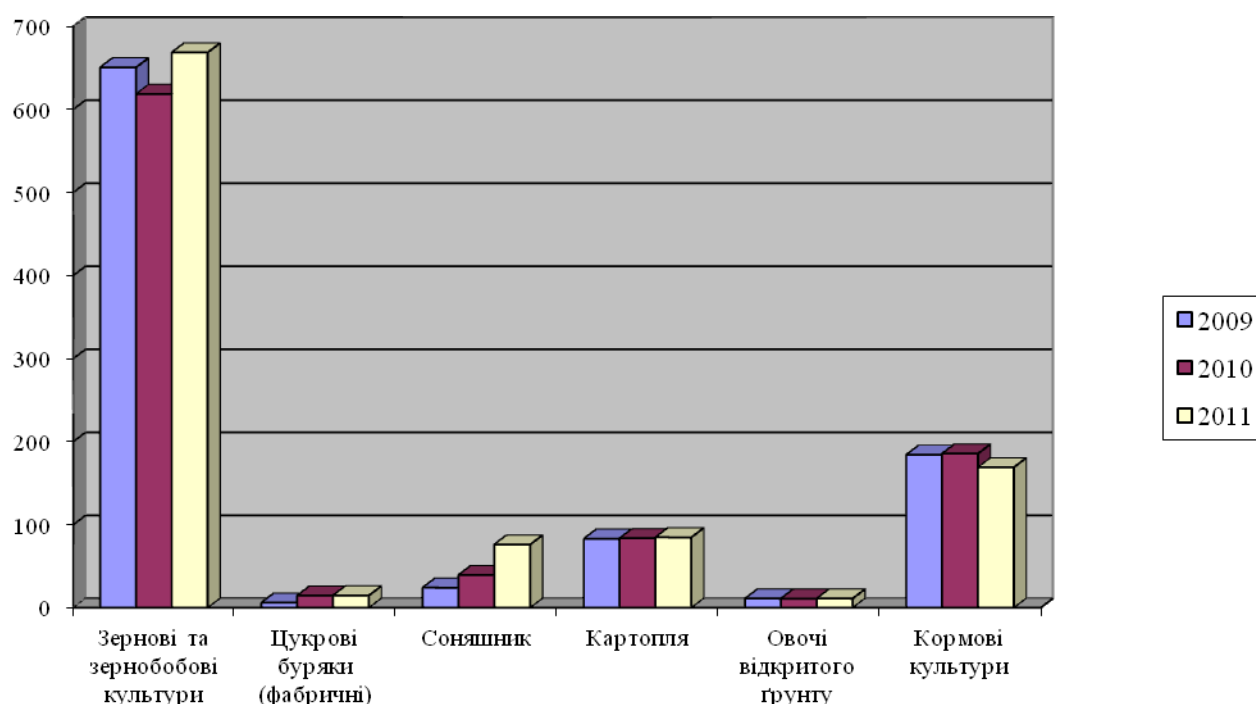

Рис. 2. Посівні площі основних сільськогосподарських культур по роках, тис. га

Про стабільне зростання галузі рослинництва свідчать показники врожайності сільськогосподарських культур. У 1995 р. по зернових і зернобобових культурах вона становила 18,4 ц/га, в 2001р.—19,1ц/га, в 2005р.—25,8 ц/га, то в 2011р.—38,4 ц/га. Приблизно з такими темпами розвиваються й інші культури. Це досягається завдяки тому, що в господарствах активно впроваджувалися інтенсивні технології вирощування культур, передові, на рівні світових стандартів. Досягнута позитивна динаміка нарощування обсягів сільськогосподарського виробництва. Як результат, у цьому році досягнуто рекордного урожаю за всю історію Чернігівської області, який становить майже 2,5 мільйонів тонн зерна.

Одним із лідерів серед сільськогосподарських підприємств є СТОВ «Дружба Нова», що знаходиться у Варвинському районі. Генеральний директор товариства Сергій Гайдай. Підприємство має високі досягнення в галузі рослинництва: ведення вискоєфективного і безпечного агровиробництва шляхом диференційованого внесення добрив на поля в залежності від потреби тієї чи іншої ділянки.

Відбір проб ґрунту на ланах здійснює спеціально оснащений автомобіль. Агрегат вимірює електропровідність ґрунтів. Вся отримана інформація обробляється і аналізується у відділі науки, який потім надає рекомендації щодо підживлення та доцільності посіву культур. Ефект від ведення точного землеробства подвійний. По-перше, економиться 30-40% добрив (а отже, коштів), а по-друге - ґрунти не перенасичуються хімічними елементами. Отримані показники врожайності культур по підприємству у порівнянні з середньогалузевими подано на рис. 3.

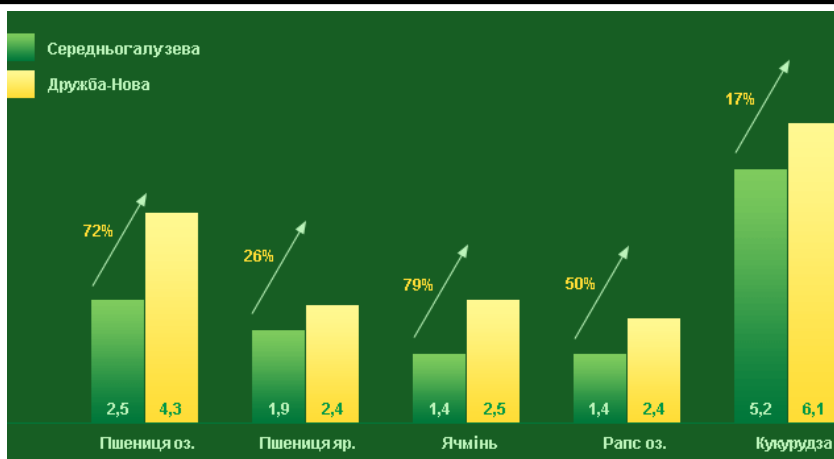

Рис. 3. Результати врожайності сільськогосподарських культур

Отже, СТОВ "Дружба-Нова" - одне з найпотужніших та інвестиційно привабливих підприємств України, що об'єднує 16 господарств Чернігівщини, які обробляють близько 50 тис. га землі в семи районах області. Загальна чисельність працюючих - близько півтори тисячі. Торік валове виробництво продукції по групі компаній СТОВ "Дружба-Нова" перевищило 260 млн. грн. У товаристві впроваджуються енергозберігаючі та інноваційно-технологічні рішення управління агровиробництвом; розширюються зв'язки з науковцями та партнерами із США, Канади, Німеччини, інших країн.

У галузі тваринництва в Чернігівській області все ще залишається багато проблемних питань. (Табл. 2)

Таблиця 2

Поголів'я худоби та птиці на 1 січня, тис. голів

Роки	Велика рогата худоба		Свині	Вівці та кози	Птиця
	усього	у т. ч. корови			
1995	1130	412,1	543,1	114,3	6110,6
2000	584	285,6	358,8	50,1	5883,7
2005	356,2	206,9	224,5	47,4	5808,9
2011	242,8	140,6	244,6	32,5	3561,9
2012	238,8	136	206,6	34,8	3691,3

Із таблиці видно, що поголів'я тварин, а особливо ВРХ катастрофічно зменшується.

Такі результати відповідно відображаються і на виробництві основних видів сільськогосподарської продукції. Складена ситуація подана на рис. 4.

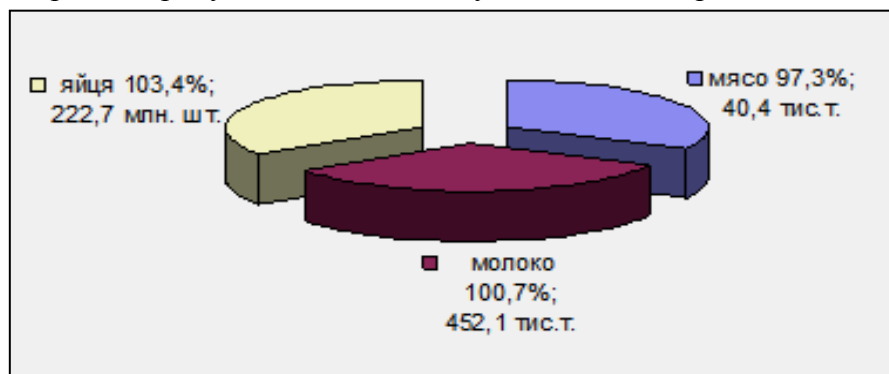

Рис. 4. Виробництво основних видів продукції тваринництва на вересень 2012 р. відносно до попереднього періоду

Із поданих даних видно, що регіон у тому ж обсязі, порівняно з минулорічним, забезпечує населення яйцями та молоком, зменшився лише рівень виробництва м'яса.

У структурі реалізації сільськогосподарськими підприємствами худоби та птиці на забій 54,0% належить ВРХ, 38,1% – свиням, 7,8% – птиці.

Отже, стабілізація існуючого рівня виробництва – основне завдання області. На сьогодні є всі можливості виконати його до кінця року: максимально використати закладений в області потенціал та резерви розвитку тваринництва, дати поштовх до збереження та нарощування поголів'я худоби у всіх категоріях господарств. У свою чергу це забезпечить створення додаткових робочих місць на селі, збільшення заробітної плати, відрахувань до бюджету тощо.

На Чернігівщині вже працюють 30 сучасних доїльних залів. Наразі здійснюється реалізація понад 20-ти інвестиційних проектів у молочному скотарстві. Всього у найближчі чотири роки в області має запрацювати ще понад 60 сучасних молочних комплексів, які на сьогодні знаходяться на різних стадіях будівництва.

У Прилуцькому районі відбулося відкриття ТОВ «Прилуцьке племпідприємство», відновлення якого розпочалося з 2009 року товариством «Агрікор Холдинг». На даний час воно обслуговує ряд районів: Прилуцький, Варвинський, Срібнянський, Талалаївський, Ніжинський, Носівський, Борзнянський та Коропський.

Основною виробничою діяльністю є ведення селекційно-племінної роботи, організація штучного осіменіння з використанням кращих племінних якостей сільськогосподарських тварин. Збудовано приміщення по утриманню биків-плідників та хряків-плідників, демонстраційна площадка для огляду плідників, приміщення для лабораторії.

Отже, ТОВ «Прилуцьке племпідприємство» під керівництвом Сергія Петренка є функціональним ланцюгом у технології й бізнесі молочного та м'ясного скотарства з перспективою виходу на ринок області, а також за її межі. Відкриття цього товариства саме в нашій області показує, що ми в змозі об'єднати зусилля і крупнотоварного виробництва, і індивідуального сільського подвір'я для того, щоб село жило краще. Потрібно, щоб у вирішенні цього питання позиція сільських голів як лідерів сільських громад була активною для того, щоб люди знали: їх робота по вирощуванню та догляду за худобою буде мати конкретний фінансовий результат.

Таким чином, перед областю стоїть стратегічне завдання: підняти на вищий рівень розвиток тваринництва й рослинництва, використовуючи існуючий досвід передових господарств у поєднанні з сучасними технологіями.

Потрібно створити всі умови для здорової конкуренції між господарствами районів у напрямках наукових розробок, надання консультацій, якості послуг для ефективної фінансової діяльності та отримання доброякісної продукції.

Список літератури

1. Вермель Д. М. /Типизация сільськогосподарських підприємств/ Економіка, управління: журнал. 2005 №12.
2. Кулов А. Р. / Державне регулювання інвестиційного розвитку сільського господарства / Досягнення науки й техніки АПК: журнал. 2006 №2.
3. <http://cg.gov.ua>
4. <http://www.ck.ukrstat.gov.ua>
5. <http://www.druzhba-nova.com>

Аннотація: *осуществлен анализ состояния агропромышленного производства черниговщины на современном этапе развития и предложено организационно экономические мероприятия по повышению его эффективности*

Ключевые слова: сельское хозяйство, урожайность, инновационно технологические решение управления

***Annotation:** the analysis of the state of agroindustrial production of Chernigov region is carried out on the modern stage of development and it is offered organizationally economic measures on the increase of his efficiency.*

***Key words:** agriculture, productivity, innovative technological decision of management*

УДК 338.2

ПРОБЛЕМА ФУНКЦІОНУВАННЯ І РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА В УКРАЇНІ

О.В. Стадник, факультет економіки та менеджменту, спеціальність «Менеджмент організацій і адміністрування», 5 курс

Науковий керівник – В.П. Стадник, асистент кафедри менеджменту

ВП Національного університету біоресурсів і

природокористування України «Ніжинський агротехнічний інститут»

***Анотація:** у статті розглянуті основні аргументи на користь особливостей малого підприємництва. Доведена необхідність малого підприємництва. Проаналізована законодавча база щодо функціонування малого бізнесу. Досліджено основні показники розвитку малого бізнесу.*

***Ключові слова:** мале підприємництво, приватний підприємець, державна політика*

Функціонування малого бізнесу в умовах кризового стану економіки України є надзвичайно гострою проблемою. У зв'язку з наявністю низки нерозв'язаних проблем, серед яких складна політична ситуація, суперечливе та неоднозначне законодавство, високе податкове навантаження та, як наслідок, значна тінізація економіки, питання про те, чи існує можливість для розвитку та ефективного функціонування малого бізнесу в Україні, набуває достатньої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Перші спроби теоретичного осмислення підприємництва почалися у XVII ст. Вагомий внесок у дослідження підприємництва зробили відомі західні вчені А.Сміт, Д.Рікардо, А.Маршал. Поміж сучасних вітчизняних досліджень, які займаються питаннями малого бізнесу, необхідно відзначити О.Барановського, Л.Воротіну, Д.Єханурова, Л.Хмелевську, З.Варналія, В.Гейця, В.Полікова, С.Мочерного.

Ціль статті є дослідження сутності та розгляд перспектив та подолання перешкод розвитку малих підприємств в Україні.

Виклад основного матеріалу. Світовий досвід свідчить, що основною рушійною силою економіки є саме мале підприємництво, оскільки сприяє недопущенню монополізації на ринках послуг та торгівлі, а також відіграє важливу роль у закріпленні ринкових відносин як найбільш масової форми, яка швидко реагує на кон'юнктуру ринку.

Проте, в сучасних умовах господарювання за нестійкої економічної, політичної ситуації, фінансової кризи діяльність малих підприємств гальмується наявністю суттєвих проблем і перешкод у даній сфері, що призводить до уповільненості та диспропорційності їх розвитку.

Мале підприємництво являє собою самостійну, систематичну, ініціативну господарську діяльність малих підприємств та громадян-підприємців (фізичних осіб), яка проводиться на власний ризик з метою отримання прибутку.

Згідно чинного законодавства, малими визнаються ті суб'єкти господарювання, в яких середньооблікова чисельність працюючих за звітний фінансовий рік не перевищує п'ятдесяти осіб, а обсяг валового доходу від реалізації продукції за цей період становить не більше суми, еквівалентної п'ятистам тисячам євро за середньорічним курсом Національного банку України щодо гривні [1]. 50-60% валового продукту, вироблюваного в західних країнах, та приблизно 70% зайнятого населення за кордоном припадає саме на малі підприємства. В Україні цей показник складає лише 10%.

Від розвитку малого бізнесу залежить створення конкурентоспроможного внутрішнього ринку товарів і послуг.

Дослідники сектора малого бізнесу розділяють підприємства у цій сфері на дві головні групи:

- перша група: підприємства, які прямо або опосередковано пов'язані з великим бізнесом, тобто, будучи юридично самостійними одиницями, вони працюють на контрактній основі з великими підприємствами, виконуючи субпідрядні роботи.
- друга група: економічно і юридично самостійні підприємства, які безпосередньо конкурують з великим бізнесом та між собою на ринку.

Малий бізнес відрізняється не тільки розміром форм господарювання. Він, як відзначає Г. Франовська, являє собою самостійний суб'єкт ринкової економіки, соціально-економічний інститут, якому властива, специфіка національних традицій і норм поведінки, психологічного укладу індивідуумів, які здійснюють підприємницьку діяльність, підвищений ступінь ризику, інноваційності, ініціативності [1]. Критерії виділення малих підприємств встановлюються формально і суб'єктивно, у рамках державної політики не релевантно враховуються його сутнісні особливості. Такі особливості важливі, тому що найчастіше саме через них і виникають

мали підприємства, коли перевага саме такої форми господарювання є очевидною.

Перевагами малого бізнесу є:

- по-перше, з урахуванням сфери діяльності малих підприємств, яка досить широка, охоплює сферу виробництва і сферу послуг;
- по-друге, оцінюючи недоліки і слабкі місця малих форм господарювання, які породжують об'єктивні обмеження і змушують більш повно використовувати природні переваги.

Згідно з Національною програмою сприяння розвитку малих підприємств в Україні, основними чинниками, які перешкоджають розвитку малого бізнесу, є:

- відсутність чітко сформульованої в системі правових актів державної політики у сфері підтримки малого підприємництва;
- збільшення адміністративних бар'єрів (реєстрація, ліцензування, сертифікація, системи контролю і дозвільної практики, регулювання орендних відносин тощо);
- відсутність реальних та дієвих механізмів фінансово-кредитної підтримки;
- надмірний податковий тиск і обтяжлива система звітності;
- невпевненість підприємців у стабільності умов ведення бізнесу;
- надмірне втручання органів державної влади в діяльність суб'єктів господарювання [2].

Висновки: Підсумовуючи все вищенаведене, можна сказати, що необхідність розвитку малого підприємництва в широкому масштабі в ринковій економіці зумовлюється низкою обставин:

1. Малі підприємства мають об'єктивні переваги, які за певних передумов і сприятливих умов, що формують середовище їхнього функціонування, дадуть їм змогу стати повноправними учасниками господарського життя в країні, найважливішим чинником підвищення ефективності економіки, виходу її з кризи.

2. Малий бізнес є структурним елементом, який створює конкурентне середовище, умовою створення необхідної для ринку атмосфери конкуренції. Різноманіття форм підприємств, що швидко виникають і зникають, дає змогу миттєво реагувати на будь-які зміни ринкової кон'юнктури.

Список літератури

1. Закон України „Про ліцензування певних видів господарської діяльності" від 27.04.2009 № 994
2. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» 04.02.2009 № 913.
3. Діяльність малих підприємств в 2010 році. // інформація Д–Експресержавного комітету статистики України. –2010. –№182.
4. Майборода В. Програми фінансування малих і середніх підприємств німецькими банками сприяння розвитку // Вісник НБУ. -2011. -№6. –С.68-72.
5. Ющенко В. Фінансова підтримка розвитку малого та середнього бізнесу в Україні // Вісник НБУ. – 2010. – Квітень. – С. 3-5.

Annotation: *The basic arguments of the peculiarities of the small business undertakings are viewed in this thesis. The necessity of the small business undertakings is proved. The legislative base of the small business's functioning is analyzed. The main indexes of the small business's development are examined.*

Keywords: *small business, sole proprietor, public policy*

A PROBLEM OF FUNCTIONING AND DEVELOPMENT OF SMALL BUSINESS IS IN UKRAINE **O.V. Stadnyk**

УДК 338

РЕФОРМУВАННЯ СФЕРИ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА

**О.В. Степа, факультет економіки та менеджменту,
спеціальність «Облік і аудит», 2 курс**

Науковий керівник – В.А. Петриченко, асистент

**ВП Національного університету біоресурсів та природокористування України
«Ніжинський агротехнічний інститут»**

Анотація: *у статті розглядається процес реформування аграрного сектора. Аналізується роль сільського господарства в розвитку АПВ.*

Ключові слова: *реформа, зайнятість, перспектива, сільське господарство, ринок*

Ціни на сільськогосподарську продукцію на світовому ринку останнім часом зросли. Передусім цьому сприяли два фактори зростання попиту на продукти харчування внаслідок підвищення рівня життя у країнах, що розвиваються та погіршення врожайності у провідних країнах-експортерах сільськогосподарської продукції внаслідок природних катаклізмів. Кон'юнктура на світовому ринку аграрної продукції є надзвичайно сприятливою – зростання обсягу пропозиції не встигає за попитом. В цих умовах у надзвичайно виграшному становищі з точки зору прискорення економічного зростання знаходяться країни, що мають конкурентні переваги у вигляді сприятливих умов для ведення сільського господарства. Тому питання про перехід агропромислового виробництва на новий рівень відповідно до

європейських стандартів є досить актуальним в нашій країні на сьогоднішній день. Сільське господарство є однією з основних ланок агропромислового виробництва. Тому його розвиток відіграє далеко не останню роль у загальному економічному розвитку країни. Сільське господарство створює робочі місця, а також зменшує рівень бідності населення. Це галузь матеріального виробництва, що має важливе значення в забезпеченні населення продуктами, а промисловість – сировиною. Розвиток сільського господарства постає як життєво важливий чинник становлення усіх секторів економіки України.

Сільське господарство є конкурентоздатною галуззю, оскільки Україна має великі родючі землі розміром 40,8 мільйона гектарів, з яких обробляється приблизно 33 мільйони гектарів. Але при недостатній державній підтримці, сільське господарство занепадає, про що свідчать такі факти: скоротилась кількість тракторів та комбайнів у сільськогосподарських підприємствах на початок 2011 р. в порівнянні з кінцем 2000 р. І тому сільськогосподарські підприємства не в змозі зібрати весь урожай. Сільськогосподарські підприємства не можуть купити нову техніку через обмежене фінансування та дороге кредитування. Без належного технічного забезпечення сільське господарство втрачає 7,5 мільярдів гривень на рік.

Крім того, сільське господарство знаходиться в нерівності (диспаритеті) цін продукції з продукцією промисловості, внаслідок чого галузь недоотримала за 20 років понад 100 мільярдів гривень. Сільські господарства знижують свою ефективність через руйнування матеріальної бази, її розкуплення.

Також варто відмітити, що на гальмування рівня розвитку сільського господарства впливають такі фактори: слабка система інфраструктури, нестабільна політична та економічна ситуація, висока зношеність техніки, нестабільність та не прогнозованість цін на паливо, відсутність дієвої державної закупівельної політики, низьковрожайні рослини, які займають значні посівні площі, низька технологія виробництва, яка дозволяє іноземним конкурентам заповнити вітчизняний ринок, часто дешевими і сумнівної якості товарами. Таким чином, необхідно зменшити вплив слабких сторін, зокрема підвищити ефективність управління сільським господарством з боку держави.

За даними Держстат обсяг реалізованої аграрними підприємствами власно виробленої продукції за січень-вересень 2011 р. порівняно з відповідним періодом 2010 р. збільшився на 6%, у т.ч. продукції тваринництва – на 9%, рослинництва – на 4%.

Економічні та інвестиційні умови, в яких працюють українські сільськогосподарські товаровиробники не можна порівняти з умовами, що створюються для фермерів у розвинутих країнах. Так, середня ставка по кредитах для сільськогосподарських товаровиробників складає у Франції 6,6%, в США – 4,6%, в Китаї – 5,3% , а в Україні – 18-20%.

Аналізуючи ситуацію, яка склалась в Україні, вважаємо, що основними та першочерговими напрямками підвищення рівня розвитку сільського господарства є такі:

- удосконалення законодавства, яке регулює агропромислові відносини, а саме: прийняття законопроекту «Про внесення змін до Закону України», «Про державну підтримку сільського господарства України».

- оновлення техніки для покращення якості і швидкості збирання сільськогосподарської продукції більш дешевшими джерелами, ніж кредитування: залучення інвестицій, лізинг тощо;

- удосконалення системи субсидювання, здешевлення вартості паливно-мастильних засобів;

- розроблення та налагодження дієвих програм збуту готової продукції для сільськогосподарських підприємств;

- підвищення конкурентоспроможності продукції сільського виробництва шляхом вивчення та впровадження досвіду зарубіжних розвинутих країн, що дозволить Україні зайняти належне місце в міжнародному аграрному поділі праці.

Вирішення проблем фінансування сільського господарства та використання сильних сторін дозволить покращити його діяльність і забезпечити додаткові надходження до бюджету України.

Сільське господарство забезпечує динамічний розвиток економіки України і тому в недалекій перспективі може стати одним з головних джерел надходжень й експорту. Цьому сприяють і великі масштаби сільськогосподарського землекористування, і родючі землі, а також працездатне населення.

Слід зазначити, що на розвиток сільського господарства впливають такі фактори:

- 1) суспільний устрій країни, її виробничі відносини;
- 2) потреби суспільства;
- 3) аграрна політика і методи управління сільським господарством;
- 4) рівень технічного розвитку;
- 5) природні умови.

Відповідно головним завданням аграрної політики на сучасному етапі є розвиток високоефективного, конкурентоспроможного господарства, забезпечення внутрішніх потреб країни в екологічно чистих продуктах харчування на рівні міжнародних стандартів і норм, а промисловості – необхідною сировиною для життєвого рівня населення. А для здійснення даного завдання потрібно вирішити ряд проблем:

- розвиток інфраструктури ринку, збільшення виробництва та підвищення експортної конкурентоспроможності продукції сільського господарства;
- формування цілісної системи фінансово-кредитного забезпечення сільського господарства, прозорих механізмів функціонування іпотечного ринку та страхувальних ринків у сільському господарстві;
- поліпшення умов для функціонування соціальної сфери села;
- технічне переоснащення аграрного сектора, розвиток сучасних форм фірмового технічного сервісного обслуговування (технічні центри, прокатні дилерські пункти, системи лізингу, фірмові магазини, машинно-технологічні станції і т. д.);
- послідовну інформатизацію АПВ, створення інформаційно-аналітичної мережі обласних і районних інформаційних центрів, налагодження «он-лайн», доступу до сільськогосподарських джерел інформації, розвиток електронного документообігу між управлінськими рівнями;
- дослідження в галузі моделювання змін в організації та технологіях сільськогосподарського виробництва, його страхуванні у зв'язку із кліматичними змінами.

Важливе місце в розвитку АПВ займає проблема зайнятості сільського населення. Станом на 1 січня 2012 року чисельність населення України становила 45 млн. 634 тис. мешканців. З початку року чисельність населення скоротилась на 144,9 тис.

Міграційний приріст за 2011 рік склав 17,1 тис. осіб, що на 1 тис. більше ніж у 2010 р.

На 1 січня 2012 року міське населення становило 68,7%, сільське 31,3%.

За даними Держслужби зайнятості (ДСЗ) сьогодні в країні 20,4 млн. осіб зайнятого населення, в т.ч. 10,6 млн найманих працівників.

Заввідділом економіки праці Інституту демографії та соціальних досліджень (ІДСД) НАНУ Лариси Лісогор відомо, що в 2011 р. серед зайнятих у віці 15-70 років кожен 5-й (тобто 20%) працював в АПВ або в промисловості, кожен 6-й - в торгівлі, 12-й - в освіті.

Директор Державного центру зайнятості Петро Петрашко підтверджує: в 2011 р. швидше за все росла зайнятість у торгівлі і ремонті - станом на січень-2012 річний приріст досяг 59,5%, в АПВ - 9,9%.

Отже, на основі цього можна сказати, що проблема зайнятості в АПВ сільського населення поступово вирішується. З огляду на проблеми, накопичені в аграрному секторі, більшість із цих заходів потребує нагального вдосконалення та впровадження нововведень.

Лише таким чином можна підготувати аграрний сектор України до реалізації євроінтеграційних намірів.

Політика аграрного реформування, всебічно враховуючи особливості сільського способу й укладу життя, має сприяти інтегрування села в оновлюваний соціально-економічний простір, формувати та закріплювати сільським мешканцям стабільність умов і перспектив на майбутнє їх життя. Адже нова соціальна ситуація, що формується на селі, істотно впливатиме на зменшення потреби в зайнятості сільських жителів, зумовить зростання міграції, зміну демографічних показників сільського й міського соціумів.

Список літератури

1. Байрак І.Р. Соціологія, Навчальний посібник.-К.: Міленіум, 2006.-142с.
2. Борщевський І.П., Дейнеко Л.В. Роль фінансово-кредитної системи стимулювання економічного зростання в Україні: ЗБ. Наук. Праць. – Луцьк: Вежа, 2009.- 266с.
3. Борщевський П.П., Чернюк Л.Г., Природокористування в агропромисловому комплексі України (регіональний аспект). – К.: РВПС України, 2008. – 79 с.
4. Горьовий В.П., Прудивус Л.В. Аграрна політика у розвитку фермерства в Україні. - Київ, вул. Героїв Оборони 10, 2012. – 10с.
5. Данилишин Б.М., Дорогунцов С.І., Природно-ресурсний потенціал сталого розвитку України К.: РВПС України, 2009 – 716 с.
6. Дорогунцов С.І., Борщевський П.П., Данилишин Б.М. Удосконалення управління природокористуванням в АПК. – Київ: Урожай, 2004.
7. Зубець М.В., Ситник В.П. вул. Васильківська, 37, Київ-22, Україна, 03022 //Вісник аграрної науки. – 2012 №10 с 4-8.
8. Кириленко В.В. Економіка. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Тернопіль: Економічна думка, 2002.-56с.
9. Одінец О.М. Формування організаційно-економічного механізму агропромислових систем.- Київ, вул. Героїв Оборони, 10, 2012.-18 с. □
10. Шпичак О.М., Боднар О.В. Проблеми власності та формування ціни землі сільськогосподарського призначення. - Київ, вул. Героїв Оборони 10, 2012.- 3с.

Аннотация: в статье рассматривается процесс реформирования аграрного сектора. Анализируется роль сельского хозяйства в развитии АПК.

Ключевые слова: реформа, занятость, перспектива, сельское хозяйство, рынок

Annotation: the article reviews process of reforming the agricultural sector. Analyzed the role of agriculture for the development of APV.

Keywords: reform, employment outlook, agriculture, market

REFORM OF AGRICULTURAL PRODUCTION

O.V.Stepa, V.A. Petrychenko

УДК 338.2

ФІНАНСОВО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМСУЧАСНОЇ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

*Л.В. Стригун, відділення з підготовки молодших спеціалістів, спеціальність
«Бухгалтерський облік», 3 курс*

*Науковий керівник – В.В. Мушенюк, к.ю.н., ст. викладач кафедри аграрної
економіки ВП Національного університету біоресурсів і природокористування
України «Ніжинський агротехнічний інститут»*

У статті висвітлено умови становлення і розвитку бюджетної політики України, її особливості, проблеми та недоліки на сучасному етапі, а також надані пропозиції щодо удосконалення її фінансово-правового механізму.

Ключові слова: *бюджетна політика, економіка, держава, бюджет, фінансові ресурси, фінансово-правовий механізм*

Бюджетна політика являє собою сукупність економічних, правових і адміністративних заходів, що застосовує держава з метою стабілізації та підвищення ефективності національної економіки, використовуючи, головним чином, бюджетні та податкові механізми.

В умовах становлення і розвитку України як незалежної держави першочерговою є потреба вироблення правових механізмів загальнодержавної економічної політики. Це зумовлено насамперед тим, що до утворення суверенної держави Україна не провадила власної економічної політики, оскільки була складовою іншою великою державою – СРСР, а її економіка входила до складу так званого єдиного народногосподарського комплексу СРСР. Державна політика розвитку економіки України визначалась із загальносоюзного економічного центру. Звідти надходили прямі вказівки, директиви, плани та ліміти щодо основних напрямів та пропорцій розвитку народного господарства України, які мали на меті насамперед задоволення і реалізацію не національних, а загальносоюзних потреб та інтересів.[1]

Актуальним проблемам процесу становлення національної бюджетної політики присвячено ряд праць вітчизняних науковців у галузі економіки, фінансів, фінансового та адміністративного права, серед них: Н.Бородіна, О. Василик, В.Курило, Н. Титова, Л. Тулуш, О. Семчик, Н. Сетрович, В. Чернадчук та ін.

Метою даної статті є здійснити спробу аналізу особливостей сучасної бюджетної політики для надання власних пропозицій щодо удосконалення нормативно-правових актів, що регулюють бюджетну систему.

У сучасних економічних умовах важливим завданням є використання бюджетної політики як складової системи фінансового регулювання соціально-економічного розвитку країни та адміністративно-територіальних одиниць.

Одним із основних завдань щодо правового регулювання пріоритетів бюджетної політики відповідно до поставленої мети є забезпечення збалансованості зведеного бюджету. Досягти максимального збалансування бюджету можливо за рахунок вирішення на законодавчому рівні таких проблем:

– забезпечення бездефіцитності бюджету, коли формування видатків зведеного бюджету здійснюється в межах доходів, і тим самим забезпечується принцип збалансованості, що є необхідною умовою зниження інфляції і досягнення економічного зростання, а також позитивної динаміки державного боргу, зниження рівня його обслуговування, проведення реформ у податковій сфері, стабільності державних фінансів,

підвищення довіри до держави і переорієнтації фінансових ресурсів на інвестиції та інновації;

- збільшення частки видатків бюджету, що спрямовуються на соціальну сферу – освіту, охорону здоров'я, культуру з метою посилення соціального курсу реформ;
- узгодження з завданнями адміністративної реформи видатків на управління;
- забезпечення частки місцевих бюджетів у структурі зведеного бюджету на рівні, не меншому ніж 40 % з метою посилення ролі бюджетів місцевого самоврядування;
- удосконалення податкового регулювання через посилення захисту платників податків, зниження податкового тиску, максимальне спрощення процедури оподаткування та введення податкових стимулів з інноваційної діяльності та нагромадження основного капіталу;
- зменшення розміру нелегального відтоку капіталу шляхом дотримання законодавства щодо відмивання “брудних” грошей та боротьби з корупцією.[2]

Необхідно завдання і пріоритети бюджетної політики визначити за етапами розвитку бюджетної системи.

Важливими завданнями бюджетної політики є створення інституціональних умов для оптимізації бюджетної і податкової системи, спрямованих на формування інституцій, що забезпечать формування передумов утворення високоефективної системи державних фінансів. На даному етапі реалізації бюджетної реформи прийнятий Податковий кодекс України, посилено контроль органів Державного казначейства за ефективним і цільовим використанням бюджетних коштів, а також продовжено переговори з іноземними кредиторами про подання зовнішніх кредитів. Паралельно важливо проводити вже розпочату реформу соціальної сфери, яка охоплює і удосконалення оплати праці з урахування мінімальних її розмірів та інших соціальних стандартів, а також реформування пенсійної системи.

На наступному етапі на основі створених на попередньому етапі передумов щодо підвищення ефективності бюджетного процесу за допомогою удосконалення бюджетного планування та цільового використання коштів бюджету необхідно здійснити формування і перерозподіл централізованих і децентралізованих фінансових ресурсів якомога більш ефективно, що перетворить бюджет в реальний механізм стимулювання економічного зростання, і забезпечить регулювання економічного і соціального розвитку та оптимальний для України перерозподіл ВВП через його доходну частину.

Реалізація поставлених задач бюджетної політики на довгострокову перспективу повинна здійснюватися, за наступними основними напрямками щодо удосконалення бюджетної сфери: продовження реформ у податковій сфері, створення ефективної системи управління державним боргом, вдосконалення міжбюджетних відносин, оптимізації державних витрат, використання програмно-цільового методу складання бюджету, посилення контролю за сплатою податків та використанням бюджетних коштів на всіх рівнях бюджетної системи тощо.[3]

Важливим питанням економічної політики розвитку в умовах України є питання про співвідношення та взаємодію між приватним та державним секторами економіки. На практиці ринкова орієнтація економічної політики підтверджується її ставленням до приватного сектора економіки. Економічна політика має бути реально спрямована на підтримку і розвиток приватного сектора, який є ґрунтом для формування реальних, а не квазіринкових відносин. В умовах перехідної економіки можливості держави щодо цього обмежені, тому економічна політика має зосереджуватися на тих ланках, де використання влади може дати найбільший ефект.

Треба враховувати також наявність і формування нових "центрів" економічної влади (фінансово-банківських груп, промислових монополій, аграрних груп, фінансово-промислових груп тощо). Кожний з них домагається використання державної влади у

власних інтересах. В цій ситуації держава має забезпечити пріоритет саме національних економічних інтересів соціально орієнтованої ринкової економіки. В цьому запорука успіху її економічної політики.

У період політичних дискусій та загострення соціально-економічних проблем в Україні надзвичайно актуальним є підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами держави.

Ця проблема може бути вирішена за умов розширеного відтворення доходів бюджету, створення ефективної системи контролю за їх використанням, досягнення оптимуму в процесі надання суспільних благ і послуг за рахунок коштів бюджету.[1]

Актуальним залишається запровадження нових, сучасних підходів та принципів адміністрування державних видатків, що спрямовані на підвищення ефективності витрачання бюджетних коштів та перетворення бюджетної політики на дієвий інструмент соціально-економічного розвитку країни. Передусім, це стосується: розробки простої та прозорої процедури надання трансфертів; наукового обґрунтування доцільності скасування міністерських нормативів; врегулювання питань місцевого оподаткування; створення сучасної нормативної бази для місцевих запозичень. Лише здійснивши зазначене можна буде розірвати зачароване коло неефективних витрат і створити фінансовий простір для потрібних інвестицій в обладнання, модернізацію установ, навчання та підвищення кваліфікації персоналу в сфері надання державних послуг.

Отже, необхідною умовою розвитку та покращення економічної ситуації в країні є ефективна бюджетна політика, яка розробляється з метою оптимального збалансування бюджетних параметрів з урахуванням бюджетних пріоритетів, розвитку бюджетної сфери та необхідності виконання державою головних функцій. Звідси, головним пріоритетним напрямком бюджетної політики на найближчі роки має стати фінансове оздоровлення підприємств, шляхом забезпечення бюджетних витрат, створення сприятливого валютного курсу та використання програмно- цільового методу складання бюджету, що в подальшому дає можливість скоротити відсотки недовиконання бюджету в Україні. Всі запропоновані автором заходи, в першу чергу можливі при внесенні змін та доповнень до чинного законодавства України, зокрема: Бюджетного кодексу України та Законів України про Державний бюджет України на наступні роки. На нашу думку це покращить економічну, фінансову та інвестиційну могутність України.

Список літератури

1. Запатріна І. В. Бюджетна політика стимулювання економічного зростання та механізми її реалізації / І. В. Запатріна, Т. Б. Лебеда // Фінанси України. — 2006. — № 4. — С. 44–52.
2. Кульчинський М., Ванькович Д., Заплатинський М. Вдосконалення бюджетної політики України в умовах застосування програмно-цільового методу адміністрування державних видатків. // Формування ринкової економіки в Україні. – 2009. - № 19. с.352-357.
3. Лисяк Л. В. Бюджетна політика у системі державного регулювання соціально-економічного розвитку України: монографія / Л. В. Лисяк. — К.: ДННУ АФУ, 2009. — 600 с.

В статье рассматриваются условия становления и развития бюджетной политики Украины, ее особенности, проблемы и недостатки на современном этапе, а также даны предложения по совершенствованию ее финансово-правового механизма.

Ключевые слова: бюджетная политика, экономика, государство, бюджет, финансовые ресурсы, финансово-правовой механизм

The article deals with the conditions of formation and development of fiscal policy in Ukraine, its peculiarities, problems and shortcomings of the present stage, and suggests ways of improving its financial and legal framework.

Keywords: *fiscal policy, the economy, the state budget, financial resources, financial and legal mechanism*

FINANCIAL AND LEGAL MECHANISMS OF MODERN POLICY OF UKRAINE

L.V. Strygun, V.V. Mushenok

КОМПЛЕКСНЕ ВІРТУАЛЬНЕ НАВЧАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

***І.В. Тімахова, студентка ОКР «Магістр», факультет економічний, спеціальність
«Облік і аудит»***

***Науковий керівник – О.Г. Макаруч, к.е.н., ст. викладач кафедри статистики та
економічного аналізу***

Національного університету біоресурсів і природокористування України

В статті розглянуто особливості побудови комплексного віртуального навчального середовища у вищих навчальних закладах.

Ключові слова: *дистанційне навчання, комплексне віртуальне навчальне середовище, web 2.0*

Світовий процес переходу до інформаційного суспільства, а також економічні, політичні та соціальні зміни, що його супроводжують, прискорюють реформування системи освіти. Передусім це стосується забезпечення доступу до освітньої і професійної підготовки всіх, хто має необхідні здібності та відповідні знання. Найбільш ефективному розв'язанню зазначених проблем сприяє дистанційне навчання, яке здійснюється на основі сучасних педагогічних, інформаційних і телекомунікаційних технологій.[1]

Сучасний розвиток мережі Інтернет зумовлює виникнення принципово нових підходів до процесу навчання. Все частіше процес передачі інформації здійснюється за допомогою так званих «соціальних сервісів» або сервісів web 2.0. Розвиток використання web 2.0. у повсякденному житті все частіше спонукає дослідників до вивчення проблем та переваг їх використання у навчальному процесі.[2]

У 2010 році Дж. Сіменс та С. Доунс провели відкритий дистанційний курс «Personal Learning Environments Networks and Knowledge» - PLENK 2010 в основі якого була проблема висвітлення побудови персонального навчального середовища його структури та особливостей [3].

На пострадянському просторі слід відмітити праці Є.Д. Патаракіна, В.М. Кухаренка, С.Х. Васильченка, Ю.В. Еельма [4-6].

Метою статті є використання комплексного навчального середовища в вищих навчальних закладах.

Викладення основного матеріалу. Сучасне дистанційне навчання безпосередньо пов'язане із розвитком мережі Інтернет. Більша частина дистанційного навчального процесу переноситься в он-лайн.

Віртуальне навчальне середовище є система освіти на основі Web, що моделі звичайних реальних освіти шляхом інтеграції безлічі еквівалентних віртуальних концепцій тести, домашні завдання, класів, кабінетів і т.п., і, можливо, навіть музеї та інші зовнішні

академічним ресурсів. Як правило, вона використовується Web 2.0 інструменти для 2-смугова взаємодії, і включає в себе систему управління контентом.[7]

Розвиток комплексного віртуального навчального середовища почалося в червні 1998 року. Вона є частиною NUS зору використання інформаційних технологій для викладання та навчання. Існуючі навчальні систем управління на ринку були оцінені, щоб визначити, чи можуть вони вписуватися в інфраструктуру NUS. Більшість систем оцінюється не відповідає обов'язковим вимогам (наприклад, один код користувача та пароль, веб-доступ до всіх інструментів і інтеграції в існуючі NUS пошти та мережевої інфраструктури), встановлений NUS для онлайн-курсів менеджменту. Таким чином, власний досвід був використаний для розробки своєї власної онлайн-ової системи управління Звичайно, і в цій якості комплексне віртуальне середовище народився.[8]

Комплексне віртуальне навчальне середовище є стандартизованим, комп'ютерні середовища, яка підтримує доставку веб-орієнтованого навчання і сприяє онлайн-взаємодії між студентами та викладачами. Функції та заходи, що пропонуються і підтримувані віртуального навчального середовища можуть включати:

- Імпорт і / або створення навчальних матеріалів
- Доставки навчальних матеріалів
- Он-лайн взаємодії між студентами та викладачами
- Он-лайн відстеження та оцінки успішності студентів.

Віртуальне навчальне середовище настільки проста у використанні і налаштуванні, що навіть не технічно підкований членів факультету мають можливість отримати онлайн з дуже невеликою допомоги. Не маючи нічого знати про HTML розробки або механіку створення веб-сторінок, викладачі можуть легко мати присутність в Інтернеті просто заповнивши деякі інтернет-форми.

Викладач дає можливість отримати уроки за допомогою відео, PowerPoint, або в чаті. Студенти мають можливість спілкуватися з іншими студентами і викладачем, а також співпрацювати один з одним, відповісти на запитання або задавати питання. Вони можуть використовувати інструменти, доступні через додаток до практично підняти руку, відправляти повідомлення або відповідати на питання на екрані дається вчителю.

Стенди для "Віртуального навчального середовища». Являють собою віртуальний клас, який дозволяє викладачам і студентам спілкуватися один з одним в Інтернеті. Клас інформації, навчальних матеріалів і завдань, як правило, здійснюється через Web. Студенти можуть увійти в клас веб-сайту для перегляду цієї інформації, а також може завантажити завдання та необхідні матеріали для читання на свої комп'ютери.

У віртуальному класі, викладач може спілкуватися зі студентами в режимі реального часу за допомогою відеоконференцій або Web. Цей тип зв'язку зазвичай використовується для лекцій, запитань і відповідей. Якщо викладачу лише необхідно відправити домашнє завдання, він чи вона може просто відправити бюлетень по класу сайту. Студенти також можуть отримувати повідомлення по електронній пошті даючи їм знати, нові завдання. Якщо у студентів є питання з приводу домашніх завдань, вони можуть брати участь в інтернет-форумах чи представити окремі питання до викладача.

Віртуальне навчання може проводитися в будь-яких умовах. Навчання може проходити двома способами. Одним з можливих способів є синхронне навчання. Студенти можуть спілкуватися через мікрофон або написавши на дошці. Ще один спосіб студенти можуть прийняти їх класів через асинхронні навчання. Незалежно від цього, студенти повинні завершити щоденні уроки і завдання через систему. Асинхронний курси мають терміни так само, як синхронні курси робити, але кожен студент навчається в своєму власному темпі.

У віртуальному середовищі навчання, студенти мають гнучкості в їх освіті. Студенти в цій ситуації є підтримка он лайн викладача і можуть мати підтримку у себе вдома одного з

батьків або опікуна. Співпраця та взаємодія між вчителями, учнями, батьками і має важливе значення і дозволяє індивідуальне навчання. [9]

Висновок: Комплексне віртуальне навчальне середовище є популярним методом електронного навчання, що відноситься до навчання за допомогою електронних засобів. Він може бути корисний спосіб навчання студентів, які проживають в різних місцях.

Список літератури

1. Олійник В. Дистанційна освіта за кордоном та в Україні // Імідж сучасного педагога. – 2001. – № 1(12). – С. 22–29.
2. Downes Stephen E-learning 2.0 [Електронний ресурс] /S. Downes. – Режим доступу: <http://elearnmag.acm.org/featured.cfm?aid=1104968>
3. Personal Learning Environments Networks and Knowledge 2010 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://connect.downes.ca/index.html>
4. Ээльмаа Ю. В. Образовательные возможности Веб 2.0. Веб 2.0-сервисы Интернета – новые формы коллективного педагогического взаимодействия [Електронний ресурс] / В.Ю. Ээльма // Использование Интернет-технологий в современном образовательном процессе. Часть II. Новые возможности в обучении. – СПб, РЦОКОиИТ. – 2008. - С. 63-80. – Режим доступу до журн: <http://rcokoit.ru/dld/metodsupport/web20.pdf>
5. Кухаренко В.М. Персональная учебная среда [Електронний ресурс] /В.М. Кухаренко. – Режим доступу: http://kvn-e-learning.blogspot.com/2011_03_01_archive.html
6. Кухаренко В.М. Создание персональной учебной среды [Електронний ресурс] /В.М. Кухаренко. – Режим доступу: <http://el-ukraine.wikispaces.com/1.1>
7. Dillenbourg, Pierre. "Virtual learning environments" (PDF). *EUN Conference 2000: Learning in the new millennium: Building new education strategies for schools*.
8. <http://ivle.nus.edu.sg>
9. <http://www.techterms.com/definition/vle>

UDK 332.1

POSSIBILITIES OF STRATEGIC RURAL TOURISM PLANNING IN ACHIEVING SUSTAINABLE TOURISM DEVELOPMENT IN TRANS-CARPATHIAN REGION OF UKRAINE

***Kristof TOMEY, European Master in Tourism Management
University of Southern Denmark***

Abstract: Upon analyzing the theory behind sustainable tourism and rural tourism development, and exploring the case of Transcarpathian region of Ukraine, this research focuses on discovering the possibilities of strategic rural tourism planning as an instrument for developing sustainable tourism practices in a predominantly rural area

Keywords: rural tourism, sustainable tourism, strategic planning, Transcarpathia

While most of the people in the post-Soviet countries of Eastern Europe may not understand the meaning of the French phrase *laissez-faire*, it can decently describe the way tourism have been developing here in the last two decades. The fall of communism led to a change in the system that influenced all fields of economic life, including tourism, - from a planned economy to market conditions that were relatively new both to the local populations and the emerging entrepreneurs. Thus development in the 1990s was often happening chaotically, without a clear plan, with all its

implications. This time has also coincided with the period when the concepts of sustainable development and sustainable tourism development became highly popular in the world. While attempting to join the global endeavour to achieve sustainability, policy makers in the former Soviet republics, including Ukraine, have been facing challenges in providing strategies for development. The latter ones often ended up either being simply declarative and unachievable, or were implemented only on paper without actual practical and especially long-term effects.

On the other hand, similarly for many Central and Eastern European countries, rural tourism has become one of the activities that emerged without a direct governmental intervention and started developing as a response to ailing economic conditions, especially in the countryside. Rural tourism and especially farm-based tourism provided a way of quickly achieving income from tourism with relatively small infrastructural expenses. Local governments have also started to consider rural tourism as a tool for economic regeneration of rural areas and redevelopment of the agricultural sector.

In research, much attention was directed to the subject of securing sustainability for the development of rural tourism. At the same time, there are not many studies that deal with the potential possibilities that rural tourism can have on moving in the direction of sustainable tourism development of a region. Therefore, instead of considering tourism simply as a tool for rural development, this study focuses on the potential that rural tourism can have in achieving sustainable tourism development in a certain predominantly rural area, specifically through strategic planning.

For this specific study the following **research question** is formulated: what are the possibilities of strategic rural tourism planning in achieving sustainable tourism development in Transcarpathian Region of Ukraine?

In accordance with a **constructivist paradigm**, qualitative **methods** are used to answer the research question: primarily literature review on the chosen subject and review of current development plans. Three semi-structured interviews were conducted with Alisa Smyrna – a rural tourism practitioner in Transcarpathia, Ukraine; Stepan Pop – Dean of Geography at Uzhhorod National University, Transcarpathia, Ukraine; and Bohdan Prannychuk – manager of the Regional Branch of the Association for the Development of Rural Tourism in Ukraine.

Sustainable Development and Tourism. The 1987 World Commission on Environment and Development report entitled “Our Common Future” [1] articulated the definition for sustainable development as “development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs”. Following the path of evolution of the concept of sustainable development, the issue of sustainable tourism development has also elaborated from focusing on the impacts of tourism on the natural resources to building an “environment of social equity and community involvement” [10, p. 6]. Another important change has occurred in classifying sustainable tourism: the approach of contrasting sustainable tourism to other forms of unsustainable (for example, mass) tourism was switched to defining sustainability in tourism as an “idealised global target to which all forms of tourism must necessarily aspire” [10].

Rural Tourism and Regional Development. In the conditions of stagnating economy, high unemployment, and decline of agriculture that struck rural areas across the world in the last decades, rural tourism acquired a notion of panacea to these problems. It has started to enjoy encouragement and support from local and central governments that saw it as a source of income for rural economies [9].

As it is expressed by Fagence [4], based on the extensive research of Bernard Lane, both terms “rural” and “rural tourism” lack clarity, the latter one being especially difficult to define because of the wide range of activities carried out in rural areas. And while acknowledging these difficulties and all the challenges in defining rural tourism, mentioned by Lane, the following definition seems to be the most comprehensive and appropriate: “rural tourism is tourism which takes place in the countryside” [7, p. 9].

Rural tourism have been considered as a part of regional and rural development across the globe for the several potential benefits that it can bring: economic growth through new employment and creation of new businesses; socio-cultural development through repopulation of the areas, improvement of public services, revitalization of cultural identities; protection and improvement of both the natural environment and the infrastructure [9]. And while rural tourism faces many challenges and considerable critique is expressed in tourism literature that concerns its development, international organizations, including the UN and UNWTO generally support planning initiatives that at the same time improve the quality of life of local communities, provide valuable experiences for its visitors, and maintain the quality of the environment [4].

Strategic Planning as a Framework of Sustainable Tourism Development. According to Richard Butler, as cited by Simpson [10], “the pursuit of appropriately sustainable tourism development goals is inevitably linked to a formal planning process through consideration of a circular model of causality”. This approach supports a notion of long-term focus and, thus, formalized tourism planning for achieving sustainable tourism development. Simpson [10] also argues that over the years the “desirability of a strategic orientation has been progressively accepted” in tourism planning.

Lane [6] mentions ten attributes that a sustainable tourism strategy should have. These include encouragement of stakeholder dialogue, an infrastructural investment plan, natural and cultural conservation, encouragement of new entrants to the tourism industry, education, marketing and public sector investment programmes.

Discussion and Analysis. There has been substantial discussion in scholarly tourism and development literature on ways of ensuring sustainable development for rural tourism. Below, it will be attempted to analyze whether the essence of rural tourism is sustainable on its own and how it can contribute to comprehensive sustainable tourism development in a predominantly rural area, especially with the tool of strategic planning. The case of Transcarpathian Region of Ukraine will be used for this purpose, thus the resulting conclusions will concern this particular example and may or may not be applicable to other regions due to local specificities. Since little quantitative and qualitative data is available on the development of rural tourism in Transcarpathia, interviews were used to get insights in this field.

According to the data of the State Statistics Service of Ukraine, Transcarpathian region it is the least urbanized administrative region in the country with 62.8 per cent of its actual population living in rural areas in 2011, compared to 31.3 per cent in Ukraine overall [11]. Rural tourism, in the form of farm-based tourism, appeared in the area in the early 1990s, when the first farm houses opened their doors for tourists [5]. The primary reason for the development of rural tourism in Transcarpathia is the fact that a substantial part of population lives in mountainous areas with low levels of employment, while at the same time, homes that are owned by the locals can be used for accommodating tourists [8]. Local authorities consider rural tourism as a solution to the social-economic problems in rural areas of Transcarpathia [15].

Tourism planning in Transcarpathia in the last two decades has been a task of the local regional government. Unlike many other regions of Central Europe, professional associations, NGOs, and other non-for-profit organizations in Transcarpathia have not been coming up with their strategies of development, mainly due to their weak influence on the overall economic and social situation. As mentioned by Stepan Pop, Dean of Geography of Uzhhorod National University, during the interview, there is a considerable amount of land that can be used for tourism or is already used for tourism purposes (directly or indirectly) that is still in state or communal property. And while local municipalities due to Ukrainian laws have limited governance possibilities, it is the state represented by the Regional State Administration with its departments that is able to produce development programmes. In 2012, the development of tourism in Transcarpathia is covered by the Programme of Development of Tourism and Resorts in Transcarpathian Region for 2011-2015. This document consists of nineteen pages and is made up of six parts: General Provisions, Aim of

the Programme, Main Tasks and Directions, Main Measures of Programme Implementation, Expected Results and Effects of the Programme, Amounts and Sources of Funding. However, the whole programme is characterized by vague targets and directions of development. For example, the aim of the programme is characterized as the improvement of [...] regional and national tourist product, optimization of the use of tourism resources, strengthening of the competitiveness in the domestic and international tourism markets, provision of returns to the budgets of all levels, promotion of social and economic development of the region and [...] improvement of the quality of life [15].

The programme does not contain a strategic analysis of current state of tourism development and it does not list potential opportunities and threats for tourism development.

A programme of development for rural tourism has existed for 2004-2008, however it was terminated by the decision of the Transcarpathian Regional Council for the reason of “duplication of the general programme of tourism development” [13]. If analyzing the Programme of Development of Tourism and Resorts in Transcarpathian Region for 2011-2015 on the subject of rural tourism or sustainable tourism, the following points can be found: “support for small and medium enterprises (particularly in rural and depressed areas) in tourism and resort activities”, “support for the development of rural and agro-tourism in the region as a prerequisite of complex socio-economic development of the countryside”, and “support and development of handicrafts as part of the program of tourism service, the inclusion of workshops on crafts in local tourism products” are foreseen. However, no more details are given on how this support and development will be implemented.

Green tourism is merely just mentioned in the Concept of the State Programme for Sustainable Development of the Ukrainian Carpathians as a constituent part of the European Union “Carpathian Space” Programme [14]. The Concept of Sustainable Development of Transcarpathian Region [12] also includes a point on “providing microloans for owners of green tourism households”, however a concept by its essence is only a declaration and no practical instruments for implementation are foreseen.

Therefore, as it can be seen from a short analysis of strategic planning for tourism in Transcarpathia, there is little effort taken to provide a specific direction to achieving sustainable development. Thus considerable changes and sometimes even rethinking of strategic approaches should be done in order to achieve better results measured by levels of sustainability. A possible outline for a strategic planning approach for rural tourism in Transcarpathia is presented below.

An outline for rural tourism planning in Transcarpathia. All three interviewees (Alisa Smyrna, Stepan Pop, and Bohdan Prannychuk) have agreed that the state represented by the Transcarpathian Regional State Administration should be responsible for conducting strategic planning for rural tourism in the area. As Alisa Smyrna, a rural tourism practitioner from Transcarpathia, pointed out, “the state and the travel operators are the most interested stakeholders in sustainable tourism development, since the local population is still not ready to understand what sustainable development can bring for them.” Therefore, it becomes obvious that the regional government should be the organization that has to draft the plan. However, a greater involvement of all stakeholders should be introduced during the drafting process. Keeping in mind the cultural implications of stakeholder participation, ways of stimulating stakeholders should be considered. “The third way” planning approach, introduced by Burns [4] can be of a particular interest in this case, as it gives directions on how to involve local people when they do not express interest in the subject of planning. All the stakeholders should agree on the purpose of rural tourism planning and make it an achievable and desirable target.

Following the theoretical findings of Tribe [16], a thorough strategic analysis should precede actual strategic choices and strategy implementation. Compared to previous works of researchers on tourism development in Transcarpathia, most of which are based on secondary data or are considerably outdated, a more comprehensive analysis of the area’s resources, market conditions,

threats and opportunities, should be conducted in order to get a clear view on how sustainable tourism development can be achieved. All three interviewees also agreed that scholars with the help of rural tourism practitioners have to come up with indicators of sustainable tourism development that can be used for the strategy.

In order to move in a direction of sustainability the programme of development for rural tourism must tackle economic, environmental and sociocultural perspectives.

For achieving *economic* sustainability the programme of rural tourism for Transcarpathia should cover the following areas:

- Marketing of rural tourism in order to maintain optimal occupancy rates with focus on optimal revenue management (through targeting the ‘right’ markets);
- Product development in rural tourism in order to provide attractions and activities for long stays, for returning visitors, and in order to solve the issue of seasonality;
- Social entrepreneurship encouragement for rural tourism practitioners that can lead to job creation and local budget replenishment;
- Organization of training for rural tourism practitioners on sustainable business practices;
- Putting rural tourism in the framework with other industries in order to assure that the economy of the region is diversified and it does not fully depend on tourism.

Based on the interviews with rural tourism stakeholders, *environmental* sustainability can be addresses within the following scope:

- Developing environmental culture of the local population and especially rural tourism practitioners through special training, events and propaganda; ensuring that rural tourism practitioners can share their environmental culture with the visitors;
- Introduction of zoning and clusters in rural tourism development in order to ensure even tourism development in different areas and to monitor recreational pressure on natural resources.

With regards to sustainability in *social and cultural* context, a rural tourism programme for Transcarpathia can include the following:

- Ensuring that infrastructure development for tourism becomes also a part of social infrastructure that benefits the local communities (i.e. transportation links and hubs, public services, healthcare, pump rooms, attractions, museums, wilderness centres, etc.);
- Popularization of handicrafts among local people through workshops, seminars and propaganda;
- The use of neglected cultural facilities inherited from the Soviet Union (such as rural libraries, village halls, culture centres), secondary schools and art schools for promoting local lore, customs and traditions that can be used for tourism purposes.

Conclusions and Future Research. The current research paper attempted to mark out the potential possibilities of rural tourism in achieving sustainable tourism development, specifically through the prism of strategic planning.

It was stated that concepts of sustainable tourism, rural tourism and strategic planning are connected. While rural tourism is seen to be as a response to declining economic activity in the countryside across the globe, the fragility of the environments of rural areas implies that a sustainability approach has to be taken for its development, which is usually implemented through strategic tourism planning.

The case of Transcarpathian Region of Ukraine was used to illustrate the strategic opportunities of rural tourism for sustainable tourism development. Several directions were mentioned where rural tourism can provide its contribution. A review of current development strategies for Transcarpathia proved that they are not sufficient in their current form. Therefore, a general outline for a development plan for rural tourism in Transcarpathia was presented that is

based on previous research findings, on interviews with several stakeholder groups, and that lists suggestions for using the potential of rural tourism.

References

1. Brundtland, G.H. (1987). Our common future: The world commission on environment and development: Oxford: Oxford University Press.
2. Burns, P.M. (2004). Tourism planning: A third way? *Annals of Tourism Research*, 31(1), 24-43.
3. Butler, R.W. (1999). Sustainable tourism: A state-of-the-art review. *Tourism Geographies*, 1(1), 7-25.
4. Fagence, M. (1998). Rural and village tourism in developing countries. *Third World Planning Review*, 20(1), 107.
5. Kyryliuk, L. M. (2009). Osoblyvosti rozvytku silskoho turyzmu v Karpatsko-Podilskomu rehioni. *Kultura narodov Prichernomor'ya*, 176(1), 123-125.
6. Lane, B. (1994a). Sustainable rural tourism strategies: A tool for development and conservation. *Journal of Sustainable Tourism*, 2(1-2), 102-111.
7. Lane, B. (1994b). What is rural tourism? *Journal of Sustainable Tourism*, 2(1-2), 7-21.
8. Molnar, O. S., Kushnir, Y. B., & Vazhynskyi, F. A. . (2010). Peredumovy ta stan rozvytku silskoho zelenoho turyzmu na Zakarpatti. *Naukovyi Visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu. Seriya Ekonomika*, 31(1), 120-124.
9. Sharpley, R. (2002). Rural tourism and the challenge of tourism diversification: the case of Cyprus. *Tourism Management*, 23(3), 233-244.
10. Simpson, K. (2001). Strategic planning and community involvement as contributors to sustainable tourism development. *Current Issues in Tourism*, 4(1), 3-41.
11. State Statistics Service of Ukraine. (2012). Database of the All-Ukrainian Population Census. Available from State Statistical Office of Ukraine Retrieved October 19, 2012, from State Statistics Service of Ukraine http://database.ukrcensus.gov.ua/MULT/Database/Census/databasetree_en.asp
12. Transcarpathian Regional Council. (2002). *Kontseptsiia staloho rozvytku Zakarpatskoi oblasti*. (71). Uzhhorod.
13. Transcarpathian Regional Council. (2007, March 7). *Pro vyznannia rishennia oblasnoi rady vid 23 chervnia 2004 roku N 363 takym, scho vtratylo chynnist*. Uzhhorod.
14. Transcarpathian Regional Council. (n.d.). The Concept of the State Programme for Sustainable Development of the Ukrainian Carpathians as a constituent part of the European Union "Carpathian Space" Programme. Retrieved October 16, 2012, from <http://zakarpatt-rada.gov.ua/stalyj-rozvytok-karpat>
15. Transcarpathian Regional State Administration. (2010). *Prohrama rozvytku turyzmu i kurortiv Zakarpatskoi oblasti na 2011-2015 roky*. (826). Uzhhorod.
16. Tribe, J. (2010). *Strategy for Tourism*: Goodfellow Publishers.

Анотація: Шляхом аналізу теорії сталого туризму та розвитку сільського туризму, а також шляхом вивчення прикладу Закарпатської області України, дане дослідження зосереджується на виявленні можливостей стратегічного планування сільського туризму в якості інструменту для розвитку сталого туризму в переважно сільській місцевості

Ключові слова: сільський туризм, сталий туризм, стратегічне планування, Закарпаття

СТАН МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

*М.О. Трущенко, відділення з підготовки молодших спеціалістів, спеціальність
«Бухгалтерський облік», 3 курс*

*Науковий керівник – Н.М. Даценко, асистент кафедри менеджменту ВП
Національного університету біоресурсів і природокористування України «Ніжинський
агротехнічний інститут»*

Анотація: Проаналізовано сучасний стан технічного забезпечення сільськогосподарських підприємств і визначено чинники, що негативно впливають на його розвиток. Обґрунтовано теоретичні положення стосовно покращення технічного оснащення підприємств аграрного сектору України.

Ключові слова: Матеріально-технічна база, матеріально-технічне забезпечення, сільськогосподарська техніка, технічні засоби, технологічна потреба, знос

В умовах поглиблення ринкових відносин перед аграрними підприємствами постає питання раціонального використання землі й підвищення ефективності виробництва сільськогосподарської продукції. Важлива роль у розв'язанні цієї проблеми належить рівню забезпеченості підприємств технічними засобами, як одному з основних чинників розвитку аграрного виробництва. Будь-яка навіть досконала технологія, для її реалізації вимагає забезпечення відповідною технікою. Проте, тривала економічна криза 90-х років минулого століття негативно вплинула на стан технічного забезпечення аграрного сектору. Фізичний і моральний знос основних виробничих фондів в сільському господарстві, призупинення діяльності в галузі сільськогосподарського машинобудування, відсутність коштів на купівлю нової техніки та підвищення цін на неї, призвело до значного погіршення матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств.

Отже, подальший розвиток агропромислового виробництва, підвищення його ефективності та конкурентоспроможності в цілому, а також покращення стану технічного забезпечення аграрних підприємств, об'єктивно призводить до необхідності дослідження основних причин погіршення стану забезпеченості аграрних підприємств технічними засобами та пошуку шляхів відновлення парку сільськогосподарської техніки.

Важливість вивчення даної проблеми підтверджується великою кількістю досліджень у зазначеному напрямі, зокрема значний внесок зробили провідні економісти-аграрники: Я.К. Білоусько, П.А. Денисенко, В.В. Марченко, Г.М. Підлісецький, В.О. Питулько, П.Т. Саблук, В.П. Ситник, В.С. Шебанін, В.П. Яковенко та інші. Марченко В.В. і Гузь М.М. зазначають, що у процесі реформування аграрного сектора економіки України протягом останніх років спостерігається тенденція до розшарування новостворених сільськогосподарських підприємств за економічними можливостями. Більшість господарств не можуть купувати сучасну сільськогосподарську техніку. У зв'язку з цим забезпечення аграрного сектора продовжує погіршуватися, що може в подальшому серйозно вплинути на технологію механізованого виробництва польових культур та продовольчу безпеку держави.

На думку вчених-аграрників, зниження платоспроможності сільськогосподарських товаровиробників обумовило різкий спад їх інвестиційної діяльності, зниження фондозабезпеченості, технічної та енергетичної оснащеності аграрного виробництва. Знос основних засобів у 10 – 15 разів перевищує їх оновлення. Рівень механізації

виробництва всіх видів сільськогосподарської продукції знизився. Ряд важливих технологічних операцій, передбачених регламентами на вирощування сільськогосподарських культур, не виконується, що знижує урожайність і валове виробництво продукції і поглиблює економічну кризу в аграрному секторі. Найбільш гострою є проблема забезпеченості аграрного сектора тракторами і комбайнами. Потреба у відтворенні парку тракторів і комбайнів щорічно зростає, але висока їх вартість ускладнює розв'язання цієї проблеми. Стан машинно-тракторного парку аграрного сектору наблизився до критичного. Виникла реальна загроза повної втрати машинних технологій виробництва сільськогосподарської продукції. Питання щодо забезпеченості аграрного сектору технічними засобами є дискусійними і потребують більш глибокого дослідження.

Метою роботи є оцінка сучасного стану забезпечення аграрного сектору України сільськогосподарською технікою; дослідження основних проблем, що стримують розвиток матеріально-технічної бази аграрних підприємств; обґрунтування теоретичних положень стосовно покращення їх технічного оснащення.

Підвищення продуктивності праці, отримання з кожного гектару земельної площі найбільших обсягів сільськогосподарської продукції та зниження її собівартості в умовах ринкових відносин нерозривно пов'язано з комплексною механізацією, з раціональними та високопродуктивним використанням сільськогосподарської техніки. Забезпечення функціонування аграрних підприємств в значній мірі залежить від стану їх машинно-тракторного парку, ефективного використання якого має виключно важливе значення. Стан технічного забезпечення сільськогосподарських підприємств в Україні за останні роки значно погіршився.

За розрахунками науковців для нормального відтворення технічних засобів аграрним підприємствам необхідно щорічно купувати їх не менше 8 - 10 % від наявних, а списувати – не більше 6 – 8%. Аналізуючи наявність тракторів і інших сільськогосподарських машин за категоріями господарств можна відмітити, що найбільша частина технічних засобів зосереджена на недержавних сільськогосподарських підприємствах. Так 56,1% тракторів знаходиться у розпорядженні саме таких підприємств, 3,4% - у державних сільськогосподарських підприємствах, 46,9% - господарствах населення, стосовно комбайнів, то 66,2% використовується недержавними сільськогосподарськими підприємствами, 3,1% - державними підприємствами і 28,7% - господарствами населення. Кризовий стан оновлення матеріально-технічної бази аграрного сектора потребує виявлення причин його виникнення та вдосконалення існуючих механізмів технічного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників.

Основними причинами такого стану є: суттєве зниження платоспроможного попиту на сільськогосподарську техніку в результаті диспаритету цін; неможливість отримання кредитів, оскільки немає реальних гарантій їх повернення; зменшення інвестицій в сільське господарство; відсутність довгострокової стратегії та інноваційної політики держави в розвитку АПК; відсутність найбільш ефективних форм державної підтримки і проектів. Суттєво зменшуються можливості власних джерел оновлення й поповнення машинно-тракторного парку, таких як амортизаційний фонд і прибуток. Практично всі кошти, які необхідно інвестувати в техніку й обладнання, використовуються переважно на фінансування обігових засобів, у тому числі на купівлю насіння, паливо-мастильних матеріалів, мінеральних добрив, сплату банківських процентів за кредит тощо. Внаслідок чого сільськогосподарські підприємства вимушені скорочувати посівні площі, переходити на примітивні низькоефективні технології, що безумовно призводить до зниження урожайності і збільшення втрат сільськогосподарської продукції. Через фінансову неспроможність сільськогосподарських товаровиробників купувати нову техніку, заводи-виробники, втративши ринки збуту, не розширюють виробництво, не

модернізують виробничі потужності. Вони завантажені на 10 – 20%, знос технічного обладнання досягає 70 – 80%. Відставання вітчизняного машинобудування від зарубіжних аналогів енергетичних засобів, збиральних машин, комбінованих агрегатів сягає майже двох поколінь. Для оновлення машинно-тракторного парку аграрних підприємств на рівні технологічної потреби, як свідчать експертні розрахунки провідних науковців ННЦ «Інститут аграрної економіки» необхідно щорічно купувати машини і обладнання на суму понад 15 млрд. грн. Із них на оновлення парку тракторів – 3,0 – 3,5 млрд. грн., зернозбиральних комбайнів – 3,5 – 4,0, бурякозбиральних машин – 0,35 – 0,4, кормозбиральних – 1,0, машин для тваринництва – 1,0, техніки загального призначення – 2 – 3 млрд. грн. Крім цього, для підтримання машинно-тракторного парку в роботоздатному стані потрібно 2,0 – 2,5 млрд. грн. на закупівлю запасних частин і ремонтних матеріалів.

Отже, системне погіршення фінансового стану аграрних підприємств із-за збитковості або низької рентабельності виробництва більшості видів сільськогосподарської продукції, поглиблення диспаритету цін на сільськогосподарську продукцію, відсутність державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників стали основними причинами зниження рівня технічної, енергетичної забезпеченості та фондозабезпеченості. Забезпечення аграрних товаровиробників матеріально-технічними ресурсами у даний час повинно спрямовуватися на створення умов для ефективного ведення сільськогосподарського виробництва за рахунок потужної матеріально-технічної бази і дозволяти дійове відтворення ресурсів. Для цього необхідно сформувати і забезпечити належне функціонування відповідних ринків ресурсів для аграрного виробництва, а саме: технічних засобів, складовою часткою якого є ринок вживаної техніки; засобів захисту рослин, органічних та мінеральних добрив; паливо-мастильних матеріалів; техніко-технологічних послуг тощо. Їх формування доцільно здійснювати на таких засадах:

- підвищення якості власних матеріально-технічних засобів, що забезпечить їх конкурентоспроможність із імпортованими;
- створення умов для забезпечення взаємовигідних відносин між постачальниками і споживачами матеріально-технічних ресурсів і послуг для сільськогосподарських товаровиробників, що забезпечить ефективне функціонування, як одних, так і інших;
- формування єдиного інформаційного простору та моніторингу матеріально-технічних ресурсів.

Ми вважаємо, що для збереження сільськогосподарської техніки в аграрних підприємствах необхідно припинити списання і передачу в металобрухт тракторів та іншої сільськогосподарської техніки. В робочому стані стару техніку необхідно підтримувати за рахунок відновлювальних ремонтів з використанням нових деталей та компонентів конструкцій. До такої ж думки схиляються і науковці, які зазначають, що в умовах недостатньої технічної оснащеності сільськогосподарського виробництва і неможливості підвищення її рівня за рахунок купівлі нових машин надмірне списання технічних засобів економічно невиправдане. Доцільно відновлювати деталі, вузли і агрегати та використовувати їх для ремонту машин. Капітально- відновлювальний ремонт у 2 – 3 рази дешевший за нову машину. Використання відремонтованої техніки, яка б відпрацювала свій нормативний термін, має забезпечити впродовж декількох років виконання не менше 60% обсягів механізованих робіт.

Слід зазначити, що в середньому тільки 20% деталей машин, що потребують капітального ремонту підлягають вибраковці, 25 – 40% придатні для подальшої експлуатації, а інші, можна відновлювати. В процесі відновлення число операцій скорочується в 5 – 8 разів в порівнянні з виготовленням нових, а собівартість не перевищує 40 – 70% вартості при ресурсі відновлених деталей 80 – 90% нового виробу. В умовах

стрімкого скорочення кількісного й якісного складу технічних засобів, окремим підприємствам не під силу придбати високоякісну потужну техніку.

Отже, досить важливим завданням є створення в регіонах мережі підрядних організацій і підприємств, які б на договірних засадах надавали широкий спектр послуг всім категоріям сільськогосподарських товаровиробників у своєчасному та якісному проведенні механізованих робіт: обробіток ґрунту, сівба зернових, технічних і кормових культур, збирання врожаю тощо. Ці підприємства повинні бути укомплектовані високопродуктивними тракторами, зерно-, буряко- та кормозбиральними комбайнами та іншою потужною технікою.

Висновок:

1. Машинно-тракторний парк аграрних підприємств, складається в основному з техніки, яка відпрацювала свій експлуатаційний строк. Протягом 2010 році кількість сільськогосподарської техніки, що вибула в 1,5 – 2,5 рази перевищувала ту, що надійшла до сільськогосподарських підприємств.

2. В умовах недостатньої технічної оснащеності сільськогосподарського виробництва і неможливості підвищення її рівня за рахунок купівлі нових машин надмірне списання технічних засобів економічно не виправдане. Доцільно відновлювати деталі, вузли і агрегати та використовувати їх для ремонту машин. Капітально-відновлювальний ремонт у 2 – 3 рази дешевший за нову машину. Використання відремонтованої техніки, яка б відпрацювала свій нормативний термін, має забезпечити на протязі декількох років виконання не менше 60 % обсягів механізованих робіт.

3. Досить важливим завданням є створення в регіонах мережі підрядних організацій і підприємств, які б на договірних засадах надавали широкий спектр послуг всім категоріям сільськогосподарських товаровиробників у своєчасному та якісному проведенні механізованих робіт: обробіток ґрунту, сівба зернових, технічних і кормових культур, збирання врожаю тощо.

Список літератури

1. Я. А. Жаліло Розвиток аграрного виробництва як передумова забезпечення продовольчої безпеки України. – К. : НІСД, 2011. – 39 с.

Проанализировано современное состояние технического обеспечения сельскохозяйственных предприятий и определены факторы, которые негативно влияют на его развитие. Обоснованы теоретические положения относительно улучшения технической оснастки предприятий аграрного сектора Украины.

Матеріально-технічна база, матеріально-технічне забезпечення, сільськогосподарська техніка, технічні засоби, технологічна потреба, износ

The modern state of the technical providing of agricultural enterprises and certainly factors which negatively influence on his development is analysed. Grounded theoretical positions in relation to the improvement of the technical rigging of enterprises agrarian the sector of Ukraine.

Material and technical base, logistical support, agricultural technique, hardwares, technological necessity, wear

STATE OF LOGISTICAL SUPPORT OF AGRARIAN ENTERPRISES

M.O. Truschenkov

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АГРОСТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

*Чепела О.А, студентка факультету економіки та менеджменту ВП НУБіП України
«Ніжинський агротехнічний інститут»*

*Науковий керівник – Македон Г.М., асистент ВП НУБіП України «Ніжинський
агротехнічний інститут»*

Визначено проблеми та окреслено перспективи розвитку аграрного страхування в Україні.

Агροстрахування, агроризики, субсидоване агрострахування, страхові продукти, андеррайтинг, рівень покриття, актуарії, Агентство з управління агроризиками.

Ось уже кілька років в Україні ведеться робота з розробки і впровадження страхування ризиків сільськогосподарського виробництва. Хоча досягнення на даному етапі ще не досить великі, як показує досвід країн, що досягли в цій галузі значних результатів (Канада, США тощо), потрібно не один десяток років, щоб система агрострахування набула стабільності і масового поширення. Проте це не означає, що система «розбудується» сама собою. Слід прикласти зусилля фахівців усіх рівнів та вивчити корисні аспекти зарубіжного досвіду агрострахування, щоб визначити, що доцільно використати в Україні.[6]

Щодо страхування ризиків рослинництва, то в Україні страхується всього 5 % від загальної посівної площі (1,2 млн га з 22 млн га загальної посівної площі в Україні в 2008 році), тоді як в Росії цей показник сягає 20 %. Сектор страхування ризиків тваринництва тільки починає розвиватись. А такі напрями, як страхування відповідальності товаровиробника за якість виготовленої продукції та екологічне страхування, знаходяться взагалі в зародковому стані.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Серед вітчизняних вчених даними питаннями займаються М.Я. Дем'яненко, С.А. Навроцький, С.С. Осадець, Т.Г. Олександрова та ін. Одну з провідних ролей у розвитку вітчизняного ринку агрострахування відіграє Проект розвитку агрострахування в Україні Міжнародної фінансової корпорації (МФК), а саме: дослідження передового досвіду міжнародного страхування аграрних ризиків з інтеграцією його у вітчизняний ринок, розробка якісних страхових продуктів, заснованих на актуарних розрахунках страхових тарифів, проведення різних тематичних тренінгів та зустрічей та залучення широкого кола спеціалістів до тематики агрострахування.

Разом із тим, що питання визнання агрострахування специфічним видом страхування, яке має відмінності від інших видів майнових страхувань, на сьогодні залишається відкритим. Поки тільки з боку практиків і деяких науковців є розуміння необхідності окремого підходу до розв'язання проблем галузі, в тому числі і через прийняття відповідного закону, тоді як з боку влади спостерігається пасивність. [5]

Мета дослідження. Розглянути та дати відповіді на такі питання: необхідність прийняття відповідного спеціального законодавства в сфері агрострахування, а саме Закону «Про агрострахування»; агрострахування: обов'язкове чи добровільне; субсидоване агрострахування: доцільність, механізм здійснення.

Виклад основного матеріалу. Погляди сучасних розробників концепції страхування агроризиків різняться від того, що необхідною умовою страхування виробників сільськогосподарської продукції є введення обов'язкової форми страхування, інші ж - навпаки, вважають, що тільки добровільна форма разом із якісно розробленими страховими продуктами та державним субсидуванням страхових премій страхувальникам є базою для того, щоб донести агрострахування до широких мас виробників.

Крім того, важливим є питання державної дотації на здешевлення вартості сплачених страхових премій. Компенсація 50 % сплачених страхових премій слугує потужним стимулом для залучення аграріїв до агрострахування. Такий механізм є широко використовуваним стимулом у багатьох країнах. Деякі уряди з даною метою в перші роки діяльності страхових програм компенсують своїм аграріям від 50 % до 100 % сплачених страхових премій. В Україні ж ситуація з виплатами завуальована і непрозора. [3].

В Україні повернення виробникам частини сплачених премій (50 %) відбувається через певний час після їх сплати, тоді як в деяких країнах виробники сплачують зразу тільки половину премій, інша ж частина надходить до страховиків з Бюджету, минаючи страхувальника. Враховуючи такий підхід до терміну сплати премій, (премія навіть може сплачуватися пізніше, ніж виплата відшкодування по збитках), залишається визнати недосконалість вітчизняного субсидованого страхування. На жаль, відсутня тенденція до розуміння виробників щодо розстрочки сплати страхових внесків, так як саме в період підписання договору (що збігається із сівбою культур господарства несуть великі витрати) і сплата страхових внесків одночасно є для багатьох із них непомірним фінансовим тягарем.

Ще одним із важливих питань у розвитку агрострахування є недостатній досвід страховиків для впровадження реального, а не формального страхування, тому потрібно розробляти стратегію навчання спеціалістів страхових спеціальностей - андеррайтерів, аджастерів, актуаріїв тощо. Очевидно, і страховим компаніям, які тільки освоюють ринок агрострахування, слід приділити увагу врахуванню таких специфічних моментів у розробці власної стратегії в цьому напрямі. Для страховиків та аналітиків особливо гостро стоїть проблема відсутності якісних даних по урожайності культур, погодних даних, реальна картина хвороб тварин - відсутня достовірна статистика, без якої неможливо розробити якісні страхові продукти, які б забезпечили виплату відшкодувань та фінансову стабільність страховиків.[2]

Тому постає проблема створення регулятора ринку агрострахування, що має акумулювати отримані дані, розуміти специфіку галузі, представляти інтереси як виробників, страховиків, так і держави Держфінпослуг, який виконує в тому числі регуляторну функцію стосовно страховиків, на думку більшості страхових експертів, не є адекватною установою. Тобто, потрібний спеціальний орган (робоча назва - Агентство з управління агроризиками). Держава намагається сама створити регуляторний орган, що, на думку страховиків, тягне за собою зупинку розвитку агрострахування, бо не враховуються інтереси всіх сторін. Як свідчать дані таблиці, відсутня стабільна тенденція зростання ринку. Хоча у 2006-2008 роках відбувалося зростання застрахованих площ, у 2008 р. цей показник знизився вдвічі і в подальшому застраховані площі не збільшилися.

Щодо динаміки рівня виплат (співвідношення виплачених страхових відшкодувань до зібраних страхових премій), то теж відсутня тенденція зростання, що вказує на нерівномірність дії ризиків у даному періоді

Взагалі, рівень виплат є низьким, що свідчить про, очевидно, завищені страхові тарифи, які не відповідають реальному рівню ризику. Хоча подібна ситуація в Україні характерна і для інших видів страхування, все ж необхідно розраховувати обґрунтовані страхові тарифи на основі актуарних розрахунків з тим, щоб страхування стало механізмом управління ризиками, а не видом схемного бізнесу. Для прикладу, в європейських країнах згаданий показник становить близько 70 %, тобто держава стежить, щоб страховики використовували обґрунтовані тарифи.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, вважаємо за доцільне функціонування добровільної форми страхування агроризиків з обов'язковим стабільно діючим субсидованим державою фактором. Аграрії мають самостійно приймати рішення про необхідність страхування, а субсидія з боку держави по сплаті страхових премій має бути вигідною для фермера, щоб саме цей фактор, а не примусовість став головним

стимулом для агровиробників. Впроваджуючи її в одному році і відмінюючи в іншому, держава просто знищує довіру фермерів до неї, в тому числі віру в субсидоване агрострахування. Субсидія та її розмір мають носити постійний характер, який не залежатиме від політичних факторів. Необхідно, щоб фермер звик розраховувати на неї, з року в рік збільшуючи розмір застрахованих площ і показуючи таким чином приклад і вигоду іншим фермерам.[1] Найкращою рекламою будуть саме результати, а не примусовість. Прийняття спеціального закону по страхуванню агроризиків і створення відповідного Агентства, заснованого на паритетній основі (державна, фермери, страховики), а не суто державної установи, є необхідними кроками для розвитку агрострахування. Воно має брати участь в всіх етапах: від контролю по розрахунках страхових тарифів до контролю за виплатами по збитках і створення вітчизняної статистичної бази агрострахування.

Список використаних джерел

7. Михайлов В.И. Роль страхования в сельскохозяйственном производстве / В.И. Михайлов // Бизнес и страхование. – 1997. - № 8.
8. Никитин А.В. Страхование культур с государственной поддержкой: науч. издание Мичуринск-научоград РФ / А.В. Никитин, В.В. Щербаков. – Мичурин : Изд-во Мичурин. гос. аграр. ун-та, 2006 - 190 с.
9. Про страхування: Закон України від 17 березня 1996 р. із змінами і доповненнями. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>
10. Рівень розвитку страхування в сільському господарстві / А. Криворучко // Финансовые услуги. - 1998. - № 1.
11. Шинкаренко Р.В. Субсидий на агрострахование в Украине в 2010 не будет / Р.В. Шинкаренко. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.agroinsurance.com/blog>.
12. Шинкаренко Р.В. Украина - аналитические данные по страхованию сельскохозяйственных культур с государственной поддержкой в 2008 году / Р.В. Шинкаренко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.agroinsurance.com/blog>.

Определены проблемы и намечены перспективы развития аграрного страхования в Украине.

Агрострахование, агрорисков, субсидированные агрострахования, страховые продукты, андеррайтинг, уровень покрытия, актуарии, Агентство по управлению агрорисков.

In this article the question of problems and development of agriculture insurance in Ukraine is considered.

Agriculture insurance, agriculture risk, subside insurance, insurance product, underwriting, level of coverage, insurance Agency.

УДК 338.43.001.76

АКТИВІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

*А.С. Шафрай, факультет економіки та менеджменту, спеціальність
«Менеджмент організації і адміністрування», 5 курс
Науковий керівник – В.П. Стадник, асистент кафедри менеджменту
ВП Національного університету біоресурсів і природокористування
України «Ніжинський агротехнічний інститут»*

***Анотація:** розглянуто активізацію інноваційної діяльності в сільськогосподарських підприємствах.*

***Ключові слова:** інноваційна діяльність, активізація, ринок інновацій, науково-технічний прогрес*

Досвід розвинутих країн показує, що важливий вплив на розвиток науки і в цілому на науково-технічний прогрес забезпечує держава, реалізуючи одну із функцій державного управління – проведення науково-технічної політики в сільськогосподарському виробництві [4].

Основні теоретичні і методологічні положення, пов'язані з розкриттям сутності й змісту інноваційної діяльності, особливостями і закономірностями її прояву в сільськогосподарських підприємствах викладені в роботах В.І. Благодатного, В.О. Василенка, С.А. Володіна, О.І. Дація, О.В. Донця.

Головною ціллю держави є забезпечення економічного росту, основою якого повинна стати інноваційна політика спрямована на створення умов для освоєння нових і удосконалених існуючих технологій, організаційних, виробничих, організаційно-економічних заходів.

Для активізації інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств необхідно розробити чітку послідовну політику, яка повинна здійснюватися на основі:

- здійснення моніторингу інноваційної діяльності та інноваційних прогнозів основних напрямків освоєння науково-технічних досягнень в сільському господарстві на перспективу;
- впровадження інновацій, які підвищують ефективність виробництва і конкурентоздатність продукції;
- створення системи комплексної підтримки інноваційної діяльності;
- розвитку інфраструктури інноваційного процесу;
- підтримці і розвитку науково-технічного потенціалу;
- активізації співробітництва на державному і міжнародному рівнях всіх зацікавлених сторін інноваційного процесу.

На сучасному етапі в рішенні важливих галузевих програм зростає значення державних і регіональних цільових програм. Необхідно створення державою інвестиційного фонду для фінансування наукових досліджень, здійснення державних цільових програм і важливих інноваційних проектів.

Джерелами такого фонду могли б бути відрахування частини податку на додану вартість від реалізації сільськогосподарської продукції і мита на продукцію для сільського господарства [1].

Важливим напрямком формування системи інноваційного забезпечення сільського господарства є створення ринку інновацій.

Ринок інновацій – це система економічних відносин між споживачами (товаровиробниками) інноваційної продукції або інноваційних послуг і суб'єктами

пропозицій (власниками інноваційної продукції, інформаційно–консультаційних і впроваджувальних послуг) з приводу їх виробництва, придбання і використання [2].

Суб'єктами ринку інновацій є виробники інноваційної продукції, інформаційні, консалтингові і інші формування які надають послуги по впровадженню. Сільськогосподарські підприємства різних організаційно-правових форм та форм власності, які є споживачами інноваційної продукції виступають в якості об'єкту ринку інновацій. Товаром на ринку інновацій є інноваційна продукція і інноваційна послуга (інформація, консультація, навчання) [3].

Як товар інноваційної продукції може бути реалізована тільки при наявності на неї відповідного попиту. Інноваційна продукція повинна задовольняти потреби конкретного ринку, відповідати рівню сучасних потреб, бути доступною як за ціною так і за сприйняттям.

Ринок інновацій виконує наступні функції:

- забезпечення – задовольняє потреби учасників в реалізації і придбанні інноваційної продукції;
- регулювання – оптимально формує попит і пропозицію на інноваційну продукцію і інноваційні послуги, забезпечуючи їх раціональний розподіл між суб'єктами інноваційної діяльності і встановлюючи рівень цін на них;
- інформування – є посередником при розповсюдженні інформації між учасниками інноваційного процесу;
- стимулювання – сприяє створенню конкурентоспроможного інноваційного продукту, розширенню переліку інноваційних послуг і засобів їх здійснення.

Ринок інновацій сільського господарства формують наукові і освітні організації, комерційні підприємства, творчі колективи, окремі вчені і винахідники. Покупцями інноваційного продукту виступають сільськогосподарські підприємства різних організаційно-правових форм та форм власності [4].

Головним завданням ринку інновацій є просування інноваційної продукції з метою задоволення потреб сільськогосподарських товаровиробників здатної забезпечити і отримати ними додаткового економічного, технологічного, соціального і екологічного ефектів.

Основними принципами формування ринку інновацій є:

1. Наявність попиту на інноваційну продукцію – за цим організаційним принципом відбувається формування планів виробництва інноваційної продукції, організація інноваційних формувань, їх розмір, підбір виконавців.

2. Різноманітність пропозицій і конкурентоздатність – наприклад, умови виробництва рослинницької продукції в різних кліматичних, економічних умовах не можуть бути задоволені однаковими інноваційними пропозиціями, а потребують розробки різноманітних підходів. Споживач має можливість вибрати свій найкращий науковий варіант рішення проблеми, а різні фінансові, інвестиційні можливості припускають також вибір найбільш придатних виконавців, між якими повинна мати місце конкуренція.

3. Перші два принципи дають можливість повного і якісного задоволення попиту на інноваційну продукцію і це є третій принцип ринкових відносин. Він потребує відповідальності за надану інноваційну послугу, придбану інноваційну продукцію.

4. Правої, соціальної захищеності і мотивованості. Формування ринку інновацій в Україні спирається на матеріальну, законодавчу і нормативну базу. Збереження патентного права, інтелектуальної власності повинно бути умовою ринкових відносин. Будь яка ринкова дія передбачає взаємну зацікавленість и повинна бути мотивована.

Ринок інноваційної продукції і інноваційних послуг є саморегулюючою системою. Однак, напрямок науково-технічного прогресу, не може відбуватися в некерованому режимі

і держава повинна впливати на нього шляхом його регулювання. Державне регулювання розвитку ринку інновацій повинно включати:

- формування і здійснення єдиної інноваційної політики;
- законодавче і нормативне забезпечення інноваційної діяльності;
- сприяння залученню додаткових джерел фінансування наукових досліджень;
- використання механізму державних цільових програм по найбільш важливим напрямкам розвитку;
- формування системи впровадження інновацій і сприяння її функціонуванню.

Таким чином ринок інновацій для сільського господарства це сегмент аграрного ринку, що забезпечує взаємні економічні інтереси наукових організацій, розробників інновацій і виробників наукоємної продукції, різних впроваджувальних формувань і сільськогосподарських підприємств в ефективному просуванні інновацій в сільськогосподарське виробництво.

Система інноваційного забезпечення сільськогосподарських підприємств передбачає поряд з функціонуючими науковими організаціями, які виробляють наукову продукцію наявність певної впроваджувальної ланки, в якості якої можуть виступати центри інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств.

Вони можуть виконувати наступні функції:

- моніторинг, збір закінчених наукових розробок для формування банку інформаційних ресурсів і підготовки прогнозно-аналітичної інформації;
- формування замовлень на науково-дослідні розробки;
- доведення науково-технічних розробок до стадії інноваційного продукту;
- координація впроваджувальної діяльності в сільському господарстві і реклама спрямована на використання інновацій в сільськогосподарському виробництві.

На сучасному етапі діючі інноваційні формування не забезпечують ефективного впровадження наукових розробок у сільськогосподарські підприємства, одним із факторів, що перешкоджає впровадженню інновацій на сільськогосподарських підприємствах є недостатня кваліфікація управлінських кадрів, бо оцінити і зрозуміти доцільність впровадження інновацій в виробництво може тільки висококваліфікований спеціаліст.

Тому забезпечення інноваційної діяльності кадровою складовою призведе до підвищення інноваційної активності сільськогосподарських підприємств.

Навчанням та підвищенням кваліфікації в галузі інноваційного менеджменту повинні займатися викладачі наукових закладів та спеціалісти інноваційних формувань, а саме регіональних центрів інноваційного розвитку (ЦІР), що пропонуються для організації ефективної системи впровадження інновацій [3].

До заходів кадрового забезпечення центрів інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств відносяться:

- розробка програм кадрового забезпечення ЦІР;
- здійснення державної підтримки кадрового забезпечення ЦІР (підготовку, професійну перепідготовку і підвищення кваліфікації кадрів здійснювати за рахунок державного та регіонального бюджетів);
- формування законодавчої і нормативної бази, які регламентують кадрове забезпечення ЦІР;
- систематичне підвищення кваліфікації викладачів, які викладають курс інформаційно-консультаційного забезпечення інноваційної діяльності в сільському господарстві.

Перепідготовка персоналу управління інноваційними процесами на підприємстві повинна проводитися регулярно, тобто інноваційний процес повинен мати безперервний характер. Форми підготовки персоналу пропонується проводити в формі проведення курсів

підвищення кваліфікації всередині підприємства, програмного навчання зі сторони зовнішніх наукових або учбових закладів, які розробляють або апробують інновації.

Доцільно відновити на новій основі форми обміну досвідом ведення господарства і управління. Базовими організаціями обміну передовим досвідом повинні стати сільськогосподарські підприємства не тільки ті, які мають високі показники ефективності виробництва, але і ті, що мають в складі системи управління підрозділи по управлінню інноваційними процесами. Обміну передовим досвідом доцільно придати не тільки демонстративний характер, але і інформаційний, аналітичний, рекомендаційний з обліком особливостей ведення сільського господарства в конкретних агрокліматичних, технологічних і фінансово-економічних умовах.

Таким чином, якісні зміни кадрового потенціалу передбачають удосконалення системи підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації в галузі інноваційного менеджменту. Система повинна виходити із концепції отримання фундаментальної базової освіти з обсягом знань, що дозволять робітнику бути професійним в умовах зміни кон'юнктури ринку, мати високу інноваційну сприйнятливість, готовим при необхідності швидко перенавчатися, орієнтуватися в потоці інформації і постійно підвищувати свою кваліфікацію.

Важелем створення сприятливих економічних умов для підвищення інноваційної активності виробників та споживачів інновацій є податкова система. Задача держави – вибірково послабити податковий тиск по пріоритетним напрямкам інноваційної діяльності. Для формування ресурсної бази необхідно знижувати податки і надавати податкові пільги на розробку і практичну реалізацію науково – технічної продукції. Стимулюючим заходом науково-технічний прогрес може бути звільнення від податку на прибуток доходів, спрямованих на освоєння ресурсозберігаючих технологій, модернізацію виробництва, підвищення кваліфікації і навчання персоналу інноваційним прийомам господарювання.

До економічних заходів державної підтримки інноваційної діяльності необхідно віднести також створення фінансово-стійкої системи страхування інвестицій в інноваційні проекти, розширення переліку страхових послуг, компенсації частини страхових платежів на страхування інноваційних ризиків за рахунок державного бюджету. Доцільним є створення за підтримкою держави спеціалізованих венчурних фондів для розвитку системи страхування інноваційних ризиків. Страхові фонди могли б виступати від імені держави гарантом повернення страховикам можливих збитків і механізмами відшкодування державних коштів, витрачених на створення системи страхування інноваційної діяльності.

Планування і прогнозування інноваційної діяльності, регулювання процесів впровадження закінчених науково-технічних розробок відносяться до числа найважливіших сучасних напрямків в інноваційній діяльності.

В останній час особливе значення набуває економічне стимулювання інновацій в сільське господарство. Воно повинно охоплювати всі етапи інноваційного процесу: від зародження ідеї і проведення досліджень до освоєння його результатів виробництвом и отримання ефекту при задоволенні взаємного інтересу дослідників і сільськогосподарських товаровиробників. Для стимулювання технологічного і технічного розвитку сільського господарства, необхідно здійснювати субсидування організаціям розробникам інновацій на проектування і виготовлення дослідних зразків, сільськогосподарським товаровиробникам при придбанні нової техніки та обладнання - впродовж перших трьох років їх виробництва – у розмірі 25% ціни підприємства – виробника.

Враховуючі значення техніки у впровадженні передових технологій, необхідні субсидії, які будуть представлятися для компенсації початкового лізингового внеску на придбання машин і обладнання вітчизняного виробництва для рослинництва та тваринництва за ставкою не нижче 15%, але не більше 70% вартості майна, яке купується за лізингом.

Важливий регулятор інноваційної активності є амортизаційна система. Діюча амортизаційна система потребує суттєвого удосконалення. Оптимальні строки служби

засобів праці будь якого призначення визначаються під дією багатьох факторів: якості виготовлення, технічного обслуговування, експлуатації, рівня використання тощо. Врахувати сукупність їх впливу, ще й на весь період дії норм амортизації неможливо.

Тому період амортизації не може слугувати критерієм для визначення часу заміни обладнання. Збільшення сум амортизаційних відрахувань буде сприяти розширенню фінансових можливостей підприємств і посиленню їх інвестиційної активності. В сучасний час облікова функція амортизаційної системи переважає над її стимулюючою роллю. Збільшення стимулюючої функції амортизації буде сприяти прискоренню впровадженню технологічних інновацій.

Таким чином до напрямків організаційно-економічного механізму функціонування системи інноваційного забезпечення сільськогосподарських підприємств належать державна підтримка, формування ринку інновацій, організація системи впровадження інновацій, створення економічних умов, інноваційно-кадровий менеджмент.

Формування системи інноваційного забезпечення сільськогосподарських підприємств і її організаційно-економічного механізму призведе до створення сприятливого інноваційного середовища, забезпечить перетворення наукових ідей і розробок в інноваційні продукти, впровадження цих продуктів в виробництво а також збереження та розвиток інноваційного потенціалу регіону.

Список літератури

1. Белебега І.О. Управління розвитком сільських територій на регіональному рівні / І.О. Белебега, В.В. Бакум // Економіка АПК. - 2008. - № 11. – С. 118
2. Біловодська О.А. Інноваційна політика держави в контексті світового досвіду / О.А. Біловодська // Вісник СНАУ. Серія «Економіка та менеджмент». – 2002. - № 3-4. – С. 28
3. Володін С.А. Наукові основи інноваційного провайдингу на прикладі наукоємної сфери АПК / С.А. Володін. - К. : Дія, 2006. – 112 с. 4. Гаман М.В. Державне управління інноваціями: Україна та зарубіжний досвід./ Микола Васильович Гаман. – К. : Вікторія, 2004. – 311с.
4. Дацій О.І. Розвиток інноваційної діяльності в агропромисловому виробництві України/ Олександр Іванович Дацій. – К. : ННЦ "Інститут аграрної економіки", 2007. – 428с.

Annotation: *activation of innovative is considered activity in agricultural enterprises.*

Keywords: *innovative activity, activation, market of innovations, scientific and technical progress*

ACTIVATION OF INNOVATIVE ACTIVITY OF AGRICULTURAL ENTERPRISES
A.S. Shafrai

УДК 336.221-021.381 (476)

**ПРОБЛЕМА УПРОЩЕНИЯ СИСТЕМЫ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ
В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ**

**Ю.В. Шебеко, факультет бухгалтерского учета, специальность «Бухгалтерский
учет, анализ и аудит», 4 курс
Научный руководитель – М.Е. Шило, ст. преподаватель
УО «Белорусская государственная сельскохозяйственная академия», Горки,
Республика Беларусь**

Аннотация: В данной статье рассматривается проблема упрощения системы налогообложения Республики Беларусь. Основой статьи послужило исследование Всемирного банка, МФК и PricewaterhouseCoopers по «Уплате налогов 2010. Международный обзор», в котором Беларусь заняла последнее 183 место. Также в статье рассматриваются возможные варианты решения данной проблемы, которые уже применялись в ряде других стран мира.

Сегодня комплекс вопросов, связанных с состоянием налоговой системы Республики Беларусь, ее возможностями полноценной реализации своих функций приобретает первостепенное значение как для большинства предприятий и граждан налогоплательщиков, так и для самого государства. Необходимость изъятия в пользу государства части полученных с таким большим трудом средств всегда воспринималась очень болезненно, особенно на современном этапе. Налоговая система Республики Беларусь включает в себя достаточно большое число налогов и различных других платежей как на республиканском так и на и местном уровнях.

Беларусь занимает одно из последних мест по легкости уплаты налогов по методологии Всемирного банка. Сложная налоговая система, высокие ставки и дорогое налоговое администрирование являются основными барьерами на пути развития частного сектора и привлечения инвестиций. При этом, именно малые предприятия больше всего страдают от высоких издержек по налоговому администрированию. В тоже время, мировой опыт показывает, что упрощение налоговой системы интенсифицирует процессы предпринимательства, в первую очередь, в малых городах, сфере услуг, увеличивает занятость среди женского населения.

Одной из важнейших налоговых проблем является упрощение налоговой системы Беларуси. В будущем целесообразна отмена некоторых налогов, которые можно охарактеризовать как финансово неэффективные. Должны быть отменены налоги, затраты на взимание которых превышают сумму собранных налогов, а контроль за их уплатой затруднен или невозможен. Было бы логично также объединить налоги, имеющие сходную налоговую базу и аналогичный контингент налогоплательщиков.

Между тем, в рейтинге Всемирного банка, МФК и PricewaterhouseCoopers по «Уплате налогов 2010. Международный обзор» Беларусь заняла последнее 183 место. В этом исследовании рассматривается процесс уплаты налогов с точки зрения административной нагрузки для соблюдения требований налогового законодательства.

Количество налоговых платежей в год в нашей стране составляет 107, а в Швеции, например, всего 2. По оценкам авторов исследования, в Беларуси для уплаты налогов необходимо затратить в среднем 900 часов в год. А вот в ОАЭ – всего 12 часов.

Эксперты полагают, что для упрощения системы налогообложения количество налогов вполне можно уменьшить до пяти, оставив налог на добавленную стоимость, налог на прибыль, некий оборотный налог, подоходный налог и отчисления в Фонд социальной защиты населения.

Если говорить об уровне налогообложения в процентном отношении к прибыли компании, то в Беларуси, согласно рейтингу Всемирного банка, МФК и PricewaterhouseCoopers, этот показатель равняется 99,7%.

Цель: изучить и рассмотреть проблему упрощения системы налогообложения Республики Беларусь.

Задачи: выявление особенностей, недостатков и путей совершенствования налогообложения Республики Беларусь.

В налоговой структуре Республики Беларусь основную долю доходов бюджета (55-60%) составляют косвенные налоги. Косвенным налогом признают НДС и акцизы.

В основу налоговой системы Республики Беларусь положены следующие принципы:

- однократность обложения, то есть один и тот же объект одного вида налогов облагается только один раз за определенный законом период;
- оптимальное сочетание прямых и косвенных налогов;
- одинаковый подход ко всем хозяйствующим субъектам обложения;
- установленный порядок введения и отмены органами власти разного уровня налогов, их ставок, налоговых льгот;
- четкая классификация налогов, взимаемых на территории страны, в основу которой положена компетенция соответствующей власти;
- обоснование и точное распределение налоговых доходов между бюджетами разных уровней;
- стабильность ставок налога в течение довольно длительного периода и простота исчисления платежа.

Эти принципы не всегда соблюдаются. Так, однократность нарушается при взимании НДС с импортных товаров, за которые уже уплачены таможенные пошлины. Нет четкой классификации в зависимости от уровней органов государственной власти, когда все большая часть республиканских налогов является регулирующей по отношению к местным органам власти. Нередко действие закона, подписанного в середине года, распространяется на весь год.

В настоящее время консолидированный бюджет республики более чем на 55% формируется за счет косвенных налогов, а их доля в ВВП достигает 19,5%.

В налоговой системе Республики Беларусь преобладают подоходные налоги, за счет которых формируется около $\frac{1}{4}$ доходов бюджета.

В целом, все проблемы налогообложения в Беларуси можно разделить на четыре группы:

1. Сложность, нестабильность и противоречивость налогового законодательства;
2. Высокое налоговое бремя;
3. Недостаток информации и незнание отдельных положений (и/или нововведений) налогового законодательства самими работниками налоговых инспекций);
4. Администрирование налогов (большие затраты времени и ресурсов на расчет налогов, отсутствие электронного документооборота).

Для наглядности проблем налогообложения представлены таблицы 1 и 2.

Таблиця 1. Рейтинги легкості уплати податків

Страна	Рейтинг общей легкости уплаты налогов	Рейтинг легкости уплаты налогов исходя из количества платежей	Рейтинг легкости уплаты налогов исходя из затрат необходимого для этого времени
Беларусь	178	178	174
Украина	177	176	176
Россия	130	58	151
Казахстан	44	15	105
Польша	125	122	146
Литва	71	68	54
Латвия	20	7	78
Германия	67	39	65

Таблиця 2. Общий рейтинг легкости уплаты налогов (платежей и часов в год)

Страна	Всего платежей	Всего часов	Налоги на прибыль		Налоги на зарплату		Другие налоги	
			Количество платежей	Время	Количество платежей	Время	Количество платежей	Время
Беларусь	107	900	21	793	32	72	54	35
Украина	99	2085	6	421	60	732	33	932
Россия	22	448	1	160	14	96	7	192
Казахстан	9	271	1	105	1	74	7	92
Польша	41	418	12	89	1	228	28	101

Литва	24	166	1	32	13	76	10	58
Латвія	7	219	1	31	1	105	5	83
Германія	16	196	3	30	3	123	16	43

В мире есть 6 стран, где в принципе нет налога на прибыль. 13 стран не имеют налогов на зарплату (отчислений в фонд социального страхования), которые бы уплачивал наниматель, и 3 страны не имеют «других» налогов (кроме налога на прибыль и с зарплат). При этом все страны очень сильно варьируются с точки зрения легкости/сложности уплаты налогов. Например, уплата оборотных налогов занимает в среднем 105 дней в Азербайджане и только 1 день в Швейцарии. Еще одна разница заключается в количестве других налогов. Так, в Швеции только один другой налог (кроме налога на прибыль и с зарплат), в то время как в Кыргызстане – 6. Налог на недвижимость (имущество) – один из наиболее популярных среди группы «других» налогов. Такой налог имеет 145 стран. Однако разница в ставках, базе, способе уплаты очень значительна.

В последнее время правительство страны сделало определенные шаги по упрощению налоговой системы, однако много еще предстоит сделать.

Таким образом, налоговое законодательство, пусть и очень медленно, но меняется. Безусловно, налоги в Беларуси чрезмерно высоки, а порядок их администрирования для предприятий сложен и дорогостоящ.

Наиболее популярными в налоговой сфере являются следующие реформы:

- появление электронного документооборота (уплата налогов on-line): более четверти всех стран мира используют электронные расчеты и платежи в налоговой сфере. Это значительно сокращает материальные и трудовые затраты (на бумагу, посещение налоговой инспекции и т.д.);

- объединение налогов с одинаковой базой в один. Более половины всех стран мира имеют более чем один налог, уплачиваемый с зарплат, 27% – с прибыли и 41% – с имущества. Если база расчета налогов одинаковая – то почему их не объединить? Это значительно сокращает издержки по администрированию налогов как для предприятий (налогоплательщиков), так и органов госуправления;

- упрощение налогового администрирования – в большинстве стран мира действуют специальные бухгалтерские книги для налоговых нужд. В двух пятых всех стран действует более чем один закон на один вид налога. Все это означает двусмысленность и неопределенность в уплате налогов, их дублирование и чрезмерность, суровость наказаний за частую неумышленные ошибки. Простота и прозрачность в расчетах и уплате налогов – важный элемент сокращения издержек по их администрированию;

- уменьшение налоговых ставок и расширение налоговой базы. Высокие налоговые ставки вынуждают часть бизнеса уходить «в тень». Обычно налоговая реформа – это политический компромисс между сторонниками сокращения налоговых ставок (и уменьшения бюджетных доходов) и их увеличения (и сокращения бюджетного дефицита). В тоже время, те страны, которые осмеливаются уменьшать налоговые ставки (и/или отменять отдельные налоги) зачастую сталкиваются с ростом налоговых платежей, что объясняется ростом предпринимательской активности и выходом части бизнеса «из тени».

Список литературы

1. Жук Александр «Налоги 2012: сюрпризы упрощения», Белорусы и рынок – 2012г., №3.
2. Ракова Елена «Дискуссионный материал», Исследовательский центр ИПМ, 2010 г.
3. Интернет-источник NewsBy.org – Новости Беларуси, дата доступа: 27 декабря 2012 г.

This paper addresses the problem of simplifying the tax system of the Republic of Belarus. The basis of articles was a study of the World Bank, IFC and PricewaterhouseCoopers for "payment of the tax in 2010. International review, "in which Belarus took the last 183 seats. Also in the article discusses possible solutions to the problem, which is already used in a number of other.

Ключевые слова: *упрощение налогообложения, принципы налоговой системы, косвенные налоги, проблемы налогообложения, налоговые реформы*

Keywords: *tax simplification, the principles of the tax system, indirect taxes, taxation issues, tax reform*

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

В.Ю. Шуміцька, Ю.А. Нещерет

**Науковий керівник – Л.В. Федоренко асистент
відділення з підготовки молодших спеціалістів**

**ВП Національного університету біоресурсів і природокористування України
“Ніжинський агротехнічний інститут”**

Анотація: *Метою цієї роботи є розкриття проблем, методів їх вирішення, а також перспектив розвитку інтеграції України у Європейське Співтовариство.*

Ключові слова: *Інтеграція, диверсифікація, уніфікація, дискримінація, експорт, імпорт, інтернаціоналізація, кооперація, стабілізація*

Інтеграція України в світове господарство - один з пріоритетів її державної політики з моменту проголошення незалежності.

Економічна інтеграція є якісно новим етапом міжнаціональних економічних відносин, який передбачає наближення і взаємоприспосованість окремих національних економік. Визначається вона концентрацією і взаємопроникненням капіталів, реалізацією узгодженої міждержавної економічної політики. За останні п'ятдесят років інтеграційні об'єднання стали невід'ємним елементом відносин у світовій економічній системі. Вони мають регіональний характер і відрізняються особливістю та глибиною інтеграційних процесів, викликаних поглибленням і розширенням міжнаціонального поділу праці та глобалізацією економічних та політичних перетворень. Поділ праці зумовлює диверсифікацію (розподіл між різними сферами, об'єктами) виробництва товарів і послуг, посилення руху капіталу, створення міжнаціональних корпорацій, міжнаціональних фінансових організацій, уніфікацію міжнаціональних товарно-грошових відносин.

Існує подвійний погляд на інтеграцію – з одного боку, як на процес, а з іншого – як на певний стан економіки і господарської політики.

Інтеграція як процес містить у собі заходи, покликані усунути дискримінацію між господарськими одиницями, що є суб'єктами різних національних держав. Інтеграція як стан позначається відсутністю будь-яких форм дискримінації між національними господарствами.

При цьому під поняттям "дискримінація" мається на увазі відсутність адміністративних обмежень свободи підприємництва.

Таким чином, зростаюча в ході регіональної інтеграції гармонізація господарської політики держав-учасниць виступає постійним, але другорядним компонентом, що лише забезпечує сприятливі умови для розвитку ринкового механізму.

Інтеграційні процеси охопили країни з різним рівнем економічного розвитку на усіх континентах світу. Створення інтеграційних об'єднань – один із засобів подолання господарських проблем, який дає змогу колективними зусиллями прискорювати соціально-економічний розвиток. Натепер існує чимало регіональних інтеграційних об'єднань серед високо розвинутих країн, а також країн, що розвиваються, країн з перехідною економікою. У високо розвинутих країнах інтеграційні процеси інтенсивніші, ніж у країнах, що розвиваються, чи в країнах з перехідною економікою. Показовими щодо вибору вектора інтеграції для України є інтеграційні процеси в Європі

Проблема економічного зростання є однією з найважливіших для України. Вона потребує, крім глибоко продуманої економічної стратегії, мобілізації власних ресурсів і зусиль, політичної, фінансової підтримки високорозвинутих країн.

Економічного зростання можна досягти без особливого збільшення нетто-капіталовкладень, а за рахунок ефективнішого використання наявного основного капіталу. Досвід країн Центральної Європи свідчить, що завдяки цьому можна поліпшити якість, запровадити нові види продукції та знизити виробничі витрати. У структурі виробничої функції джерелом зростання є фактично виконана праця. Приховане безробіття становить в Україні за різними оцінками, 20-30%, а вироблений в Україні ВВП сягає лише 70% потенційного, який можна отримати за повного використання робочого часу.

Економічне зростання можливе завдяки активації експорту та оптимізації імпорту.

Експорт України формують традиційні експортні галузі: металургія, хімічна промисловість, сільське господарство. Але жорстка обмежувальна політика енергозабезпечення може негативно впливати на енергоємний експорт, особливо той, що базується на дешевій енергії.

Надзвичайно важливим для використання експортних можливостей є те, щоб імпульсам попиту, які надходять із-за кордону, не створювали адміністративні, тарифні перешкоди. Водночас потрібно також істотно поліпшити мобільність підприємств, зокрема поділом на менші структурні одиниці.

Істотним засобом заощадження енергії є правильне ціноутворення, якого можна досягти і зарахунок припинення постачання енергії в разі неоплати. Жорстка енергетична політика стосовно підприємств забезпечує значне заощадження енергії, а відповідно – скорочення імпорту енергоносіїв.

У перспективі на найближчі 10-15 років ключове значення для України матимуть економічні відносини з країнами СНД. Інтеграційна політика стосовно країн СНД та Балтії має орієнтуватися на створення спільних ринків товарів, послуг, капіталів і робочої сили.

В сучасних умовах економічного розвитку України зовнішньоекономічні відносини — одна з найважливіших сфер її діяльності. Створення і розвиток цих відносин з усіма країнами світу, і особливо з найбільш розвинутими, сприятиме інтернаціоналізації виробництва, підвищенню рівня його технології та якості продукції.

В той же час структура та обсяги експорту не відповідають стану України у світогосподарських зв'язках. Україна, населення якої становить майже 1,5% населення світу, країна, яка має великий промисловий і природно-ресурсний потенціал, має невідповідно низьку частку у світовому експорті — 0,2%.

Важливою перспективою України є вихід на ринки країн Світу з принципово новими виробами в галузі ракетної та авіаційної техніки, особливо виробництво важких транспортних літаків; середнього та престижного машинобудування, приладобудування,

окремих виробництв електронної та електротехнічної промисловості, виробництва зварювальної апаратури.

Пріоритетним напрямом реалізації експортного потенціалу України є перетворення у провідні експортно - орієнтовані галузі виробництв, безпосередньо пов'язаних з реалізацією науково-технічних досягнень, де Україна має безумовний пріоритет (порошкова металургія, надтверді і високоякісні матеріали із заданими властивостями).

Разом з пріоритетною увагою щодо ефективної експортної політики необхідно зосередитись і на прогресуючому впровадженні в практику взаємних економічних відносин, їх найбільш сучасних форм, що ведуть до тісної взаємодії економічних потенціалів України з країнами Світу. Тутнасамперед мова йде про розвиток міжнародної промислової і науково-технічної кооперації.

Поряд з нагальною необхідністю входження України в світове народне господарство існує ряд перешкод на цьому шляху. Об'єктивними причинами, що перешкоджають нині входженню України як повноправного партнера у світове господарство, є низька конкурентоспроможність її продукції на світових ринках. З вітчизняних промислових товарів на ринках далекого зарубіжжя може конкурувати не більше 1 %. Крім того, навіть ті товари, на які є попит на зовнішніх ринках, не відповідають міжнародним стандартам. Так, майже весь чавун не має світових сертифікатів, йому властивий низький обсяг номенклатури відливок, що спричиняє велику металомісткість продукції, а відходи металу зростають до 25%. Крім того, в Україні недосконалою є система управління зовнішньоекономічною діяльністю. До основних причин, що зумовило сучасний рівень розвитку зовнішньоекономічних зв'язків країни, слід віднести такі:

1. Після розпаду Радянського Союзу стався значний розрив господарських зв'язків України з іншими країнами, і насамперед з Росією. Через це Україна втратила частину її традиційних ринків збуту, зупинилося чимало підприємств. Більше того, Росія значною мірою втратила інтерес до виготовлених у нашій країні виробів, приладів, машин, а також виплавленого металу внаслідок зростання їх енергомісткості та ціни. Тому навіть вироби, в яких вона зацікавлена, не можуть бути реалізовані на ринку, оскільки вони дорожчі за зарубіжні аналоги на 30—50%.

2. Переважання в експорті України паливно-сировинної групи товарів.

3. В структурі експорту низькою є частка машин, обладнання, об'єктів інтелектуальної власності. Згідно з даними Держкомстату України тільки 0,5% від загальної кількості вироблених видів машин і обладнання за своїми технічними характеристиками були конкурентоспроможними на світовому ринку.

4. В експорті незначною є частка товарів, які виготовляються відповідно до договорів про міжнародну спеціалізацію та кооперування виробництва. 5. Залишається значна частка бартерних операцій у зовнішньоекономічній та господарській діяльності всередині країни.

6. Слід заохочувати іноземних інвесторів. Найважливішою умовою цього є стабільність чинного законодавства у зовнішньоекономічній діяльності.

7. Важливо налагодити надійний державний контроль.

Успішна інтеграція України у світове народне господарство та світову економіку призведе до стабілізації та зміцнення економіки нашої держави, та відчутного покращення добробуту її громадян.

Висновки: В ході написання даної статті ми визначили сукупність зв'язків між Україною і країнами-членами світового співтовариства, проаналізували пріоритетні напрямки інтеграції України у світове господарство, особливості структури присутності України на світовому ринку а також чинників, що перешкоджають більш ефективній присутності України на світовому ринку. Визначили, що інтеграція України в світове господарство - один з пріоритетів її державної політики з моменту проголошення

незалежності. Проаналізувавши світовий досвід ми визначили, що інтеграція в сучасну світову економіку - це тривалий процес, який вимагає вироблення довгострокової економічної політики, що враховує історичні і господарські особливості кожної конкретної країни, її світогосподарські зв'язки.

Реалізація інтеграції України у світове співтовариство складається в структурній перебудові економіки, підвищенні конкурентоспроможності її галузей, корінній перебудові форм і методів господарських зв'язків, вступальному русі вперед в напрямі більшої відкритості економіки.

В результаті проведеного нами аналізу та досліджень ми прийшли до висновку, що ефективна інтеграція України у світове народне господарство дасть змогу нашій країні швидше подолати економічну кризу, сприятиме стабільному і швидкому розвитку продуктивних сил і зростанню на цій основі життєвого рівня населення.

Список літератури

1. Карпенко О. Сучасний стан і тенденції присутності України на ринках ЄС // Сучасна торгівля, №10, 2004р. – с.21-24.
2. Несторенко О. Створення зони вільної торгівлі та її наслідки для України // Економічний вісник, №7, 2004р. – с.17-19.
3. Парасій К. Україна на ринку ЄС: тенденції та перспективи // Сучасна торгівля, №1, 2005р. – с.10-14.

СЕКЦІЯ 3

**ГУМАНІТАРНА СКЛАДОВА
СТАНОВЛЕННЯ
КВАЛІФІКАЦІЙНИХ ФАХІВЦІВ.
ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ ТА
ФОРМУВАННЯ СПРИЯТЛИВОГО
СОЦІАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА**

ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

*Боровик Б. С., студент відділення з підготовки молодших спеціалістів
ВП НУБіП України "Ніжинський агротехнічний інститут"
Науковий керівник – Дейкун П. В., викладач ВП НУБіП України "Ніжинський
агротехнічний інститут"*

Антропогенне і техногенне навантаження на навколишнє природне середовище в Україні у кілька разів перевищує відповідні показники у розвинутих країнах світу. Тривалість життя в Україні становить у середньому близько 66 років (у Швеції - 80, у Польщі - 74). Значною мірою це зумовлено забрудненням навколишнього природного середовища внаслідок провадження виробничої діяльності підприємствами гірничодобувної, металургійної, хімічної промисловості та паливно-енергетичного комплексу. Першопричинами екологічних проблем України є: *успадкована структура економіки з переважаючою часткою ресурсо- та енергоємних галузей, негативний вплив якої був посилений переходом до ринкових умов; *зношеність основних фондів промислової і транспортної інфраструктури; *існуюча система державного управління у сфері охорони навколишнього природного середовища, регулювання використання природних ресурсів, відсутність чіткого розмежування природоохоронних та господарських функцій; *недостатня сформованість інститутів громадянського суспільства; *недостатнє розуміння в суспільстві пріоритетів збереження навколишнього природного середовища та переваг сталого розвитку; *недотримання природоохоронного законодавства. Гострою природоохоронною проблемою є поводження з побутовими відходами. Питомі показники утворення відходів у середньому становлять 220-250 кілограмів на рік на одну особу, а у великих містах досягають 330-380 кілограмів на рік відповідно. Тверді побутові відходи в основному захороняються на 4157 сміттєзвалищах і полігонах загальною площею близько 7,4 тисячі гектарів і лише близько 3,5 відсотка твердих побутових відходів спалюються на двох сміттєспалювальних заводах у містах Києві та Дніпропетровську. За розрахунками, близько 0,1 відсотка побутових відходів є небезпечними.

В Україні спостерігається тенденція до збільшення обсягу утворених і вивезених на полігони твердих побутових відходів. Обсяг вивезених твердих побутових відходів, який у 2009 році досяг 50,1 мільйона кубічних метрів, збільшується щороку майже на 4 мільйони кубічних метрів. У 2009 році послугами із збирання твердих побутових відходів охоплено 72 відсотки населення.

У Ніжині вже 10 років функціонують пункти прийому побутових відходів і їх сортирування, це приклад шляхів якими можна поліпшити екологічну ситуацію в конкретно взятому регіоні але після сортирування відходів на прийомних пунктах їх потрібно переробляти тому необхідно будувати заводи з переробки сміття. Місто не витягне такий проект, тому держава повинна підтримати такі проекти фінансово.

Крім того щоб поліпшити екологічну ситуацію в крані необхідно провести осучаснення заводів важкої промисловості

Застосувати передові технології при очищенні води і каналізаційних стоків

Заборонити використання хімічних засобів які не є дружелюбними до навколишнього середовища Зменшити кількість викидання CO₂ та важких металів автотранспортом та металургійним заводами важкої промисловості і т. д.

Проблем багато, але кожен з нас може внести невеликий вклад у поліпшення екологічної ситуації посадивши дерево чи прибравши сміття з вулиці.

Список використаних джерел:

1. Кисельов В.М. Основи екології. Мн.: Універсітєцкае, 1998. - 367с.

2. Зарубінський О. і ін Як поліпшити екологічну ситуацію в Україні? // Наш край № 1, 2005р.
- . Запольський А.К., Салюк А.І. Основи екології. К.: В.Ш., 2004. - 382с.
4. Назарук М.М. Основи екології та соціоекології .- Львів: Афіша, 2000. - 256 с.
5. Новіков Ю.В. Екологія, навколишнє середовище і людина. М.: Агентство «ФАИР», 2006, - 320 с
6. Виступ начальника Держуправління екології та природних ресурсів у Донецькій області С.С. Куруленко на парламентських слуханнях. // Наш край, № 2, 2004 рік

УДК 811.161.2:651.74

НЕВЕРБАЛЬНІ КОМПОНЕНТИ СПІЛКУВАННЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Р. В. Гайовий, факультет електрифікації і автоматизації с/г, 3 курс

Науковий керівник – В.І. Хомич, к.ф.н, доцент кафедри соціально – гуманітарних дисциплін ВП Національного університету біоресурсів і природокористування України "Ніжинський агротехнічний інститут"

Анотація: дослідити компоненти спілкування, природи людського спілкування, визначити основні методів і правила культури спілкування, які б давали можливість формувати і проводити ефективну взаємодію між співрозмовниками, не зважаючи на їх соціальний та професійний статус.

Ключові слова: спілкування, комунікативна сторона, диспозиція, міміка, багатофункціональність

Спілкування – це своєрідний міст між людьми, між групами людей, між окремими державами. Тому дослідження спілкування, практичне засвоєння правил спілкування – вкрай важливе для будь-якої людини.

Тема наукової розвідки «Невербальні компоненти спілкування в професійній діяльності» є актуальною. Питання стало метою дослідження таких науковців: Г.М.Андреєва, проте залишилися невирішені питання. Завдання роботи: дослідити поняття «невербальне спілкування», визначити компоненти спілкування в професійній діяльності.

Уся система ставлення людини до інших людей реалізується в спілкуванні.

Поняття «спілкування» є одним із центральних у системі психологічного знання. Соціальна функція спілкування полягає в тому, що воно виступає засобом передання суспільного досвіду. Його специфіка визначається тим, що в процесі спілкування суб'єктивний світ однієї людини розкривається для іншої, відбувається взаємний обмін діяльністю, інтересами, почуттями та ін. У спілкуванні людина формується і самовизначається, виявляючи свої індивідуальні особливості.

Результат спілкування — налагодження певних стосунків з іншими людьми.

Завдяки спілкуванню здійснюється інтеграція людей, виробляються норми поведінки, взаємодії. Зв'язок людей у процесі спілкування є умовою існування групи як цілісної системи. Спілкування координує спільні дії людей і задовольняє потребу в психологічному контакті. Потреба в спілкуванні є однією з первинних потреб дитини. Вона розвивається від простих форм (потреба в емоційному контакті) до більш складних (співробітництво, інтимно-особисте спілкування). У процесі індивідуального розвитку змінюються мотиви спілкування. Один із дослідників окреслив такі стадії розвитку потреби дитини в спілкуванні: потреба в увазі та доброзичливості дорослого (перше півріччя життя), у співробітництві (ранній дошкільний вік), у зацікавленості дорослого запитами дитини

(молодший та середній дошкільний вік), у взаєморозумінні та співпереживанні (старший дошкільний вік), такий розподіл дає можливість спілкуватися з дітьми, в особливості свого віку і світогляду.

Основні в спілкуванні дітей дошкільного віку — пізнавальні, ділові та особистісні.

Спілкування тісно пов'язане з діяльністю. Будь-яка форма спілкування виступає як форма спільної діяльності, люди завжди спілкуються в процесі певної діяльності. Поєднання діяльності однієї людини з діяльністю інших людей утворює спільну діяльність. У спільній діяльності формуються не тільки суб'єкт-об'єктні (людина — предмет діяльності), а й суб'єкт-суб'єктні відносини (людина — людина). Сутність спілкування полягає у взаємодії суб'єктів діяльності.

Спілкування може розглядатися як сторона, умова діяльності або як окремий вид діяльності. Але зв'язок спілкування й діяльності полягає саме в тому, що завдяки спілкуванню діяльність організується. Розбудова плану спільної діяльності вимагає від кожної людини розуміння мети діяльності, засобів реалізації, розподілу функцій для її досягнення. Специфіка спілкування в процесі діяльності полягає в створенні можливості організації та координації діяльності її окремих учасників. У спілкуванні відбувається збагачення діяльності, розвиваються й утворюються нові зв'язки та стосунки між людьми.

Спілкування — це, перш за все, комунікація, тобто обмін інформацією потрібною для учасників спілкування.

Комунікація повинна бути ефективною, має сприяти досягненню мети учасників спілкування. Що передбачає вияснення наступних питань:

- які засоби комунікації і як правильно ними користуватися в процесі спілкування;
- як подолати комунікативні бар'єри непорозуміння і зробити комунікацію успішною.

Усі засоби спілкування поділяються на дві великі групи: вербальні (словесні) і невербальні.

На перший погляд може здатися, що невербальні засоби не такі важливі, як словесні. Але це не так. А.Піз у своїй книзі «Язык телодвижений» наводить дані, отримані А.Мейерабіаном, згідно яким передача інформації здійснюється за рахунок вербальних засобів, тільки слів на 7%, звукових засобів, (враховуючи тон голосу, інтонації звуку) — на 38%, а за рахунок невербальних засобів — на 55%. Між вербальними і невербальними засобами спілкування існує своєрідний розподіл функцій: по словесному каналі передається чиста інформація, а по вербальному — відношення до партнера, такі види засобів спілкування більш точно говорять про відношення словесного каналу.

Невербальна поведінка людини нероздільно пов'язана з її психічними станами і служить засобами їх вираження. У процесі спілкування невербальна поведінка виступає об'єктом пояснення не сама по собі, а як показник прихованих для безпосереднього спостереження індивідуально-психологічних і соціально-психологічних характеристик особистості. На основі невербальної поведінки розкривається внутрішній світ особистості, здійснюється формування психологічного змісту спілкування і спільної діяльності.

У соціально-психологічних дослідженнях розроблені різні класифікації невербальних засобів спілкування, до яких відносять усі рухи тіла, інтонаційні характеристики голосу, просторову організацію спілкування.

Спілкування — складний процес взаємодії між людьми, що полягає в обміні інформацією, а також у сприйнятті і розумінні партнерами один одного. Суб'єктами спілкування є живі істоти, люди. У принципі спілкування характерне для будь-яких живих істот, але лише на рівні людини процес спілкування стає усвідомленим, зв'язаним вербальним і невербальним актами. Людина, що передає інформацію, називається комунікатором, що одержує її — реципієнтом. У спілкуванні можна виділити ряд аспектів: зміст, мета і засоби. Розглянемо їх докладніше.

Зміст спілкування – інформація, що у міжіндивідуальних контактах передається від однієї живої істоти іншому. Це можуть бути відомості про внутрішній (емоційний і т.д.) стан суб'єкта, про обстановку в зовнішньому середовищі. Найбільш різноманітний зміст інформації в тому випадку, якщо суб'єктами спілкування виступають люди.

Ціль спілкування – відповідає на запитання «Заради чого істота вступає в акт спілкування?» тут має місце той же принцип, що вже згадувався в пункті про зміст спілкування. У тварини мета спілкування не виходить, звичайно, за рамки актуальних для них біологічних потреб. У людини ж ця мета може бути різноманітною, як виявляти собою засіб задоволення соціальних, культурних, творчих, пізнавальних, естетичних і інших потреб.

Засоби спілкування – способи кодування, передачі, переробки і розшифровки інформації, що передається в процесі спілкування від однієї істоти до іншого. Кодування інформації – це спосіб її передачі. Інформація між людьми може передаватися за допомогою органів чуття, мови й інших знакових систем, писемності, технічних засобів запису і збереження інформації.

Також є розподіл залежності від спрямування, що може бути діловим та особистісним, інструментальним та цільовим.

Ділове спілкування — це спілкування на офіційному рівні і його змістом є те, чим зайняті люди в процесі трудової діяльності.

Особистісне спілкування зосереджене на проблемах, що складають внутрішній світ людей. Інструментальне спілкування — це засіб для задоволення різних потреб. Цільове спілкування служить засобом задоволення саме потреби в спілкуванні.

Найбільш важливими невербальними засобами є кінетичні засоби – зорове сприйняття рухів іншої людини, яке виконує виразно-регулюючу функцію в спілкуванні. До кінетики відносять виразні рухи, що проявляються в міміці, позі, погляді, поході. Важливу роль в передачі інформації відводиться міміці – рухові м'язів обличчя, яку називають дзеркалом душі.

Головною характеристикою міміки є її цілісність і динамічність. Це означає, що в мімічному вираженні шести основних емоційних станів (гніву, радості, страху, страждання, подиву і відрази) усі рухи м'язів.

- Мімічні коди емоційних станів.
- Частина е елементи лиця.
- Емоційні стани.
- Гнів презирство страждання страх подив радість.
- Положення рота
- Рот відкритий
- Рот закритий
- Рот відкритий
- Рот звичайно закритий.
- Губи
- Кутники губ опущені
- Кутники губ при піднятті.
- Форма очей
- Очі відкриті або звужені
- Очі звужені
- Очі широко відкриті.
- Очі прищурені або відкриті.
- Яркість очей .
- Очі блищать.

- Очі тьмяні .
- Блиск очей на виражений.
- Очі блищать.
- Положення брів.
- Брови зсунуті до перенісся.
- Брови підняті вверх.
- Кутики брів.
- Зовнішні кутики брів підняті вверх.
- Внутрішні кутики брів підняті вверх.
- Чоло.
- Вертикальні складки на чолі і переніссі.
- Горизонтальні складки на чолі.
- Рухомість обличчя і його частин.
- Обличчя динамічне.
- Обличчя нерухоме.
- Обличчя динамічне.

За допомогою очей передаються самі точні сигнали про стан людини, оскільки розширення і звуження зіниць не піддаються свідомому контролю. При сталому освітленні зіниці можуть розширюватися чи звужуватися в залежності від настою. Якщо людина збуджена чи зацікавлена чимось або знаходиться в піднятому настрої, її зіниці розширюються в чотири раз від нормального стану. Навпаки, сердитий похмурий настрій змушує зіниці звужитися.

Хоча обличчя є джерелом інформації про психологічний стан людини, ново в багатьох випадках є менш інформаційне ніж тіло, тому що мімічні вирази обличчя свідомо контролюються краще, ніж рухи тіла. Тому при спілкуванні важливо знати, яку інформацію можна отримати, якщо перенести фокус спостереження з обличчя людини на його тіло і рухи оскільки жести. Пози стиль експресивної поведінки несуть велику кількість інформації. Дослідження психологів показали, що всі люди незалежно від національності і культури, в якій вони виростили, досить точно і узгоджено інтерпретують дані мімічні конфігурації як вираження відповідних емоцій.

Якщо спілкування носить суперницький чи захисний характер, люди сідають навпроти; при звичайній дружній розмові – займають кутову позицію; при кооперативній поведінці – займають позицію ділової взаємодії з одної сторони столу; незалежна позиція визначається в розміщенні по діагоналі.

Слід відзначити, що невербальна поведінка особистості багатофункціональна створює образ партнера по спілкуванню; виражає взаємовідносини партнерів по спілкуванню, формує ці відносини; постає індикатором актуальних психічних станів особистості; виступає в ролі уточнення; зміна розуміння вербального повідомлення, підсилює емоційну насиченість сказаного; виступає в якості показника статусно-рольових відносин.

Таким чином, знання та вдале використання невербальних засобів спілкування є суттєвим, адже це забезпечить ефективне сприйняття при досягненні мети учасників спілкування. Невербальна поведінка людини нероздільно пов'язана з її психічними станами і слугує засобами їх вираження.

Список літератури

1. Андреева Г.М. Социальная психология // Г.М. Андреева – М.: Аспект Пресс., 1996. – 416 с.
2. Бодалев А. А. Восприятие и понимание человека человеком//А. А. Бодалев — М., 1992. – 213 с.

3. Брикман Р, Кершнер Р. Гений общения: Пособие по психологической самозащите // — С.-Пб., 1997. — 366 с.
4. Дерябо С., Ясвин В. Гроссмейстер общения. — М.:, 1997. — 216 с.

Аннотация: исследовать компоненты общения, природы человеческого общения, определить основные методов и правила культуры общения, которые бы давали возможность формировать и проводить эффективное взаимодействие между собеседниками, несмотря на их социальный и профессиональный статус.

Ключевые слова: общение, коммуникативная сторона, диспозиция, мимика, многофункциональность

Annotation: components of communication, the nature of human communication, the definition of methods and rules of communication culture, which would provide an opportunity to form and carry out an effective interaction between the interlocutors, in spite of their social and professional status.

Key words: communication, communication side, the disposition, facial expressions, prosody, multifunctionality

NON-VERBAL COMPONENT IN PROFESSIONAL ACTIVITIES

УДК 378.147/. 4 (477. 61)

КРЕДИТНО-MOДУЛЬНА СИСТЕМА НАВЧАННЯ У ЛУГАНСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ АГРАРНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

*Дарієнко А.Д., факультет харчових технологій, технолог виробництва,
переробки та консервування м'яса, III курс*

*Балицька Т.В., к.пед.н., доцент кафедри історії та українознавства
Луганський національний аграрний університет*

У запропонованій статті розглядається процес впровадження кредитно-модульної технології навчання у Луганському національному аграрному університеті. Особлива увага приділяється організації самостійної роботи студентів університету. Автор розглядає ефективні форми організації самостійної навчальної діяльності студентів та проблемні питання які необхідно вирішити за для успішного впровадження нової технології навчання.

Кредитно-модульна система навчання, самостійна робота студентів, Болонський процес, європейська кредитно-трансферна система (ECTS)

Згідно з Болонською декларацією пріоритетними напрямками державної політики щодо розвитку вищої освіти України є формування освіти як відкритої державно-суспільної системи, яка спрямована на підготовку фахівців, здатних навчатися впродовж життя. Одним зі шляхів реалізації ідей Болонської декларації є впровадження кредитно-модульної системи навчання. Відповідно до цього сучасний етап розвитку освітньої системи характеризується докорінною перебудовою навчального процесу в закладах різного рівня акредитації. Так, перед Луганським національним аграрним університетом (ЛНАУ) постало завдання максимального розкриття потенціалу кожного студента-аграрія, підготовки його до

постійного самовдосконалення, саморозвитку й самореалізації. Досягнення цієї мети тісно пов'язано з посиленням ролі самостійної роботи в навчальному процесі ЛНАУ.

Загальнотеоретичні питання організації самостійної роботи студентів та учнівської молоді досліджували такі вчені, як Ю. Бабанський, А. Вербицький, О. Киричук, В. Козаков та ін. Шляхи вдосконалення підготовки студентів до самостійної навчальної діяльності були предметом вивчення В. Буряка, Л. Деркач, І. Мостової, М. Солдатенка та інших науковців. Процес організації та підготовки до самостійної роботи студентів аналізували М. Князян, О. Кривильова, М. Солдатенко, Є. Улятовська, І. Шайдур, та ін.

Сутність, особливості запровадження кредитно-модульної системи та організації самостійної роботи студентів у межах Болонського процесу досліджували Т. Балицька, В. Кремень, І. Мороз, П. Сікорський та ін.

Аналіз наукових праць засвідчив, що у процесі підготовки фахівця з вищою освітою в сучасних умовах існують суперечності між вимогами до підготовки фахівців європейського рівня, які здатні самостійно здобувати знання, та традиційною системою навчання студентів, у якій головний акцент залишається на діяльності викладача, а студент виступає пасивним споживачем навчальної інформації; провідною роллю самостійної роботи студентів у системі кредитно-модульного навчання та невизначеністю шляхів реалізації її потенційних можливостей; необхідністю підвищення ефективності самостійної роботи студентів у процесі кредитно-модульного навчання та рівнем сформованості необхідних для цього особистісних компонентів студентів.

Актуальність проблеми та виявлені суперечності й зумовили вибір теми статті.

Мета статті розглянути деякі аспекти процесу впровадження кредитно-модульної системи навчання у Луганському національному аграрному університеті.

Згідно з вимогами кредитно-модульної системи навчання самостійна робота студентів є однією з провідних форм організації навчання й має здійснюватися як у процесі аудиторної роботи, так і поза аудиторією. При цьому аудиторна та позааудиторна самостійна робота тісно пов'язані між собою й утворюють організаційну цілісність. Усвідомлена активна самостійна робота студентів в аудиторії спонукає їх до подальшої самостійної роботи в позааудиторний час.

Самостійна робота студентів у процесі кредитно-модульного навчання – це провідна форма організації навчання, що реалізується з урахуванням індивідуальних особливостей і пізнавальних можливостей студентів у процесі індивідуальної й колективної навчальної діяльності на аудиторних заняттях та в позааудиторній роботі під керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі. Метою самостійної роботи студентів (СРС) є не тільки формування в студентів умінь самостійно поповнювати свої знання та вільно орієнтуватися в потоці наукової інформації, а й розвиток активності та самостійності як необхідної умови для подальшого самонавчання й самореалізації в майбутній професійній діяльності [7].

Організація самостійної роботи студентів у процесі кредитно-модульного навчання ґрунтується на принципах проблемності, активності, гуманізації, індивідуалізації, диференціації, інтеграції, модульності та кредитності [12].

Так, самостійна робота є провідною формою роботи студентів, діяльність викладача й студента змінюється: викладач подає лише частину програмового матеріалу, не менше 50% навчального матеріалу виноситься на самостійне опрацювання студентів; приділяється більше уваги позааудиторній самостійній роботі студентів; переважає СРС під керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі.

Один із підходів організації самостійної роботи студентів у поза аудиторний час здійснюється за допомогою завдань комплексів пов'язаних з основними розділами програми. Завдання, які видаються на навчальний рік, логічно взаємопов'язані. Так, кожний тематичний

комплекс містить 5-6 завдань, наприклад: скласти опорну схему або заповнити опорну таблицю; відповісти на питання самоперевірки; розв'язати ситуаційні задачі і вправи.

До завдань додається список рекомендованої літератури. Контроль використання завдань проводиться у вигляді 20-хвилин співбесіди з групами студентів по п'ять чоловік, за графіком. У кожену групу підбираються як сильні, так і слабкі студенти, це сприяє їх самоосвіті. Співбесіда розпочинається за матеріалом опорної таблиці і за питаннями для самоперевірки, потім кожен намагається знайти своє пояснення. Якщо завдання не можна вважати прийнятним, співбесіда проводиться повторно, під час консультацій.

Також викладачі застосовують техніки, які навчають студентів самостійно вирішувати проблеми та приймати колективне рішення.

Так, для студентів готуються проблемні завдання, проблемні ситуації. Потім студентів об'єднують у невеличкі групи, у яких вони обговорюють проблему.

Студентам подобається, коли викладачі використовують метод “мозкового штурму”. Жодне рішення, або варіанти запропоновані студентами, не відкидаються і не коментуються. Після запису усіх запропонованих ідей. Таким чином, вибирають найкращий варіант для вирішення проблеми та 2-3 варіанти резервні на випадок, якщо перше рішення виявиться неефективним.

Ще один метод роботи зі студентами пропонованої групи - це метод пошуку інформації, а потім відповіді на запитання. Так, для групи розробляються запитання, відповіді на які поповняють вже прослуханий матеріал лекції. Необхідну інформацію можна знайти в різних джерелах. Це документи, підручники, довідкові видання, роздатковий матеріал, доступна інформація на комп'ютері.

Студенти об'єднуються в групи. Кожна група отримує запитання згідно з теми заняття та час необхідний на пошук та аналіз інформації. Наприкінці заняття заслуховуються повідомлення від кожної групи та доповнюються.

Хід впровадження кредитно-модульної системи навчання у ЛНАУ постійно розглядається на засіданнях Ученої ради університету, науково — методичних радах, ректоратах. Такий постійний контроль за проходженням нової технології навчання показав ряд існуючих проблем. Так, основну увагу необхідно звернути на такі питання:

- розробка нового покоління науково-методичного забезпечення навчальних дисциплін, у тому числі методичне забезпечення дистанційної форми навчання (модульні програми та модульні технології проведення курсів);
- удосконалення організації індивідуальної та самостійної роботи студентів;
- оволодіння студентами необхідними вміннями та навичками самостійної організації пізнавальної діяльності;
- розробка нових засобів контролю знань (у тому числі за допомогою ПЕВМ);
- зростання часу на консультування та контроль за виконанням самостійних і індивідуальних занять за рахунок зменшення часу аудиторного навчання;
- підвищення рівня знань з іноземних мов, студентами та викладачами, враховуючи можливість навчання за кордоном, участь у міжнародних семінарах та конференціях;
- укрупнення навчальних дисциплін з метою запобігання дубляжу, зменшення кількості дисциплін та кількості часів де менш одного кредиту, розробка структурно-логічних схем, обумовлюючих послідовність у вивченні тієї чи іншої дисципліни;
- забезпечення бібліотеки необхідною літературою, у тому числі й іноземною.

Над вирішенням усіх цих питань і працює весь науково-педагогічний персонал Луганського національного аграрного університету.

Список літератури

1. Алексюк Л. Н. Организация самостоятельной работы студентов в условиях интенсификации обучения : учеб. пособие для слушателей ФПК / Л. Н. Алексюк, А. А. Аюрзанайн, П. И. Пидкасистый и др. – Киев : ИСДО, 1993. – 336 с.
2. Андрущенко В. П. Освіта в пошуках нових стратегій мислення / В. П. Андрущенко // Вища освіта України. – 2003. – № 2. – С. 5 – 6.
3. Андрущенко В. П. Модернізація педагогічної освіти України в контексті Болонського процесу / В. П. Андрущенко // Вища освіта України. – 2004. – № 1. – С. 5 – 9; № 23. – С. 4.
4. Арстанов М. Ж. Проблемно-модельное обучение: Вопросы теории и технологии / М. Ж. Арстанов, П. И. Пидкасистый, Ж. С. Хайдаров. – Алма-Ата : Знание, 1980. – 210 с.
5. Балицька Т. В. Психолого-педагогічні та методичні умови організації самостійної роботи студентів у світлі Болонського процесу / Т. В. Балицька // Зб. наук. пр. – Бердянськ : БДПУ, 2006. – № 3. – С. 197 – 205.
6. Балицька Т. В. Впровадження кредитно-модульної системи навчання у Луганському національному педагогічному університеті імені Т. Шевченка / Т. В. Балицька // Професіоналізм педагога в контексті Європейського вибору України : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (25 – 28 верес. 2006, м. Ялта). – Ялта : РВВ КГУ, 2006. – С. 70 – 73.
7. Балицька Т. В. Організація самостійної роботи студентів у світлі Болонського процесу / Т. В. Балицька // Організація навчально-виховного процесу у вищій школі в світлі входження України в Європейський освітній простір : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Бердянськ, 15 – 16 черв. 2006 р.). – Бердянськ : БДПУ, 2007. – С. 78 – 80.
8. Болюбаш Я. Я. Організація навчального процесу у вищих закладах освіти : навч. посіб. для слухачів закл. підвищення кваліфікації системи вищої освіти / Я. Я. Болюбаш. – К. : ВВП „Компас”, 1997. – 212 с.
9. Булгаков А. В. Внеаудиторные формы работы как фактор динамики учебной мотивации и успешности обучения в вузе / А. В. Булгаков // Инновации в образовании. – 2002. – № 4. – С. 62 – 75.
10. Вища освіта України і Болонський процес : навч. прогр. – К. – Тернопіль : Вид-во ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2004. – 18 с.
11. Вища освіта України і Болонський процес : навч. посіб. / за ред. В. Г. Кременя. – Тернопіль : Навч. кн. – Богдан, 2004. – 384 с.
12. Волков В. Реформування вищої освіти: перші кроки до Європи / В. Волков // Юрид. вісн. України. – 2006. – № 31 (5 – 11 серп.). – С. 8.
13. Жовта І. Реформування вищої освіти і Болонський процес / І. Жовта // Освіта України. – 2003. – 9 груд. (№ 92). – С. 3.

Кредитно-модульна система навчання у Луганському національному аграрному університеті. Дарієнко А.Д.

В предложенной статье, рассматривается процесс внедрения кредитно-модульной технологии обучения в Луганском национальном аграрном университете. Особое внимание уделяется организации самостоятельной работы студентов университета. Автор рассматривает эффективные формы организации самостоятельной учебной деятельности студентов и проблемные вопросы, которые необходимо разрешить для успешного внедрения новой технологии обучения.

Ключевые слова: кредитно-модульная система обучения, самостоятельная работа студентов, Болонский процесс, европейская кредитно-трансфертная система (ECTS)

In the proposed paper, we consider the process of implementation of credit-modular technology education in Lugansk National Agrarian University. Special attention is paid to the organization of independent work of students of the university. The author considers the effective forms of self-organization of learning activities of students and problematic issues that need razreshitdlya successful implementation of new learning technologies.

Key words: credit-modular training system independent work of students, the Bologna Process, of the European credit transfer system (ECTS)

УДК 378:37.091.59:37.03

СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ ЯК НОВІТНИЙ МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРА

***Жоголко А.В., студентка відділення з підготовки молодших спеціалістів
ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»
Науковий керівник – Распутня Л.П., заступник директора з гуманітарної освіти,
виховання та міжнародних зв'язків***

Студентське самоврядування розглядається як потужний фактор демократизації сучасних вищих навчальних закладів, що сприяє вихованню у майбутніх фахівців лідерських якостей, формуванню громадянської свідомості, активної життєвої позиції.

Студентське самоврядування, студентські інтереси, права та інтереси студентів, лідерські якості, національна еліта, вищий навчальний заклад.

Сьогодні відбувається активне утвердження демократичних засад у всіх секторах життєдіяльності українського суспільства, що впливає на розвиток і модернізацію суспільства, виявлення потенційних лідерів, формування та розвиток у них навичок управлінської та організаторської роботи - формування еліти нації. Визначальним резервом для реалізації соціально- економічних та духовних трансформацій в Україні є молодь, озброєна освітою європейського рівня та вихована на демократичних здобутках сучасної цивілізації.

Студентське самоврядування - невід'ємна складова громадянського суспільства і відіграє важливу роль у забезпеченні якості вищої освіти. Студентське самоврядування - це форма управління, за якої студентство має право самостійно вирішувати питання внутрішнього управління, або виборна установа, що здійснює таке управління; право студентства самостійно вирішувати питання внутрішнього управління, а також мати свої керівні органи. Це невід'ємна частина громадського самоврядування, що забезпечує захист прав і інтересів осіб, які навчаються у вищому навчальному закладі, та їхню участь в управлінні вищим навчальним закладом [1].

Серед невирішеної раніше частини загальної проблеми є вивчення досвіду стану, кращих надбань студентського самоврядування у вищих навчальних закладах України, дослідження ролі і місця студентського самоврядування у формуванні лідерських якостей, активної життєвої позиції майбутньої національної еліти держави. Останнє й стало метою даної статті.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ефективність розбудови суверенної, демократичної, соціальної і правової держави[2,с.4] прямо пропорційно залежить від рівня громадянської зрілості та свідомості студентської молоді. Сучасна система освіти України повинна спрямовуватися на вирішення поставлених завдань, а саме: створити необхідні умови для самореалізації особистості студентів, формування у них організаторських

навичок, лідерських якостей, відповідальності за результат своєї праці. Приклад вищих навчальних закладів засвідчує, що саме студентське самоврядування забезпечує розвиток творчої особистості, відповідального громадянина, висококваліфікованого фахівця. Відзначаючи вплив студентського самоврядування у вищих навчальних закладах провідних країн світу на виховання відповідальності молоді, його вважають невід'ємною частиною, важливим фактором діяльності вищого навчального закладу. Фахівці стверджують, що для того, щоб бути успішним в інформаційному, мінливому суспільстві, необхідно володіти такими лідерськими якостями як управління мисленням, почуттями, поведінкою, впливом на інших людей, умінням приймати виважені рішення тощо. Тобто студентське самоврядування розглядається потужним фактором демократизації сучасної вищої школи, що сприяє вихованню у студентів лідерських якостей, формуванню громадянської свідомості, активної життєвої позиції.

У науковій літературі під самоврядуванням розуміють результат цілеспрямованих педагогічних зусиль для розвитку колективу, який сприяє формуванню громадянської позиції своїх членів шляхом залучення їх до управління справами навчального закладу та створення працездатних органів самоорганізації, наділених реальними правами й обов'язками [3,с.119].

Одним із принципів Болонського процесу є активна участь студентів як конструктивних партнерів в управлінні та визначенні змісту й якості освіти. Зокрема у документах Болонського процесу зазначено, що студенти повинні брати участь і впливати на організацію та зміст освіти в університетах та інших навчальних закладах, а студентство - повноправний партнер в управлінні вищою освітою.

Зазначимо, що у змінах до Закону України «Про вищу освіту» від 19.01.2010 р. значну увагу приділено організації та регламентації діяльності у вищих навчальних закладах органів громадського та студентського самоврядування. Документом передбачено розширення повноважень органів студентського самоврядування та окреслено джерела фінансування для власної діяльності. Визнається, що органи студентського самоврядування можуть мати різноманітні форми (сенат, парламент, старостат, студентська навчальна (наукова) частина, студентські деканати, ради тощо).

Отже, перед вищими навчальними закладами України стоїть завдання активізації зусиль задля розвитку студентського самоврядування. Лідери студентського самоврядування повинні бути готові забезпечити діяльність органів студентського самоврядування та спрямувати її на вдосконалення навчального процесу, підвищення його якості, забезпечення виховання духовності та культури студентів, зростання у студентській молоді соціальної активності.

Лідерство в студентському середовищі, як зазначає В.Решетило, може існувати у декількох формах: 1) мегалідерство - створення суспільних рухів серед молоді, активна взаємодія з існуючими рухами, партіями та суспільними організаціями; 2) макролідерство - створення певного самоорганізаційного студентського середовища на рівні вузу або факультету; 3) мікролідерство - вплив на створення ефективного середовища, певної атмосфери в групі, направленої на виникнення прагнень у студентів до кооперації, взаємодопомоги, спільного виконання поставлених завдань; 4) індивідуальне лідерство, яке виникає на основі так званого емоційного інтелекту, що включає в себе самосвідомість, самоконтроль, мотивацію, емпатію (вміння поставити себе на місце іншого) і соціалізацію (навички роботи з людьми) [3,с.119].

Разом з тим досвід дозволив виявити суперечності щодо зазначеної проблеми, а саме:

- між соціальним замовленням вищої школи на якісну підготовку майбутніх фахівців-лідерів і відсутністю належних умов, які б сприяли максимальному розкриттю внутрішнього потенціалу студентів;

- між теоретично розробленими питаннями лідерства та недостатнім їх упровадженням у практику вищої школи;

- між декларуванням ідей демократизації й гуманітаризації вищої освіти та недостатнім використанням доступного педагогічного інструментарію в процесі формування лідерських якостей майбутніх фахівців.

Визнано, щоб бути успішним, лідер повинен використовувати три типи управлінських навичок загального характеру: 1) навички аналізу - уміння зрозуміти кінцеву мету й можливі шляхи й досягнення; 2) навички встановлення відносин - уміння захоплювати й вести за собою людей; 3) навички керування процесом - уміння здійснити його практично [5, с. 17].

Ідеї розвитку студентського самоврядування пройшли певний шлях, їх реалізація була адекватною соціально-гуманітарному стандарту суспільства та підпорядковувалася загальним вимогам підготовки майбутнього фахівця. Нині студентському самоврядуванню відводиться провідна роль у вирішенні цілої низки завдань із соціалізації студентської молоді, формування в неї активної громадянської позиції, організаторських навичок і професійних компетенцій.

Завдання студентського самоврядування полягає у формуванні в студентів, які займають активну життєву позицію й прагнуть мати вплив на процеси, що відбуваються у сучаснім суспільстві, зазначених вище знань, умінь і навичок. Аналіз педагогічного досвіду дозволяє стверджувати, що групова робота сприяє формуванню умінь і якостей, необхідних для ефективної навчальної діяльності, а також формує комунікативні, психологічні, соціальні та етичні уміння. Для лідерів студентського самоврядування надзвичайно важливим є уміння приймати рішення. Колегіальне прийняття рішення передбачає уміння студентів брати участь у дискусії, а для педагога - грамотно організувати її.

Початковим фундаментом знань про студентське самоврядування може бути комплекс тренінгів, на яких розглядаються наступні питання: місія, бачення, цінності та стратегія організацій студентського самоврядування; організаційна структура та статут організацій студентського самоврядування; проблеми, що стоять перед організаціями студентського самоврядування і можливі шляхи їх вирішення; проектний менеджмент; фандрайзинг; формування команди й делегування обов'язків. Також необхідне включення тренінгів для особистісного росту з розглядом проблем лідерства, мотивації тощо. При цьому найбільш ефективним механізмом розвитку навичок бачаться Школи студентського самоврядування, що надають можливість уперше «відчути» і «програти» свою можливу роль в організації студентського самоврядування (наприклад, роль лідера, прес-секретаря, фінансового менеджера, організатора, адміністратора заходів і ін.) [6, с.97]. Також ефективним методом організації взаємодії лідерів студентського самоврядування є рольова гра. Її мета - надати можливість набути діяльнісного досвіду, допомогти навчитися через досвід і почуття.

У даному процесі навчання своєрідних рис набуває роль педагога. Задачі, які виконуються ним у процесі виховання лідерських якостей у межах організації студентського самоврядування більше відповідають функціям консультанта. Основними завданнями педагогів (як консультантів) є: передача студентам організаторського досвіду; навчання їх організаторській майстерності; залучення студентів до самоуправлінської діяльності та надання їм необхідної допомоги.

Студентське самоврядування в університетах функціонує з метою забезпечення виконання студентами своїх обов'язків та захисту їхніх прав і сприяє гармонійному розвитку особистості студента, виявленню в нього організаційних здібностей та творчого потенціалу, формуванню високопрофесійних та організаторських навичок майбутнього спеціаліста народного господарства незалежної України. Органи студентського самоврядування створюються та функціонують на принципах демократичності, гуманізму, гласності і рівноправності всіх їх членів, формуючи гідного громадянина України на основі загальнолюдської моралі, національної культури, традицій та духовності українського

народу. Мабуть, саме тому органи студентського самоврядування функціонують уже в багатьох вищих навчальних закладах України. Їхня структура, форми, діяльність і механізм проведення виборів до них, завдання і повноваження в кожному університеті мають свої особливості. Починають активізувати свою роботу і клуби студентського самоврядування. Безумовно, все це сприяє позитивному формуванню майбутніх спеціалістів, їх морально-духовному вихованню. Але, на жаль, наразі спостерігається велика пасивність українських студентів у відношенні до заходів, які проводять вищі навчальні заклади та органи студентського самоврядування. Це, на мою думку, пов'язано з тим, що молодь не відчуває себе активним суб'єктом студентського життя, яке протікає в навчальних закладах. Причина - наявні майже в усіх ВНЗ України глибинні недоліки в питаннях студентського самоврядування. Як наслідок:

1. Вищі навчальні заклади не мають на сьогодні чіткої концепції щодо організації студентського самоврядування та виховної роботи із молоддю. Рішення органів студентського самоврядування мають дорадчий характер.

2. Університети (інститути) не проводять загально-університетських семінарів із студентського самоврядування. Багато університетів не створюють позанавчальних груп для політичного виховання студентів. Це пов'язано із забороною політичної діяльності в стінах навчальних закладів та відсутністю у студентів зацікавленості такими питаннями, як політика, мораль, релігія, філософія тощо.

3. Комерційні ВНЗ України не мають ніяких структур, які повинні були б захищати права студентів, створювати умови для розвитку інституту самоврядування. Лише на папері, в декларативній формі оформлені заяви ректоратів приватних закладів про «життя та розвиток» студентських ініціатив і самоврядування. Головною проблемою розвитку студентського самоврядування в недержавних вищих навчальних закладах є їх бажання заробити і нічого більше. Будь-які вимоги студентів не сприймаються, а їхня боротьба за свої права утискується. ВНЗ переслідує свій інтерес - заробити гроші. Інтерес студентів як споживачів - у тому, щоб віддати гроші за якісні послуги. Гарні послуги коштують дорого, і далеко не всі за них можуть заплатити. «Молоді» ВНЗ не мають авторитету вправного «коваля кадрів», тому приваблюють низькою ціною, а за нею сховано малі витрати на якість послуг - організаційних, навчальних, виховних, побутових, розважальних. Не всі ще зрозуміли потребу в якісних кадрах, а тому й вищі навчальні заклади не намагаються готувати конкурентоспроможних спеціалістів, а їх керівники (власники) не усвідомлюють ролі й ефективності студентського самоврядування в розвитку навчально-виховного процесу, бо не бачать потреби в удосконаленні.

4. Для нині існуючих студентських профбюро факультетів та профкомів університетів важливе значення мають проблеми, пов'язані з їх внутрішнім життям. Це некомпетентність штату такого профбюро або профкому, незадоволення прохань і вимог студентів, недостатність фінансування студентських профорганізацій. Це, зрозуміло, викликає апатію в студентів, котрі насамкінець втрачають своє зацікавлення до участі в роботі з цими структурами [7, с.26-27].

Безпосередньо це позначається і на громадській активності студентів, яка в загальній мірі досить таки невтішна. Хоча кількість молоді, котра бере участь у виборах органів студентського самоврядування, щорічно збільшується (що, звісно, не може не свідчити на користь більшого усвідомлення можливості індивідуального впливу на ситуацію), все ж високим залишається рівень байдужості студентів до їх діяльності. Звернемося до цифр. Ось дані опитування Центру соціально-політичних досліджень «Європейський вимір»: на запитання «Як Ви оцінюєте діяльність студентського самоврядування у Вашому навчальному закладі?» 37% «бюджетників» та 42% «контрактників» відзначили, що органи студентського самоврядування на вирішення будь-яких актуальних питань студентського життя не впливають або що їм нічого не відомо про роботу таких органів у їхньому

навчальному закладі; ще відповідно 33 і 22% відповіли, що через органи студентського самоврядування вирішуються тільки деякі актуальні питання студентського життя. Лише кожний сьомий респондент зазначив, що органи студентського самоврядування ефективно впливають на вирішення багатьох актуальних питань студентського життя [8,с.18].

Отже, студентське самоврядування - потужний фактор демократизації сучасної вищої школи, що сприяє вихованню в майбутніх фахівців лідерських якостей, формуванню громадянської свідомості, активної життєвої позиції. В освітньо-виховному середовищі вищої школи зарубіжжя та України студентські самоврядні організації є каталізаторами утвердження демократичних принципів і громадських інноваційних змін. У аспекті Болонського процесу студентське самоврядування розглядається як невід'ємний елемент освітньо-виховного середовища вищої школи [9].

Головна ж проблема сучасної України - це відсутність державомислячої національної еліти внаслідок причин, які сягають глибоко в українську історію ще періоду середньовіччя. Тому формування еліти на сучасному етапі неможливо без формування молодіжної еліти, яка власне і є основою майбутньої еліти нації. Натомість, формування еліти - це постійний процес зміни поколінь, який повинен проходити таким чином, аби якісно покращувати цю еліту з кожною такою зміною. І для цього процесу виховання еліти найбільш придатні вузи, в яких студенти мають набувати не тільки знання за спеціальністю, а й бути активними учасниками громадського життя вузу, студентського самоврядування. Краді повинні ставати лідерами студентської громади. Тому студентське самоврядування покликане виховувати саме майбутню еліту нації. Політики, громадські діячі, активісти студентського руху мають працювати над розвитком студентського самоврядування в Україні як суспільного явища найбільш значимого для українського студентства зокрема та української молоді і суспільства загалом.

Список використаних джерел

1. Кращенко Ю. Студентське самоврядування в освітньо-виховному середовищі вищої школи України та зарубіжжя [Електронний ресурс] / Ю. Кращенко. - Режим доступу : www.vsr-mon.org.ua/studlibrary/manage/1167-2009-12-04-16-48-58
2. Конституція України. Закони України «Про внесення змін до Конституції України». - К.: Велес, 2005. - 48 с.
3. Решетило В. Формування лідерських якостей студентів як відповідь на виклики сучасності / Сучасні аспекти виховання студентської молоді: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. - Харків: ХНАМГ, 19-20 березня 2009 р.
4. Закон України «Про вищу освіту» №2984-ІІІ, із змінами від 19.01.2010р.
5. Василевська Н.Є. Якості лідера, Сформованість поняття студентством / Сучасні аспекти виховання студентської молоді: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. - Харків: ХНАМГ, 19-20 березня 2009 р.
6. Нагаївська Д.Ю. Комплексний підхід до розвитку навичок студентського самоврядування / Сучасні аспекти виховання студентської молоді: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. - Харків: ХНАМГ, 19-20 березня 2009 р.
7. Казаченко Т. Студентське самоврядування - інструмент удосконалення навчально-виховного процесу // Студентське самоврядування в Україні. - К.: «Молодіжна Альтернатива», 2004.
8. Ванькович У. Український досвід студентського самоврядування : тенденції, проблеми // Студентське самоврядування в Україні. - К.: «Молодіжна Альтернатива», 2004. - С. 11-18.
9. Каюмова О. Участь органів студентського самоврядування та їх об'єднань у формуванні та реалізації освітньої та молодіжної політики / О. Каюмова, Т. Яцків, Я. Хауляк. - Львів: Юриспруденція, 2008. - 176 с.

Студенческое самоуправление рассматривается как влиятельный фактор демократизации современных высших учебных заведений, который способствует воспитанию у будущих специалистов лидерских качеств, формированию гражданского сознания, активной жизненной позиции.

Студенческое самоуправление, права и интересы студентов, лидерские качества, национальная элита, высшее учебное заведение.

Student self-government is regarded as an influential factor in the democratization of modern higher education, which promotes the education of leadership, civic consciousness-forming, active life position.

Student self-government, student rights and interests, leadership qualities, national elite, university.

УДК 336.221: 631.15

ЩОДО НАУКОВИХ ПІДХОДІВ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ ФІНАНСОВО-АГРАРНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

*Зеленська К.С., факультет економіки та менеджменту,
спеціальність «Менеджмент», 4 курс*

*Науковий керівник –Мушенюк В.В., к.ю.н., старший викладач аграрної економіки,
ВП Національного університету біоресурсів і природокористування України
«Ніжинський агротехнічний інститут»*

У статті проаналізовано та надано авторську оцінку різним класифікаціям законодавства, що містять норми про державну підтримку аграрного виробництва.

Ключові слова: аграрне виробництво, державна підтримка, джерела права, законодавство, способи класифікації

У всіх правових системах основним джерелом права є нормативно-правовий акт – офіційний документ компетентних органів держави, який містить у собі юридичні норми. Здійснення аналізу та групування за певними принципами законодавства допомагає правильно їх розуміти та ефективно використовувати на практиці. Класифікація нормативно-правових актів про державну фінансову підтримку аграрного виробництва у вітчизняній правовій науці присвячена не значна кількість праць.

Питанню наукового аналізу, систематизації, на класифікації вітчизняного законодавства про державну фінансову підтримку сільськогосподарського виробництва присвячено наукові праці таких дослідників як М. Бетлій, Л. Воронова, М. Дем'яненко, І. Комарова, В. Курило, П. Кучерявенко, В. Мушенюк, І. Сафонов, Н. Сеперович, В. Семчик, А. Статівка, С. Погрібний, В. Янчук.

Метою цієї статті є спроба, аналізу та оцінки різних наукових класифікацій законодавства, що містять норми про державну підтримку аграрного виробництва.

Найпопулярнішою в правовій науці є класифікація за суб'єктом правотворчості, яка називається системою законодавства та включає такі основні елементи: закони України та інші нормативно-правові акти Верховної Ради України; укази та розпорядження Президента України; постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України; накази, інструкції міністерств та інших центральних органів виконавчої влади тощо [1, с. 67].

На сьогодні існують окремі класифікації нормативно-правових актів про державну підтримку сільського господарства, які побудовані шляхом групування окремих напрямів такої підтримки та за хронологічним принципом.

І. Комарова пропонує структурований хронологічний список прийнятих в Україні за 1991–2006 р.р. нормативно-правових актів, якими регулюється державна підтримка агровиробництва, згрупувавши їх за окремими напрямами підтримки: аграрного сектору загалом та його окремих організаційно-правових формувань; доходів аграрників, рівня цін на продукцію та розвитку аграрного ринку; забезпечення матеріально-технічними ресурсами; розвитку кредитних та лізингових відносин у аграрному секторі; рослинництва; тваринництва та ветеринарії; земельних відносин в аграрному секторі, збереження родючості земель; тощо [2, с.12].

Зокрема, І. Сафонов пропонує поетапну класифікацію нормативно-правових актів. Зокрема, 1 етап — становлення законодавства за період з 1990 р по 1991р. 2 етап — розвиток: 1992–1998 рр. 3 етап — стабілізація: 1999–2006 р. р. [3, с.10].

Таку класифікацію слід продовжити, визначивши, що за період з 2007р. по 2013 р., на нашу думку, відбувається удосконалення існуючого законодавства, шляхом аналізу отриманого національного та залучення передового іноземного досвіду.

Своєрідний науковий підхід містить запропонована науковцями Національного університету біоресурсів та природокористування України В.Курилом та В. Мушенком класифікація нормативно-правових актів, яка містить положення щодо державної підтримки аграрників. Дана класифікація базується на визначенні напряму підтримки в самому нормативно-правовому акті та містить чотири групи.

1. Загальнодержавна підтримка — надання державної підтримки всім галузям економіки України, без окремого виділення агропромислового комплексу.

До цієї групи нормативно-правових актів можна віднести велику кількість законів та підзаконних нормативно-правових актів України, які встановлюють як основні так і похідні принципи регулюючого впливу держави на власний економічний розвиток.

Зокрема, Закон України “Про страхування” від 07.03.1996 р. №85/96-ВР є основним нормативно-правовим актом, який регулює відносини у сфері страхування у всіх галузях суспільного господарства України і спрямований на створення ринку страхових послуг, посилення страхового захисту майнових інтересів суб’єктів господарювання та Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. №2756-VI, який, регулюючи відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів для всіх платників, містить у собі норми щодо надання непрямої державної підтримки аграрників через спеціальні режими оподаткування.

2. Загальногалузева підтримка — надання державної підтримки агропромислового комплексу, як важливій галузі економіки України.

В цій групі нормативно-правових актів закладена першочергова необхідність розвитку агропромислового комплексу, виходячи із виняткової значущості та незамінності вироблюваної продукції сільського господарства у життєдіяльності людини і суспільства, а також продовольчого та сировинного забезпечення країни, як складової її економічної незалежності.

Серед основних нормативно-правових актів віднесених до цієї групи слід зазначити такі Закони України: “Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві” від 17.10.1990 р. №400-XII, «Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2001-2004 років» від 18.01.2001 р. № 2238-III, “Про державну підтримку сільського господарства України” від 24.06.2004 р. № 1877-IV, “Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року” від 18.10.2005 р. № 2982-IV.

3. Соціально-територіальна підтримка — надання державної підтримки сільському господарству в контексті надання підтримки сільським територіям, сільській інфраструктурі, селу, як адміністративно-територіальній одиниці.

До цієї групи, на нашу думку, можна віднести досить обмежену кількість нормативно-правових актів, оскільки в Україні не набула належного законодавчого впровадження ідея розвитку села, через підтримку сільських господарюючих суб'єктів.

Одним з прикладів є Закон України “Про селянське (фермерське) господарство” від 20.12.1991р. №2009-ХІІ (у новій редакції від 22.06.1993 р.), яким передбачалось, при створенні та на стадії становлення селянських (фермерських) господарств на неосвоєній території, де немає об'єктів виробничого призначення, надання допомоги органами місцевого самоврядування, в такій діяльності. Зокрема: будівництво шляхів, виробничих об'єктів, житла й господарських будівель, ліній електропередач, водозабезпечення, радіотелефонізація, землеустрій, меліорація [4, с. 78].

4. Суб'єктна підтримка – надання державної ситуативної підтримки окремим групам чи видам аграрних підприємств, або окремим сільськогосподарським товаровиробникам.

Слід зазначити, що до цієї групи належить найбільша кількість нормативно-правових актів, в яких запропоновано різні форми державної підтримки аграрників, та які за період незалежності нашої держави зазнавали ситуативних змін. Наприклад, Закон України “Про колективне сільськогосподарське підприємство” від 14.02.1992 р. №2114-ХІІ визначив правові, економічні, соціальні та організаційні умови діяльності колективного сільськогосподарського підприємства, як суб'єкта господарських відносин у сфері аграрного виробництва в пострадянський період.

Отже, агропромисловий комплекс України та безпосередньо сільське господарство потребують постійної та системної державної підтримки. Така підтримка буде максимально ефективною тоді, коли вона є комплексною та різноплановою. Аналіз основних запропонованими науковцями класифікацій нормативно-правових актів, допоможуть зрозуміти та оцінити стан нормативно-правового регулювання державної підтримки агровиробництва в нашій державі, як в історичному розрізі, так і на сучасному етапі. Критичний аналіз аграрно-фінансового законодавства стане корисним підґрунтям для внесення до нього ефективних та дієвих змін і доповнень.

Список літератури

1. Погорілко В.Ф., Шпиталенко Г.А. Правознавство: Підручник / В.Ф.Погорілко, Г.А. Шпиталенко. – К.: Каравела, 2010. – 592 с.
2. Комарова І.В. Державна фінансова підтримка аграрного сектору України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.08 / І. В. Комарова. – К., 2007. – 14 с.
3. Сафонов І.П. Правова регламентація державної підтримки аграрних товаровиробників: автореф. Дис. канд. юрид. наук: 12.00.06 / І.П. Сафонов, Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. – Х., 2006. – 14 арк.
4. Курило В.І. Фінансово-правове регулювання державної підтримки сільськогосподарського виробництва в Україні: стан та перспективи удосконалення: [Монографія]. / В.І. Курило, В.В. Мушенко за заг. ред. В.І. Курила. – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2012. – 154 с.

В статті проаналізовані та дані авторську оцінку різним класифікаціям законодавства, що містять норми про державну підтримку аграрного виробництва.

Ключевые слова: *аграрное производство, государственная поддержка, источники права, законодательство, способы классификации*

In the article the author's assessment and provided different classifications legislation containing rules on state support of agriculture.

Keywords: *agricultural production, government support, sources of law, legislation, methods of classification*

НАУКОВА СУПЕРЕЧКА: ВИДИ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ

**О.О. Іваненко, факультет економіки та менеджменту,
спеціальність «Облік і аудит», 3 курс
Науковий керівник – В.І. Хомич, к.ф.н., доцент
кафедри соціально гуманітарних дисциплін
ВП Національного університету біоресурсів і природокористування України
«Ніжинський агротехнічний інститут»**

Анотація: ми дослідили процес формування суперечки, її структуру; виробили культуру проведення суперечки.

Ключові слова: суперечка, дискусія, полеміка, диспут, дебати, теза, аргументи

Наразі для ділових людей є актуальним володіння знаннями з конфліктології, адже, на жаль, у професійних стосунках часто виникають суперечності з тих чи інших питань. Тому темою нашої статті є «Наукова суперечка: види, проблеми, перспективи».

Вище зазначене питання досліджувалося такими науковцями, як-от: Ботвиною Н.В. [2], Поварнін С.І.[12], Андрєєв В.І.[1], Калинин Я. [5],

Донченко Е.А. [3] та ін. Проте залишилося ряд невирішених аспектів цього питання. Тому проблема наукової суперечки стала об'єктом нашого дослідження.

Мистецтво проведення суперечки, на тлі якого визрівала культура наукового спілкування, має тривалу історію. Першими звернули увагу на те, що у виявленні істини важливу роль відіграє вміння сперечатися, давньогрецькі мислителі. Саме тоді з'явився відомий афоризм: "Істина народжується в суперечці". Однак мистецтво ведення диспутів у Давній Греції мало різну науково-теоретичну цінність. Так, досліджуючи методи пізнання, Арістотель розрізняв такі форми встановлення істини, як еристика, софістика, діалектика. *Еристика* (грец. *eristikos* — той, який сперечається) [9]. Греки називали її наукою, що навчає вмінню сперечатися, переконувати інших в істинності власних суджень, поглядів, правильно і бездоганно вести полеміку. Головне в еристиці — перемогти опонента, через що її ототожнювали із софістикою — методом міркування або суперечки, який базується на навмисному порушенні законів логіки через неправильно побудований умовивід.

Найвідомішим давньогрецьким софістом був філософ Протагор (480-410 до н. е.), світоглядна позиція якого спиралася на теорії про відносність людських цінностей, зокрема пізнання. Він стверджував, що будь-яке положення можна довести і заперечити, а будь-яка справа припускає два протилежні тлумачення, кожне з яких є істинним. За допомогою хитромудрого доведення логічних і словесних вивертів софісти багатьох збивали з пантелику, навіть мали на цьому гарний заробіток [13].

Під час софістичних баталій, використовуючи підступні питання, співрозмовники заманювали один одного у тенета силігізмів (міркувань, умовиводів), змушували суперника суперечити собі тощо. Один із учнів Арістотеля — Клеарх, розробив теорію софістичних загадок "гріф" (тенета). Цей прийом складався із жартівливих питань на кшталт: "Що є одним і тим самим усюди і ніде? — Час". "Що є я і не є ти? — Я — людина, отже ти — не людина". На це Діоген Кінік заперечив: "Якщо хочеш, щоб це була істина, розпочни з мене" [4].

У філософській праці "Про спростування софізмів" Арістотель наводить багато прикладів некоректно побудованих силігізмів: "П'ятірка є непарним числом, проте п'ятірка є двійкою і трійкою, отже, вона одночасно є і парною, і непарною".

Софістиці й еристиці як некоректним технікам ведення наукових суперечок інші давньогрецькі філософи протиставляли діалектику (грец. *dialektike* — мистецтво вести

бесіду) [9]. Арістотель чітко відрізняв діалектику від еристики, Платон — від софістики. На думку Арістотеля, еристик має таке відношення до діалектики, як неправильне креслення — до істинної геометрії. Еристик, на відміну від діалектика, робить хибні висновки, хоч виходить із тих самих положень, оскільки його мета полягає у словесній боротьбі заради відстоювання своєї позиції. Орієнтуючись на встановлення істини, діалектика, навпаки, керується законами логіки, не доводить формальної тотожності суперечливих понять, суджень, які іноді суперечать навіть здоровому глузду. Діалектика постійно вимагає перевірки і доказовості кожного положення, глибокого осмислення кожного поняття, а софістика лише виявляє претензії щодо доведення абсурдних суджень.

Особливого розвитку софістична наука набула у середньовіччі, зокрема схоластика (лат. *scholastic* — учений, шкільний) — течія у середньовічній філософії, яка мала на меті обґрунтування і захист теології за допомогою раціоналістичних засобів [9]. Величезного значення у схоластиці надавали мистецтву логічної аргументації, веденню дискусій, що стимулювало інтерес до логіки, лінгвістики. У схоластичних школах практикували також і софістику та критиканство. Часто опоненти настільки захоплювалися схоластичними роздумами і казуїстикою, що визначити зміст їхніх суперечок було неможливо, через що вони здавалися безпредметними та абсурдними.

В епоху Відродження сформувалося негативне ставлення до подібних наукових практик. Одним із свідчень цього є пародія на середньовічні диспути в романі французького письменника Франсуа Рабле (1494- 1553) "Гаргантюа і Пантагрюель", в якому він наводить типовий приклад суперечок тих часів:

Лижизад: "Вельмишановний панеї Те, що одна із моїх служниць пішла на базар торгувати яйцями, є істинною правдою... Так ось, вона мала пройти відстань між стежками до зеніту в шість срібних монет і кілька мідяків, оскільки Рифійські гори виявили в цьому році повнісіньку неродючість, не давши жодного фальшивого каменя через обурення базикарів з приводу розбрату між ахінеянами та мукомолами щодо бунту швейцарців, сила-силенна яких зібралася зустрічати Новий рік для того, щоб після зустрічі, удень, нагодувати биків супом, ключі ж від комори віддати дівкам-посудницям - нехай, вони насиплють псам вівса. Виходячи зі всього сказаного мною, вельмишановний пане, я наполягаю на тому, щоб Ваша превелебність виразили з цього приводу, як має бути, свою думку з оплатою судових витрат..."

Пийвино: "Вельмишановний пане та вельмишановне панство! Якби неправду було так легко розрізнити та винести про неї категоричне судження, як легко помітити у молоці комах, то світ — чотири бугаї! — не був би до такої міри об'їдений пацюками, як у наш час, і кожен приклав би своє найпідступнішим чином обгризене вухо до землі, оскільки хоча все, що протилежна сторона стверджує з приводу форми та змісту ііасідіт'а, має оперення правди, разом із тим, вельмишановне панство, під ринкою із розами приховані хитрість, шахрайство, підступність. Чи маю я терпіти, щоб у той час, коли я їм собі суп за номінальною ціною, не думаючи і не говорячи нічого поганого, до моєї оселі завітали задурювати мені голову усілякими звабливими танцями..."

Однак середньовічна практика проведення диспутів сприяла неабиякому розвитку культури наукової суперечки. Такі диспути мали на меті навчати школярів, студентів захищати набуті ними знання від сумнівів, мистецтву переконувати інших в істинності цих знань. Найважливішою вимогою культури наукової суперечки є чіткість, недвозначне формулювання її теми, правильне визначення предмета, положень або суджень, які підлягають обговоренню за допомогою обміну різними думками. Учасники повинні постійно зосереджувати увагу на головних положеннях дискусії або диспуту. Для цього вони мають глибоко розуміти те, про що дискутують, знати предмет суперечки, бути ерудованими і компетентними. За відсутності впевненості у своїх знаннях щодо предмета суперечки краще не брати участі в ній. Рівень культури суперечки залежить від застосування коректних

(припустимих) і некоректних (неприпустимих) прийомів. Коректні прийоми наукової суперечки позбавлені логічних вивертів, неправдивої інформації, неетичності. Такими прийомами є: ініціативність (здатність спрямовувати хід суперечки відповідно до власного сценарію); тактика наступу (намагання примусити опонента захищатися, відповідати на висунуті проти нього аргументи); спростування міркувань опонента його словами (із визнаних ним міркувань виводять такі висновки, які підтверджують власну позицію); ефект раптовості (виведення несподіваних для супротивника висновків, про існування яких він навіть не підозрював). До некоректних прийомів у процесі наукових суперечок належать софізми (навмисно й уміло замасковані порушення правил формальної логіки, що дезорганізують свідомість супротивника; виявити софізми не складно, складніше їх спростувати); підміна тези (наведення аргументів на користь іншої тези, а не тієї, яку необхідно довести); використання хибних і неперевіраних аргументів ("усім відомо", "абсолютно очевидно", "ніхто не буде заперечувати" тощо); апелювання до публіки (демагогія), особистості, авторитетів, марносластва та невігластва. Апелювання до публіки використовують під час політичних дискусій, коли їх учасники намагаються зіграти на настроях, національних, групових стереотипах людей тощо. Апелювання до особистості полягає у викритті справжніх або уявних вад супротивника, щоб висміяти або звинуватити його і в такий спосіб підірвати довіру до його суджень. Апелювання до марносластва означає спробу зіграти на людському честолюбстві, коли опонента намагаються "задобрити" компліментами. Посилання на авторитети розраховані на те, що опонент не посміє суперечити їм. З метою публічної демонстрації невігластва опонента повідомляють невідомі факти, цитують іноземними мовами афоризми тощо.

Культура наукового спілкування, наукових суперечок передбачає дотримання певних морально-етичних принципів, які зобов'язують: пам'ятати, що кожна людина має право на власну позицію, думку; ставитися з повагою до опонентів (спростовуючи їх твердження, не вдаватися до кепкування, брутальних випадів, образ); уміти слухати опонента, не перериваючи його, оскільки це є головною умовою адекватного розуміння протилежної позиції; володіти собою, сперечатися спокійно, не гарячкувати, оскільки часто в суперечці перемагає той, кому притаманна більша витримка.

Конфліктологія як наука знаходиться лише на самому початку свого розвитку. «Тому поки вона виступає як мистецтво суперечки, ведення переговорів і вирішення конфліктів» [1]. Конфліктологія як наука спирається на синтез соціально-психолого-педагогічного знання про закономірності, принципи, правила вирішення конфліктів та керується методами передбачення конфліктів, для того, щоб учасники, що беруть у них участь, мали найменші втрати і для себе і для навколишніх.

Часто ділове спілкування пов'язане з обговоренням певних теоретичних проблем, з пошуком істини, тому його учасникам часто доводиться відстоювати власні ідеї, концепції, думки, погляди, спростовувати аргументи своїх опонентів. Найпоширенішими формами такого спілкування є суперечка (дискусія, полеміка, диспут, дебати).

Суперечка — зіткнення несумісних думок, під час якого кожна сторона відстоює свою правоту [12]. Сьогодні культура наукової суперечки має базуватися насамперед на дотриманні правил культури мислення, на глибоких знаннях, вагомих аргументах опонентів, толерантності до іншої думки. Вона стала об'єктом конфліктології [9]. Необхідною умовою наукового спілкування є логічне та послідовне викладення думок, дотримання головних законів формальної логіки: закону тотожності, закону несуперечності та закону достатніх підстав. Відповідно до *закону тотожності* кожна думка у процесі міркування повинна мати один і той самий зміст. У будь-якому судженні він вимагає чіткого означення предмета. *Закон несуперечності* забороняє одночасно вважати істинними два протилежні судження про один і той самий предмет. Це допомагає уникнути у міркуваннях двозначності, логічної суперечності при аналізі фактів, подій, явищ тощо, що є неприпустимим у

публічних дискусіях, виступах. Закон достатніх підстав говорить, що будь-яка обґрунтована думка має вмотивовуватись іншими думками, істинність яких доведена.

Особливо важливою складовою культури наукового мислення є доведення істинності суджень, положень. Структура доведення, як правило, складається з таких взаємопов'язаних елементів, як теза, аргументи та демонстрація.

Теза (грец. *thesis* — положення) — твердження, істинність якого необхідно довести [9].

Висловлюють її у формі суджень чи системи суджень. Це коротко й чітко сформульовані основні положення чого-небудь (доповіді, лекції, статті тощо), правдивість яких потребує доведення.

Аргументи (лат. *argumentum*, від *arguere* — показувати, доводити) — підстави, докази, які наводять для обґрунтування тези [9]. Ними можуть бути аксіоми (істини, які не потребують доведення), постулати (твердження, які приймають без доказів), очевидні положення, факти, закони науки тощо.

Демонстрація (лат. *demonstratio* — показування, пояснення) — спосіб або форма доведення: логічне міркування, сукупність силогізмів, які застосовують при доведенні тези з використанням аргументів [9]. Суть її полягає в побудові різних видів умовиводів для обґрунтування істинності тези. Для забезпечення успішності наукової суперечки необхідно, щоб аргументи були такими, істинність яких є очевидною або не підлягає сумнівам. Отже, істинність має бути встановлена незалежно від тези. Порушення цієї вимоги може спричинити «коло в обґрунтуванні» — доведення, в якому істинність тези обґрунтовується посиланням на аргументи, а достовірність аргументів виводиться із тези.

Наприклад, у п'єсі французького письменника Мольєра (1622-1673) "Лікар мимоволі" батько хворої дівчинки, намагаючись дізнатися, через що його дитина стала німою, отримує від лікаря відповідь: "Через те, що вона втратила здатність говорити". "Добре, — погодився батько, — однак, вкажіть мені причину, через яку вона втратила цю здатність". Лікар відповів: "Через те, що в неї язык не повертається". У цьому діалозі тезою є твердження — "Дитина стала німою", яке обґрунтовується аргументом — "Через те, що вона втратила здатність говорити". Аргумент доводиться тією самою, тільки інакше сформульованою, тезою - "У неї язык не повертається".

Одним із найпоширеніших видів суперечок за ділового спілкування є дискусія. Дискусія (лат. *Diskussio* — дослідження, розгляд) — публічна суперечка, метою якої є з'ясування і співставлення різних (протилежних) точок зору заради знаходження істини або правильного рішення суперечливого питання [9]. Учасники дискусії по чергово висловлюють свої твердження та їх обґрунтування стосовно проблеми, яка перебуває в центрі обговорення. Якщо між ними виникає теоретична, світоглядна конфронтація, дискусія перетворюється на полеміку.

Полеміка (грец. *poiēnikos* — *войовничий, ворожий*) — вид суперечки, якому притаманні протиставлення сторін, протиставлення різних думок, ідей, поглядів [9].

Метою полеміки є не досягнення згоди, пошук істини, а цілковита перемога над опонентом. Значно толерантніша атмосфера панує під час диспуту. Диспут (лат. *disputo* — міркую) — публічна суперечка з приводу важливої наукової чи суспільної проблеми, що відбувається із залученням широкого кола фахівців [9]. При обговоренні наукових доповідей, повідомлень можуть виникнути дебати. Дебати (франц. *débats*, від *debatre* — сперечатися) — суперечка (обмін думками) з приводу певних теоретичних положень, подій тощо [9].

Найдемократичнішими, найтолерантнішими, найаргументованішими видами суперечки є дискусія, диспут, дебати. Досить дискомфортним видом суперечки є полеміка, під час якої нерідко використовують некоректні прийоми, через що її вважають проявом антикультури спілкування.

Справжня культура наукового спілкування потребує коректного щодо вимог еристики (мистецтва суперечки) обміну думками.

Отже, висока культура наукового спілкування поєднує вміння правильно, логічно мислити, уникати некоректних прийомів, тактовну вербальну поведінку, інтелектуальну чесність, шляхетність, сміливість, критичність і самокритичність, увагу до іншої точки зору, здатність прийняти її, якщо вона виявиться істинною.

Список літератури

1. Андреев В. И. Конфликтология (Искусство спора, ведения переговоров, разрешения конфликтов). — М.: Фактор, 1995. — 56 с.
2. Ботвина Н.В. Міжнародні культурні традиції: мова та етика ділової комунікації. Навчальний посібник. — К.: АртЕк, 2008. — 252 с.
3. Донченко Е.А., Титаренко Г.М. Личность: конфликт, гармония. — К.: Политиздат Украины, 1987
4. Жеребкін В.С. Логіка. — Харків: Основа, 1995. — 345 с.
5. Калинчук Я. Вежливость на каждый день. — К.: Либідь, 1992. — 89 с.
6. Коваль А. П. Ділове спілкування. — К.: Либідь, 1992 — 345 с.
7. Лавриенко В.М. Психология и этика делового общения: Учебник для вузов. 3-е изд. Перер. и доп. — М.: ЮНИТИ — ДАНА, 2000. — 207... 224 с.
8. Мацюк З., Станкевич Н. Українська мова професійного спілкування: Навч. посібн. — К.: Каравела, 2005. — 267 с.
9. Мельничук О.С. Словник іншомовних слів — Київ 1974. — 23, 46, 85, 116, 208, 243 с.
10. Ораторське мистецтво: Конспект лекцій. — НМЦ, 1997. — 81... 82 с.
11. Пірен М.І. Основи конфліктології: Навчальний посібник. — К.: 1997. — 105... 137 с.
12. Поварнин С.И. Спор: о теории и практике спора — СПб.: Библиополис, 1996. — 266 с.
13. Причепій Є. М., Черній А. М., Чекаль Л. А. Філософія. Підручник. Видання 2-ге, виправлене, доповнене — Київ Академвидав, ББК., 2005. — 194 с.
14. lcorp.ulif.org.ua
15. <http://uktdic.appspot.com>

Abstract: we investigated the process of forming spores, its structures; promoted a culture of ongoing controversy.

Key words: dispute, discussion, controversy, dispute, debate, thesis, arguments

КОЛЕКТИВНІ ФОРМИ ФАХОВОГО СПІЛКУВАННЯ ЕНЕРГЕТИКІВ

*М.О. Кагадій, факультет електрифікації та автоматизації
сільського господарства,
спеціальність «Енергетика і електротехнічні системи в АПК», 3 курс
Науковий керівник – В.І. Хомич, к.ф.н., доцент
кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
ВП Національного університету біоресурсів і природокористування
України «Ніжинський агротехнічний інститут»*

Анотація: у статті розглядається специфіка фахового спілкування енергетиків та подаються рекомендації щодо його вдосконалення.

Ключові слова: фахове спілкування, колективні форми спілкування, функції

Нині гостро постає проблема мови професійного спілкування, адже професіонал має володіти навичками професійного мовлення. Питання про колективні форми фахового спілкування стало об'єктом дослідження для Л.А.Васенко[1], В.В.Дубічинського[1], З.О.Мацюка[3], Н.І.Станкевича[3] та інших. Проте залишився недосліджений аспект про фахове спілкування енергетиків, тому це стало об'єктом нашого дослідження. Тема наукової розвідки – «Колективні форми фахового спілкування енергетиків».

Спілкування є необхідною умовою діяльності людини. Від нього залежить психологічний клімат в організації та на підприємстві, їх організаційна і виробнича мобільність, конкурентні позиції на ринку, сприймання і розуміння людьми одне одного. Правильно організоване спілкування забезпечує ефективний обмін інформацією, дає змогу глибше пізнати співрозмовника, спрогнозувати особливості подальшої ділової взаємодії з партнером.

Оволодіння основами будь-якої професії розпочинається із засвоєння певної системи загальних і професійних знань, тобто опанування фахівцем наукового дискурсу професії, основою якої є сучасна українська літературна мова.

Мова професійного спілкування – це форма сучасної української літературної мови, специфіку якої зумовлюють особливості спілкування у виробничо-професійній сфері. Мова професійного спілкування – це спеціальна мова, насичена професіоналізмами і термінами; це засіб ефективного, “мовного професійного спілкування”, це наука і мистецтво усної переконуючої комунікації, що становить фундамент професіоналізму.

Володіння мовою професійного спілкування – це: 1) знання власне мови професійного спілкування (крім норм сучасної української літературної мови, це і спеціальна термінологія, і особливості побудови синтаксичних конструкцій, тексту тощо), тобто сформованість мовної компетенції; 2) уміння використовувати ці знання на практиці, доцільно вибирати те чи інше слово із синонімічного ряду, доречно поєднувати вербальні, паравербальні і невербальні засоби спілкування відповідно до мети, ситуації мовлення, тобто сформованість комунікативних навичок.

Існують різні види усного професійного спілкування: знайомство, бесіда, лекція, семінар, нарада, доповідь, вітання, полеміка, обговорення, суперечка, дискусія, телефонна розмова тощо. Кожен вид усного професійного спілкування має ряд особливостей, норм і усталених правил підготовки до конкретного аспекту спілкування у політичній, юридичній, економічній, виробничій та інших сферах спілкування.

Обслуговуючи потреби суспільства, мова професійного спілкування, як частина сучасної української літературної мови, виконує цілу низку функцій, важливих для суспільної та виробничої галузей. Найсуттєвішими з них виділимо наступні.

Комунікативна функція мови професійного спілкування – найважливіший засіб спілкування в професійній діяльності і забезпечення інформаційних процесів у виробництві. Із комунікативного аспекту слід розглядати і сукупність текстів, як наслідок діяльності комунікантів, здійснюваною шляхом обміну писемною продукцією.

Ідентифікаційна функція мови професійного спілкування засвідчується в часовому і просторовому вимірах. Кожен працівник має своєрідний індивідуальний “мовний” портрет, у якому відображено не тільки національно-естетичні, культурні, вікові параметри, але й рівень професіоналізму.

Експресивна функція мови професійного спілкування полягає в тому, що вона є універсальним засобом вираження внутрішнього світу працівника. Чим досконаліше фахівець володіє мовою професійного спілкування, тим виразніше і точніше реалізується як особистість.

Гносеологічна функція мови професійного спілкування є своєрідним засобом пізнання виробничого процесу, стосунків, взаємовідносин. Професіонал користується не

тільки індивідуальним досвідом, а й усім набутим суспільним досвідом. Гносеологічна функція полягає не лише в сприйнятті і накопиченні професійного досвіду, вона безпосередньо пов'язана з функцією мислення, формування та існування думки.

Мислетворча функція. Формуючи думку, людина мислить мовними формами. Мислення є конкретне й абстрактне (понятійне). Понятійне мислення – це оперування поняттями, що позначені логічно пов'язаними термінами. Мислити – означає “оперувати мовним матеріалом”.

Естетична функція. Мова – першоджерело культури, а мова професійного спілкування – першоджерело професійної культури, вона є знаряддям професійних цінностей.

Номінативна функція. Це функція називання (номінування). Усе пізнане людиною у виробничій діяльності одержує від неї свою назву і тільки так існує у свідомості. Цей процес називається “омовленням” професійної діяльності. У назвах зафіксовано певні реалії дійсності.

Основними компонентами мовного професійного спілкування, на думку Л.А.Васенко є: особистісний чинник у професійному спілкуванні, мова як засіб професійного спілкування, текст – мовне втілення інформації у професійне спілкування.[1]

Особистісний чинник впливає на мову професійного спілкування. Для більшості професій спілкування складає основу діяльності. Від форми, стилю спілкування значною мірою залежить ефективність роботи. Навички, уміння і здібності в спілкуванні є одними з основних фахових рис працівника. Нині виникає гостра потреба в людях саме особистісного типу, які вміють самостійно мислити, переконливо впроваджувати корпоративні інтереси, спонукати підлеглих і партнерів до активних дій.

Креативність особистості є важливим чинником, що впливає на становлення і розвиток професійної мовної компетенції та є необхідною умовою самореалізації фахівця. Креативні якості індивіда стійкі і забезпечують творчий стиль його мовленнєвої поведінки, унікальність результатів професійної діяльності, продуктивність, готовність до творчих конструктивних перетворень. Креативні особливості формуються протягом усього життя і залежать від індивідуальних особливостей кожної особистості та пізніше від специфіки галузі, у якій вона працює. Професіонали з добре розвиненими творчими здібностями до формування і сприйняття нових ідей володіють високою гнучкістю мислення і можуть легко переходити від одного варіанта розв'язання проблеми в будь-якій сфері до іншого, якщо умови змінилися і вимагають нового погляду на питання.

Для ефективної професійної діяльності важливі такі креативні якості особистості:

- мотиваційно-креативні (потреба в самореалізації, творча позиція тощо);
- емоційно-креативні (емпатія (здатність відчувати емоційний фон інших), багатий емоційний досвід тощо);
- інтелектуально-креативні (дивергентне (різнопланове) мислення, інтуїція, здатність до перетворень, розвинені уява і фантазія);
- естетично-креативні (прагнення до краси, естетична емпатія, почуття форми, стилю; почуття гумору);
- комунікативно-креативні (співробітництво у творчій діяльності; здатність мотивувати творчість інших, накопичувати творчий досвід);
- екзистенційно-креативні (позитивна Я-компетенція, нонконформізм (неприспособленість); індивідуальний стиль діяльності).

Професійна мовнокомунікативна компетенція

Комунікативна компетенція є складним, системним утворенням. У сучасній соціолінгвістиці її розуміють саме як систему, що виконує функцію балансування існуючих мовних форм, які визначаються з опорою на мовну компетенцію комуніканта на тлі певних соціальних функцій. Сучасна структура комунікативної компетенції складається з семи компонентів (видів компетенції):

1) дискурсивна компетенція – здатність поєднувати окремі речення у зв'язне усне або письмове повідомлення, дискурс, використовуючи для цього різноманітні синтаксичні та семантичні засоби;

2) соціолінгвістична компетенція – здатність розуміти і продукувати словосполучення та речення з такою формою і значенням, які відповідають певному соціолінгвістичному контексту ілокутивного акту комунікації; (ілокутивний акт – втілення у висловлюванні, породжуваному під час мовлення, певної комунікативної мети; цілеспрямованість; функція впливу на співрозмовника.)

3) стратегічна компетенція – здатність ефективно брати участь у спілкуванні, обираючи для цього правильну стратегію дискурсу, якщо комунікації загрожує розрив через звукові перешкоди, недостатню компетенцію та ін., а також адекватну стратегію для підвищення ефективності комунікації;

4) лінгвістична компетенція – здатність розуміти та продукувати вивчені висловлювання, а також потенційна здатність розуміти нові, невивчені висловлювання;

5) ілокутивна компетенція – здатність належним способом формувати ілокутивний (мовний) акт (попросити щось, запросити, поінформувати когось тощо) відповідно до ситуації спілкування;

6) психологічна компетенція – уміння відчувати особистість партнера, його настрій, характер;

7) соціокультурна компетенція – здатність розуміти й використовувати різні складові національної культури (традиції, ритуали, звичаї, соціальні стереотипи) в конкретних ситуаціях з урахуванням норм міжкультурного спілкування.

Формування професійної мовнокомунікативної компетенції передбачає:

- глибокі професійні знання і оволодіння понятійно-категоріальним апаратом певної професійної сфери та відповідною системою термінів;

- досконале володіння сучасною українською літературною мовою;

- уміле професійне використання мовних стилів і жанрів відповідно до місця, часу, обставин, статусно-рольових характеристик партнера;

- знання етикетних мовних формул і вміння ними користуватись у професійному спілкуванні;

- уміння працювати з різними типами текстів;

- уміння орієнтуватись у масивах різномовної та різнотипної інформації українською мовою на різних каналах комунікації;

- уміння знаходити, вибирати, сприймати, аналізувати і використовувати інформацію профільного спрямування;

- володіння інтерактивним спілкуванням (миттєво відповідно реагувати на нову інформацію у контексті попередніх даних);

- володіння основами риторичних знань і вмінь;

- уміння оцінювати комунікативну ситуацію і приймати професійне рішення та планувати комунікативні дії.

Професійна мовна (мовнокомунікативна) компетенція особистості є показником сформованості системи професійних знань, комунікативних умінь і навичок, ціннісних орієнтацій, загальної гуманітарної культури, інтегральних показників культури мовлення, необхідних для якісної професійної діяльності.

Важливу роль у професійній діяльності відіграє поведінка особистості, яка визначається не тільки сукупністю особистісних якостей, особливостями конкретної ситуації, а й специфікою того соціально-професійного середовища, у межах якого реалізується його ділова і професійна активність.

Отже, мовне професійне спілкування неможливе без суб'єктів спілкування, тобто особистостей, знання лінгво-психологічної характеристики кожного з них. У професійному

спілкуванні завжди треба враховувати динамічні особливості психічних процесів і поведінки людей, інтенсивність, швидкість, темп усного мовлення. Самостійний і творчий склад мислення, орієнтування в ситуації, орієнтація на мову співрозмовника, мовна пам'ять, правильний і доречний добір мовних засобів, правильна побудова висловлювання (тексту) і прогнозування реакції слухачів, відповідна дикція, уміння слухати – такі основні якості мовця-професіонала, необхідні для оптимального, кваліфікованого розв'язання професійних завдань. Труднощі, які виникають під час донесення або сприймання інформації, часто є наслідком вікових, статевих, соціальних розбіжностей.

Список літератури

1. Васенко Л.А., Дубічинський В.В., Крилець О.М. Фахова українська мова: Навч. посіб. – К.: ЦУЛ, 2008. – 272 с.
2. Загнітко А.П., Данилюк І.Г. Українське ділове мовлення: професійне і непрофесійне спілкування. – Донецьк: ТОВ ВКФ “БАО”, 2004. – 480 с.
3. Мацюк З.О., Станкевич Н.І. Українська мова професійного спілкування: Навч. посіб. – К.: Каравела, 2008. – 352 с.
4. Мацько Л.І., Кравець Л.В. Культура української фахової мови: Навч. посіб. – К.: ВЦ “Академія”, 2007. – 360 с.

Abstract: *this article discusses specific professional communication Energetics and submitted recommendations for its improvement.*

Key words: *professional communication, collective forms of communication, functions.*

COLLECTIVE FORMS OF PROFESSIONAL COMMUNICATION ENERGETICS M.O. Kahadiy

ПРОГРАММА ПО УЛУЧШЕНИЮ УРОВНЯ ЖИЗНИ НАСЕЛЕНИЯ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

***А.Р. Катренова, специальность - учет и аудит, 2 курс
группа УИА (учет и аудит) – 204***

Колледж экономики и финансов, г. Астана РК

***Научный руководитель – А.Б. Шайхина, преподаватель специальных дисциплин
Колледж экономики и финансов, г. Астана РК***

Аннотация: *Статья посвящена улучшению уровня жизни населения Республики Казахстан. Рассмотрены основные показатели качества жизни населения.*

Ключевые слова: *качество жизни населения, создание благоприятных условий, качество питания, качество социальных услуг, демографические тенденции*

Качество жизни населения проблема преодоления бедности находится в центре внимания всего мирового сообщества. Многие страны ведут активную борьбу с бедностью. Качество жизни является наиболее важной социальной категорией, которая характеризует структуру потребностей человека и возможности их удовлетворения. Некоторые исследователи при определении понятия "качество жизни" большое внимание ориентируют на экономическую сторону, материальную обеспеченность жизни населения.

Целью программы определено: сокращение бедности путем создания условий для экономического роста, продуктивной занятости и увеличения доходов населения, повышения доступа бедных к услугам здравоохранения и образования.

Задачи: 1) Создание благоприятных условий для развития предпринимательства, включая малый бизнес; повышения квалификации и переподготовки безработных;

2) Повышение эффективности и доступности государственных услуг в секторах здравоохранения, образования;

3) Дальнейшее развитие и совершенствование активных мер содействия занятости за счет создания дополнительных рабочих мест.

Качество жизни населения — это степень удовлетворения материальных, духовных и социальных потребностей человека.

Человек страдает от низкого качества и испытывает удовлетворение от высокого качества жизни, независимо от сферы в работе, в бизнесе и в личной жизни. Следовательно, качество необходимо человеку постоянно. Человек сам стремится к улучшению качества жизни — получает образование, трудится на работе, стремится к продвижению по карьерной лестнице, прилагает все усилия на то, чтобы добиться признания в обществе.

Основными показателями качества жизни населения являются:

- доходы населения (среднедушевые номинальные и реальные доходы, показатели дифференциации доходов, номинальная и реальная начисленная средняя заработная плата, средний и реальный размер назначенной пенсии, величина прожиточного минимума и доля населения с доходами ниже прожиточного уровня, минимальные размеры заработной платы и пенсии и пр.);

- качество **питания** (калорийность, состав продуктов);
- качество и модность **одежды**;
- комфорт **жилища** (общая площадь занимаемого жилья на одного жителя);
- качество **здравоохранения** (число больничных коек на 1000 жителей);
- качество **социальных услуг** (отдых и сфера услуг);
- качество **образования** (число вузов и средних специальных учебных заведений, удельная доля студентов в численности населения);
- качество **культуры** (издание книг, брошюр, журналов);
- качество сферы обслуживания;
- качество **окружающей среды**, структура досуга;
- демографические тенденции (показатели ожидаемой продолжительности жизни, рождаемости, смертности, брачности, разводимости);
- безопасность (число зарегистрированных преступлений).

Уровень жизни населения — представляет собой экономическую категорию. Это уровень обеспеченности населения необходимыми материальными благами и услугами.

Уровень жизни — это уровень благосостояния населения, потребления благ и услуг, совокупность условий и показателей, характеризующих меру удовлетворения основных жизненных потребностей людей.

В настоящее время, когда экономические системы стран подвергаются деформации и видоизменяются главной целью остаётся **осуществление принципа социальной направленности рыночной экономики** с помощью улучшения уровня жизни населения.

Основными задачами статистики уровня жизни населения являются: изучение фактического благосостояния населения, а также факторов, определяющих условия жизнедеятельности граждан страны в соответствии с экономическим ростом; измерение степени удовлетворения потребностей в материальных благах и услугах во взаимосвязи с социальными условиями и развитием производства.

Особо следует выделить задачу изучения закономерностей формирования и регионально-динамических тенденций уровня жизни населения страны в целом, а также в

разреze отдельных социально-демографических групп населения и типов домашних хозяйств.

Базой для построения системы показателей и решения указанных задач являются материалы макроэкономической статистики, демографической статистики, статистики труда, торговой статистики, статистики цен.

Для характеристики уровня жизни используют количественные и качественные индикаторы. Количественные — определяют объем потребления конкретных товаров и услуг, а качественные — качественную сторону благосостояния населения.

Уровень жизни характеризуется целым блоком показателей:

- потребительская корзина
- средняя заработная плата
- разница в доходах
- продолжительность жизни
- уровень образования
- структура потребления продуктов питания
- развитие сферы услуг
- обеспеченность жильем
- состояние окружающей среды
- степень реализации прав человека.

Основными инструментами борьбы с бедностью в Казахстане были выдвинуты:

- во-первых, экономический рост
- во-вторых, социальное развитие означающее улучшение доступности к образованию и услугам здравоохранения.

Самая желаемая зарплата для казахстанцев варьируется в пределах 75-100 тыс. тенге. Об этом свидетельствуют данные Headhunter.kz, предоставленных деловому portalу Kapital.kz.

Согласно портрету соискателей самых популярных профессиональных областей, в сфере «Бухгалтерия и финансы» ищут работу в основном женщины, в возрасте от 26 до 35 лет с высшим образованием. При этом, более половины из них не владеют английским языком и имеют опыт работы от 1 года до 6 лет.

В сегменте «Продажи» более половины соискателей – мужчины (56%) с высшим образованием. До 6% специалистов свободно владеют английским языком, треть – без опыта работы. Пятая часть кандидатов претендует на ежемесячное вознаграждение в размере 75-100 тыс. тенге.

Вывод: 1. Необходимо сохранение перспективных рабочих мест и сокращение безработицы, а также оживление производства.

2. Становление эффективного рынка труда, преодоление неоправданно заниженной цены труда, повышение ее уровня по мере роста национальной экономики.

3. Повышение уровня жизни, сокращение имущественного расслоения населения, формирование системы и уровней социальных гарантий (оплата труда, пенсии, пособия, стипендии, медицинское обслуживание).

Список литературы

1. Есентугелов А. Путь Казахстана К Рынку Был Долгим И Тернистым, Но Не Напрасным // Экономика И Статистика. - 2001. - №2.
2. Карагусова Г. Некоторые Аспекты Теневой Экономики В Странах Транзитного Периода // Экономика И Статистика. - 2000. - №8-9. - С.16.

УДК: 014: 001

СУЧАСНИЙ СТАН АГРАРНОЇ ОСВІТИ І НАУКИ В УКРАЇНІ

*О.О. Киричок, факультет економіки та менеджменту,
спеціальність “Менеджмент”, 2 курс
Науковий керівник – О.М. Труш, к.і.н, ст. викладач
кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
ВП Національного університету біоресурсів і природокористування “Ніжинський
агротехнічний інститут”*

У статті проаналізовано сучасний стан і проблеми аграрної освіти та університетської науки, визначено перспективи й стратегії їх подальшого інноваційного розвитку.

Ключові слова: *аграрна освіта, наука, підготовка фахівців, інноваційний розвиток*

Сьогодні основним ресурсом, який забезпечує зростання благополуччя суспільства та підвищення статусу країни, є знання і вміння, які не можуть бути ні передані, ні перерозподілені, тобто освіта й наука – фундамент інновацій і розвитку суспільства. В тріаді “освіта-наука-виробництво” – освіта та наука є визначальними елементами, бо саме вони формують інноваційно-мислячі кадри, які потім, розвиваючи виробництво, спонукають його до використання наукових розробок. Тобто в науково-інноваційному процесі кадри є первісною ланкою, але при підготовці нестандартно мислячих кадрів слід орієнтуватися на особистість, яка на основі старих знань репродукує нові. Варто відмовитися від надання лише кваліфікаційних знань, а навчитися в університетах розвивати інтелект і мислення майбутнього фахівця. Таким чином, подолання перешкод в інноваційному розвитку українського суспільства повною мірою можливо забезпечити за рахунок науково-освітніх проривів.

Питанням розвитку аграрної освіти і науки завжди приділялося багато уваги. Авторами наукових праць із зазначених проблем є П.І. Гайдуцький, В.М. Геєць, О.В. Крисальний, М.Й. Малік, В.Я. Месель-Веселяк, П.Т. Саблук, В.І.Власов, М.І.Кісіль, В.П. Ситник, О.М. Шпичак, К.І. Якуба та інші. Однак різноплановість публікацій, відсутність єдиного розв’язання проблем в умовах інтеграції аграрної освіти та університетської науки в європейський освітній простір спонукають до подальшого поглиблення дослідження.

Метою статті є аналіз сучасного стану аграрної освіти та науки в Україні, визначення перспектив і стратегій їх подальшого інноваційного розвитку.

Характеризуючи науковий потенціал галузі, можна відзначити, що у державі науково-дослідницька робота сільськогосподарських наукових установ здійснюється на більш ніж 100 тис. га землі, функціонує близько 800 науково-дослідницьких кафедр безпосередньо на виробництві, здійснюють дослідницьку діяльність 95 навчально-дослідницьких господарств.

Зосередивши увагу на питаннях законодавчої підтримки розвитку аграрної науки і освіти, можна відмітити, що у профільному міністерстві розроблено проект Концепції реформ і розвитку аграрної освіти та науки в Україні, яка повністю відповідає стратегічним напрямам Програми економічних реформ на 2010-2014 роки та Указу Президента України від 30.09.2010 “Про заходи щодо пріоритетного розвитку освіти в Україні”. У профільному парламентському Комітеті, триває робота щодо підготовки відповідних законодавчих документів, якими розвиток науки та освіти у вітчизняному АПК визнавався б пріоритетним напрямком роботи у цій галузі.

За даними Комітету, сьогодні до сфери управління Міністерства аграрної політики належать 23 вищі навчальні заклади 3-4 рівнів акредитації, з яких 11 мають статус національних, 91 коледжів і технікумів входять до складу аграрних університетів і 24

самостійних вищих навчальних закладів 1-2 рівнів акредитації. У галузі також функціонують 33 установи післядипломної освіти та 33 - з підготовки і підвищення кваліфікації робітничих кадрів. Навчальний процес забезпечують близько 14,6 тисяч науково-педагогічних та педагогічних працівників. Серед них майже дві третини - доктори і кандидати наук, майже 400 старших викладачів та понад 600 викладачів-методистів.

Контингент студентів становить понад 258 тисяч осіб, з них понад 123 тис. (або 47,7%) навчаються за державним замовленням, майже 71% студентів складає сільська молодь. Щорічний випуск молодих спеціалістів денної форми навчання становить близько 13 тис. в університетах та понад 16,2 тис. осіб - в технікумах і коледжах, направлення на роботу отримують більше 75 відсотків випускників, які навчалися за державним замовленням.

Невід'ємною складовою діяльності аграрних вищих навчальних закладів є наукові дослідження. З цією метою в структурі вищих навчальних закладів функціонують 14 науково-дослідних інститутів та 67 проблемних лабораторій, створені майже 400 кафедр на виробництві, інформаційно-консультаційні служби для сільськогосподарських товаровиробників. Аналіз галузевої структури науковців вищої кваліфікації України свідчить, що науковці вищої кваліфікації сільськогосподарського спрямування мають найнижчу частку серед загалу – 4,6%. Водночас ці науковці є найбільш залученими до виконання науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, на відміну від інших, про що свідчить, зокрема, показник зайнятості в науці: найактивнішими є вчені сільськогосподарських (0,588) і природничих наук (0,406).

Незважаючи на певне скорочення чисельності вчених в аграрному секторі й незадовільне стимулювання їхньої праці (рівень посадових окладів професорів в Україні становить 5-6 тис. грн на місяць, тоді як в Європі – 7 тис. євро; стипендії аспірантам – до 100 євро, при європейському рівні – 1000 євро), Україна досі посідає одне з перших місць в Європі за часткою науковців у робочій силі. Обсяг бюджетного фінансування науки в Україні нижчий від

законодавчо встановлених норм (1,7% ВВП) і становить лише 0,4-0,5% ВВП. На університетський сектор науки нині припадає менше 7% загальних асигнувань на всю науку, а частка фінансування науково-технічних робіт в університетах дорівнює лише 3% загальних коштів на їхнє утримання, що значно нижче, ніж у розвинутих країнах. Така ситуація є загрозливою для України і може призвести до втрати країною науково-освітньої ідентичності, а отже – й інноваційних перспектив.

Аграрна освіта відіграє ключову роль у підготовці фахівців для агропромислового комплексу держави і тим самим створює передумови підвищення конкурентоспроможності галузі. Можна відмітити, що Україна прагне вийти на якісно новий рівень виробництва агропродукції, без розвитку ж науки і освіти та їх тісного взаємозв'язку з виробництвом це зробити неможливо.

Сьогодні рівень підготовки фахівців для АПК не в повній мірі відповідає соціально-економічним потребам суспільства, рівню розвитку виробництва та продовольчої безпеки держави, якості життя і безпеки довкілля, що спричинено:

- недосконалою системою комплексного довго- та середньострокового прогнозування потреби у висококваліфікованих кадрах на ринку праці України;
- порушенням ланцюга безперервної освіти для забезпечення аграрної галузі від кваліфікованого робітника до фахівця найвищої ланки;
- невідповідністю рівня матеріально-технічної бази аграрних вищих навчальних закладів (ВНЗ), професійно-технічних навчальних закладів (ПТНЗ) та наукових установ потребам сучасного аграрного виробництва;
- недосконалістю механізму втілення наукових розробок в аграрне виробництво;
- недостатнім фінансуванням освіти та науки на видатки розвитку та соціальні потреби;

СЕКЦІЯ 3

«Гуманітарна складова становлення кваліфікаційних фахівців» «Освітні інновації та формування сприятливого соціального середовища»

- недосконалою системою та недостатньою участю виробників у підвищенні кваліфікації, перепідготовці персоналу, підвищенні кваліфікації та стажуванні педагогічних і науково-педагогічних кадрів;

- низьким рівнем заробітної плати та невирішеністю соціально-побутових питань на селі, внаслідок чого значна кількість випускників ВНЗ не закріплюється на виробництві.

На нашу думку, зазначені проблеми можна розв'язати за умови реформування аграрної освіти та науки на основі інноваційних підходів, що дозволить підвищити їх якість та результативність, сприятиме зростанню ефективності використання кадрового потенціалу галузі, забезпечить конкурентоспроможність агропромислового сектору економіки, підвищить добробут населення.

Зокрема, Верховній Раді можна розглянути питання щодо внесення змін до проекту нової редакції Закону “Про вищу освіту”, а саме:

- переглянути кількісні показники визначення типів вищих навчальних закладів і привести у відповідність до демографічної ситуації;

- не передбачати у законопроекті про внесення змін до Закону “Про здійснення державних закупівель” проведення тендерної процедури при формуванні державного замовлення в сфері освіти;

- внести зміни до Закону “Про вищу освіту”, виділивши для аграрних коледжів посади науково-педагогічних працівників “доцент”, “професор”.

Також найбільш вигідною стратегією подальшого довгострокового розвитку аграрної освіти і науки може стати стратегія інноваційного розвитку, яка відображатиме економічну доцільність сучасного стану розвитку суспільства, включаючи задоволення освітніх потреб населення, особливо сільського, в його мобільності, потреби в насиченні аграрного сектора економіки спеціалістами нової формації, сучасними науковими досягненнями, а також необхідності підвищення міжнародної конкурентоспроможності аграрної освіти і університетської науки.

Зокрема, перспективним є розвиток навчально-практичних центрів аграрних ВНЗ по підготовці кадрів робітничих спеціальностей для агропромислового комплексу регіону з подальшим використанням відповідної матеріально-технічної бази для набуття робітничих професій студентами ВНЗ. Мережа таких центрів також сприятиме популяризації та впровадженню новостворених сучасних екологічно безпечних і енергозберігаючих технологій, що створені вченими в аграрному секторі.

Закріпленню наукового потенціалу галузі сприятиме і створення університетів дослідницького типу, підтримка розвитку науково-навчальних центрів, що здійснюють поглиблену наукову підготовку висококваліфікованих фахівців і забезпечують виконання конкурентоспроможних наукових розробок. При цьому слід виділити за регіональною ознакою ті аграрні ВНЗ, які мають потенціал для координації наукових досліджень у регіоні.

Отже, чим вищий рівень освіти молодшої людини, тим більше вона надає новітніх пропозицій та успішніше використовує інновації (застосовує нове обладнання, матеріали, технології, у тому числі інформаційні, нові підходи, раціоналізаторські “знахідки” тощо) як у професійній діяльності на основному робочому місці, так і поза ним. Тому необхідно сконцентрувати всі зусилля держави, науково-освітніх установ, товаровиробників на відновлення й закріплення позицій аграрної освіти і науки, що в результаті забезпечить Україні зростання економіки, а в сукупності сприятиме підвищенню соціальних стандартів життя кожного громадянина нашої держави.

Список літератури

1. Шебанін В.С. Стратегія інноваційного розвитку аграрної освіти і науки в сучасних умовах // Економіка АПК. – 2007. – № 5. – С. 33-35.
2. Саблук П.Т. Міжнародний рух капіталів і залучення в Україну прямих іноземних інвестицій / Саблук П.Т., Власов В.І., Кісіль М.І., Приб К.І. // Економіка АПК. – 2008. – №9. – С. 3-14.
3. Шебанін В. С. Освіта та наука як рушійні фактори інноваційного розвитку аграрної сфери України // Економіка АПК. – 2010. – №3.

Проанализированы современное состояние и проблемы аграрного образования и университетской науки, определены перспективы и стратегии их дальнейшего инновационного развития.

Ключевые слова: *аграрное образование, наука, подготовка специалистов, инновационное развитие*

The current state and problems of agrarian education and university science are analysed. The prospects and strategies of its further innovation development are defined.

Key words: *agrarian education, science, preparation of specialists, innovative development*

THE MODERN CONSISTING OF AGRARIAN EDUCATION AND SCIENCE IS OF UKRAINE

O.A. Kirichek

МОТИВАЦІЯ СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАННЯ У АГРАРНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

*М.Б. Кудлай, факультет економіки та менеджменту,
спеціальність «Облік і аудит», 2 курс
Науковий керівник – О.С. Сидорович, к.і.н., доцент кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін*

*ВП Національного університету біоресурсів та природокористування України
«Ніжинський агротехнічний інститут»*

У статті розглядається процес мотивації студентів до навчання у аграрних навчальних закладах. Та спонукальні мотиви для навчання.

Ключові слова: *мотивація, навчання, аграрні навчальні заклади, спонукальні мотиви*

Постановка проблеми. На початку нового тисячоліття в усьому світі відбувається процес перегляду старих і освоєння нових термінів у різних сферах людської діяльності, у тому числі в системах освіти і виховання. Безпосередньо ж для української освітньої сфери це етап перевірки її здатності в кризових умовах адаптуватися до нових впроваджень, реформуватися таким чином, щоб відповідати кращим світовим освітнім стандартам.

У таких умовах надзвичайно важливими є аналіз мотиваційної сфери українського студентства, вивчення потреб, мотивів та цілей учіння студентів та розробка на цій основі дієвих технологій формування професійно-значущих якостей майбутніх фахівців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі мотиви розглядали різні автори: О.М. Леонтьєв [8] (як матеріальні чи ідеальні потреби); С.Л. Рубінштейн [12] (як потреби, інтереси, ідеали); П.Я. Гальперін [2], Є.П. Ільїн [5], А.К. Маркова [10], В.А. Ядов [13] та інші. О.М. Леонтьєв, називаючи діяльність процесом активності людини, вважає, що предмет діяльності завжди збігається з тим об'єктивним, яке спонукає суб'єкт до цієї

діяльності, тобто з мотивом, що є спонукальною причиною дій та вчинків людини [8]. С.Л. Рубінштейн [12] вважає, що мислення людини детермінується зовнішніми умовами через внутрішні. П.Я. Гальперін [2] розглядає мислення як той чи інший тип орієнтування майбутнього спеціаліста в предметі своєї діяльності.

Останнім часом проблема формування мотиваційної структури студентства розглядається у контексті професійної освіти фахівців різного профілю. Так, питання мотивації учіння студентів-аграрників у контексті формування їх навчально-пізнавальної активності досліджував П.Г. Лузан [9], студентів вищих економічних закладів - І.В. Зайцева [4].; студентів закладів гуманітарного профілю – Н.О. Клименко [6], Л.В. Міхеєва [11]; формування мотивації військово-професійної діяльності – К.О. Черненко [15], Ю.М. Якимов [16]. Вплив суспільних чинників на студентську молодь вивчали О.І. Долженко [3], О.В. Яковенко [17].

Метою статті є обґрунтування необхідності мотивації студентів до навчання в аграрних навчальних закладах. У сучасних умовах виникає об'єктивна потреба вивчення мотивацій старанного навчання студентів аграрних вищих навчальних закладів. Це обумовлено специфікою аграрної освіти, особливостями організації навчально-виховного процесу. Для вирішення цієї проблеми необхідно дослідити мотиваційну структуру особистості студента, виявити та обґрунтувати фактори мотивації учіння майбутніх фахівців-аграрників.

Виклад основного матеріалу.

Україна – держава із багатими хліборобськими традиціями. Проте перехід у 90-х роках від колективного до колективно-індивідуального способу ведення господарства з різними формами власності на землю засвідчив кризу кадрового потенціалу в аграрній галузі.

Тому в умовах сьогодення виникла необхідність підготовки фахівців для агропромислового виробництва у вищих аграрних навчальних закладах як свідомих громадян України, що здатні працювати в умовах ринкових відносин, забезпечуючи соціально-економічний розвиток країни.

За роки незалежності відбулися значні інституціональні зміни в системі вищої освіти України, котрі так чи інакше впливають на змістовну сторону освітніх мотивацій.

Серед основних змін необхідно виділити такі:

- формування системи приватних (недержавних) вузів, у яких студенти оплачують освітні послуги, що надаються їм, а також поділ фінансування навчання студентів у державних вищих навчальних закладах на бюджетну і контрактну форми;
- поява в Україні як повноправного сегмента освітньої сфери іноземних вищих навчальних закладів, що пропонують власні стандарти навчання, критерії оцінки знань і т.п. Відповідно, відбулося ініціювання на даній підставі конкурентної боротьби за вступників;
- істотні статусні зміни, що виявилися, насамперед, у переході значної частини вітчизняних вищих навчальних закладів з категорії інститутів в університетські центри, збільшення числа національних університетів;
- введення нової практики акредитації вищих навчальних закладів;
- стійке формування моделей елітної освіти, відкриття вищих навчальних закладів, що підкреслюють власний привілейований статус;
- самостійність вищих навчальних закладів у визначенні змісту організації навчального процесу, прийому студентів, програм навчання;

- поява і розвиток системи коледжів у структурі вищої освіти, а також перехід до багаторівневої і більш диференційованої системи підготовки кадрів (молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст, магістр), спроби адаптувати її до західних стандартів;
- зменшення заідеологізованості освітньої системи;
- усунення при вступі на ряд спеціальностей обов'язкових вимог, а також деяких пільг для визначених категорій абітурієнтів;
- жорсткість вимог до наявності вищої освіти при прийомі на роботу і просуванні по кар'єрних сходах;
- зростаючі можливості участі викладачів і студентів у міжнародних проектах, наукових обмінах, одержання освіти (при наявності відповідних коштів) у будь-якій країні світу і т.д.
- поява значного числа нових професій і освітніх напрямків, істотні зміни в шкалі престижності спеціальностей.

Поряд зі структурно-організаційним реформуванням відбувалися і продовжують відбуватися зміни соціально-економічного характеру, котрі істотно впливають на мотиваційні механізми. Так, зокрема, останнє десятиліття характеризувалося певними особливостями працевлаштування молодих спеціалістів: відходом від практики державного розподілу випускників; появою і розширенням такого соціального явища, як дипломовані безробітні.

В умовах швидкого руйнування колишніх соціально-економічних та політико-ідеологічних пріоритетів і економічної кризи відбулася дезорієнтація значної частини представників старших поколінь і як результат, виникнення складностей у передачі соціального досвіду молодіжній когорті, у тому числі й у виборі освітніх і професійних орієнтирів.

Стверджуються й поширюються у молодіжному середовищі нові стандарти поведінки, життєві стратегії.

З введенням платної системи для одержання вищої освіти, розвитком приватних вузів, диференціації вартості навчання в залежності від місця навчання (столиця, мегаполіс, периферія), престижності навчального закладу, спеціальності і т.д. з'явилися і були легітимізовані нові критерії відбору при вступі і навчанні, нові параметри стратифікації серед молоді, що одержує вищу освіту.

Крім того, внаслідок кризи виробничої і наукової сфер звужилась потреба в підготовці професійних фахівців з цілого ряду напрямків промисловості і наукової діяльності. Залишається невисоким рівень державного фінансування системи вищої освіти. Це приводить до того, що значна частина викладачів не одержує адекватної матеріальної оцінки своєї трудової діяльності. Поряд з цим, зростає інтенсифікація праці викладачів, що знаходить вираження у збільшенні навчального навантаження, необхідності одночасно викладати в декількох навчальних закладах для забезпечення прожиткового мінімуму. Крім того, зберігаються низькі розміри стипендій навіть для студентів, які відмінно навчаються.

Впливає на освітню сферу також бурхливе зростання нових інформаційних технологій. Воно уможливорює розвиток системи дистанційного навчання, динамізує і змістовно розширює можливості для обміну науковою інформацією, ідеями.

В Стародавніх Греції і Римі метою навчання було розуміння “вищих істин”. Людина, що наважувалася прилучитися до «вищого знання», повинна була нести відповідальність перед богами за своє рішення, а також пов'язувати свої дії з чистотою душі і ясністю помислів. У залежності від країни, історичного періоду, конкретної школи чи академії, релігійної традиції «мотиваційний ідеал» міг відрізнятися. Але так чи інакше, для тих, хто зважився стати, говорячи сучасною мовою, студентом, культивувалися в першу чергу мотивації знаходження в процесі навчання єдності знання і духовної міцності (знання і віри), що, на думку древніх, повинне було привести до внутрішньої гармонії.

Сучасне європейське виховання в цілому не пішло від цих традицій і принципів, а головне від повного ув'язування освітніх потреб з наявним соціальним середовищем, хоча і потішає себе ілюзіями автономності. Основний спектр мотивацій для одержання вищої освіти містив у собі ті ж першочергові складові, з якими ми зіштовхуємося сьогодні: прагнення до самореалізації; громадський обов'язок; кар'єрні прагнення; досягнення визначеного освітнього цензу і, відповідно, підвищення соціального статусу; задоволення батьківських бажань і ін.

В залежності від країни дана шкала могла доповнюватися специфічними мотиваціями, характерними для її культурно-історичних особливостей.

Освітні мотивації студентської молоді виступають похідними від задач освіти як соціального інституту і виконуваних їм відповідно до цього функцій.

Зміни, що відбуваються сьогодні у вищій школі, необхідно розглядати як органічну похідну від більш масштабних трансформацій – процесів глобалізації політичних і економічних систем. У даних умовах сфера вищої освіти стає базисною основою для створення можливостей послідовного переходу до нової суспільної системи. Освітні мотивації, у зв'язку з цим, варто розглядати як один із ключових елементів по ефективному вирішенню даних глобальних задач.

Поняття «мотивація» дослідники трактують дещо по-різному. Так, С.Л. Рубінштейн [12] під мотивацією розуміє систему спонукань, ієрархічно організовану; Л.І. Божович [1] визначає мотивацію як сукупність мотивів, що спонукають до діяльності; А.К. Маркова [10] вважає, що мотивація є багатомірним утворенням окремих мотивів, потреб, цілей, намірів, інтересів, ідеалів, цінностей. Н.М. Трофімова, Є.І. Єрьоміна [14] вважають, що мотивом для самонавчання майбутнього спеціаліста є зміна його відношення до себе і до діяльності, усвідомлення здатності виходити за межі завдань заданих, творчо перетворювати себе. О.М. Леонтьєв [8] вважає, в активності студента наявним є пізнавальний і професійний аспект, потім в процесі діяльності постійно проходять трансформації, що зачіпають мотивацію як структуру. Так у студентів старших курсів значно зростає вираженість мотивів відкриття нового розвитку здібностей, умінь і особистих якостей, підсилюється інтерес до процесу учіння, до професії, спілкування в групі, підвищується відповідальність за результати навчальної діяльності. Знижується вираженість мотивів зовнішніх по відношенню до процесу навчальної діяльності, а також суб'єктивна значимість академічних успіхів.

Серйозним поділом у поглядах на мотивацію є визнання ступеня впливу інстинктивної і соціальної сфер на поведінку людини. Оцінки коливаються від визнань повного домінування несвідомих імпульсів над поведінковими реакціями людини до повної автономності від них, тотальної залежності поведінки людини від впливу зовнішнього середовища.

Дослідження мотиваційної сфери студентів ВНЗ свідчить про наявність певної структури та ієрархії мотивів, які спонукають молодь до навчання.

В умовах ринкової економіки складається новий тип кваліфікації фахівця-аграрія, істотними рисами якого є широкий науково-дослідний профіль; системність і гнучкість техніко-економічних, соціально-психологічних і управлінських знань; високий рівень загальної професійної освіти; високий рівень професійної відповідальності.

Спонукальні мотиви до успішної навчальної діяльності у аграрному ВНЗ слід класифікувати за наступними критеріями: 1) рівень усвідомленості цінності знань для розвитку своєї особистості; 2) бажання стати фахівцем у галузі сільського господарства; 3) зовнішні мотиви (позиція батьків, успіхи ровесників); 4) пізнавальний процес; 5) цінність освіти як складова системи цінностей української ментальності; 6) бажання уникнути військової служби (переїхати жити в місто) та інше.

В процесі навчання відбувається зміна життєвих поглядів, професійної ідентифікації і професійної свідомості, відповідно зміна структури мотивації навчальної діяльності.

З практики відомо, переважна кількість студентів не відчуває внутрішнього потягу до виконання наступних завдань. Вони бажають якомога більше зберігати стан бездіяльного спокою. На місце цього стану потім приходять сигнали тривоги, викликані свідомістю про необхідність братися до роботи за новими завданнями.

Розподіл студентів на полюсно – протилежне ставлення до навчальної роботи має свої закономірності. Закон збереження психофізіологічної рівноваги спрацьовує для всіх людей з нормальною психікою. Регульований механізм збереження рівноваги закладений у потрібнісно – мотиваційній сфері.

На прихильність до бездіяльності можуть впливати і інші фактори, як, наприклад, переконання. Вони створюють також негативне ставлення до навчальної роботи, безволя, що втягує людину у рабську залежність від прямих своїх почуттів, потягів, бажань, властивість легко підпадати навіюванню, наслідуванню прикладу інших, і є передумовою безвідповідальної поведінки.

Прагнення задовольнити активний пізнавальний інтерес стає джерелом діяльності, оцінка результатів якої супроводжується формування нових сенсоутворюючих мотивів і завершується постановкою нових цілей.

Відсутність стійкої мотивації вибору професії, у формуванні якої велика роль належить сфері багатьом чинникам, призводить під час зіткнення з труднощами навчання до негативних емоційних реакцій, безвідповідальних вчинків.

Взагалі мотивацію до навчальної діяльності слід розглядати в поєднанні з сутнісними потребами молодих людей. Очевидно, що весь період вступу до вузу, а потім навчальний процес так чи інакше вмонтований для будь-якого студента в його життєву ситуацію.

В даний час практично не використовуються методики виявлення професійного спрямування абітурієнтів під час вступу до аграрного вузу. Чимало студентів зневірюються в перевагах професії, вибраної під впливом простого інтересу, а інколи й кон'юнктурних міркувань.

Нерідко найближчі родичі абітурієнтів значною мірою, якщо не цілком, впливають на вибір вузу вчорашніми старшокласниками. При цьому, підсилюючи доводи апелюванням до кризового стану економіки і до власних життєвих удач і невдач (до других частіше) у підтвердження необхідності прагматичної вивіреності вибору професії. Опитування батьків показують, що в першу чергу батьківський, найчастіше сумний досвід життєвої невпорядкованості обумовлює їхнє наполегливе бажання і прагнення підказати дітям більш стійкий і матеріально забезпечений професійний шлях.

Для прагматично орієнтованої молоді освіта - це необхідний етап, подолання якого дозволить отримати вагомі матеріальні блага. Ті, хто сповідують професійну стратегію, вважають одержання вищої освіти цінністю, що сприяє розкриттю їхніх особистісних здібностей, професійного зростання.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Динамічність мотивації вимагає педагогічного управління нею для запобігання зниження її рівня, для формування суспільно цінних мотивів. Завдання підвищення якості знань, умінь, навиків вимагає максимуму уваги до мотиваційної сфери навчання. Виникає необхідність управління не тільки розумовими діями, але і мотивами засвоєння знань, що, як відзначає А. К. Маркова, є більш складним завданням, ніж формування дій, операцій [10]. Вирішення питань формування мотивації навчання вимагає усторонньої розробки цієї складної проблеми.

Результати дослідження визначають необхідність розробки стратегії педагогічного впливу та визначення форм і умов розвитку у студентів мотивації відповідального ставлення

до навчання і, як наслідок – до майбутньої професійної діяльності. Це стає можливим завдяки створенню оптимальних умов для саморозвитку і само актуалізації студентів, поєднання колективних та індивідуальних форм навчальної діяльності, співвіднесення навчального матеріалу з майбутньою професійною діяльністю студентів, моделювання ситуацій, які вимагають підтримки або ж спонукування до діяльності.

Список літератури

1. Божович Л.И. Избранные психологические труды: Проблемы формирования личности.-М.: Международная пед.академия, 1995. – 209 с.
2. Гальперин П.Я. Общий взгляд на учение о так называемом поэтапном формировании умственных действий, представлений и понятий // Весн. Моск. У-та. Сер 14. Психология. 1998.№2 с.3-8.
3. Долженко О. Студент сегодня: социальный портрет, отношение к учебе // Alma-mater. - 1997. - №3. – С.45-48.
4. Зайцева Інна Веніамінівна. Формування мотивації учіння студентів вищих економічних навчальних закладів: Дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Національний аграрний ун-т. - К., 2001. - 219арк. - Бібліогр.: арк. 174-194.
5. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы. – СПб.: Питер, 2000. – 512 с.
6. Клименко Наталя Олександрівна. Формування мотивів навчально-пізнавальної діяльності студентів вищих навчальних закладів гуманітарного профілю: дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Луганський національний педагогічний ун-т ім. Тараса Шевченка. — Луганськ, 2005.
7. Климчук Віталій Олександрович. Психологічні детермінанти розвитку внутрішньої мотивації студентів у навчальній діяльності: Дис... канд. психол. наук: 19.00.07 / Житомирський держ. ун-т ім. Івана Франка. — Житомир, 2004. — 271арк. — Бібліогр.: арк. 165-171.
8. Леонтьев А.Н. Проблемы развития психологии.- М.: Изд-во МГУ, 1981.- 584 с.
9. Лузан П.Г., Дьомін А.І., Рябець В.І. Формування активності студентів у навчанні.- К.: Вища школа, 1998.-192с.
10. Маркова А.К., Матис Т.А., Орлов А.Б. Формирование мотивации учения: Книга для учителя.- М.: Просвещение,1990.-192 с.
11. Міхєєва Людмила Василівна. Формування мотивації вивчення педагогічних дисциплін майбутніми вчителями праці і професійного навчання: дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / Вінницький держ. педагогічний ун-т ім. Михайла Коцюбинського. — Вінниця, 2005.
12. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии.-СПб.: Питер Ком, 1998.-688 с.
13. Саморегуляция и прогнозирование социального поведения личности /Под ред. В.А.Ядова.- Л., 1979.- 216 с.
14. Трофимова Н.М., Еремина Е.И.. Самообразование и творческое развитие личности будущего специалиста М. 1994. 456 с.
15. Черненко, Константин Александрович Формирование мотивации военно-профессиональной деятельности курсантов вузов инженерных войск: Дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 Н.Новгород, 2005.
16. Якимов, Юрий Михайлович Формирование профессиональной мотивации учебной деятельности у будущих офицеров-воспитателей в инженерном вузе : Дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 СПб., 2005.
17. Яковенко А.В. Вплив суспільних чинників на студентську молодь (мотиваційний аспект)// Соціологія: теорія, методи, маркетинг. - 2000. - №1. - С.82 - 88.

В статье рассматривается процесс мотивации студентов к обучению в аграрных учебных заведениях. И побудительные мотивы для обучения.

Ключевые слова: *мотивация, обучение, аграрные учебные заведения, побудительные мотивы*

The article deals with the process of motivating students to study in agricultural institution. And motivation for learning.

Keywords: *motivation, training, agricultural institution, motivation*

MOTIVATING STUDENTS TO STUDY IN AGRICULTURAL INSTITUTION

M.B. Kudlai

УДК 811.161.2 : 651.74.007.3

КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ БУХГАЛТЕРА

С.М. Купченко, факультет економіки та менеджменту, спеціальність «Облік і аудит», 3 курс

Науковий керівник – В.І.Хомич, к.ф.н., доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін

*ВП Національний університет біоресурсів і природокористування України
«Ніжинський агротехнічний інститут»*

Анотація: *досліджено різні підходи до визначення поняття «культура мовлення» з точки зору багатьох мовознавців. Відображено сутність комунікативних якостей мовлення та шляхи їх удосконалення. Доведено необхідність і обов'язковість дотримання бухгалтером мовних норм у його професійній діяльності.*

Ключові слова: *культура мовлення, комунікативні якості мови, багатство мовлення, чистота мовлення*

Питання про культуру мовлення є дуже актуальне нині, оскільки українська мова зазнає широкого тиску з боку російської та англійської, засмічується її елементами, що негативно впливає на якість нашого мовлення. Ще мудрий Езоп довів, що рідне слово – це і найкраще, що є в розпорядженні людини і найгірше, чим вона володіє. Сьогодні проблема культури спілкування набуває, як ніколи, великого значення. Відбувається становлення України як самостійної держави, інтенсивно розвиваються міжнародні та міжособистісні зв'язки з різними країнами світу. З огляду на це визначальною стає для нашого суспільства проблема вміння спілкуватись як на офіційному, діловому, так і на чисто побутовому рівнях.

Зазначене питання досліджувалося в роботах Н.Д.Бабич, В.М.Князев, І.К. Білодід, О.М. Біляев, А.П.Коваль, Л.І.Мацько, І.Р. Вихованець, П.М. Мовчан, Д. Ганич, Д. Олійник, М. Жовтобрюх, В.М. Русанівський, Б.М. Головін, М.І. Ілляш, Т. Панько, М. Пентилюк, Л. Струганець та інші. Проте залишилося ряд невирішених питань, що і стало об'єктом нашого дослідження.

Тому темою даної статті є «Культура мовлення та її значення у професійній діяльності бухгалтера».

Мета дослідження – визначення суті культури мови, її складових частин та особливостей, і відображення необхідності у володінні бухгалтером культурним, грамотним, словесно багатим, точним, лаконічним мовленням у своїй професійній діяльності.

Термін «культура мовлення» може вживатись у вузькому і широкому розумінні. У першому випадку вона збігається з терміном «мовленнєва майстерність» і означає вміння використовувати всі засоби впливу на слухачів, які пов'язані з мовою. У другому — це правильність, грамотність мовлення, тобто знання оратором загальноприйнятих норм (правил) літературної мови. Отже, культура мовлення означає наявність у промові вдало

застосованих художніх форм і ораторських засобів, щоб зробити мову, за висловлюванням В.Г. Костомарова, “не лише правильною, але й виразною, чіткою, оригінальною і цікавою”.

Багато відомих мовознавців, серед яких Н.Бабич, О.Беляев, І.Дроздова розглядали культуру мови як володіння нормами літературної мови в усній і письмовій формах, тобто у всіх видах мовленнєвої діяльності [1].

На думку В. Є. Гольдіна й О. Б. Сиротиніної, мовна культура "містить у собі мову, форми втілення мови, сукупність загальнозначущих мовних надбань даної мови, звичаї і правила спілкування, співвідношення словесних і несловесних компонентів комунікації, закріплення в мові картини світу, способи передачі, збереження і відновлення мовних традицій, мовну свідомість народу в побутових і професійних формах, науку про мову".

Відомий філолог Г.Вінокур підкреслював: "Для кожної цілі свої кошти, таким повинно бути гасло лінгвістично культурного товариства". Про це ж пізніше писав і С.Ожегов, що висока культура мовлення - це вміння правильно, точно і виразно передати свої думки засобами мови [8]. Правильною мовою називається та, в якій дотримуються норми сучасної літературної мови. Але культура мови полягає не тільки в дотриманні норм мови. Вона полягає ще й в умінні знайти не тільки точне засіб для вираження своєї думки, але і найбільш дохідливе і найбільш доречне і, отже, стилістично виправдане.

Культура усної чи писемної мови зростає по висхідній від орфографічно-пунктуаційної грамотності до стилістичної виразності та комунікативної доцільності, далі до комунікативної оптимальності і, нарешті, до мовної майстерності, яка базується на всіх ознаках попередніх рівнів мови і має свої додаткові ознаки — образність та творчість. У понятті «культура мови» можна виділити кілька рівнів: 1) граматична правильність, 2) стилістична виразність; 3) комунікативна оптимальність; 4) мовна майстерність [1].

У роботах Б.Головіна, у тому числі і в його навчальному посібнику для вузів "Основи культури мовлення", говориться, що для культури мови взагалі значущий тільки один – комунікативний – аспект, у плані якого слід розглядати і нормативність. Культура мови визначається як набір комунікативних якостей хорошої промови. Ці якості виявляються на основі співвідношення мови з окремими, як висловлюється Б. Н. Головін, немовними структурами. До немовних структур віднесено мову як деяку основу, що виробляє мова; мислення; свідомість; дійсність; людина – адресат мовлення; умови спілкування [2]. До комунікативних якостей мовлення, які надають найкраще вплив на адресата з урахуванням конкретної ситуації і у відповідності з поставленими цілями і завданнями, він відносить точність, зрозумілість, багатство, різноманітність, чистоту мови, виразність, правильність.

Правильність мовлення – це дотримання літературних норм, які сприймаються мовцями як “ідеал” чи прийнятий зразок. Правильність вважається основною комунікативною якістю мови. І в усній, і в писемній мові обов’язковим є дотримання лексичних, граматичних та стилістичних норм. Для усного висловлювання актуальним є дотримання орфоепічних норм, для писемного - орфографічних і пунктуаційних [6; с. 54]

Змістовність передбачає глибоке осмислення теми й головної думки висловлювання, докладне ознайомлення з наявною інформацією з цієї теми; різнобічне та повне розкриття теми, уникнення зайвого [13; с.19].

Багатство мовлення – це використання мовцями великої кількості мовних одиниць – слів, словосполучень, речень. Існує прямий зв’язок між поняттями багатства і різноманітності мовлення, адже чим різноманітніше мовлення, тим воно багатше. Джерелами багатства мови можуть бути будь-які мовні елементи. Насамперед прийнято говорити про лексичне багатство мовлення, яке виявляється у тому, що мовець здатний уникати повторення слів, користуватися синонімічними ресурсами.

Для ясного і чіткого вираження думок дуже важливо мати достатній запас слів. Сьогоднішня доросла освічена людина застосовує 6-9 тис. слів, словниковий запас справжніх майстрів слова, як правило, значно багатший. Відомо, наприклад, що В. Шекспір використовував

близько 15 тис. слів, М.Гоголь — близько 10 тис. слів, О. Пушкін, Т. Шевченко, І. Франко — понад 20 тис. слів. До речі, одинадцятитомний словник української мови (1971-1980) нараховує понад 130 тис. слів, “Великий тлумачний словник сучасної української мови”, виданий 2001 р., містить понад 170 тис. слів, що свідчить про надзвичайно високий потенціал української лексики [6; с.57]

Точність — це відповідність мовленнєвих засобів мовленнєвій ситуації (змістові, меті, мовленнєвому рівню адресата і т. ін. мовленнєвого акту). Вона великою мірою залежить від глибини знань та ерудиції особистості, а також від активного словникового запасу. І виражаючи власні думки, слід добирати слова, які найбільш відповідають висловлюваному змісту [13; с.19].

Чистота мовлення — це вживання елементів, які відповідають літературній мові. У чистому мовленні не використовуються діалектизми, варваризми, просторічні слова, жаргонізми, будь-які вульгарні та лайливі слова. До елементів, що засмічують мовлення, належить також так звані слова-паразити (ну, значить, ось, так би мовити, власне кажучи, взагалі, розумієш). Порушує чистоту мовлення надмірне вживання запозичених слів. Яскравим прикладом засміченого мовлення є суржик [6; с.57-58]

Для досягнення виразності слід виділяти найважливіші місця свого висловлювання і виражати власне ставлення до предмета мовлення [13; с.19]. Виразність мови складається з двох засад: інформаційної виразності (змістової) і виражальної (чуттєво-мовної). Тому вважають, що виразність — це швидше ознака структурної специфіки тексту, а не лише слів. Виразність може бути відкритою, інтенсивно показаною (експліцитна, експресивна) і прихованою (імпліцитна, імпресивна).

Доречність та доцільність залежить насамперед від того, наскільки повно й глибоко людина оцінює ситуацію спілкування, інтереси, стан, настрій адресата. Крім цього, треба уникати того, що могло б уразити, викликати роздратування у співбесідника, і вказувати на помилки співрозмовників у тактовній формі [13, с.19]. Мовознавець Н. Бабиць пропонує розкривати поняття доречності з усвідомлення значення часто вживаної сполучки «до речі»: «Кожний історичний і кожний конкретний сучасний момент, кожен предмет мовлення і кожен співрозмовник вимагають нетотожних мовних засобів для свого вираження. Тому мовлення має бути гнучким, динамічним, функціонально мобільним» [1, с.133]. Стильова, контекстуальна, ситуаційна доречність свідчатиме про правильну мовленнєву поведінку [6].

Мовлення бухгалтера, як посадової особи і, дуже часто, як представника компанії, в якій він працює, обов’язково повинно відповідати всім вище перерахованим вимогам. Адже людина, яка не може чітко, правильно, точно і грамотно висловити свою думку, навряд чи, здобуде авторитет і повагу серед колективу, а, відповідно, і не зможе повноцінно та максимально ефективно виконувати свої обов’язки.

Для того щоб досягти виразності й багатства індивідуальної мови, треба:

- ✓ постійно збагачувати інтелект, удосконалювати мислення;
- ✓ критично ставитися до власного мовлення, помічати свої мовні помилки, щоб потім уникати їх;
- ✓ вважати одноманітне мовлення неестетичним, а бідність словника — ознакою поганого тону;
- ✓ постійно збагачуватися новими мовними засобами зі сфери професійного власного мовлення та споріднених фахів;
- ✓ користуватися словниками і довідниками;
- ✓ виробити увагу до бездоганного мовлення сторонньої людини, аналізувати, чим воно досконале;
- ✓ читати, якщо не постійно, то хоча б періодично, українську класичну і сучасну літературу та публіцистику, пресу для того, щоб мати «на слуху» рівень розвитку сучасної української літературної мови;

- ✓ періодично читати вголос; читати «з олівцем»;
- ✓ заучувати гарні зразки мовлення напам'ять;
- ✓ сприймати мову як свою людинолюбну сутність, як картину світу, як

порадника і помічника у суспільному житті [3].

Мовна культура не постає на порожньому місці; це постійна робота, спрямована на виховання і вдосконалення кращих людських чеснот, створення свого фахового образу, досягнення соціального престижу в суспільстві.

Бухгалтер під час виконання своїх безпосередніх обов'язків виступає в різних комунікативних ролях: веде ділове листування, договори й угоди, спілкується з колегами та громадянами різного рівня культури. Недотримання та порушення бухгалтером мовних норм може стати причиною непорозуміння, викликати заперечну реакцію у співрозмовника і негативно позначитися на його подальшій кар'єрі. Крім того, бухгалтер може бути й оратором, якщо виступає з доповіддю під час проведення ділових нарад, засідань або перед аудиторією в лекційних залах. Уміння правильно, ясно й чітко літературною мовою висловити свої думки, володіння мистецтвом публічної мови, які визначають його рейтинг і сприяють професійному й особистому становленню, є складовими його іміджу.

Культура мовлення бухгалтера є показником рівня освіченості, загальної культури особистості. Тому для формування мовної культури дуже важливо, щоб процес успішного мовного навчання одночасно супроводжувався мовним вихованням (цей момент досі не реалізовано) і виробленням шляхетної мовної поведінки.

Отже, мова є одночасно явищем індивідуальним і соціальним, обслуговує кожну окрему людину і все суспільство. Вона спрямована як у внутрішній світ людини, її психіку, так і в зовнішній світ природи і людських стосунків. На ґрунті мови й конкретно-чуттєвого досвіду людина зростає як особистість. Бухгалтер, який прагне досягти успіху в житті, «створити себе», неодмінно має використати для цього можливості мови, культурного використання її.

Список літератури

1. Бабич Н.Д. Основи культури мовлення. – Львів: Світ, 1990. – 231 с.
2. Головин Б.Н. Основы культуры речи. – М.: Высшая школа, 1998 – 320 с.
3. Ильяш М.И. Основы культуры речи. – Киев – Одесса, 1984. – 187с.
4. Короткий енциклопедичний словник з культури / За ред. В.Ф. Шевченка. – К.:Вища школа, 2003. – С.172.
5. Культура української мови. Культура мови, думки, почуттів // Довідник / За ред. В.М. Русанівського. – К.: Либідь, 1999. – С. 3-4.
6. Мацюк З., Станкевич Н. Українська мова професійного спілкування: Навч. посібник. 2-е вид. – К.: Каравела, 2007. – 352 с.
7. Мацько А. Формування культури мовлення // Урок української. – 2004. – № 8–9. – С.34-35.
8. Ожегов С.И. Очередные вопросы культуры речи // Лексикология. Лексикография. Культура речи. М.:Высшая школа, 1974. – С. 259-260.
9. Окуневич Т.Г. Культура мовлення майбутнього вчителя-словесника в умовах українсько-російської двомовності: автореф. дис. канд. пед. наук: 25.06.03. – Х., 2003. – 19 с.
10. Пономарів О. Культура слова. Мовностилістичні поради. – К.: Либідь, 2002. – С.3–4.
11. Рукас Т.П. Формування культури ділового мовлення в майбутніх інженерів: автореф. дис. канд. наук: – К., 1999. – 21 с.
12. Русанівський В.М., Єрмоленко С.Я. Життя слова. – К.: Вища школа при КДУ, 1978. – 191 с.

13. Шевчук С.В. Ділове мовлення для державних службовців: Навч. посібник. – К.: Літера ЛТД, 2004. – 400 с.

Аннотация: исследованы различные подходы к определению понятия «культура речи» с точки зрения многих языковедов. Отражена сущность коммуникативных качеств речи и пути их усовершенствования. Доказана необходимость и обязательность соблюдения бухгалтером языковых норм в его профессиональной деятельности.

Ключевые слова: культура речи, коммуникативные качества речи, богатство речи, чистота речи

Abstract: We investigated different approaches to the definition of "speech culture" from the point of view of many linguists. Displaying essence of communicative qualities speech and ways to improve them. The necessity and obligation to comply accountant language standards in his profession.

Key words: culture of speech, communication speech quality, the richness of speech, purity of speech

CULTURE SPEECH AND ITS IMPORTANCE IN ACCOUNTING PROFESSIONAL ACTIVITIES

S.M.Kupchenko

УДК 658.589

ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ В ТВОРЧОСТІ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА

**С.О. Курило, відділення з підготовки молодших спеціалістів, спеціальність
“Обслуговування комп’ютерних систем та мереж”, 2 курс**

**Науковий керівник — Л.М. Лосина, ст. викладач ВП Національного університету
біоресурсів і природокористування України “Ніжинський агротехнічний інститут”**

Розглянуті основні проблеми екологічного характеру у творчості Олеса Гончара.

Екологічні проблеми, роман “Собор”, людська діяльність, природа

Екологічна проблема — це зміна природного середовища в результаті антропогенних дій, що веде до порушення структури і функціонування природних систем.

Діяльність людини, основана на застосуванні штучно створених засобів, що приводить, в кінцевому рахунку, до різкого посилення активного втручання суспільства в хід природних процесів. Саме тому останнім часом ми все частіше починаємо згадувати про проблеми пов’язані з екологією і безпекою нашого життя на планеті Земля. До найактуальніших проблем сьогодення, що торкаються кожного жителя планети, й від яких залежить майбутнє людства, слід віднести проблеми екологічного характеру. Викликані недалекоглядним, необґрунтованим ставлення людини до природи. Як свідчать стародавні літописи, ще близько 4 тис. років тому Вавілонський цар Хаммурапі, а пізніше – китайський й монгольський імператор та європейські монархи вже дбали про збереження природи й видавали накази про оборону лісів, трав’яного покриву степів, водних джерел. Українська козацька старшина, незважаючи на багатство нашої природи тих часів, теж уболівала за збереження довкілля й видала ряд наказів і документів про охорону Придніпровських лісів і лук, заборону спилування лісів, браконьєрства, хижацького винищення звірів та риби.[1] Варто зазначити те, що питання збереження довкілля хвилювало не тільки простих людей чи

державну владу, а й, на сам перед, культурних діячів, поетів, письменників, які силою власного таланту складали світові шедеври, що закликають до збереження цінностей природи та навколишнього середовища. Одним із перших письменників ХХ сторіччя був Олесь Гончар, який відверто поставив екологічне питання, порушивши проблему збереження природи, збереження людського життя і здоров'я. Найперше, у полі зору Олесь Гончара перебували глобальні проблеми людства, його турбували екологічні фактори розвитку цивілізації, байдуже ставлення держави до захисту довкілля, бездумне втручання в природне середовище, що стало особливо актуальним у контексті Чорнобильської катастрофи. Виступ письменника на Всесоюзній творчій конференції в Ленінграді є яскравим прикладом високої громадянської позиції митця, що піклується не лише про долю сучасного для нього покоління, а й про майбутнє людства: “Сучасна наука при її фантастичній, не завжди контрольованій і, можливо, не до кінця пізнаній могутності не повинна дозволяти собі бути занадто самовпевненою, не повинна ігнорувати думку громадськості, в тому числі й думку літератури.” Гончара обурювало те, що в радянському суспільстві досить часто відомчі інтереси ставилися вище за громадські. Він вважав справою честі письменника відкрито й відверто порушувати проблеми, які турбують народ: “Чи до лиця було б нам обходити мовчанкою те, що непокоїть нині народну думку, глибоко зачіпає долі мільйонів людей?” Для нього чорнобильське лихо постає як серйозне попередження людства, яке заради сьогоденної вигоди бездумно вирубує амазонські ліси, порушує природний баланс тундри, перегородило найбільші ріки планети численними греблями, де в новостворених штучних морях швидко множаться ядучі синьо-зелені водорості. [3]. Обурений людською недбалістю до природи О. Гончар пише роман «Собор» - справжнє явище в українській літературі. Він порушував головні проблеми часу. Мабуть, не створено й досі більш актуального й дискусійного, глибокого й вражаючого своєю проблематикою, всеохоплюючого твору. В романі автор описує родину Баглаїв, роботящих і чесних людей, які мешкають у Зачіплянці — це металургійне селище, великий комбінат, заводи якого отруюють життя ядуchoю пилюкою, чорною сажою, смердючим димом, від якого листя на деревах жовтіє. Єдиним втіленням краси і віри для селян є собор, будівля, яка займала чинне місце в їхньому житті. Одним із винуватців забруднення села є Володька Лобода. Цей чиновник, крім органічної нелюбові до пам'яток національної історії, виявляє особливу зацікавленість питаннями меліорації, адже земля, вода особливо беззахисні перед його “новаторством”. Лобода готовий накласти резолюцію не тільки на долю окремої людини чи міста, а й на долю всієї України. Він поспішає виявити ініціативу, щоб не прогавити своєї хвилини. Його погляд спиняється на урочищі Скарбному. Володьці байдуже, чи осушити плавні і засадити звільнене місце овочами, чи затопити їх водою, перетворивши цей чудовий куточок природи на гниле болото. Тільки б він був уславлений як ініціатор і натхненник цього перетворення. Його очі блищать жадобою влади. Він рідного батька готовий промінати на кар'єру, собор — витвір мистецтва і пам'ятку історії розвалить, аби тільки піднятися на щабель вище. Йому начхати на красу, на ідеали, на людей і рідну землю. Він хоче тільки влади.[2] Такі, як Володька Лобода, не тільки мріяли про перетворення природи. Вони активно діяли: будували атомні станції, на рівнинній Україні створювали штучні моря, осушували болота, які поїли водою малі й великі ріки. Усе це порушувало і деформувало віковічні природні структури. Нерозумне втручання призвело до того, що в наш час значна частина України знаходиться на грані екологічної катастрофи. Проблеми екологічного характеру зростають з кожним роком, а люди, закриваючи очі, розграбовують природні запаси, забруднюють довкілля, заради грошей і власної вигоди. Нині настав час серйозного переосмислення людством ставлення до природи, час об'єднання зусиль націй і народів у боротьбі за врятування біосфери планети, адже Земля у нас всіх одна.

Список літератури

1. Брайон А. В., Гордецкий А. В., Сытник К. М. Биосфера, экология, охрана природы. - К.: Лыбидь, 1992. - 523.
2. Гончар О. Собор: Роман. - К.: Веселка, 1992. - С. 286.
3. 3 книги "Українське слово" - К., 1994.

Рассмотрены основные проблемы экологического характера в творчестве Олеса Гончара.
Екологічні проблеми,
роман "Собор", человеческая деятельность, природа
The main problems in environmental work Oles Gonchar.

Environmental problems, the novel "The Cathedral" human activity, nature

**ENVIROVMENTAL ISSUES IN THE WORK OLES HONCHAR
S.O. Kurylo**

ОЗДОРОВЧИЙ ХАРАКТЕР ГРИ В НАСТІЛЬНИЙ ТЕНІС

***О.М. Курило, відділення з підготовки молодших спеціалістів, 2 курс
Науковий керівник — С.Г. Лисенко, завідувач кафедри фізичного виховання ВП
Національного університету біоресурсів і природокористування України "Ніжинський
агротехнічний інститут"***

Настільним тенісом захоплюються люди різного віку. Ця спортивна гра дає значне фізичне навантаження на організм. Тенісист постійно перебуває у русі. Він виконує багато ривків, наносить найрізноманітніші удари по м'ячу, веде напружену психологічну боротьбу з суперником.

Правила гри в настільний теніс досить прості, тому ця гра доступна для усіх бажаючих. Кожний гравець отримує навантаження відповідно до своїх фізичної підготовки.

У 1900 році гравець по імені Джеймс Гібб в Америці натрапив на маленькі порожні кольорові кульки — дитячі іграшки. Після повернення до Англії він спробував подібну порожню кульку на столі і знайшов, що вона має величезну перевагу перед цільною. Поступово стала змінюватися форма ракетки. З'явилися фанерні, вага зменшилася майже втричі. Стали застосовуватися і нові матеріали для обклеювання ігрової поверхні: пергамент, шкіра, велюр та ін. Мінялися й правила гри.

В Англії пінг-понг як спорт визнали ще на початку 1900 року, коли було проведено перше офіційне змагання. З Англії гра прийшла в Австро-Угорщину, потім у Німеччину. У 1901 році офіційний турнір відбувся в Індії. Його можна вважати першим міжнародним змаганням. Переміг один із кращих гравців того часу індійський спортсмен Нандо. Назву «пінг-понг» було зареєстровано у 1901 році Джоном Джаквесом і продано братам Паркер. Вона вийшло зі сполучення двох звуків: Пінг — звук м'яча, коли він вдаряється в ракетку, і Понг — коли м'яч відскакує від столу. Особливо помітний поштовх розвитку настільного тенісу дала поява пористої, губчастої гуми (губки), яку стали застосовувати як накладку на ракетку. У 1902 році Е. К. Гуд обклеїв свою ракетку гумою, що дозволило йому закручувати м'яч. З 1904 по 1921 рік популярність настільного тенісу в Європі й Америці знижується, багато в чому через монополію братів Паркер і Джона Джаквеса на інвентар і правила гри.

У 1926 році заснована Міжнародна Федерація Настільного Тенісу (ITTF). З появою губки (1930 р.) гра стала різноманітніше, бо завдяки щільному зчепленню ракетки з м'ячем

стало можливим додавати йому сильні обертання. Змінилася траєкторія польоту м'яча, відкрилася можливість грати активно і тоді, коли він вже опускався нижче сітки. Спортсмени, що грають у захисному стилі, тепер повинні були далеко відходити від столу і швидко повертатися до нього. Гра ставала динамічнішою. Інтерес глядачів до змагань значно зріс, змагання на першість світу в Лондоні у 1935 році щодня спостерігали до 10 тисяч чоловік. У 1936 році конгрес ІТТФ прийняв рішення змінити назву гри. Замість старої назви пінг-понг з'явився настільний теніс. Головною зміною в правилах гри можна вважати зниження висоти сітки (з 17 до 15,25 сантиметрів), а також встановлення визначеної висоти ігрової поверхні столу — 76 сантиметрів від підлоги. Було також заборонено при подачі підкручувати м'яч пальцями.

З 1930 по 1951 рік серед переможців змагань переважають представники Угорщини. З 1951 року кращі результати показують представники Азіатських країн (Японія, Корея, Китай). З 1952 року, з першості світу в Бомбеї, почалася нова епоха настільного тенісу, пов'язана з виходом на міжнародну арену японських спортсменів. Японці ввели не тільки новий вид покриття ракетки але й своєрідний хват. Система ведення гри виявилася незвичайною, вони виконували один основний елемент техніки — накат праворуч, який був доведений до віртуозної точності. Інший елемент — відмінне володіння подачами. Безпосередньо на подачах японські гравці в кожній партії вигравали від 4 до 10 очок. Японських гравців відрізняла висока фізична підготовленість, що дозволяла стрімко переміщатися, миттєво наносити удари. У Бомбеї чемпіоном світу серед чоловіків став Сато. Чоловічі парні змагання виграла Фуджі і Хаясі. У жіночих парних змаганнях — Нарахара і Нісімура.

З 1954 по 1957 рік гідний опір японським тенісистам робили тільки представники жіночої команди Румунії. Стель європейських спортсменів став мінятися. Правда, більшість гравців ще дотримувалась захисної манери, але гра стає усе енергійнішою, винахідливою. У ІТТФ зареєстровано близько 130 країн. Чемпіонати світу з настільного тенісу почали проводитись щороку з 1926 (за винятком 1940–1946 років), а з 1957 року — раз у два роки. Чемпіонати Європи проводяться з 1958.

У 1988 році настільний теніс стає Олімпійським видом спорту (Сеул, Південна Корея). Сьогодні більш ніж 40 мільйонів гравців щорічно беруть участь в офіційних турнірах в усьому світі. Опис Гра відбувається на спеціальному столі розміром 2,74 метри (9 футів) на 1,525 метра (5 футів). Висота столу — 76 см (30 дюймів). Стіл звичайно зроблений з ДСП або подібного матеріалу і пофарбований у зелений, темно-синій або чорний колір. Стіл ділиться навпіл сіткою заввишки 15,2 см (6 дюймів). Гра ведеться ракетками, що зроблені з дерева, покритого одним чи двома шарами спеціальної гуми з кожного боку. М'яч для настільного тенісу зроблений з целулоїда. Розмір м'яча — 40 мм у діаметрі, вага — 2,7 г. М'яч повинен бути пофарбований у жовтогарячий або білий колір. Гра проходить між двома гравцями, або між двома командами з двох гравців. Кожен розіграш м'яча закінчується присвоєнням одного очка тому чи іншому гравцю (команді). За сучасними міжнародними правилами, встановленими у 2001 році, кожна гра триває до 11 очок, хоча гра до 21 очка усе ще популярна на непрофесійному рівні. Матч складається з непарної кількості ігор (звичайно п'яти або семи).

Правила гри Гра полягає в перекиданні м'яча ударами ракетки через сітку, натягнуту уперек столу. Грати можуть двоє або четверо. Мінімальні розміри приміщення для 1 столу — 7,7 на 4,5 м. Для гри необхідно мати: стіл, сітку, ракетку, м'яч. Гра починається з подачі м'яча одним з гравців (по долі). Після удару ракеткою по м'ячу він повинен зробити відскік від столу на стороні подаючого, перелетіти сітку, не зачепивши її, і торкнутися столу на іншій стороні. При подачі гравець, а також його ракетка і м'яч повинні знаходитися за задньою лінією столу. подача вважається неправильною, якщо м'яч поданий над столом або з ходу (з 1 вересня 2002 р. — подача регламентується новими правилами). Якщо м'яч при

подачі зробив відскік від столу на стороні подаючого, перелетів сітку, зачепивши її або стійки сітки, і торкнувся столу на іншій стороні, то проводять переподачу, а очко не зараховують. Кількість переподач не обмежена. Приймаючий відбиває відскочивший на його стороні м'яч назад на сторону подаючого; той, у свою чергу, відправляє його на сторону приймаючого, і так продовжується до тих пір, поки хто-небудь з гравців не припуститься помилки. Кожна помилка дає супротивнику 1 очко. Гравець виграє очко якщо супротивник: неправильно подасть м'яч; відіб'є м'яч з льоту до його дотику до столу; відіб'є м'яч за межі столу; не зможе прийняти правильно посланий м'яч; відбиваючи м'яч, чіпатиме його ракеткою більше одного разу або піймає м'яч на ракетку, а потім кине його; торкнеться м'яча під час розіграшу будь-якою частиною тіла, що знаходиться над столом, або зачепить сітку, стійку столу. Після кожних 2 очок (до 1 вересня 2001 р. — кожні 5 очок) подача переходить до приймаючого. Партія вважається виграною після того, як один з гравців набере 11 очок (до 1 вересня 2001 р. — набере 21 очко) при перевазі не менше ніж в 2 очки. За рахунку 10:10 (до 1 вересня 2001 р. — за рахунку 20:20) подачі чергуються після кожного очка. Після кожної партії гравці міняються сторонами і черговістю подач. Гра складається з 5 або 7 партій (до 1 вересня 2001 р. — число партій було 3 або 5).

При грі використовуються ракетки, зроблені з дерева, покритого одним чи двома шарами спеціальної гуми з кожного боку. У дорогих ракеток підставу зроблено з декількох шарів деревини різних порід і декількох шарів титану або карбону. Професійні ракетки не продаються в готовому вигляді. Гравець (тренер гравця) вибирає підставу і накладки (гума).

У Китаї навіть гума (topsheet) і губки (sponge) продаються і збираються окремо. Губки бувають різної жорсткості і вимірюються в градусах від 35 ` (м'які) до 47` (жорсткі), сама гума теж ділиться на гладку і "шипипи". Згідно з правилами ІТТФ, підстава ракетки повинно хоча б на 85% складатися з деревини. Також на змаганнях заборонені деякі види шипів (переважно довгі), які дозволяють власникові таких накладок ігнорувати підкручення суперника. Настільним тенісом сьогодні професійно займаються на всіх континентах - 215 країн (на 2012 рік) входять в ІТТФ.

Особливу популярністю настільний теніс користується в Азії, де проживають близько 4 мільярдів чоловік. Починаючи з 1970-х років, в жіночому настільному тенісі беззастережно домінують китайські спортсменки. Так, з 1975 року жіноча збірна Китаю всього два рази програвала чемпіонат світу в командному заліку (у 1991 році об'єднаній збірній Кореї і в 2010 році збірній Сингапуру) ^[2]. У сучасному чоловічому настільному тенісі домінування китайських тенісистів також дуже велика. Взагалі, на останніх 8 чемпіонатах світу (1995-2009) з 40 розіграних золотих медалей лише 3 дісталися не китайцям - у чоловічому одиночному розряді в 1997 році переміг швед Ян-Уве Вальднер, у 2003 році - австрієць Вернер Шлагер, чоловіча команда Швеції виграла "золото" чемпіонату світу в 2000 році. На Олімпійських іграх з 1988 по 2012 рік з 28 розіграних золотих медалей китайці виграли 24, ще три виграли представники Республіки Південної Кореї (з європейців єдиним олімпійським чемпіоном є Ян-Уве Вальднер). На Олімпійських іграх в Пекіні китайці зайняли весь п'єдестал у чоловічому та жіночому одиночних розрядах, а також перемогли в чоловічому та жіночому командній першості. Після цього олімпійський регламент був змінений. В особистому турнірі з 2012 року можуть грати не більше 2 чоловіків і 2 жінок від країни. Китайські гравці поширилися по всьому світу і грають, змінивши громадянство, у збірних командах багатьох країн. Настільний теніс популярний і в Європі - на 2012 рік 57 країн-учасниць входять в Європейський союз настільного тенісу (ЕТТУ). Сьогодні більш ніж 40 мільйонів гравців щорічно беруть участь в офіційних турнірах на всіх континентах. Чемпіонати світу з настільного тенісу перетворилися на величезні форуми, де одночасно виступають понад 170 команд чоловіків та жінок. Чемпіонати світу ветеранів настільного тенісу, які проводяться раз на два роки, збирають більше 3000 спортсменів - це сотні тенісних столів, встановлених під одним дахом. Вікові категорії ветеранських змагань: 40-49

років, 50-59 років, 60-64 роки, 65-69 років, 70-74 роки, 75-79 років, 80-84 роки і старше 85 років.

1. Допоможеш очам

Е спорт корисний короткозорим далекозорим і тим хто нещодавно зробив операцію на очі. Твої очі під час гри безперервно роблять зарядку фокусуючись то на м'ячі що віддаляється то на м'ячі що летить прямо в тебе. Добре й тим хто працює на комп'ютері і цілими днями дивиться на екран розташований на одній і тій же відстані а потім не може розгледіти рядка на таблиці у окуліста.

2. Покращиш почерк

Настільний теніс - це розвиток дрібної моторики тренування м'язів руки і кисті. Більш точні рухи допоможуть тобі не тільки перемагати за тенісним столом але і показати найкращі результати за столом письмовим.

3. Прискориш реакцію

Важко придумати спорт що краще розвиває реакцію і концентрацію уваги. Віталій Кличко наприклад використовує теніс в своїх тренуваннях щоб потім швидше реагувати на дії суперника на рингу. Також після боксерської ударної техніки ця гра навчає більш тонкій роботі руки.

4. Станеш спритним

Мовою вчених спритність-це високорозвинене мускульне відчуття і пластичність нервових процесів. Настільний теніс працює на покращення і того й іншого привчаючи твій мозок швидше управляти твоїм тілом. Під час матчу ти весь час напготові і по кілька разів на хвилину вирішуєш складні рухові завдання.

5. Будеш швидше бігати

Поза гравця в пінг-понг-ноги в півзігнутому положенні-відмінно зміцнює м'язи нижніх кінцівок. До того ж як і біг пінг-понг зміцнює дихальну і серцево-судинну системи. Часта гра в настільний теніс допоможе тобі підвищити свої показники не тільки в бігу але і у велоспорті ковзанах та інших циклічних видах спорту де багато працюють ноги.

6. Зекономиш на здоров'я

Недорогий і компактний інвентар не стане важким тягарем для бюджету і твоєї сумки. Скинесь з колегами на стіл і грайте після роботи – користі для здоров'я купа та й для горезвісного тімблдинга

7. Розвиєш вибухову силу

Швидкість руху руки з ракеткою-до 40 кілометрів на годину. Грай і твоя рука зможе швидше здійснювати різкі й потужні рухи а це вміння навіть у вуличній бійці стане в нагоді.

8. Будеш перемагати до старості

Можеш не переживати що в один прекрасний день тобі доведеться розлучитися з улюбленою грою. На відміну від великого тенісу у настільний можна грати і в зовсім похилому віці.

Список літератури

1. Марусин Ю.В. Настільний теніс для всіх. К., 1991
2. Барчукова Г. Настольный теннис. М., 1990.
3. Амелин А.Н. Современный настольный теннис. М.: ФиС, 1982.
4. Байгулов Ю.П., Романин А.Н. Основы настольного тенниса. М.: ФиС, 1980.
5. Иванов В.С. Теннис на столе. М., 1970.

МЕНЕДЖМЕНТ ЯК СПОСІБ СПІЛКУВАННЯ ТА ЕЛЕМЕНТ ВПЛИВУ (УПРАВЛІННЯ) НА ПРАЦІВНИКІВ АПВ УКРАЇНИ

**Ю.М. Куроченко, факультет економіки та менеджменту,
спеціальність «Менеджмент», 3 курс**

**Науковий керівник — В.І Хомич, к.ф.н., доцент кафедри соціально-гуманітарних
дисциплін ВП Національного університету біоресурсів і природокористування
України «Ніжинський агротехнічний інститут»**

Анотація: досліджено вплив менеджера на працівників АПВ України та визначено сутність поняття «менеджменту».

Ключові слова: менеджмент, управління, організація, методи управління

Одним з важливих завдань сьогодення у сфері освіти визначено: розробка та реалізація особистісно зорієнтованої моделі підготовки майбутніх фахівців економічних, технічних спеціальностей, розрахованої на підготовку висококваліфікованих професіоналів у нових умовах перехідного періоду. Визначені положення зафіксовано в державних документах (Конституції України, Національній доктрині розвитку освіти (2002)), нормативно-правових, що регламентують діяльність системи освіти (закони «Про освіту» (1996), «Про загальну середню освіту» (1999), «Про професійно-технічну освіту» (2001), «Про вищу освіту» (2002) та Державна програма розвитку вищої освіти на 2005-2007 роки (2004)) та інших законодавчих актах.

Вище зазначене питання стало об'єктом дослідження психології (О.Потебня, О. Синиця, Л.Виготський, Л.Проколієнко, О.Леонтьєв, І.Зимня, Є.Климов, В.Слободчиков, С.Смирнов, Г.Колшанський та ін.), педагогіки (І.Зязюн, В.Пасинок), дидактики (А.Алексюк, О.Савченко, О.Сухомлинська, М.Євтух, М.Лещенко, О.Пометун, Н.Тоцька, М.Муравицька, О.Пономарів, Л.Мацько, В.Мусієнко, Л.Паламар), лінгвістики, лінгводидактики тощо [4]. Це є свідченням того, що в теорії і практиці вищої освіти накопичено значний досвід, який може стати основою модернізації професійної мовнокомунікативної підготовки студентів економічних спеціальностей.

Проте зазначене питання повністю ще не розкрито, тому стало об'єктом нашого дослідження. Темою статті визначено «Менеджмент як спосіб спілкування та елемент впливу (управління) на працівників АПВ України». Мета роботи: дослідити, як висококваліфіковані спеціалісти (менеджери) впливають на функціонування організації.

Розвиток професійної мовнокомунікативної компетенції майбутнього менеджера є ефективним лише за умови реалізації таких принципів: функціонально-комунікативного, антропоцентризму, антропологізму, інтеграції, принципу системної організації навчання, цілеспрямованості та послідовності, високої результативності кожного виду роботи, що знаходять реалізацію в системних знаннях, урахування індивідуальних особливостей менеджерів.

Менеджмент у перекладі з латинського "керування" — функція, вид діяльності по керівництву людьми в найрізноманітніших організаціях. Менеджмент — це уміння домагатися поставлених цілей, використовувати працю, інтелект, мотиви поведінки інших людей. Українським синонімом до цього поняття є

«управління» як функція, вид діяльності щодо керівництва людьми в найрізноманітніших організаціях. Менеджмент — це також галузь знання, що допомагає здійснювати цю функцію. Адже, менеджмент як збірна від менеджерів — це певна категорія людей, соціальний прошарок тих, хто здійснює роботу з управління.

Поняття «менеджмент» широко трактується у світовій літературі з управління. Термін «менеджмент» визначається як засіб (манера) спілкування з людьми, влада і

мистецтво управління, особливого роду вміння й адміністративні навички, орган управління, адміністративна одиниця [3].

Т.М. Чебан подає таке визначення поняттю «менеджмент» — мистецтво роботи з людьми, метою якої є забезпечення досягнення цілей засобами вироблення, прийняття та реалізації ефективних рішень по використанню всіх доступних ресурсів організації [5].

Фундаментальний Оксфордський словник англійської мови дає тлумачення поняттю «менеджмент»:

1. менеджмент — це спосіб та манера спілкування з людьми (працівниками);
2. менеджмент — це влада та мистецтво керівництва;
3. менеджмент — це вміння і адміністративні навички організовувати ефективну роботу апарату (служб працівників);
4. менеджмент — це органи управління, адміністративні одиниці, служби і підрозділи [2].

Український економіст Валерій Терещенко зазначає, що «менеджмент» як американська теорія управління пересуває центр ваги правових питань у галузь соціології, суспільних відносин, людських стосунків, психофізіології праці, психотехніки, колективної психології. Менеджери розглядаються як розпорядники економічного життя суспільства. Олег Білоус та Євген Панченко вказують на те, що менеджмент забезпечує реалізацію мети підприємства, тобто задоволення соціальних потреб через ринок, виробництво товарів або надання послуг. Широке застосування у світі терміну "менеджмент" викликає необхідність його застосування і в Україні у розумінні - управління людьми, колективами працівники організаціями [1]. Разом з тим у менеджменті буде використовуватись і термін "управління", але з обов'язковою орієнтацією на певний об'єкт (процес). До основних категорій менеджменту належать поняття організацій, функцій менеджменту, рівнів управління, методів менеджменту, стилів керівництва, комунікацій, управлінських рішень тощо. Значимість менеджменту була усвідомлена в тридцяті роки ХХ ст. Уже тоді стало очевидним, що діяльність ця перетворилася на професію, галузь знань, на самостійну дисципліну, а соціальний шар — на дуже впливову суспільну силу. У культурі розвинутих капіталістичних країн поняття менеджмент дуже часто стоїть поруч із поняттям бізнес. Бізнес — це діяльність, спрямована на одержання прибутку створенням і реалізацією визначеної продукції або послуг. «Управління бізнесом» — це керування комерційними, господарськими організаціями [2]. Термін «менеджмент» застосовується до будь-яких типів організацій. Якщо мова йде про державні органи будь-якого рівня, доцільніше використовувати термін «*public administration*» «державне управління».

Організація як функція менеджменту — це процес створення структури підприємства, яка дає можливість людям ефективно працювати разом для досягнення спільної мети.

Говорячи про «менеджмент», американці, по-перше, майже завжди мають на увазі «менеджера» як людину, суб'єкта управління, що діє в певній організації. У більш загальному розумінні вони застосовують термін «адміністрація», що більше відбиває знеособлену систему управління. По-друге, коли вживається термін «менеджер», то за великим рахунком, маються на увазі професійного керуючого, який усвідомлює, що він представник особливої професії, а не просто інженер або економіст, що займається управлінням. До того ж менеджер — це людина, що пройшла, як правило, спеціальну підготовку.

Менеджмент нерозривно пов'язаний з людьми, які зайняті управлінням. Порівняно з іншими видами праці в організації він має ряд особливостей, які виражаються в характері самої праці, його предметі, результатах і використовуваних засобах. Особливим предметом праці є інформація, опрацьовуючи яку, менеджери приймають рішення, необхідні для вдосконалення зміни об'єкта управління. Враховуючи це, на перший план виступають

засоби, які опрацьовують інформацію. Результат діяльності оцінюється на момент досягнення поставлених цілей.

Для виконання своїх обов'язків менеджери повинні мати спеціальні знання і володіти здатністю використовувати їх у повсякденній праці. До недавнього часу вважалося, що такі риси даровані людям природою або можна їх набути в процесі багаторічної роботи шляхом проб та помилок, однак останні досягнення науки дозволяють вивчати природу людських відносин і мистецтво управління людьми на науковій основі, не покладаючись на особистий досвід.

Вимоги до професійної компетенції менеджерів:

1. Розуміння природи управлінської праці і процесів менеджменту
2. Знання посадових і функціональних обов'язків менеджера, способів досягнення цілей і підвищення ефективності роботи організації
3. Уміння використовувати сучасну інформаційну технологію і засоби комунікації.

Знання та вміння виконувати професійну роботу в такій спеціальній сфері як менеджмент включають:

1. Уміння обґрунтовувати і приймати рішення в ситуаціях, для яких характерні висока динамічність і невизначеність, висока інформованість у питаннях розвитку організації.
2. Знайомство з досвідом менеджменту в інших організаціях.
3. Здібність управляти ресурсами, спрогнозувати і планувати роботу організації, підвищувати ефективність управління.
4. Уміння використовувати сучасну інформаційну технологію, засоби комунікації та зв'язку.
4. Володіння мистецтвом управління людськими ресурсами.
5. Володіння мистецтвом налагодження зовнішніх зв'язків.
6. Здатність до самооцінки, уміння робити правильні висновки і безперервно підвищувати кваліфікацію.

Здібності до співпраці з людьми та самоуправління. Щоб працювати, менеджери повинні мати багато специфічних особистісних якостей, які викликають довіру й повагу з боку тих, з ким вони вступають у контакт. Це перш за все:

1. Високе почуття обов'язку і відданість справі.
2. Чесність у відносинах з людьми і довіра до партнерів.
3. Уміння чітко висловлювати свої думки і переконувати у своїй правоті інших.
4. Поважне й дбайливе ставлення до людей незалежно від їх положення в ієрархії організації.
5. Здатність швидко відновлювати свої фізичні і духовні сили і критично оцінювати особисту діяльність. Від помилок у роботі не застраховані навіть найдосвідченіші й висококваліфіковані менеджери, але справжні професіонали здатні зберігати при цьому спокій, ясність думок і працювати над поліпшенням ситуації.

Важливим чинником підвищення ефективності менеджменту є розподіл праці менеджерів, тобто спеціалізація управлінських працівників на виконанні визначених видів діяльності (функцій), поділу їх повноважень, прав і сфер відповідальності. Відповідно до цього в організаціях виділяють такі види розподілу праці менеджерів:

1. функціональний;
2. структурний;
3. технологічний;
4. професійно-кваліфікаційний.

Функціональний розподіл праці базується на формуванні груп працівників управління, які виконують такі функції менеджменту, як планування, організація, контроль тощо. Відповідно до цього одні працівники апарату управління спеціалізуються на роботах із

планування, другі спрямовують свої зусилля на організацію робіт з виконання планів, треті є спеціалістами з контролю ходу, вимірювання результатів і оцінки роботи і таке інше.

Структурний розподіл праці менеджерів будується виходячи з таких характеристик об'єкта управління, як організаційна структура, масштаби, сфери діяльності, галузева або територіальна специфіка. Через велику кількість факторів, які впливають на структурний розподіл праці, він є специфічним для кожної організації. Водночас можна виділити деякі загальні риси спеціалізації, які стосуються перш за все вертикального і горизонтального розподілу праці менеджерів. Вертикальний розподіл праці побудовано на базі трьох видів управління:

1. нижчий,
2. середній,
3. вищий.

До нижчого рівня відносяться менеджери, які мають у своєму підпорядкуванні переважно виконавців; вони здійснюють управління такими первинними підрозділами, як дільниці, зміни.

Середній рівень включає менеджерів, які відповідають за діяльність усіх підрозділів організації; сюди входять також менеджери штатних і функціональних служб апарату управління організації, її філіалів і відділень, а також керівництво допоміжними і обслуговуючими службами, цільовими програмами і проектами.

Вищий рівень — це адміністрація організації, яка здійснює загальне стратегічне керівництво організацією в цілому, її функціональними і виробничо-господарськими комплексами. Фактична кількість рівнів у організації характеризується великою різноманітністю і коливається від 1-2 до 8-10 (у великих організаціях).

Відповідно змінюється і зміст завдань, які вирішуються на різних рівнях менеджменту. Загальним є те, що кожному з них передбачається визначений обсяг робіт по функціях управління. Це горизонтальний розподіл праці за функціями.

Функціональна структура робіт на кожному рівні неоднакова. При русі від нижчого рівня до вищого збільшується кількість і складність завдань зі складання планів і організації всієї роботи, підвищується значення контрольної функції. На нижчому і середньому рівнях менеджери зайняті координацією спільної діяльності людей, тому ця функція нарівні з мотивацією стає найбільш важливою.

Більш глибокий горизонтальний розподіл праці менеджерів передбачає їхню спеціалізацію за основними сферами діяльності, які утворюють підсистеми організації.

Технологічний і професійно-кваліфікаційний рівень розподілу праці менеджерів ураховує види і складність виконуваних робіт. За цими критеріями в складі апарату виділяють 3 категорії працівників:

1. керівники;
2. спеціалісти;
3. службовці.

Коли розглядати їхню працю з погляду управління, то завдання керівників перш за все полягає у прийнятті рішень і організації їхньої практичної реалізації; спеціалісти здійснюють проектування і розробку варіантів рішень, службовці займаються в основному інформаційним забезпеченням усього процесу.

У класичному менеджменті лідерство — це здатність завдяки особистим якостям здійснювати вплив на поведінку окремих осіб та груп працівників з метою зосередження їх зусиль на досягнення цілей організації. Поняття лідерство є невід'ємним від таких понять, як влада та вплив. Отже, влада — це можливість впливати на поведінку інших людей, і, нарешті, вплив — це будь-яка поведінка одного працівника, яка вносить зміни в поведінку, відносини, відчуття іншого працівника.

Високий рівень освіти ліквідовує відмінності між керівником і підлеглими. Тому важко формувати владу тільки на примусі, винагородах, традиції, харизмі чи компетенції. Отже, потрібно переконувати працівників і залучати до управління з метою здійснення впливу.

Вплив через переконання. Переконання будуть мати вплив у разі ефективної передачі точки зору керівника. Керівник визнає залежність від виконавця, його компетентність. Виконавець, у свою чергу, впевнений, що керівник задовольнить його власну потребу.

Вплив через залучення працівників до управління здійснюється шляхом скерування їх зусиль на виконання потрібної цілі. Як тільки десь і колись збирається група людей, які працюють над досягненням спільної мети, ними без сумніву формується те, що всім нам відомо під назвою організація. Це може бути і урядова структура і громадське об'єднання, релігійна громада і спортивний клуб, лікарня і вищий навчальний заклад.

Люди створюють організації просто напросто тому, що працюючи разом, вони можуть досягти набагато суттєвіших результатів ніж поодиночки. Невід'ємною частиною будь-якої організації є система менеджменту, спрямована на об'єднання та координацію зусиль усіх її членів. Адже без цього окремі члени організації або їх групи, старанно спрямовуючи свої зусилля на власний розсуд (навіть керуючись найкращими намірами), не враховуючи інтересів і завдань інших, можуть не тільки не забезпечити досягнення організацією своїх цілей, але й навпаки — добитися повної протилежності — фактичного розвалу організації.

Навіть у малій організації відсутність менеджменту може привести до марнування зусиль її членів, якщо ж менеджмент відсутній у більш складнішій організації, то найбільш ймовірно в ній запанує хаос.

Основними ресурсами організації завжди виступають: люди, фінанси, обладнання, сировина. Деякі менеджери, на мою думку, цілком виправдано додають до цих ресурсів ще два види — інформація та час.

Слід підкреслити також, що поняття менеджменту часто використовується для визначення в організації групи людей, які несуть відповідальність за вироблення і прийняття рішень та координацію використання доступних ресурсів. При цьому менеджер є функціонером цієї системи.

Методи управління — це способи впливу на окремих робітників та виробничі колективи в цілому, необхідні для досягнення цілей підприємства[4]. Управління господарською організацією спрямоване на людей, на коло їх інтересів. Тому основою класифікації, методів управління є внутрішній зміст мотивів, якими керується людина у процесі виробничої діяльності. За своїм змістом мотиви виробничої діяльності людини можна поділити на матеріальні, соціальні та мотиви примусового характеру. У відповідності з цим розрізняють економічні, соціально-психологічні та організаційні методи управління. Економічні методи управління реалізують матеріальні інтереси участі людини у виробничих процесах шляхом використання товарно-грошових відносин.

Отже, менеджмент - це цілеспрямований вплив на колектив працівників або окремих виконавців, з метою виконання поставлених завдань та досягнення визначених цілей.

Список літератури:

1. А.А. Николаева, И.П. Черная. Экономическая теория: Учебник. – Издательство: Юнити – Дана, 2008. – 527 с.
2. Б.А.Райзберг. Современный экономический словарь: Инфра – М, 2011. – 512с.
3. В.В.Страдник, М.А.Йохна. Менеджмент: Посібник. — К.: Академвидав, 2003. — 464 с. (Альма-матер)
4. В.І. Хомич, А.М. Хоменюк. Українська мова (за професійним спрямуванням): Навчально-методичний посібник для студентів стаціонарної та заочної форми навчання

економічних спеціальностей. — Ч.І. — Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2011. — 145 с.

5. Т.М.Чебан. Теорія економічного аналізу: Навчальний посібник за редакцією професора В.Є.Труша. — Київ: Центр навчальної літератури, 2003. — 214с.
6. <http://deputat.pp.net.ua/menedgment/rozd1.htm>
7. <http://books.br.com.ua/23021>
8. <http://www.coolreferat.com>

Аннотация: исследовано влияние менеджера на работников АПВ Украины и определена сущность понятия «менеджмента».

Ключевые слова: менеджмент, управление, организация, методы управления

Abstract: The influence of manager to workers and the essence of the concept of management.

Keywords: management, management, organization, management methods

MANAGEMENT AS A WAY TO COMMUNICATE AND INFLUENCE ELEMENT (CONTROL) FOR EMPLOYEES

U.M.Kurochenko

УДК 349.22:331.9

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОВЕДЕННЯ СТРАЙКІВ, ЛОКАУТІВ ТА ІНШИХ ФОРМ ЗАХИСТУ ІНТЕРЕСІВ СТОРІН АГРАРНО-ТРУДОВИХ ПРАВОВІДНОСИН

Н.М. Ляшенко, факультет економіки та менеджменту, спеціальність «Менеджмент», 4 курс

Науковий керівник: О.І. Грабовецький, ст. викладач

ВП Національного університету біоресурсів і природокористування України «Ніжинський агротехнічний інститут»

В даній статті зазначається, якими формами захисту інтересів мають право користуватися сторони аграрно-трудоових правовідносин та як проводиться їх правове регулювання.

Коллективный трудовой договор, страйк, локаут, пікет, примирні процедури

Для вирішення колективного трудового спору (конфлікту), одержання підтримки своїх вимог трудовий колектив має право організовувати і проводити страйк в порядку, передбаченому чинним законодавством. Відповідно до ст. 44 Конституції України, особи, які працюють, мають право на страйк для захисту своїх економічних і соціальних інтересів. Згідно з цією статтею Закону ніхто не може бути примушений до участі або до неучасті у страйку[4]. Порядок здійснення права на страйк встановлюється законом з урахуванням необхідності забезпечення національної безпеки, охорони здоров'я, прав і свобод інших людей. Доцільно зазначити, що страйк може бути розпочато, якщо примирні процедури не привели до вирішення колективного трудового спору (конфлікту) або власник чи уповноважений ним орган (представник) ухиляється від примирних процедур або не виконує угоди, досягнутої в ході вирішення колективного трудового спору (конфлікту).

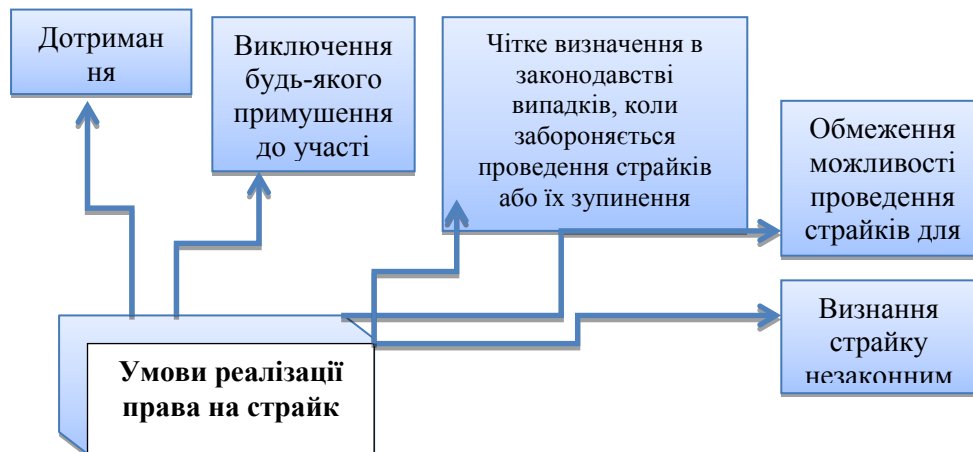
Відповідно до ч. 1 ст. 17 Закону "Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)" страйк – це тимчасове колективне добровільне припинення роботи працівниками (невихід на роботу, невиконання своїх трудових обов'язків) підприємства,

установи, організації (структурного підрозділу) з метою вирішення колективного трудового спору (конфлікту) [2].

Страйк застосовується як крайній засіб вирішення колективного трудового спору (конфлікту) [1].

Орган (особа), який очолює страйк, зобов'язаний письмово попередити власника або уповноважений ним орган (представника) не пізніше як за 7 днів до початку страйку, а у разі прийняття рішення про страйк на безперервно діючому виробництві — за 15 днів. Страйк на підприємстві очолює орган (особа), який визначається загальними зборами (конференцією) найманих працівників при прийнятті рішення про оголошення страйку. Орган (особа), який очолює страйк, під час страйку діє у межах прав, передбачених законодавством, інформує працівників про хід вирішення колективного трудового спору (конфлікту).

Повноваження органу (особи) як керівника страйку припиняються, якщо сторони підписали угоду про врегулювання колективного трудового спору (конфлікту), а також у разі прийняття рішення про відміну або про припинення страйку [5].

Слід зазначити, що згідно з чинним законодавством забороняється проведення страйку за умов, якщо припинення працівниками роботи створює загрозу життю і здоров'ю людей, докільню або перешкоджає запобіганню стихійному лиху, аваріям, катастрофам, епідеміям та епізоотіям чи ліквідації їх наслідків.

Крім того, страйк може бути розпочато, якщо примирні процедури не привели до вирішення колективного трудового спору (конфлікту) або роботодавець ухиляється від процедури примирення, або не виконує угоди, досягнутої в ході вирішення спору [6].

Таким чином, страйк — це передбачений законом засіб економічного тиску працівників на роботодавця, який здійснюється шляхом відмови працівників від роботи з метою виконання роботодавцем заявлених до нього вимог. Це один із самих жорстких колективних засобів захисту економічних і соціальних інтересів працівників у ринкових умовах [5].

Інша важлива проблема, що пов'язана з використанням працівниками права на колективний самозахист (страйк), — це проведення пікетування та оголошення бойкоту роботодавцю. Підходи до застосування цих заходів у різних країнах неоднакові. Пікет (французькою *riquet*) — група страйкуючих робітників, що чергують біля підприємства [7]. Пікети слугують засобом інформування про мету страйку і залучення на сторону страйкуючих громадської думки. Для посилення ефекту від страйку працівники використовують бойкот, який полягає в організованій відмові найматися на роботу до власника підприємства, якому оголосили бойкот або купувати продукцію його підприємства. Як відомо, правові можливості проведення пікетувань працівниками підприємств, установ, організацій під час страйку впливають із положень ч. 1 ст. 39 Конституції, відповідно до якої громадяни мають право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і

демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування [4]. І хоча пікетування прямо не передбачено Конституцією як одна із форм мирних зборів, це один із цивілізованих засобів інформування громадян про страйк або інші проблеми працюючих із сподіваннями моральної, а можливо, й матеріальної підтримки.

Антиподом страйку працівників виступає локаут. У перекладі з англійської термін "локаут" (lock-out) означає буквально "бути ззовні або без місця". Локаут – це законодавчо закріплений засіб економічного впливу роботодавця на працівників з метою пом'якшення наслідків страйку або прийняття умов, які він висуває [1]. На практиці локаут має різні форми. Найпоширенішою з них є захисна, коли роботодавець оголошує локаут у відповідь на страйк працівників. Наступальний локаут застосовується з метою примусити працівників піти на поступки у сфері заробітної плати і умов праці.

Щодо визнання права роботодавця на локаут, то:

- ✓ по-перше, локаут – це заходи самозахисту законних інтересів роботодавця;
- ✓ по-друге, не можна повністю позбавляти роботодавця засобів впливу на нічим не виправдані, а іноді й агресивні дії працівників щодо посягання на право розпорядження власністю, підприємницьку діяльність, передбачені Конституцією;
- ✓ по-третє, використання страйку передбачає економічні наслідки не тільки для роботодавця, а й для працівників;
- ✓ по-четверте, враховуючи соціальний характер Конституції, може йтися виключно про захисний локаут, який оголошується роботодавцем тільки у відповідь на незаконний страйк працівників або страйк, який становить загрозу існуванню підприємства.

Відповідно до ст. 9 КЗпП рівень правових гарантій для працівників, нижче якого умови договорів про працю є недійсними, визначається законодавством України про працю. Відповідно до ст. 25-1 КЗпП обмежується спільна робота родичів, якщо у зв'язку з виконанням трудових обов'язків вони безпосередньо підпорядковані або підконтрольні один одному[3].

Практика показує, що зустрічаються й випадки укладання фіктивних та удаваних трудових договорів. Так, укладаючи фіктивний трудовий договір, сторони вступають у договірні відносини лише для вигляду, без наміру встановити трудові відносини. Звичайно, при цьому переслідуються протиправні цілі (фіктивний трудовий стаж для отримання пенсії за відсутності права на неї, фіктивне оформлення працівника на роботу без фактичного її виконання (приховування сумісництва тощо). Проте запозичення цивільно-правових конструкцій щодо наслідків недійсності трудових договорів або окремих їх умов має відбуватися з певними застереженнями.

Список літератури

1. Венедиктов В.С. Трудове право України: Підручники, навчальні посібники. – К.: Істина, 2008 рік. - 384 с.
2. Закон "Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)".
3. Кодекс законів про працю України.
4. Конституція України.
5. Прокопенко В.І. Трудове право України: Підручник. – Х.: Фірма «Консум», - 480 с.
6. <http://rights.unian.net/ukr/detail/5783>
7. http://www.zaochka.net/catalog_p_6_p_4_p_64.html

В данной статье отмечается, какими формами защиты интересов имеют право пользоваться стороны аграрно-трудовых правоотношений и как проводится их правовая регуляция.

Коллективный трудовой договор, забастовка, локаут, пикет, примирительные процедуры.

The article mentions what forms of protection the sides of agrarian-labour relationships are allowed to use and how their legal regulation is carried out.

Collective labour dispute, strike, lockout, picket, conciliation procedure

**LEGAL REGULATION OF CARRYING OUT STRIKES, LOCKOUTS AND
OTHER FORMS OF PROTECTION OF INTERESTS OF SIDES OF AGRARIAN-
LABOUR JURAL RELATIONSHIPS**

ЕТИКЕТ У ДІЛОВИХ СТОСУНКАХ БУХГАЛТЕРА

***М.В. Нечваль, факультет економіки та менеджменту,
спеціальність «Облік і аудит», 3 курс***

***Науковий керівник — В.І. Хомич, к.ф.н., доцент кафедри соціально —
гуманітарних дисциплін ВП Національного
університету біоресурсів і природокористування України
«Ніжинський агротехнічний інститут»***

Анотація: з'ясовано теоретичне підґрунтя ділового етикету та подано рекомендації щодо його використання в діяльності бухгалтера.

Ключові слова: бухгалтер, етикет, відповідальність, грамотність

Нині в професії бухгалтера виокремлюються нові навички, зокрема вміння вести ділові бесіди. Адже грамотний бухгалтер, використовуючи знання етикету, зможе переконати податкового інспектора або аудитора в правильності своїх розрахунків. Питання про етикет у ділових стосунках досліджували Семенов В.Л.[6], Афанасьєв І.[4], Галушко В.П.[5], Бутинець Ф.Ф.[2] та інші. Проте залишається ще ряд невирішених питань, зокрема питань етикету в діяльності бухгалтера. Це й стало завданням нашої роботи.

Бухгалтер виконує роботу по веденню бухгалтерського обліку майна, здійснює прийом і контроль первинної документації. Він несе особисту відповідальність за всі документи, які підписує та здає в податкову інспекцію; проводить нарахування та перерахування податків і зборів у державний, регіональний і місцевий бюджети, страхових внесків у державні позабюджетні соціальні фонди, платежів у банківські установи, коштів на фінансування капітальних вкладень, заробітної плати робітників і службовців. Від бухгалтера, крім бездоганних професійних знань, потрібна юридична грамотність, а найбільш цінним фахівцем вважається той, хто вміє знизити податкові платежі в рамках законодавчих норм. Бухгалтеру необхідно постійно підвищувати свою кваліфікацію. Більшість бухгалтерів, крім своїх прямих обов'язків ведення обліку, часто спілкуються по телефону з контрагентами. Про те, як домогтися взаєморозуміння з невидимим співрозмовником, потрібно належно володіти мовним етикетом. Телефонні співрозмовники бухгалтера це, як правило, важливі для компанії люди: партнери, постачальники, операціоністи банку. Налагодити ділові відносини з ними нелегко, а от зіпсувати простіше простого. Достатньо одного телефонного конфлікту, щоб втратити довіру контрагента і заслужити погану репутацію. При цьому образити по телефону може кожен, і часто, не бажаючи цього просто тому, що потрапив чоловік під гарячу руку. Адже реакція бухгалтера на телефонний дзвінок може бути різною. Вона залежить від того, яка атмосфера панує в бухгалтерії, чим зайнятий фахівець у момент дзвінка і в якому він настрої. Не трапляється цього, мабуть, тільки з тими бухгалтерами, які володіють навичками телефонної психології. Наприклад, на перший сигнал телефону потрібно відкласти справи, на другий — налаштуватися на розмову, і тільки після третього — приступити до бесіди в повній готовності. Буває і так, що бухгалтер може мимоволі сам спровокувати конфлікт, навіть у

тому випадку, якщо подзвонить йому людина він повинен був налаштований позитивно. Адже фінансові працівники практично завжди знаходяться в напрузі, іноді просто не можуть контролювати свої емоції. Однак, незважаючи на ці цілком об'єктивні причини, треба пам'ятати, що є ряд слів і виразів, здатних викликати в людини обурення. Наприклад «Не ображайтеся», «Заспокойтеся», «Як можна цього не знати». Саме цих фраз потрібно позбутися у телефонному спілкуванні (на думку бізнес — тренерів). Утім, як і безапеляційність — прояв самовпевненості. Перешкодити взаєморозумінню можуть будь які висловлювання, виголошені категоричним тоном, зокрема такі, як «Я вважаю», «Я впевнена». Словом, все те, що може принизити співрозмовника. Замість них безпечніше вживати дієслова, що відрізняються меншим напором: «Я думаю», «Мені здається», «У мене склалося враження, що ... ». Особливу делікатність потрібно проявити, якщо вам терміново потрібно перервати бесіду. Можна використовувати фрази типу: «Дуже приємно з вами розмовляти, але мені зараз треба зробити термінову справу. Можна, я сам передзвоню вам пізніше? », « Ви знаєте, я перервав переговори, коли ви подзвонили. Пробачте, мені треба їх продовжити ». Обов'язково поясніть співрозмовнику причину роз'єднання, це стане запорукою взаєморозуміння при наступній телефонній розмові [9].

Головний бухгалтер має знати, що в будь-якому договорі повинні бути завжди вказані істотні умови: предмет договору, умови, які названі в законі або інших правових актах як істотні або необхідні для договорів даного виду, а також усі ті умови щодо яких за заявою однієї із сторін має бути досягнуто згоди. Будьте пильні: ви повинні чітко розуміти, з якою організацією або фізичною особою ви укладаєте договір. Мати справу необхідно з партнером, який вказаний в якості сторони за договором і чією печаткою скріплений договір. Цією ж печаткою повинні бути скріплені всі фінансові документи, що впливають з договору. Головний бухгалтер повинен обов'язково звернути увагу на останній розділ будь-якого договору.

У невеликій фірмі бухгалтерію може вести одна людина. А ось в середній або великій зазвичай працюють кілька бухгалтерів, розділяючи функції між собою. У такого підрозділу обов'язково є керівник — головний бухгалтер, який несе відповідальність за формування облікової політики, веде бухгалтерський облік у повному обсязі, займається оптимізацією оподаткування. У його обов'язки також входить оформлення податкових документів та складання балансу — основного звітного документа підприємства. Без підпису головного бухгалтера не дійсний жоден фінансовий документ.

Самовладання забирає часто багато душевних і фізичних сил. Для того, щоб не стати жертвою конфліктної поведінки, бухгалтери повинні вміти виходити з стресових ситуацій. Приміром, досить просто давати собі відпочинок. Професія бухгалтера — одна з найпоширеніших і затребуваних як в Україні, так і в усьому світі. Адже жодне підприємство сьогодні не може обійтися без бухгалтерії як способу документального ведення господарського обліку. Головний бухгалтер і фахівець з фінансів повинні бути технічно освіченими співробітниками, володіти кількома інформаційними програмами — бухгалтерськими, аналітичними, правовими, без яких зараз неможливо уявити собі діяльність жодного малого розвиненого підприємства. Ідеально, коли бухгалтер зможе запропонувати співрозмовнику конкретний вихід із ситуації, та може підтримувати ділові бесіди.

«Якщо ви відчуваєте, що це не допомагає, візьміть тайм — аут. Для бухгалтерів такий прийом буде особливо корисний, оскільки в силу специфіки роботи буває дуже складно надати відповіді на питання, задані, наприклад, контрагентом. У цьому випадку можна сказати: "Мені необхідно обміркувати ситуацію. Я вам обов'язково передзвоню через десять хвилин, і ми обговоримо цю проблему ". Принаймні це дасть вам час обміркувати свою поведінку і знайти рішення конфлікту» [8].

Збільшення масштабу підприємства і підвищення ступеня особистої відповідальності за підсумки діяльності, відповідно, значно збільшують рівень заробітної платні. Тому ті, хто бажає зробити кар'єру в бухгалтерській сфері, повинні заздалегідь самостійно дбати про підвищення свого професійного рівня.

У цілому ж, підводячи підсумки, можна сказати, що, скільки б не говорили про перевиробництво бухгалтерів, сьогодні на ринку праці зберігається рівновага між попитом і пропозицією. А отже, бухгалтер — це та професія, яку варто отримувати.

Таким чином, бухгалтер — це, за великим рахунком, партнер керівника, незалежно від того, має він офіційно частку в бізнесі чи ні. Від його кваліфікації, грамотності, поінформованості, гнучкості, етикету часто залежить доля персоналу й компанії в цілому.

Список літератури

1. Афанасьев І. — К.: Діловий етикет, 1998. — с.78.
2. Бондар М. Я. Аудит в АПК: Навч. посібник. — К: КНЕУ, 2003. — с.142.
3. Бутинець Ф. Ф., Усач Б. Ф. Аудит і ревізія підприємницької діяльності. — Житомир: Рута, 2001. — с.54.
4. Галушко В. П. Діловий протокол та ведення переговорів: Навч. посіб. — Вінниця: Нова книга, 2002. — с.121.
5. Дорош Н. І. Аудит: методологія і організація. — К.: Знання, КОО, 2001. — с.64.
6. Семенов В. Л. Практика дипломатического протокола и этикета. — М.: Международное агентство "А.Б & Т2", 2002. — с.32.
7. Улищенко О. Н. Секреты хороших манер и поведения. — Харьков, 1995. — с. 98.
8. <http://www.hr-portal.ru/article/pravila-etiketa-dlya-bukhgaltera>
9. <http://www.allbest.ru/>
10. http://knowledge.allbest.ru/ethics/3c0a65625b3ac68b5c43b89421306c37_0

Аннотация: *выяснено теоретические основы делового этикета и даны рекомендации по его использованию в деятельности бухгалтера.*

Ключевые слова: *бухгалтер, этикет, ответственность, грамотность*

Annotation: *clarified theoretical basis of business etiquette and submitted recommendations for its use of an accountant.*

Keywords: *accountant, etiquette, responsibility, literacy*

ETIQUETTE IN BUSINESS RELATIONSHIPS ACCOUNTING

M.V. Nechval

ПРИМЕНЕНИЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА

*А.Б. Нурышева, специальность – Финансы, 2 курс
группа (Финансы) – 202*

Колледж экономики и финансов, г. Астана РК

*Научный руководитель – Р.Б. Байгенжина, преподаватель русского языка –
Колледж экономики и финансов, г. Астана РК*

Аннотация: *Статья посвящена применению информационных технологий на уроках русского языка. Рассмотрены основные преимущества ИКТ, которые позволяют разнообразить формы работы, деятельность учащихся, активизируют внимание, повышают творческий потенциал личности.*

Ключевые слова: *информационные технологии, эффективность усвоения и мыслительной деятельности, правильно организованная работа учащихся, мультимедийный проектор, управление обучением*

В условиях развития современного общества информационные технологии глубоко проникают в жизнь людей. Они очень быстро превратились в жизненно важный стимул развития не только в мировой экономике, но и в других сферах человеческой деятельности. Применение информационных технологий в научной сфере и в сфере образования сложно переоценить. Сейчас трудно представить себе учебные заведения, в которых бы не было компьютерного класса. Существует масса электронных библиотек, воспользоваться которыми можно не выходя из дома, найти нужный материал и информацию по нужным дисциплинам, что значительно облегчает процесс обучения и самообразования. Сейчас уже ни у кого не вызывает сомнения то, что применение информационно-коммуникационных технологии (ИКТ) делает урок более информативным, содержательным, ярким, по-настоящему современным. Оснащены компьютерами предметные кабинеты, имеется доступ к сети Интернет, благодаря которым наши учебные заведения стараются шагать в ногу со временем.

Цель программы: изучить роль информационных технологий, совершенствовать формирование нового мышления с тем информационным пространством, в котором проживает учащийся, в котором познает окружающую действительность, в котором он активно действует.

Задачи: 1.Повысить эффективность усвоения и активизировать мыслительную деятельность учащихся на уроке русского языка с помощью ИКТ;

2.Быстро адаптироваться в меняющихся экономических условиях;

3.Внедрить информационные технологии во всех сферах образования.

Использование информационных технологий даёт толчок развитию новых форм и содержания традиционных видов деятельности, что ведёт к их осуществлению на более высоком уровне. Работа с компьютером должна быть организована так, чтобы с первых же уроков она стала мощным психолого-педагогическим средством формирования потребности - мотивационного плана деятельности учащихся, средством поддержания и дальнейшего развития их интереса к изучаемому предмету. Правильно организованная работа учащихся с компьютером может способствовать в частности росту их познавательного и коммуникативного интереса, что в свою очередь будет содействовать активизации и расширению возможностей самостоятельной работы обучаемых по овладению русским языком, как на уроке, так и во внеурочное время.

Эффективным средством активизации познавательной, рефлексивной деятельности учащихся является использование информационных технологий в образовательном и

самообразовательном процессе. Основные преимущества ИКТ: позволяет разнообразить формы работы, деятельность учащихся, активизирует внимание, повышает творческий потенциал личности.

ИКТ интенсифицирует процесс обучения: повышает темп урока, увеличивает долю самостоятельной работы учащихся, позволяет проверить усвоение теории у всех учащихся, углубляет степень отработки практических умений и навыков, ведет дифференцированную работу с каждым учащимся.

Учитывая особенности преподавания русского языка, применяются компьютерные технологии в обучении этого предмета по нескольким направлениям, как в урочной, так и во внеурочной деятельности: как динамическое средство условной наглядности, как банк справочного материала, средство организации проблемной ситуации, способствующее исследовательской работе учащихся. Компьютерные технологии способствуют научной организации труда учащегося и учителя, самостоятельной исследовательской работе учащихся для подготовки к уроку, научно - практическим конференциям, семинарам.

Применение на уроках ИКТ, безусловно, способствует повышению мотивации к обучению. Стало также нормой применение на уроках отдельных слайдов как фрагментов будущих презентаций, приготовленные учителем и нами.

Целесообразно активно использовать мультимедиа. Использование мультимедийного проектора позволяет учитывать возрастные и психологические особенности учащихся разных возрастов, создает благоприятный психологический климат на уроке, сохраняет у нас интерес к предмету, поддерживает условия для самовыражения. Один из классиков сказал: "Лучший отдых - это смена деятельности". Использование мультимедийного проектора позволяет разнообразить работу на уроке, применять научную организацию труда учащихся, а также использовать такой немаловажный элемент обучения, как игра. Яркие образы, впечатляющие краски, безграничные возможности для фантазии позволяют учащимся в форме игры легко усвоить учебный материал.

Компьютер в нынешнее время становится электронным посредником между учителем и нами, учащимися. Он позволяет организовать процесс обучения по индивидуальной программе. Мы, учащийся, обучающийся за пультом компьютера, можем сами выбирать наиболее удобную для нас скорость подачи и усвоения материала.

Индивидуализация обучения улучшает качество подготовки. Это достигается за счет живой обратной связи, которая устанавливается в процессе диалога учащегося с персональным компьютером. В зависимости от характера ответов на контрольные вопросы компьютер может предложить наводящие вопросы, подсказать или замедлить темп обучения. При проведении контрольных работ, тестов, самостоятельных работ каждый учащийся отвечает на данные задания и самостоятельно получает на экране результат своего ответа. Происходит открытая, объективная оценка знаний учащихся. Это очень важно для нас. Он видит, что отметка не зависит от желания учителя, а оцениваются его реальные знания и умения. Снимается страх получения оценки. Учащийся может посмотреть процент и качество своих знаний.

Электронное тестирование позволяет проверить умение ответственно, сосредоточенно и внимательно работать, применяя приемы самоконтроля.

Компьютерные тестовые программы являются значимой частью обучения, а их достоинства - конкретность, четкость, большой объем материала, оперативный контроль, существенно повышают уровень обучения.

Управление обучением с помощью компьютера приводит к повышению эффективности усвоения, активизации мыслительной деятельности учащихся. Компьютер обладает достаточно широкими возможностями для создания благоприятных условий работы по осмыслению орфографического (пунктуационного) правила. На уроке учитель использует разнообразные формы наглядности, которые способствуют различным способам

организации и предъявления теоретического материала в виде таблиц, схем, опорных конспектов. И демонстрирует не только статичную информацию, но и различные языковые явления в динамике с применением цвета, графики, эффекта мерцания, звука, пиктографии, «оживления» иллюстраций и так далее (это качественно новый уровень применения).

Применение средств ИКТ в системе гуманитарного образования направлено на совершенствование существующих технологии обучения за счет усиления исследовательских, информационно-поисковых и аналитических методов работы с информации. Средства ИКТ являются эффективным средством повышения познавательного интереса учащихся, создает условия для построения индивидуальных образовательных траекторий. Обучение на основе информационных технологий отвечает следующим принципам:

- **принцип модульности** обеспечивает дифференциацию и индивидуализацию в обучении, самостоятельность учащихся, ступенчатость, вариативность, структуризацию учебного материала;

- **принцип проблемности** включает конгломерацию следующих составляющих: рефлексия, корректировка действий при применении правил в новых условиях письма, мотивация, сознательность, прочность, логичность выводов при столкновении с противоречивыми и рассогласованными фактами из области орфографии;

- **принцип когнитивной визуализации** содержит требования принципов доступности, наглядности, познавательной активности, эстетической и эмоциональной направленности обучения.

Результаты работы и выводы: Подведя итог можно сказать, что информационные технологии глубоко проникли в нашу жизнь и современное общество, без которого не может существовать нынешнее время. Результатом работы являются данные об информационных технологиях, что вносит свой вклад в формирование высококвалифицированных специалистов в финансовой среде. Сделаны выводы об использовании информационных технологий на уроке русского языка. Данная работа подчеркивает, что роль информационных технологии это один из перспективных направлений развития экономики.

Список литературы

1. Апатова Н.В. Информационные технологии в школьном образовании. - М., 1994.
2. Беспалько В.П. Педагогика и прогрессивные технологии обучения. - М., 1995.
3. Роберт И.В. Современные информационные технологии в образовании. Дидактические проблемы, перспективы использования. - М.: Школа-Пресс, 1994.
4. Селевко Г.К. Педагогические технологии на основе информационно-коммуникационных средств. - М., 2005.

Аннотация: *Статья посвящена применению информационных технологий на уроках русского языка. Рассмотрены основные преимущества ИКТ, которые позволяют разнообразить формы работы, деятельность учащихся, активизируют внимание, повышают творческий потенциал личности.*

Ключевые слова: *информационные технологии, эффективность усвоения и мыслительной деятельности, правильно организованная работа учащихся, мультимедийный проектор, управление обучением*

УДК 331.2

МОТИВАЦІЯ ПРАЦІ НА ВИРОБНИЦТВІ

*І.М. Падалка, факультет економіки та менеджменту,
спеціальність «Облік та аудит», 2 курс*

*Науковий керівник – О.С. Сидорович, к.і.н., доцент кафедри соціально-гуманітарних
дисциплін ВП Національного університету біоресурсів і природокористування України
«Ніжинський агротехнічний інститут»*

У статті розглядаються особливості мотивації праці, проаналізовано та узагальнено проблеми створення прогресивної мотивації праці; ті її ролі у формуванні трудового потенціалу підприємства. Розглянуто структуру, елементи, правила мотивації для підвищення ефективності використання трудового потенціалу. Це дало змогу запропонувати заходи щодо покращення матеріального стимулювання на виробництві.

Ключові слова: *трудова мотивація підприємства, мотивація праці, матеріальні стимули, трудова активність, оплата праці*

Постановка проблеми. На сучасному етапі економіки пріоритетним напрямком в управлінні персоналом стає творче, продуктивне, інтелектуальне ставлення працівника, спрямоване на досягнення високих показників діяльності підприємства. Сьогодні в Україні з різних засобів мотивації праці застосовують тільки окремі її елементи- ця обставина наголошує на потребі створення цілісної системи мотивації праці на підприємстві. Вирішення цього завдання є науковою проблемою, вирішення якої потребує удосконалення науково-теоретичного та методичного забезпечення.

Аналіз останніх публікацій. Проблеми мотивації праці досліджували такі вчені: А.Базиліук, Д.Богиня, І.Боднар, А.Колот, Ю.Краснов, В.Лич, О.Рудченко, О.Сологуб, А.Чухін; зарубіжні – А.Альберт, І.Белов, Ф.Кейнс, Ф.Кен, К.Маркс, А.Маршалл, А.Маслоу, А.Сміт, Д.Рікардо та ін..

Незважаючи на значний внесок цих вчених актуальність проблеми потребує подальшого поглибленого аналізу, переосмислення традиційних концепцій та розроблення сучасних методик формування та реалізації мотиваційних моделей.

Мета дослідження. Актуальність і наукова значущість окреслених проблем зумовил вибір теми дослідження, основною метою якої є розроблення та обґрунтування теоретичних та методичних положень, практичних рекомендацій щодо створення прогресивної мотивації як складника стратегії розвитку трудового потенціалу.

Виклад основного матеріалу.

«Мотивація» визначається як «процес спонукання себе й інших до діяльності для досягнення особистих цілей і цілей організації» [1].

Мотивацію можна вважати одним з методів управління, складовою частиною процесу управління, спрямованих на досягнення конкретної мети менеджменту - змусити людей ефективно трудитися.

Загальну характеристику процесу мотивації можна представити, якщо визначити використовувані для його пояснення поняття: потреби, мотиви, цілі.

Потреби - це стан людини, зазнає нужди в об'єкті, необхідному для його існування. Потреби є джерелом активності людини, причиною його цілеспрямованих дій.

Мотиви - це спонукання людини до дії, спрямовані на результат (мета).

Цілі - це бажаний об'єкт або його стан, до володіння яких прагне людина.

На практиці визначити і структурувати складові мотиваційний процес елементи майже неможливо через унікальність мотиваційних структур різних людей, неочевидності мотивів, складної взаємодії між різними потребами.

Поняття «мотивація праці».

Різні теорії мотивації і розроблені рекомендації щодо них існують всього лише третє десятиліття. Здебільшого вони суперечливі, спірні, хоча і містять основи, корисні практики.

Радянський дослідник А.І. Волков свого часу зазначав: «Чим складніше виробництво, тим наполегливіше воно вимагає неформального, все більш зацікавленого ставлення працівника до справи. Робочого сучасного виробництва важко змусити добре трудитися, так як часом його важко або неможливо контролювати, він повинен сам хотіти добре працювати».

Цілі, переслідувані в практиці мотивації, цілком конкретні. Вони спрямовані на те, щоб пов'язати інтереси працівників організації з метою її діяльності. Інтереси працівників виражаються в наявності у них певних потреб і в прагненні задовольнити ці потреби.

У демократичному суспільстві законодавство не передбачає обов'язкового, і тим більше примусового, працевлаштування. Якщо у людини є засоби для життя, він може не працювати взагалі або організувати власну підприємницьку діяльність. Якщо ж людина вибирає роботу за наймом, значить, він переслідує конкретні цілі, продиктовані потребами.

Важливо враховувати, що у будь-якого найманої праці є особливість. Вона полягає в тому, що умови праці зумовлюються менеджерами організації. Вони не завжди влаштовують тих, хто приходить в організацію трудитися, нерідко вимушено. Якщо інтереси працівника і надані йому умови праці не збігаються, то праця буде породжувати різне ставлення у працівників.

Використання потреб у мотивації праці не зовсім проста справа. По-перше, потреби у кожної людини свої, особливі. По-друге, з часом вони змінюються, так само як змінюються і люди. По-третє, потреби змінюються в історичному плані. Одна справа - потреби людей середньовіччя, інше - потреби людей у сучасному інформаційному суспільстві. По-четверте, потреби людей розрізняються в національному та географічному аспектах.

Приклади подібних багато в чому умов мотивації праці є і в Україні. З зайнятістю населення справа не скрізь гаразд. Люди нерідко змушені жити там, де в них є хоч якесь житло, але немає роботи на стагнуючих містоутворюючих підприємствах. Коштів для переміщення в місця, де є робота, у них також немає. Тому мотивація зводиться до того, щоб просто вижити, не померти з голоду. Вони змушені миритися з неповною зайнятістю, із убогим оплатою праці. Навіть часткова зайнятість представляється в таких умовах чимось на зразок пряника, а звільнення – батоном [2].

Потреби притаманні всім людям, але це не означає, що вони завжди, і в однаковій мірі гостро, їх відчують. Буває й так, що потреби викликають у людини стан, зване спонукуванням, яке означає прагнення до досягнення певної мети. Досягнення такої мети зазвичай означає задоволення потреби в тій чи іншій мірі.

Якщо людині вдалося певним чином задовольнити ту або іншу потребу, він буде прагнути і в майбутньому, в подібних обставинах, вирішувати проблему задоволення потреб тим же способом.

Потреби та їх класифікації.

Більшість вчених згодні з тим, що доцільно ділити потреби людей на 2 великі групи: первинні потреби (фізіологічні) і вторинні (психологічні).

До першої групи відносять потреби в їжі, воді, повітрі, сні.

До другої групи - потреби в успішній діяльності, у визнанні, у владі, в прихильності, у самовираженні.

Вчені встановили, що первинні потреби закладаються в людині природним, генетичним шляхом. Вторинні потреби усвідомлюються і формуються в процесі розвитку людини, накопичення життєвого досвіду. Їх глибина, масштаб і кількість перебувають у зв'язку зі знаннями, якими володіє людина, зі ступенем його інтелектуального розвитку. Вчені також з'ясували, що відмінності між людьми, у зв'язку з отриманими ними вищими

(вторинними) потребами, на практиці завжди більш значні, ніж відмінності у зв'язку з притаманними їм первинними потребами.

Відмінності між людьми призводять до того, що кошти мотивації, розроблені для одних співробітників, виявляються невідповідними для інших. Форми мотивації, розраховані на одні умови праці, перестають «працювати» в інших умовах.

Проблеми мотивації в організаціях мають велике значення. Їх актуальність посилюється в міру того, як у виробництво все більше впроваджуються науково-технічні нововведення, змінюються умови та характер праці працюючих, стають більш різноманітними потреби людей, з'являються нові.

Основні правила мотивації, види і типи мотивів.

Правила мотивації.

Наукові дослідження та практика дозволили виробити такі правила мотивації, дотримання яких дозволяє підвищити ефективність мотиваційних заходів.

- Похвала ефективніше осуду і неконструктивної критики.
- Заохочення має бути відчутним і бажано негайним (мінімізація розриву між результатом праці і його заохоченням).
- Непередбачувані та нерегулярні заохочення мотивують більше, ніж очікувані і прогнозовані.
- Постійна увага до працівника і членам його сім'ї - найважливіший мотиватор.
- Людям подобаються перемоги, тому частіше давайте людям почувати себе переможцями.
- Заохочуйте за досягнення не тільки основної мети, але й проміжних.
- Дайте працівникам почуття свободи дії, можливість контролювати ситуацію.
- Не обмежуйте самоповагу інших, надавайте їм можливість "зберегти обличчя".
- Великі і рідко кому дісталася нагорода зазвичай викликають заздрість, невеликі і часті - задовольняють більшість.
- Розумна внутрішня конкуренція - двигун прогресу [3].

Види мотивів до праці.

Мотиви до праці з певною мірою умовності діляться на духовні і біологічні.

До духовним мотивів належать:

1. Стадність - потреба бути в колективі.
2. Мотив особистої самоствердження, характерний для значного числа працівників, переважно молодого та зрілого віку.
3. Мотив самостійності притаманний працівникам з "хазяйської" мотивацією, які готові жертвувати стабільністю, а іноді і більш високими заробітками замість установки "бути господарем і самостійно вести свій бізнес"..
4. Мотив надійності (стабільності) - мотив самостійності з протилежним знаком. Якщо в першому випадку працівники віддають перевагу ризик, активний пошук нових рішень, нових видів діяльності, то в даному випадку перевага віддається стабільності буття і діяльності.
5. Мотив придбання нового (знань, речей) лежить в основі багатьох елементів ринкового менеджменту, і, перш за все, маркетингу.
6. Мотив справедливості пронизує всю історію розвитку людської цивілізації. Скільки років існує людство - стільки років йде полеміка про те, що справедливо, а що несправедливо в цьому суспільстві. У кожному суспільстві встановлюється своє розуміння справедливості.

7. Мотив змагальності - один з найсильніших мотивів, що діє у всі часи. Певна ступінь вираження змагальності генетично притаманна кожній людині.

При дотриманні цих принципів система "норма праці - оплата праці" замінюється системою "норма праці - змагання - оплата праці", що істотно мотивує працівників.

Типи мотивованих працівників.

"Інструментально" мотивований працівник орієнтований на "голий" заробіток, бажано готівкою і негайно. Він противник інших форм заохочення, індиферентний до форми власності і роботодавцю.

Професійно мотивований працівник вважає найважливішою умовою діяльності реалізацію своїх професійних здібностей, знань і можливостей. Його в значній мірі хвилюють зміст праці і характер роботи. Для нього типово розвинене професійну гідність.

"Патріот" (соціалістична мотивація). Основа його мотивації до праці - високі ідейні і людські цінності: побудова соціалістичного суспільства, досягнення рівності, соціальної гармонії.

"Господарська" мотивація заснована на досягненні і збільшенні власності, багатства, матеріальних благ. Для такого працівника майже не потрібна зовнішня мотивація. Для нього досить цієї внутрішньої ідеї постійного збільшення матеріальних благ. Потреби таких працівників практично необмежені.

Люмпенізований працівник віддає перевагу зрівняльному розподілу матеріальних благ. Його постійно переслідують відчуття заздрості і незадоволеності порядком розподілу благ у суспільстві. Такі працівники не люблять відповідальності, індивідуальних форм праці і розподілу [4].

Інтереси людей в системі мотивації.

Найбільш стійка система мотивації, заснована на особистих, колективних і суспільних інтересах працівників підприємства. Потрібно враховувати не тільки колективні (престиж підприємства, зростання конкурентоспроможності, вирішення соціальних, працеворонної та екологічних проблем) і особисті (зростання доходів працівників, повагу в колективі, можливість росту кар'єри), а й громадські інтереси (виробництво якісних, ефективних і доступних за ціною товарів). Дійсність обліку кожного з інтересів легко визначити звичайними економічними показниками, що характеризують трудовий внесок працівника і колективу. Наприклад, дотримання громадських інтересів виражається в збільшенні випуску недорогих і якісних товарів, зростанні прибутку, а отже, у збільшенні податкових надходжень, створенні нових робочих місць. Таким чином можна «виміряти» і інтереси окремого колективу (зростання продуктивності праці, економія матеріалів, сировини, енергоресурсів). Ступінь особистої зацікавленості працівника виражається в якості й обсязі праці, ініціативи, в тому, наскільки він прагнути оволодіти декількома професіями, сучасними технологічними навичками, комп'ютером.

Проблема полягає у взаємозв'язку цих інтересів у рамках мотиваційно-поведінкової системи, стрижень якої - оптимальна модель оплати праці.

У нашій країні зустрічається і таке явище, як стихійна мотивація праці або, «самотивація». Якщо менеджери не приділяють мотивації і організації праці достатньо уваги, то осмислено ставляться до праці працівники «опрацьовують» це питання самостійно і по-своєму його вирішують.

Стимулювання - основа мотивації.

Функції та вимоги до організації стимулювання.

Стимулювання праці - це, перш за все, зовнішнє спонукання, елемент трудової ситуації, що впливає на поведінку людини у сфері праці, матеріальна оболонка мотивації персоналу. Разом з тим воно несе в собі і нематеріальну навантаження, що дозволяє працівнику реалізувати себе як особистість і працівника одночасно [6].

У свою чергу, стимули можуть бути матеріальними і нематеріальними.

Стимулювання праці - досить складна процедура. Існують певні вимоги до його організації: комплексність, диференційованість, гнучкість і оперативність.

Комплексність має на увазі єдність моральних і матеріальних, колективних та індивідуальних стимулів, значення яких залежить від системи підходів до управління

персоналом, досвіду і традицій підприємства. Комплексність припускає також наявність антистимулів.

Дифференційованість означає індивідуальний підхід до стимулювання різних шарів і груп працівників. Відомо, що підходи до забезпечених і малозабезпеченим працівникам повинні істотно відрізнятися. Різними повинні бути підходи до кадрових і молодим працівникам.

Гнучкість і оперативність виявляються в постійному перегляді стимулів у залежності від змін, що відбуваються в суспільстві і колективі.

Принципи стимулювання.

З метою максимізації дії стимулів необхідно дотримуватися певні принципи.

Доступність. Кожен стимул повинен бути доступний для всіх працівників. Умови стимулювання повинні бути демократичними і зрозумілими.

Відчутність. Практика показує, що існує поріг дієвості стимулу. У різних країнах і колективах він не суттєво різниться. Для одних працівників відчутним може бути стимул і в один долар, для інших мало і десяти. Це необхідно враховувати при визначенні нижнього порога стимулу.

Поступовість. Матеріальні стимули піддаються постійному корекції у бік підвищення, що необхідно враховувати на практиці. Одного разу різко завищене винагороду негативно позначиться на мотивації працівника у зв'язку з формуванням очікування підвищеного винагороду і виникненням нового нижнього порога стимулу, що влаштовував би працівника. Ні в якому разі не допускається зниження рівня матеріального стимулювання, на якому б високому рівні він не знаходився.

Мінімізація розриву між результатом праці і його оплатою - перехід більшості зарубіжних фірм на щотижневу оплату праці обґрунтований необхідністю дотримання цього принципу. Як показали наші експерименти, дотримання цього принципу дозволяє знижувати рівень винагороду, так як більшість людей воліють принцип "краще менше, але відразу". Крім того, почастишання винагороду, його чіткий зв'язок з результатом праці - сильний мотиватор. Підвищення рівня винагороду стосовно попереднього приносить працівникові як матеріальне, так і моральне задоволення, підвищує його тонус і настрої. Тимчасове ж зниження цього рівня в більшості людей викликає почуття "реваншу" і позитивно позначається на трудовій активності.

Поєднання матеріальних і моральних стимулів. За своєю природою матеріальні та моральні чинники однаково сильні. Все залежить від місця, часу і суб'єкта впливу цих факторів. Маються на увазі рівень розвитку економіки, традиції тієї чи іншої держави, а також матеріальне становище, вік і стать працівника. Зважаючи на дану обставину, необхідно розумно поєднувати ці види стимулів з урахуванням їх цілеспрямованої дії на кожного працівника. Відомо, наприклад, що в молодому віці матеріальні стимули більш пріоритетні для працівника. Але, це не означає повної відсутності впливу моральних стимулів. Про це свідчить досвід нашої країни. Десятки тисяч радянських спортсменів досягали видатних успіхів, в основі яких були моральні стимули, тому що про серйозні матеріальних стимулах в той час не могло бути й мови.

Можна навести десятки таких прикладів і з області трудових звершень. Як свідчать спостереження соціологів, до п'ятдесяти років життя значимість моральних і матеріальних стимулів при нормальному розвитку економіки для багатьох майже зрівнюється. Недооцінка чи переоцінка стимулювання і видів стимулів однаково шкідлива для ефективного менеджменту на підприємстві.

Поєднання стимулів і антистимулів. Суперечки про значимість стимулів і антистимулів в науковій літературі і практичній діяльності менеджерів не вшухають. Досвід провідних економічно розвинених країн показує постійну трансформацію стимулів від переважання антистимулів (страх, голод, штрафи) до переважного використання стимулів.

Все залежить від рівня розвитку суспільства, його історії, звичаїв і традицій. Необхідну коригування треба робити і на історію компанії, рід її діяльності, рівень кваліфікації, професійної підготовки і соціальний склад працівників [5].

Висновки: Економічна ефективність будь-якого виду людської діяльності багато в чому визначається цілями, які переслідуються, в їх основі - потреби, інтереси, стимули суб'єктів праці. Методологія їх утворення і функціонування глибоко і всебічно досліджена. Однак з подібної мотиваційної схеми, як правило, випадає оптимальний економічний результат (при отриманні якого вони і реалізуються), що нелогічно.

У період економічного спаду поведінка багатьох підприємств і організацій визначає мотивація з негативним зворотним зв'язком (через зниження виробничих результатів не тільки знижуються можливості задоволення потреб, а й постійно скорочується їх об'єм). Тому власники та менеджери підприємств, щоб не опинитися розчавленими кризою, змушені переглянути систему мотивації на основі встановлення динамічних позитивних зворотних зв'язків.

Таким чином діють і в розвинених ринкових економіках. Відмінність в тому, що сьогодні економічні стимули мають найбільшу цінність для українських працівників, так як їх поведінка багато в чому залежить від задоволення первинних потреб, тоді як у західних країнах на перший план виходять потреби іншого рівня (повагу колег, просування по службі, самоповага).

Організація заробітної плати в системі управління персоналом покликана забезпечувати мотивацію трудової поведінки працівників, зацікавлювати їх працювати на даному підприємстві, використовувати особистісний потенціал для поліпшення своїх і колективних показників роботи.

Список літератури

1. Економіка підприємства: Підручник/ За заг. ред. С.Ф.Покропивного. – Вид.2-ге, перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2001 – 528с.
2. Колот А.М. Мотивація, стимулювання й оцінка персоналу: Навч.посібник.- К.:КНЕУ, 1998.- 224с.
3. Гоголь Г. Особливості трудової мотивації в перехідний період до ринкової економіки// Регіональна економіка.- 2000, №2.- С.98-104
4. Гущина И. Трудовая мотивация как фактор повышения эффективности труда// Общество и экономика. – 2000, №1. – С.169-175
5. Пустовар Я.П. Сучасний стан та перспективні зміни в системі мотивації праці в Україні// Україна в 21ст.: Концепції та моделі економічного розвитку.- Львів: 2000, ч.2. – С.52-55.
6. Хандій О.О. Управління персоналом підприємства: концептуальне визначення та механізм розвитку : монографія / О.О.Хандій. – Луганськ : Вид-во СНУ ім.В. Даля, 2010. – 240с.

В статье рассматриваются особенности мотивации труда, проанализированы и обобщены проблемы создания прогрессивной мотивации труда те ее роли в формировании трудового потенциала предприятия.Розглянуто структуру, елементи, правила мотивації для підвищення ефективності використання трудового потенціала. Это дало возможность предложить меры по улучшению материального стимулирования на производстве.

Ключевые слова: *трудовой потенциал предприятия, мотивация труда, материальные стимулы, материальные стимулы, трудовая активность, оплата труда*

The article considers the peculiarities of motivation of labor, analyzed and summarized the problems of progressive labor motivation those of its role in the formation of labour potential of the підприємства. Розглянуто structure, elements, rules motivation to increase efficiency of use of labor potential. This gave the opportunity to propose measures for the improvement of material incentives in the workplace.

Keywords: *labour potential of the enterprise, labor motivation, incentives, incentives, labour activity, remuneration of labour*

LABOR MOTIVATION AT WORK

I.M. Padalka

УДК 658.589

ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА У ТВОРЧОСТІ ЛІНИ КОСТЕНКО

***І.В. Півторайко, відділення з підготовки молодших спеціалістів, спеціальність
«Обслуговування комп'ютерних систем і мереж», 2 курс***

***Науковий керівник – Л.М. Лосина, ст. викладач ВП Національного університету
біоресурсів і природокористування України
“Ніжинський агротехнічний інститут”***

Розглянуті основні екологічні проблеми у творчості Ліни Костенко.

***Зникнення природи, Чорнобильська катастрофа, співіснування, екологічне
середовище, поезія***

Життя нерозривно пов'язане з природним середовищем. На ранніх етапах свого становлення людина, користуючись продуктами природи, не завдавала помітної шкоди природним ресурсам. Ми живемо на самому дні блакитного повітряного океану Землі – її атмосферного шару. Земля - це наш дім. А який він? Французький географ Елізе Реклю дуже влучно сказав: "Людина створює навколишнє середовище по своєму образу і подоби". Тобто ми маємо те навколишнє середовище, яке заслужили.

Небачено активна й здебільшого непродумана діяльність людини, супроводжувана знищенням природних ресурсів і забрудненням навколишнього середовища, призвела до того, що нині біосфера планети перебуває в критичному стані, коли до глобальної катастрофи залишилися лічені кроки.[1]

Ці маленькі кроки чітко відтворюють у своїх творах талановиті письменники і поети. Зокрема українська письменниця-шістдесятниця, поетеса, лауреат Шевченківської премії (1987), Премії Антоновичів (1989), премії Петrarки (1994) – Ліна Костенко. Вона написала багато творів, які стосуються екологічних проблем. В її спадщині також є вірші про найстрашнішу катастрофу в Україні – Чорнобильську.

У творах Ліни Костенко природа виступає у всій своїй величі в кожному пору року. Кожний вірш, з якого постає дивосвіт природи, впливає на нашу екологічну свідомість. Бажання захищати природу приходить до тих, хто відчуває її красу. Проте у Ліни Костенко кілька поезій присвячено суто екологічній проблемі. Одна з них, чи не найбільш вражаюча – «Ще назва є, а річки вже немає».

В цьому вірші йдеться про річку, яка загинула. Від неї залишилась тільки назва, яка нагадує, що річка все-таки була, живила своєю благодаттю довкілля. А зараз «усохли верби, вижовкли рови». Степ став особливо спекотним без річки. В небі – «зморений лелека», він уже ніколи не стоятиме в заплавах на своїх тонких і довгих ногах. Земля потріскалась без

води. Навіть весною вже не зацвітають луки. Міст «світить ребрами». Він занепав, втратив свою одвічну функцію. Сумно і тривожно після читання цього твору. Тут дуже чітко відображена одна із проблем екології - зникнення і загибель природи. Звичайно тут не обійшлося і без рук людини.[4] В деяких «пейзажних» поезіях добре відчутний соціальний сенс. Гинуть не тільки річки, а й села. Тужний мотив занепаду українського села сповнює поезію «Хутір Вишневий».

Щедра і розлога земля українського Півдня. І загублений у степу хутір, з поетичною назвою Вишневий. Колись він і справді потопав у вишневих садах, а зараз замість них – зарослі вишняків. На хуторі – ні душі, навіть стежка, що зв'язувала його із сошею, заросла бур'яном. Без дбайливих людських рук земля втрачає свою родючу силу. Занепад села в свою чергу викликає багато проблем (в тому числі й екологічні), тому своїм віршем поетеса хотіла достукатись до наших сердець, зобразивши наслідки зникнення українського села.

Черговим шедевром української поетеси є вірш «Ластівки тікають із Європи». Поетеса прагне до гармонії в природі, тому так гостро відчуває її порушення, коли людина бездумно нищить цей прекрасний світ, коли "ластівки тікають із Європи" із-за чаду бензину, вібрацій, коли навіть Всесвіт у зоряній кольчужі і щитом з Місяця готовий оборонятись від людей. Цим віршем авторка закликає людей бути милосердними і обережними природу.

Зараз багато написано і сказано про втрату сучасною людиною гармонійного співіснування з природою. Поезія Ліни Костенко з екологічної теми змушує проїнятися тривогою за долю нашої природи. Одночасно спілкування з її творчістю – це завжди важливий урок, на якому навчаєшся речам простим і мудрим. І якщо на тому уроці ти є старанним і розумним учнем, то розумієш, що природа – це не просто буденні степ, трава, річка, сонце, туман, дощ і вітер, а дарований Богом дивосвіт, у якому ти знаходиш красу, спокій, взаєморозуміння, відновлюєш свої сили, заражаєшся радістю існування.[2]

В окремих своїх творах Ліна Костенко дуже проникливо описала Чорнобильську катастрофу. Чорнобиль - це трагічний знак, фатум. «Чи є така біда, яка здатна чогось навчити людину?» – запитує Ліна Костенко у своїх творах.

Слово поетеси тяжіє до лаконізму й афористичності. Кепкування над недолугими сучасниками змінилося трагічною іронією. Голос долинає вже мовби з прийдешнього – її уява побувала там, зафіксувавши безумство зникання життя.

До десятиріччя трагедії на Чорнобильській АЕС Ліна Костенко почала писати повість «Зона відчуження». Вона всіма способами хотіла донести людям правду про екологічну трагедію, адже саме письменники і поети першими відгукуються на велике горе. Ліна Костенко чи не перша підкреслює масштаби проблеми, порівнюючи духовне банкрутство людських душ із найстрашнішою екологічною катастрофою.[3]

Вірші Ліни Костенко можна прирівняти до процесу розпалювання вогнища. У цьому плані заслуговує на увагу вірш "Одкам'янійте статуї античні". Ні, авторка не просто написала цю поезію, а радше за все, що "ПРОКРИЧАЛА" так, щоб її врешті-решт почули навіть закам'янілі статуї. Адже, люди, немов глухі та німі істоти, проявляють свою байдужість до проблем природи.

Донести до читачів письменниця хотіла й те, що всі ми заручники природи та що ми уже однією ногою знаходимося у екологічній прірві. Ліна Костенко стривожено кричить, мовляв, люди повинні схаменутись, адже за будь-які злочини вчинені проти природи маємо не лише відповідати, а й платити. І такою платою може стати смерть мільйонів людей. Бережіть природу і вона збереже нас, адже світ на краю прірви!

Тема екологічних проблем дуже актуальна на сьогоднішній день. Про це говориться всюди. Навіть письменники у своїх творах описують екологічні наслідки і катастрофи, спричинені руками людини. Таких митців дуже багато, але Ліна Костенко – одна із найяскравіших представників, яка вдало зображує цю тему.

Ми маємо всі підстави стверджувати, що і пейзажна, і натурфілософська лірика посідають

значне місце у творчості поетеси. Ліна Костенко – автор, який "не просто бачить і розуміє світ, а сприймає його як пастку самої себе". Тому, майстерно відображаючи природу у своїх ліричних творах, вона не тільки надає читачам можливість отримати естетичну ейфорію, а й спонукає їх задуматись над вічними екологічними проблемами і що ці проблеми створює сама ж людина. У віршах Ліни Костенко природа часто зображується як жива істота. Багато поезій присвячено темі екології. [5]

Список літератури

1. Андрієнко В.І. Екологічна криза сьогодення. – К., 1999.
2. Брюховецький В, Ліна Костенко.— К., 1990.
3. Костенко Ліна. Зона відчуження // Літературна Україна. – 25 квітня 1996.
4. Клочек Г. Ліна Костенко: Навчальний посібник-хрестоматія / Г. Клочек – Кіровоград: Степова Еллада, 1999.
5. Панченко В. Нетанучі скульптури Ліни Костенко // Вітчизна.—1988.— №8.

Рассмотрены основные экологические проблемы в творчестве Лины Костенко.

Исчезновение природы, Чернобыльская катастрофа, сосуществование, экологическая среда, поэзия

Consider the basic environmental issues in the work of Lina Kostenko. The disappearance of nature, the Chernobyl disaster, coexistence, ecological environment, poetry

ENVIRONMENTAL ISSUES IN THE WORK KOSTENKO

I.V. Pivtorayko

УДК 378:37.091.59:37.03

СТУДЕНТСЬКІ КОЛЕКТИВИ ТА ЇХ САМОВРЯДНІ СТРУКТУРИ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

***Погорілко А.В., студент факультету механізації сільського господарства ВП НУБіП
України «Ніжинський агротехнічний інститут»***

***Науковий керівник – Распутня Л.П., заступник директора з гуманітарної освіти,
виховання та міжнародних зв'язків***

У аспекті Болонського процесу студентське самоврядування розглядається як невід'ємний елемент освітньо-виховного середовища вищої школи. Студентське самоврядування – потужний фактор демократизації сучасної вищої школи, що сприяє вихованню у майбутніх фахівців лідерських якостей, формуванню громадянської свідомості, активної життєвої позиції.

Студентські колективи, студентське самоврядування, Болонський процес.

Студентське самоврядування – право студентства самостійно вирішувати питання внутрішнього управління, а також мати свої керівні органи.

Основними завданнями органів студентського самоврядування є:

забезпечення і захист прав та інтересів студентів, зокрема стосовно організації навчального процесу;

забезпечення виконання студентами своїх обов'язків;

сприяння навчальній, науковій та творчій діяльності студентів;

сприяння створенню відповідних умов для проживання і відпочинку студентів;
сприяння діяльності студентських гуртків, товариств, об'єднань, клубів за інтересами;
організація співробітництва зі студентами інших вищих навчальних закладів і молодіжними організаціями;

сприяння працевлаштуванню випускників;
участь у вирішенні питань міжнародного обміну студентами;
сприяння проведенню серед студентів соціологічних досліджень.

Листом Міністерства освіти і науки від 3 квітня 2001 року керівникам ВНЗ було доручено забезпечити впровадження студентського самоврядування в практику виховної роботи навчального заклад та затверджено Положення про студентське самоврядування. Це був перший крок в законодавчому визнанні студентського самоврядування в Україні та один з етапів підготовки вступу України до Болонського процесу, який відбувся 19 травня 2005 (у норвезькому місті Берген на Конференції міністрів країн Європи).

Другим етапом стало створення органів студентського самоврядування на рівні держави. У травні 2005 року створено Всеукраїнську студентську раду (ВСР), яка діє як консультативно-дорадчий орган при Міністерстві освіти і науки. Вона є добровільним об'єднанням студентів вузів України. До неї входять близько 300 органів студентського самоврядування (ОСС) вузів України. Створення ВСР стало поштовхом для подальшої активності студентів. Нині це подібних органів можна налічувати десятки. Серед них: Об'єднана рада студентського самоврядування ВНЗ Мінагрополітики та продовольства України (об'єднує 23 голів органів студентського самоврядування аграрних вишів), ВМГО «Українська асоціація студентського самоврядування» (що увійшла до складу Європейської студентської організації). Нині в кожній області є обласна студентська рада, діють місцеві та районні ради і парламенти.

Роками студентами висловлювалися побажання внесення змін до діючого законодавства, щоб надало органам студентського самоврядування реальних інструментів впливу і управління. Для цього 10 грудня 2009 року відбувається перше установче засідання Студентської ради при Кабінеті міністрів. І представники новоствореної ради беруть участь у роботі Верховної ради України і 19 січня 2010 року Верховна Рада України прийняла Закон України № 1798-VI «Про внесення змін до Закону України «Про вищу освіту» щодо питань студентського самоврядування», яким поповнила нормативно-правове забезпечення студентського самоврядування. 10 лютого ці зміни набрали чинності після публікації в «Голосі України» за № 23.

Цими змінами на папері було вирішено найболючіше питання – фінансування, та до сих пір не розроблено механізму використання 0,5% спеціального фонду. Представництво у Вченій раді – нині це не механізм зміни чогось, це просто можливість для студентів бути в курсі основних подій ВНЗ.

Головні проблеми даних об'єднань – вони або є карманным органом певного міністерства чи управління, або такі собі «че-гевари» (революціонери), або про них абсолютно не відомо широкому загалу. Ще один мінус – їх надзвичайно велика кількість, що є не зрозумілим для Європи та світу.

Якщо лідер в студентському колективі на рівні групи розвиває свої здібності так би мовити «без відриву від навчання», то щоб якісно організувати роботу студентського колективу на рівні ВНЗ (до того ж якщо там навчаються тисячі студентів), необхідно навчатися по суті екстернатом.

Активізація діяльності секторів (клубів та центрів за інтересами) – ось до чого потрібно прагнути, так звана «західна модель».

Головне в студентському самоврядуванні – не зловживати своєю так званою владою. Не забувати про основне – захист студентів. Українське самоврядування поки що на 70%

перегони між собою, демонстрація власних здобутків. А студенти на 90% творять імідж ВНЗ і країни загалом.

Зупинимося на реаліях «самоврядування» на теренах західного освітнього простору. У північноєвропейських державах студенти досить потужно представлені в університетських радах та комісіях. Наприклад, у Швеції студентам належить три місця у керівному органі університету – стільки ж, скільки й викладачам, а загалом така рада, як правило, складається із 20-25 осіб.

Студентське самоврядування у Європі не залежить від адміністрації вузу чи міністра освіти. Для підтримки своєї діяльності бельгійські студентські спілки отримують фінансування від університетів, а у Швеції студенти напряму сплачують певну суму органам студентського самоврядування. Багато європейських студентських спілок отримують фінансування від своїх урядів.

Основним фактором у румунській системі вищої освіти є великий ступінь автономії вузів. Завжди треба про це пам'ятати, говорячи про конкретні аспекти функціонування університетів. Якщо говорити про вплив студентів на систему університетського врядування, то студенти мають 25% квоту у всіх університетських органах, які приймають рішення, що зачіпають інтереси студентів, включаючи сенат, факультетські ради, комісії з етики, які, наприклад, аналізують причини виключення студента перед тим, як фінальне рішення буде прийнято сенатом. Жоден університетський орган не може ухвалювати рішення, якщо студентські представники відсутні на засіданні.

В Румунії немає стандартної схеми фінансування студентського самоврядування. За законом, студентські ради повинні фінансуватися університетами, і ми маємо багато випадків успішної співпраці студентів та адміністрації, коли університет повністю підтримує студентську організацію, забезпечуючи приміщення, адміністративні кошти, відрядження, оплату телефонних переговорів, витрати на утримання офісу.

Щоб відповідати вимогам європейського освітнього простору, Національний альянс студентських організацій Румунії надає дуже великого значення залученню студентів до прийняття рішень. Вони створили мережу із більш ніж 170 студентів, які працюють у цьому напрямку. Їх називають «підбурювачами болонського процесу» (Bologna Instigators). Україна ще перебуває на шляху створення та розбудови інституту «речників болонського процесу».

[2]

Німеччина має федеральну державну систему, кожен із 16 штатів має свою освітню політику і відповідає за імплементацію болонських приписів та створення демократичних умов для функціонування органів студентського самоврядування на своїй території.

Участь студентів в університетських радах також регламентується федеральними законами, але зазвичай студенти завжди у меншості. Частка студентів в університетських радах складає від 5 до 15 відсотків. Оскільки існування органів студентського самоврядування у більшості штатів передбачено законом, їм дозволено отримувати фінансування від студентів, яких вони представляють. Це фінансування чимось нагадує податок, який сплачує кожен студент за те, що студентська рада відстоює його права перед адміністрацією. Крім цього, студентські спілки заробляють гроші, надаючи студентам соціальні послуги, такі як студентські проїзні квитки, гранти для малозабезпечених, різні види суспільної та культурної діяльності. Розмір фінансування зі сторони кожного студента варіюється, але зазвичай не виходить з меж 5-10 євро за семестр.

Цікавим є досвід діяльності польських органів студентського самоврядування, які, окрім реального вирішення за допомогою цього інституту власних проблем, мають закріплене законом право брати участь у вирішенні загальноуніверситетських справ. Для цього студентська громада обирає своїх представників до колегіальних органів, які функціонують при університеті. Це – Сенат університету і його комісії, Наукова рада, контрольно-ревізійна комісія, бібліотечна рада тощо. Згідно з законом, максимальна

кількість студентів, яку можуть обрати до колегіальних органів «державного» університету, становить 25% загального складу колегіального органу. [1]

У Польщі студентське самоврядування на рівні академічної групи переважно відсутнє. Це зумовлено тим, що академічних груп із постійним особовим складом, за деяким винятком, просто не існує, бо студенти значну частину предметів обирають за власним бажанням і через це постійно опиняються в нових групах. На думку одного з польських студентів, для виборів у Студентські Ради властива повна відкритість і прозорість виборчого процесу, хоча не у всіх університетах цих принципів дотримуються самі функціонери органів студентського самоврядування. Наприклад, вибори у Вищій торгівельній академії відбуваються за участю студентів як денного, так і заочного відділень, а також аспірантів і докторантів, але за наявності різних квот. Кандидати чи групи кандидатів формують команди і проводять передвиборчі кампанії виступаючи з публічними промовами, роздаючи невеличкі подарунки у вигляді безкоштовних тістечок чи чогось подібного.

Суттєвою особливістю органів студентського самоврядування в Польщі є їх потужна матеріальна база і фінансово-правова незалежність від адміністрації навчального закладу. Річний бюджет органів студентського самоврядування, наприклад, Варшавського університету становить близько 200 тисяч доларів на рік. Ці кошти щороку обов'язково, згідно із Законом про вищу освіту, виділяються з бюджету університету на діяльність самоврядування. До цієї суми долучаються добровільні пожертви і внески спонсорів. Площа приміщень, які займає студентське самоврядування Варшавського університету дорівнює 450 кв.м. Кошти, які виділяються органам студентського самоврядування, витрачаються на діяльність центральних органів студентського самоврядування університету, зокрема на: утримання приміщення і апарату; діяльність органів студентського самоврядування на відділеннях і факультетах, які самостійно розпоряджаються частиною виділених коштів; гранти для студентських товариств і об'єднань, які діють при університеті.

Важливим важелем впливу на адміністрацію ВНЗ органів студентського самоврядування в Польщі є право визначати розмір оплати за навчання в університеті. У випадку тиску з боку адміністрації на активістів студентського самоврядування, останні можуть, умовно кажучи, довести університет до важкого фінансового стану. Ще один, уже не фінансовий, але все-таки суттєвий засіб впливу – це вирішальне право органів студентського самоврядування затверджувати проректора зі студентських питань (в українському варіанті – проректора з виховної роботи).

У Польщі, крім органів студентського самоврядування, в університетах функціонує загальнодержавний студентський парламент, делегатів якого обирають студенти вищих навчальних закладів. Цей орган має дорадчі функції і висловлює позицію студентства стосовно певних законодавчих чи адміністративних змін, які можуть зачепити їх інтереси.

В Україні існує проблема неналежного законодавчого оформлення та, відповідно, необхідність удосконалення нормативно-правової бази функціонування студентського самоврядування. Згідно з існуючим законодавством, права участі студентського самоврядування в розв'язанні питань, що стосуються вищої освіти, є лише декларативними, а порівняно з аналогічними правами професійних спілок – дуже обмеженими. Така юридична незахищеність студентських самоврядних органів лише посилює ефект, викликаний небажанням адміністрації ВНЗ делегувати органам студентського самоврядування свої функції та ділитися з ними певними інструментами впливу.

Отже, студентське самоврядування України розвивається у фарватері європейських традицій самоврядності, проте, потребує якісних трансформацій у законодавчому полі функціонування нашої країни. У освітньо-виховному середовищі вищої школи зарубіжжя та України студентські самоврядні організації є каталізаторами утвердження демократичних принципів і громадських інноваційних змін.

Список використаних джерел:

1. Каюмова О. Участь органів студентського самоврядування та їх об'єднань у формуванні та реалізації освітньої та молодіжної політики / О. Каюмова, Т. Яцків, Я. Хауляк. – Львів: Юриспруденція, 2008. – 176 с.
2. Ванькович У. Студентське самоврядування в Україні / У. Ванькович. – К.: Молодіжна альтернатива, 2004. – 60 с.

В аспекте Болонского процесса студенческое самоуправление рассматривается как неотъемлемый элемент образовательно-воспитательной среды высшей школы. Студенческое самоуправление - мощный фактор демократизации современной высшей школы, что способствует воспитанию у будущих специалистов лидерских качеств, формированию гражданского сознания, активной жизненной позиции.

Студенческие коллективы, студенческое самоуправление, Болонский процесс.

In the aspect of the Bologna Process student government is seen as an integral part of education and educational environment of high school student government - a powerful factor in the democratization of modern higher education, which contributes to the education of future professionals leadership, creating public awareness, active social life.

Student groups, student government, the Bologna process.

УДК: 316.334.55

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

***В. В. Позняк, факультет економіки та менеджменту,
спеціальність “Менеджмент”, 2 курс***

***Науковий керівник – О.М. Труш, к.і.н, ст. викладач
кафедри соціально-гуманітарних дисциплін***

***ВП Національного університету біоресурсів і природокористування “Ніжинський
агротехнічний інститут”***

У пропонованій статті розкрито поняття соціальної сфери села як економічної категорії та досліджено сучасний стан розвитку соціальної сфери сільських територій.

Ключові слова: сільські території, соціальна сфера, соціальний захист населення, рівень життя, зайнятість, безробіття

Одним із основних чинників стабілізації соціально-економічних відносин на сучасному етапі є розвиток соціальної сфери сільських територій, спрямований на поліпшення якості життя, посилення соціальної захищеності населення, створення умов для сталого економічного зростання та соціального розвитку. Сільське господарство й надалі залишається однією з головних сфер діяльності на селі, тому закономірним є посилений інтерес учених і практиків до теоретичних проблем розроблення механізму регулювання соціальної сфери та її структурних елементів в умовах становлення ринкових відносин. Це впливає з того, що розвиток аграрного сектора економіки тісно пов'язаний з розв'язанням складних соціально-економічних проблем села.

Теоретичним та практичним питанням розвитку соціальної сфери села присвячено ряд праць відомих вчених. Основи теорії соціальної сфери закладені в роботах М. Туган-

Барановського, І. Франка, їх поглиблення стосовно структурних елементів викладено в працях Г. Беккера, С. Брю, Ф. Ліста, А. Маршалла, К. Макконнелла, П. Самюелсона, А. Чаянова. Подальший розвиток теорії та практики функціонування соціальної сфери висвітлено в працях зарубіжних вчених Дж. Коула (США), Ф. Ларрена (США), А. Льюїса (Великобританія), Е. Россета (Польща), Дж. Сакса (США), Дж. Стігліца (США), Дж. Стречі (США) та інших. Проблемам розвитку соціальної сфери, її окремим аспектам присвячені праці сучасних вітчизняних науковців: І. Гнибіденка, О. Грішнєвої, Г. Мазур, Л. Масловської, Н. Новікової, О. Павлова, О. Продіуса, М. Орлатого, Б. Яреми та інших.

Вивчення соціальної сфери села вимагає додаткових досліджень, особливо щодо комплексного розгляду складових елементів соціальної сфери: поселенської мережі, демографічних чинників, соціальної інфраструктури, зайнятості та рівня життя сільського населення. Сьогодні потребує уваги аналіз фактичних наслідків стану розвитку соціальної сфери села для життєдіяльності населення та уточнення пріоритетів розвитку з огляду на нові соціально-економічні умови, в яких знаходяться сільські території. Тому завданням даної статті є здійснення аналізу рівня розвитку соціальної сфери села, оцінка її перспектив та висвітлення напрямків її подальшого удосконалення.

Під соціальною сферою села розуміємо економічну категорію, яка відображає процеси відтворення людини під дією основних чинників - демографічних, економічних, соціальних та найбільш повне задоволення потреб людини, що здійснюються на засадах ринкової економіки.

Як економічна категорія соціальна сфера села виражає певні економічні, політичні, соціальні зв'язки та функції. Так, соціальна функція полягає в збереженні та розвитку трудового й духовного потенціалу населення, кожної людини як особистості, органічно поєднується з її економічною функцією - створення сприятливих умов для виробництва матеріальних благ. Політична функція соціальної сфери села полягає в реалізації соціальної політики уряду.

Ефективність функціонування соціальної сфери знаходить своє втілення в підвищенні рівня життя населення. Основною причиною його значного зниження є важка соціально-економічна криза, яку переживає країна. Сільські жителі опинилися у гіршому економічному становищі порівняно з іншими суспільними групами, їхні доходи зменшилися більше, ніж у робітників та службовців. Ситуація стала ще гіршою у зв'язку з занепадом колективних сільськогосподарських підприємств, які були джерелом матеріального достатку більшої частини сільських сімей і основним фундаментом їх соціального захисту. Найгострішими проблемами залишаються відсутність економічного інтересу жити і працювати в сільській місцевості, мотивації до праці, а також безробіття, трудова міграція, бідність і руйнування соціальної інфраструктури. За таких обставин збереження українського села вимагає вжиття невідкладних заходів на всіх рівнях управління державою.

Центральним елементом у структурі соціальної сфери дослідники вважають потреби індивіда та групи, тому ступінь задоволення потреб людей у благах, необхідних для їхньої активної життєдіяльності, вказує на реальний рівень розвитку соціальної сфери в цілому. У більш простому значенні до її складу входить сім елементів: поселенська мережа, демографія, міграція, зайнятість, соціальна інфраструктура, рівень життя, екологія, кожна з яких характеризує конкретний аспект соціальної сфери.

Визначення сільської поселенської мережі, як важливої складової соціальної сфери трактується як територіальна сукупність населених пунктів й окремо взятих місць постійного проживання селян, облаштованих необхідними виробничою і соціальною інфраструктурами для забезпечення належних умов життя. Якщо розвиток міських поселень пов'язаний з розміщенням промислових підприємств, об'єктів будівництва та транспорту, то сільських - з використанням землі та функціонуванням сільськогосподарського виробництва.

Для сільських поселень характерні також більша, порівняно з міськими, віддаленість від місць прикладання праці, значний зв'язок населення з природним середовищем тощо.

З соціальної точки зору сільські населені пункти є середовищем відтворення населення і трудового потенціалу, проте, на жаль, як свідчить статистика, триває тенденція до згортання поселенської мережі нашої держави. Природне скорочення чисельності населення в сільській місцевості, погіршення його статеві-вікової структури, міграційний рух істотно впливають на структуру сільської поселенської мережі. Як наслідок, великі села перетворюються в середні, середні - в невеликі, невеликі - в дрібні. За межею бідності в останні роки знаходиться 15 % загальної кількості селянських господарств, у 25% - сукупні витрати не перевищують рівень прожиткового мінімуму.

Депопуляційні процеси охопили майже всю сільську територію. Спостерігається перевищення смертності над народжуваністю. Збільшується демографічне навантаження на працюючих осіб - трудовий потенціал скорочується, населення старіє. Майже не зростають реальні доходи селян, головним джерелом сукупного доходу яких залишаються надходження від низькопродуктивної праці в особистих підсобних господарствах. Загострюється проблема бідності, знижується життєвий рівень селян.

Розвиток сільської поселенської мережі тісно пов'язаний з розвитком виробництва, яке виступає головною сферою одержання доходу необхідного для задоволення потреб населення. Сільське розселення відіграє ряд функцій: демографічну, соціальну, економічну, екологічну. Своїми особливостями сільська поселенська мережа формує територіальні умови для розвитку села, визначає функції сільських населених пунктів, принципи розміщення об'єктів виробничої та соціальної інфраструктури.

До позитивних моментів можна зарахувати високу економічну активність сільського населення, яка визначається як відношення чисельності економічно активного населення віком 15-70 років до всього населення означеного віку чи населення за відповідною соціально-демографічною ознакою. При цьому економічно активне населення складається з населення обох статей віком від 15 до 70 років включно, які впродовж звітної періоду займалися економічною діяльністю або шукали роботу і були готові приступити до неї, тобто класифікувалися як "зайняті" або "безробітні". Рівень економічної активності на селі в останні роки вищий, ніж загалом по всьому населенню країни.

Варто зазначити, що значний вплив на демографічну ситуацію, продуктивність аграрної праці, життєвий рівень сільського населення здійснює забезпеченість сільської місцевості закладами соціальної інфраструктури та соціальними послугами. Система соціального обслуговування населення є важливою умовою розвитку сільських населених пунктів. Вона пов'язана з такими підсистемами, як освіта, охорона здоров'я, побутове обслуговування, торгівля, культура тощо. Рівень забезпеченості сільської місцевості закладами соціальної інфраструктури по більшості позицій не відповідає соціальним нормативам. Постійне зростання цін на соціальні послуги негативно позначається на життєвому рівні сільського населення. Ситуація у сфері охорони здоров'я залишається найбільш критичною: більшість індикаторів не відповідає обраним критеріям і характеризується негативною динамікою. Зростає рівень загальної захворюваності та інвалідизації населення, показники смертності значно перевищують аналоги розвинених країн у всіх вікових групах.

Тенденції у сфері освіти є більш сприятливими, оскільки зростає рівень охоплення населення відповідного віку всіма освітніми рівнями, відбувається нарощування обсягів підготовки фахівців з вищою освітою. Водночас якісні показники не демонструють позитивну динаміку і виявляють ряд проблем, що стосуються якості освітньої підготовки, кваліфікації педагогічних працівників, урахування тенденцій ринку праці в розвитку вищої освіти.

Таким чином, порушені проблеми негативно позначаються на рівні життя, соціальних настроях селян, перспективах розвитку аграрного сектору. Вирішення їх за допомогою комплексу регульованих державою заходів здатне радикально змінити ситуацію з якістю життя в сільській місцевості, створити потенціал сталого розвитку економіки загалом. При цьому, серед основних напрямків удосконалення соціальної сфери сільських територій варто виділити: збільшення ефективності фінансування видатків соціальної сфери сільських територій за рахунок закріплених доходів місцевих бюджетів та міжбюджетних трансфертів; розширення забезпеченості сільської місцевості об'єктами соціально інфраструктури; розвиток заходів активної політики ринку праці; підвищення рівня заробітної плати і поліпшення житлово-побутових умов працівників закладів соціально-культурного призначення; вдосконалення системи державного замовлення підготовки фахівців робітничих професій та фахівців з вищою освітою; удосконалення економічного механізму управлінням соціальним відродженням села, суттєве розширення програм у галузі охорони здоров'я та освіти тощо.

Список літератури

1. Гнибіденко І. Ф. Сільська соціальна інфраструктура: аспекти розвитку та зайнятості населення / І. Ф. Гнибіденко. - К.: РВПС України ПАН України, 2003. - 54 с.
2. Грішнова О. А Людський розвиток в системі пріоритетів регіональної соціально-економічної політики / О. А. Грішнова / Вісник Прикарпатського університету. - Вип. 4. - Івано-Франківськ: Плай, 2007. - С. 23-29.
4. Масловська Л. Ц. Сталий розвиток продуктивних сил регіонів: теорія, методологія, практика / Л. Ц. Масловська. -К.: КНТЕУ, 2003. - 365 с.
6. Павлов О. Парадигма сільського розвитку / О. Павлов // Економіка України. - 2006. - № 7. - С. 41-48.
7. Продіус О. І. Проблеми соціально-економічного розвитку сільських поселень та шляхи їх вирішення / О. І. Продіус // Економічний вісник Донбасу. - 2009. - № 4 (18). - С. 75-80.

В предлагаемой статье раскрыто понятие социальной сферы села как экономической категории и исследовано современное состояние развития социальной сферы сельских территорий.

Ключевые слова: *сельские территории, социальная сфера, социальная защита населения, уровень жизни, занятость, безработица*

At given article the social sphere definition has been determined as economical category and analyzed modern condition of the social sphere development of rural areas

Keywords: *rural area, social sphere, social defence of population, standard of living, employment, unemployment*

PARTICULARITIES OF THE SOCIAL SPHERE DEVELOPMENT AT RURAL AREA

V.V. Poznyak

ТЕЛЕВІЗІЙНІ ЖАНРИ В СУЧАНИХ ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

*Понька В.С., студент Київського національного університету культури і мистецтв
Науковий керівник – Хомич В.І., к.філол.н., доцент кафедри соціально-гуманітарних
дисциплін ВП НУБіП України "Ніжинський агротехнічний інститут"*

Г. В. Кузнецов [1] закладає теоретичне підґрунтя для визначення жанру, його ознак слід шукати в мистецтвознавстві та літературознавстві, звідки поняття «жанр» прийшло в теорію журналістики. Домовимося, що під жанром ми будемо розуміти історично визначився тип відображення реальної дійсності, що володіє рядом відносно стійких ознак.

О. О. Князев [2] дає визначення поняття жанр таким чином: Жанр - це історично визначений тип відображення реальної дійсності, що володіє набором відносно стійких ознак. Поняття того чи іншого жанру формувалося багато років, змінювалося життя, якісь явища її зникали, ставали надбанням історії, виникали нові, проте, кожне нове явище, будучи принципово іншим за змістом, зберігало колишню форму. Це відноситься і до жанрових форм, заснованих на спільності функцій кожної з них, незалежно від конкретного наповнення. Телебачення сприйняло в основному функції, методи і форми своїх попередників по масовій комунікації - преси і радіо.

Проте, осліджуючи цю тему, залишається ряд невирішених питань. Зокрема, чому деякі жанри втрачають свої позиції і стають неактуальними. Описується кожен вид та дається його характеристика, визначаються умови необхідності у кожному з них та основні переваги їх.

В основу жанрового поділу покладено не тільки вже згадувана нами міра типізації. Тут враховується також спосіб відображення реальної дійсності, функціональні особливості тих або інших передач, їх частин, тематичне своєрідність, технічні умови створення.

Отже, все розмаїття телевізійної продукції можна класифікувати за рядом формальних ознак. Це дозволяє виділити певну кількість жанрів, що важливо не стільки для теоретичного осмислення проблем телевізійної журналістики, скільки для практичної діяльності телевізійних журналістів. Адже в адекватному розумінні жанрової природи закладені можливості і найбільш повної реалізації майстерності, і виконання редакційного завдання.

Сама теорія жанрів, що відрізняється надзвичайною складністю, багатоаспектністю, знаходиться в постійному процесі розвитку, видозмінюючись разом з живою і мінливою практикою. Становлення і розвиток, виникнення нових і відмирання старих жанрів - процес історично неминучий. У нас на очах з'являються форми, яким не відшукати аналогій не тільки в газетах або радіо, але і в телебаченні минулих років. Дифузія жанрів характерна для публіцистики в цілому, але особливо очевидна саме в телевізійній публіцистиці - в силу не стільки новизни телебачення як роду журналістики, скільки завдяки величезному багатству мови - рухомих зорових образів, супроводжуваних звуком. На стику жанрів, на їх зламі часом точніше відображаються складні життєві відносини, драматичні колізії нашого часу.

Телебачення розвивалося, йдучи по шляху освоєння традиційних жанрів. Потім - їх заломлення згідно своєї зображально-виразної природі, а також особливостям відносин з телевізійною аудиторією. Тому в ТВ-програмі стали в рівній мірі звичними як репортажі або інтерв'ю, так і екранні ігри, конкурси або ток-шоу (також модифікація жанру інтерв'ю).

Жанри радіо і телебачення формувалися на основі газетних, але відрізняються від них усній формою мови. На телебаченні усний текст доповнюється відеорядом, що дозволяє телебаченню модернізувати традиційні жанри преси та створити нові. Але наскільки б складною не була конструкція телевізійної передачі, в її підставі завжди можна виявити стійкі жанрові ознаки.

Інформаційне повідомлення (відео сюжет) Будь-який вид людської діяльності завжди починається з простого. З часом вдосконалюючись, можна прийти до певних вершин у професійності і майстерності. Що в журналістиці може бути найпростішим? Звичайно, стати свідком якої-небудь події, занотувати її, обробити і журналістський матеріал готовий, як повідомлення для засобів масової інформації. Цей вид публіцистичної діяльності можна класифікувати як замітка. Замітка – це інформаційний жанр, коротке повідомлення у якому послідовно викладена інформація про подію або факт. Це універсальний жанр, який використовується у друці, на радіо та телебаченні.

На телебаченні в цьому жанрі виступають усне повідомлення і відеозаписка. Це короткі матеріали, що показують основні моменти події в їх природній послідовності. Записка у вербальній (словесній) формі або усне повідомлення передається без відеоряду. Обставина, що виправдує її використання, полягає в особливій оперативності, коли новина представляє безумовний і загальний інтерес, а зйомки з тієї чи іншої причини неможливі, або відеоматеріали ще не отримані. Приклад такого повідомлення: «Як передає одне з провідних агенств, опівдні прем'єр-міністр таємно покинув обложеної опозиціонерами резиденцію і відбув у невідомому напрямку ...» Новина одним реченням повідомляє, хто, що, де і коли зробив, скоїв. Причинно-наслідкові зв'язки дії залишаються «за кадром». Цей журналістський жанр не дає відповіді на питання: як? і чому? Якщо новина того заслуговує, вона буде прокоментована, проаналізована, отримає належну оцінку, але для цього існують інші жанри, що використовуються, як правило, в інших передачах.

Критерії відбору - суспільна важливість, значимість повідомлюваного матеріалу або його пізнавальна цінність (нарешті, вплив такого чинника, як «цікавість» - повідомлюваний факт може і не мати особливу суспільну значущість, але по тій або іншій причині представляти певний інтерес для значної частини аудиторії).

Звіт. Тематична основа звіту, як правило, офіційна подія значного соціального, нерідко державного значення. Цим і пояснюється необхідність «протокольної» фіксації, детального і тривалого показу.

Сценарний план звіту зазвичай не пишеться заздалегідь, однак доцільно, щоб журналіст був присутній на зйомці: це допоможе йому при написанні тексту, яким супроводжується показ знятого матеріалу. Звіт може вийти в ефір і без журналістських коментарів. Так роблять у тих випадках, коли необхідно продемонструвати неупередженість у висвітленні події. Скажімо, той чи інший захід повністю записують на відеомагнітофон, потім показують його в зручний для глядачів час у скороченому вигляді. Скорочення, як правило, погоджують з офіційно виділеними для цього представниками учасників зустрічі (так при підготовці звітів з засідань парламентів суверенних держав, сесій місцевих органів влади і т.п.). У цьому випадку жанрові особливості звіту повністю збігаються з репортажем. Нерідко звітом також називають пряму трансляцію тієї або іншої офіційної події.

Виступ (монолог в кадрі) одна з форм ораторського мистецтва, відомого з прадавніх часів і як і раніше залишається могутнім засобом впливу на суспільну думку. Виступ може супроводжуватися показом кінокадрів, фотографій, графічних матеріалів, документів; якщо виступ відбувається за межами студії, може бути використаний показ навколишнього оточення, ландшафту, однак основним змістом виступу завжди служить монолог людини, яка прагне донести до телеглядачів не лише конкретну інформацію, але й своє ставлення до неї.

Принцип побудови публічного виступу в кадрі. Основні вимоги до композиції виступу: спочатку визначити тему, ввести слухача в коло обговорюваних питань (вступ), потім познайомити його з основними фактами, доказами (основна частина) і зробити короткі і точні висновки із сказаного (висновок). Зрозуміло, що складові частини виступу мають бути схожими за обсягом. Якщо вступ більш тривалий за основну частину, то він справить враження недостатньо аргументованого, легковажного. Затягнуте висновок створить

відчуття у глядачів, що автор не впевнений у своїх висновках, зробить мову непереконливою. Але це очевидні і занадто загальні зауваження.

На телебаченні виділяють три основні форми виступів в кадрі:

- Текстовий виступ, написаний самим виступаючим і відредаговане телевізійним редактором;

- Тезовий виступ, де наперед позначена тема, основний хід думки, коротко прокоментовані центральні питання, які має намір торкнутися виступаючий. Таким чином, тези - це своєрідний сценарний план, що визначає зміст виступу і характер супутнього показу (фотографії, карти, схеми, макети та ін);

- Імпровізований виступ, де попередньо позначені лише тема і тривалість (хронометраж) виступу.

Інтерв'ю. (від англ., Interview - дослівно зустріч, бесіда) - жанр публіцистики, що представляє собою розмова журналіста з соціально значущою особистістю з актуальних питань.

В період бурхливого розвитку періодичної преси, коли діалог набуває широкого поширення в якості способу отримання суспільно значущої інформації з першоджерела (від її носія). Радіо розкрило додаткові можливості жанру, включивши в нього третю сторону - аудиторію, що стала реальним слухачем цього діалогу. Телевізійне інтерв'ю пішло ще далі, збагативши жанр істотною якістю - видовищністю. В силу аудіовізуального характеру телевізійної комунікації джерелом інформації стає вже не тільки лунає мова з усім багатством її риторики, інтонаційної, емоційного забарвлення (як на радіо), але і міміка, жест, поведінка співрозмовників, а нерідко і їх навколишнє середовище.

Отже, інтерв'ю для журналіста - це, з одного боку, спосіб отримання інформації шляхом безпосереднього спілкування з людиною, яка володіє цією інформацією, а з іншого - публіцистичний жанр у формі бесіди, діалогу, в якому журналіст на екрані за допомогою системи запитань допомагає джерелу інформації якомога повніше, логічно послідовно розкрити задану тему в процесі телевізійної передачі.

Розглянемо загальну методико-технічну основу для журналіста-інтерв'юера. Ставлячи запитання, потрібно уникати багатозначних понять; основні слід формулювати у лаконічній, чіткій фразі, так як довге питання людина може не запам'ятати і в результаті відповісти на частину питання (як правило, останню); питання краще формулювати, не називаючи альтернативи, щоб співрозмовнику не треба було лише обмежитися вибором між двома варіантами відповіді.

Інформаційне інтерв'ю. Мета - отримання певних відомостей («інтерв'ю-думка», «інтерв'ю-факт»); відповіді співрозмовника не є офіційною заявою, тому тон розмови близький до звичайного, забарвлений різними емоційними проявами, що сприяє кращому сприйняттю інформації.

Інтерв'ю-портрет - особливий різновид телевізійного інтерв'ю з метою по можливості всебічного розкриття особистості співрозмовника.

Проблемне інтерв'ю (або дискусія). Ставить завдання виявити різні точки зору або шляхи вирішення соціально значущої проблеми.

Інтерв'ю-анкета проводиться для з'ясування думок з певного питання у різних співрозмовників, не вступають в контакт один з одним. Зазвичай це серія стандартизованих інтерв'ю, в яких всім учасникам задається одне і те ж питання. Швидше за все, саме цей різновид телевізійного інтерв'ювання може стати першим самостійним завданням початкуючого репортера.

Портретне інтерв'ю так само відрізняється від виступу людини в телехроніки, як фотографія на паспорт від твору фотохудожника, що відобразила те ж обличчя.

Портретне телеінтерв'ю може бути головною складовою фільму-нарису - твори телемистецтва, створеного за особливими законами естетичного освоєння дійсності.

Репортаж. Ми вже знаємо, що репортажність - природна властивість телебачення. Відповідно репортаж - найбільш поширений, дієвий, ведучий жанр тележурналістики.

Таким чином, репортаж - жанр журналістики, оперативно повідомляє для преси, радіо, телебачення про яку-небудь подію, очевидцем або учасником якого є кореспондент. За способом трансляції розрізняють прямий репортаж та фіксований. Прямий репортаж транслюється в ефір у момент вчинення дії та здійснюється за допомогою пересувної телевізійної станції (ПТС). По суті, вся історія журналістики - історія становлення і вдосконалення репортажу, що характеризується максимальною наближеністю до природного життя, здатного представляти явища реальної дійсності в їх природному розвитку. До типологічних особливостей репортажів відноситься і поділ їх на подієві, тематичні та постановочні. У першому випадку мова йде про показ реальної події, що протікає незалежно від репортера, завдання якого - по можливості точно і досить докладно проінформувати про це. У тематичному репортажі автор-журналіст підбирає об'єкт показу і відбуваються на ньому події у відповідності з обраною темою, заданою ідеєю телевізійного твору. Нарешті, в умовно званому постановочному репортажі журналіст відверто виступає організатором події. Подібна організація може бути цікавою і корисною, а може - шкідливою і непрофесійною.

Коментар (від лат. Commentarius - тлумачення) - одна з форм оперативного аналітичного матеріалу, що роз'яснює сенс актуального суспільно-політичної події, документа і т. п.

Телевізійний коментар - це найчастіше різновид виступу в кадрі. Втім, все ширше використовується закадровий коментар, що ілюструється спеціально підібраними відеокадрами. Коментар відноситься до аналітичної публіцистики, тому що при досить широкому охопленні подій коментатор, слідуючи своїй головній меті, висвітлює насамперед причинно-наслідкові зв'язки між подіями, говорить про можливі наслідки того, що відбувається. Основу коментаря як жанру складає відкрита авторська оцінка, аналіз.

Огляд - один з традиційних, стійких жанрів аналітичної публіцистики. Перелічимо основні особливості, які його характеризують. По-перше, воно суворо фактологічне, причому факти відбираються і групуються відповідно з певною авторською метою. По-друге, оглядач розглядає факти в їх взаємодії, розкриває існуючі між ними причинні зв'язки, відшукує в одиничному загальне. По-третє, огляд відрізняється широтою дослідження матеріалу на відміну від коментаря, в центрі якого може бути одиничний факт або подія. По-четверте, матеріал огляду обмежений нерідко хронологічними рамками («Сьогодні у світі», «Пора жнив»).

Отже, предмет жанру - суспільні події, а мета-пред'явлення глядачам причинно-наслідкових зв'язків (часом прихованих, важко вловимих), виявлення їх значення і тенденцій подальшого розвитку.

Крім огляду монологічного характеру з'явилися огляду-діалоги, в яких оглядач зі своїми компетентними співрозмовниками обговорює головні події в тій чи іншій сфері суспільного життя - тут огляд, по суті, перетворюється в бесіду.

Бесіда. Прес-конференція та дискусія носять діалогічний характер і ведуть свій родовід від інтерв'ю. Таким чином, бесіда - це специфічний телевізійний жанр аналітичної публіцистики, що представляє собою діалогічну форму повідомлення. Широко представлений у програмах. Присвячений темам, що становлять суспільний інтерес: політичним, економічним, соціальним, морально-етичним, науковим і т. д. Нерідко переростає в дискусію. Наявність конфлікту, зіткнення різних точок зору, розвиток думки, що рухається, однак, за заздалегідь наміченим сценарієм (сценарним планом), а в результаті - вирішення конфлікту шляхом вибору найбільш переконливих аргументів, значущість проблематики, цікавість - всі ці якості обумовлюють дієвість та популярність таких передач, а разом з тим і складність їх здійснення.

Дискусія. Зростаюча поширеність і популярність жанру дискусії цілком закономірні і відповідають самому стилю сучасного життя з його напруженими пошуками істини. Дискусія (від лат. Discussio-дослідження, розгляд, обговорення) - жанр, для телеекрану, бо демонструє процес живої думки, її народження, розвиток та рух до мети, що відбувається на очах у глядачів. Зіткнення різних думок включає телеаудиторію в процес дослідження, активізуючи інтелектуальну діяльність, долаючи пасивність, характерну для сприйняття готових істин. Звідси високий пізнавальний потенціал жанру.

Ток-шоу. Поєднуючи ознаки інтерв'ю, дискусії, ігри концентруються навколо особистості ведучого. Це максимально персоніфікована екранна форма. Про неї можна з достатньою підставою сказати: ток-шоу створює зірок, а зірки створюють ток-шоу. Такому взаємовпливу, взаємодії форми і її творця в першу чергу сприяють необхідні особистісні якості: розум, винахідливість, чарівність, гумор, уміння зацікавлено слухати, пластично рухатися і інше. Істотні також і зовнішні обставини: певне місце і суворо дотримувана циклічність, тобто регулярна повторюваність у програмі, розрахована на збудження у свідомості масового глядача стану «нетерплячого очікування зустрічі».

Прес-конференція. Різновид інтерв'ю з великим числом інтерв'юєрів, які задають питання одному або декільком добре обізнаним в якійсь області особам. Короткий інструктаж для журналістів, що орієнтує їх у програмі того або іншого важливого (офіційного) події та бажаних аспектах його освітлення, називається брифінгом. Однак не слід розуміти брифінг тільки як спробу представників урядової установи (наприклад, відділу преси МЗС) вплинути на хід висвітлення тієї чи іншої кампанії, акції чи зустрічі глав держав.

Кореспонденція («передача»). Подібно іншим жанрам аналітичної публіцистики, кореспонденція прийшла на телебачення з газети та радіомовлення. Але цей термін не прижився на ТБ. Замість «кореспонденція» прийнято говорити просто: «передача». Не будемо сперечатися з професійним жаргоном. Важливіше зрозуміти специфіку цього чи не найпоширенішого жанру. Не претендуючи на художню образність, властиву нарису, проста «передача», подібно газетної кореспонденції, повідомляє факти, причому факти проаналізовані, узагальнені. Це жанр аналітичний, який розробляє на конкретному матеріалі ту чи іншу актуальну проблему, взяту в досить обмеженому масштабі. Тематика кореспонденції практично безмежна: сільське господарство, мистецтво, бізнес, винахідництво, події міжнародного життя і т.д.

Нарис. Прикордонний жанр, він лежить між дослідженням і оповіданням (в літературознавчому визначенні останнього). Від розповіді нарис відрізняється тим, що в ньому відбиваються події і факти, дійсно відбувалися в житті, зазвичай з точним позначенням місця і часу дії, реальних імен реальних людей. Життєвий факт - основа нарису. І немає, мабуть, в публіцистиці іншого жанру, який вимагав би настільки очевидного прояву таланту, творчої майстерності, професіоналізму, як нарис. Нарис на телеекрані залишається одним з найбільш складних жанрів публіцистики, що як раз пояснюється органічним поєднанням дослідження документального матеріалу і розповіді.

Сатиричні жанри. Особливе місце в екранній публіцистиці займає сатиричний розділ програми. І хоча екранна сатира нелегко і непросто відшукує конкретні форми свого існування, хоча в програмах телестудій вона все ще епізодична, об'єктивна соціальна значимість для телебачення сатири як своєрідного методу відображення дійсності не підлягає сумніву.

Своєрідність сатиричних жанрів у телевізійній програмі пояснюється тим, що саме сатира покликана виконувати найтяжчу і найважливішу функцію соціального «чистильника», викриваючи пороки.

Отже, й усе розмаїття телевізійної продукції можна класифікувати за низкою формальних ознак. Це дає можливість окреслити певну кількість жанрів, це важливо й не так для теоретичного осмислення проблем телевізійної журналістики, скільки для практичної

діяльності телевізійних журналістів. Адже адекватному розумінні жанрової природи закладені можливості і найповнішої реалізації майстерності, і виконання редакційного завдання.

Список використаної літератури:

1. Г. В. Кузнецов – Телевізійна журналістика навчальний посібник. 2002
2. О. О. Князев – Основи тележурналістики і телерепортажу 2001 р.
3. Багиров Э., Кацев И. Телевидение — XX век. М., 1968.
4. Борецкий Р. Телевизионная программа. М., 1967.
5. Вачнадзе Г. Всемирное телевидение. Тбилиси, 1989
6. Голядкин Н. ТВ-информация в США. М., 1995.

УДК 338.2

**ПРОБЛЕМИ ВНУТРІШНЬОГО МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ ОСВІТИ У ВНЗ УКРАЇНИ
ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ**

***Т.І. Похилько, відділення з підготовки молодших спеціалістів,
спеціальність «Бухгалтерський облік», 3 курс
Науковий керівник – І.О. Коровіна, ст. викладач кафедри
загальнотехнічних дисциплін ВП Національного університету біоресурсів і
природокористування України «Ніжинський агротехнічний інститут»***

***Анотація:** досліджено проблеми внутрішнього моніторингу якості освіти та шляхи їх подолання, вплив інновацій на рівень якості освіти в навчальних закладах.*

***Ключові слова:** моніторинг, якість освіти, складові моніторингу, програма досліджень, інституція, акредитаційний процес*

Моніторинг в освіті - система збору, обробки, зберігання і поширення інформації про стан освіти, прогнозування на підставі об'єктивних даних динаміки й основних тенденцій її розвитку та розроблення науково обґрунтованих рекомендацій для прийняття управлінських рішень стосовно підвищення ефективності функціонування освітньої галузі. У сфері освіти, зокрема управління якістю освіти, моніторинг використовується порівняно недавно та формується як інформаційна база системи управління освітою. Для України моніторинг в освіті є новим явищем.

Об'єктами моніторингу виступають: система освіти (загальна середня, професійна, вища, національна або загальнодержавна, регіональна система, муніципальна); ресурси (кадрові, матеріально-технічні); процеси (педагогічний процес в цілому та окремі його складові); діяльність (управлінська, трудова, навчальна); явища (вихованість, освіченість, майстерність педагога та ін.).

Здійснення внутрішнього моніторингу якості освіти для значного числа освітніх установ є досить освоєною діяльністю. Але до недавнього часу рішення про його організації та проведенні приймалося лише окремими установами (як правило, інноваційними). Справжні методичні рекомендації щодо організації внутрішнього моніторингу якості освіти в освітній установі спираються, по-перше, на загальне уявлення про те, що будь-яка діяльність може розглядатися як технологічний процес (сукупність технологічних процесів) і тому може бути поліпшена. Під внутрішнім моніторингом якості освіти в освітній установі розуміється вид діяльності з інформаційного забезпечення управління освітньою установою, заснованою на систематичному стандартизованому вивченні стану основних і забезпечуючих процесів (видів діяльності) даної установи, умов і результатів їх здійснення.

У Щорічному посланні Президента України до Верховної Ради України «Модернізація України – наш стратегічний вибір» (березень 2011) констатується, що в державі якість освітніх послуг знижується. Низька якість освіти в Україні фіксується на фоні одних з найбільших у світі відносних суспільних витрат на освіту. У 20-й ювілейний Доповіді з людського розвитку Програми розвитку ООН зазначається, що в Україні лише 38% населення задоволено освітньою системою і школами. Натомість аналогічний відсоток помітно вищий в усіх країнах-сусідах України (від 42 % у Росії і 57 % у Білорусії, до 60 % в Угорщині та 66 % у Польщі).

Низька якість української освіти стає предметом серйозного занепокоєння вітчизняних роботодавців. У 2010 році за індексом глобальної конкурентоспроможності Україна посіла 89 місце серед 133 країн світу, перемістившись із 69 місця, яке посідала у 2006 році. Лише половина випускників українських університетів де-факто затребувана роботодавцями. Не набагато кращою є ситуація в галузі середньої освіти. Результати міжнародного порівняльного дослідження TIMSS-2007, у якому брали участь українські учні 4-х класів, дали їм можливість посісти лише 26 місце серед 37 країн-учасниць, учні 8-х класів посіли 25 місце з математики і 19-із природничих дисциплін серед 50 країн-учасниць. Гострою є проблема професійно-технічної освіти. В умовах різкого старіння робітничих кадрів, зниження кількості робітників високого рівня кваліфікації, більшість професійно-технічних навчальних закладів продовжують готувати випускників за професіями, що не мають попиту в суб'єктів господарювання. Як свідчать статистичні дані, через півроку після працевлаштування за скеруванням спостерігаються постійна тенденція зменшення працевлаштованих випускників професійно-технічних навчальних закладів до 62-72%, а протягом п'яти років цей показник скорочується до 25-30 %.

Дещо іншою є ситуація в системі вищої освіти. Традиційно сформувалися два підходи в оцінюванні якості освіти:

1. Для освітніх систем, де функціонують органи державного управління яким делеговано мати право виробляти та здійснювати державну політику в галузі вищої освіти. Окрім України, на сьогодні, такий підхід не використовується в жодній із 47 країн-учасниць Болонського процесу. Він не відповідає ні європейським, ні міжнародним рамковим стандартам та рекомендаціям із забезпечення якості вищої освіти.

2. Для освітніх систем, в яких централізованого управління вищою освітою немає. У цьому випадку централізованої системи управління із забезпечення якості вищої освіти в державі не існує, що відповідає як європейським, так і міжнародним стандартам.

Важливим документом у контексті забезпечення якості освіти є «Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості у Європейському просторі вищої освіти». Асоціація розробила ці стандарти та рекомендації на запит, отриманий у Берлінському комюніке, підписаному міністрами країн, що приєдналися до Болонського процесу.

Одним із прикладів, який може характеризувати «цінність» освітньої статистики МОНМСУ, є інформація про кількість медалістів (у 2011 році кількість медалістів значно збільшилася і досягла 8,1 % від загальної кількості випускників загальноосвітніх шкіл, тоді як у 2009 році їх було усього 4,6 %), кількість захищених дисертацій та наукову діяльність, яка б начебто мала свідчити про якісний склад професорсько-викладацького складу ВНЗ. На основі такої інформації, зокрема, робляться висновки про можливість надання ліцензії чи проходження акредитації закладом освіти. Також щороку МОНМСУ збирає інформацію про наукову роботу ВНЗ, зокрема про участь викладачів у наукових конференціях, про кількість захищених дисертацій та опублікованих статей у наукових виданнях, тощо.

Єдиними джерелами для отримання даних, що їх можна за певних умов використати для моніторингу якості вищої освіти, залишаються ті, що формуються у ВНЗ, або МОНМСУ. Як правило, більшість із таких джерел досить давно дискретували себе низьким рівнем інформативності, об'єктивності та достовірності. Одним із таких джерел є державна

атестація осіб, які закінчують ВНЗ. Чинне законодавство державну атестацію осіб, які закінчують ВНЗ, визначає як встановлення відповідності освіти, яку отримала особа, вимогам стандартів вищої освіти після закінчення навчання за напрямом, спеціальністю. Державні екзамени, що є однією з форм державної атестації для осіб, які закінчили ВНЗ, проводяться за екзаменаційними білетами складеними відповідними кафедрами (предметними або цикловими комісіями) згідно з навчальними програмами. Тобто для оцінювання якості та результативності навчального процесу контрольні-вимірні матеріали готують структурні підрозділи ВНЗ, які інституційно відповідають за забезпечення належної якості підготовки. Як наслідок, більшість завдань, що є в екзаменаційних білетах (тестах), спрямована на перевірку масиву знань, а не когнітивних чи професійних навичок, які мають бути сформовані у процесі навчання.

Аналіз інформації, отриманої з різних джерел дозволяє стверджувати, що здебільшого внутрішні системи оцінювання якості освіти в загальноосвітніх навчальних закладах формуються як ситуативний набір контрольних-діагностичних процедур, у яких переважає контрольна функція. Суттєвим недоліком внутрішніх шкільних систем оцінювання є відсутність заходів, спрямованих на залучення до експертизи та оцінювання якості освітньої діяльності громадськості, учнів та їхніх батьків. Необхідність формування внутрішніх систем моніторингу якості вищої освіти «Стандартами і рекомендаціями щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти» ENQA. У межах цього дослідження 100 ВНЗ України було запропоновано підготувати письмовий опис їх внутрішніх систем моніторингу якості освіти. Описи надіслали 22 університети різних типів і форм власності в довільній формі, що дало можливість визначити рівень розуміння респондентами сутності основних до формування внутрішніх систем оцінювання якості освітньої діяльності. Аналіз цих матеріалів засвідчив, що в університетах немає єдиних підходів до формування таких систем, а «Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти» в контексті їхнього створення та діяльності невідомі для 90 % респондентів. Значна кількість університетів систему моніторингу зводить лише збирання даних про академічну успішність студентів, а окремі обмежуються винятково аналізом роботи викладачів.

Найбільш розповсюдженим методом моніторингу якості у внутрішніх системах продовжують залишатися усталені форми: ректорські контрольні роботи, результати модульних контрольних робіт та екзаменаційних сесій. Незначна кількість опитаних до такої форми відносить той чи інший вид державної атестації. Деякі університети зазначили, що у процесі моніторингу вони використовують соціологічні опитування студентів, але не навели жодного прикладу, як аналіз таких досліджень впливає на прийняття управлінських рішень.

Таким чином, проведений аналіз існуючих форм і систем оцінювання додатково підтверджує, що в Україні не здійснюється систематичний моніторинг якості освітньої діяльності на загальнонаціональному, регіональному рівнях та у навчальних закладах. Моніторингові заходи на загальнодержавному та регіональних рівнях, існуючі внутрішні системи оцінювання якості освіти в навчальних закладах не орієнтовані на вивчення соціальних ефектів та освітніх результатів і є малоефективними.

Список літератури

1. Єльнікова Г. В. Освітній моніторинг в управлінні загальною середньою освітою / Г. В. Єльнікова // Управління школою. – 2007. – серпень. – № 24.
2. Локшина К.С. Моніторинг якості освіти : становлення та розвиток в Україні : рекомендації з освітньої політики, 2004. – 160 с.
3. Послвейт Т.Н. Моніторинг стандартів освіти – Львів : Літопис, 2003. – 328 с.
4. Правий В. П. Сучасний моніторинг уроку / В. П. Правий // Управління школою. – 2007. – № 1.

Анотация: исследованы проблемы мониторинга качества образования и пути их преодоления, влияние инноваций на качество обучения в учебных заведениях.

Ключевые слова: мониторинг, качество образования, составляющие мониторинга, программа исследований, институт, аккредитационный процесс

Annotation: the problems of the internal monitoring of the quality of education and how to overcome them, the impact of innovation on the quality of education in schools.

Keywords: monitoring, the quality of education, components of the monitoring, program of research institute, the accreditation process

**INTERNAL MONITORING THE QUALITY OF EDUCATION IN UNIVERSITIES
UKRAINE AND WAYS OF OVERCOMING**

T.I. Pochylko, I.O. Korovina

ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ МОЛОДІ

К.Г. Прядко, студентка факультету електрифікації і автоматизації сільського господарства ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»

**Науковий керівник – С.А. Чередник, викладач ВП НУБіП України
«Ніжинський агротехнічний інститут»**

Анотація: у статті висвітлено поняття здорового способу життя, мотивація до занять руховою активністю і фактори, які впливають на здоров'я.

Ключові слова: здоров'я людини, здоровий спосіб життя, формування здорового способу життя, фізичне виховання, мотивація, професіоналізм

Перспективи гуманізації суспільства можна визначити за допомогою законодавчих документів, які приймаються державою щодо фізичного виховання населення. Пріоритети особистості в суспільстві декларуються не тільки її правами, але і конкретними державними реформами, спрямованими на задоволення потреб та інтересів людини. Індикатором прогресивних гуманістичних зрушень вважають цільову комплексну програму «Фізичне виховання – здоров'я нації», яка підписана Президентом України. На відміну від попередніх програм головною метою реформи системи фізичного виховання має бути покращення здоров'я людини з урахуванням її потреб, мотивів діяльності, інтересів.

Для реалізації державних заходів необхідно визначити фактори, які впливають на формування цих мотивів, причини, що заважають їх реалізовувати, та стимули, які сприяють підвищенню мотивації до занять фізичною культурою.

Мотив є одним із складових мотиваційної сфери студентів, це спрямованість активності на предмет, внутрішній психічний стан прямо зв'язаний з об'єктивними характеристиками предмета, на якій спрямована активність. Щоб студенти усвідомили мету своїх дій і співвідношення їх з мотивами фізичного самовдосконалення, ціль рухової активності може залишатися однією і тією ж, а зміст повинен змінюватися – стати чемпіоном, бути матеріально забезпеченим, подобатися представникам протилежної статі тощо.

Пріоритетними мотивами заняття фізичною культурою і спортом студентів є зміцнення здоров'я і удосконалення форми тіла, досягнення високого спортивного результату, спілкування з друзями й активний відпочинок.

Досягнення структури мотивів показали, що у сільських хлопців пріоритетними у заняттях фізичними вправами є мотив досягнення високих спортивних результатів.

Це, імовірно, пов'язано саме з місцем проживання, тому що є способом самоствердження, самореалізації. Заняття спортом супроводжуються поїздками на змагання

та в інші міста, можливостями потрапити в збірну команду, поліпшити своє матеріальне становище і самий реальний спосіб – переїхати із сільської місцевості в міста.

Хлопці ставлять собі за мету поліпшити фігуру за допомогою фізичних вправ, а також хочуть спілкуватися з друзями під час занять. Однак меншою мірою вони займаються спортом заради зміцнення здоров'я і зниження маси тіла, для них це не є стимулом.

У дівчат пріоритетним мотивом є удосконалення форми тіла, який вони підкріплюють прагненням бути здоровими. Крім того вони хочуть займатися фізичними вправами заради задоволення й активного відпочинку, щоб схуднути й зовсім мало дівчат ставлять за мету досягнення високих спортивних результатів.

Проведений аналіз дозволяє чітко розставити пріоритети мотивів занять фізичними вправами студентів, які проживають в Україні та зробити висновок, що вони відрізняються від мотивів занять студентів, які проживають у США.

Якщо американських студентів можна залучити до системних занять за допомогою спорту, тому що він є невід'ємною частиною американського способу життя, то українських студентів – через інтерес до культури власного тіла, результатом якого повинна бути систематична фізична активність і здоровий спосіб життя.

Низька мотиваційна діяльність студентів пов'язана з певними факторами, що у різному співвідношенні можуть виступати відповідно до умов проживання молоді, навколишнього середовища сімейного виховання.

На сучасному етапі особливу увагу дослідники звертають на співвідношення факторів, які визначають здоров'я людини. Критерій здоров'я визначається комплексом показників.

Здоров'я людини ґрунтується на основі генетичних факторів способу життя та економічних умов, однак певною мірою воно залежить також від свідомого ставлення людини до себе та оточуючого середовища

Деякі вчені вважають, що здоров'я людини більш ніж на 50% відповідно до різних джерел залежить від його способу життя (Матеріальні умови праці й побуту, поведінка, режим життя, звички) на 25% від екологічних умов на 15-20% воно обумовлено генетичними факторами і лише на 10-15% діяльністю охорони здоров'я.

Діаграми 1.

У студентів відносно рівноцінними щодо впливу є такі зовнішні фактори, як поради батьків, викладача, далі йдуть відвідування змагань, поради друзів, телепередачі, преса.

За останні роки обсяг навчального навантаження студентів інститутів настільки зріс, що загрожує обмеженню рухомості, є причиною захворювання різних систем організму.

За період навчання в інституті кількість хворих студентів зростає в 2-3 рази, а кількість студентів, які мають порушення постави досягла 80-90% від загальної кількості студентів.

Протидію цим негативним наслідкам - фізична культура і спорт, які є важливим чинником збереження і зміцнення здоров'я, всебічного розвитку, підвищення працездатності та зниження втомлюваності, покращення опору організму різним захворюванням за період навчання у ВНЗ.

Специфіка фізичного виховання полягає в тому, що усвідомлена інформація стає мотивованим спонуканням до виконання фізичних управ, використання природних факторів і формування такого способу життя, що сприяв би досягненню, як особистих, та і суспільних цілей.

Критерієм ефективності цього процесу має бути рівень здоров'я молоді, рівень фізичної працездатності й соціальної дієздатності.

Отже, фізичне виховання є невід'ємною складовою формування не тільки здоров'я студентів а і їхнього місця в суспільстві, адже навчає бути мужнім, цілеспрямованим і йти до поставленої мети, долаючи всі перешкоди на своєму шляху.

Список літератури

1. Воронін Д.Є. Принципи організації здоров'язберігаючої компетентності студентів ВНЗ на заняттях з фізичного виховання / Д.Є. Воронін // Соціально-економічний розвиток України: європейський вибір : Матеріали VI міжнар. наук. конф. молодих учених : У 2 ч. – Мелітополь : МІДМУ ГУ "ЗІДМУ", 2006. – Ч. 2. – С. 150–152.

2. Гавенко В.Л. Проявление нарушении психического здоровья студентов: концептуально – психологический подход / В.Л. Гавенко // Здоровый образ жизни и физическая культура студентов : Социологические аспекты. – Вып. 1. – Москва, Харьков, 1990. – С. 74–77.

3. Демченкова Г.З. Некоторые показатели здоровья и принципы формирования здорового образа жизни молодежи / Г.З. Демченкова и др. // Здравоохранение Российской Федерации, 1989. – № 1. – С. 27–33.

4. Добровольский В.К. Физическая культура и здоровье / В.К. Добровольский. – М. : Медицина, 1972. – С. 17–21.

5. Лубышева Л.И. Концепция физкультурного воспитания: методология развития и технология реализации /Л.И. Любышева // Физическая культура : воспитание, образование, тренировка, 1996. – № 1. – С. 5–11.

6. Путров С.Ю. Формування інтересу студентів до занять фізичною культурою в умовах нової соціокультурної реальності / С.Ю. Путров, Л.П. Сущенко : Зб. наук. пр. Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). – Бердянськ : БДПУ, 2006. – № 2. – С. 173–177.

***Аннотация:** в статье рассматриваются понятие здорового образа жизни, мотивация к занятиям двигательной активностью и факторы, влияющие на здоровье.*

***Ключевые слова:** здоровье человека, здоровый образ жизни, формирования здорового образа жизни, физическое воспитание, мотивация*

***Annotations:** In the article the concept of healthy lifestyle, motivation to employment physical activity and factors that uplyvayut health.*

***Key words:** health of man, healthy way of life, forming of healthy way of life, physical education, motivation*

ПРОБЛЕМЫ КАЗАХСТАНСКОЙ МОЛОДЕЖИ

*Ж.С. Садуаева, Т.Д. Темиржанова, специальность - учет и аудит, 2 курс группа
УИА (учет и аудит) – 203*

Колледж экономики и финансов, г. Астана РК

*Научный руководитель – Р.Б. Байгенжина, преподаватель русского и казахского
языков Колледж экономики и финансов, г. Астана РК*

Аннотация: Статья посвящена проблемам казахстанской молодежи. Рассмотрены основные причины низкой политической активности нашей молодежи.

Ключевые слова: социальная поддержка молодежи, улучшение положения сельской молодежи, собственное жилье, трудоустройство молодежи, самостоятельная жизнь

Цель: выявить и обсудить основные причины низкой политической активности нашей молодежи.

Задачи: 1. Обеспечение социальной поддержки молодежи в трудоустройстве и жилье;

2. Создание условия для полноценного развития молодежи во имя процветания страны;

3. Поддержка молодежной инициативы;

4. Решение социальных проблем молодежи, снижение преступности, снижение безработицы среди молодежи, пропаганда здорового образа жизни, улучшение положения сельской молодежи.

Молодежь современного Казахстана – это фактически первое поколение, родившееся и выросшее в независимой Республике Казахстан. Поколение, взрослевшее в сложной обстановке изменения стереотипов, стремительных и не всегда гладких политических и экономических трансформаций. В ходе проводимых реформ в стране изменились и базовые основы жизни общества. Поэтому в наше время новые реалии вызывают тесно связанные друг с другом противоречивые тенденции в развитии молодежи.

Для сегодняшнего Казахстана вопросы о том, что представляет собой современная молодежь и каков ее потенциал, особенно актуальны. Вместе с тем, практика участия молодежи в жизни общества показывает, что молодое поколение сумело адаптироваться к современным реалиям. Однако велика и доля социально неустроенных молодых людей, в результате чего возникают группы риска. И это, безусловно, является огромной проблемой.

Молодой человек стоит перед проблемой – стать самостоятельным и самодостаточным, занять свое место в жизни. Перед ним стоит множество проблем, которые необходимо решить. Давайте посмотрим, с какими трудностями ему предстоит столкнуться. Независимость и самостоятельность, к которой так стремится молодежь, очень сложно получить без собственного жилья. Собственное жилье-это отдельная квартира, которая может быть не только купленной, но и арендованной. Квартирный вопрос имеет несколько проблем. Молодежь всегда и везде не является обеспеченной частью общества. Молодежь является отдельным классом общества, который только начинает жить и пользуется ресурсами своих родителей. Это значит, что родители принимают решение, нужна ли их ребенку или молодой семье отдельная квартира или нет. А выбор на решение родителей зависит не только от их взглядов на жизнь, но и от материальной обеспеченности. А для таких решений у молодых людей просто нет денег. К сожалению, при решении квартирного вопроса молодое поколение не может рассчитывать на государственную помощь. Ипотека в Казахстане для большинства молодежи не доступна.

А что касается трудоустройства молодежи. Найти работу, которая станет источником основного дохода - это очередная трудность, которую необходимо преодолеть. В

крупных центрах сделать это легче. А в других городах, тем более в сельской местности ситуация намного хуже. Когда молодой человек ищет работу, то он пытается решить две своих проблемы: карьерный рост и материальное благосостояние. Начиная работать, он думает, что будет делать через год-два, какую работу сможет получить в будущем. И для него очень важно понимать, что он будет получать опыт и практические знания, которые сделают из него более дорогого, более востребованного рынком специалиста.

С другой стороны, человек, начинающий самостоятельную жизнь, требует от работодателя такой оплаты труда, которая соответствует его уровню жизни. В Казахстане очень трудно найти работу молодым специалистам. Поиски работы могут продолжаться не одну неделю. Приходится писать правильно составленные резюме, рассылать его по компаниям. Проходить собеседования, выдерживать испытательные сроки. Кроме того, 20,6% респондентов отмечают, что государство не оказывает поддержку молодым предпринимателям. Решение проблемы безработицы в целом и молодежной безработицы в частности – это забота государства. В больших городах есть, где работать и молодежь работает. Но есть целые регионы, где нечего делать и тогда это уже не проблема молодежи, а проблема региона, а значит государства. Следует помнить, что безработица среди активного и работоспособного населения, которому нужно как-то получать средства к существованию ведет к росту преступности, социальному расслоению, а как следствие, к социальной напряженности.

Конечно, Казахстан – не единственная страна в мире, которая столкнулась с такого рода проблемами. Но это не значит, что их не нужно решать. И в сложившихся условиях многое зависит от самой молодежи. Она, как никакой другой государственный или международный институт, способна проложить себе дорогу в светлое будущее. Именно от нее зависит то, каким явит себя миру Казахстан завтрашний. Ведь недаром президент Республики Казахстан Н.А.Назарбаев, выступая на съезде партии «Нур Отан», сказал, что «человек должен сам заботиться о себе сначала. Быть здоровым, быть образованным, быть профессионалом. Без этого никакая помощь никому не поможет».

Ведь не просто так основоположник казахской классической литературы Абай Кунанбаев призывал: «Желаешь быть в числе умных людей, спрашивай себя раз в день, раз в неделю, или хотя бы раз в месяц: как ты живешь? Сделал ли ты что-нибудь полезное для своего образования?». Слова такого человека не может быть демагогией. К нему можно и нужно прислушаться.

Проблемы казахстанской молодежи, по своей сути, представляют собой проблемы не только современного молодого поколения, но и всего общества в целом, от решения которых зависит не только сегодняшний, но и завтрашний день нашего общества. Эти проблемы, с одной стороны взаимосвязаны и исходят из объективных процессов, протекающих в современном мире – процессов глобализации, информатизации, урбанизации. С другой стороны они имеют свою специфику, опосредованную современной казахстанской действительностью и проводимой в отношении молодежи молодежной политикой.

Наиболее актуальными проблемами для современной казахстанской молодежи, на наш взгляд, являются проблемы связанные с духовно-нравственной сферой бытия. Они стимулируют асоциальные и противоправные формы самореализации молодежи

(нарастание криминальных проявлений в молодежной среде, отчуждение от трудовой деятельности, алкоголизм, наркомания, проституция; развитие контркультуры в содержании молодежной субкультуры; стремление к участию в неформальных молодежных объединениях; усиление напряженности и агрессивности; жестокость, неоправданное по отношению ко всем и ко всему; рост экстремизма в молодежной среде). Среди общественных проблем, более всего тревожащих молодых людей в настоящее время, на первом месте стоят такие проблемы: как рост преступности, разделение на богатых и бедных, усиление неравенства доходов и социального неравенства, проблемы экологии,

пассивность граждан, их безразличное отношение к происходящему. В целом, положение молодежи в обществе характеризуется как крайне нестабильное и противоречивое.

Говоря о молодежной социокультурной среде, конечно же, нельзя не отметить и ее определенные положительные черты. Современная молодежь в целом настроена патриотично, верит в будущее Казахстана. Она хочет жить в великой стране, обеспечивающей достойную жизнь своим гражданам. «Молодежь легче адаптируется к новым экономическим условиям, она стала более рациональной, прагматичной и реалистичной, ориентирована на стабильное развитие и созидательный труд». Она имеет гораздо большую свободу выбора профессии, образцов поведения, спутников жизни, стиля мышления, по сравнению со своими сверстниками 20-30 летней давности. Но это, как говорится, одна сторона медали. Другая ее сторона, показывает, что продолжающееся «смутное время», наиболее остро отразилось именно на молодом поколении. Наше общество стремительно стареет, идет сокращение численности молодежи, количества молодых семей, числа рожденных детей. Каждое новое поколение молодежи оказывается менее здоровым, чем предыдущее, болезни «перебрались» из старости в молодость, поставив под угрозу генофонд нации. Молодежь оказалась наиболее социально ущемленной частью общества.

Все вышеперечисленные проблемные особенности современной молодежной социокультурной среды однозначным образом свидетельствуют о тревожной тенденции глубокой и системной социальной деградации значительной части современной казахстанской молодежи, в частности, и всего общества в целом. Молодежная среда четко копирует и зеркальным образом отображает в себе все наиболее значимые процессы, происходящие в нашем обществе.

Подводя итог, мы хотим сделать следующие выводы:

1. В настоящее время общество и государство еще не до конца преодолело потребительское отношение к молодежи, что в свою очередь сформировало иждивенческую позицию молодого поколения. Сегодня только формируется субъектность молодежи, основанная на принципе «что я сделал для своей страны, а не что страна сделала для меня». Этот принцип требует соответствующих подходов со стороны государства и общества, создания новой системы молодежной работы.

2. Задача общества и государства на сегодняшний день – оказывать всемерную поддержку молодежным общественным объединениям, которые направляют активность молодежи в сторону общественных интересов и интересов государственного развития. Государственная молодежная политика в сфере организации и обеспечения досуга молодежи должна формировать идеологию позитивных форм молодежного и детского досуга, здорового образа жизни.

3. Ситуация на молодежном рынке труда является достаточно напряженной. Нельзя допустить, чтобы прекратились воспроизводство и поддержка интеллектуального потенциала общества, и началась массовая безработица среди молодежи.

Выступая на первом съезде молодежного крыла «Жас Отан», Первый Президент Республики Казахстан – Лидер Нации Н.А.Назарбаев, задавая контуры нового поколения, отметил: «Я часто спрашиваю себя, каким он будет, «Казахстанец будущего». Сегодня, глядя на вас, я вижу его. Его глаза должны гореть жаждой новых знаний. Его ум должен быть отточен для решения самых сложных задач. Его сердце должно пылать беззаветной любовью к Родине. Он должен быть здоровым, подтянутым и крепким. Молодежь должна продолжить те славные традиции своих предков, которые испокон веков укрепляли казахстанский народ, делая его стойким и целенаправленным.

И в заключение: в современной молодежи заложен прообраз казахстанского будущего. В каком направлении пойдет дальнейшее развитие Казахстана – это будет зависеть не только от успешного хода социально-экономических реформ, но и от настроя на активное участие в них казахстанской молодежи. Наша молодежь, несмотря на все эти

трудности, в большинстве своем прекрасна, пытается найти себя в мире всесилья_взрослых, пусть не всегда это удастся, но она ищет пути решения своих проблем, а как мы знаем, кто ищет – тот всегда найдет.

Список литературы

1. Молодежь как отражение проблем современного общества / Сб. статей под ред. А.Н.Савицкой / - М.-2003.
2. О молодежи и ее проблемах / Сб. статей под ред. Симбирцева А.Н./-Алматы-2004.
3. Проблемы молодежи: прошлое, настоящее, будущее / - Астана-2009.

***Аннотация:** Статья посвящена проблемам казахстанской молодежи. Рассмотрены основные причины низкой политической активности нашей молодежи.*

***Ключевые слова:** социальная поддержка молодежи, улучшение положения сельской молодежи, собственное жилье, трудоустройство молодежи, самостоятельная жизнь*

УДК 811. 161.2 : 651.74

ВИКОРИСТАННЯ СЛУЖБОВИХ ЛИСТІВ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЕНЕРГЕТИКІВ

***М.М. Тарарака, факультет електрифікації і
автоматизації с/г, 3 курс,***

***Науковий керівник – В.І. Хомич, к. ф. н, доцент кафедри соціально – гуманітарних
дисциплін ВП Національного університету біоресурсів і природокористування України
«Ніжинський агротехнічний інститут»***

***Анотація:** розглядаються реквізити службових листів, їх вплив на організації, які задіяні у сфері енергетики.*

***Ключові слова:** мета службового листа в енергетиці, реквізити листа, інформаційно-довідкові папери*

Переважає більшість документів, що відправляються із Міністерства енергетики України та спрямовуються до них є службовими листами. Службові листи – це узагальнена назва великої групи управлінських документів, що є одними з основних засобів обміну інформацією різних енергетичних організацій між собою, а також із приватними особами. Питання щодо структури службових листів досліджували: С.В.Глушик [1], А.С.Головач [2], А.Н.Діденко [3], Ю.І.Палеха [4], Л.Г.Погиба [5].

Службові листи застосовують для розв'язання численних оперативних питань, що виникають в управлінській діяльності: запити, повідомлення, запрошення, претензії, зміни, уточнення, завдання, повідомлення, з'ясування, нагадування, підтвердження, рекомендації, пропозиції, зауваження, прохання, вимоги.

Підставою для написання службових листів вирішення питань, які пов'язані з використанням службових паперів у професійній діяльності енергетики, плата за природний газ, електричну та теплову енергію, водопостачання та водовідведення [2].

Заборгованість підприємств оборонно-промислового комплексу, за теплову енергію і природний газ та послуги з його транспортування перед підприємствами, що виробляють, транспортують і постачають теплову енергію, та суб'єктами господарювання, що здійснюють постачання природного газу за регульованим тарифом, Національною акціонерною компанією "Нафтогаз України", її дочірними компаніями (підприємствами), яка

обліковувалася станом на 1 вересня 2012 року і не сплачена станом на дату набирання чинності цим Законом.

Цей Закон визначає комплекс економічних та попереджувальних (у письмовій формі) заходів, спрямованих на вирішення питань заборгованості та забезпечення стабільного розвитку державних підприємств оборонно-промислового комплексу, у тому числі казенних підприємств, які включені до складу Державного концерну «Укроборонпром» [6].

Для досягнення поставленої мети знадобилося вирішити такі завдання.

- розглянути особливості та класифікацію службових листів в енергетиці;
- охарактеризувати особливості складання службових листів;
- визначити реквізити листа та правила їх оформлення;
- встановити основні вимоги до тексту службового листа.

Мета службового листа — поінформувати, пояснити, упевнити, довести і спонукати до потрібної дії. Службовий лист є документом, тому він повинен бути чітким, лаконічним, зрозумілим, не містити нічого зайвого, щоб заважало сприйманню основної інформації. Але добирати потрібні слова і тон ви повинні самі залежно від мети листування, ступеня знайомства, віку, статті та необхідності дотримання субординації. Безперечна умова - дотримання міри, доречності й такту. Проте лишається досить умовностей, додержувати яких конче потрібно. Це передусім стосується структури службового листа: логічних елементів змісту та правил його оформлення.

Службовий лист — це один із різновидів інформаційних документів для писемного спілкування й оперативного управління процесами діяльності організацій, установ та структурних підрозділів [1]. Службові листи належать до основних засобів встановлення офіційних, службових контактів між енергетичними підприємствами, організаціями, установами, фірмами та іншими закладами.

За функціональними ознаками службові листи поділяються на два типи:

Листи, що потребують відповіді - запити, прохання, пропозиції, звернення, вимоги.

Не потребують відповіді, попередження, розпорядження, відмови, подяки, підтвердження, запрошення, комерційні, супровідні, гарантійні, рекламні, рекомендаційні та інформаційні листи.

Текст службового листа має висвітлювати лише одне питання. Головна мета службового листа - спонукати до дії, переконувати, доводити, пояснювати. Цього досягають ясністю, чіткістю та стислістю тексту.

Реквізити службових листів:

- 1) назва й адреса організації відправника листа;
- 2) номер і дата листа;
- 3) назва й адреса одержувача листа;
- 4) заголовок;
- 5) номер і дата листа, що правив за основу для складання відповіді;
- 6) текст листа;
- 7) перелік додатків із зазначенням кількості сторінок;
- 8) підпис керівника;
- 9) віза виконавця (підпис на копії) [4].

Більшість документів, які використовують в енергетиці носять довідково-інформаційний характер. Вони містять інформацію про стан справ в енергетичній сфері, про події, що сталися, або мають статися в майбутньому. Інформація, що міститься в них може спонукати до дії, або лише доводити до відома. Одними з найпоширеніших з довідково-інформаційних документів є службові листи [6].

Діловий лист є найпоширенішим видом документації в системі управління енергетики: в загальному обсязі документації установ листування посідає 80%. На думку Л.Г.Погиби, ділові ситуації, які потребують складання ділових листів можна поділити на;

1. Підготовані на вимогу органів Міністерства енергетики України.
2. На прохання підвідомчих установ.
3. При здійсненні оперативних зв'язків з компаніями постачальниками паливно-енергетичних ресурсів.
4. Рекламна діяльність паливно-енергетичних компаній.
5. По роботі зі споживачами.
6. Зв'язані із зовнішньо-енергетичними відносинами фірми, [5].

Через листування ведуть переговори, з'ясовують стосунки між енергетичними компаніями, висувають претензії. Сучасний діловий лист використовують в усіх сферах службової і ділової діяльності. Він є носієм інформації, функціонує як необхідний елемент внутрішньої організації в енергетичних установах. Діловий лист набув відповідних рис, що характеризують його в усіх аспектах, до нього висувають певні вимоги, які полегшують роботу з ним не тільки під час складання, а й за використання його за призначенням [1].

Службовий лист – це один із засобів обміну інформацією й оперативного управління найрізноманітнішими процесами діяльності енергетичних компаній. Діловий (службовий) лист – узагальнена назва широко застосовуваного виду офіційних документів, які служать засобом спілкування різних енергетичних компаній, із приводу здійснюваної ними своєї діяльності.

Інформація, що містить у собі лист, може бути виражена будь-якою мовою, зафіксована будь-яким способом і на будь-якому носії з метою наступного її обігу у сфері діловодства. Обіг містить у собі послідовну зміну інформаційних процесів – передання, прийняття, оброблення, зберігання, пошук, розмноження [3]. Службові листи пишуть чи друкують на бланку або чистому аркуші паперу. Основні реквізити листа за державним стандартом такі:

Реквізити листа та їх оформлення

- Державний герб. Має бути розташований посередині бланка або ліворуч над серединою рядка з назвою організації.
- Емблема організації, установи чи підприємства. Відтворюється поряд із назвою організації.
- Зображення державних нагород. Розташовуються у верхньому лівому кутку або посередині.
- Код організації, установи чи підприємства. Зазначається у верхньому правому кутку.
- Повна назва установи, організації чи підприємства – автора листа. Відтворюється угорі ліворуч за допомогою штампа або друкарським способом.
- Назва структурного підрозділу. Дозволяється друкувати машинописним способом у верхньому лівому кутку [4].

Індекс підприємства зв'язку, поштова й телеграфна адреси, номер телетайпа, номери телефону, факсу. Розташовують у верхньому лівому кутку, оформляють відповідно до поштових правил. Для здійснення розрахунково-грошових операцій на бланках листів вказують номер розрахункового рахунка у відділенні банку [4].

Службові листи рекомендують оформляти якщо, неможливо вирішити питання в усному порядку. Або коли потрібно письмово підтвердити письмовий акт, [4].

Основою службового листа є текст, який має чітко відбивати причину та мету його написання, розкривати суть конкретної справи, містити переконливі докази, аргументи. Щоб текст листа був бездоганним, він має характеризуватися такими найважливішими ознаками: правильністю, тобто відповідати літературним нормам, що діють у мовній системі

(орфографічним, лексичним, морфологічним, синтаксичним, стилістичним, пунктуаційним), змістовністю, яка передбачає глибоке осмислення теми, головної думки листа, уникнення всього зайвого

Пишучи листа, необхідно стежити за перебігом своїх думок, зосереджуючи увагу на найістотнішому. Закони логіки не повинні порушуватися ні в загальній системі викладу тексту, ні в переходах від однієї частини до іншої [6].

Таким чином, складання службового листа, відповідність його змісту, нормативним актам засвідчує своїм підписом керівник енергетичної компанії, який несе відповідальність за викладену інформацію. Виклад змісту листа має бути логічно послідовним, стислим, переконливим, спонукати адресата вирішити порушене належним чином питання [2].

На мою думку, використання службових листів у процесі документообігу в енергетичних компаніях повинно мати важливе значення, адже вони є засобом спілкування, та обміну інформацією[3].

Отже службовий лист – це поширений вид документації, є одним із способів обміну інформацією. Сучасний діловий лист використовують у сфері енергетики і професійній діяльності. Він є носієм інформації, який функціонує як необхідний елемент внутрішньої організації будь-якої сфери енергетики та забезпечує взаємодію їх частин. Через листування ведуть переговори, з'ясовують стосунки між паливно-енергетичними компаніями, висувають претензії. Службовий лист набув відповідних рис, що характеризують його в усіх аспектах, до нього висувають певні вимоги, які полегшують роботу з ним не тільки під час складання, а й за використання його за призначенням. Існує багато видів і різновидів службових листів.

Список літератури

1. Глушик С.В. та ін. Сучасні ділові папери /С.В.Глушик,О.В.Дияк,С.В. – К.:А.С.К.,2000. – 173 с.
2. Головач А.С. Зразки оформлення документів: Для підприємств і громадян. – К.: Сталкер, 1997. – 349 с.
3. Діденко А.Н. Сучасне діловодство: Навч. посіб. – К.: Либідь, 1998. – 256 с.
4. Палеха Ю.І. Управлінське документування. В 2 ч.: Навч. посібник. – К.: Європ. ун –т, 2001 – 2002. – 256с.
5. Погиба Л.Г. Складання ділових паперів: Практикум: Навч. посіб. для студентів вищих навч. закладів. – К.: Либідь, 2002. – 240 с,
6. Збірник Основних нормативно-правових актів у галузі: ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів. Відділ енергозбереження Головного управління промисловості та розвитку інфраструктури Луганської державної адміністрації. Луганськ:, 2011.– 184 с.

***Аннотация:** рассматриваются реквизиты служебных писем, их влияние на организации, которые задействованы в сфере энергетиков.*

***Ключевые слова:** цель служебного письма в энергетике, реквизиты письма, информационно-справочные бумаги*

***Annotation:** The details of official letters, their impact on the organizations involved in the energy sector.*

***Keywords:** meta official letter in energy, details sheet, information and reference papers*

USE OF OFFICIAL LETTERS IN PROFESSIONAL ACTIVITIES ENERGY

M. M. Tararaka

УДК 811.161.2:651.74

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ МОЗКОВОГО ШТУРМУ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКОГО РІШЕННЯ

**Ю.В. Ярошенко, факультет економіки та менеджменту,
спеціальність «Менеджмент», 3 курс**

**Науковий керівник – В.І.Хомич, к.ф.н., доцент
кафедри соціально-гуманітарних дисциплін**

**ВП Національний університет біоресурсів і природокористування України
«Ніжинський агротехнічний інститут»**

Анотація: визначено сутність поняття «мозковий штурм» та досліджено порядок проведення мозкового штурму, проаналізовано труднощі, які можуть виникнути у процесі мозкового штурму та шляхи їх уникнення, наведено основні види методу мозкового штурму.

Ключові слова: мозковий штурм, управлінські рішення, генерація ідей

Ефективність організації безпосередньо залежить від здатності керівництва приймати обґрунтовані об'єктивні рішення. Досить часто в організаціях виникають труднощі з приводу вирішення конкретних питань, коли здається, що всі шляхи їх подолання розглянуті. У таких випадках менеджери вдаються до методів прийняття управлінських рішень, які обов'язково повинні дати позитивний результат, бути практичними у використанні, порівняно недорогими, а час прийняття рішення має бути мінімальним. У сучасних умовах функціонування менеджменту колективні методи прийняття рішення є найбільш популярними та необхідними. Їх перевага полягає в тому, що вони є оперативними.

Отже, тема «Використання методу мозкового штурму для прийняття управлінського рішення», запропонованої статті є актуальна. Вище зазначене питання розглядалося в роботах [Гриценко Т. Б., Гриценко С. П., Іщенко Т. Д., Мельничук Т. Ф., Чуприк Н. В., Анохіна Л. П., Альтшуллер Г. С., Михайлов С.І, Балановська Т.І., Степасюк О. С., Гоголя О. П.]. Проте, воно повністю не досліджено, тому й стало об'єктом нашої роботи.

Темою статті визначено «Використання методу мозкового штурму для прийняття управлінського рішення». Мета роботи: дослідити, як метод мозкового штурму впливає на ефективність прийняття управлінських рішень.

Засновником класичного мозкового штурму став американський учений-дослідник Алекс Осборн – один з піонерів креативного руху в кінці 1930-х р. у США. У цей час він був співвласником великої рекламної фірми BBDO (Batten, Barton, Durstine & Osborn), де і почав практикувати серед своїх співробітників новий підхід до пошуку ідей. Метод остаточно оформився і став відомий широкому колу спеціалістів з виходом книги А. Осборна «Ваша творча сила» (англ. Your Creative Power, 1948 р.). Після чого почалася популяризація мозкового штурму в Америці, а потім і в інших країнах. Проблема, яку хотів вирішити Алекс Осборн, полягає в наступному: творча задача припускає безліч варіантів рішень. Дуже часто людина відкидає рішення, які здаються їй занадто сміливими, побоюючись критики, насмішок з боку колег і начальства. Генріх Саулович Альтшуллер - автор ТРИЗ (теорії розв'язання винахідницьких завдань) зазначає, що мозковий штурм є колективним пошуком нетрадиційних шляхів розв'язання проблем[1]. Його психологічну основу становить теорія З. Фрейда про те, що у звичайних ситуаціях мислення людини визначається здебільшого свідомістю, в якій панують контроль і порядок, а для подолання психологічної інерції потрібно створити умови для прориву із підсвідомості «неспокійних і грізних сил та інстинктів». Цей метод враховує психологію не лише окремої людини, а й «натовпу», що дає змогу залучати з глибини підкірки мозку підказку до розв'язання задачі. Алекс Осборн стверджував: «Можна вважати аксіомою той факт, що кількість ідей переходить в якість. Логіка і математика підтверджують, що чим більше ідей породжує людина, тим більше

шансів, що серед них будуть хороші ідеї. Причому кращі ідеї приходять у голову не відразу»[11]. Основна ідея методу Осборна проста: відокремити процес генерації ідей від їх критики.

Слід зазначити, що успіх проведення мозкового штурму залежить від дотримання двох головних принципів. Зокрема:

1. При спільному обговоренні з'являються ідеї більш високої якості, ніж при індивідуальній роботі тих же людей. Це відбувається за рахунок того, що ідея, яка сама по собі може бути відкинута в силу недостатньої обґрунтованості або непрактичності, допрацьовується спільними зусиллями, додумується іншими і тим самим поліпшується, стає все більш конструктивною і придатною до здійснення.

2. Якщо учасники наради знаходяться в стані генерування ідей, то процес творчого мислення, панівного в цей момент, не можна гальмувати передчасною суб'єктивною оцінкою цих ідей. У цьому принципова відмінність мозкового штурму від будь-якої іншої технології.

Отже, розглянувши головні принципи мозкового штурму, можна зробити висновок про те, що основою методології є подолання стереотипів мислення і комунікативних бар'єрів, тобто забезпечення процесу генерації ідей, без їх критичного аналізу та обговорення.

Психологи виділяють такі етапи проведення «мозкового штурму»

Перший етап полягає в орієнтації. Насамперед усім учасникам необхідно чітко визначити для себе, усвідомити, для чого вони всі тут зібралися. Тому лідеру, організатору групового засідання необхідно обговорити з учасниками процесу такі питання, як: мета засідання, завдання та час, який необхідно для вирішення певного питання. Ведучий повідомляє правила проведення зборів. Група поділяється на малі підгрупи, а ті у свою чергу – на учасників і спостерігачів. Важливо, щоб малі групи склалися з психологічно сумісних людей.

Другий етап – генерація ідей. Необхідно дотримуватися правил прийняття пропозицій від усіх учасників процесу. На цьому етапі всі думки мають однакову цінність, тому що їх кількість поки що важливіша, ніж якість. Часто буває, що одна ідея тягне за собою низку інших. Особлива увага приділяється створенню невимушеної творчої обстановки. Учасники висловлюють усі ідеї, що спали їм на думку, щодо вирішення проблеми, якими б абсурдними вони не здавались. Обов'язковою умовою на даному етапі є виключення критичних суджень. Учасники не повинні переривати чи оцінювати один одного, адже атмосфера доброзичливості є важливою передумовою.

Можна навести деякі поради щодо проведення мозкового штурму на цьому етапі:

1. *«Не бійтесь висловлювати всі свої ідеї».* У ході мозкового штурму «поганих» ідей не буває. Із кількох невдалих ідей може вийти одна вагома.

2. *«Не відхиляйтеся від теми зазначеної проблеми».* Пам'ятайте, чому ви тут зібралися і над якою проблемою працюєте.

3. *«Задійте творчі здібності».* Висловлюйте непередбачувані та сміливі ідеї. Можливо, вони не стануть у пригоді, але підштовхнуть інших учасників на нові ідеї.

4. *«Не забувайте робити записи».* Зазвичай, ідей багато, щоб не впустити жодної потрібно занотувувати. Адже ніколи не знаєш, яка саме ідея стане кінцевим результатом.

5. *«Використовуйте предмети візуалізації».* Дошка одна із таких предметів, пишіть на най ключові слова, малюйте схеми, можливо ілюстрації. Усе це допоможе розвинути вашу або чийось ідею.

6. *«Не зупиняйтесь на одній ідеї»* Можливо, друга ідея стане кращою від попередньої.

Третій етап – аналіз ідей. Найбільш трудомісткий у плані обговорення пропозицій. На цьому етапі схожі ідеї об'єднують в групи, обговорюють та оцінюють. Якщо деякі ідеї

будуть визнані менш продуктивними, вони викреслюються з переліку, тому у підсумку залишаються лише найкращі.

Четвертий етап - прийняття рішення. Здійснюється вибір остаточного варіанта, оптимального за всіма параметрами, яке повинно мати можливість реалізуватися в конкретних умовах та негайно, залежно від відведеного на те часу.

Труднощі, які можуть виникнути у процесі мозкового штурму та шляхи їх уникнення:

1. Невідповідний час для проведення групового мозкового штурму або ж нестача людей для його проведення – у такому випадку проводиться індивідуальний мозковий штурм.

2. Є авторитетні люди в групі. Фокус уваги групи може бути зміщений у бік начальства або авторитетної людини. Неможливість сфокусуватися на задачі - бажано заздалегідь, плануючи мозковий штурм, попередити начальство про те, що даний захід призначене для рядових співробітників. Для керівництва варто проводити окремі мозкові штурми.

3. Під час мозкового штурму підвищується енергетика голосу. Всім хочеться, щоб їх почули. Особливо актуально, якщо учасників в групі багато - важливо знайти приміщення, де можна голосно говорити. Ведучий стежить за тим, щоб обговорення не перетворилося на «торгівельний ринок».

4. В учасників групи ідей мало або зовсім немає. Таке може статися, якщо завдання занадто глобальне або в учасників мозкова блокада – потрібно велике завдання розбити на багато маленьких і вирішувати їх по черзі.

5. Запропонувати подумати на сторонню тему. Зробити розминку, походити, сісти зручніше, бажано в позу мрійника, відкинувшись на спинку крісла.

6. Учасники мляві нічого не хочуть робити - запропонувати пограти в гру, яка б зацікавила.

7. Люди не можуть утриматися від критики - ведучому потрібно чітко відслідковувати правила мозкового штурму: спочатку ідеї, потім все інше. Немає ні хороших, ні поганих ідей. Всі ідеї хороші по-своєму.

8. Конфлікти по розстановці пріоритетів і відсіювання нереалістичних ідей - зробити перерву на 5-7 хвилин перед початком вибору ідей. Ведучий пропонує критерії оцінки ідей. Розставляє пріоритетність критеріїв і відповідно до них відбирає ідеї.

9. На етапі опрацювання деталей, ідея стає нереалістичною - опрацювати слабкі місця або взяти наступну ідею.

10. Якщо виникає дилема двох ідей, не знаємо, яку вибрати - використовується метод ментальних карт при вирішенні дилем.

11. Згенерувати третю ідею, яка буде мати сильні сторони перших двох ідей.

Отже, умови ефективності мозкової атаки залежить від: по-перше, максимальної зацікавленості усіх учасників у досягненні результату; по-друге, абсолютного авторитету керівника в організації роботи; по-третє, чіткості проведення правил мозкової атаки.

Науковці виділяють основні види технологій мозкового штурму: зворотний, тіньовий, комбінований мозкові штурми, брейнрайтинг, індивідуальний метод методи корабельної ради та конференції ідей.

1. Зворотний мозковий штурм. Використовується при реалізації проектів, що складаються з багатьох етапів (елементів). У разі невдачі одного етапу - зрив всього процесу. Отже, найважливіше - переконатися у вірності кожного елемента. Велика увага надається критиці ідей, що висловлюється. Результатом зворотного мозкового штурму є повний список недоліків, дефектів і потенційних проблем розглянутої ідеї, прогнозуються недоліки і труднощі експлуатації на декілька років вперед, щоб отриманий список недоліків забезпечив найбільш тривалу конкурентоспроможність ідей.

2.Тіньовий (прямий) мозковий штурм. Такий метод проводиться двома підгрупами генераторів ідей. Одна з них - власне генератори - називають ідеї вголос при дотриманні умов критики. Інша підгрупа - тіньова стежить за ходом роботи генераторів, але не приймає в обговоренні безпосередньої участі. Кожен її учасник записує свої ідеї, що виникають під впливом обговорення, проведеного активною підгрупою. Перелік висунутих генераторами ідей і списки рішень, запропонованих усіма учасниками тіньової підгрупи, передаються після завершення сеансу в групу експертів, в завдання яких входить не тільки оцінка ідей, але і їх розвиток, комбінування, тобто творчий процес в цій групі переходить у нову фазу.

3.Комбінований мозковий штурм. Методи зворотного і тіньового мозкового штурму можуть бути спільно використані в різних комбінаціях

4.Брейнрайтинг. Генерація ідей проводиться у письмовій формі. Учасники занотовують свої ідеї, а потім обмінюються ними один з одним. Ідея сусіда стає стимулом для нової ідеї, яка вноситься в отриманий листок паперу.

5.Індивідуальний мозковий штурм. Всі ролі (генератора і оцінювача ідей) виконує одна людина. Тривалість сеансу 3-10 хвилин. Фіксація за допомогою ручки, ПК або (найефективніше) - диктофон. Оцінка ідей повинна бути відкладена.

6.Метод корабельної ради. Вислови проводяться відповідно до ієрархії. Недоліки: при виникненні ідеї після своєї черги її не можна висловити.

7.Метод конференції ідей. Це метод мозкового штурму, але в більш невимушеній обстановці.

Отже, можна зробити висновок, що застосування в різних ситуаціях певних видів мозкового штурму сприяє прийняттю найбільш ефективних управлінських рішень, особливо при розгляді нестандартних, творчих завдань. Метод мозкового штурму не втрачає популярності. Останнім часом набув поширення електронний мозковий штурм (online brainstorming) з використанням Інтернет-технологій. Він забезпечує повну анонімність учасників.

Необхідність мозкового штурму майже у всіх випадках і місцях - відомий усім факт. Тому кожне підприємство, група людей або організація з максимальною вигодою для себе повинна використовувати методи мозкового штурму для того, щоб винайти і видати чудові ідеї, гідні уваги. Мозковий штурм – це складна, напружена робота, яка ефективна тільки в колективі. Але часто саме завдяки йому народжуються кращі рішення, тому не варто недооцінювати цей метод. Таке явище як командний мозковий штурм сьогодні є двигуном прогресу. Це напрочуд ефективний захід підходить для активізації діяльності менеджерів.

Список літератури

1. Альтшуллер Г.С., Алгоритм изобретения, М., «Московский рабочий», 1969 г., с. 50.
2. Гриценко Т.Б., Гриценко С.П., Іщенко Т.Д., Мельничук Т.Ф., Чуприк Н.В., Анохіна Л.П. Етика ділового спілкування: / за редакцією Т.Б. Гриценко, Т.Д. Іщенко, Т.Ф. Мельничук / Навч. посібник.— К.: Центр учбової літератури, 2007— 344 с.
3. Економічний аналіз: Навч. посібник / За ред. акад. НАНУ, проф. М. Г. Чумаченко. — 2-е вид., доп. і перер. — К.: КНЕУ, 2003. — 556 с.
4. Менеджмент для бакалаврів: підручник: у 2 т./ за заг. ред. О.Ф.Балацького, О.М. Теліженка. – Суми: Університетська книга, 2009. – Т.2. – 592 с.
5. Менеджмент: Навчальний посібник/ С.І. Михайлов, Т.І. Балановська, О.С. Степасюк, О. П. Гоголя та ін. / За ред. С.І. Михайлова. – К.: НУБіП України, 2010. – 540 с.
6. <http://www.stimul.biz/ru/lib/articles/brainstorming/>
7. <http://www.brand-way.ru/publications/aleynikov/mozgovoy-shturm-istoriya-mifyi-pravila/>
8. <http://atlana.narod.ru/brainstorming.html>
9. <http://ukrknighta.org.ua/ukrknighta-text/760/23/>

10. <http://vikent.ru/author/983/>

Аннотация: определена сущность понятия «мозговой шторм» и исследованы порядок проведения мозгового шторма, проанализированы трудности, которые могут возникнуть в процессе мозгового шторма и пути их избегания, приведены основные виды метода мозгового шторма.

Ключевые слова: мозговой шторм, управленческое решение, генерация идей

Annotation: the essence of "brainstorming" and the ways of brainstorming, analyzed the difficulties that may arise in the process of brainstorming and ways to avoid them, are the main types of method of brainstorming.

Keywords: brainstorming, management decisions, generation of ideas.

USING BRAINSTORMING FOR MANAGEMENT DECISION

Y.V. Yaroshenko

ЗМІСТ

ТЕХНІЧНІ ІННОВАЦІЇ ТА ПРАКТИКА В УПРАВЛІННІ ЯКІСТЮ ВИЩОЇ ОСВІТИ. НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ ПРОГРЕС У РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Буряк О.В., Селюк О.В.

БІОТЕХНОЛОГІЇ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ ЯК СПОСІБ ЗБЕРЕЖЕННЯ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ

6

Гаркавий О.М., Литвинов О.І.

ВИКОРИСТАННЯ РІВНЯНЬ ЛАГРАНЖА ДРУГОГО РОДУ ДЛЯ ДОСЛІДЖЕННЯ
МЕХАНІЧНИХ СИСТЕМ

8

Глеб Е.П., Гук Е.С., Волотович А.А., Кудряшова О.А.

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ЭФФЕКТИВНОСТИ МЕТОДОВ ВВЕДЕНИЯ И
СТАБИЛИЗАЦИИ

14

Давиденко І.С., Піддубний С.В., Коваль В.П.

РЕЗУЛЬТАТИ ВИПРОБОВУВАНЬ ВІДЦЕНТРОВОГО НАСОСУ ДЛЯ
ОБПРИСКУВАЧІВ

20

Дівицький В.А., Хомич В.І.

АКТУАЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ АТОМНОЇ ЕНЕРГІЇ В УКРАЇНІ

24

Евелєков В.Р., Новіков М.Г.

ДНІСТРОВСЬКА ГІДРОАКУМУЛЮЮЧА ЕЛЕКТРОСТАНЦІЯ

27

Иванов А.С., Кузнецова Н.В., Рыбаков Д.В.

МИНЕРАЛЬНОЕ ПИТАНИЕ ОГУРЦА В ЗАКРЫТОМ ГРУНТЕ

29

Ікальчик Ю.М., Гороховський О.М.

РАДІОНУКЛІДИ В ХАРЧОВИХ ПРОДУКТАХ ТА МЕТОДИ ЗНИЖЕННЯ ЇХ
КОНЦЕНТРАЦІЇ

33

Кацалап Ю.В., Ікальчик М.І.

ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНОГО ОБЛАДНАННЯ ДЛЯ БЕЗПРИВ'ЯЗНОГО
УТРИМАННЯ ВРХ

35

Комиссаров С.Ю., Зимин И.Б.

ИНТЕНСИФИКАЦИЯ ТЕПЛОМАССООБМЕННЫХ ПРОЦЕССОВ В
ЗЕРНОСУШИЛКАХ НАПОЛЬНОГО ТИПА

39

Коротя С.В., Махмудов І.І.

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КОНСТРУКЦІЙ ПОСІВНИХ АГРЕГАТІВ

44

Кривець О.Д., Овсянкіна В.О.

ЕЛЕКТРОННІ ВІДХОДИ - ГЛОБАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА, ТА ЇЇ
ОСОБЛИВОСТІ В УКРАЇНІ

45

Кучеренко Д.В., Ковальов О.В.

ПРИСТРІЙ ЗАХИСТУ АСИНХРОННИХ ЕЛЕКТРОДВИГУНІВ ВІД АВАРІЙНИХ РЕЖИМІВ

48

Левченко М.М., Падалка М.М.

ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ КОНСТРУКЦІЙНИХ МАТЕРІАЛІВ В МАШИНОБУДУВАННІ

50

Литовченко Т.О., Коровіна І.О.

ОГЛЯД МІНІМАЛЬНИХ ПОВЕРХОНЬ ТА ЇХ ІНТЕРПРЕТАЦІЯ НА ОСНОВІ МІЛЬНИХ ПЛІВОК

53

Лопотяк Д.М.

АНАЛІТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ОПТИМАЛЬНОЇ ШИРИНИ ЗАХВАТУ КОМБІНОВАНОГО ҐРУНТООБРОБНОГО АГРЕГАТУ

57

Ляшенко Н.М., Майбородіна Н.В.

ЗАСТОСУВАННЯ ДИФЕРЕНЦІАЛЬНИХ РІВНЯНЬ ДЛЯ РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ПРИКЛАДНИХ ЗАДАЧ

60

Михайлов В.С., Кокунова І.В.

К ВОПРОСУ ИССЛЕДОВАНИЯ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ РАБОЧИХ ОРГАНОВ КОНДИЦИОНЕРА КОСИЛКИ-ПЛЮЩИЛКИ С РАСТИТЕЛЬНОМ МАТЕРИАЛОМ

63

Москаленко А.В., Примиренко С.В., Соломко Н.О.

СЛАНЦЕВИЙ ГАЗ.

ДЕШЕВЕ ТЕПЛО ЧИ ЕКОЛОГІЧНА НЕБЕЗПЕКА?

67

Нещерет Б.А., Кириченко О.М.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМ ДІАГНОСТУВАННЯ ТА МОНІТОРИНГ ГІДРОСИСТЕМ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ТЕХНІКИ

69

Осіпов Д.І., Ковальов О.В.

ЕНЕРГООЩАДНА ТЕХНОЛОГІЯ УТРИМАННЯ СІЛЬГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН

71

Петренко І.В., Литвинов О.І.

ВІДНОСНИЙ СПОКІЙ МАЛОГО МАТЕРІАЛЬНОГО ТІЛА НА ПОВЕРХНІ ЗЕМЛІ

73

Петрова І.І., Кокунова І.В.

ЛОГИСТИЧЕСКИЙ ПОДХОД К ПРОИЗВОДСТВУ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ПРОДУКЦИИ

79

Піддубний С.В., Просяний К.В., Кобець О.М.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗПИЛЮВАЧІВ ПЕСТИЦИДІВ

81

Росомаха Ю.О., Аніскевич Л.В.

ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ РЕЄСТРАЦІЇ МІСЦЕВИЗНАЧЕНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПРО АГРОБІОЛОГІЧНИЙ СТАН ПОЛЯ

85

Самойленко Р.В., Герасименко В.П. ПІДВИЩЕННЯ НАДІЙНОСТІ ЛЕП 0,38 КВ НА БАЗІ ЗАСТОСУВАННЯ САМОУТРИМНИХ ІЗОЛЮВАНИХ ПРОВОДІВ	91
Секера Д.В., Федорина Т.П. ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ	96
Сердюк В.А., Іванченко І.Г. ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ У ВЕЛИКОБРИТАНІЇ	100
Сидоров М.И., Юдаев И.В. ЭЛЕКТРОИМПУЛЬСНАЯ ТЕХНОЛОГИЯ БОРЬБЫ С СОРНЯКАМИ НА СЕЛЬХОЗУГОДИЯХ НИЖНЕГО ПОВОЛЖЬЯ	103
Супрун О.М., Махмудов І.І. ПОПИТ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ТЕХНІКИ НА РИНКУ УКРАЇНИ	108
Тимко В.В., Махмудов І.І. ФЕРМЕРАМ УКРАЇНИ ВІТЧИЗНЯНА ТЕХНІКА	110
Турченко О.В., Смолінський С.В. ОБҐРУНТУВАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ СПІРАЛЬНОЇ КАРТОПЛЕСОРТУВАЛКИ	113
Удовичко Б.Г., Якубінська Л.Т. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАНОТЕХНОЛОГІЙ	116
Фагунік В.І. РОЗРОБКА КОНСТРУКЦІЇ ГІДРОАКУМУЛЯТОРА В ІНТЕГРОВАНІЙ СИСТЕМІ МАЩЕННЯ ТУРБОКОМПРЕСОРА	119
Харченко В.В., Кошій М.П., Василюк В.І. ШИРОКОЗБИРАЛЬНИЙ ЛЬОНОКОМБАЙНОВИЙ АГРЕГАТ	121
Швець Р.Л. ПЕРЕДУМОВИ ПОКРАЩЕННЯ ПАЛИВНОЇ ЕКОНОМІЧНОСТІ ДИЗЕЛЯ МТА ПРИ ЗАСТОСУВАННІ МЕТОДУ ВІДКЛЮЧЕННЯ ЦИЛІНДРІВ І ЦИКЛІВ	125
Шовкун А.Ф., Новіков М.Г. ГІДРОЕНЕРГЕТИКА В УКРАЇНІ	

НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК СКЛАДОВІ ЕКОНОМІКИ І СУСПІЛЬСТВА

Бабко Г.М., Македон Г.М. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ АГРОСТАХУВАННЯ В УКРАЇНІ	135
Бектауова М.С., Кабдешева Э.Д. ЭКОНОМИКА КАЗАХСТАНА ЗА 20 ЛЕТ: ДОСТИЖЕНИЯ И ПУТИ ДАЛЬНЕЙШЕГО РАЗВИТИЯ	138

Бережняк Ю.В., Тивончук С.В.

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ І ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО КОНТРОЛЮ
РОЗРАХУНКІВ З РІЗНИМИ ДЕБІТОРАМИ 142

Бирин А.І., Царук Н.Г.

ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ КРИЗОВИХ ЯВИЩ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ АПВ УКРАЇНИ 146

Ваймачева Н.С., Великоборець Н.В.

АНАЛИЗ ОБОРАЧИВАЕМОСТИ КРЕДИТОРСКОЙ ЗАДОЛЖЕННОСТИ 148

Варуха В.І., Федоренко Л.В.

ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ У СВІТОВУ ЕКОНОМІКУ 151

Gnatiuk Maryna

IMPORTANCE OF FOREIGN DIRECT INVESTMENTS FOR ECONOMY OF UKRAINE 154

Гузь Л.Л., Дворник І.В.

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ В СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ 160

Джузганова А.А., Амандыкова С.К.

ПЕРЕГОВОРНЫЙ ПРОЦЕСС ВСТУПЛЕНИЯ РК В ВТО НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ 163

Дубок А.С., Похилько Т.І., Бобир Ю.О.

ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА ПРОВЕДЕННЯ АУКЦІОНУ НА ПРАВО ОРЕНДИ
ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ 169

Жерім О.П., Дога В.С.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОСОБЛИВОСТЕЙ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ОПЛАТИ ПРАЦІ У
СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ 172

Заруба Н.В., Даценко Н.М.

ПРИНЦИПИ ОБСЛУГОВУЮЧОЇ КООПЕРАЦІЇ В УКРАЇНІ, КАНАДІ ТА КРАЇНАХ ЄС 174

Ільєнко Н.П., Федоренко Л.В.

НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК СКЛАДОВІ ЕКОНОМІКИ І СУСПІЛЬСТВА 177

Кабанець Д.О., Македон Г.М.

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ В АПВ УКРАЇНИ 180

Кисла М.П., Даценко Н.М.

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ПРИ СТВОРЕННІ ТА ОБСЛУГОВУВАННІ С/Г
КООПЕРАТИВІВ В УКРАЇНІ 183

Кисла М.П., Дворник І.В.

ФОРМУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПЛЮДООВОЧЕВОГО РИНКУ
ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ 187

Ковтун В.В.

ОСОБЛИВОСТІ КРЕДИТУВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ В
УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ 191

Колбаса С.В. ЗАСТОСУВАННЯ «ХМАРНИХ ОБЧИСЛЕНЬ» В ОСВІТІ	193
Куроченко Ю.М., Потопальська Н.В. ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА	196
Ломашевський С.В., Даценко Н.М. СУЧАСНИЙ СТАН ОБСЛУГОВУЮЧОЇ КООПЕРАЦІЇ В УКРАЇНІ, КАНАДІ ТА КРАЇНАХ ЄС	202
Ломінська О.О., Мринська Т.С. ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ СЕЛА	205
Лоханько Н.В., Мушенюк В.В. ПРІОРИТЕТИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	207
Москаленко В.В., Петровська Ю.Г. ПЕРСПЕКТИВИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ УКРАЇНИ В ЕКОНОМІЧНОМУ СВІТОВОМУ СПІВТОВАРИСТВІ	210
Панченко О.Д., Мушенюк В.В. ОСОБЛИВОСТІ СПЕЦІАЛЬНИХ РЕЖИМІВ ОПОДАТКУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ	213
Панченко О.Д., Стригун Л.В., Бобир Ю.О. МЕТОДИ ОЦІНКИ ЗЕМЛІ В УКРАЇНІ	216
Панченко О.Д., Стригун Л.В., Даценко Н.М. ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ МОДЕЛЕЙ ВИМІРУ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	219
Панченко О.Д., Стригун Л.В., Федоренко Л.В. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ АПВ УКРАЇНИ	222
Перепелиця Я.В., Царук Н.Г. АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В СИСТЕМІ АПВ	226
Перепелиця Я.В., Джуган О.В., Федоренко Л.В. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ	229
Петров А.В., Кузнецов Ю.В. ОСОБЕННОСТИ РЕГУЛИРОВАНИЯ ЗЕМЕЛЬНЫХ ОТНОШЕНИЙ ПРИ ПРЕДОСТАВЛЕНИИ ЗЕМЕЛЬНЫХ УЧАСТКОВ	232
С.О. Плодієнко, О.Г.Кот, СТРАТЕГІЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	235

Подольанко І.В., Стадник В.П.

ЗАСТОСУВАННЯ ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ 242

Похилько Т.І., Дубок А.С., Федоренко Л.В.

**СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ
АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА 245**

Рижова К.Ю., Городецька М.О.

**ЗРОСТАННЯ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ: СУПЕРЕЧЛИВІСТЬ
ДОСЯГНУТИХ РЕЗУЛЬТАТІВ 248**

Собкова Г.В., Дворник І.В.

**АГРОПРОМИСЛОВЕ ВИРОБНИЦТВО ЧЕРНІГІВЩИНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ
РОЗВИТКУ 251**

Стадник О.В., Стадник В.П.

ПРОБЛЕМА ФУНКЦІОНУВАННЯ І РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА В УКРАЇНІ 256

Степа О.В., Петриченко В.А.

РЕФОРМУВАННЯ СФЕРИ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА 258

Стригун Л.В., Мушенюк В.В.

ФІНАНСОВО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМСУЧАСНОЇ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ 362

Тімахова І.В., Макарчук О.Г.

КОМПЛЕКСНЕ ВІРТУАЛЬНЕ НАВЧАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ 265

Tomey Kristof

**POSSIBILITIES OF STRATEGIC RURAL TOURISM PLANNING IN ACHIEVING
SUSTAINABLE TOURISM DEVELOPMENT IN TRANSCARPATHIAN REGION OF
UKRAINE 267**

Трущенко М.О., Даценко Н.М.

**СТАН МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНИХ
ПІДПРИЄМСТВ 273**

Чепела О.А., Македон Г.М.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АГРОСТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ 277

Шафрай А.С., Стадник В.П.

**АКТИВІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ
ПІДПРИЄМСТВ 280**

Шебеко Ю.В., Шило М.Е.

**ПРОБЛЕМА УПРОЩЕННЯ СИСТЕМИ НАЛОГООБЛОЖЕННЯ В РЕСПУБЛІКЕ
БЕЛАРУСЬ 285**

Шуміцька В.Ю., Нещерет Ю.А., Федоренко Л.В.

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ 289

**ГУМАНІТАРНА СКЛАДОВА СТАНОВЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ ФАХІВЦІВ
ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ ТА ФОРМУВАННЯ СПРИЯТЛИВОГО
СОЦІАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА**

Боровик Б.С., Дейкун П.В. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ В УКРАЇНІ, ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	294
Гайовий Р.В., Хомич В.І. НЕВЕРБАЛЬНІ КОМПОНЕНТИ СПІЛКУВАННЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	295
Дарієнко А.Д., Балицька Т.В. КРЕДИТНО-MOДУЛЬНА СИСТЕМА НАВЧАННЯ У ЛУГАНСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ АГРАРНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ	299
Жоголко А.В., Распутня Л.П. СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ ЯК НОВІТНІЙ МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРА	303
Зеленська К.С., Мушенко В.В. ЩОДО НАУКОВИХ ПІДХОДІВ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ ФІНАНСОВО-АГРАРНОГО ЗАКОНОДАВСТВА	308
Іваненко О.О., Хомич В.І. НАУКОВА СУПЕРЕЧКА: ВИДИ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ	311
Кагадій М.О., Хомич В.І. КОЛЕКТИВНІ ФОРМИ ФАХОВОГО СПІЛКУВАННЯ ЕНЕРГЕТИКІВ	315
Катренова А.Р., Шайхина А.Б. ПРОГРАММА ПО УЛУЧШЕНІЮ УРОВНЯ ЖИЗНИ НАСЕЛЕНИЯ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН	319
Киричок О.О., Труш О.М. СУЧАСНИЙ СТАН АГРАРНОЇ ОСВІТИ І НАУКИ В УКРАЇНІ	322
Кудлай М.Б., Сидорович О.С. МОТИВАЦІЯ СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАННЯ У АГРАРНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	325
Купченко С.М., Хомич В.І. КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ БУХГАЛТЕРА	331
Курило С.О., Лосина Л.М. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ В ТВОРЧОСТІ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА	335
Курило О.М., Лисенко С.Г. ОЗДОРОВЧИЙ ХАРАКТЕР ГРИ В НАСТІЛЬНИЙ ТЕНІС	337

Куроченко Ю.М., Хомич В.І.

МЕНЕДЖМЕНТ ЯК СПОСІБ СПІЛКУВАННЯ ТА ЕЛЕМЕНТ ВПЛИВУ
(УПРАВЛІННЯ) НА ПРАЦІВНИКІВ АПВ УКРАЇНИ 341

Ляшенко Н.М., Грабовецький О.С.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОВЕДЕННЯ СТРАЙКІВ, ЛОКАУТИВ ТА ІНШИХ
ФОРМ ЗАХИСТУ ІНТЕРЕСІВ СТОРІН АГРАРНО-ТРУДОВИХ ПРАВОВІДНОСИН 346

Нечваль М.В., Хомич В.І.

ЕТИКЕТ У ДІЛОВИХ СТОСУНКАХ БУХГАЛТЕРА 349

Нурьшиева А.Б., Байгенжина Р.Б.

ПРИМЕНЕНИЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА УРОКАХ РУССКОГО
ЯЗЫКА 352

Падалка І.М., Сидорович О.С.

МОТИВАЦІЯ ПРАЦІ НА ВИРОБНИЦТВІ 355

Півторайко І.В., Лосина Л.М.

ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА У ТВОРЧОСТІ ЛІНИ КОСТЕНКО 361

Погорілко А.В., Распутня Л.П.

СТУДЕНТСЬКІ КОЛЕКТИВИ ТА ЇХ САМОВРЯДНІ СТРУКТУРИ ЯК ФАКТОР
ФОРМУВАННЯ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ 363

Позняк В.В., Труш О.М.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ 367

Понька В.С., Хомич В.І.

ТЕЛЕВІЗІЙНІ ЖАНРИ В СУЧАНИХ ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ 371

Похилько Т.І., Коровіна І.О.

ПРОБЛЕМИ ВНУТРІШНЬОГО МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ ОСВІТИ У ВНЗ УКРАЇНИ
ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ 376

Прядко К.Г., Чередник С.А.

ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ МОЛОДІ 379

Садуева Ж.С., Темиржанова Т.Д., Байгенжина Р.Б.

ПРОБЛЕМЫ КАЗАХСТАНСКОЙ МОЛОДЕЖИ 382

Тарарака М.М., Хомич В.І.

ВИКОРИСТАННЯ СЛУЖБОВИХ ЛИСТІВ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
ЕНЕРГЕТИКІВ 385

Ярошенко Ю.М., Хомич В.І.

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ МОЗКОВОГО ШТУРМУ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ
УПРАВЛІНСЬКОГО РІШЕННЯ 389